Bundel van de Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering van 3 februari 2015

01 Opening, vaststellen agenda

Oproepbrief commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering

Voorlopige agenda cie BOB 3 februari 2015.

02 Vaststellen notulen van de vergadering van 2 december 2014, inclusief toezeggingenlijst

02 12 2014 Hoogheemraadschap van Delfland cie BOB

Lijst met toezeggingen cie BOB tbv cie BOB 03 februari 2015

Verzamelformulier 2 december 2014

03 Mededelingen

03.a Terugkoppeling gemeenschappelijke regelingen

03.b Terugkoppeling uit Unie Commissies

04.B Bespreekstukken

04.B.Huisvesting

1. Brief aan de VV inzake Vervolgstappen project huisvesting medewerkers (uitwerking Gemeenlandshuis)

2.a Samenvatting resultaten werkplekbezetting HHD

2.b Resultaten werkplekbezetting HHD Gemeenlandshuis 19-11-2014

2.c Resultaten werkplekbezetting HHD de Groote Lucht

2.d Resultaten werkplekbezetting HHD OWB, Vlaardingen 19-11-2014

2.e Resultaten werkplekbezetting HHD Delftechpark 19-11-2014

2.f Resultaten werkplekbezetting HHD Kijkduin 19-11-2014

04.B.Rapport kwijtscheldingsbeleid van de Rekeningcommissie en collegereactie op het rapport

Voorstel_38600.doc

1. Reactie D&H op onderzoek kwijtscheldingsbeleid Delfland

2.a DMS 1176928 brief Rekeningcommissie d.d. 22 januari 2015 aan VV over Onderzoek Kwijtscheldingsbeleid Delfland

2.b RekCie bevindingenverslag-oplegnotitie 18 december 2014

2.c Rapport Kwijtscheldingsbeleid Hoogheemraadschap Delfland definitief2

04.B.Integriteitstoets nieuw bestuur

Voorstel_39188.doc

Gedragscode voor bestuurders

04.B.Keur Delfland

Voorstel_38142.doc

1. Nota van beantwoording Keur Delfland.

2. Keur Delfland.

3. Wijzigingsbesluit legger Regionale waterkeringen.

4. Wijzigingsbesluit legger Zeewering.

04.B.Rapport Monisme en het Waterschapsbestel

0. Brief aan VV over plan van aanpak naar aanleiding van rapport monisme in waterschapsbestel

1. Bijlage 1 bij brief - wettelijke verschillen gemeente-waterschap

2. Bijlage 2 bij brief - Taken en bevoegdheden gemeente-waterschap

3. Bijlage 3 bij brief - Delegatieverbod artikel 83 Waterschapwet

4. Aanbiedingsbrief van de fractie VVD aan VV

5. Rapport Monisme en het waterschapsbestel

6. Bijlage 1 bij rapport - Delegatiebesluit Delfland

7. Bijlage 2 bij rapport - Waterschapswet

8. Bijlage 3 bij rapport - Aantekeningen bij bestuursconferentie 18 november 2014

9. Bijlage 4 bij rapport - Awb

04.B.Brief aan het algemeen bestuur inzake wijziging Wet gemeenschappelijke regelingen

Kennisgeving van wijziging Wet gemeenschappelijke regelingen per 12.08.14.

04.B.Overzicht van de periode 2000-2015 van het netwerk van vrouwelijke waterschapsbestuurders, alsmede ‘Water zoekt vrouw’, uitkomsten van de enquête Staat van het bestuur 2014

Netwerk van vrouwelijke waterschapsbestuurders - Waterlelie 20 jaar

‘Water zoekt vrouw’, uitkomsten van de enquête Staat van het bestuur 2014

04.H Hamerstukken

04.H.Vaarverordening Delfland

Voorstel_37829.doc

Nota van beantwoording 1 - vaarverordening Delfland

Toelichting vaarverordening (nautisch) Delfland

Vaarverordening (nautisch) Delfland 1

04.H.Planning & Controlcyclus 2015

Voorstel_37816.doc

1. PC cyclus 2015 bestuurlijk vs 1

05 Informatie

05.01Waterschapspeil 2014

Voorstel_38175.doc

1. Waterschapspeil 2014

2. Waterschapsspiegel_2014

3. Waterschapsrapportage Delfland - 1

4. Brief aan VV inzake Waterschapsvergelijkingen 2014 vs1

06 Rondvraag en sluiting

Aan de leden van de commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering

ONS KENMERK
1177333
DELFT
22 januari 2015

ONDERWERP
Oproepbrief commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering

Geachte leden,

Namens de voorzitter roep ik u op voor de eerstvolgende vergadering van de Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering. Deze wordt gehouden op **dinsdag 3 februari 2015** om **9.00 uur** in de **Vijverzaal** van het Gemeenlandshuis, Phoenixstraat 32 te Delft.

De agenda is bijgevoegd. De stukken zijn in de loop van 23 januari 2015 raadpleegbaar op uw iPad. De verenigde vergadering vindt plaats op **donderdag 19 februari 2015**.

Indien u verhinderd bent de commissievergaderingen bij te wonen, verzoek ik u vriendelijke daarvan kennis te geven aan Linda Leemborg, telefoon (015) 260 82 23. U kunt uw bericht ook sturen via de e-mail naar: verenigdevergadering@hhdelfland.nl.

Met vriendelijke groet,
de Secretaris van de Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering,

mevr. mr. M.H. Bosker

BIJLAGE(N) -
CONTACT mevrouw L. Leemborg • T (015) 260 82 23 • E lleemborg@hhdelfland.nl
POSTADRES Postbus 3061, 2601 DB Delft • WEBSITE www.hhdelfland.nl
SECTOR Bestuur, Beleid en Communicatie • TEAM Bestuur

HERZIEN

AGENDA COMMISSIE BESTUUR, ORGANISATIE EN BEDRIJFSVOERING: 3 februari 2015

09.00 uur Vijverzaal

01 Opening, vaststellen agenda

02 Vaststellen notulen van de vergadering van 2 december 2014, inclusief toezeggingenlijst

03 Mededelingen
-

04 B. Bespreekstukken
- B.01. Huisvesting
- B.02. Rapport kwijtscheldingsbeleid van de Rekeningcommissie en collegereactie op het rapport
- B.03. Integriteitstoets nieuwe bestuurders
- B.07. Keur Delfland
- B.21. Brief van de fractie VVD c.s. aan de Verenigde Vergadering inzake rapport Monisme in het Waterschapsbestel en de reactie van het college hierop (dit stuk eindigt in de commissie)
- B.22. Brief aan het algemeen bestuur inzake wijziging Wet gemeenschappelijke regelingen (dit stuk eindigt in de commissie)
- B.23. Overzicht van de periode 2000-2015 van het netwerk van vrouwelijke waterschapsbestuurders, alsmede 'Water zoekt vrouw', uitkomsten van de enquête Staat van het bestuur 2014 (dit stuk eindigt in de commissie)

04 H Hamerstukken
- H.08. Voorstel nieuwe vaarverordening Delfland
- H.09. Planning & Controlcyclus 2015

05 Informatie
- 01 Waterschapspeil 2014

06 Rondvraag en sluiting

COMMISSIE BESTUUR, ORGANISATIE EN BEDRIJFSVOERING

Delft, 2 december 2014

AAN DE VERENIGDE VERGADERING VAN DELFLAND

Advies van de commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering, tevens **conceptverslag** van de vergadering op 2 december 2014 over de aan haar voorgelegde voorstellen van het college van dijkgraaf en hoogheemraden, ter behandeling in de Verenigde Vergadering van 18 december 2014.

Aanwezig:

dhr. mr. M.A.P. van Haersma Buma	voorzitter
dhr. H.M.J. Hoogweg	plv. secretaris
dhr. drs. M. Smits	CDA
dhr. drs. A.P. Ranner	PvdA
dhr. B.E. van der Velde	Water Natuurlijk
mevr. drs. A.C.J. Jans	AWP Delfland (vanaf 9.10 uur)
dhr. mr. P. van den Berg	Bedrijfsgebouwd
mevr. M.D.M. Ammerlaan-Romeyn	Ongebouwd
dhr. ir. J.A.A.M. van Rossum	VVD
mevr. dr. ir. M.P.M. Ruijgh-van der Ploeg	Natuurterreinen
dhr. drs. B. Canton	PvdD

Afwezig:

dhr. A.G. Wiegman	plv. voorzitter
mevr. mr. M.H. Bosker	secretaris
dhr. ir. L.P.I.M. Hombergen	PvdA

Voorts zijn aanwezig:

dhr. drs.ing T.R.J. Janssen	concerncontroller
dhr. drs. P.J. Hille	senior beleidsadviseur
dhr. B.M. van Egmond	teamleider Toezicht en handhaving

1. Opening, vaststellen agenda

De voorzitter opent de vergadering om 9.00 uur en heet de aanwezigen welkom.

De heer Canton wil enkele opmerken maken bij agendapunt 05.01. Met deze aanvulling wordt de agenda vastgesteld.

2. Vaststellen notulen van de vergaderingen van 4 november 2014

De notulen (openbaar en vertrouwelijk deel)

De notulen worden zonder wijzigingen vastgesteld.

Lijst van toezeggingen

Er worden geen opmerkingen gemaakt over de lijst van toezeggingen.

3. Mededelingen

De voorzitter deelt mee dat er de dag tevoren een medewerker van de AWZI De Groote Lucht gewond is geraakt. De medewerker ligt momenteel in kritieke toestand in het ziekenhuis. De toedracht is nog niet duidelijk. Er wordt intensief contact onderhouden met het ziekenhuis, de arbeidsinspectie is geïnformeerd.

De medewerker is op 3 december 2014 aan zijn verwondingen bezweken.

Voorts vertelt spreker dat de heer Wiegman aan de beterende hand is. Hij is geveld door een flinke virusinfectie, waar hij langzaamaan weer van herstelt.

4. B. Bespreekstukken

01. Najaarsbrief 2014

De heer Van Rossum maakt zijn complimenten voor de brief.

Mevrouw Ammerlaan neemt de brief voor kennisgeving aan.

De heer Van den Berg vindt de brief goed passen in de trend van de bestuursrapportages. Hij vraagt of de eenmalige half miljoen extra belastingopbrengst vanwege openstaande posten uit voorgaande jaren te maken heeft met de vragen van de PvdA. Aanvullend vraagt hij hoe het boekingssysteem van deze naheffingen precies in elkaar zit, omdat het kennelijk niet in de begroting van 2014 was meegenomen.

De heer Van der Velde vindt de getoonde tevredenheid met het exploitatieoverschot wat twijfelachtig. Het streven zou moeten zijn om op nul uit te komen, niet om over te houden. Het merendeel van het overschot zou incidenteel zijn. Op deze analyse wenst hij graag een toelichting.

De heer Smits vindt de nota aangenaam kort en leesbaar. Hij vraagt of de veronderstelling klopt dat de daling van het investeringsvolume te maken heeft met de doorgeschoven verbouwing en of ook de verlaagde externe inhuur van personeel hiermee samenhangt. Daarnaast is hij benieuwd naar het nut van de onderhandelingen met Schiedam over de juridische eigendom van de ondergrond van drie gemalen. Op de openstaande post bij de RBG zou hij graag een toelichting krijgen van de accountant.

Mevrouw Ruijgh sluit zich aan bij zowel de geuite complimenten als bij de vragen over het achterblijvende investeringsvolume. Verder vraagt ze hoe het staat met de risicobeheersing, omdat hier een flinke slag is was beloofd, maar men zich nu nog beperkt tot nadenken over het project zelf.

De heer Ranner bedankt het college voor deze tussentijdse informatie. De informatie is nuttig, maar wekt met de opeenvolging van meevallers op de ramingen tegelijkertijd de suggestie dat er wordt gemajoreerd. Er moet haast wel sprake zijn van gebrek aan inzicht in de daadwerkelijke uitgaven. Hoe valt hier nog iets aan te verbeteren, zodat er op de begroting van 2015 geen na-ijlende effecten ontstaan?

Beantwoording

De voorzitter is blij met de brede tevredenheid. De schriftelijke vragen van de PvdA over de RBG zullen nog worden beantwoord. 98% van de aanslagen wordt op tijd opgelegd. In het vierde kwartaal wordt een inhaalslag gemaakt op wat eerder niet werd opgelegd. Het gaat daarbij ondermeer om eerder nog niet bekende WOZ-gegevens. De VV zal de details over de 2.900 aanslagen die dit jaar zijn opgelegd over 2012 en 2013, bij de beantwoording op de vragen ontvangen. Wat er dit jaar misging, is dat er geen begeleidende brief bij de aanvullende aanslagen is gevoegd, waardoor mensen de achtergrond van de aanslagen niet begrepen.

De heer Smits stelt per interruptie dat de administratieve organisatie van de RBG kennelijk niet helemaal op orde is. De voorzitter zegt toe deze opmerking aan de heer Wiegman te zullen doorgegeven. Hoe dan ook blijft er naar zijn idee altijd een groep bestaan waarop mutaties van toepassing zijn en die dan in het vierde kwartaal nog moeten worden nagelopen. Het gaat hierbij om 1 a 2% van alle aanslagen, waarvan nog onduidelijk is of ze betrekking hebben op een foutmarge van de RBG, of dit eigen is aan het systeem. Iets wat je niet weet, kun je simpelweg niet opleggen.

Mevrouw Ruigh vraagt per interruptie of men zich dan niet zou moeten afvragen of het systeem wel goed is.

De heer Janssen licht toe dat het boekingsverschil dat door de accountant is geconstateerd, betrekking heeft op boekjaar 2013. De RBG bleek nog meer te hebben dan Delfland in de boeken had staan. De tekst hierover is niet voldoende duidelijk en zal in de beantwoording op de vragen worden verhelderd. De voorzitter zegt toe dat daarbij zal worden aangegeven hoe de correctie van de genoemde 1 a 2 % in de cijfers wordt ondergebracht.

Op de heer Van der Velde antwoordt de voorzitter dat alles wat structureel positief is, verwerkt wordt in de begroting. Het exploitatieoverzicht op pagina 2 toont een aantal overzichtelijke afwijkingen. De verschillen zijn doorgaans niet opzienbarend en er wordt zeker niet gemajoreerd. De meeste programma's liggen op koers ten opzichte van het begin van de periode. Op enkele programma's wordt nog een inhoudelijke toelichting gegeven in de bijeenkomsten van de commissies van vanmiddag en vanavond. In algemene zin is er geen aanleiding om te denken dat de meevallers te voorzien waren geweest.

Het bedrag voor huisvesting valt gewoon van de raming af en heeft geen invloed op de tarieven van volgend jaar. Het verwerven van de ondergrond van de gemalen in Schiedam is staand beleid. De reden waarom dit onderwerp tot een exploitatievoordeel leidt, is dat deze zaak nog niet rond is. Het zal volgend jaar in de exploitatie worden ondergebracht. Voor 2014 gaat het dus om een incidentele meevaller. Risicobeheersing had al behoorlijk wat aandacht in de begroting.

Mevrouw Ruijgh merkt op dat de risicoparagrafen vooral ingaan op de risico's binnen een project. Je zou ook in de vingers moeten krijgen wat de externe risico's zijn. Daarover is alweer enige tijd geleden een notitie beloofd, die er nog steeds niet is. Het zou jammer zijn als dit aspect na 18 maart 2015 helemaal blijft liggen. De voorzitter zegt toe dit onderwerp met de heer Wiegman te gaan bespreken.

De heer Janssen vult aan dat er dit jaar een beleidskader risicobeheersing is ingevoerd. Het is nu nog de vraag of dit voldoende is. Er is geen reden gezien om de begrotingen bij te stellen. De voorzitter zegt toe om in collegeverband nog eens te kijken naar eventueel na-ijlende effecten in de begroting van 2015. Aan het verzamelformulier zal een overzicht worden toegevoegd waarin zal worden verklaard of de wijzigingen in de geraamde uitgaven, die overigens individueel van geringe aard zijn, structureel of incidenteel zijn en al of niet in de begroting van 2015 zijn opgenomen

Tweede termijn

Mevrouw Jans maakt haar excuses voor haar verlate aankomst. Er waren vertragingen bij de spoorwegen. Onder 3Di wordt opgemerkt dat er een stichting in oprichting is. Wat is de status van deze stichting? En wordt er voorzien in een betalingsregeling in het kader van het belastingincident?

De voorzitter antwoordt dat er geen reden is tot zorg over 3Di. Het beheer wordt geregeld en Delfland is hier geen aandeelhouder in. De stichting is inmiddels opgericht. 'Belastingincident' is een verkeerd woord. Als mensen drie aanslagen tegelijk krijgen, is het ook mogelijk om in termijnen te betalen. Ook dit zal nog in de schriftelijke beantwoording op de vragen worden betrokken.

02. Conceptwijziging van de Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis

De heer Ranner vindt de conceptwijziging adequaat.

De heer Smits vraagt of hij de tekst over de flexibele schil goed begrijpt als hij concludeert dat deze schil wordt ontmanteld, en dat het personeel uit de flexibele schil terug wordt geplaatst bij de waterschappen van afkomst. In dat geval is het wat hem betreft de vraag wie het primaat heeft bij de aansturing van deze mensen, het Waterschapshuis of het waterschap in kwestie.

Mevrouw Jans vond het weer een zoekplaatje. Ze heeft al eerder verzocht om bij wijzigingen duidelijk aan te geven wat de verschillen zijn, maar ook nu is dit niet gebeurd. Bij het lezen was ze op zoek naar de beloofde loden deuren tussen collectief en facultatief, maar heeft deze niet teruggevonden. Hoe wil het college de invoering van loden deuren alsnog borgen?

De heer Van der Velde begrijpt dat de grote verandering is dat de opdrachtgever betaalt, maar vraagt zich af of dit wel voordelig uitpakt voor Delfland. Vervolgens merkt hij net als tijdens eerdere vergaderingen op hoe ongelukkig het tijdpad is gepland. Op 14 oktober 2014 is het voorstel hier binnengekomen, terwijl waterschap Friesland al op 2 oktober 2014 heeft gereageerd. Op 19 december 2014 komt het onderwerp al aan bod in de vergadering van het Waterschapshuis. Spreker stelt voor om nu alvast een standpunt vast te stellen waarmee het college naar deze vergadering kan.

De heer Van den Berg begrijpt uit het stuk dat het aanvankelijk de bedoeling was om het personeel dat verbonden is aan de collectieve activiteiten in vaste dienst van het Waterschapshuis te houden, terwijl degenen die nodig zijn voor de facultatieve opdrachten niet in vaste dienst blijven. De wijziging zou erin bestaan dat ook de lasten voortvloeiend uit collectieve opdrachten door betrokken waterschappen gedragen worden als het gaat om mensen die in dienst blijven. Maar hoe wil Delfland de loden deuren garanderen? En legt Delfland zich nu neer bij de keuze met betrekking tot het personeel in de flexibele schil?

Beantwoording

De voorzitter antwoordt dat het na ontvangst van de brief van het Wetterskip Fryslan over het personeel en de verantwoordelijkheid de vraag was hoe Delfland hiermee zou omgaan. De loden deur zit in het DVO-aspect: elke activiteit moet worden onderbouwd met een dienstverleningsovereenkomst. Dat is voldoende garantie. Het moet duidelijk zijn wie er meedoen, wat zij willen dat er wordt geleverd en wat het kost. Ook collectieve projecten worden ondergebracht in een DVO. In het verleden werden er dingen gedaan die niet bestuurlijk gedekt waren. Nu worden medewerkers geoormerkt voor een project, maar blijven ze gekoppeld aan de flexibele schil. Vaste medewerkers blijven echter rechten ontlenen aan het sociaal plan en daarbij maakt het niet uit aan welk project ze worden toegekend. Door deze manoeuvre ontstaat er een overschot zodra een project eindigt. Bij vacatures wordt daarom gekeken of je kunt schuiven met personeel, zodat het wachtgeld dat waterschappen voor de vaste personeelsleden moet betalen, beperkt kan blijven. Hoe je dit punt als een risico kunt kwantificeren, zal spreker nog eens navragen. Het staat bij projecten betrokken waterschappen overigens ook vrij om de betreffende projecten zelf in de markt te zetten. Het kan qua projecten gaan om van alles, denk bijvoorbeeld aan vervanging van IRIS of GIS.

De krappe bestuurlijke termijnen blijven een feit. Formeel moet de VV dit besluit nemen. De kans op een redelijke afloop is overigens groot.

De conceptwijziging wordt als hamerstuk doorgeleid naar de VV.

11. Doorontwikkeling Schouw

De voorzitter verklaart dat het college nog geen positie heeft ingenomen, dus dat de scenario's nog open liggen.

De heer Van Rossum vraagt of hij de juiste rekensom maakt als hij op basis van de genoemde declaratiebedragen en uren uitkomt op 40 uur werk per schouwmeester, voor 40 euro per uur. Dit urental per schouwmeester lijkt hem aan de hoge kant. De schouw vindt plaats op piekmomenten. Spreker is benieuwd hoe het college deze piekmomenten met eigen medewerkers denkt te kunnen invullen.

Mevrouw Ammerlaan bedankt het college voor de geboden gelegenheid om mee te denken. Ze had de cijfers graag wat meer gespecificeerd gezien. Ze vermoedt dat de declaraties uit meer bestaan dan enkel de uren van de schouwmeesters, want die krijgen bij haar weten bij lange na geen 40 euro per uur. Spreekster kan zich niet voorstellen dat de schouw door waterschapspersoneel gerealiseerd kan worden naast hun gewone werk. Het argument dat er geen flexibiliteit van de schouwmeesters verlangd kan worden lijkt haar onterecht en ook het uniformeren van werkprocessen lijkt haar heel goed mogelijk zonder het instituut schouwmeester af te schaffen. Verder vraagt ze zich af waarop men baseert dat operationele schouwmeesters beter objectief kunnen schouwen dan de huidige schouwmeesters en waarom zij over meer kennis en overzicht over de organisatie zouden beschikken. De voorkeur van Ongebouwd gaat uit naar scenario 1, liefst met een uitbreiding van het agrarische domein,

waarbij ook de glastuinbouw wordt inbegrepen. Ze kan zich wel iets voorstellen van operationeel medewerkers in stedelijk gebied, maar in glastuinbouwgebied lijkt de meerwaarde van lokale kennis haar zeer relevant.

De heer Van den Berg onderkent dat er aanpassingen nodig zijn. De geschetste scenario's vindt hij beide te ver gaan: het ene behelst volledige afschaffing van het systeem met de schouwmeesters en het andere drastische afbouw ervan. Bedrijfsgebouwd vindt dat er wel erg gemakkelijk afstand gedaan wordt van de kennis en ervaring van de schouwmeesters. Er wordt ook onvoldoende uitgewerkt hoe de kennis van de huidige schouwmeesters op de operationele medewerkers zou moeten worden overgedragen. De knip tussen agrarisch en stedelijk gebied kan anders gemaakt worden. Omdat het mechanisme van de sociale controle sterk is bij het huidige systeem, zou Bedrijfsgebouwd pleiten voor een derde scenario, waarin een verruiming plaatsvindt van het agrarisch gebied waarin het huidige systeem wordt gehandhaafd. Spreker merkt op dat de kostenberekening niet juist kan zijn: er wordt gesteld dat de extra kosten voor de inzet van operationeel medewerkers nul zou zijn, maar ook al gaan hun lonen niet omhoog, hun inspanningen op dit vlak zullen altijd gevolgen hebben voor andere taken. Ook dat zou in kosten moeten worden vertaald. Als je de feitelijke extra uren van eigen medewerkers zou doorberekenen, kom je vast veel hoger uit dan in scenario 1 wordt getoond.

De heer Canton verbaast zich over een formulering in de risicotabel van bijlage 4. Hier wordt de kans dat bestuurders externe schouwmeesters willen behouden, als een risico getypeerd. Verder wordt onder het kopje duurzaamheid gesteld dat 'duurzaamheid niet van toepassing' is. Dit is tamelijk gemakzuchtig, want indachtig de drie P's (people, planet, profit) zou men zonder veel moeite kunnen invullen dat de schouw bijdraagt aan een groener karakter (planet), dat het afstand doen van de schouwmeesters gevolgen heeft voor *people*, en dat de kostentechnische gevolgen te maken hebben met *profit*. Toezicht en handhaving zijn nu al cruciaal voor het programma Schoon water. Daar zou nog minder inzet voor beschikbaar komen. Spreker vraagt of de extra kolom onder scenario 1 betekent dat dit scenario organisatorisch extra complex is. De Partij voor de Dieren vindt een tussenvariant het meest aantrekkelijk, mits de complexiteit niet al te groot wordt.

De heer Van der Velde merkt dat de verleiding groot is om ieder voor zich een eigen scenario op tafel te leggen. Persoonlijk vindt hij de huidige keuzemogelijkheid goed. Water Natuurlijk is voor een professionele schouw. Men denkt niet dat de huidige schouw ongeschikt is, maar juist de bekendheid van de mensen in het gebied kan een risico vormen bij de handhaving. Daarom is de fractie voor scenario 2.

Mevrouw Jans vindt het voorstel informatief en uitgebreid. De tekst is hier en daar wel wat subjectief, met name op pagina 8 waar staat dat inzet van eigen medewerkers leidt tot halvering van het aantal uitvoeringsuren schouw. Daarnaast zouden medewerkers volledig opgeleid zijn om objectief te oordelen. Ook dit lijkt haar een subjectieve opmerking. Zelf heeft spreekster een aantal jaar geleden met een aantal schouwmeesters meegelopen. Toen is haar opgevallen hoe ingewikkeld het gebied in elkaar zit en hoe waardevol directe kennis van het gebied dan is, zelfs in het stedelijk gebied.

De heer Smits is van mening dat de functie van schouwmeester aan de basis staat van de oprichting van het waterschap. Schouwmeesters kennen alle sloten en polders en weten wat er nodig is om deze te onderhouden. Het agrarisch gehalte en de groene keur zijn inderdaad onderwerpen die aandacht verdienen, maar je kunt ook investeren in de kwaliteit van externe schouwmeesters. Spreker erkent dat de digitalisering nieuwe eisen stelt aan de vaardigheden van schouwmeesters, maar ook de huidige schouwmeesters zijn met hun tijd meegegaan. Het zal niet te veel gevraagd zijn om hen een nieuwe app in gebruik te laten nemen. Het CDA is voor een variant die ruimer is dan variant 1. Verder zou spreker graag horen wat er op pagina 7 wordt bedoeld met de genoemde 'huidige maatschappelijke behoefte' die om aanpassing vraagt.

Mevrouw Ruijgh bedankt het college voor deze gelegenheid om mee te kunnen praten over iets waarover D&H in principe zelf mag beslissen. In termen van 'framing' vraagt ze zich af of een aantal vaststellingen in de tekst wel terecht zijn, zoals het veronderstelde belang van de natuurterreinen om de schouw te veranderen. De natuurterreinen beslaan een relatief klein areaal in vergelijking met het agrarisch gebied en in dit gebied is het eigenlijk heel gemakke-

lijk schouwen. Zij ziet vanuit dit perspectief geen reden om de schouw te veranderen. Daarentegen ziet ze wel diverse redenen om de schouw niet te veranderen: ook zij gelooft dat de huidige schouwmeesters prima met nieuwe technologie kunnen omgaan en dat je ze best kunt vragen om een schouw-app te downloaden. Digitalisering is daarmee geen geldig argument om de waardevolle kennis van mensen in het gebied op te heffen. Daarnaast is juist het flexibele personele aspect van werken met schouwmeesters zeer modern. Van belang vindt spreekster bovendien de waarde van de schouwmeesters als ogen en oren in het gebied. De geschiedenis heeft deze waarde al diverse keren aangetoond, in gevallen van zowel droogte als zware regenval. Spreekster pleit ervoor dit niet overboord te gooien. Daarnaast gelooft ze dat de personele impact wordt onderschat als het gaat om de inzet van interne medewerkers. Ze refereert daarbij aan het massale uitrukken van medewerkers bij recente droogte, waardoor ander werk moest blijven liggen. Een ander argument tegen de verandering is dat het water in algemene zin steeds verder van de mensen af is komen te staan. De schouwmeesters zijn een van de laatste overgebleven voorbeelden van ingelanden die nog rechtstreeks verbonden zijn met het waterschap. Het is daarnaast heel anders om een medepolderbewoner over de vloer te krijgen dan een ambtenaar. Het is belangrijk om de participatie van mensen niet verder te marginaliseren. Ook spreekster vindt scenario 1 te smal. Ze ziet liever een scenario waarin de manier van afbouwen beter wordt uitgewerkt, ook ten aanzien van de stedelijke polders waar echt problemen zouden zijn.

De heer Ranner maakt zich veel zorgen over de kwaliteit van het oppervlaktewater. Als je de schouw anders gaat organiseren, moet je bovendien nadenken over het regelen van checks en balances. Door inzet van eigen medewerkers verwijder je al een belangrijke check. In risicotabel 4 wordt al als risico genoemd dat de organisatie het niet zou aankunnen. Waarom zou je dit risico aangaan als het slechts om een relatief kleine kostenpost gaat? Het lijkt niet verstandig om deze mensen te laten vertrekken, want de kans is groot dat de eigen medewerkers elders minder werk zullen doen of ander werk minder goed zullen doen. Als dat gebeurt is het totale resultaat niet groot. Inderdaad zijn de risico's in de glastuinbouw heel groot. En heeft ProRail een onderhoudsplicht voor de sloten langs het spoor?

Beantwoording

De voorzitter wil enkele nuances aanbrengen. Om te beginnen is het de bedoeling dat de operationeel medewerkers breder gaan kijken dan alleen de smalle taak van het schouwen van de doorstroming. De waterschapmedewerkers kijken naar alles wat zij tegenkomen, terwijl de schouwmeesters enkel kijken naar de doorstroming en bijvoorbeeld de oppervlaktewaterkwaliteit buiten beschouwing laten. Verder bestaat er in veel gebieden nauwelijks meer een relatie tussen de mensen in de polder of stad en de schouwmeester. De klassieke zichtbaarheid is dus al verdwenen. Ook in de glastuinbouwgebieden worden de oude vertrouwde eigenaren langzaam maar zeker vervangen door bedrijfsleiders van grootschalige bedrijven. De waarde van persoonlijke relaties neemt daarmee sterk af, terwijl de effectiviteit van overheidsfunctionarissen met een ruime portefeuille juist toeneemt. Grote organisaties en overheden zitten niet meer te wachten op individuele schouwmeesters die bij hen binnenstappen, er is behoefte aan opschalen. Het werk van de schouwmeesters is dus al veranderd. Voor de flexibele schil is al een andere oplossing bedacht. Het stukje duurzaamheid zal op aangeven van de heer Canton nog worden aangevuld.

De heer Van Egmond vult aan dat schouwmeesters 25 euro per uur krijgen uitbetaald. In de genoemde declaraties zijn ook andere posten meegenomen, zoals niet ingevulde posities in afwachting van de besluitvorming, enkele andere vergoedingen en overheadkosten voor trainingen. Feitelijk gaat het dus niet enkel om declaraties. De extra tijdsinvestering van eigen medewerkers is verwaarloosbaar omdat deze mensen nu ook al in het veld aanwezig zijn. De schouwmeesters zijn in verhouding juist vrij veel uren kwijt omdat ze standaard met zijn tweeën erop uitgaan. Daarnaast zijn de waterschapmedewerkers juist extra tijd kwijt aan de administratieve verwerking van wat de schouwmeesters aanleveren. Ook de eigen medewerkers kennen het gebied goed.

Mevrouw Ammerlaan gelooft niet dat dit helemaal opgaat, want ook als eigen medewerkers de schouwen, moeten ze daarnaast administratie doen. De heer Van Egmond stelt dat dit in verhouding minder uren vraagt.

De voorzitter verklaart dat er kritisch is bekeken of scenario's zoals omschreven kunnen slagen en de conclusie is dat het kan.

Tweede termijn

De heer Van Rossum wenst een combinatie van de schouwmeester en de professional. Laat ze samen optrekken, zodat het beste van twee werelden kan worden behaald.

Mevrouw Ammerlaan is het ermee eens dat het stedelijk gebied anders is, maar blijft erbij dat het glastuinbouwgebied onder de schouwmeester zou moeten blijven vallen, net als het agrarisch gebied. Ze beschouwt kwantiteit en kwaliteit als twee losse sporen.

De heer Van den Berg stelt dat het gaat om het meest effectieve controle-element tegen de laagste kosten. Je moet voorzichtig zijn met het afschaffen van een goed systeem dat je niet meer kunt terughalen zodra het eenmaal is afgeschaft. Spreker is nog niet overtuigd van het nieuwe systeem. Hij kan zich niet voorstellen dat het huidige systeem enkel in agrarisch gebied goed werkt en adviseert om nog eens goed te onderzoeken waar het huidige schouwproces nog meer goed werkt en waar weinig overtredingen worden aangetroffen. Kortom: onderzoek of je de knip anders kunt plaatsen.

De heer Canton merkt op dat de conclusie van de beperkte bekendheid van schouwmeesters als representanten van het waterschap ook de andere kant op had kunnen werken. Met de participatiesamenleving in gedachten zou je er ook voor kunnen kiezen om ook in de stad te zoeken naar ingelanden die met de voeten 'op de stoep staan' in plaats van in de polder. Verdere verambtelijking betekent ook een verdere verzwakking van de relatie tussen het waterschap en de ingelanden.

De heer Van der Velde vindt het argument belangrijk dat er naast doorstroming ook naar waterkwaliteit wordt gekeken. Juist dat laatste is een probleem, want er is geconstateerd dat bedrijven gewoon lozen. Vanwege dit gegeven geeft spreker de voorkeur aan scenario 2. Verder vindt hij ook een te grote sociale controle bezwaarlijk: als men elkaar te goed kent, wordt het moeilijk om handhavend op te treden.

Mevrouw Jans waarschuwt dat er bij wijzigingen altijd evaluatie moet kunnen plaatsvinden, zodat er op onvolkomenheden kan worden teruggekomen. Als je de werkwijzen te ingrijpend aanpast, is er geen weg terug meer. Spreekster pleit voor een risicogerichte aanpak: kijk goed op welke punten de ervaring leert dat de huidige aanpak slaagt of faalt en baseer daar je beslissingen op.

De heer Smits denkt dat de traditionele schouwmeester niet te gemakkelijk overboord moet worden gezet, omdat hij ook in de beeldvorming een belangrijke ambassadeur is van het waterschap. Je kunt ook investeren in een nieuwe structuur, waarin nieuwe schouwmeesters worden geworven in de stedelijke structuur. In het waterplatform van Den Haag zit bijvoorbeeld veel kwaliteit die je zou kunnen inzetten.

Mevrouw Ruijgh sluit zich aan bij de insteek op sociale innovatie van de heer Smits en de risicogerichte benadering van mevrouw Jans. Op basis van onderzoek zou wellicht kunnen worden besloten om spoorsloten weg te halen bij de schouwmeesters. Digitalisering zou het werk van de schouwmeester juist gemakkelijker kunnen maken in plaats van te veeleisend. Een vorm van samenwerking tussen schouwmeesters en ambtelijke organisatie is helemaal geen gek idee, al heb je wel mensen met bepaalde kwaliteiten nodig, zoals de kwaliteit om met vrijwilligers om te kunnen gaan.

De heer Ranner is het eens met de heer Van den Berg dat je een instrument in stand moet houden daar waar dit goed functioneert. Ook kan hij zich vinden in de risicoaanpak van mevrouw Jans en de opmerkingen van de heer Smits en mevrouw Ruijgh over het karakter van de schouwmeesters.

Beantwoording

De voorzitter belooft een aantal opmerkingen mee te nemen. Hij doelt daarmee op de vragen of er verder kan worden geschoven in de scenario's, of je de risico's en problemen kunt afpel-

len en kijken waar je dan uitkomt onder andere in de relatie met de participatie samenleving. Overigens merkt hij op dat de brede inzetbaarheid heeft geleid tot de neiging naar interne medewerkers. Het is niet effectief als mensen met slechts één taak door het veld lopen. Dit is een onderwerp waarover gediscussieerd kan worden.

4. H. Hamerstukken

05. Normenkader Financiële Rechtmatigheid 2015

Dit agendapunt wordt niet inhoudelijk besproken.

06. Actualisatie besturingsmodel en organisatieverordening

De heer Ranner heeft een vraag met betrekking tot de bevoegdheid van het vaststellen van de regelingen. Hierop zal in verzamelformulier worden ingegaan.

Dit agendapunt wordt overigens niet inhoudelijk besproken.

5. Informatie

01. Voortgangsrapportage team T&H

De heer Canton merkt bij pagina 1 van de rapportage op dat de context bij een aantal cijfers ontbreekt, waardoor onmogelijk valt in te schatten of de geschetste situatie nu ernstig is of niet. De cijfers lijken op het eerste oog schrikbarend. Verder staat op pagina 2, onder overige projecten, dat door de werkdruk en ziekteverlof onder medewerkers, doelstellingen niet worden gehaald. Onder het vorige agendapunt werd gesteld dat er best een extra taak bij kan komen. Hoe verhouden deze verhalen zich tot elkaar?

De heer Van Egmond antwoordt dat glastuinbouwers de verplichting hebben om te rapporteren aan waterschappen en gemeenten. In de praktijk kwam dit niet van de grond, waardoor het de vraag was of het waterschap met deze werkwijze zou moeten stoppen of ermee door zou gaan om het op orde te krijgen. De doelstelling was dat 70% op 1 mei 2014 binnen zou zijn. Nu zit Delfland al op 80%. Het gaat om een langlopend traject om de rapportage te verbeteren, maar er is in dit gebied gewoon erg veel glastuinbouw. Het voorstel onder agendapunt 4.11 betekent geen extra taken voor het team toezicht en handhaving. Omdat er zieken zijn geweest, zijn laagprioritaire zaken doorgeschoven. Deze twee zaken staan los van elkaar.

De heer Ranner las het verhaal met genoegen, al bekruipt hem het gevoel dat men nog steeds niet veel verder is gekomen. Een volgende keer krijgt hij graag meer inzicht in de ontwikkelingen.

6. Rondvraag en sluiting

De voorzitter vertelt dat hij een goed gesprek heeft gehad met de heer Vreugdenhil. Er is ook met pachters en eigenaren gesproken over het belang van snel melden, omdat overtredingen na verloop van tijd niet meer te herleiden zijn. Er is met de heer Vreugdenhil afgesproken dat een medewerker een keer met hem door het gebied zal lopen. Inmiddels is sprake van een open communicatie en is de lucht geklaard.

De voorzitter sluit de vergadering om 11.15 uur.

Aldus vastgesteld in de vergadering van de commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering van 3 februari 2015.

De voorzitter, De secretaris,

dhr. mr. M.A.P. van Haersma Buma, dijkgraaf mevr. mr. M.H. Bosker

Overzichtslijst van de toezeggingen, gedaan aan de commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering, ten behoeve van de bijeenkomst van de commissie op 3 februari 2015.

Nr	Cie d.d.	Toezegging	Trekker	Streefdatum afronding	Voortgang
1	20-05-14	*1e Bestuursrapportage 2014* Reserves en voorzieningen: bij de actualisatie van de Nota reserves en voorzieningen (naar verwachting 2e halfjaar 2014) worden de bestaande reserves en voorzieningen beoordeeld op hun noodzakelijkheid en minimale benodigde hoogte.	Bedrijfsvoering	VV 4 juni 2015	
2	20-05-14	*Beleid cultuurhistorisch erfgoed* Het beleid van Delfland ten aanzien van cultuurhistorisch vastgoed zal ter kennis van de gemeenten worden gebracht met het verzoek eenzelfde spoor te volgen met betrekking tot hun eigendommen.	Bedrijfsvoering	Eerste kwartaal 2015.	Er loopt een onderzoek naar de eventuele oprichting van een stichting, waarin de eigendommen worden ondergebracht die hun waterstaatkundige taak hebben verloren.
3	09-09-14	*2e Bestuursrapportage 2014* In de eerste helft van 2015 zal tijdens een informatieve VV aandacht worden besteed aan het fenomeen prestatie-indicatoren.	Bedrijfsvoering/ griffier	Eerste helft 2015	Komt aan de orde tijdens een info-VV tegelijkertijd met de ramingssystematiek (zie reminder 1).
4	04-11-14	*Programmabegroting 2015 en meerjarenraming 2015-2019* Bijzondere contractvormen (blz. 11): zo mogelijk zal inzicht worden gegeven in de effecten in personele zin.	PMB	Eerste kwartaal 2015	
5	04-11-14	*Brief van dhr. J.J.H. Maschhaupt inzake de folder Waterschapsbelasting 2014 voor Den Haag en omstreken* De tekst van de folder zal worden bekeken. Tevens zal een verwijzing worden opgenomen naar de website van Delfland.	Bedrijfsvoering/Communicatie	December 2014	De teksten van de folder zijn herzien en waar nodig verduidelijkt. Tevens is een verwijzing opgenomen naar de website van Delfland met de volgende tekst: Meer informatie en rekenvoorbeelden op onze website: www.hhdelfland.nl/tarieven

Nr	Cie d.d.	Toezegging	Trekker	Streefdatum afronding	Voortgang
6	04-11-14	*Delegatie vaststellen projectplan Waterwet* Inzicht zal worden gegeven in de manier waarop verantwoording wordt afgelegd t.a.v. projectplannen.	Concerncontrol		De rapportage over de voortgang projectplannen in de zin van de Waterwet wordt gerapporteerd bij de reguliere P&C-momenten.
7	04-11-14	*Uitvoeringsprogramma 2014 Team Toezicht en Handhaving* Verslaglegging in het kader van de verantwoording wordt ingebouwd in de P&C-cyclus.	WB/T&H	In P&C-cyclus 2015	Burap I 2015
8	04-11-14	*Uitvoeringsprogramma 2014 Team Toezicht en Handhaving* Uitgezocht zal worden hoeveel vernielingen zijn aangericht.	JVI	Eerste kwartaal 2015	volgt

Reminders

Nr	Cie d.d.	Toezegging	Trekker	Streefdatum afronding
1	08-04-13 08-04-14 (toezegging Cie WV)	*Jaarverslag 2012 inclusief financiële jaarrekening* In het college zal worden besproken dat er verbetering wordt gewenst voor wat betreft de aansluiting tussen begroting en realisatie en een vergroting van het voorspellend vermogen van de begroting. (uit D&H 16-04-13: wordt betrokken bij de P&C-cyclus) *Jaarverslag 2013 inclusief financiële jaarrekening* Aan de portefeuillehouder financiën wordt meegedeeld dat de wens bestaat binnen het jaarverslag de cijfers dusdanig overzichtelijk te presenteren dat deze makkelijk vergelijkbaar zijn met de cijfers uit de primaire begroting en BURAPS.	Bedrijfsvoering	Dit punt is expliciet onderwerp van gesprek bij Kadernota 2015 en Begroting 2015. (zoals afgesproken in PFO+ van 26 maart 2014). Tijdens een informatieve VV in de eerste helft van 2015 zal o.a. worden ingegaan op de ramingssystematiek van Delfland (zie ook reminder 4).
2	08-04-13	*Aanpassing Nota verbonden partijen en Nota borgtocht en verstrekken geldleningen* De reeds bestaande regelingen met verbonden partijen zullen worden getoetst aan de nota en daarbij zal worden bezien welke mogelijkheden er zijn om evt. noodzakelijke aanpassingen te doen.	Bedrijfsvoering	Bij elk P&C-document vindt toetsing van de voortgang en de risico's aan de Nota plaats. Daarnaast wordt nu gewerkt aan ' Leerpunten GR'en'. Op grond daarvan zal zonodig tussentijdse aanpassing plaats vinden.

3	05-11-13	*Programmabegroting 2014 en meerjarenraming 2014-2018* Nederlandse Waterschapsbank (NWB): de commissie BOB zal op de hoogte worden gehouden van uitkomsten van verkennend onderzoek door de NWB. Daarnaast wordt overwogen om de directie van de NWB uit te nodigen voor een informatieve VV.	Bedrijfsvoering	De rating van de NWB is gekoppeld aan de rating van de Staat Nederland en is gebaseerd op de economische vooruitzichten. Er was sprake was van een AA+ rating met een negatieve outlook (vooruitzicht). Deze is inmiddels omgezet in een AA+ met een positieve outlook. De NWB heeft laten weten dat uit het onderzoek is gebleken dat gezien de economische vooruitzichten de verwachting is dat de status minimaal op AA+ positieve outlook blijft met de kans op verhoging.
4	05-11-13	*Programmabegroting 2014 en meerjarenraming 2014-2018* Overwogen wordt om tijdens een informatieve VV in te gaan op de ramingssystematiek van Delfland.	Bedrijfsvoering	Komt aan de orde tijdens een info-VV in de eerste helft van 2015 tegelijkertijd met de prestatie-indicatoren.
5	09-09-14	*2e Bestuursrapportage 2014* De huidige en de nieuwe Verenigde Vergadering/commissie wordt geïnformeerd over de stand van zaken met betrekking tot het implementeren van Het Nieuwe Werken bij Delfland.	TL Communicatie	

Verzamelformulier ten behoeve van de beantwoording van vragen gesteld in de commissiebijeenkomsten van 2 december 2014 ter informatie voor de VV vergadering van 18 december 2014

Commissie Bestuur, organisatie en bedrijfsvoering. Agendapunt: 04.01
Onderwerp: Najaarsbrief

Beknopte formulering van de problematiek en de vraagstelling: Verzocht is om een overzicht waarin zal worden verklaard of de wijzigingen in de geraamde uitgaven, die overigens individueel van geringe aard zijn, structureel of incidenteel zijn en al of niet in de begroting van 2015 zijn opgenomen

Beantwoording: Najaarsbrief 2014 structurele en incidentele mutaties ten opzichte van de tweede bestuursrapportage (bedragen in €)

programma	**Structurele mutatie**	**Incidentele mutatie**
Schoon water	-100.000	-36.000
Voldoende water		-309.000
Stevige dijken		-212.000
Gezuiverd afvalwater	115.000	-425.000
Instrumenten		-265.000
Organisatie	-302.000	-327.000
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		-500.000
totaal	-287.000	-2.074.000

De structurele posten zijn verwerkt in de meerjarenbegroting 2015-2019.
Bedragen met een minteken betreft per saldo lagere kosten ten opzichte van de tweede bestuursrapportage.

Commissie Bestuur, organisatie en bedrijfsvoering. Agendapunt: 04.06
Onderwerp: Actualisatie besturingsmodel en organisatieverordening.

Beknopte formulering van de problematiek en de vraagstelling: Verzocht is toe te lichten wie het bevoegd orgaan is het besturingsmodel en de organisatieverordening vast te stellen.

Beantwoording: De organisatieverordening wordt door de VV vastgesteld op grond van de verordenende bevoegdheid die in artikel 78 van de Waterschapswet is opgedragen aan het algemeen bestuur. Het besturingsmodel is op 11 november 2014 op grond van artikel 84 van de Waterschapswet vastgesteld door het College van Dijkgraaf en Hoogheemraden. Het besturingsmodel is ter informatie als bijlage aan de vast te stellen organisatieverordening toegevoegd.

Commissie Waterveiligheid. Agendapunt: 2
Onderwerp: Notulen.

Beknopte formulering van de problematiek en de vraagstelling: Nadere toelichting bouwplan Rijswijk – waterberging.

Beantwoording: Op 9 december 2014 is in de bijeenkomst van Dijkgraaf en Hoogheemraden afgesproken dat in de bijeenkomst van de Commissie Waterveiligheid van 3 februari 2015 de vragen van de heer De Jong terugkomen en dat de behandelend ambtenaar aanwezig is om alle vragen te beantwoorden en de bouwplannen van Rijswijk toe te lichten. Het voert te ver het een en ander in het verzamelformulier te beantwoorden.

Commissie Waterveiligheid. Agendapunt: 04.07
Onderwerp: Afwaardering binnenwaterkering Maasdijk

Beknopte formulering van de problematiek en de vraagstelling: diverse vragen.

Beantwoording van openstaande vragen uit de commissie Waterveiligheid van 2 december 2014.

1. Zijn de risico's van vergunningverlening zonder dat de legger is herzien voldoende overdacht?

   Antwoord: Ja, bij de vergunningverlening zal maatwerk worden toegepast. Oftewel het deel van de Maasdijk waarop de vergunningaanvraag van toepassing is, zal apart worden beoordeeld.

2. De nieuwe normen zijn nog niet vastgelegd en zijn op de algemene bezwijkmechanismen gebaseerd en niet op situationele aspecten (bijvoorbeeld een mammoettanker die een kering raakt, terrorisme et cetera)

   Antwoord: In de VV van 18 december 2014 is ook het onderwerp Deltaprogramma geagendeerd (07.10). Wij verwijzen u naar die informatie.
   In de factsheet over de deltabeslissing Veiligheid wordt onder andere vermeld dat de nieuwe norm kan inhouden dat in de volgende toetsingsronde, die in 2017 start, blijkt dat verbetering van de kering nodig is.
   Indien dit onverhoopt aan de orde is, is maatschappelijk gezien investeren in de Delflandse Dijk nog steeds te verkiezen boven behoud van de Maasdijk.

   Over situationele aspecten is in het vigerende beleid Beschermen Vitale Infrastructuur van het ministerie van Veiligheid en Justitie de volgende tekst opgenomen in het deel 'Keren en beheren Oppervlaktewater':

   'Met vandalisme worden beheerders regelmatig geconfronteerd. Ook een terroristische aanslag is niet geheel ondenkbaar. Deze zal echter alleen effect hebben in een scenario met een zelden voorkomende hoge waterstand. Vanwege deze noodzakelijke combinatie wordt de waarschijnlijkheid van terroristische verstoring met vitale gevolgen niet hoog geacht'.

3. Hoe is de situatie als het water vanuit Ter Heijde komt? Wat is het effect van niet sluiten van de Oranjesluis in de Maasdijk? Is de doorgerekende periode van 2 dagen niet te kort?

   Antwoord: Bij de VV-stukken zijn de figuren en uitkomsten gevoegd. Daar zit onder andere de locatie Ter Heijde bij. De inrichtingsvariant 'Gaten' toont het effect van niet sluiten van de Oranjesluis in de Maasdijk.
   De doorgerekende periode van 2 dagen is niet te kort. De dreiging komt vanuit zee, waarbij rekening is gehouden met de stormduur die niet langer duurt dan maximaal twee etmalen.

4. Is de onderhoudssituatie van de bewegende delen in de Delflandse Dijk 100%?

   Antwoord: De sluitingsmiddelen zijn getoetst en veilig bevonden. De constructies zijn in goede conditie. Tevens kent de primaire kering een dubbele kering voor de bewegende delen.

5. Heeft de Maasdijk een functie in de meerlaags veiligheidsfilosofie?

   Antwoord: De afweging van het wel of niet aanwijzen van Maasdijk speelt in het domein van de waterveiligheid. Daarin wordt bepaald of de Maasdijk wel of niet een waterstaatkundige status moet krijgen.
   Indien het vanuit de algemene democratie wenselijk is de Maasdijk een rol te geven

bijvoorbeeld evacuatieplannen, dan zijn daar de instrumenten behorend bij de democratie in te zetten. Inzetten van de legger hiervoor zou oneigenlijk gebruik van bevoegdheden inhouden.

6. De haven van Maassluis staat normaal in open verbinding met de Nieuwe Waterweg. Is de veiligheid van de Monstersche- en Wateringsche sluis, die in de Maasdijk liggen, gewaarborgd als de status van de Maasdijk wordt veranderd?

   Antwoord: Deze sluizen blijven belangrijke keringsmiddelen tussen het buitenwater (de Haven) en het binnenwater (de boezem) en zullen dus blijven bestaan. Mochten onverhoopt de twee keringsmiddelen van de Delflandse Dijk beiden niet sluiten (op zich al een dubbele ramp) en daarbovenop nog de Monstersche of Waterringsche sluis dreigen te bezwijken, dan zullen noodmaatregelen vanuit de calamiteitenzorg worden ingezet.

Het rapport "Compartimenteringsstudie Maasdijk & zuidrand dijkring 14" ligt in de leeskamer A.0.08 ter inzage.

Commissie Waterkwaliteit. Agendapunt: 06
Onderwerp: Rondvraag

Beknopte formulering van de problematiek en de vraagstelling: Waarom is bij de ontwikkelingen rond de Laakhaven en de nieuwe Poolsterhaven in Den Haag geen waternatuur meegenomen.

Beantwoording:

Volgt.

Commissie Waterkwaliteit. Agendapunt: 06
Onderwerp: Rondvraag

Beknopte formulering van de problematiek en de vraagstelling: Is het college op de hoogte van de (incidentele) geuroverlast voor omwonenden van de AWZI Harnaschpolder.

Beantwoording: Sinds de opstart van de afvalwaterzuivering Harnaschpolder is een aantal maatregelen getroffen om overlast voor de omgeving zoveel mogelijk te voorkomen. De afvalwaterzuivering Harnaschpolder voldoet aan de strengste eisen om stankoverlast tot een minimum te beperken. In de bedrijfsvoering wordt voortdurend bekeken of er nog aanvullende geurmaatregelen getroffen kunnen worden. Dit neemt niet weg dat er tijdens onderhoudsactiviteiten een kleine kans bestaat dat er geur ontsnapt uit het proces omdat er een luik moet worden geopend. Deze activiteiten worden altijd vooraf gemeld aan de Omgevingsdienst Haaglanden. De omgevingsdienst controleert nauwgezet of de vergunning wordt nageleefd. Periodiek overleg met de buurtbewoners is niet meer georganiseerd omdat er geen noodzaak meer toe bestond.

Bijlage:

Hoogheemraadschap van
Delfland

Aan de leden van de verenigde vergadering

ONS KENMERK
1175427
DATUM D&H VERGADERING
13 januari 2015
DELFT
29 januari 2015

ONDERWERP
Vervolgstappen Project Huisvesting Medewerkers
(uitwerking Gemeenlandshuis)

Geachte leden,

In de vergadering van 8 juli 2014 heeft de Verenigde Vergadering het proces en de randvoorwaarden voor de huisvesting van onze medewerkers vastgesteld. Wij zijn naar aanleiding hiervan overleg gestart met de fractievoorzitters. Met de fractievoorzitters is gesproken over de financiële randvoorwaarden, is met de architect van Mecanoo door het Gemeenlandshuis gelopen en is uitgebreid toegelicht hoe een nieuwe indeling er uit zou kunnen zien.

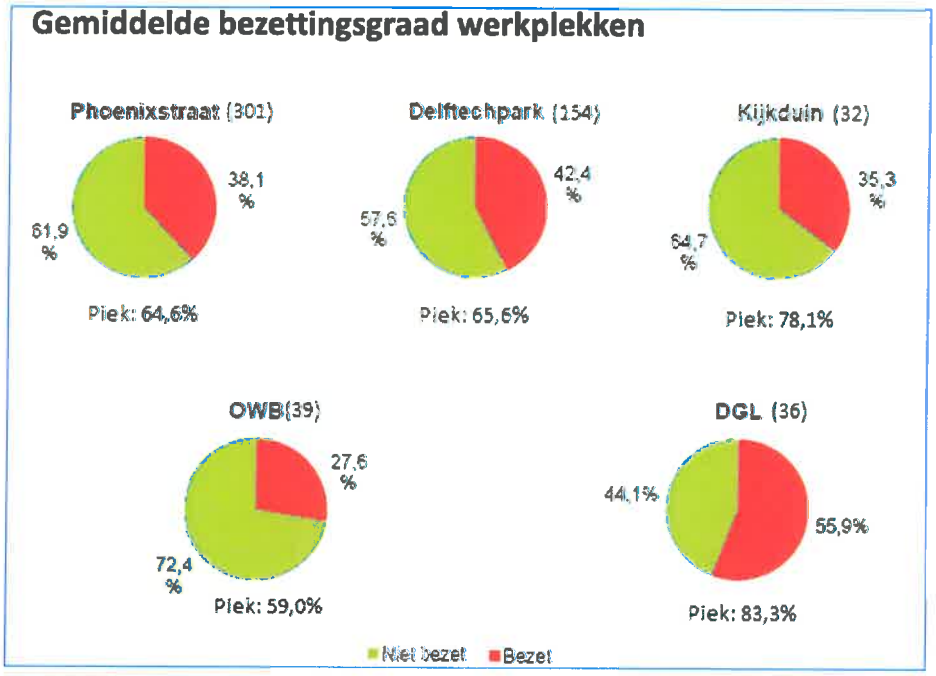
In deze brief leggen wij aan u de uitwerking van de randvoorwaarden voor de huisvesting van de medewerkers voor. Wij verzoeken de VV uit te spreken dat deze uitwerking overeenkomstig het besluit van juli 2014 is en daarmee geschikt is aan de nieuwe VV te worden voorgelegd ten behoeve van de definitieve besluitvorming.

Bij de uitwerking van de randvoorwaarden zijn wij uitgegaan van het volgende. De nieuwe huisvesting voor de medewerkers moet toekomstbestendig zijn, waardoor zo min mogelijk aanpassingen behoeven plaats te vinden bij eventuele organisatorische wijzigingen. Er is uitwerking gegeven aan de afspraken cfm. de geldende CAO Waterschappen voor wat betreft het nieuwe werken, de zogeheten Delflandse Manier van Werken. Ook wordt rekening gehouden met verduurzaming van de gebouwen. In samenhang met de financiële randvoorwaarden moet het eindresultaat een adequate huisvesting voor medewerkers opleveren. Het gebruik van het Gemeenlandshuis aan de Oude Delft is cfm. de besluitvorming van de VV in alle varianten als uitgangspunt gehanteerd. Gelet op de noodzaak de sector Zuivering en Technisch Onderhoud in Vlaardingen te huisvesten zullen altijd twee locaties nodig blijven.

Onderstaand eerst de punten die voor alle huisvestingsvarianten gelden, daarna gaan we in op de verschillende huisvestingsvarianten.

1. Punten die voor alle huisvestingsvarianten gelden:

   a. *Bezetting van de gebouwen versus werkplek per medewerker.*
   In de periode van 12 tot en met 23 mei 2014 is in alle huidige panden van Delfland een bezettingsgraadmeting gehouden. Hiermee werd bevestigd dat een factor om werkplekken te delen van gemiddeld 0,7 werkplek per medewerker goed haalbaar is. Zie voor meer details de rapporten over de bezettingsgraadmeting (te vinden bij uw digitale vergaderstukken).

b. *Aantal te huisvesten medewerkers – aantal benodigde werkplekken*
Bij de uitwerking van de huisvestingsalternatieven zijn wij, ondersteund door de uitkomsten van het bezettingsgraadonderzoek, uitgegaan van gemiddeld 0,7 werkplek per medewerker. Er zijn dan totaal 342 werkplekken nodig.

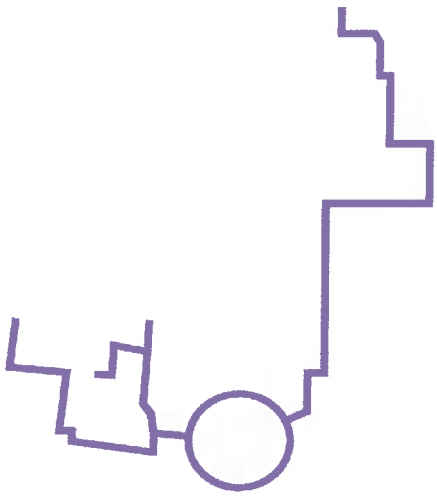
Aantal te huisvesten personen eind 2015	personen	werkplek / medewerker	werkplekken nodig
te huisvesten medewerkers eind 2015	468		
waarvan medewerkers sector Waterbeheer	124	0,61	76
waarvan medewerkers niet sector Waterbeheer	344	0,70	241
te huisvesten dagelijks bestuur	6	0,70	5
te huisvesten externen	60	0,33	20
Totaal benodigde werkplekken			**342**

Voor de sector Waterbeheer is gezien hun vele veldwerkzaamheden met een gemiddelde factor van 0,61 werkplek per medewerker gerekend.
De activiteiten van de ca. 35 "fractieleden" vinden overwegend buiten de kantooruren plaats, waardoor gewenste fractie ruimten gedeeld kunnen worden.

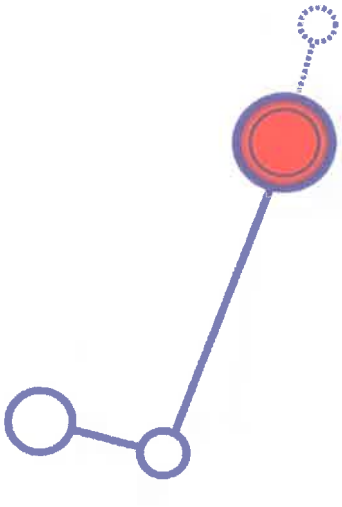
c. *Hoe we Oude Delft / Phoenixstraat geschikt willen maken voor de Delflandse manier van werken*
Wij hebben er voor gekozen om de gebouwen aan de Oude Delft/Phoenixstraat zo goed en slim mogelijk te benutten. De diverse ruimten in deze gebouwen verschillen sterk qua kwaliteit. Deze kwaliteit bepaalt waarvoor een ruimte geschikt is. Door ruimten zoveel mogelijk in te zetten waarvoor ze geschikt zijn, zijn we kosten-efficiënt. Zo blijft het Oud Archief op de huidige plek in het gebouw en worden klimaatinstallaties zoveel mogelijk hergebruikt. Zo bereiken wij met minimale middelen het maximale effect en maken we van de te behouden gebouwdelen één geheel met behoud van hun identiteit.

Om de bestaande kwaliteit zoveel mogelijk te versterken is er voorts voor gekozen om:

- het organisch gegroeide complex tot één samenhangend geheel te structureren;
- de logistieke routing te verbeteren en doodlopende routes zoveel mogelijk te vermijden;
- het laboratorium/de natte ruimte verplaatsen naar bouwdeel A
- de hoofdentree uit te breiden met een nieuwe ontvangstruimte en de entreezone te versterken door het ontmoetingsgebied (dat multifunctioneel ingezet kan worden om te overleggen, een kopje koffie te drinken, een broodje te eten én te werken) hier aan te koppelen;
- de samenwerking te bevorderen en enkele knoop- en ontmoetingspunten in het gebouw te creëren; zie de hieronder ingetekende cirkels.

Bestaande situatie: Veel doodlopende verkeersaders

Nieuwe situatie: Geschakelde bouwdelen met ieder een eigen identiteit

Zo ontstaat een huisvesting met een grote diversiteit aan werk- en overlegplekken waarbij de aanwezige kwaliteiten van de gebouwdelen maximaal worden ingezet. Een logische routing met duidelijke ontmoetingsplekken versterken het gevoel van één organisatie en stimuleert onderlinge kennisuitwisseling en samenwerking. Precies wat het Hoogheemraadschap beoogt met de Delflandse Manier van Werken.
In bijlage 1 schetsen wij een beeld hoe het vernieuwde Gemeenlandhuis dan gaat werken.

d. *Uitwerking van de financiële randvoorwaarden*

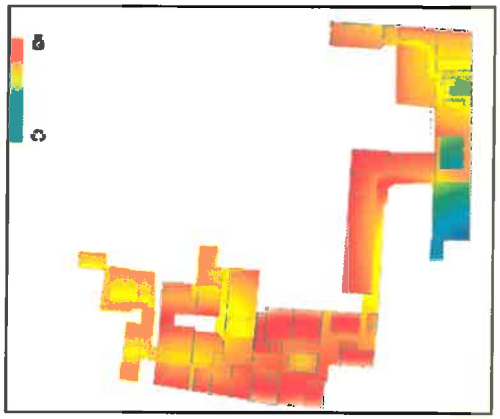
In bijlage 2 treft U de berekeningen aan van de structurele kosten voor de verschillende huisvestingsalternatieven voor de locatie Oude Delft/Phoenixstraat. Op grond van de afspraak over de financiële bouwsteen in onze brief van 8 juli 2014, wordt in de berekeningen een vergelijking gemaakt van de exploitatielasten na verbouwing met de huidige exploitatielasten. Hierin worden kosten voor afschrijving en rente (kapitaallasten) en kosten voor gebruik, beheer en onderhoud betrokken. Om de vergelijkbaarheid mogelijk te maken wordt daarbij afgezien van het verloop van de (resterende) afschrijvingstermijn van de investeringen en wordt het prijspeil van 1 januari 2015 gehanteerd. Kosten voor afboeking van bestaande activa worden volgens vigerend beleid ten laste van het exploitatieresultaat gebracht over het jaar van afboeking. Deze kosten drukken derhalve niet op de jaarlijkse exploitatie van de resterende en nieuwe activa (zie ook de separate opmerkingen hierover in bijlage 2).

Uit de berekeningen blijkt dat met alle alternatieven binnen de huidige exploitatieruimte gebleven kan worden, en dat met de financiële ruimte die ontstaat door het gebouwenbestand in te krimpen de investering ook binnen de huidige exploitatiebegroting kan worden gefinancierd. Er hoeft daardoor geen beroep gedaan te worden op de investeringsruimte zoals deze in de tot nu toe gehanteerde meerjarenraming is opgenomen. Alternatief 1 komt hier als financieel voordeligste naar boven.
In de berekeningen hebben wij gewerkt met een rente van 4% voor de aan te trekken financiering. Wij verwachten dat zich hier nog een meevaller zal voordoen. Zodra er helderheid is of de nieuwe VV ook daadwerkelijk de volgende stap wil zetten, kunnen wij een exacte inschatting geven van de hoogte van de reële rente op dat moment.

Als gevolg van de motie Dijkema c.s. (personele reductie) hebben wij de Informaticalaan afgestoten, hetgeen een jaarlijkse besparing van € 450 duizend heeft opgeleverd. Deze besparing is als onderdeel van de motie Dijkema c.s. reeds verwerkt in onze exploitatie.
Daarnaast zijn in de periode 2010-2015 m.n. bij het Gemeenlandshuis aanvullende besparingen doorgevoerd ter hoogte van €240 duizend. Het gaat bij deze besparingen om de kosten voor energie, kantoorinrichting, schoonmaak en beveiliging. Zie bijlage 3 voor een overzicht. Deze besparingen maakten geen onderdeel uit van de motie Dijkema c.s., maar zijn het gevolg van een versterking van de budgetdiscipline in de reguliere exploitatie. Overeenkomstig onze afspraak uit juli 2014, vallen ook deze bespaarde kosten structureel uit de exploitatieruimte weg.

e. *ICT en telefonie in de vernieuwde huisvesting.*
Het oude Windows-XP platform is inmiddels vervangen en sinds 2014 is er een nieuw virtueel Windows7-platform met Office2010. Ook zijn alle ruimten draadloos verbonden met het netwerk en kan iedere medewerker tijd en plaats onafhankelijk het netwerk benaderen. Daarnaast is in 2014 het telefoonsysteem vervangen en is overgestapt op smartphones. Ook dit maakt tijd en plaats onafhankelijk werken mogelijk. Het telefonieplatform is extern geplaatst. Hierdoor zijn aanpassingen van de telefooncentrales niet meer nodig bij verhuizingen.
De ICT-voorzieningen op de nieuwe werkplek zijn afgestemd op de Delflandse Manier van Werken. Op alle flexibele bureaus staat een terminal met een vaste aansluiting op het netwerk ('thin cliënt'). Er hoeft maar één keer aangelogd te worden, volgens de laatste (meest efficiënte) techniek. Slechts enkele 'zware gebruikers' beschikken nog over vaste werkplekken met een PC.
In overleg met hun leidinggevende zijn medewerkers straks, naast hun smartphone, uitgerust met mobiele apparatuur die past bij hun dagelijkse werkzaamheden, zoals een tablet of een laptop. Vanaf elke flexibele werkplek, met elk mobiel apparaat en op elk moment van de dag kan de medewerker bij zijn eigen virtuele werkplek. Specifieke applicaties en gegevens zullen voor hem straks ook vanaf zijn mobiele apparaat benaderbaar zijn.
Met het oog op de 'flexende medewerker', maar ook uit het oogpunt van informatiebeveiliging, zijn printers straks uitgerust met zogenaamde 'follow me'-software, waarbij printopdrachten worden uitgevoerd door de printer waar, en op het moment dat de medewerker zich identificeert met de toegangspas.

f. *Duurzaamheidsmaatregelen.*
Al in 2008 werd geconstateerd dat de gebouwen aan de Phoenixstraat aanpassingen behoeven. Er is veel "kruip door – sluip door", er zijn veel klachten over het klimaat en het pand verliest veel warmte aan de omgeving doordat het niet tot slecht geïsoleerd is (rood in het onderstaande plaatje).

Warmte afgifte Oude Delft/Phoenixstraat

De laatste jaren zijn vanwege de verbouwplannen zoveel mogelijk aanpassingen en onderhoud van de panden Oude Delft/Phoenixstraat uitgesteld. De volgende elementen die de duurzaamheid van de gebouwen verbeteren zullen nu ter hand worden genomen:

- isoleren van de schil van de gebouwen (dak, begane grond vloer, HR++ glas, buitenwanden);
- verkleinen van het buitengevel oppervlak door het dichtzetten van de patio's in bouwdeel C en vernieuwen van de glasdaken met meer isolerend glas;
- toepassen van automatische buitenzonwering met ook een individuele bediening;
- uitvoeren van het ventilatiesysteem met volumeregelaars die aangestuurd worden door CO2 detectie per ruimte;
- vervangen van de radiatoren door effectievere plaatradiatoren;
- toepassen van zuinige hoogfrequente verlichtingsarmaturen, inclusief daglichtregeling en aanwezigheidsdetectie;
- toepassen van een Gebouw beheerssysteem voor de bediening en monitoring van de installaties.

Zie bijlage 4 voor een compleet overzicht van alle maatregelen. De maatregelen vloeien voort uit de beleidsuitgangspunten die door de VV ten aanzien van duurzaamheid zijn vastgesteld, passen binnen het in Nederland gangbare beleid en maken deel uit van het budget. Het betreft 'no-regret' maatregelen en deze worden binnen de afschrijvingstermijn terugverdiend.

Als extra optie is warmte koude opslag mogelijk, al dan niet in combinatie met een innovatie van Smart Polders. Hierover vindt nog overleg plaats. De kosten voor een gewone WKO oplossing bedragen ca. € 1 miljoen en worden in een periode van 7-10 jaar terugverdiend. De innovatie van Smartpolders biedt ook een betere oplossing voor de toekomstige watergang aan de Phoenixstraat. Deze bijvangst zal door ons, indien door u positief beoordeeld, niet deel uitmaken van de post huisvesting.

2. De huisvestingsalternatieven

Wij onderscheiden 4 alternatieven om tot de nieuwe huisvesting voor de medewerkers van Delfland te komen. Wij zetten de alternatieven onderstaand tegen elkaar af.

- Alternatief 0: Afstoten Delftechpark, concentratie van de medewerkers uit Delftechpark en Kijkduin op de locatie Oude Delft/Phoenixstraat zonder gebouw-aanpassingen.
- Alternatief 1: Afstoten Delftechpark, concentratie van de medewerkers uit Delftechpark, Kijkduin en Vlaardingen (sector Waterbeheer) op de locatie Oude Delft/Phoenixstraat met gebouw-aanpassingen.
- Alternatief 2: Behoud en aanpassen van Delftechpark, concentratie van medewerkers van Kijkduin op de locatie Oude Delft/Phoenixstraat met gebouw-aanpassingen.

- Alternatief 3: Als alternatief 2, maar dan i.p.v. behoud en aanpassen Delftechpark het bijhuren van kantoorruimte in de omgeving van Oude Delft/Phoenixstraat.

In alle alternatieven worden het Haakpand en de locatie Kijkduin afgestoten.

In onderstaande tabel geven wij een overzicht van de werkplekverdeling in de verschillende alternatieven:

Werkplek-verdeling	Delflandse manier van werken	Oude Delft/ Phoenixstr	Zuivering	OWB	Delftech-park	Alternatief pand	Haakpand	Kijkduin	Totaal wkplk
Huidige situatie:	nee	301	36	39	154		in OD/Ph	32	562
Alternatief 0:	ja*	267	36	39	-	-	-	-	342
Alternatief 1:	ja*	304	38	-	-	-	-	-	342
Alternatief 2:	ja*	137	38	32	135	-	-	-	342
Alternatief 3:	ja*	137	38	32	-	135	-	-	342

* gemiddeld 0,7 werkplek per medewerker

a. *Alternatief 0*
Alternatief 0 kan niet verwezenlijkt worden. De brandweer vraagt op dit moment al om aanpassingen. Als de bezettingsgraad wordt opgevoerd zullen die zeker toenemen en kan dus niet volstaan worden met niets doen. Bovendien voldoet het gebouwencomplex Oude Delft/Phoenixstraat qua indeling en klimatologische voorzieningen niet om het aantal te concentreren medewerkers met een verhoogde bezettingsgraad te huisvesten.

b. *Alternatief 1*
Dit alternatief biedt de mogelijkheid om binnen de randvoorwaarden van de besluitvorming van 8 juli 2014 te komen tot een geconcentreerde vorm van huisvesting van onze medewerkers.
De bezettingsgegevens zijn vertaald naar een optimale indeling van de gebouwen aan de Oude Delft/Phoenixstraat, met als uitgangspunt met minimale middelen een maximaal resultaat te bereiken. In augustus gingen wij er in de gesprekken met de fractievoorzitters nog vanuit dat twee teams van de sector Waterbeheer in Vlaardingen gehuisvest zouden moeten worden. Voor de aanpassingen van de gebouwen Oude Delft/Phoenixstraat was dan € 16,3 miljoen nodig. Bij uitwerking van deze richting ontstond een leegstand in het complex Oude Delft/ Phoenixstraat waarin de twee teams wel gehuisvest konden worden. Het budget om de Oude Delft/Phoenixstraat te verbouwen steeg daardoor uiteraard, maar daar staat tegenover dat er geen kosten gemaakt hoeven te worden voor deze twee teams in Vlaardingen. En het zal bovendien leiden tot veel minder tijdverlies ten gevolge van het heen en weer pendelen tussen de diverse vestigingen en zal organisatie-efficiency opleveren. Voor de medewerkers buitendienst kunnen we de auto's kwijt op eigen terrein. De toename van lockers voor werkkleding kan opgelost worden in de kelders van de Oude Delft / Phoenixstraat.
Alleen de sector Zuivering en Technisch Onderhoud blijft in dit alternatief in Vlaardingen gehuisvest.

De investeringen bedragen voor dit alternatief € 18,8 miljoen, inclusief BTW. We blijven binnen de beschikbare jaarlijkse financiële ruimte. Zie bijlage 2, eerste overzicht.

c. *Alternatief 2*
Alternatief 2 gaat uit van voortzetting van het gebruik van Delftechpark en het OWB-gebouw in Vlaardingen.
Ook dit alternatief biedt de mogelijkheid om binnen de randvoorwaarden van de besluitvorming van 8 juli 2014 te komen tot een geconcentreerde vorm van huisvesting van onze medewerkers. De concentratie is echter wel minder dan in alternatief 1.

Delftechpark en OWB in Vlaardingen blijven tenslotte in gebruik naast de Oude Delft / Phoenixstraat.
In zijn huidige staat is het pand Delftechpark niet geschikt voor een toename van de gebruiksintensiteit. Om de intensievere manier van werken in Delftechpark te kunnen invoeren moet de klimaatinstallatie worden aangepast. Ook zullen de etages die hier nu nog niet op zijn ingericht moeten worden aangepast. Daarna kunnen hier 135 werkplekken worden gerealiseerd. Het OWB-pand in Vlaardingen biedt plaats voor 32 werkplekken.
De Oude Delft/Phoenixstraat zal met dezelfde aanpak als in alternatief 1 worden vernieuwd. Er zal echter circa 3.100 m2 VVO leeg komen te staan. Hiervoor zijn in dit alternatief geen kosten voor verbouwing e.d. opgenomen. Er zijn twee opties voor de leegstand:
c1. De gebouwen B en C (Huytergebouw) leeg laten staan en alleen gebouw A aanpassen. Het aantal benodigde werkplekken past in dit gebouw. Dit strookt echter niet met de uitgangspunten dat gebouw B als monumentaal pand in gebruik blijft bij Delfland.
c2. Als gebouw B en C wel in gebruik blijven dan is ook een deel van gebouw A nog nodig. Dit maakt het splitsen en verhuren of verkopen ingewikkeld. Mocht zich toch een mogelijkheid voordoen, dan zullen omvangrijke investeringen gedaan moeten worden om de ruimte bij de tijd te brengen. Deze kosten zullen gezien de huidige kantorenmarkt niet allemaal bij een eventuele huurder of koper in rekening gebracht kunnen worden.

De investeringen bedragen voor dit alternatief € 9,9 miljoen, inclusief BTW. Ook in dit alternatief blijven we binnen de beschikbare jaarlijkse financiële ruimte. Zie bijlage 2, tweede overzicht.
De vrijval van exploitatielasten voor DTP en OWB vindt niet plaats. De inefficiency in de organisatie neemt toe en er ontstaat een niet te verhuren leegstand in het Gemeenlandshuis.

d. *Alternatief 3*
Alternatief 3 is als alternatief 2, maar daarin wordt een alternatief pand voor Delftechpark gehuurd, in de nabijheid van de Oude Delft/Phoenixstraat. Net zoals alternatief 2 biedt ook dit alternatief de mogelijkheid om binnen de randvoorwaarden van de besluitvorming van 8 juli 2014 te komen tot een geconcentreerde vorm van huisvesting van onze medewerkers. De concentratie is echter net zo als in alternatief 2 minder dan in alternatief 1. Het alternatieve pand in Delft en OWB in Vlaardingen blijven in gebruik naast de Oude Delft / Phoenixstraat en in Oude Delft/Phoenixstraat komt ca. 3.100 m2 VVO leeg te staan.

De investeringen bedragen voor dit alternatief € 9,9 miljoen, inclusief BTW. Zie hiervoor ook bijlage 2, tweede overzicht. De vrijval van exploitatielasten voor DTP en OWB vindt niet plaats. De inefficiency in de organisatie neemt toe en er ontstaat een niet te verhuren leegstand in het Gemeenlandshuis.

3. <u>De huisvestingsalternatieven naast elkaar</u>
Om de kosten van de alternatieven 1,2 en 3 te kunnen vergelijken, zijn in onderstaande tabel de jaarlijkse structurele kosten (de exploitatielasten) naast elkaar gezet.
Per alternatief is ook het aantal te realiseren werkplekken en de leegstaande m2 in de Oude Delft/Phoenixstraat vermeld, waaruit blijkt in welke mate sprake is van bezettingsverlies in deze panden.

	Totaal aantal wkplk OD/Phoenix	Totale jaarlijkse exploitatie-lasten	Jaarlijkse kapitaal-lasten OD/Phoenix	Jaarlijkse exploitatie-lasten OD/Phoenix	Jaarlijkse exploitatie overige panden	Leegstand in m2 VVO OD/Phoenix
Huidige situatie	301	2.772.000	854.000	970.000	948.000	-
Alternatief 1:	304	2.465.000	1.400.000	1.065.000		-
Alternatief 2:	137	2.680.000	985.000	800.000	895.000	3.100
Alternatief 3:	137	2.680.000	985.000	800.000	895.000	3.100

Alle alternatieven vallen binnen de financiële randvoorwaarden. Zie bijlage 2 voor een gedetailleerd overzicht per alternatief.
Alternatief 1 leidt tot de laagste jaarlijkse exploitatielasten. In dit alternatief zijn de efficiency voordelen optimaal. De alternatieven 2 en 3 zijn duurder dan alternatief 1 en leiden bovendien tot onderbezetting in de gebouwen Oude Delft/Phoenixstraat.

Naast de financiële vergelijking zijn ook duurzaamheid, medewerker tevredenheid en mate van samenwerking in de verschillende alternatieven naast elkaar te zetten. Alternatief 1 scoort daarbij het hoogst omdat met z'n allen in één pand het meest bij draagt aan integraal werken en een grotere effectiviteit en in dit alternatief ook de meeste vierkante meters worden verduurzaamd.

Zachtere vergelijkings-factoren	Samenwerking / organisatie efficiency	Medewerker-tevredenheid	Duurzaamheid
Huidige situatie:	-	-	-
Alternatief 1:	++	++	++
Alternatief 2:	+	+	+
Alternatief 3:	+	+	+

Indien gekozen wordt voor concentratie aan de Oude Delft/Phoernixstraat, is er uiteraard nog een aantal zaken dat eind 2017 in kaart gebracht moet worden. Allereerst moet nog de vraag beantwoord worden wat er nodig is voor het kantoor van de sector ZTO en wat daarvan de kosten zullen zijn. Daarbij zullen wij de vragen die in het voorzittersoverleg zijn gesteld ten aanzien van de middellange en lange termijn van de zuivering betrekken, i.c. de samenhang met de ontwikkelingen in de afvalwaterketen en de PPS Harnaschpolder.
Van de toekomst van de vrijkomende ruimte van het 'OWB-pand' valt op dit moment nog geen beeld te geven. Verschillende mogelijkheden zullen onderzocht worden, waarbij gedacht kan worden aan gebruik door de eigen organisatie of door derden (verhuur, bijvoorbeeld aan de muskusratten-organisatie), het in een motten-ballen situatie onderbrengen, of als meest vergaande sloop.
Hierbij is sprake van een risico, maar aan de andere kant staan twee financiële aspecten die wij niet hebben ingezet. Enerzijds kan er ruimte ontstaan ten gevolge van de huidige rentestand. Het is niet waarschijnlijk dat de rente onverwacht binnen enkele maanden stijgt naar het niveau van het door ons in de berekening gehanteerde rentepercentage. Tenslotte zullen wij ook bij de voorstellen ten aanzien van de Groote Lucht nog proberen te kwantificeren wat het efficiencyresultaat zal zijn van een geconcentreerde huisvesting.

4. Overige kosten en opbrengsten

Met de opbrengst van de verkoop van het Delflandse deel van het Haakpand van ca. € 500 duizend worden de kosten verrekend voor het afscheiden van dit gedeelte van de overige panden.
Het resterende bedrag, plus de opbrengst van de verkoop van de locatie Kijkduin zullen aangewend worden om aanvullend op de reguliere exploitatiebegroting de kosten voor tijdelijke huisvesting te dekken, alsmede de kosten voor het slopen van het Pauwenhuis en de herinrichting van het buitenterrein. Nadat de besluitvorming door de nieuwe VV helderheid zal hebben gegeven over de huisvesting van onze medewerkers, wordt in kaart gebracht wat er buiten nog moet worden aangepast.

De kosten voor de extra ICT bekabeling en voor los meubilair, alsmede de kosten voor tijdelijke huisvesting worden gedekt uit de reguliere exploitatiebegroting.

Een keuze voor warmte-koude opslag (WKO) zal een apart besluit vragen. De kosten daarvan kunnen indien de rente voor de aan te trekken financiering gunstig is, zo mogelijk ook binnen de financiële randvoorwaarden gefinancierd worden. Helderheid daarover is in de komende tijd eerst te geven nadat het technisch overleg is afgerond.

Door de verbouwing van de Oude Delft/Phoenixstraat, alsmede door het afstoten van Kijkduin en het eventueel verbouwen van de locatie Vlaardingen, zullen bestaande activa (deels) vervallen. Bij de berekening van de activa geldt dat eerst bij het vaststellen van het definitief ontwerp, alsmede afhankelijk van de vraag of de WKO wordt toegepast, helder is wat de definitieve omvang is. Wij hebben tot nu gewerkt met een omvang van € 2 miljoen (1 januari 2017). Afboeking vindt plaats in 2018 nadat de financiële afrekening van de huisvestingsoperatie is afgerond volgens de huidige spelregels.

Zie bijlage 5 voor een overzicht van de incidentele baten en lasten. Wij hebben hierin rekening gehouden met de gegevens die wij op dit moment kennen. Wij hebben gerekend met een geschatte opbrengst bij verkoop en daar naast gezet welke lasten daar tegenover staan.
Onzekerheden zijn wat de herinrichting van het buiten terrein kost (een ontwerp is nog niet gemaakt) en hoe de tijdelijke huisvesting eruit ziet. Daarover spraken wij eerder af dit eerst uit te zoeken nadat een besluit ten aanzien van het te kiezen alternatief heeft plaatsgevonden. Ook in de alternatieven 2 en 3 zijn nog zaken uit te werken, zoals tijdelijke huisvesting in alternatief 2, herinrichting van het buitenterrein, afboeken van activa en niet-gekwantificeerde leegstand.
Na de keuze voor een alternatief is uitwerking nodig van incidentele baten en lasten.

5. Risicoparagraaf

Binnen de begroting is 5% opgenomen voor de post onvoorzien. Deze post is beschikbaar voor zaken die tijdens de uitwerking van het plan kunnen tegenvallen, zoals bijvoorbeeld het hergebruik van de CV-ketels. Het geraamde investeringsbedrag (€ 18,8 miljoen in alternatief 1), waarin de post onvoorzien dus is opgenomen, geldt daarmee als harde limiet voor het door de VV te voteren krediet.
Zoals aan ieder project hangen ook aan dit project risico's die in deze fase nog niet te kwantificeren zijn en daarmee niet te begroten. Zij zullen dan ook niet per definitie uit de post onvoorzien komen. Besluiten zullen op zo'n moment heroverwogen worden. Wel is nagedacht hoe de risico's kunnen worden voorkomen. Risico's die wij op dit moment in beeld hebben:

- Er is gekozen voor een werkpleknorm van gemiddeld 0,7 werkplek per medewerker. Het zou kunnen zijn dat de organisatie nog groeit of krimpt. De gemiddelde werkpleknorm van 0,7 is naar huidige maatstaven en in verhouding tot andere organisaties haalbaar en verantwoord. Bij andere organisaties zien wij dat er nog ruimte beschikbaar is, zodat enige groei kan worden opgevangen. Wij zien dit dan ook niet als groot risico, mits het management op het gedrag stuurt dat nodig is voor de nieuwe vorm van werken die nu geïntroduceerd wordt.
- Op dit moment is nog niet bekend of WKO mogelijk is. Als het mogelijk is om een bron te slaan, moet er ook nog toestemming voor verkregen worden.
- Als er met Smart Polders bovendien aangesloten gaat worden op de Phoenixgracht, kan tijdplanning een extra risico vormen. Is de Phoenixgracht gereed op het moment dat wij daarop willen aansluiten?
- Het is nog niet bekend of het Pauwenhuis een monumentenstatus heeft. Daar is momenteel overleg met de gemeente over.
- Het Historisch archief, de kunst en de Gobelins in gebouw B alsmede het traditionele timmerwerk zullen veilig gesteld moeten worden onder specifieke klimatologische omstandigheden tijdens de verbouwactiviteiten. Hoewel hier voorzorgsmaatregelen voor zullen worden getroffen is dit nooit zonder risico.
- Besluitvormingsproces in relatie tot de planning en de markt. De markt is nu nog gunstig voor een aanbesteding.

6. Tijdpad

Wij hebben geconstateerd dat de panden Oude Delft/Phoenixstraat niet meer voldoen aan de eisen van de huidige tijd. Zowel qua voorzieningenniveau, als qua veiligheid en efficiëntie zijn de panden toe aan een renovatie. Vanuit het oogpunt van goed werkgeverschap is het gewenst om het personeel van Delfland van een adequate huisvesting te voorzien.
Indien gekozen wordt voor alternatief 1, stellen wij voor om de verbouw te starten in het eerste kwartaal van 2016. Om dit mogelijk te maken zal het college vóór de zomer van 2015 aan de VV een kredietvoorstel voorleggen.
Nadat de besluitvorming door de nieuwe VV helderheid zal hebben gegeven over de huisvesting van onze medewerkers, kunnen wij aangeven hoe het proces van de verbouwing verder zal verlopen.

Hoogachtend,

Dijkgraaf en Hoogheemraden van Delfland,
de Secretaris,

mr.drs. P.I.M. van den Wijngaart

de Dijkgraaf,

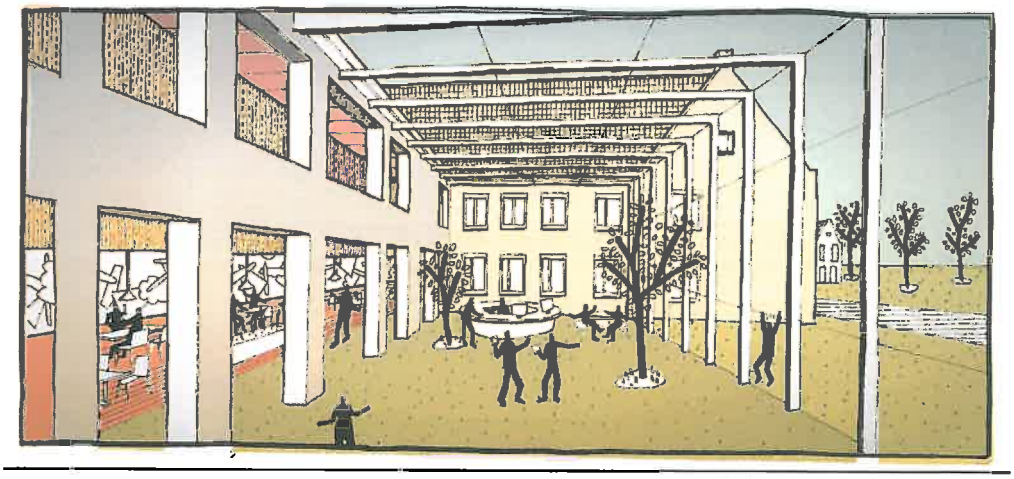
mr. M.A.P. van Haersma Buma

Bijlagen:
1. Hoe gaat dat vernieuwde Gemeenlandhuis dan werken?
2. Overzicht Financiën – structurele kosten
3. Overzicht eerder gerealiseerde besparingen
4. Duurzaamheidsmaatregelen
5. Overzicht incidentele baten en lasten

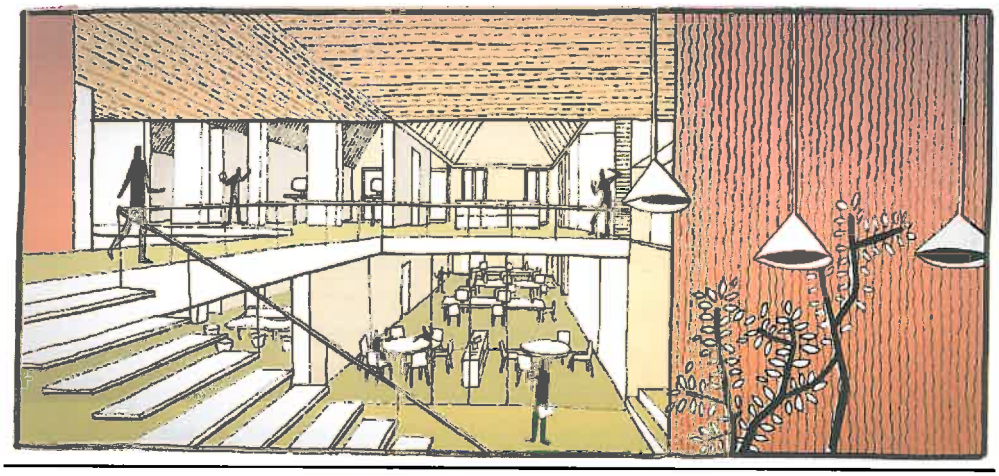
Bijlage 1

Hoe gaat dat vernieuwde Gemeenlandhuis dan werken?

Op een doordeweekse dag, ergens in juli 2017, arriveert Sara bij het Hoogheemraadschap van Delfland in Delft. Zij heeft een afspraak met Pieter van de afdeling ruimtelijke planvorming. Met medewerkers van andere waterschappen hebben zij om 11.00 uur een bijeenkomst over een samen te voeren strategie. Zij geven samen een presentatie. Sara heeft de presentatie in de trein zojuist nog aangevuld met de laatste informatie en naar Pieter gemaild. Vanuit het station loopt ze naar het Hoogheemraadschap. Ze komt binnen via een gastvrij, open en transparante entree. Je kunt aan alles zien dat je bij een waterschap bent! Zij meldt zich aan, maar is een uur te vroeg. Geen probleem. De gastvrouw geeft aan dat ze in de multifunctionele ontmoetingsruimte kan werken als ze wil. Er zijn daar al een aantal andere deelnemers voor de bijeenkomst die ook te vroeg zijn en nog even wat mailtjes aan het beantwoorden zijn. Bij de koffiebar nemen ze alvast een kopje koffie. Om tien voor elf komt Pieter naar de multifunctionele ontmoetingsruimte om zijn gasten op te halen. Met z'n allen gaan ze naar de aangrenzende vergaderzaal.

Artist impression nieuwe entree met ontmoetingsruimte

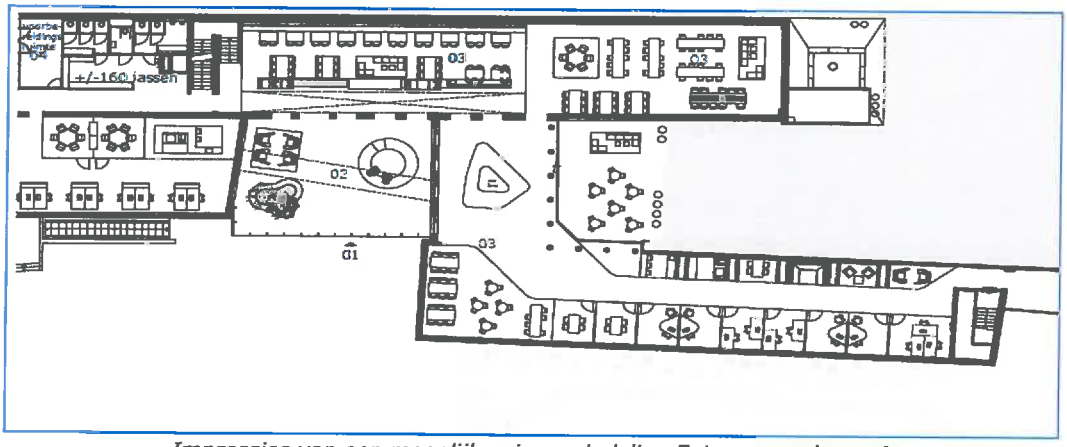

Artist impression verbinding werkvloeren

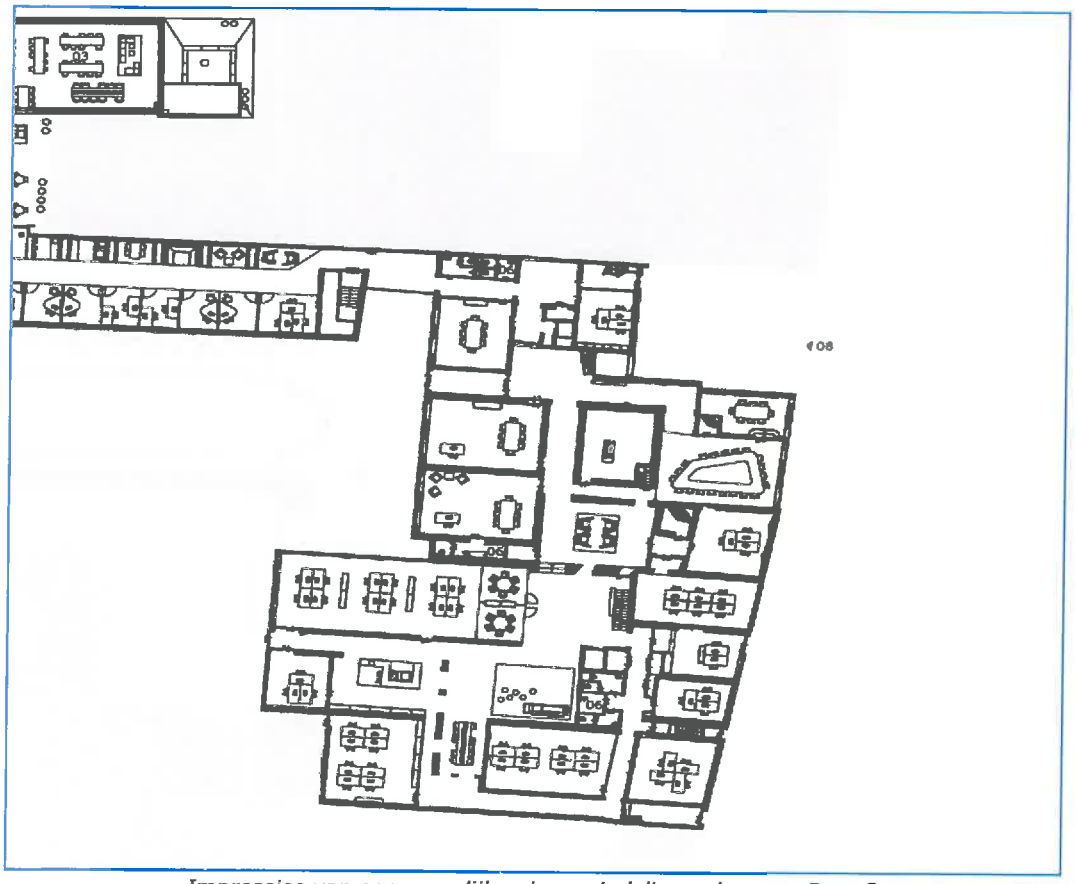
Pieter werkt bij het hoogheemraadschap van Delft. Hij heeft vandaag een bijeenkomst met andere waterschappen, die start om 11.00 uur. Aangezien deze afspraak in zijn elektronische agenda staat, kan hij ervoor zorgen om tijdig aanwezig te zijn en kan hij thuis eerst nog even de puntjes op de i zetten van zijn presentatie, die Sara zojuist vanuit de trein heeft gezonden. Pieter belt Sara, die inmiddels al in het Gemeenlandhuis is, om de presentatie nog even samen door te nemen. Om 10.30 uur stapt Pieter op de fiets en rijdt naar het gemeenlandhuis. Daar parkeert hij z'n fiets en loopt hij gelijk door naar de vergaderzaal om de presentatie klaar te zetten. Om tien voor elf wordt hij gebeld op z'n mobiel dat de

4

gasten voor zijn bijeenkomst zijn gearriveerd. Hij gaat ze ophalen in de multifunctionele ontmoetingsruimte
De bijeenkomst is rond 15.00 uur afgelopen. Even napraten in de multifunctionele ontmoetingsruimte en dan gaat iedereen weer op pad.
Pieter wil nog één andere klus samen met Klaas afmaken. Hij kijkt even op z'n aanwezigheid-app waar Klaas in het Gemeenlandhuis zit vandaag. Pieter gaat naar hem toe. Om te voorkomen dat anderen last van hun discussie hebben, zoeken ze even een plekje bij de ontmoetingsplek in gebouw C. Handig want daar hangt ook een groot beeldscherm waar ze samen kaartmateriaal kunnen beoordelen. Om 18.00 uur zijn ze klaar. Pieter bedenkt dat hij morgen naar Vlaardingen moet. Hij neemt zijn laptop mee en laat zijn andere spullen achter in zijn locker.

Impressies van een mogelijke nieuwe indeling Entree en gebouw A

Impressies van een mogelijke nieuwe indeling gebouwen B en C

Bijlage 2 Overzicht Financiën – structurele kosten (bedragen in €, incl. btw)

Alternatief 1

Randvoorwaarde: huidige exploitatie (per 01-01-2015)			
Beheer en onderhoud Kijkduin	€ 62.000		
Kapitaallasten Kijkduin	€ 25.000		
Totaal Kijkduin		€ 87.000	
Beheer en onderhoud OWB, Vlaardingen	€ 100.000		
Kapitaallasten OWB, Vlaardingen	€ 75.000		
Totaal OWB, Vlaardingen		€ 175.000	
Beheer en onderhoud Delftechpark	€ 286.000		
Huur Delftechpark	€ 400.000		
Totaal Delftechpark		€ 686.000	
Beheer en onderhoud Oude Delft / Phoenixstr.	€ 915.000		
Beheer en onderhoud Haakpand	€ 55.000		
Kapitaallasten Oude Delft / Phoenixstr.	€ 854.000		
Totaal Oude Delft / Phoenixstr.		€ 1.824.000	
Totaal Huidige exploitatielasten			€ 2.772.000
Nieuwe investering			
bij een investering in de gebouwen Oude Delft / Phoenixstraat van:			€ 18.800.000
is de jaarlijkse kapitaallast (afschrijvingen plus rente):			
- bij een rentepercentage van	4,0%		€ 900.000
- bij een rentepercentage van	2,0%		€ 750.000
- bij een rentepercentage van	2,5%		€ 800.000
- bij een rentepercentage van	3,0%		€ 850.000
Nieuwe exploitatie (per 01-07-17, uitgaande van 4%)			
bestaand beheer en onderhoud Oude Delft / Phoenixstraat		€ 915.000	
extra beheer en onderhoud Oude Delft / Phoenixstraat		€ 150.000	
bestaande kapitaalslasten Oude Delft / Phoenixstraat		€ 500.000	
extra kapitaallasten Oude Delft / Phoenixstraat		€ 900.000	
Totaal exploitatielasten nieuw Oude Delft / Phoenixstraat			€ 2.465.000

De investeringen voor alternatief 1 bedragen € 18,8 miljoen (incl. btw) en blijven binnen de financiële randvoorwaarden. Dit is het geval aangezien de exploitatiekosten voor Kijkduin en Delftechpark, alsmede de kosten voor aanpassingen t.b.v. de teams van de sector Waterbeheer in Vlaardingen niet meer gemaakt hoeven te worden.

Deze investering kost jaarlijks € 900 duizend aan rente en afschrijvingen (kapitaallasten).
De kosten voor beheer en onderhoud zullen toenemen met ca. € 150 duizend naar € 1.065.000,-. Weliswaar zullen de energiekosten zo'n 20 tot 30% omlaag gaan door de duurzaamheidsmaatregelen, de kosten aan de installaties gaan echter omhoog doordat er meer installaties komen in het pand en het ook veel intensiever gebruikt gaat worden.

In dit alternatief bedragen de totale vrijvallende exploitatielasten ca. € 1,3 miljoen. Dit bestaat voor € 686 duizend uit de kosten voor Delftechpark, waarvan het huurcontract in zijn geheel wordt beëindigd. Voor € 354 duizend gaat het om vrijval van kapitaallasten van de Oude Delft/Phoenixstraat op grond van de verbouwing van bestaande gebouwdelen en voorzieningen. Ook vallen de exploitatie- en kapitaallasten vrij van Kijkduin, voor een bedrag van ca. € 87 duizend, van het OWB-gebouw in Vlaardingen, voor een bedrag van € 100 duizend, en van het Haakpand, voor een bedrag van € 55 duizend.

In alternatief 1 moet rekening gehouden worden met een afboeking van bestaande activa ter waarde van ca. € 2 miljoen (peildatum 31 december 2017). Volgens vigerend beleid wordt deze afboeking ten laste gebracht van het exploitatieresultaat over het jaar van afboeking. Om deze reden is de kostenpost opgenomen in het overzicht van incidentele baten en lasten en niet in de vergelijking van de jaarlijkse structurele exploitatielasten.

Alternatieven 2 en 3

Randvoorwaarde: huidige exploitatie (per 01-01-2015)			
Beheer en onderhoud Kijkduin	€ 62.000		
Kapitaallasten Kijkduin	€ 25.000		
Totaal Kijkduin		€ 87.000	
Beheer en onderhoud OWB, Vlaardingen	€ 100.000		
Kapitaallasten OWB, Vlaardingen	€ 75.000		
Totaal OWB, Vlaardingen		€ 175.000	
Beheer en onderhoud Delftechpark	€ 286.000		
Huur Delftechpark	€ 400.000		
Totaal Delftechpark		€ 686.000	
Beheer en onderhoud Oude Delft / Phoenixstr.	€ 915.000		
Beheer en onderhoud Haakpand	€ 55.000		
Kapitaallasten Oude Delft / Phoenixstr.	€ 854.000		
Totaal Oude Delft / Phoenixstr.		€ 1.824.000	
Totaal Huidige exploitatielasten			€ 2.772.000
Nieuwe investering			
bij een investering in de gebouwen Oude Delft / Phoenixstraat van:			€ 9.900.000
is de jaarlijkse kapitaallast (afschrijvingen plus rente):			
- bij een rentepercentage van	4,0%		€ 485.000
- bij een rentepercentage van	2,0%		€ 400.000
- bij een rentepercentage van	2,5%		€ 425.000
- bij een rentepercentage van	3,0%		€ 455.000
Nieuwe exploitatie (per 01-07-17, uitgaande van 4%)			
bestaand beheer en onderhoud Oude Delft / Phoenixstraat	€ 915.000		
extra beheer en onderhoud Oude Delft / Phoenixstraat	€ -115.000		
bestaande kapitaalslasten Oude Delft / Phoenixstraat	€ 500.000		
extra kapitaalslasten Oude Delft / Phoenixstraat	€ 485.000		
Totaal Oude Delft / Phoenixstraat			€ 1.785.000
bestaand beheer en onderhoud Delftechpark	€ 286.000		
extra beheer en onderhoud Delftechpark	€ 44.000		
nieuwe huur Delftechpark	€ 350.000		
Totaal Delftechpark*			€ 680.000
bestaand beheer en onderhoud OWB	€ 100.000		
extra beheer en onderhoud OWB	€ 15.000		
bestaande kapitaalslasten OWB	€ 75.000		
extra kapitaalslasten OWB	€ 25.000		
Totaal OWB			€ 215.000
Totaal exploitatielasten nieuw			€ 2.680.000

*lees voor alternatief 3: ander huurpand nabij Oude Delft / Phoenixstraat

In de alternatieven 2 en 3 bedragen de investeringen in de gebouwen Oude Delft/Phoenixstraat ca. € 9,9 miljoen. De toename van de jaarlijkse kosten voor rente en afschrijving (kapitaallasten) bedraagt € 485 duizend.
De exploitatielasten zullen afnemen met zo'n € 115 duizend ten opzichte van de huidige situatie, maar de verhouding tussen het aantal werkplekken en de beheerkosten wordt ongunstiger omdat een deel niet gebruikt zal worden.

In alternatief 2 en 3 vallen de exploitatie- en kapitaallasten van Kijkduin en Haakpand vrij. In alternatief 2 vallen de exploitatielasten van Delftechpark van ca.

€ 686 duizend echter niet vrii. In alternatief 3 vallen die wel vrij, maar zullen nieuwe exploitatielasten voor een nieuw te huren pand daarvoor in de plaats treden. In beide alternatieven vallen de exploitatie- en kapitaallasten van het OWB-pand in Vlaardingen, ad € 175 duizend, niet vrij.
We rekenen in beide alternatieven met een oppervlakte van ca. 2600 m2 en een huurprijs van ca. € 135 per m2. De jaarlijkse huurlasten bedragen derhalve ca. € 350 duizend. De overige exploitatielasten, voor zowel Delftechpark als het alternatieve pand zullen ca. € 330 duizend bedragen.

In alternatief 2 en 3 moet rekening gehouden worden met een afboeking van bestaande activa ter waarde van ca. € 2 miljoen (peildatum 31 december 2017). Volgens vigerend beleid wordt deze afboeking ten laste gebracht van het exploitatieresultaat over het jaar van afboeking. Om deze reden is de kostenpost opgenomen in het overzicht van incidentele baten en lasten en niet in de vergelijking van de jaarlijkse structurele exploitatielasten.

Bijlage 3 Overzicht reeds ingeboekte besparingen

In de motie Dijkema c.s. was reeds een besparing voorzien van de kosten van de locatie Informaticalaan. Deze locatie is in 2014 afgestoten, waardoor een jaarlijkse besparing is gerealiseerd van € 450.000.

Aanvullend op deze besparing is in de jaren 2010 t/m 2015 een besparing gerealiseerd op de volgende huisvestingskosten:

• elektriciteit	€ 50.000
• kantoorinrichting	€ 95.000
• schoonmaak	€ 60.000
• beveiliging	€ 35.000
Totaal extra	€ 240.000

Totaal bespaard in 2010-2015	€ 690.000

Bijlage 4 Overzicht duurzaamheidsmaatregelen

nr	Omschrijving
	Duurzaamheid opgenomen in elementen;
1.	Verbeteren isolatie waarden van platte en schuine daken van buitenaf voor bouwdeel A en bouwdeel C door het verwijderen van de dakpannen en panlatten, het aanbrengen van een dampremmende folie en isolatie met een Rc-waarde van 3,5 m2.K/W, panlatten en bestaande dakpannen opnieuw aanbrengen Door verhoging van het dak wordt waar nodig het dakranddetail aangepast.
2.	Verbeteren isolatie waarden van platte en schuine daken van binnen uit voor bouwdeel B door onder het dakbeschot een minerale wol isolatie Rc-waarde van 3,5 m2.K/W en dampremmende laag aan te brengen.
3.	De bestaande glaskap van bouwdeel C wordt vervangen door een nieuw en groter glasdak welke wordt uitgevoerd met zonwerende beglazing met een g-waarde <0,30
4.	Het thermisch isoleren van de buitengevels tot een Rc-waarde 3,5 m2.K/W d.m.v. voorzetwanden met isolatie en het afwerken van negge kanten door de extra wanddikte. Voor geveldelen welke aan de binnenzijde een monumentale uitstraling hebben zal per situatie worden gekeken of een voorzetwand mogelijk/gewenst is.
5.	Aluminium gevelkozijnen worden vervangen door thermisch geisoleerde gevelkozijnen. Enkelglas in gevelkozijnen wordt vervangen door HR++ glas, is dit niet mogelijk in een aantal situaties dan zal er een achterzetraam van HR++ glas worden geplaatst.
6.	De buiten zonwering op West-, Oost en Zuid gevels wordt vervangen door een automatische buitenzonwering met individuele en centrale bediening.
7.	Verbeteren isolatie waarden van de begane grondvloer welke boven kruipruimtes liggen door onder steenachtige ruimtes PUR spuitisolatie aan te brengen tot een Rc-waarde van 3,5 m2.K/W en door onder houten vloeren vanuit de kruipruimte minerale wol isolatie tussen de vloerbalken aan te brengen tot een Rc-waarde van 2.5m2.K/W.
8.	Het ventilatie systeem wordt uitgevoerd met variabele volume regelaars aangestuurd door CO2 detectoren per ruimte voor een maximale energiebesparing
9.	Verlichting wordt vervangen door zuinige hoogfrequente verlichtingsarmaturen, inclusief daglichtregeling in zones aan de gevel en aanwezigheidsdetectie
10.	Er wordt een GBS systeem voor de bediening/uitlezing van de installaties aangebracht
11.	Gebruikmaken van bestaande indelingen van ruimtes die passen binnen het programma dit is voor bijna 100% van toepassing voor bouwdeel B en voor ca. 60% voor bouwdeel C.
12.	Het verkleinen van het buitengeveloppervlak door het dichtzetten van de patio van bouwdeel C (glaskap zie punt 3) Het verkleinen van het buitengeveloppervlak door het dichtzetten van de entreenis van bouwdeel A

Indien de gehele Oude Delft / Phoenixstraat aangepast wordt met bovenstaande duurzaamheidsmaatregelen (huisvestingsalternatief 1) dan zullen de energiekosten zo'n 20 tot 30% afnemen. De kosten voor beheer en onderhoud van de installaties gaan echter omhoog doordat er meer installaties komen in de panden en ze ook veel intensiever gebruikt gaan worden.
Resultaat is wel dat het comfort enorm zal toenemen.

4

Bijlage 5 Incidentele baten en lasten

Incidentele kosten uit reguliere exploitatiebegroting:

- tijdelijke huisvesting € PM
- ICT-inrichting € PM
  (is al in de meerjarenraming opgenomen)
- Meubilair/overige losse inrichting € PM

Incidentele kosten niet uit reguliere exploitatiebegroting:

- herinrichting binnenterrein € PM
- sloop Pauwenhuis € 50.000
- afboeken bestaande activa € 2.000.000

Incidentele opbrengsten:

- verkoop Haakpand € 500.000
- verkoop Kijkduin € 3.500.000

Bij alternatief 2 moeten voor tijdelijke huisvesting ook nog extra kosten gemaakt worden, aangezien het Delftechpark-pand eerst leeg moet om het geschikt te maken.

méét

Project	méét Werkplekbezetting – Hoogheemraadschap van Delfland
Opdrachtgever	Dhr. B. van der Maden
Samengesteld	Juli 2014
Versie	3.0

Inhoudsopgave

1 Aanleiding **1**
1.1 Project 1
1.2 Methodiek 2
1.3 Leeswijzer 3

2 De werkplekken **5**
2.1.1 Gemiddelde bezettingsgraad per locatie 5
2.1.2 Per dag 6
2.1.3 Per meetmoment beschikbaar – Phoenixstraat 7
2.1.4 Per meetmoment beschikbaar – Delftechpark 8
2.1.5 Per meetmoment beschikbaar – Kijkduin 9
2.1.6 Per meetmoment beschikbaar – OWB 10
2.1.7 Per meetmoment beschikbaar – DGL 11
2.2 Het gebruik 12

3 De overlegfaciliteiten **13**
3.1.1 Phoenixstraat – Overlegfaciliteiten 13
3.1.2 Phoenixstraat – Vergaderruimtes - Bellengrafiek 14
3.2.1 Delftechpark – Overlegfaciliteiten 15
3.2.2 Delftechpark – Vergaderruimtes - Bellengrafiek 16
3.3.1 Kijkduin – Overlegfaciliteiten 17
3.3.2 Kijkduin – Vergaderruimtes - Bellengrafiek 18
3.4.1 OWB – Overlegfaciliteiten 19
3.4.2 OWB – Vergaderruimtes - Bellengrafiek 20
3.5.1 DGL – Overlegfaciliteiten 21
3.5.2 DGL – Vergaderruimtes - Bellengrafiek 22
3.6 Parkeerplaats 23

4 Benchmark **24**

5 Afsluiting **25**

1 Aanleiding

Om inzicht te krijgen in het daadwerkelijk gebruik van kantoorruimtes en overlegfaciliteiten heeft méét een bezettingsgraadmeting uitgevoerd.

1.1 Project

Organisatie	Hoogheemraadschap van Delfland
Aantal locaties	5

Locaties

Locatie 1	Phoenixstraat, Delft (301 werkplekken)
Locatie 2	Delftechpark, Delft (154 wp)
Locatie 3	Hoek van Hollandlaan, Kijkduin (32 wp)
Locatie 4	Maassluisedijk OWB, Vlaardingen (39 wp)
Locatie 5	Maassluisedijk DGL, Vlaardingen (36 wp)

Meting

Eerste dag	Maandag 12 mei 2014
Laatste dag	Vrijdag 18 juli 2014*
Totaal aantal meetdagen	10
Aantal meetmomenten per dag	8
Totaal aantal meetmomenten	80
Tijdsduur per meetmoment	60 minuten

Meetmomenten

1. 07:00 – 08:00 uur	5. 13:00 – 14:00 uur
2. 08:00 – 09:00 uur	6. 14:00 – 15:00 uur
3. 09:00 – 10:00 uur	7. 15:00 – 16:00 uur
4. 10:00 – 11:00 uur	8. 16:00 – 17:00 uur

***De locatie DGL is van 7 t/m 18 juli gemeten. De overige locaties zijn in de periode van 12 t/m 23 mei gemeten.

1.2 Methodiek

Om zorgvuldig en snel data te kunnen verzamelen over het daadwerkelijk gebruik van de werkomgeving heeft méét software en een methodiek ontwikkeld waarmee de mééttalenten dagelijks toegevoegde waarde creëren aan het facilitaire vakgebied. De informatie wordt gebruikt als besluitstuk in beheer, exploitatie en verandering van de werkomgeving.

De methodiek is als volgt opgebouwd:

1) Vastleggen van het onderzoeksgebied:
   Met een inventarisatie worden alle objecten in het project in kaart gebracht. Hierdoor is vooraf precies bekend wat gemeten wordt.

2) Interne communicatie:
   Gezamenlijk wordt gezorgd dat iedereen weet: “wie komt wat doen”. Hierdoor is niemand verrast wanneer de mééttalenten zich door het gebouw bewegen voor inventarisatie of een meting.

3) Uitvoeren meting:
   De mééttalenten –herkenbaar aan zwarte polo’s- beginnen op de afgesproken tijden data te verzamelen. Dit doen zij met een minimale verstoring van het primaire proces.

4) Rapportage:
   Na de gebruikelijke verificatie wordt de rapportage opgesteld en digitaal verzonden.

5) Evaluatie:
   Samen met u wordt getoetst of de verkregen informatie bijdraagt aan de gestelde doelen en of deze voldoet aan de verwachtingen.

Uiteindelijk beschikt u over de handvatten om discussie te voeren en beslissingen te nemen met mogelijke kwaliteitsverbetering en kostenbesparing tot gevolg. Méét zorgt ervoor dat de investeringen in de metingen laag blijven zodat u een optimaal rendement kunt behalen.

1.3 Leeswijzer

In de rapportage worden diverse termen gebruikt. In deze paragraaf worden de definities van de gebruikte termen beschreven.

Aanlandwerkplek	*Werkplek bedoeld voor activiteiten gedurende een korte periode die weinig concentratie en interactie vergen.*
Activiteitenanalyse	*Analyse van de activiteiten die aan de werkplek plaatsvinden. Ook wel het gebruik van de werkplek genoemd.*
Bellen	*Gebruiker voert een telefoongesprek aan de werkplek. Dit kan zowel mobiel als via een vaste telefoon zijn.*
Benutting	*Percentage bezette stoelen van de ruimtes die in gebruik zijn (hoe een ruimte wordt gebruikt).*
Bezettingsgraad	*Percentage bezet van de totale capaciteit (of een ruimte/werkplek wordt gebruikt).*
Capaciteit	*Aantal werkplekken of overlegplekken van een ruimte.*
Computerwerk	*Aan de werkplek wordt actief met de computer gewerkt. Dit kan zowel met desktop, laptop, tablet en/of mobiele telefoon zijn. Actief computerwerk kenmerkt zich doordat de gebruiker de muis ofwel het toetsenbord aanraakt.*
Concentratiewerkplek	*Werkplek in een ruimte welke is ingericht voor concentratiewerkzaamheden. Deze ruimte biedt plaats aan maximaal twee werkplekken.*
Flexibele werkplek	*Niet persoonsgebonden werkplek.*
Gebruiker	*De persoon die op het meetmoment gebruik maakt van de werkplek en/of vergaderruimte.*
In gebruik maar afwezig	*Tijdens het moment van meten is de werkplek wel in gebruik, maar bevindt de gebruiker zich elders in het gebouw. Indicatoren om deze status aan een werkplek toe te kennen zijn bijvoorbeeld: de computer is ingeschakeld, er staat een kopje koffie op het bureau, er hangt een jas en/of er staat een tas, er liggen open geslagen documenten, etc.*
Kantoorruimte	*Ruimte welke is ingericht met werkplekken.*
Managementwerkplek	*Werkplek in een kantoorruimte waar ook een overlegtafel staat.*

Meetmoment	*Vooraf vastgesteld tijdvak waarbinnen een meetronde plaatsvindt.*
Niet bezet	*Werkplek is niet in gebruik. Niets duidt erop dat een gebruiker van de werkplek wel in het gebouw aanwezig is.*
Ontmoetingsplaats	*Plaats die is ingericht voor overleg. Denk hierbij aan een bank in de gang of een zitje bij de koffieautomaat.*
Ontmoetingsplek	*Een zitplek in een ontmoetingsplaats*
Opkomstpercentage	*Percentage dat een gereserveerde ruimte ook daadwerkelijk bezet is.*
Overleg	*Gesprek tussen twee of meerdere personen.*
Overlegtafel	*Tafel om overleg te voeren in een kantoorruimte.*
Overleg aan de werkplek	*Gebruiker voert overleg met één of meerdere personen aan een werkplek. Dit overleg kan zowel formeel als informeel van aard zijn.*
Overlegfaciliteit	*Ruimte ingericht voor overleg. Dit kan een vergaderruimte, ontmoetingsplaats of overlegtafel in een kantoorruimte zijn.*
Registraties	*Vastlegging van een waarneming met behulp van de gebruikte meetapparatuur.*
Ruimtetype	*Geeft het karakter van de ruimte weer. Dit kan een ontmoetingsplaats, vergaderruimte, kantoorruimte of onderwijsruimte zijn.*
Schrijven, lezen, nadenken	*De werkzaamheden kenmerken zich door schrijven, lezen, nadenken of handelingen met documenten. Ook het passief computerwerk valt onder schrijven, lezen, nadenken.*
Standaardwerkplek	*Meest voorkomende (persoonsgebonden) werkplek in een gebouw.*
Vergaderruimte	*Ruimte welke is ingericht voor formeel overleg.*
Werkplek	*Een bureau met bureaustoel en/of computer.*[1]

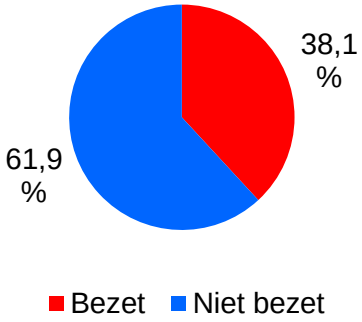
[1] Een werkplek beschikt over tenminste 2 van de 3 volgende elementen: bureau, bureaustoel of computer.

2 De werkplekken

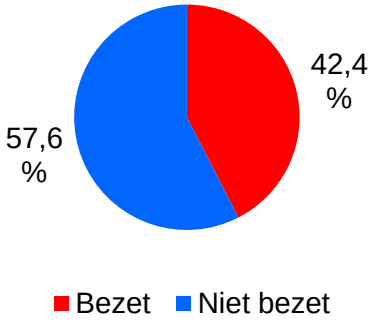
Dit hoofdstuk is in twee paragrafen opgedeeld. De eerste paragraaf gaat in op de bezettingsgraad van de werkplekken. Met behulp van verschillende grafieken wordt de verhouding tussen het aantal bezette en onbezette werkplekken gevisualiseerd. In de tweede paragraaf wordt de wijze waarop bezette werkplekken worden gebruikt verder toegelicht.

2.1.1 Gemiddelde bezettingsgraad per locatie

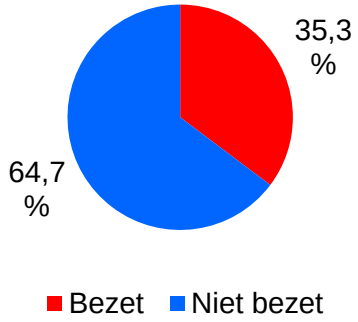
Phoenixstraat

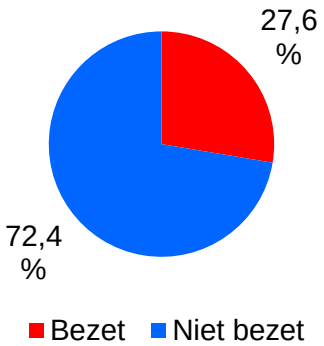
Delftechpark

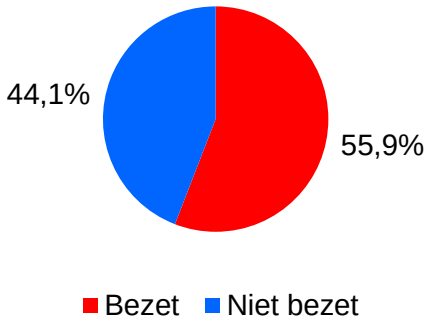
Kijkduin

OWB

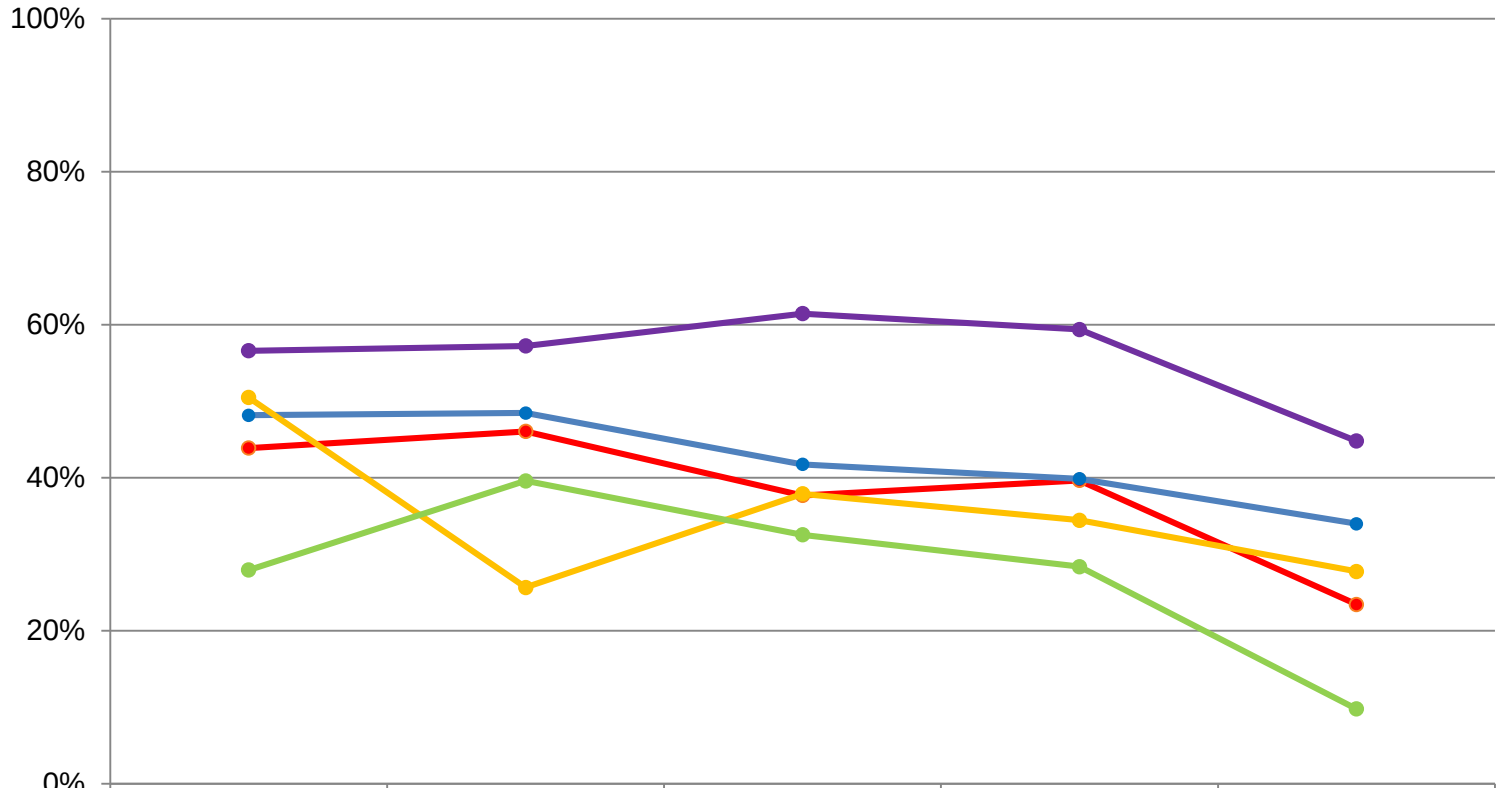

DGL

2.1.2 Per dag

De bezettingsgraadmeting is van maandag tot en met vrijdag uitgevoerd. Het onderstaande lijndiagram geeft het verloop van de bezettingsgraad gedurende de week aan.

	Ma	Di	Wo	Do	Vr
Gebouw Phoenix (301)	43,9%	46,0%	37,7%	39,6%	23,4%
Gebouw Delftechpark (154)	48,2%	48,5%	41,7%	39,9%	34,0%
Gebouw Kijkduin (32)	50,5%	25,6%	37,9%	34,4%	27,7%
OWB (39)	27,9%	39,6%	32,5%	28,4%	9,8%
DGL (36)	56,6%	57,2%	61,5%	59,4%	44,8%

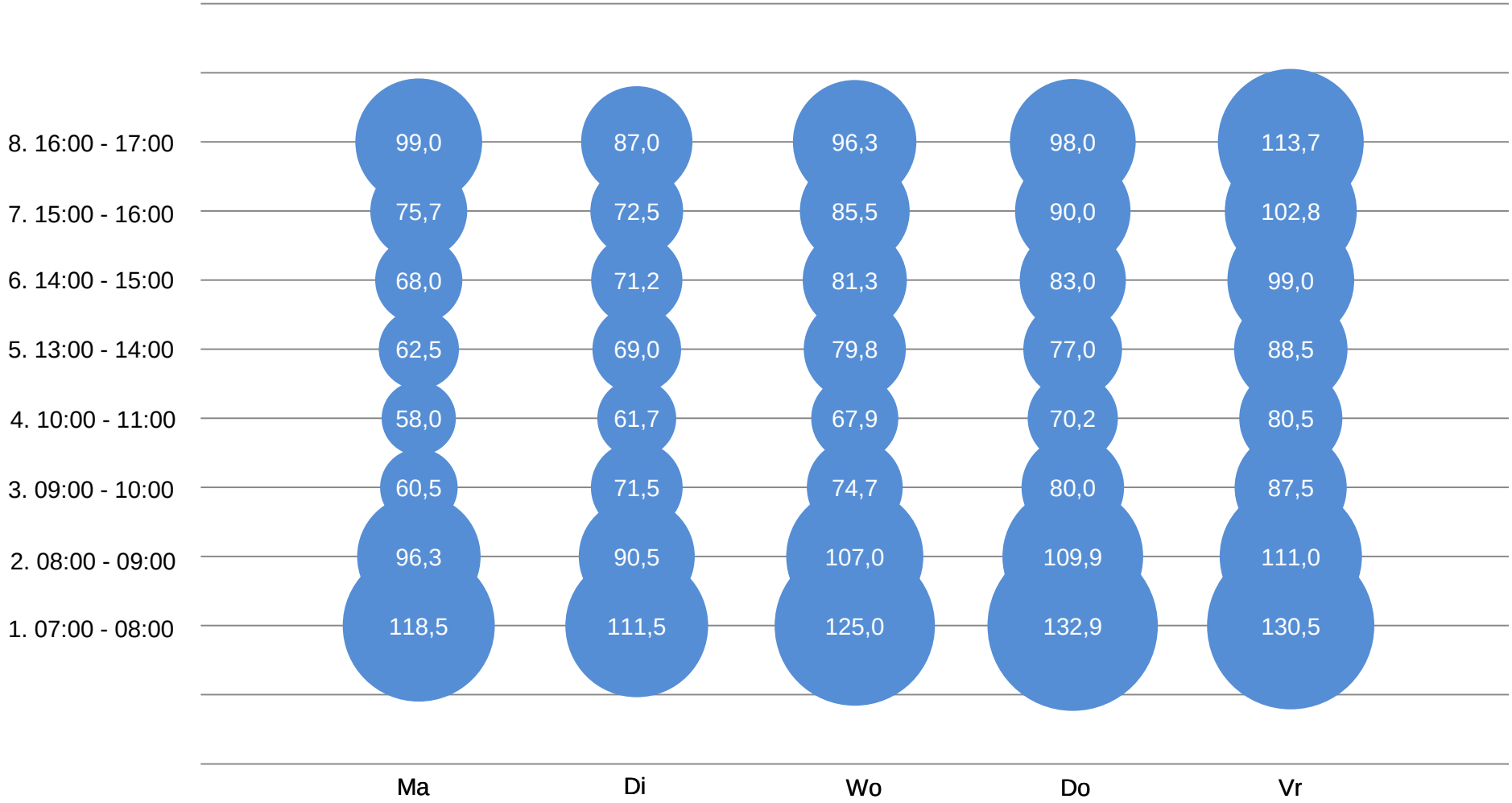
2.1.3 Per meetmoment beschikbaar – Phoenixstraat

Het aantal beschikbare werkplekken, van de locatie Phoenixstraat, wordt weergegeven met behulp van bellen. Hoe groter de bel, hoe meer werkplekken er beschikbaar zijn. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen met elkaar te vergelijken.

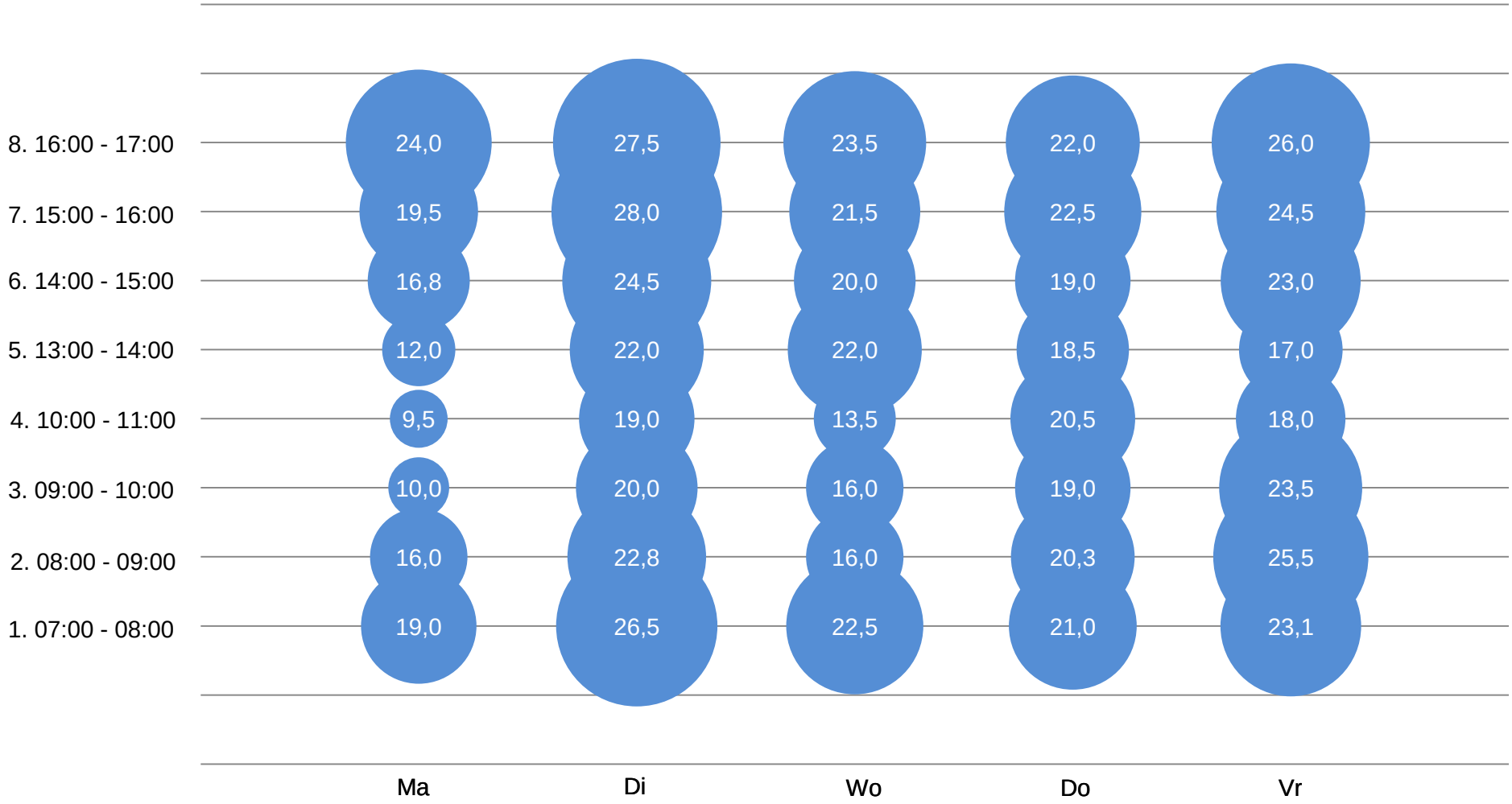
2.1.4 Per meetmoment beschikbaar – Delftechpark

Het aantal beschikbare werkplekken, van de locatie Delftechpark, wordt weergegeven met behulp van bellen. Hoe groter de bel, hoe meer werkplekken er beschikbaar zijn. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen met elkaar te vergelijken.

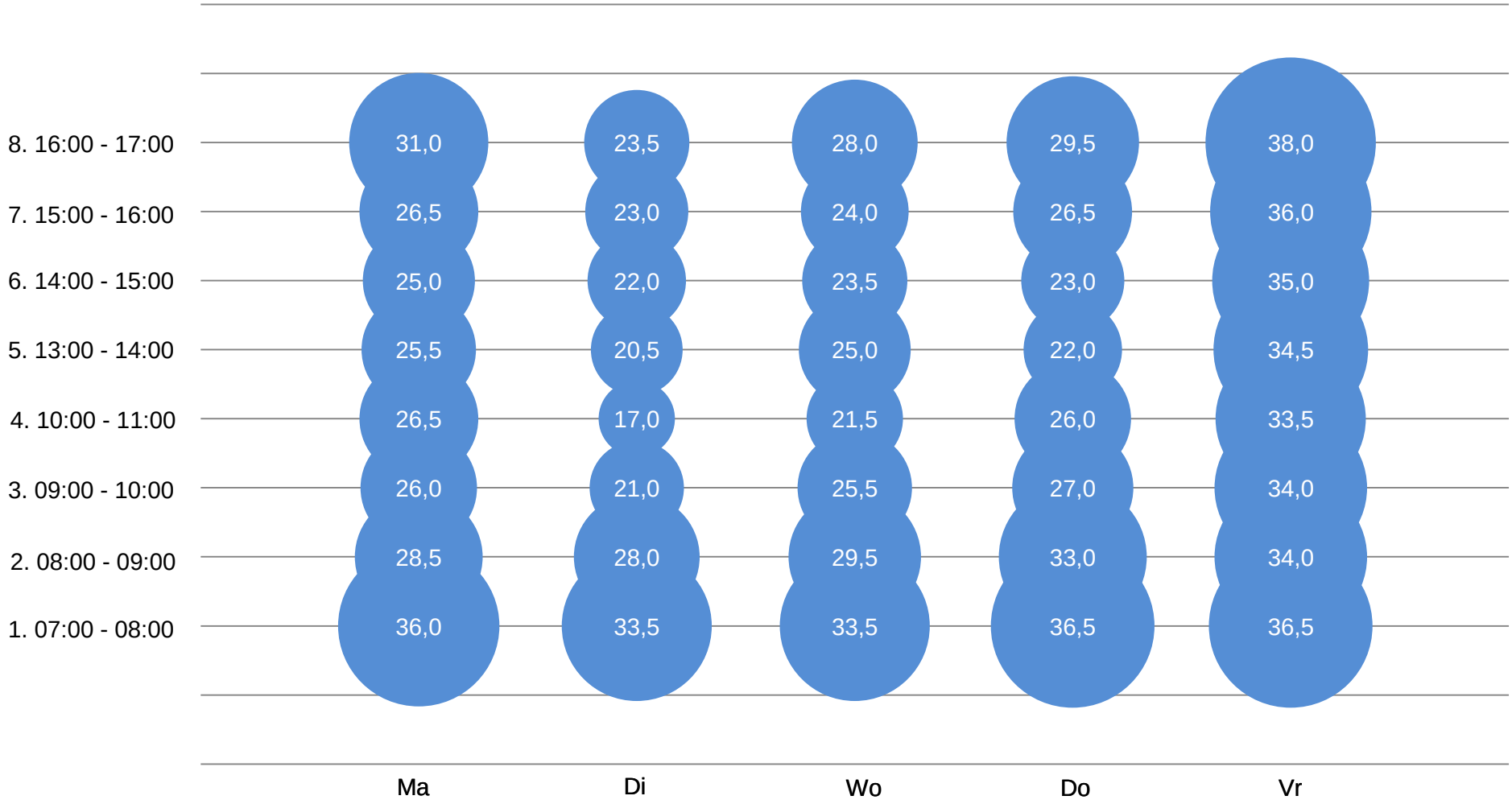
2.1.5 Per meetmoment beschikbaar – Kijkduin

Het aantal beschikbare werkplekken, van de locatie Kijkduin, wordt weergegeven met behulp van bellen. Hoe groter de bel, hoe meer werkplekken er beschikbaar zijn. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen met elkaar te vergelijken.

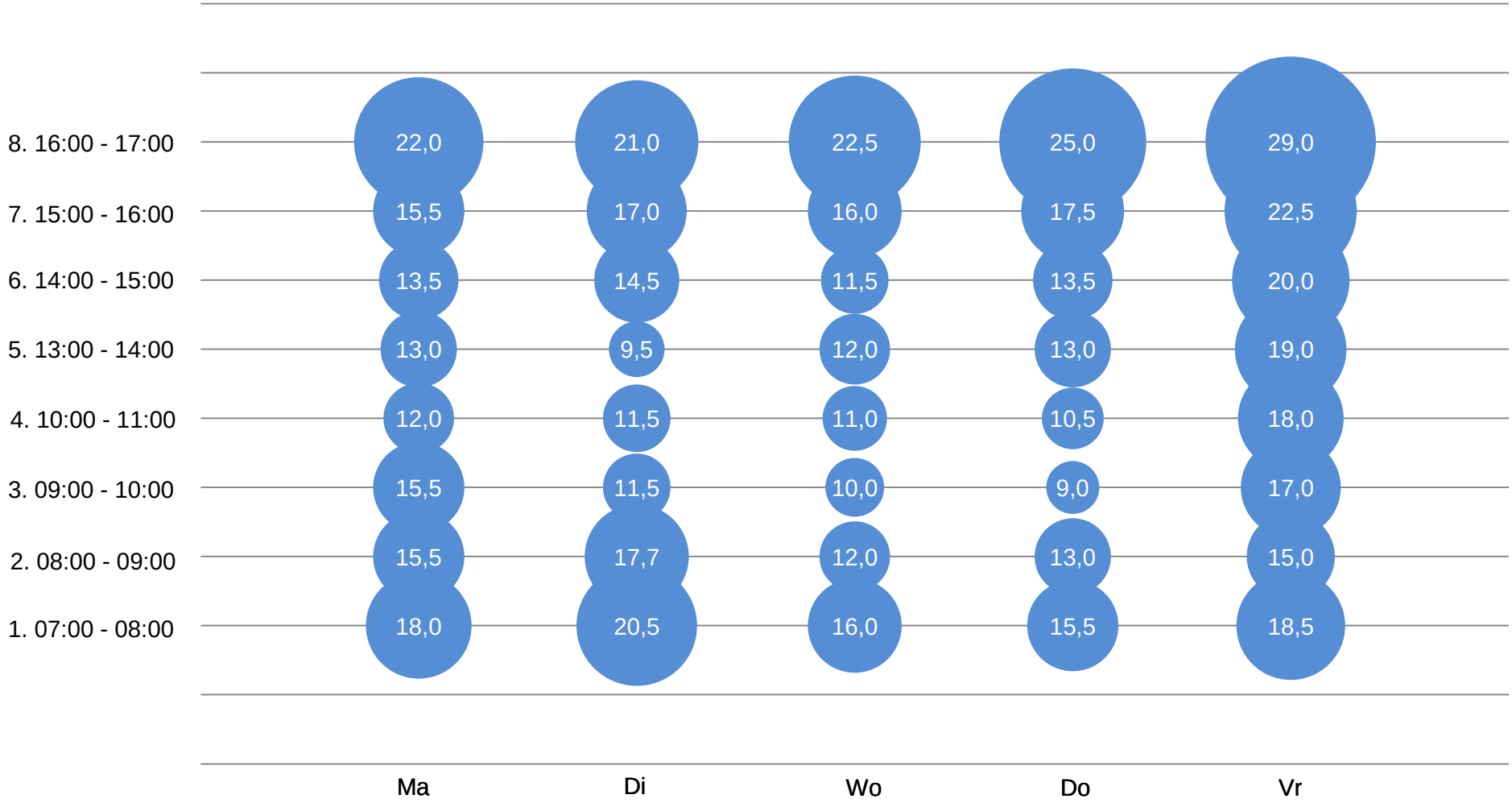
2.1.6 Per meetmoment beschikbaar – OWB

Het aantal beschikbare werkplekken, van de locatie OWB, wordt weergegeven met behulp van bellen. Hoe groter de bel, hoe meer werkplekken er beschikbaar zijn. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen met elkaar te vergelijken.

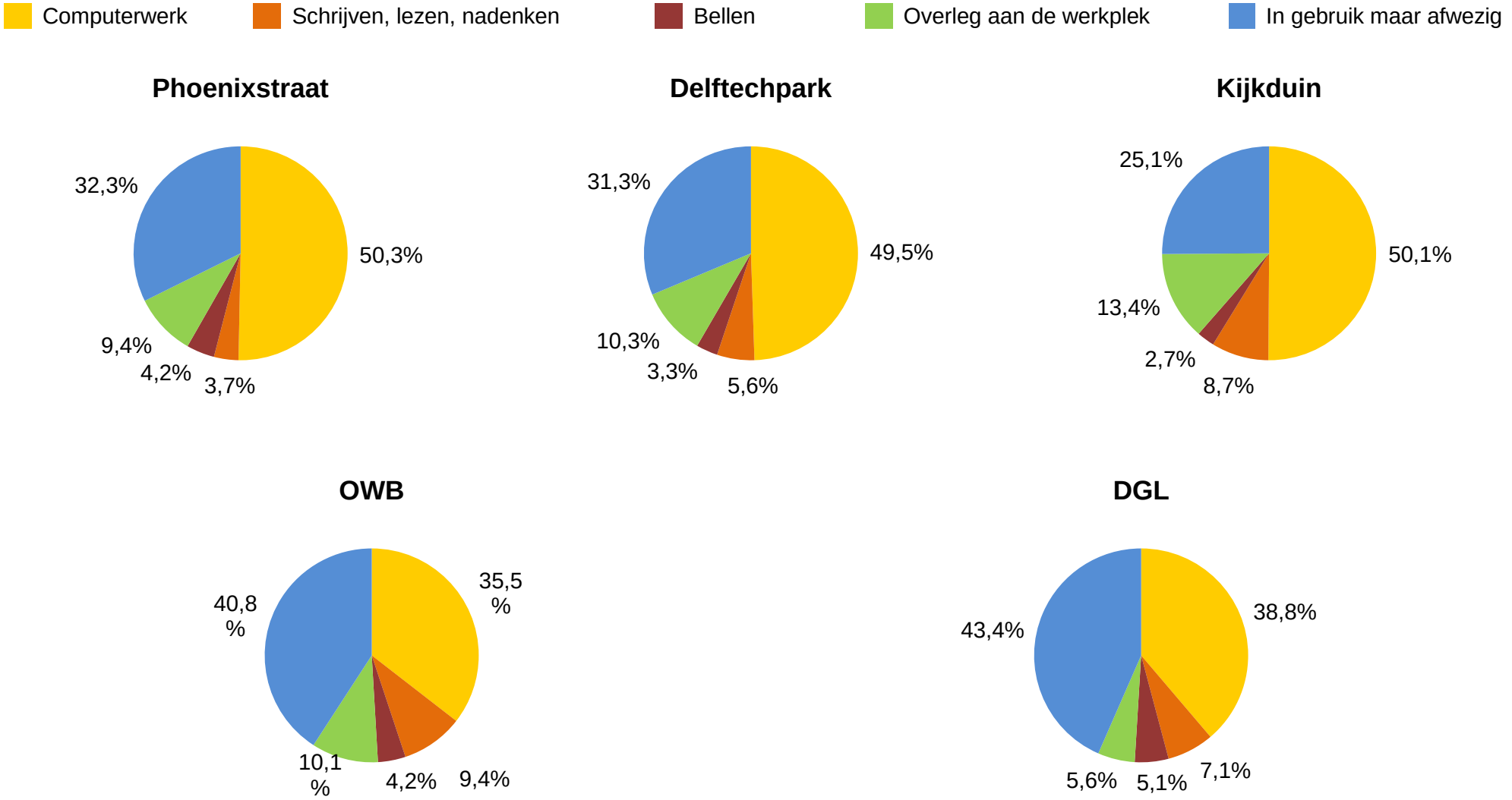
2.1.7 Per meetmoment beschikbaar – DGL

Het aantal beschikbare werkplekken, van de locatie DGL, wordt weergegeven met behulp van bellen. Hoe groter de bel, hoe meer werkplekken er beschikbaar zijn. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen met elkaar te vergelijken.

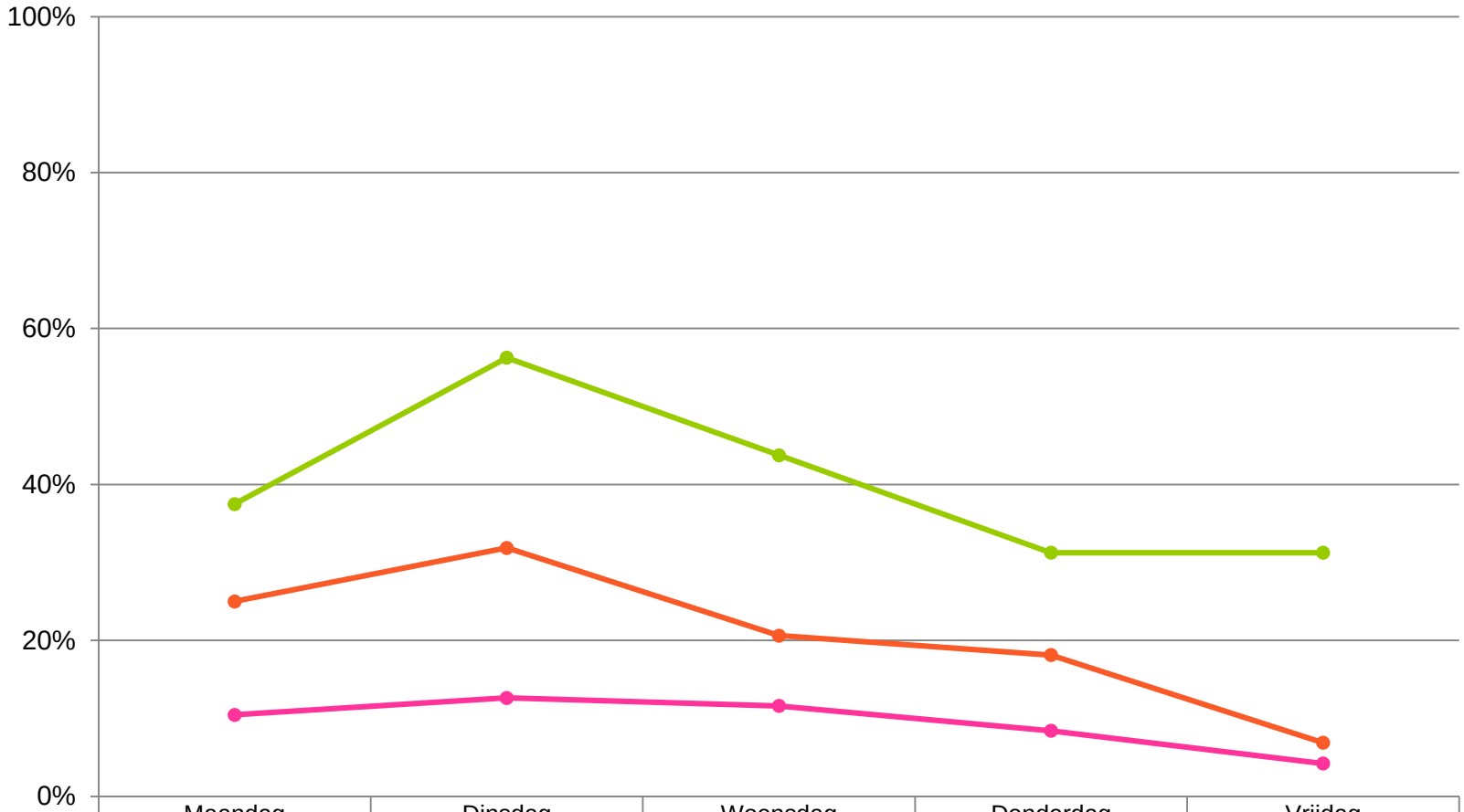
2.2 Het gebruik

In dit deel wordt inzicht gegeven in de wijze waarop werkplekken worden gebruikt. Met behulp van cirkeldiagrammen wordt de verhouding tussen verschillende werkactiviteiten uitgedrukt in een gemiddeld percentage. De gegevens in deze paragraaf zijn enkel gebaseerd op de bezette werkplekken.

3.1.1 Phoenixstraat – Overlegfaciliteiten

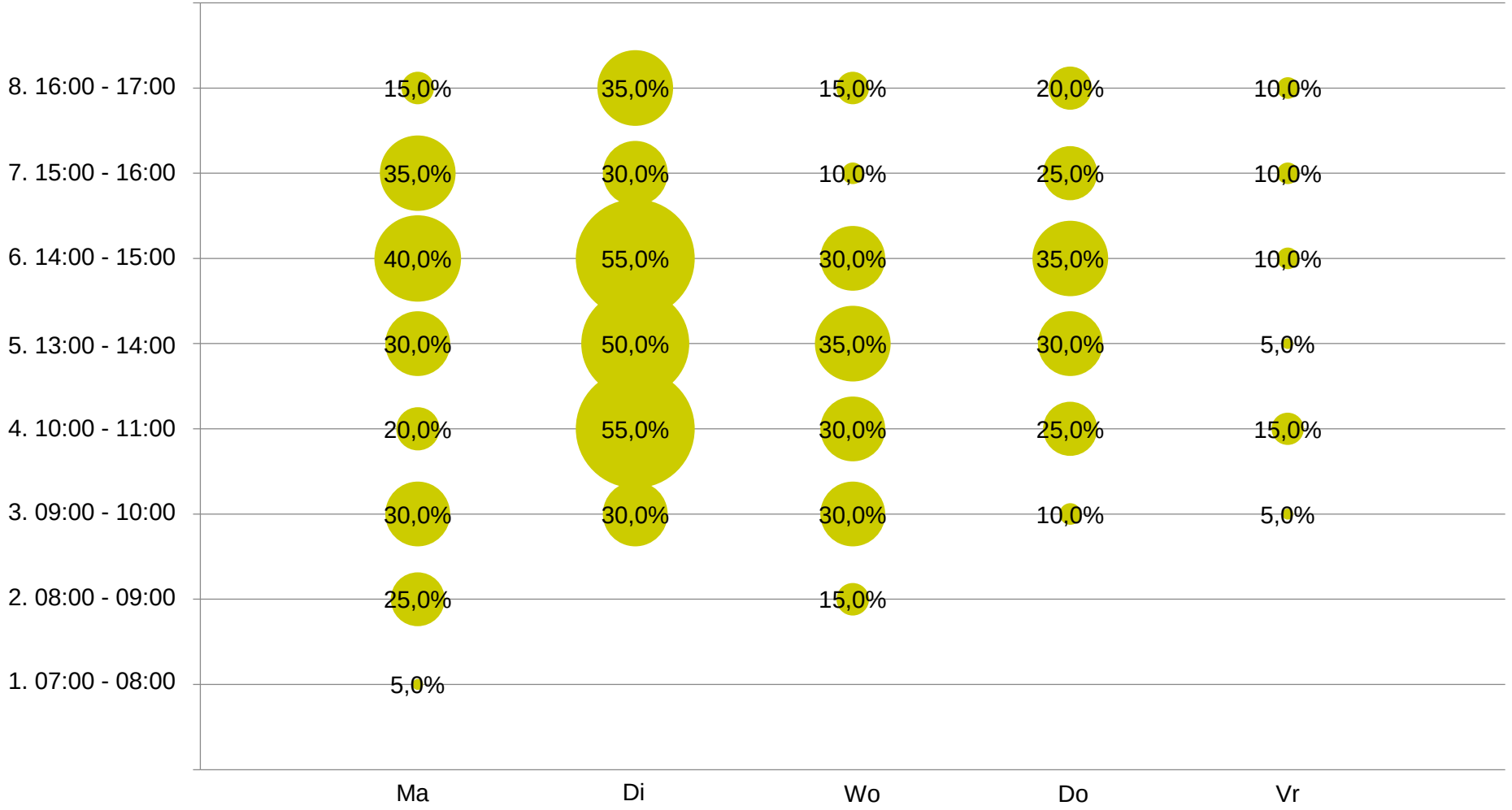
Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de bezettingsgraad gedurende de week aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Vergaderruimte	25,0%	31,9%	20,6%	18,1%	6,9%
Vergadertafels	10,5%	12,6%	11,6%	8,4%	4,2%
Ontmoetingsruimte	37,5%	56,3%	43,8%	31,3%	31,3%

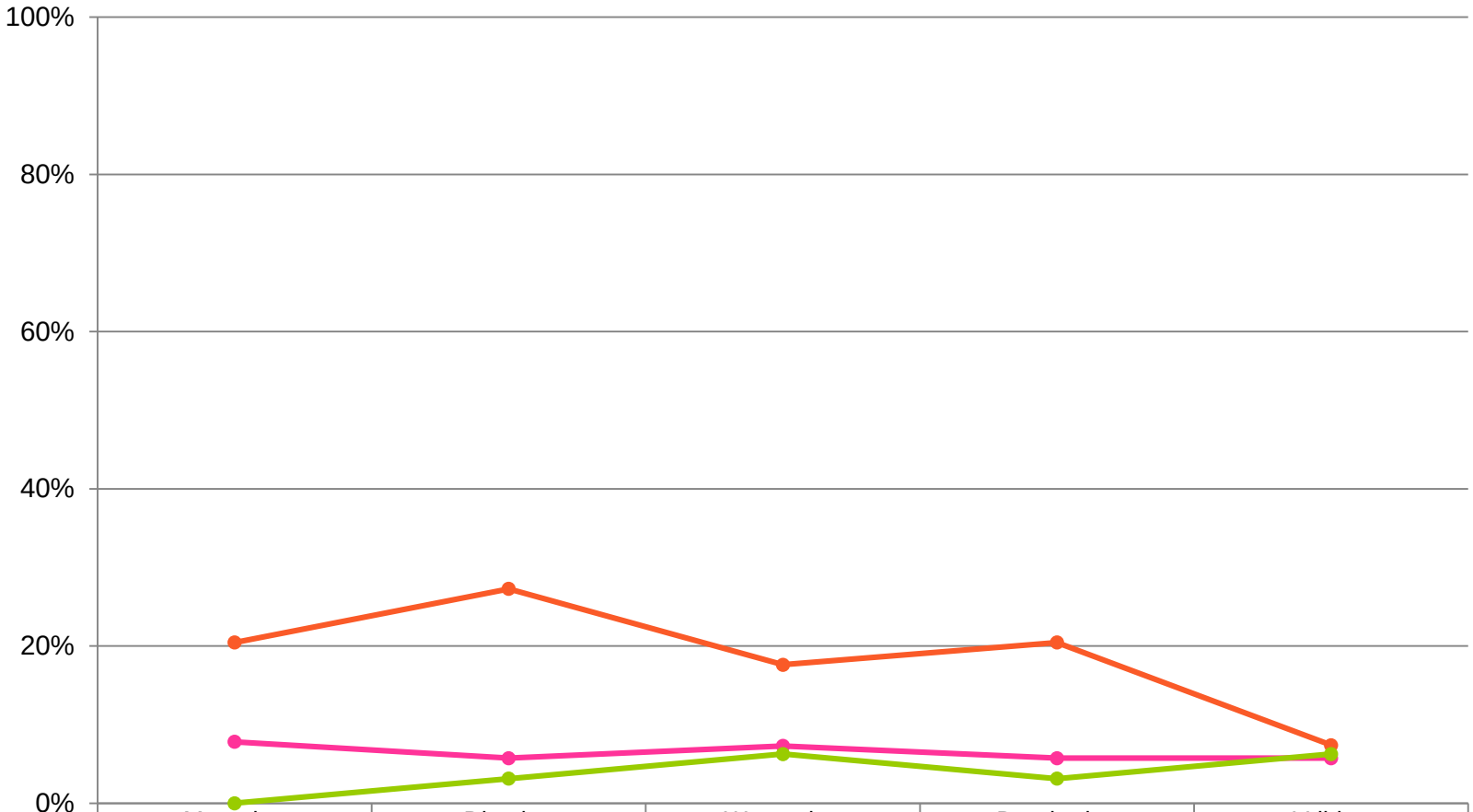
3.1.2 Phoenixstraat – Vergaderruimtes - Bellengrafiek

Het gebruik van de vergaderruimtes is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.2.1 Delftechpark – Overlegfaciliteiten

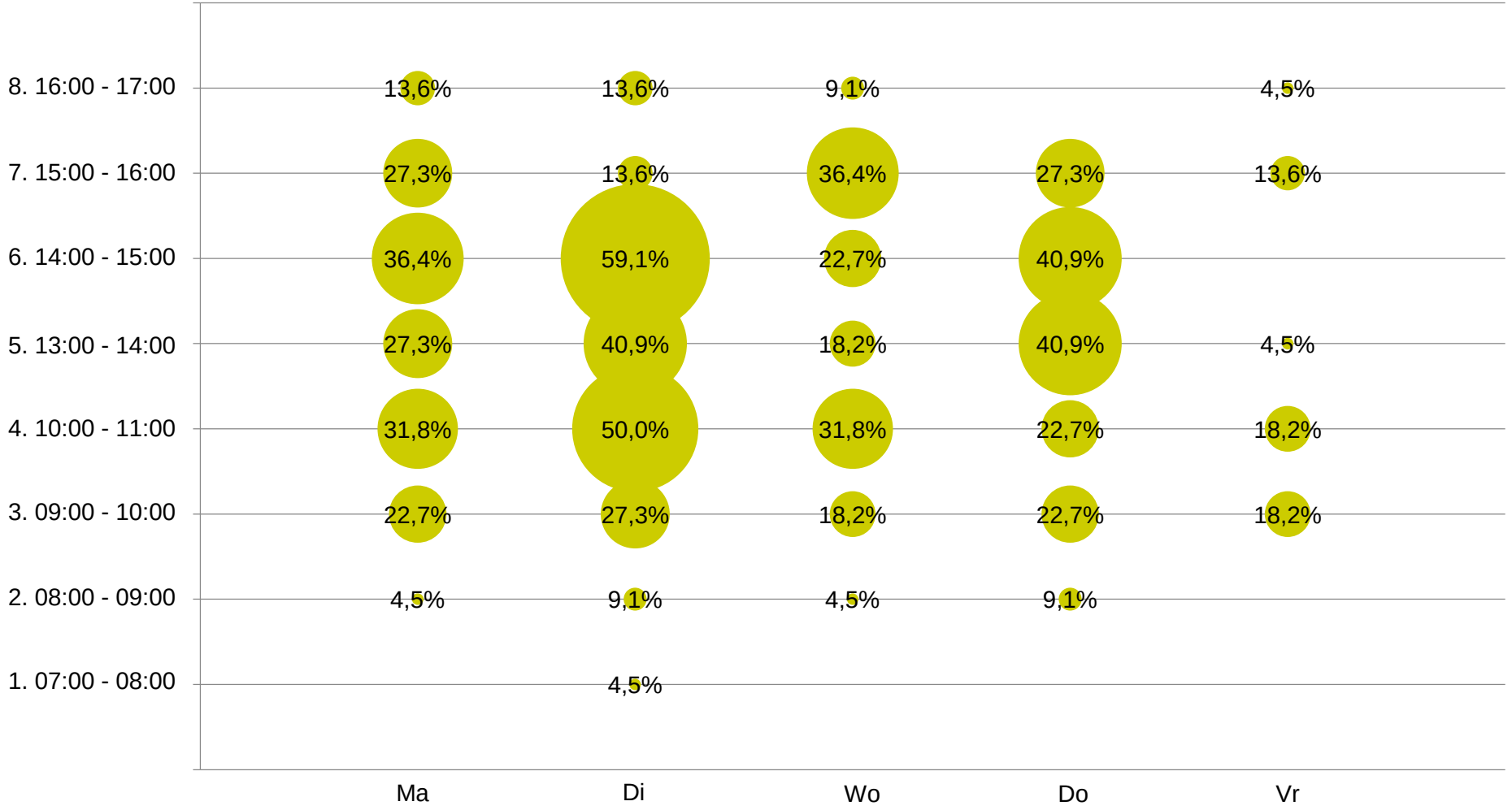
Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de bezettingsgraad gedurende de week aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Vergaderruimte	20,5%	27,3%	17,6%	20,5%	7,4%
Vergadertafels	7,8%	5,7%	7,3%	5,7%	5,7%
Ontmoetingsruimte	0,0%	3,1%	6,3%	3,1%	6,3%

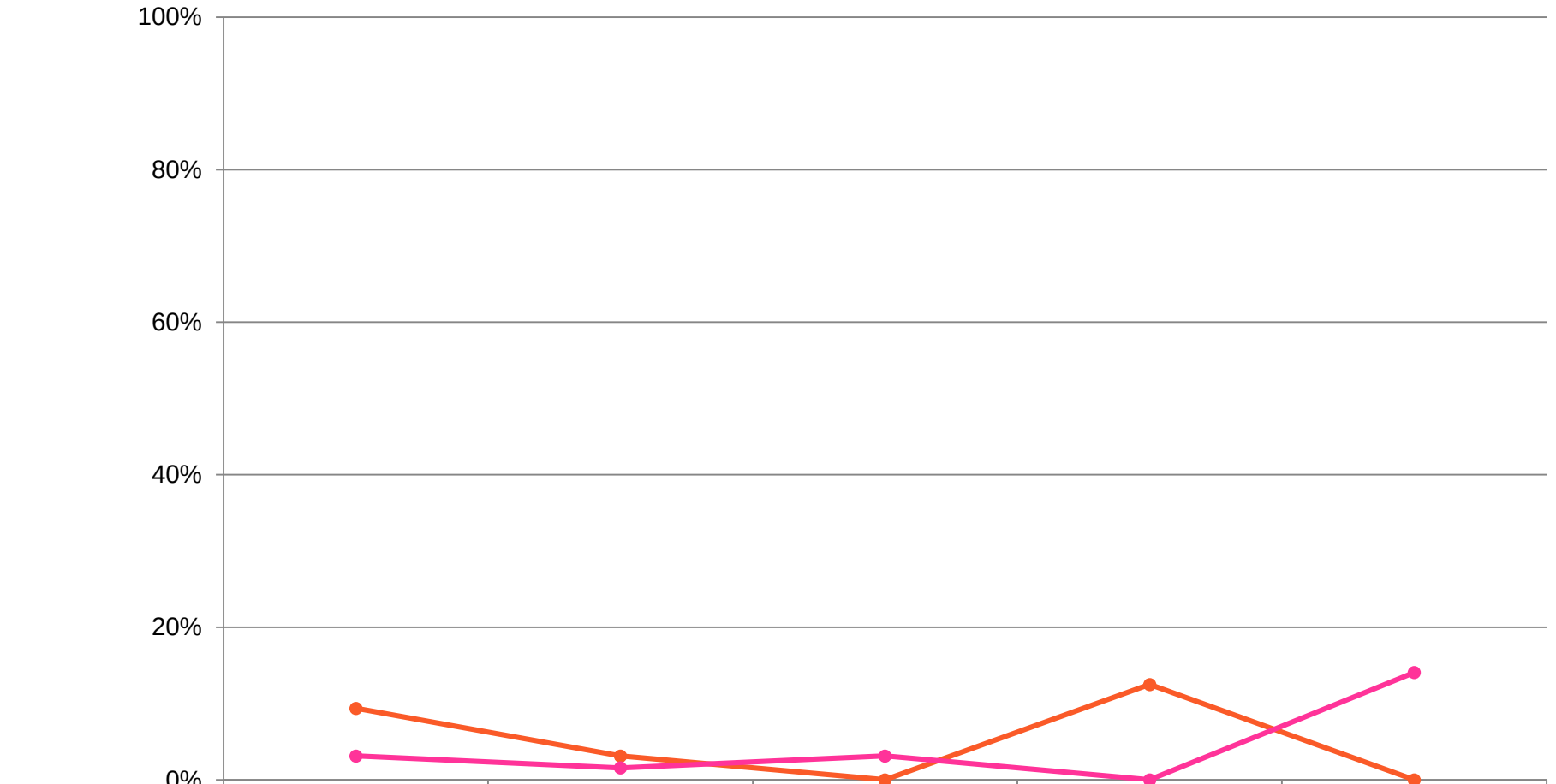
3.2.2 Delftechpark – Vergaderruimtes - Bellengrafiek

Het gebruik van de vergaderruimtes is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.3.1 Kijkduin – Overlegfaciliteiten

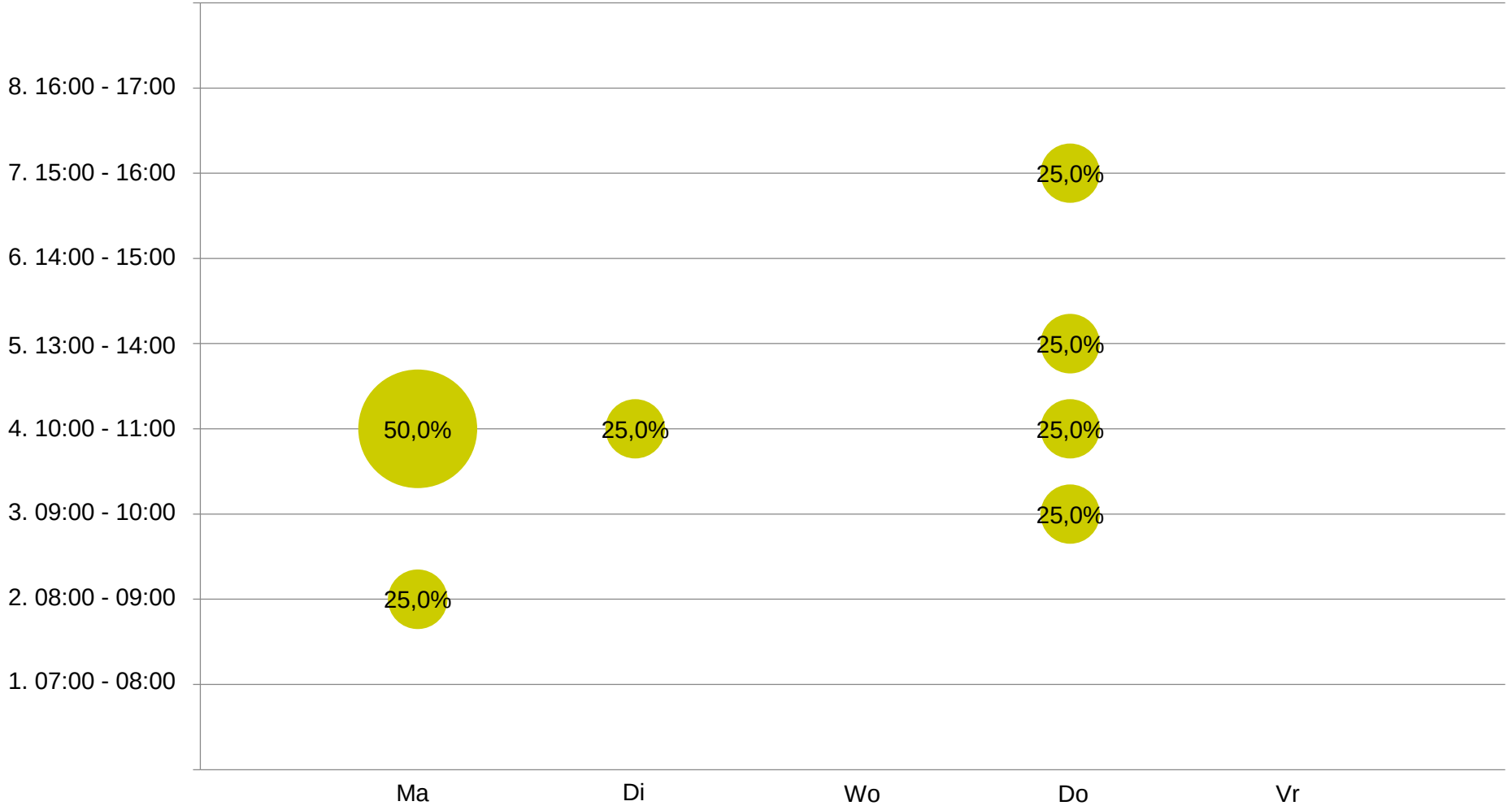
Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de bezettingsgraad gedurende de week aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Vergaderruimte	9,4%	3,1%	0,0%	12,5%	0,0%
Vergadertafels	3,1%	1,6%	3,1%	0,0%	14,1%

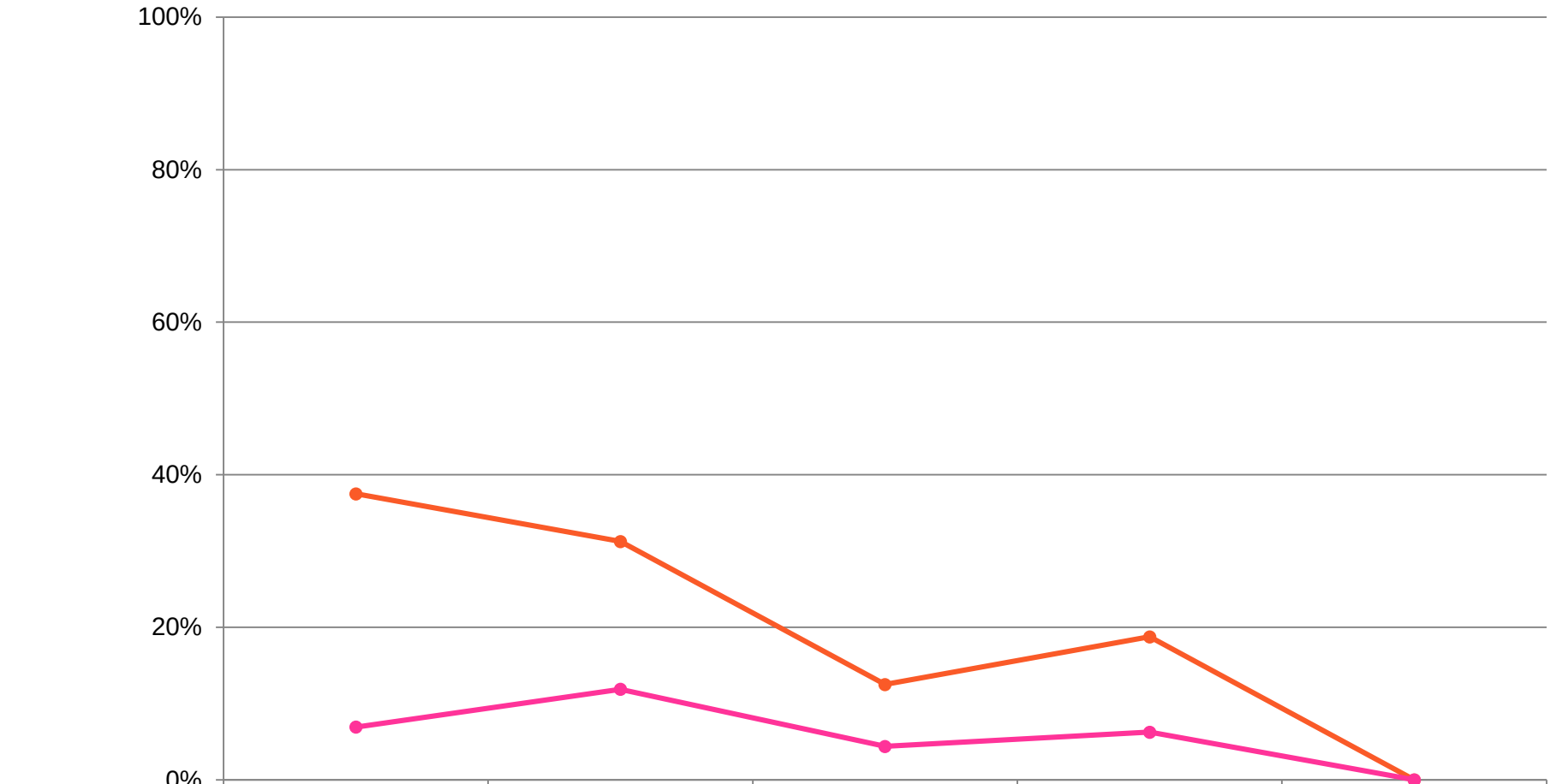
3.3.2 Kijkduin – Vergaderruimtes - Bellengrafiek

Het gebruik van de vergaderruimtes is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.4.1 OWB – Overlegfaciliteiten

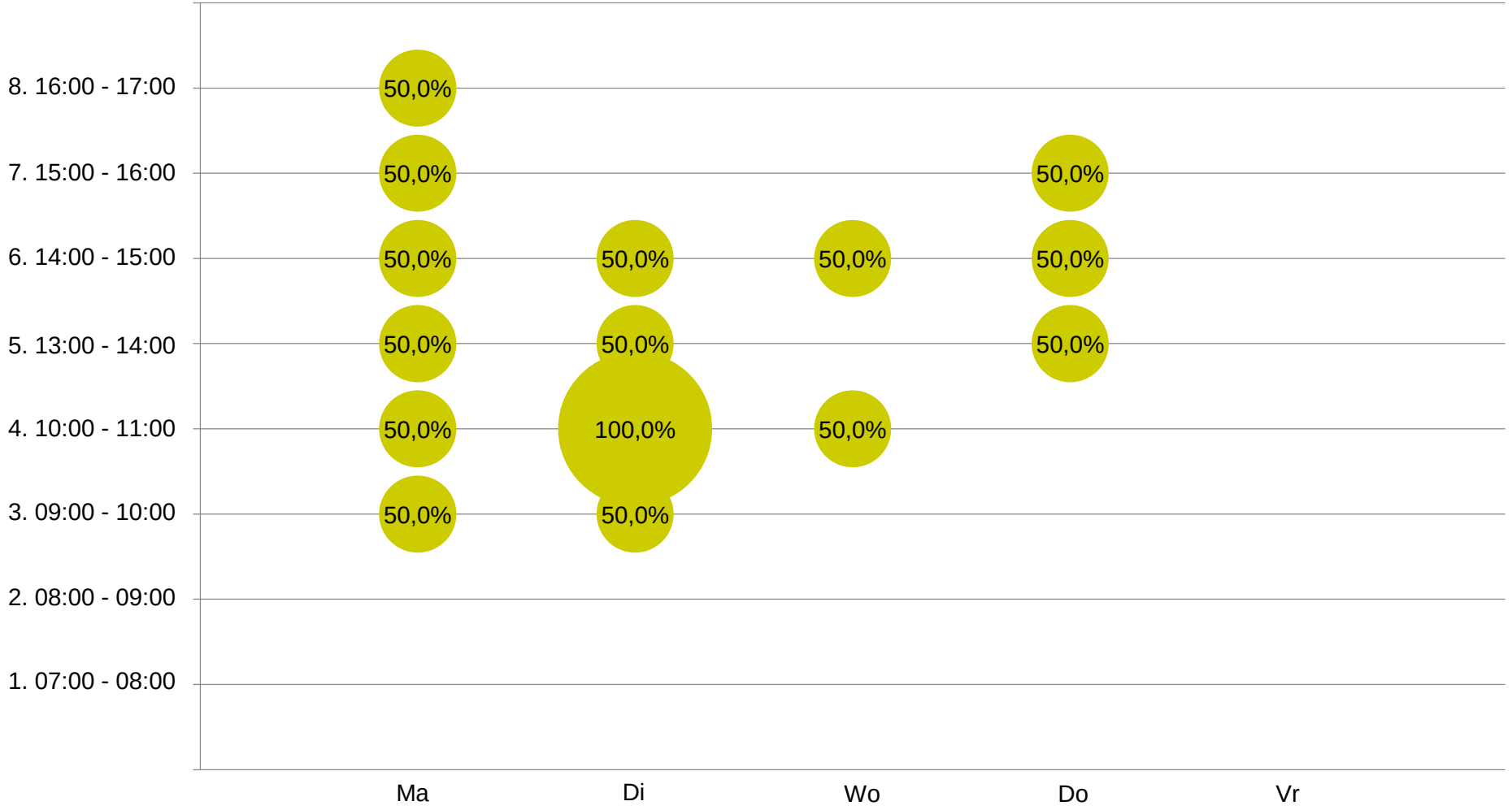
Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de bezettingsgraad gedurende de week aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Vergaderruimte	37,5%	31,3%	12,5%	18,8%	0,0%
Vergadertafels	6,9%	11,9%	4,4%	6,3%	0,0%

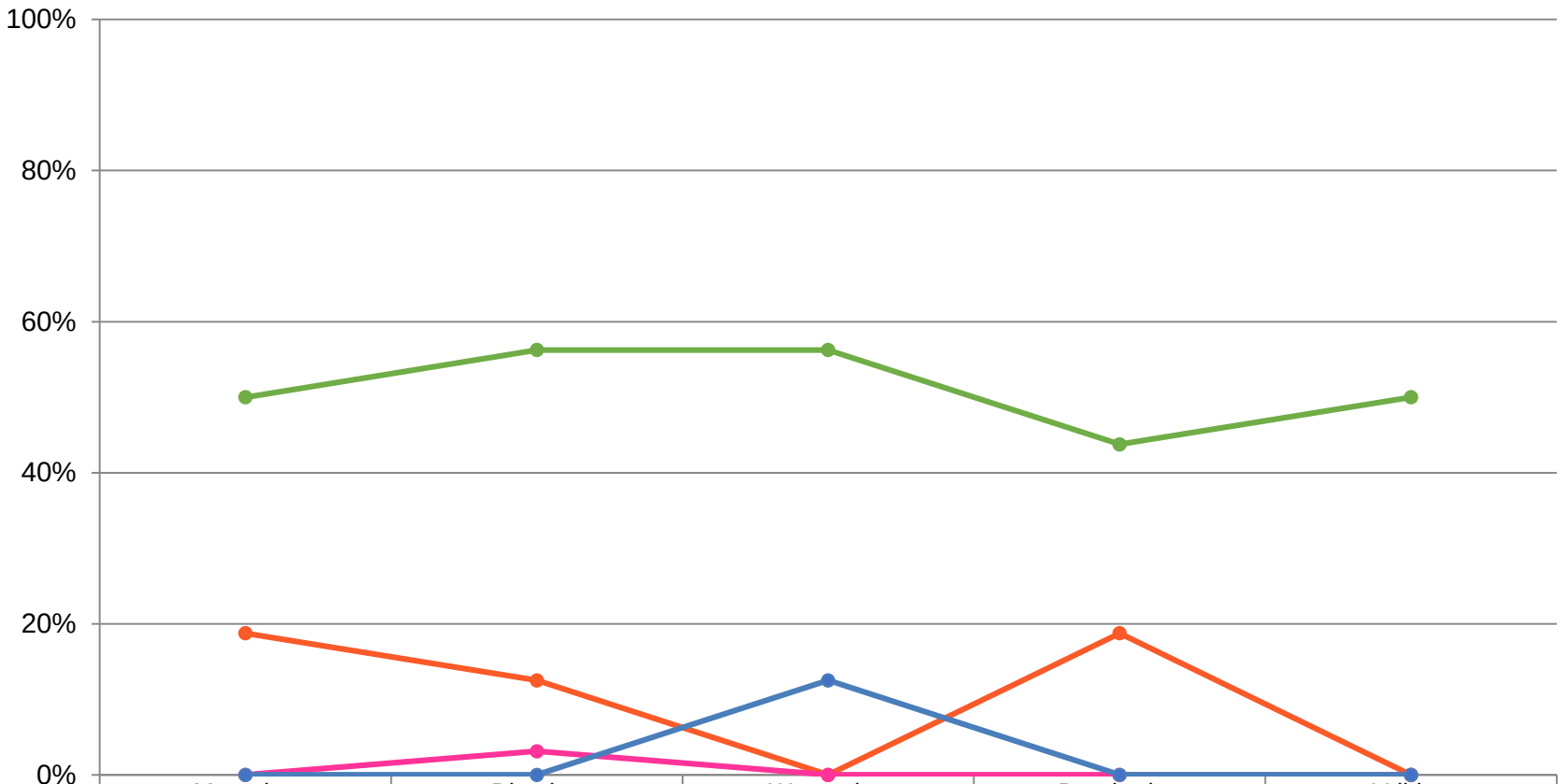
3.4.2 OWB – Vergaderruimtes - Bellengrafiek

Het gebruik van de vergaderruimtes is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.5.1 DGL – Overlegfaciliteiten

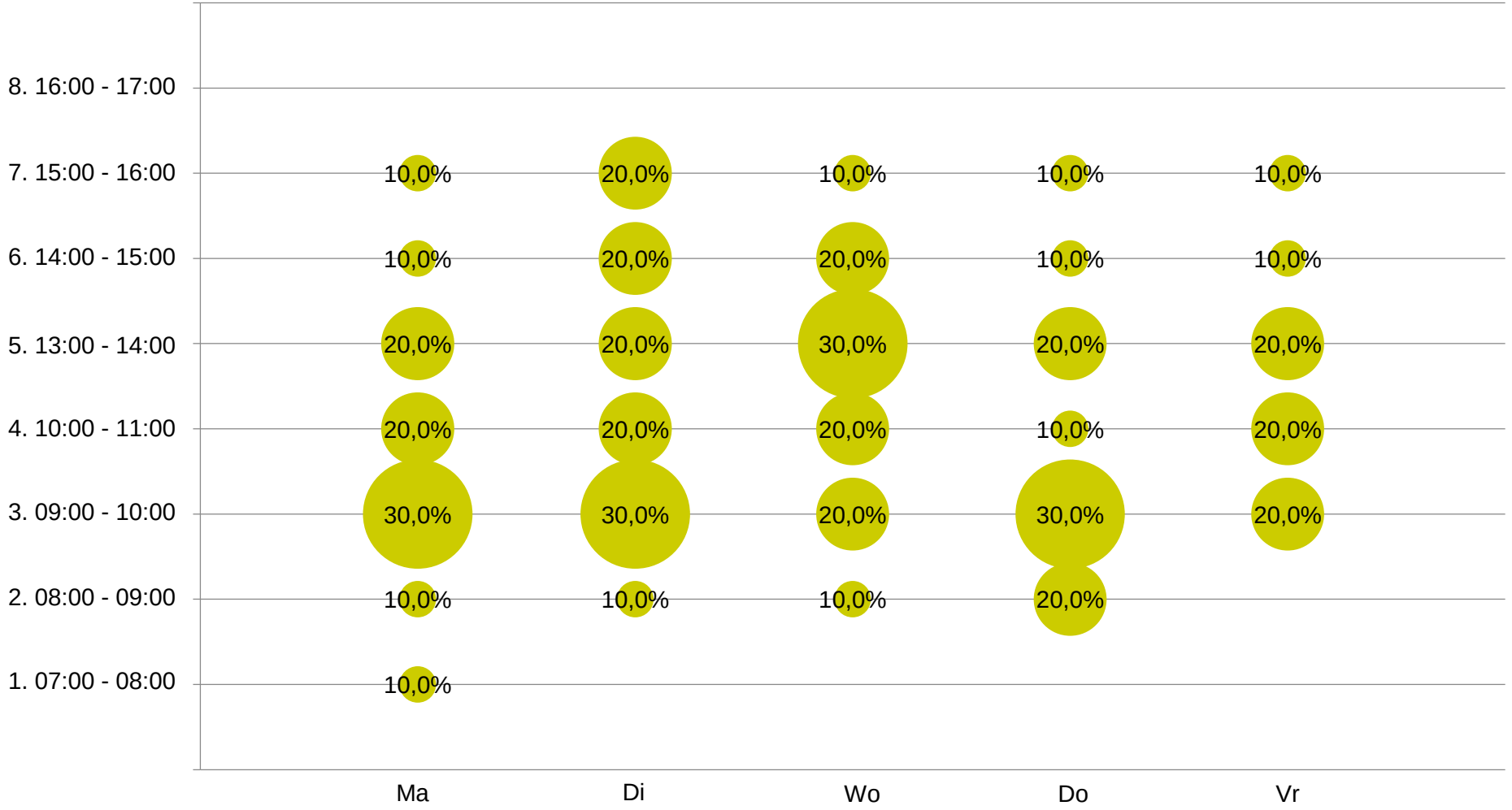
Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de bezettingsgraad gedurende de week aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Vergaderruimte	18,8%	12,5%	0,0%	18,8%	0,0%
Vergadertafels	0,0%	3,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Ontvangstruimte	0,0%	0,0%	12,5%	0,0%	0,0%
Kantine	50,0%	56,3%	56,3%	43,8%	50,0%

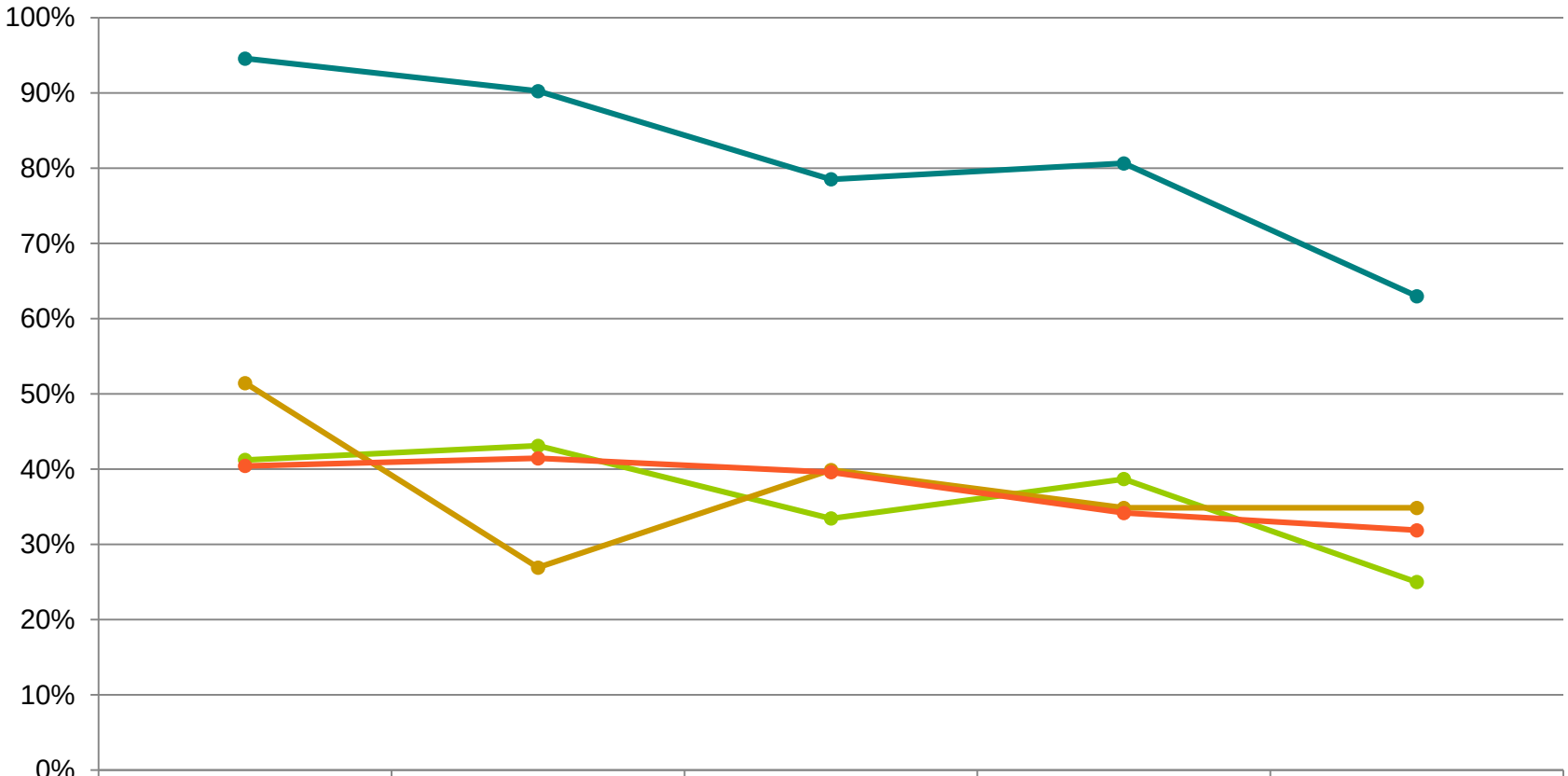
3.5.2 DGL – Vergaderruimtes - Bellengrafiek

Het gebruik van de vergaderruimtes is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.6 Parkeerplaats

In onderstaande tabel is de gemiddelde benutting per dag van de parkeerplaatsen weergegeven. De locaties aan de Maassluisedijk zijn in dit overzicht als één locatie weergegeven.

	Ma	Di	Wo	Do	Vr
Phoenixstraat	41,2%	43,1%	33,5%	38,7%	25,0%
Delftechpark	94,6%	90,3%	78,5%	80,6%	63,0%
Kijkduin	51,4%	26,9%	39,9%	34,9%	34,9%
OWB/DGL	40,4%	41,5%	39,6%	34,2%	31,9%

4 Benchmark

In onderstaande tabel zijn naast de meetresultaten van het Hoogheemraadschap van het Delfland ook de meetresultaten van vier referentieprojecten weergegeven. Op deze wijze ontstaat er inzicht in hoe het Hoogheemraadschap zich verhoudt ten opzichte van andere organisaties.

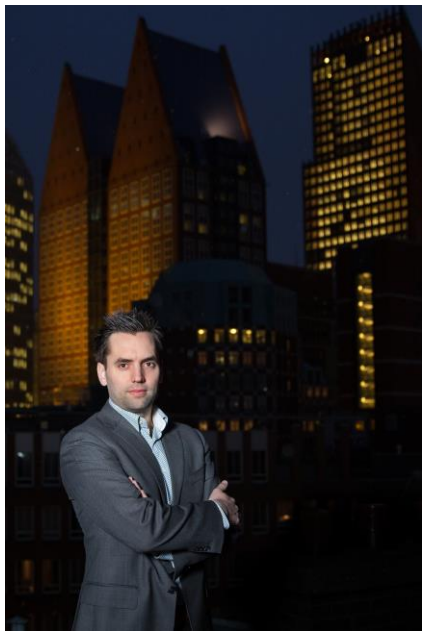
	Bezetting			Gebruik van de werkplek					Vergaderruimtes	
	Gemiddeld	Piek	Dal	Computerwerk	Schrijven, lezen, nadenken	Bellen	Overleg aan de werkplek	In gebruik maar afwezig	Bezetting	Benutting
Referentie 1	49,6%	66,0%	28,1%	53,6%	4,2%	4,0%	10,1%	28,2%	21,9%	36,4%
Referentie 2	41,9%	60,4%	21,9%	63,0%	2,7%	7,3%	8,0%	18,9%	14,8%	42,4%
Hoogheemraadschap Delfland	**39,6%**	**61,9%**	**9,6%**	**48,2%**	**5,1%**	**3,9%**	**9,6%**	**33,2%**	**16,7%**	**56,8%**
Referentie 3	46,5%	65,5%	15,7%	48,6%	9,3%	5,1%	14,6%	22,4%	10,7%	27,1%
Referentie 4	38,5%	52,0%	23,5%	38,2%	12,7%	2,1%	10,7%	36,3%	20,2%	58,0%

5 Afsluiting

De gegevens in dit rapport zijn met grote zorg samengesteld en gebaseerd op een grote hoeveelheid data. Ondanks de nauwkeurigheid en zorgvuldigheid die is nagestreefd, kan het zijn dat het rapport fouten bevat.

Dezelfde grote hoeveelheid data stelt ons in staat een groot aantal rapportagemogelijkheden samen te stellen. Bij specifieke rapportagebehoeften denkt méét graag met u mee en levert aanvullende rapportages tegen een standaard uurtarief. Ontbreekt gewenste informatie of bevat de informatie fouten kunt u dit kenbaar maken via onderstaande contactgegevens.

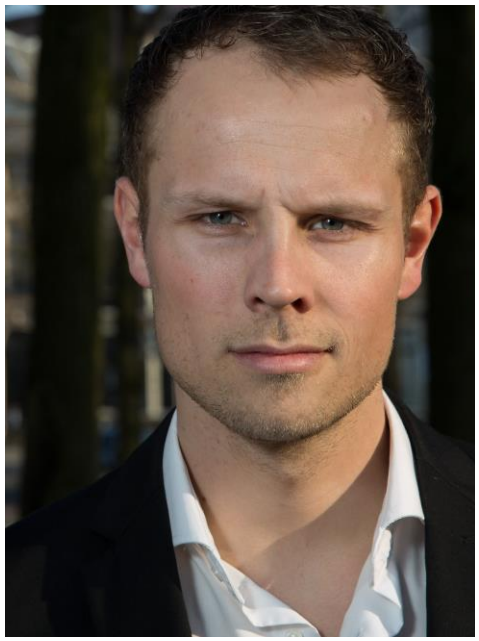
méét Den Haag

Ian Foulds

m: +31 6 41 97 68 10
e: ian@meet.nl
i: www.meet.nl

méét Den Haag

Thomas de Ruiter

m: +31 6 81 35 05 88
e: thomas@meet.nl
i: www.meet.nl

méét Den Haag

Jop van Hall

m: +31 6 12 53 73 97
e: jop@meet.nl
i: www.meet.nl

méét

- méét Facilitaire Prestaties

Maakt de kwaliteit van facilitaire diensten inzichtelijk. Op basis van de Facilitity Performance Standard worden prestaties gemeten.

- méét Het Nieuwe Werken

In samenwerking met AOS Studley is de HNW Monitor ontwikkeld. De HNW Monitor bundelt de expertise en data van twee marktleiders: AOS Studley op het gebied van huisvesting en facilitaire kengetallen en méét met bezettingsgraadcijfers en het gebruik van de werkomgeving.

- méét Schoon, Heel & Veilig

Met name voor gemeentes die openbare ruimtes beheren en behoefte hebben aan stuurinformatie met betrekking tot de kwaliteit. Openbaar vervoersbedrijven die stations beheren hebben veel baat bij dit type meting.

- méét Schoonmaakkwaliteit

Om met de schoonmaakdienstverlener de kwaliteit te verbeteren worden metingen uitgevoerd op basis van het VSR-Kwaliteitsmeetsysteem (VSR-KMS) dat is vastgelegd in een nationale norm voor de beoordeling van schoonmaakonderhoud: NEN 2075.

- méét Werkplekbezetting

Met behulp van een bezettingsgraadmeting ontstaat inzicht in het daadwerkelijk gebruik van bijvoorbeeld kantoorruimtes, werkplekken, parkeerplekken, onderwijsruimtes en vergaderruimtes.

méét

Project	méét Werkplekbezetting – Hoogheemraadschap van Delfland Locatie: Phoenixstraat
Opdrachtgever	Dhr. B. van der Maden
Samengesteld	November 2014
Versie	4.1

Inhoudsopgave

1 Aanleiding **1**
1.1 Project 1
1.2 Methodiek 2
1.3 Leeswijzer 3

2 De werkplekken **5**
2.1 De bezetting 5
2.1.1 Per dag 6
2.1.2 Piek en dal 7
2.1.3 Per meetmoment - bellengrafiek 8
2.1.4 Per meetmoment beschikbaar - bellengrafiek 9
2.1.5 Per meetmoment - lijndiagram 10
2.1.6 Per gebouw/etage 11
2.1.7 Per afdeling 12
2.2 Het gebruik 14
2.2.1 Per dag 15
2.2.2 Per afdeling 16

3 De overlegfaciliteiten **17**
3.1 Bezetting per ruimtetype 18
3.1.1 Per dag 18
3.1.2 Per meetmoment - lijndiagram 19
3.1.3 Per meetmoment - bellengrafiek 20
3.2 Benutting per ruimtetype 21
3.2.1 Per dag 21
3.2.2 Per meetmoment 22
3.3 Vergaderruimtes 23
3.3.1 Bellengrafiek 23
3.3.2 Lijndiagram 24
3.3.3 Groepsgrootte 25
3.4 Vergadertafels in kantoorruimtes 26
3.4.1 Bellengrafiek 26
3.4.2 Lijndiagram 27
3.4.3 Groepsgrootte 28
3.5 Ontmoetingsruimtes 29
3.5.1 Bellengrafiek 29
3.5.2 Lijndiagram 30
3.5.3 Groepsgrootte 31
3.6 Parkeerplaats 32
3.6.1 Lijndiagram 32
3.6.2 Per dag per meetmoment - lijndiagram 33
4 Benchmark **34**
5 Afsluiting **35**

1 Aanleiding

Om inzicht te krijgen in het daadwerkelijk gebruik van kantoorruimtes en overlegfaciliteiten heeft méét een bezettingsgraadmeting uitgevoerd.

1.1 Project

Organisatie	Hoogheemraadschap van Delfland
Aantal locaties	5

Locaties

Naam locatie	Hoofdkantoor
Adres locatie	Phoenixstraat 32
	2611 AL Delft
Totaal aantal werkplekken	301
Totaal aantal overlegfaciliteiten	60

Meting

Eerste dag	Maandag 12 mei 2014
Laatste dag	Vrijdag 23 mei 2014
Totaal aantal meetdagen	10
Aantal meetmomenten per dag	8
Totaal aantal meetmomenten	80
Tijdsduur per meetmoment	60 minuten

Meetmomenten

1. 07:00 – 08:00 uur	5. 13:00 – 14:00 uur
2. 08:00 – 09:00 uur	6. 14:00 – 15:00 uur
3. 09:00 – 10:00 uur	7. 15:00 – 16:00 uur
4. 10:00 – 11:00 uur	8. 16:00 – 17:00 uur

1.2 Methodiek

Om zorgvuldig en snel data te kunnen verzamelen over het daadwerkelijk gebruik van de werkomgeving heeft méét software en een methodiek ontwikkeld waarmee de mééttalenten dagelijks toegevoegde waarde creëren aan het facilitaire vakgebied. De informatie wordt gebruikt als besluitstuk in beheer, exploitatie en verandering van de werkomgeving.

De methodiek is als volgt opgebouwd:

1) Vastleggen van het onderzoeksgebied:
   Met een inventarisatie worden alle objecten in het project in kaart gebracht. Hierdoor is vooraf precies bekend wat gemeten wordt.

2) Interne communicatie:
   Gezamenlijk wordt gezorgd dat iedereen weet: “wie komt wat doen”. Hierdoor is niemand verrast wanneer de mééttalenten zich door het gebouw bewegen voor inventarisatie of een meting.

3) Uitvoeren meting:
   De mééttalenten –herkenbaar aan zwarte polo’s- beginnen op de afgesproken tijden data te verzamelen. Dit doen zij met een minimale verstoring van het primaire proces.

4) Rapportage:
   Na de gebruikelijke verificatie wordt de rapportage opgesteld en digitaal verzonden.

5) Evaluatie:
   Samen met u wordt getoetst of de verkregen informatie bijdraagt aan de gestelde doelen en of deze voldoet aan de verwachtingen.

Uiteindelijk beschikt u over de handvatten om discussie te voeren en beslissingen te nemen met mogelijke kwaliteitsverbetering en kostenbesparing tot gevolg. Méét zorgt ervoor dat de investeringen in de metingen laag blijven zodat u een optimaal rendement kunt behalen.

1.3 Leeswijzer

In de rapportage worden diverse termen gebruikt. In deze paragraaf worden de definities van de gebruikte termen beschreven.

Aanlandwerkplek	*Werkplek bedoeld voor activiteiten gedurende een korte periode die weinig concentratie en interactie vergen.*
Activiteitenanalyse	*Analyse van de activiteiten die aan de werkplek plaatsvinden. Ook wel het gebruik van de werkplek genoemd.*
Bellen	*Gebruiker voert een telefoongesprek aan de werkplek. Dit kan zowel mobiel als via een vaste telefoon zijn.*
Benutting	*Percentage bezette stoelen van de ruimtes die in gebruik zijn (hoe een ruimte wordt gebruikt).*
Bezettingsgraad	*Percentage bezet van de totale capaciteit (of een ruimte/werkplek wordt gebruikt).*
Capaciteit	*Aantal werkplekken of overlegplekken van een ruimte.*
Computerwerk	*Aan de werkplek wordt actief met de computer gewerkt. Dit kan zowel met desktop, laptop, tablet en/of mobiele telefoon zijn. Actief computerwerk kenmerkt zich doordat de gebruiker de muis ofwel het toetsenbord aanraakt.*
Concentratiewerkplek	*Werkplek in een ruimte welke is ingericht voor concentratiewerkzaamheden. Deze ruimte biedt plaats aan maximaal twee werkplekken.*
Flexibele werkplek	*Niet persoonsgebonden werkplek.*
Gebruiker	*De persoon die op het meetmoment gebruik maakt van de werkplek en/of vergaderruimte.*
In gebruik maar afwezig	*Tijdens het moment van meten is de werkplek wel in gebruik, maar bevindt de gebruiker zich elders in het gebouw. Indicatoren om deze status aan een werkplek toe te kennen zijn bijvoorbeeld: de computer is ingeschakeld, er staat een kopje koffie op het bureau, er hangt een jas en/of er staat een tas, er liggen open geslagen documenten, etc.*
Kantoorruimte	*Ruimte welke is ingericht met werkplekken.*
Managementwerkplek	*Werkplek in een kantoorruimte waar ook een overlegtafel staat.*

Meetmoment	*Vooraf vastgesteld tijdvak waarbinnen een meetronde plaatsvindt.*
Niet bezet	*Werkplek is niet in gebruik. Niets duidt erop dat een gebruiker van de werkplek wel in het gebouw aanwezig is.*
Ontmoetingsplaats	*Plaats die is ingericht voor overleg. Denk hierbij aan een bank in de gang of een zitje bij de koffieautomaat.*
Ontmoetingsplek	*Een zitplek in een ontmoetingsplaats*
Opkomstpercentage	*Percentage dat een gereserveerde ruimte ook daadwerkelijk bezet is.*
Overleg	*Gesprek tussen twee of meerdere personen.*
Overlegtafel	*Tafel om overleg te voeren in een kantoorruimte.*
Overleg aan de werkplek	*Gebruiker voert overleg met één of meerdere personen aan een werkplek. Dit overleg kan zowel formeel als informeel van aard zijn.*
Overlegfaciliteit	*Ruimte ingericht voor overleg. Dit kan een vergaderruimte, ontmoetingsplaats of overlegtafel in een kantoorruimte zijn.*
Registraties	*Vastlegging van een waarneming met behulp van de gebruikte meetapparatuur.*
Ruimtetype	*Geeft het karakter van de ruimte weer. Dit kan een ontmoetingsplaats, vergaderruimte, kantoorruimte of onderwijsruimte zijn.*
Schrijven, lezen, nadenken	*De werkzaamheden kenmerken zich door schrijven, lezen, nadenken of handelingen met documenten. Ook het passief computerwerk valt onder schrijven, lezen, nadenken.*
Standaardwerkplek	*Meest voorkomende (persoonsgebonden) werkplek in een gebouw.*
Vergaderruimte	*Ruimte welke is ingericht voor formeel overleg.*
Werkplek	*Een bureau met bureaustoel en/of computer.*[1]

[1] Een werkplek beschikt over tenminste 2 van de 3 volgende elementen: bureau, bureaustoel of computer.

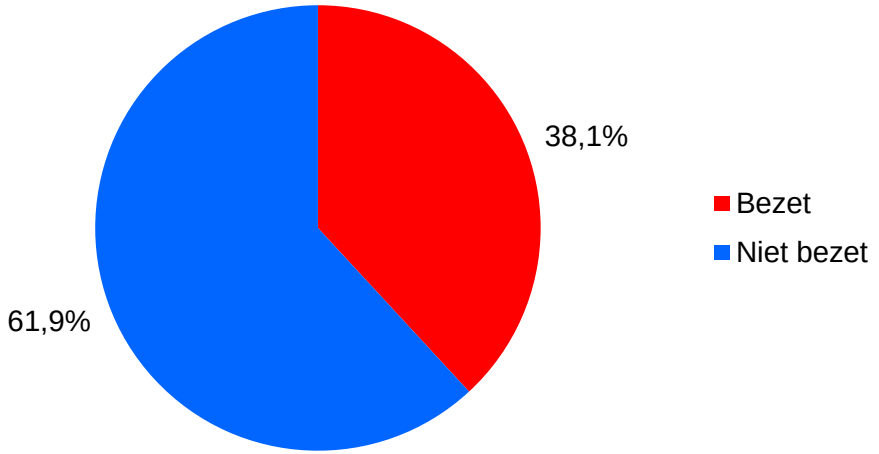
2 De werkplekken

Dit hoofdstuk is in twee paragrafen opgedeeld. De eerste paragraaf gaat in op de bezettingsgraad van de werkplekken. Met behulp van verschillende grafieken wordt de verhouding tussen het aantal bezette en onbezette werkplekken gevisualiseerd. In de tweede paragraaf wordt de wijze waarop bezette werkplekken worden gebruikt verder toegelicht.

2.1 De bezetting

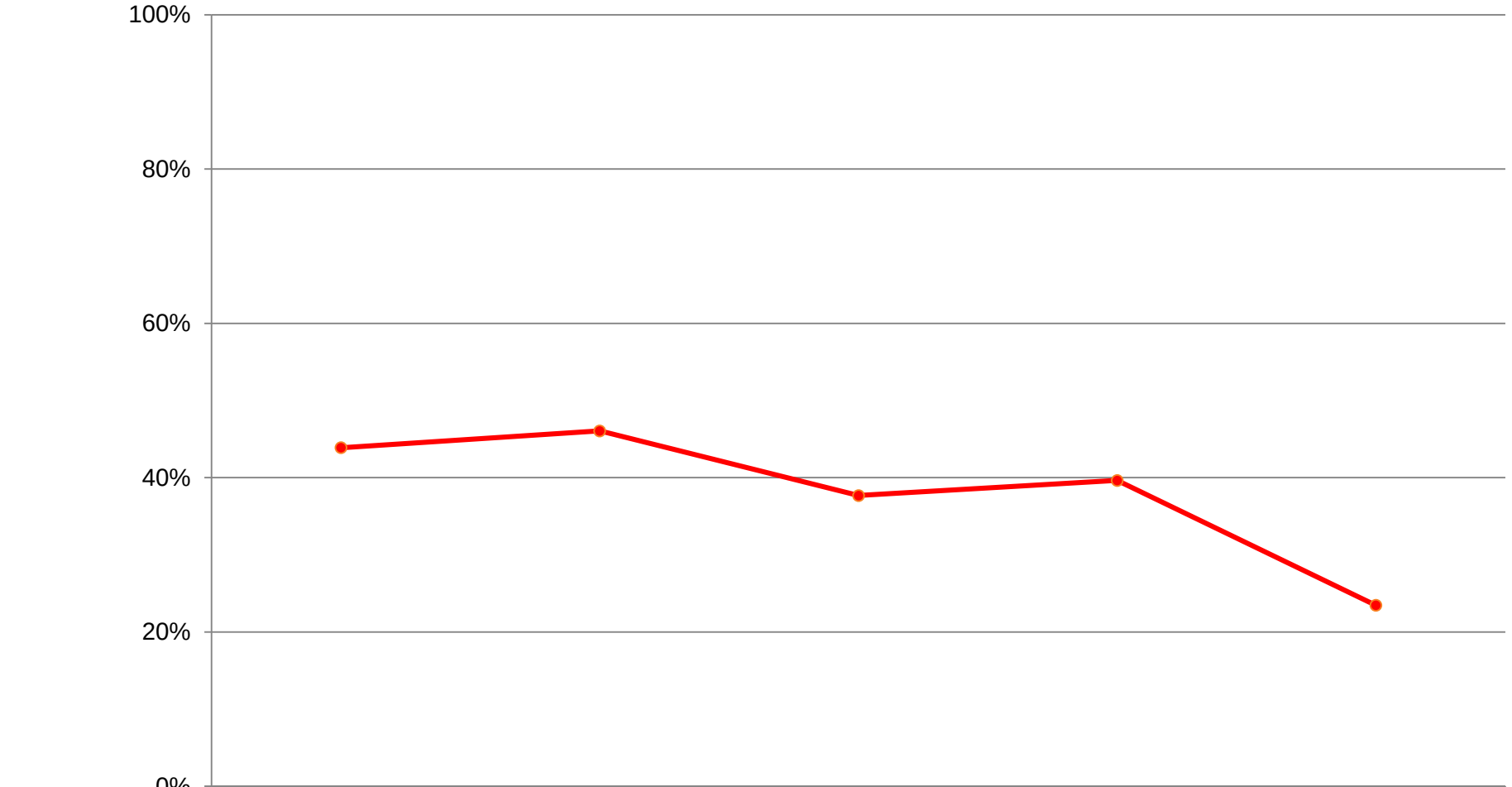
Deze paragraaf gaat in op de bezetting van de werkplekken. Links treft u twee tabellen aan met de aantallen van de gemeten kantoorruimtes en werkplekken. Rechts van de tabellen staat een cirkeldiagram met de gemiddelde bezettingsgraad van alle werkplekken.

Aantal kantoorruimtes	102
Gemiddeld aantal werkplekken per kantoorruimte	2,9

2.1.1 Per dag

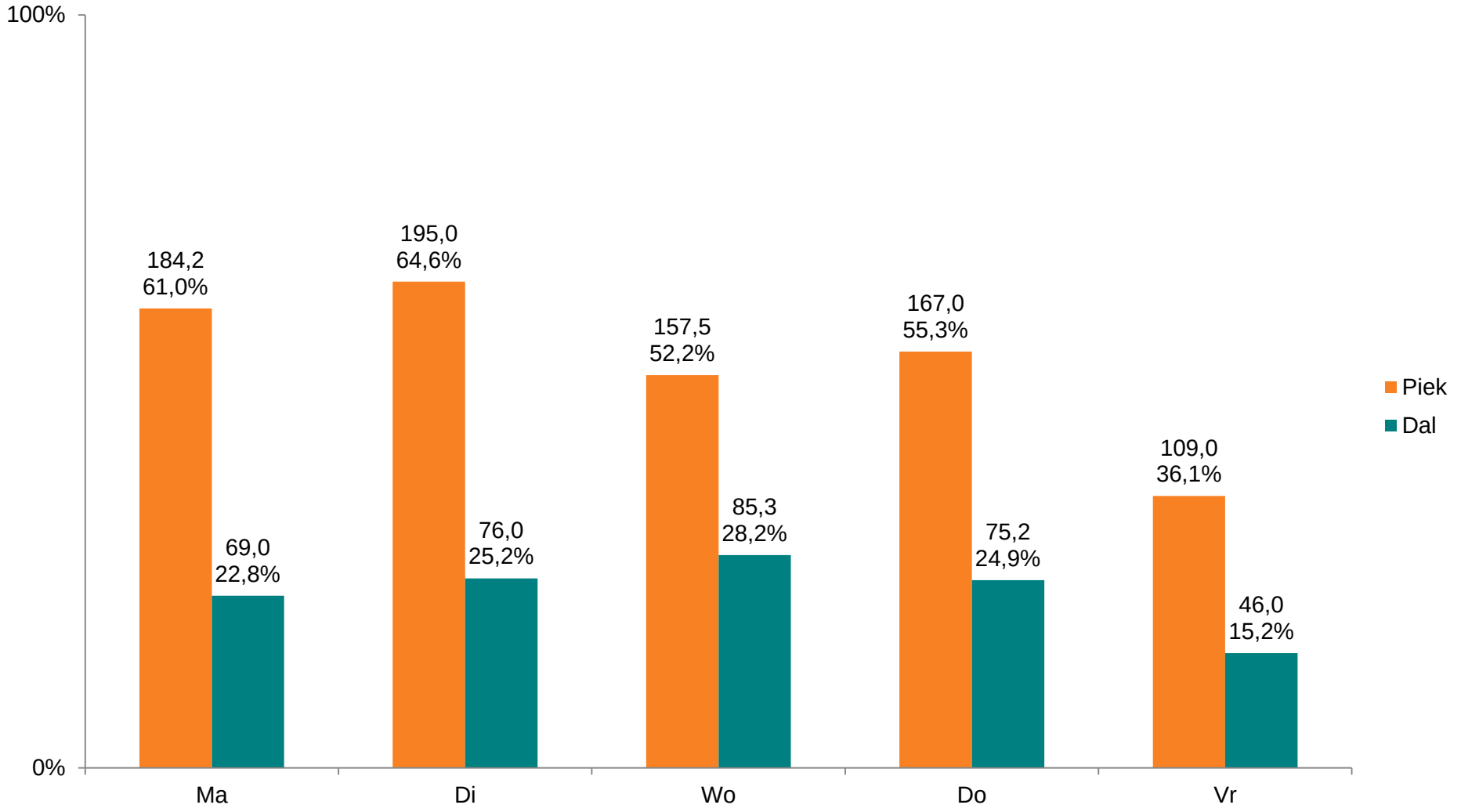
De bezettingsgraadmeting is van maandag tot en met vrijdag uitgevoerd. Het onderstaande lijndiagram geeft het verloop van de bezettingsgraad gedurende de week aan.

	Ma	Di	Wo	Do	Vr
Phoenixstraat	43,9%	46,0%	37,7%	39,6%	23,4%

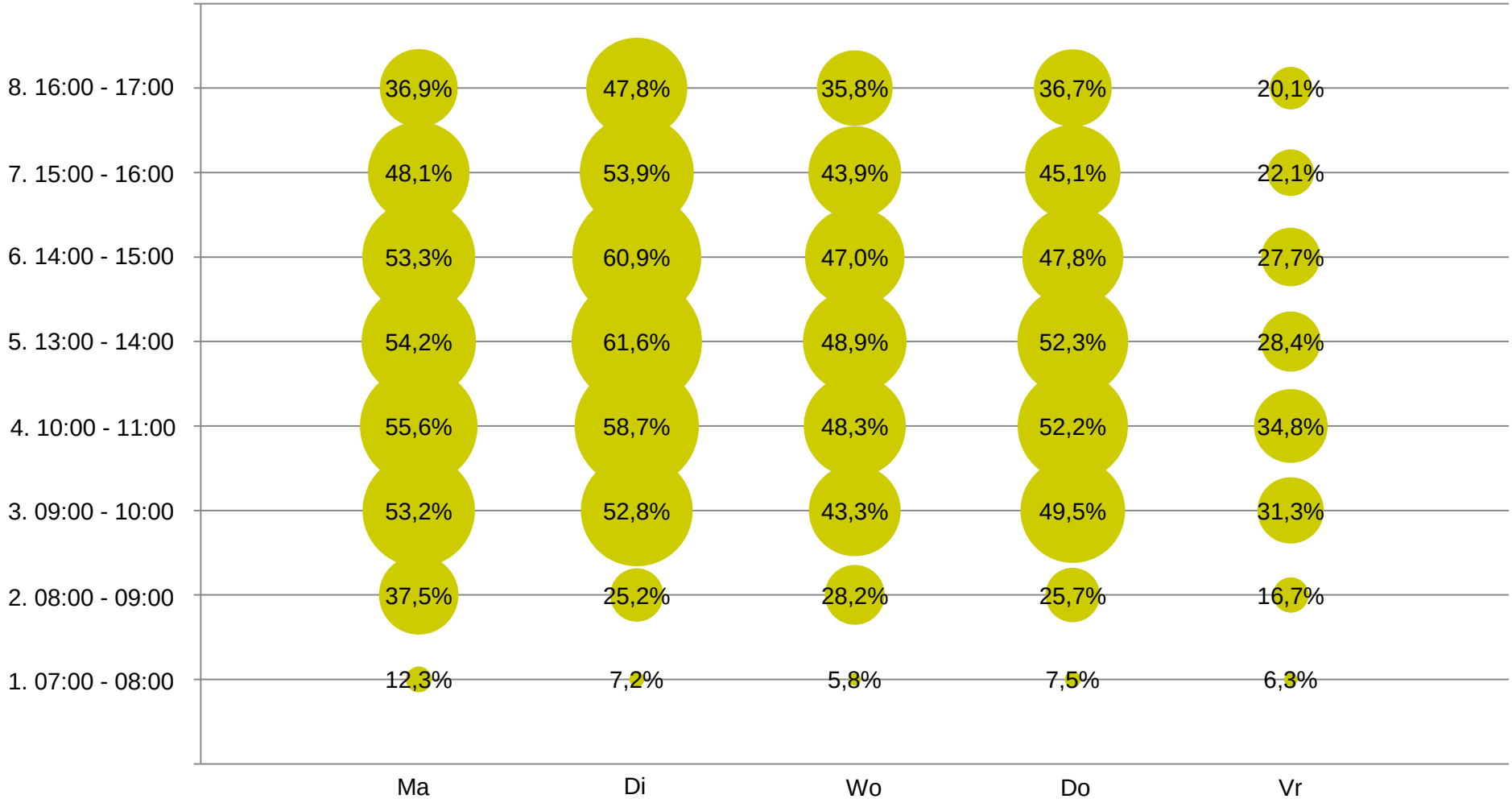
2.1.2 Piek en dal

Het onderstaande staafdiagram geeft inzicht in de hoogst (piek) en laagst (dal) gemeten bezettingsgraad, in aantal werkplekken en percentages.

2.1.3 Per meetmoment - bellengrafiek

De bezettingsgraad per meetmoment wordt weergegeven met behulp van bellen. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen met elkaar te vergelijken.

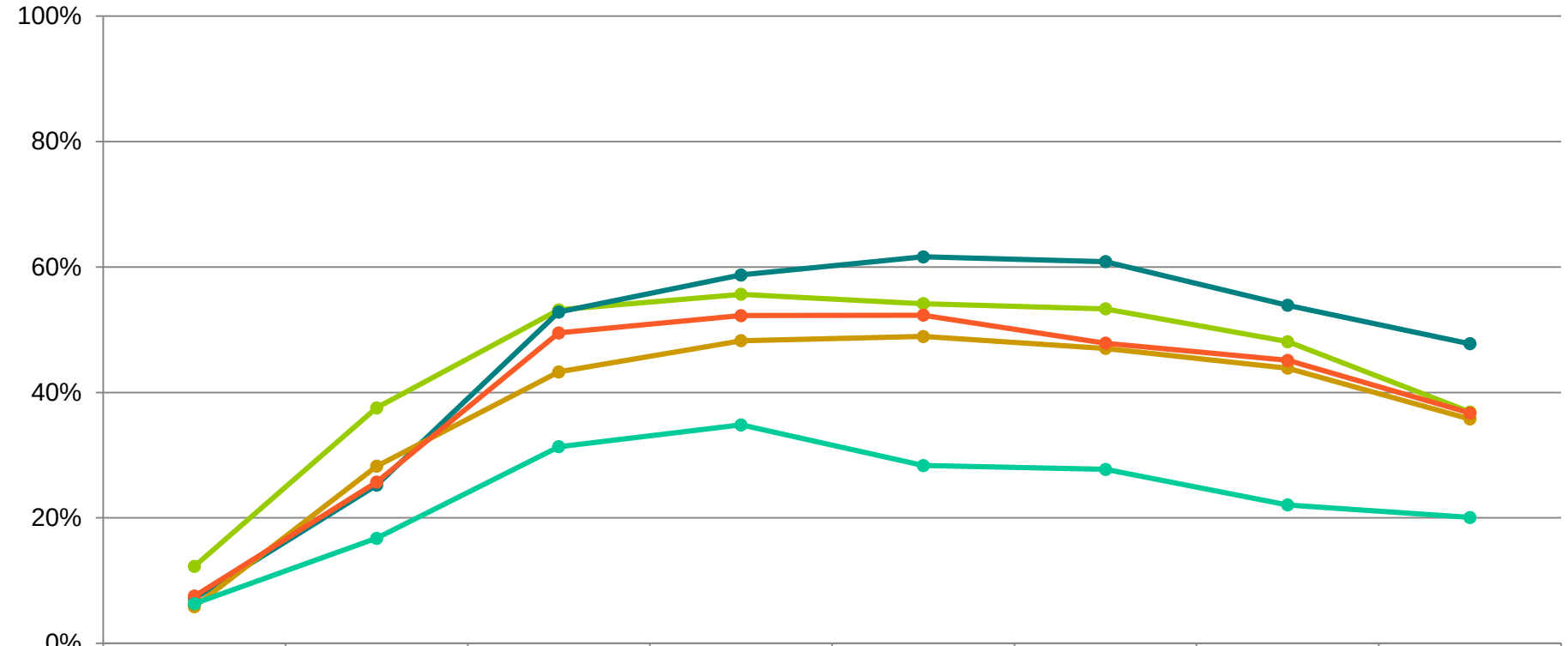
2.1.4 Per meetmoment beschikbaar - bellengrafiek

Het aantal beschikbare werkplekken wordt weergegeven met behulp van bellen. Hoe groter de bel, hoe meer werkplekken er beschikbaar zijn. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen met elkaar te vergelijken.

2.1.5 Per meetmoment - lijndiagram

Met behulp van een lijndiagram wordt het verloop van de gemiddelde bezettingsgraad per dag gevisualiseerd. Dit diagram bevat dezelfde gegevens als voorgaande bellengrafiek, maar geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	12,3%	37,5%	53,2%	55,6%	54,2%	53,3%	48,1%	36,9%
Di	7,2%	25,2%	52,8%	58,7%	61,6%	60,9%	53,9%	47,8%
Wo	5,8%	28,2%	43,3%	48,3%	48,9%	47,0%	43,9%	35,8%
Do	7,5%	25,7%	49,5%	52,2%	52,3%	47,8%	45,1%	36,7%
Vr	6,3%	16,7%	31,3%	34,8%	28,4%	27,7%	22,1%	20,1%

2.1.6 Per gebouw/etage

De werkplekken zijn verdeeld over verschillende gebouwdelen en etages. Onderstaande tabel geeft inzicht in de gemiddelde bezettingsgraad per gebouwdeel en etage. Om deze bezettingsgraad in een context te kunnen plaatsen, is dit aangevuld met de omvang uitgedrukt in aantal werkplekken.

Etage	Aantal werkplekken	Gemiddelde bezettingsgraad	Gemiddeld aantal werkplekken bezet	Piekbezetting	Dalbezetting
Gebouwdeel A	**127**	**36,8%**	**46,8**	**62,2%**	**13,3%**
Begane grond	50	38,7%	19,3	66,7%	3,9%
1e etage	56	35,8%	20,0	64,3%	5,4%
2e etage	21	35,3%	7,4	71,4%	0,0%
Gebouwdeel B	**40**	**39,7%**	**15,9**	**77,5%**	**5,0%**
Begane grond	4	55,7%	2,2	100,0%	0,0%
1e etage	21	39,8%	8,4	90,5%	0,0%
2e etage	15	35,2%	5,3	73,3%	0,0%
Gebouwdeel C	**116**	**38,7%**	**44,9**	**64,7%**	**16,4%**
Begane grond	41	38,9%	15,9	68,3%	7,3%
1e etage	40	35,9%	14,4	67,5%	2,6%
2e etage	35	41,8%	14,6	80,0%	0,0%
Gebouwdeel D	**18**	**40,1%**	**7,2**	**83,3%**	**0,0%**
Begane grond	18	40,1%	7,2	83,3%	0,0%
Totaal	**301**	**38,1%**	**114,8**	**62,2%**	**13,3%**

2.1.7 Per afdeling

Iedere werkplek is toegewezen aan een afdeling binnen de organisatie. In de volgende tabel is de omvang per afdeling weergegeven in aantal werkplekken. Dit is aangevuld met de gemiddelde bezettingsgraad uitgedrukt in percentages en aantallen.

Afdeling	Aantal werkplekken	Gemiddelde bezettingsgraad	Gemiddeld aantal werkplekken bezet	Piekbezetting	Dalbezetting
Bestuur	16	52,0%	8,3	93,8%	0,0%
Communicatie en Crisisbeheersing	17	41,0%	6,9	88,2%	0,0%
Dagelijks Bestuur	5	20,6%	1,0	100,0%	0,0%
Facilitaire Zaken	32	42,4%	13,5	71,9%	15,6%
Financiën	29	39,8%	11,4	65,5%	0,0%
Flexkamer algemeen	10	19,2%	1,9	50,0%	0,0%
Informatisering en Automatisering	28	39,0%	10,9	75,0%	0,0%
Juridische Zaken, Vastgoed en Inkoop	23	30,8%	7,1	60,9%	0,0%
Management BBC	3	44,6%	1,3	100,0%	0,0%
Management BDV	5	50,4%	2,5	100,0%	0,0%

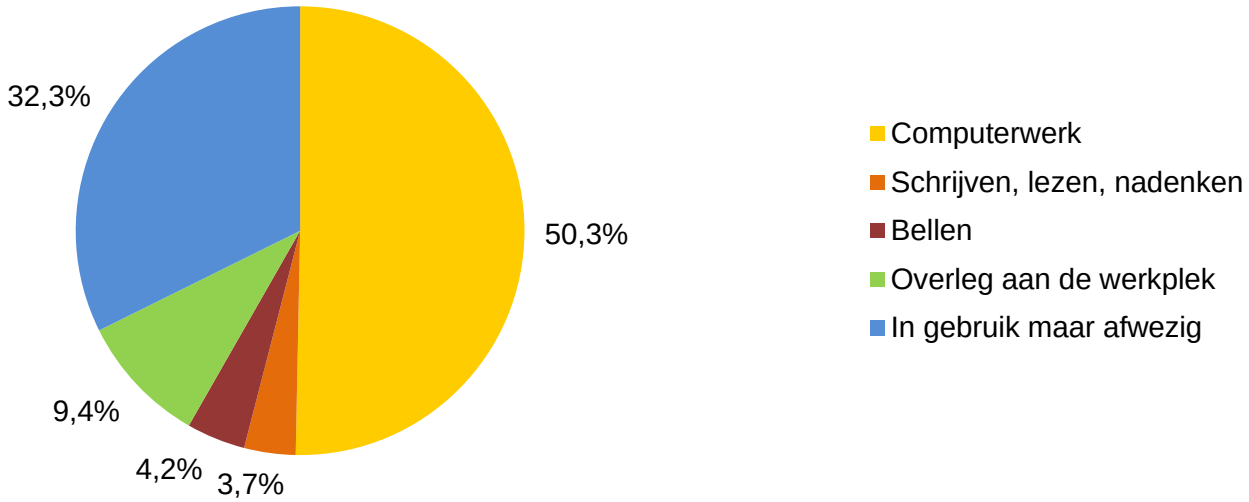
Afdeling	Aantal werkplekken	Gemiddelde bezettingsgraad	Gemiddeld aantal werkplekken bezet	Piekbezetting	Dalbezetting
Management Concerncontrol	10	38,5%	3,8	80,0%	0,0%
Management Directie	1	49,4%	0,5	100,0%	0,0%
Management SenI	13	33,5%	4,4	84,6%	0,0%
Personeel en Organisatie	22	31,4%	6,9	68,2%	0,0%
Proces, Contr, Afvalwaterkbeh	5	20,3%	1,0	80,0%	0,0%
Ruimtelijke planvorming	26	39,5%	10,3	73,1%	0,0%
Waterhuishouding	20	37,8%	7,5	90,0%	0,0%
Waterkeringen	15	41,9%	6,3	93,3%	0,0%
Watersysteemkwaliteit	22	41,9%	9,2	86,4%	0,0%
Totaal	**301**	**38,1%**	**114,8**	**64,6%**	**15,2%**

2.2 Het gebruik

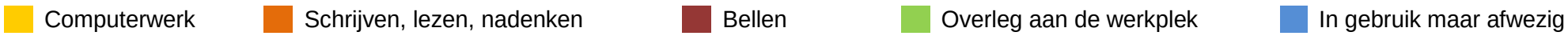
Aantal werkplekken	301
Gemiddelde bezettingsgraad	38,1%

In dit deel wordt inzicht gegeven in de wijze waarop werkplekken worden gebruikt. Met behulp van cirkeldiagrammen wordt de verhouding tussen verschillende werkactiviteiten uitgedrukt in een gemiddeld percentage.

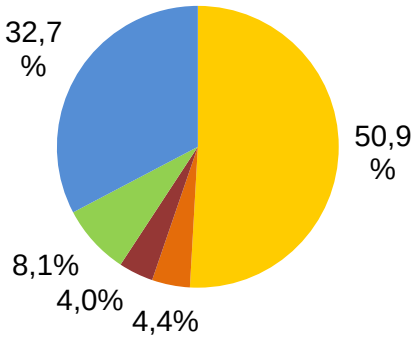
De gegevens in deze paragraaf zijn enkel gebaseerd op de bezette werkplekken.

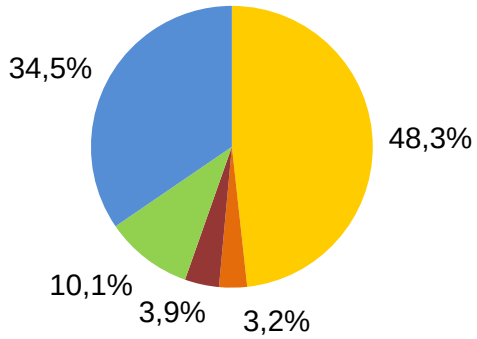
2.2.1 Per dag

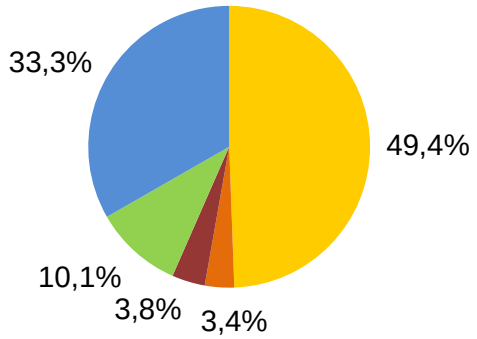
Maandag

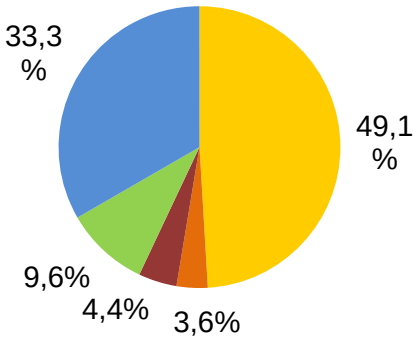
Dinsdag

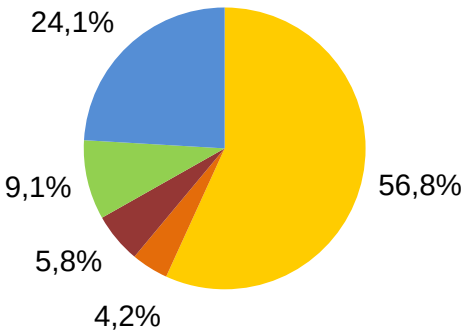
Woensdag

Donderdag

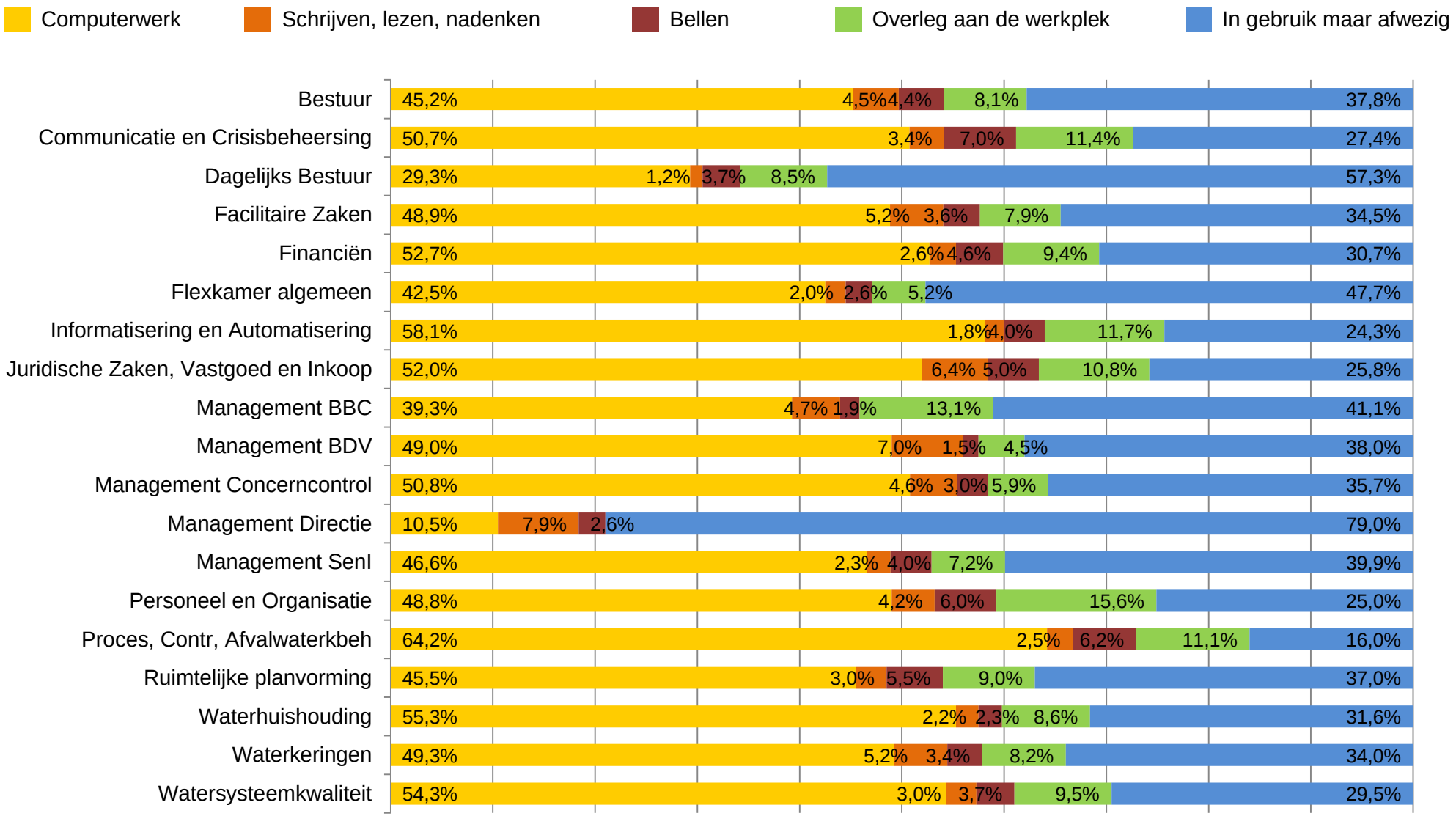

Vrijdag

2.2.2 Per afdeling

In onderstaande staafdiagram is het gebruik per afdeling weergegeven. Het geeft inzicht in de wijze waarop werkactiviteiten zich verhouden binnen een afdeling.

3 De overlegfaciliteiten

De gebruikers binnen de kantoorlocatie kunnen gebruik maken van diverse overlegfaciliteiten. Onderscheid wordt gemaakt tussen vergaderruimtes, vergadertafels in kantoorruimtes en ontmoetingsruimtes. Het gebruik van deze faciliteiten wordt in dit hoofdstuk inzichtelijk gemaakt.

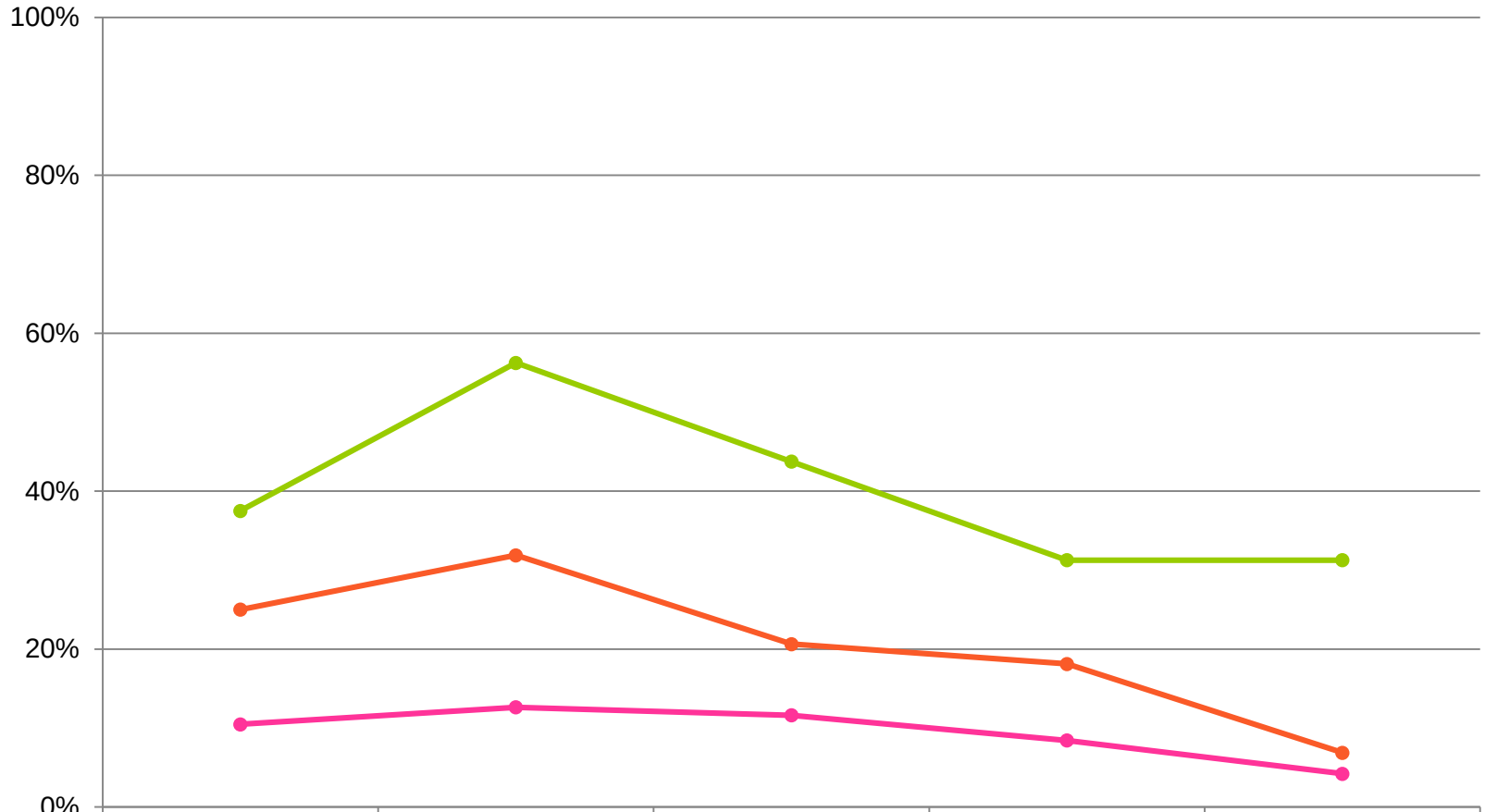
Overlegfaciliteit	Aantal	Gemiddelde capaciteit	Gemiddelde bezettingsgraad	Gemiddelde benutting	Piekbezetting	Dalbezetting
Vergaderruimte	10	20,4	20,5%	25,0%	60,0%	0,0%
Vergadertafels in kantoorruimtes	49	4,9	9,5%	45,5%	28,6%	0,0%
Ontmoetingsruimtes	1	8,0	40,0%	44,9%	100,0%	0,0%
Totaal	**60**	**7,5**	**11,8%**	**32,9%**	**33,3%**	**0,0%**

In de volgende paragrafen is de bezetting en benutting per overlegfaciliteit opgenomen.

3.1 Bezetting per ruimtetype

3.1.1 Per dag

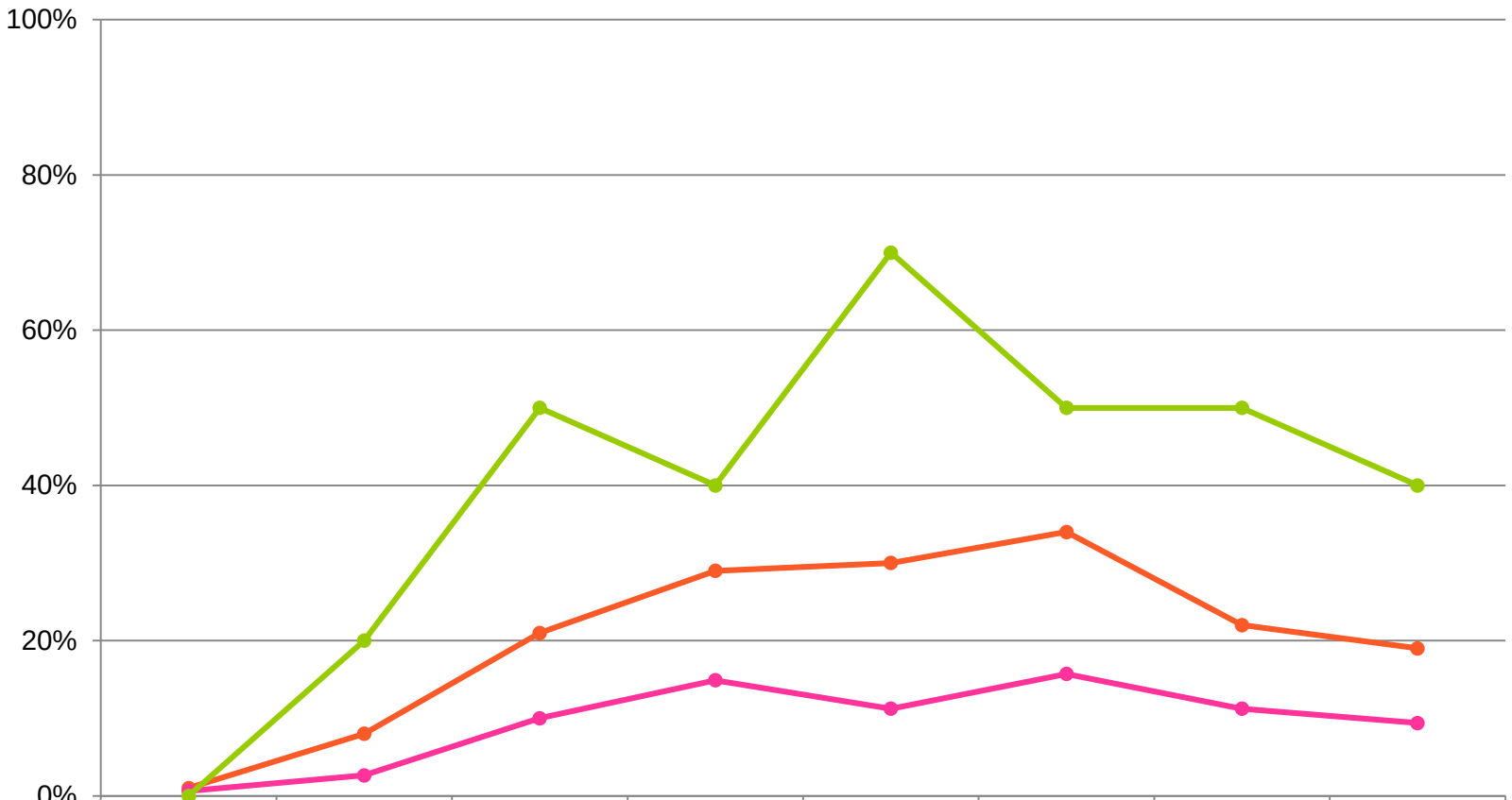
Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de bezettingsgraad gedurende de week aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Vergaderruimte	25,0%	31,9%	20,6%	18,1%	6,9%
Vergadertafels	10,5%	12,6%	11,6%	8,4%	4,2%
Ontmoetingsruimte	37,5%	56,3%	43,8%	31,3%	31,3%

3.1.2 Per meetmoment - lijndiagram

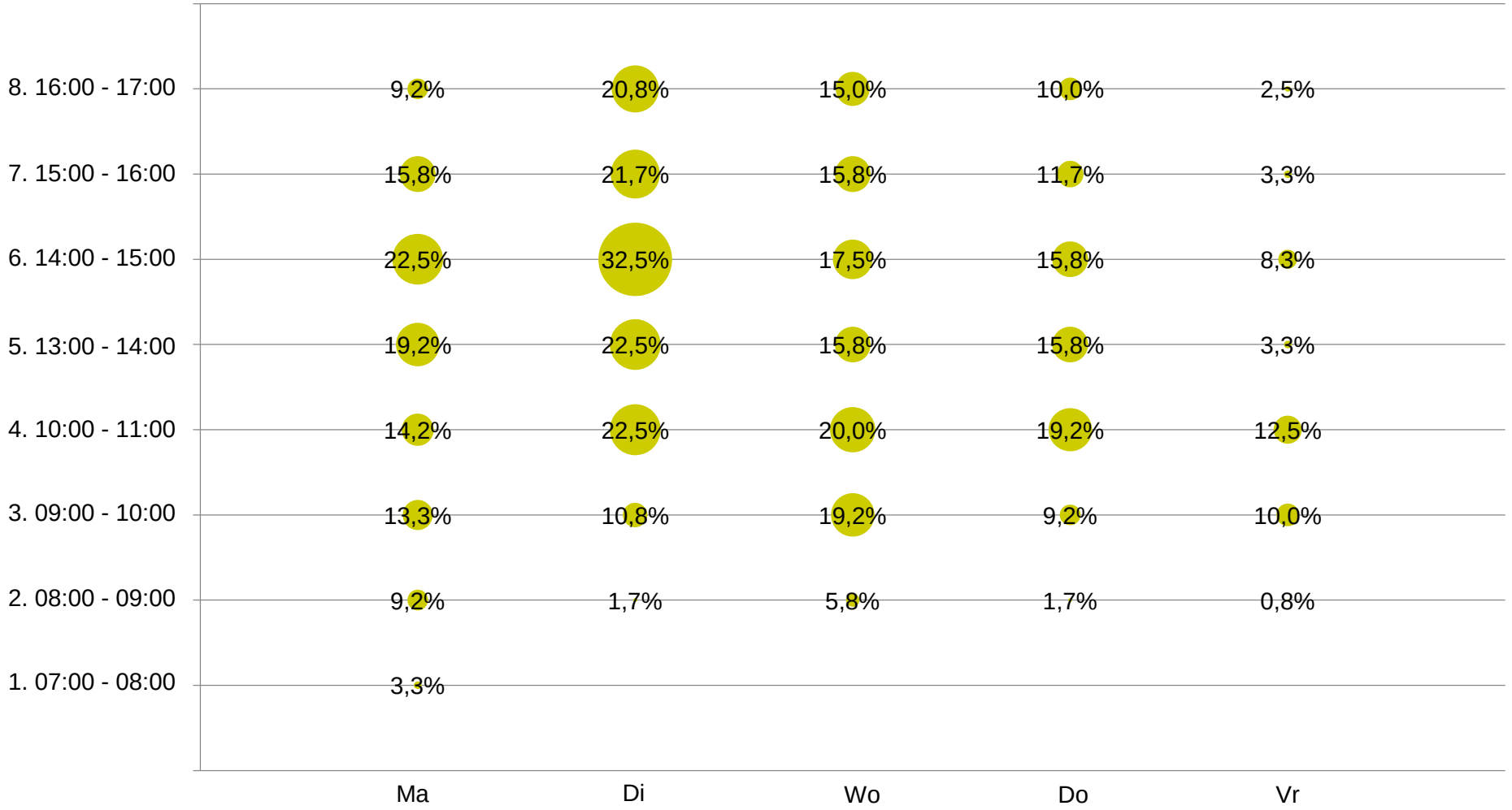
Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de bezettingsgraad gedurende de dag aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende meetmomenten.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Vergaderruimte	1,0%	8,0%	21,0%	29,0%	30,0%	34,0%	22,0%	19,0%
Vergadertafels	0,6%	2,7%	10,0%	14,9%	11,2%	15,7%	11,2%	9,4%
Ontmoetingsruimte	0,0%	20,0%	50,0%	40,0%	70,0%	50,0%	50,0%	40,0%

3.1.3 Per meetmoment - bellengrafiek

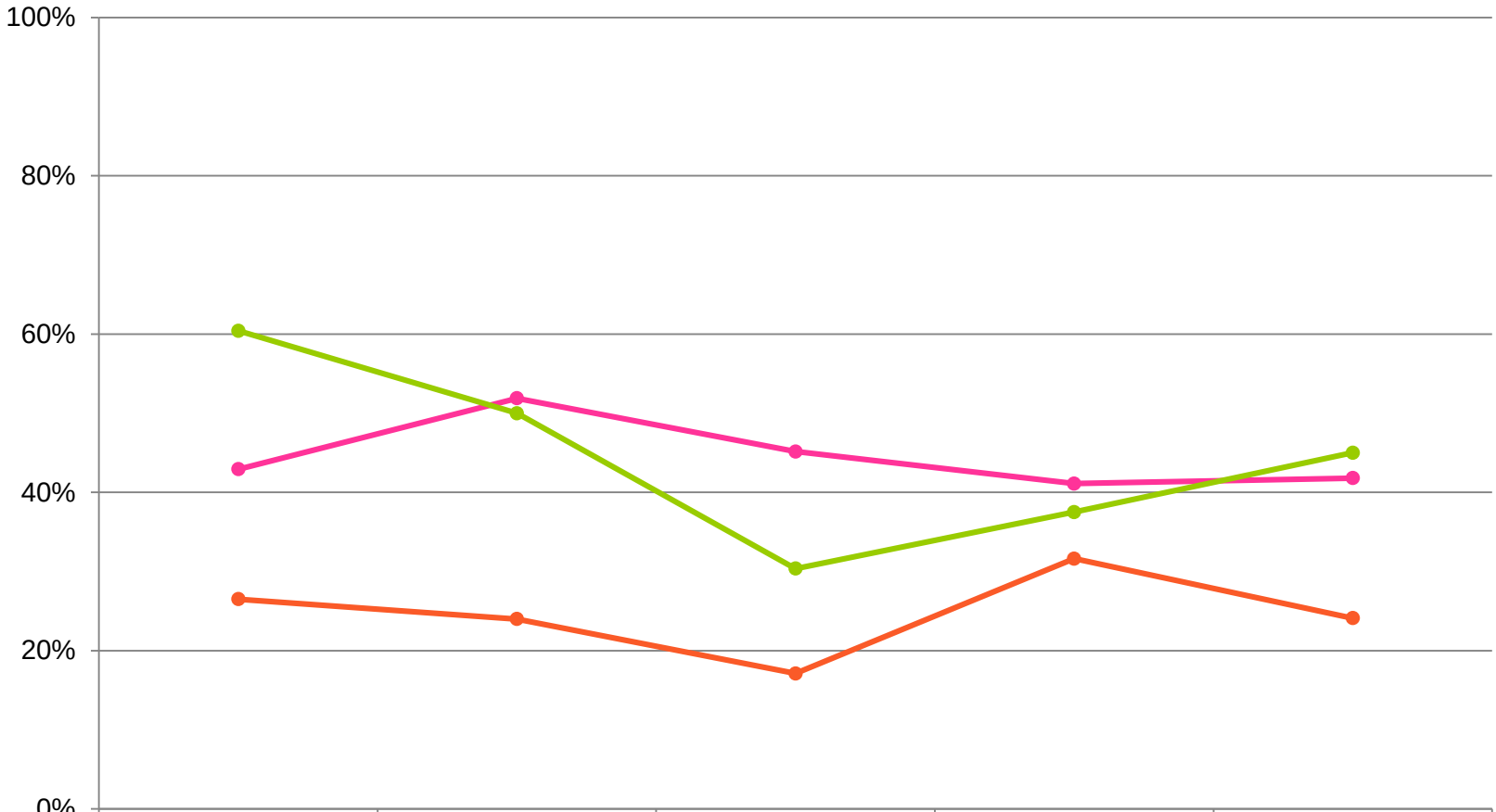
Het gebruik van de overlegfaciliteiten is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.2 Benutting per ruimtetype

3.2.1 Per dag

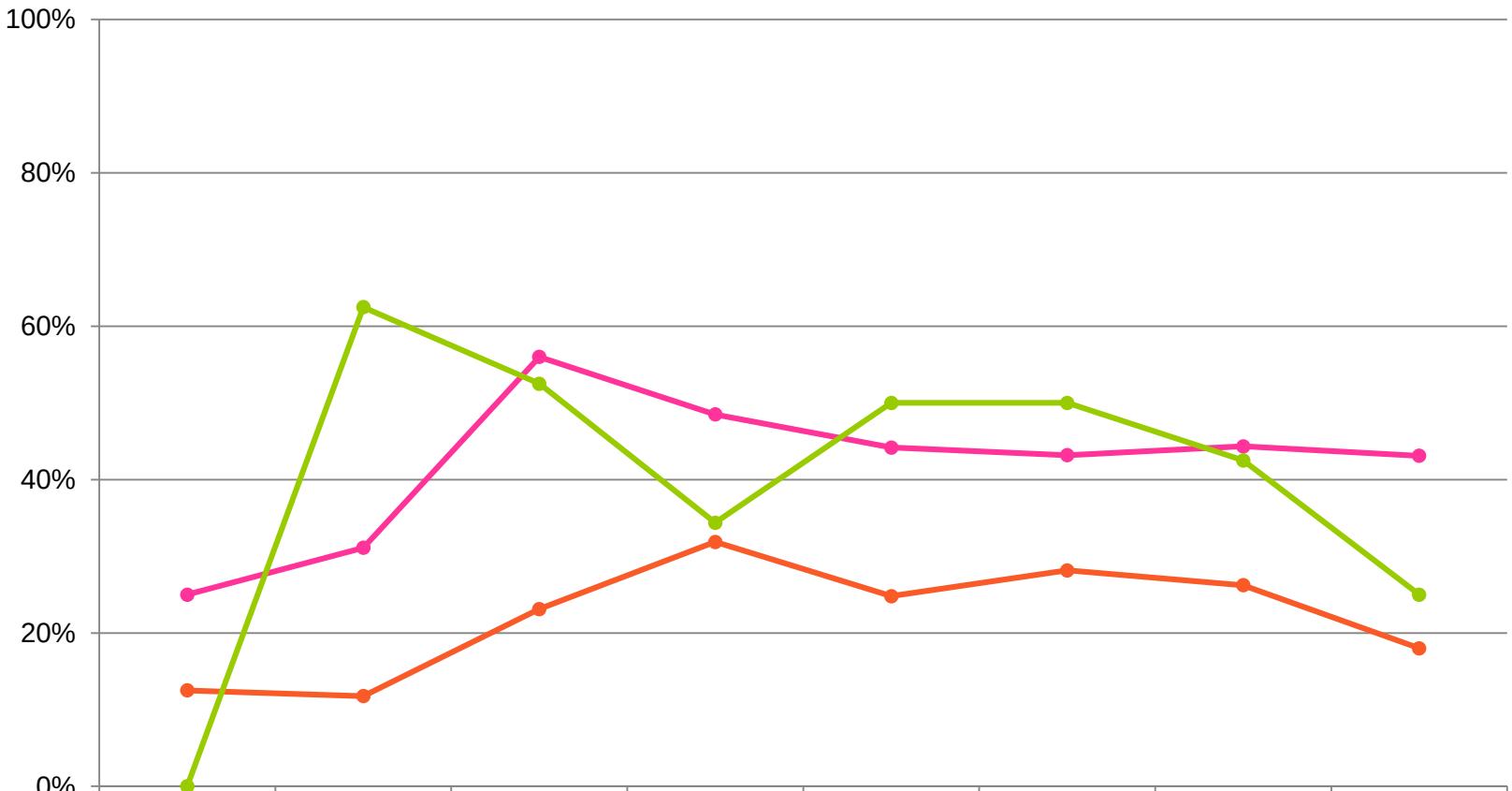
Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de benuttingsgraad gedurende de week aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	Ma	Di	Wo	Do	Vr
Vergaderruimte	26,5%	24,0%	17,1%	31,6%	24,1%
Vergadertafels	42,9%	51,9%	45,2%	41,1%	41,8%
Ontmoetingsruimtes	60,4%	50,0%	30,4%	37,5%	45,0%

3.2.2 Per meetmoment

Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de benuttingsgraad gedurende de dag aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende meetmomenten.

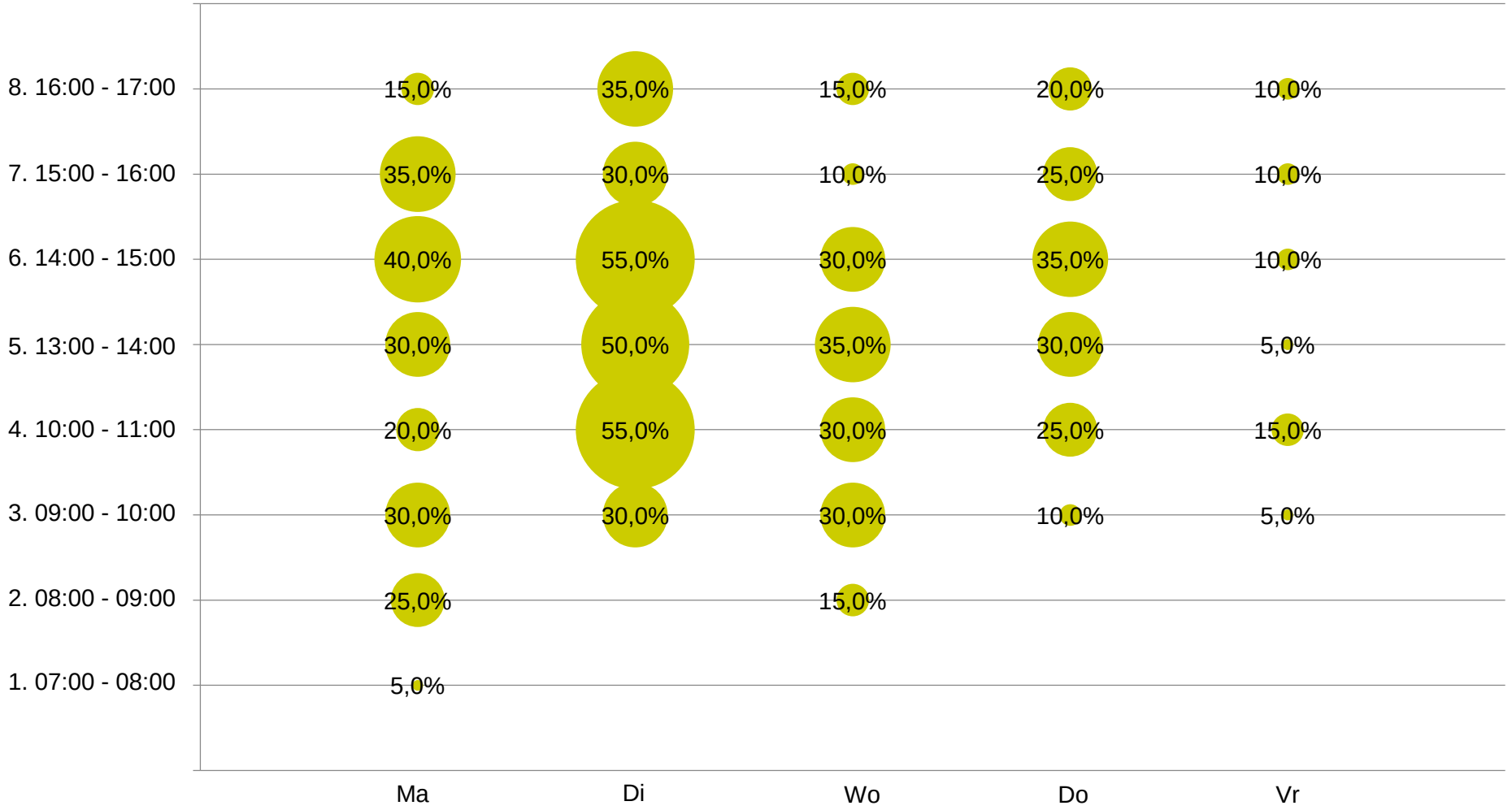

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Vergaderruimte	12,5%	11,8%	23,1%	31,9%	24,8%	28,2%	26,2%	18,0%
Vergadertafels	25,0%	31,1%	56,0%	48,5%	44,2%	43,2%	44,3%	43,1%
Ontmoetingsruimtes	0,0%	62,5%	52,5%	34,4%	50,0%	50,0%	42,5%	25,0%

3.3 Vergaderruimtes

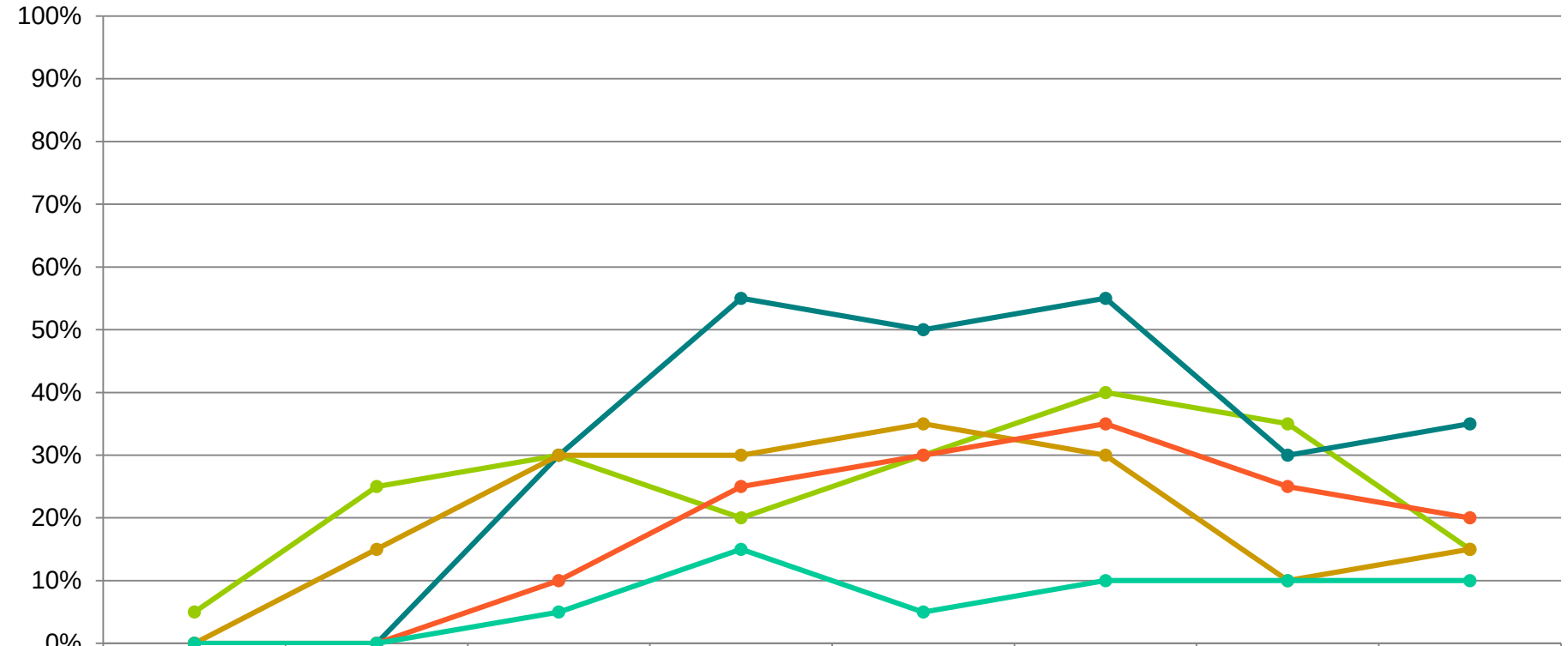
3.3.1 Bellengrafiek

Het gebruik van de vergaderruimtes is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.3.2 Lijndiagram

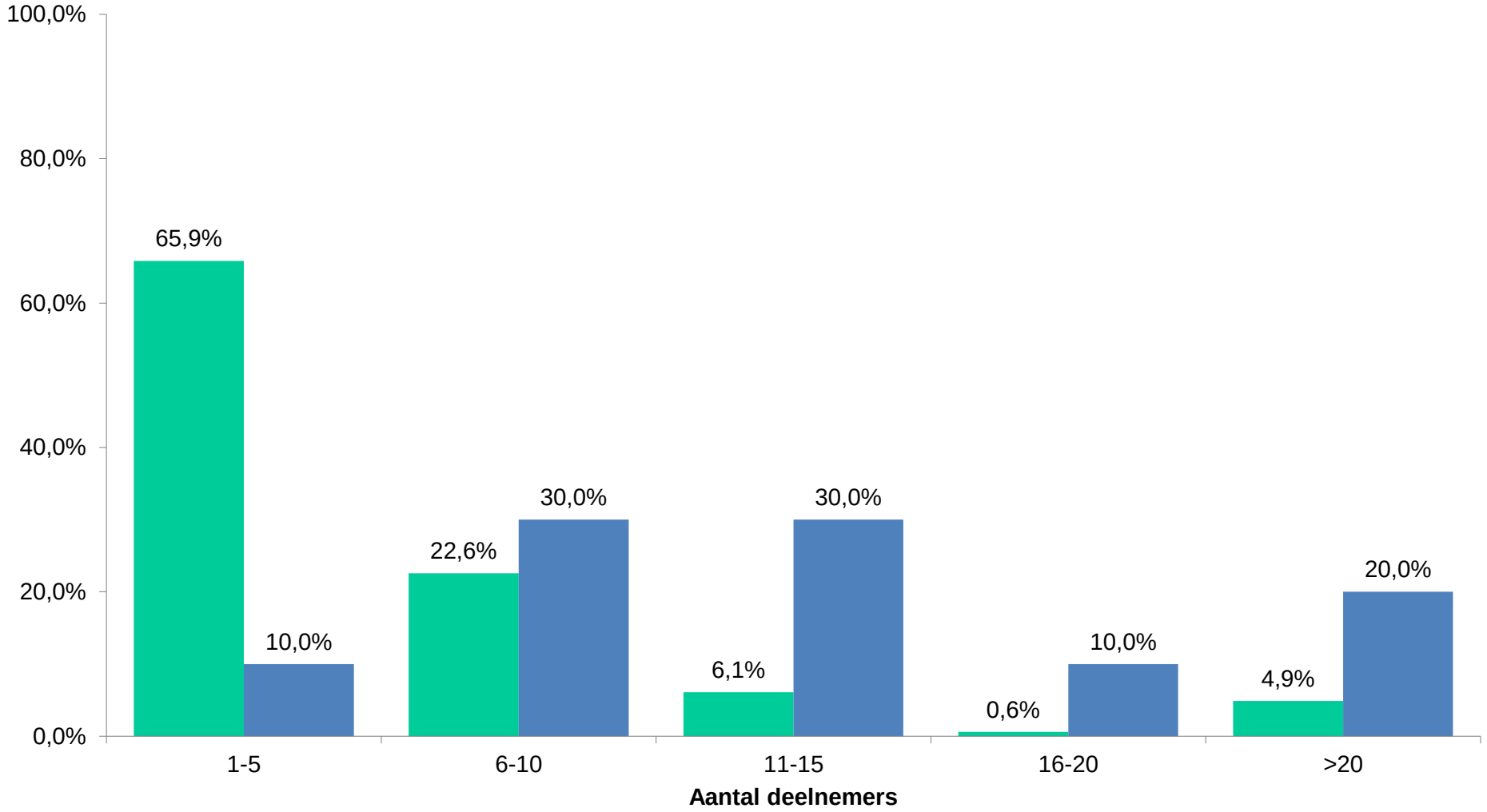
Met behulp van een lijndiagram wordt het verloop van de gemiddelde bezettingsgraad per dag gevisualiseerd. Dit diagram bevat dezelfde gegevens als voorgaande bellengrafiek, maar geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	5,0%	25,0%	30,0%	20,0%	30,0%	40,0%	35,0%	15,0%
Di	0,0%	0,0%	30,0%	55,0%	50,0%	55,0%	30,0%	35,0%
Wo	0,0%	15,0%	30,0%	30,0%	35,0%	30,0%	10,0%	15,0%
Do	0,0%	0,0%	10,0%	25,0%	30,0%	35,0%	25,0%	20,0%
Vr	0,0%	0,0%	5,0%	15,0%	5,0%	10,0%	10,0%	10,0%

3.3.3 Groepsgrootte

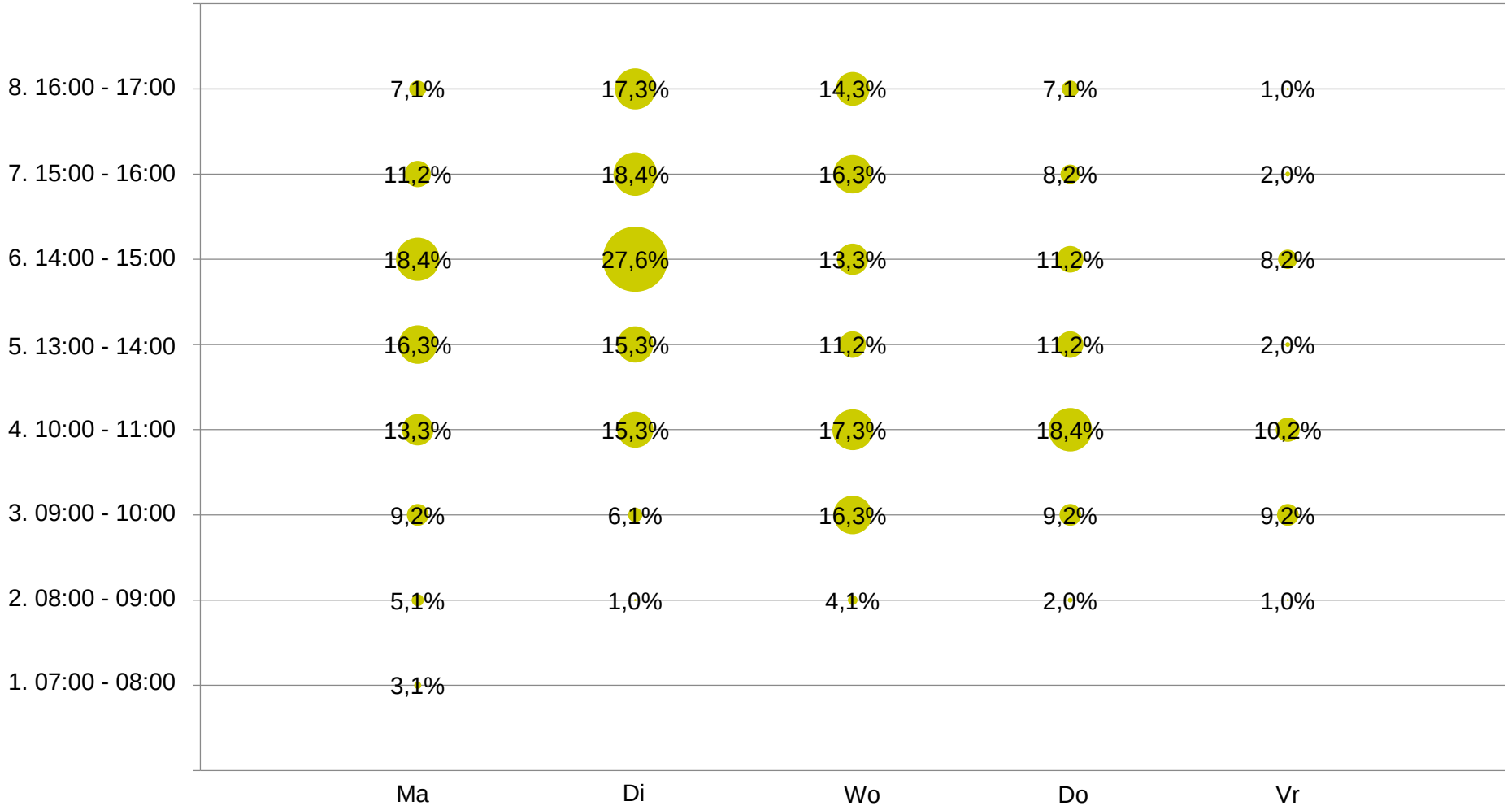
Tijdens ieder meetmoment is het aantal gebruikers van vergaderruimtes vastgelegd. De verdeling van de gemiddelde groepsgrootte is in onderstaande grafiek weergegeven. Daarnaast is de grootte van de aangeboden vergaderruimtes weergegeven.

3.4 Vergadertafels in kantoorruimtes

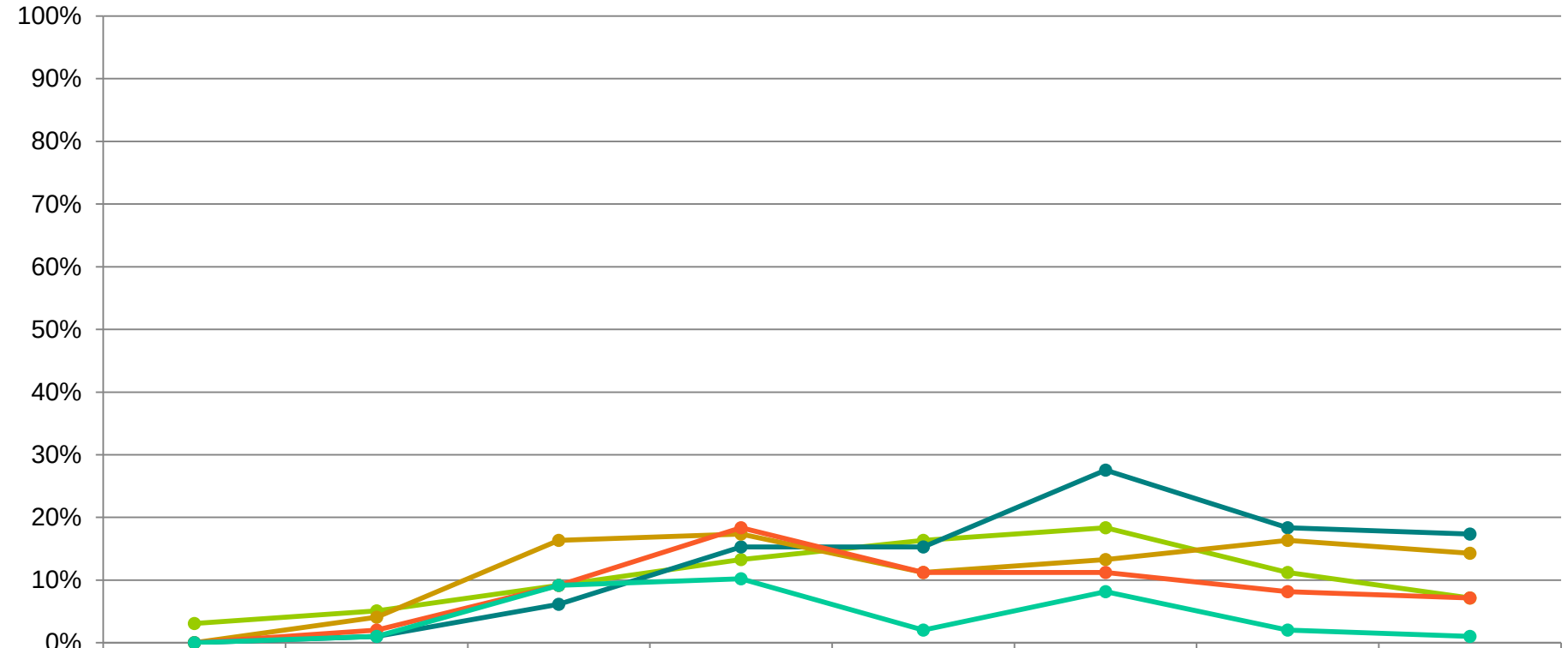
3.4.1 Bellengrafiek

Het gebruik van de vergadertafels is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.4.2 Lijndiagram

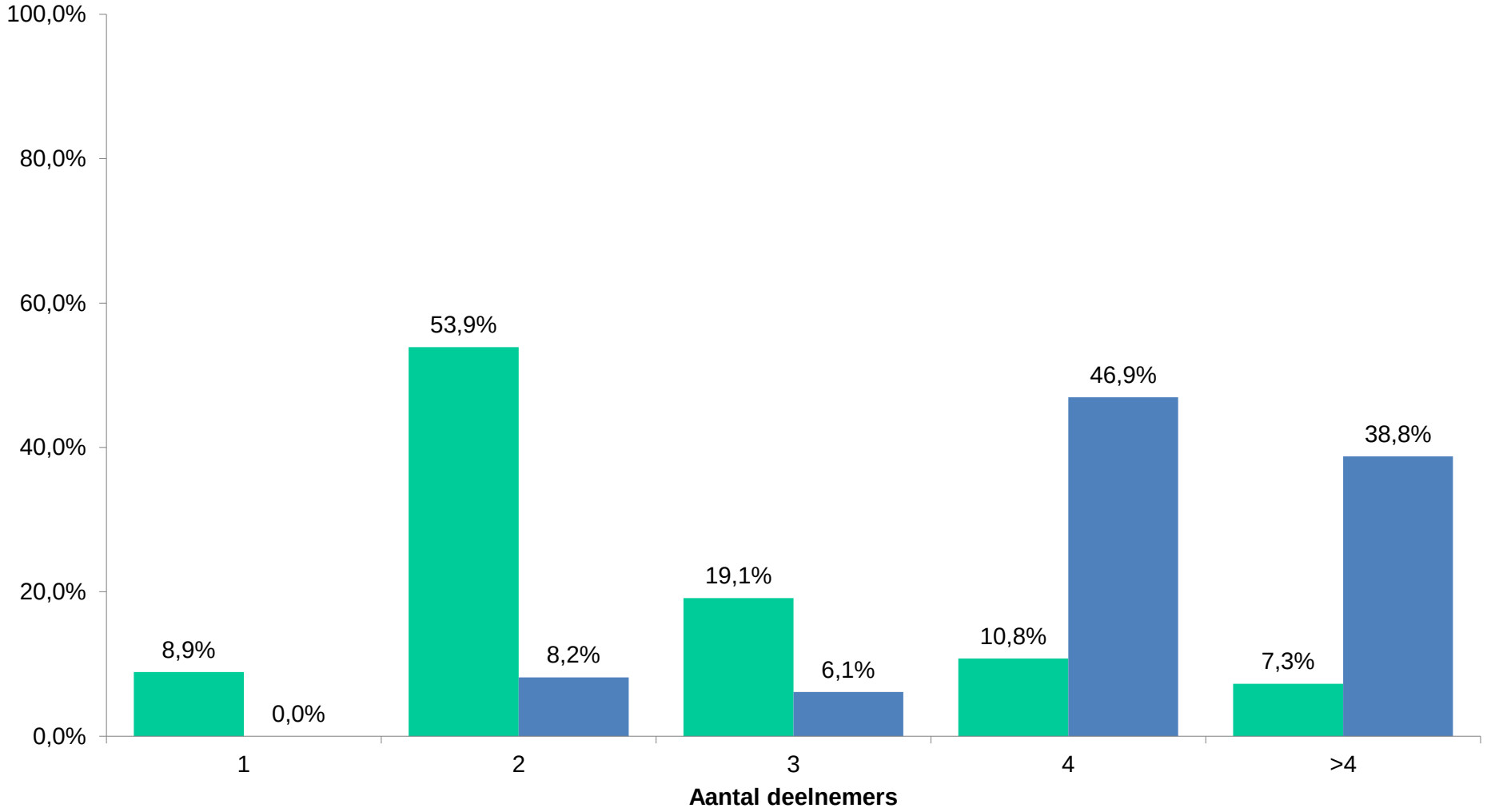
Met behulp van een lijndiagram wordt het verloop van de gemiddelde bezettingsgraad per dag gevisualiseerd. Dit diagram bevat dezelfde gegevens als voorgaande bellengrafiek, maar geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	3,1%	5,1%	9,2%	13,3%	16,3%	18,4%	11,2%	7,1%
Di	0,0%	1,0%	6,1%	15,3%	15,3%	27,6%	18,4%	17,3%
Wo	0,0%	4,1%	16,3%	17,3%	11,2%	13,3%	16,3%	14,3%
Do	0,0%	2,0%	9,2%	18,4%	11,2%	11,2%	8,2%	7,1%
Vr	0,0%	1,0%	9,2%	10,2%	2,0%	8,2%	2,0%	1,0%

3.4.3 Groepsgrootte

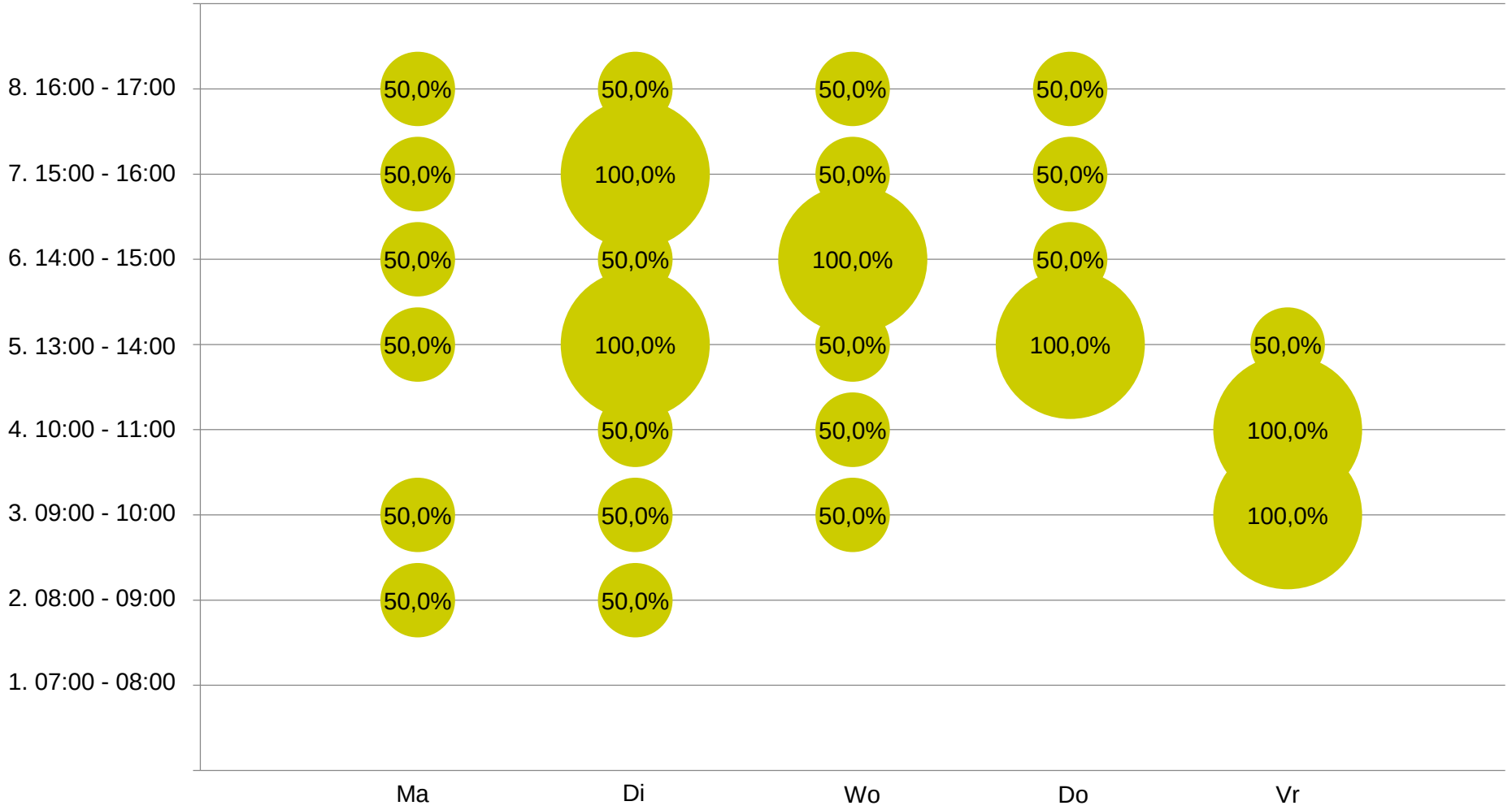
Tijdens ieder meetmoment is het aantal gebruikers van de vergadertafels vastgelegd. De verdeling van de gemiddelde groepsgrootte is in onderstaande grafiek weergegeven. Daarnaast is de grootte van de aangeboden vergadertafels weergegeven.

3.5 Ontmoetingsruimtes

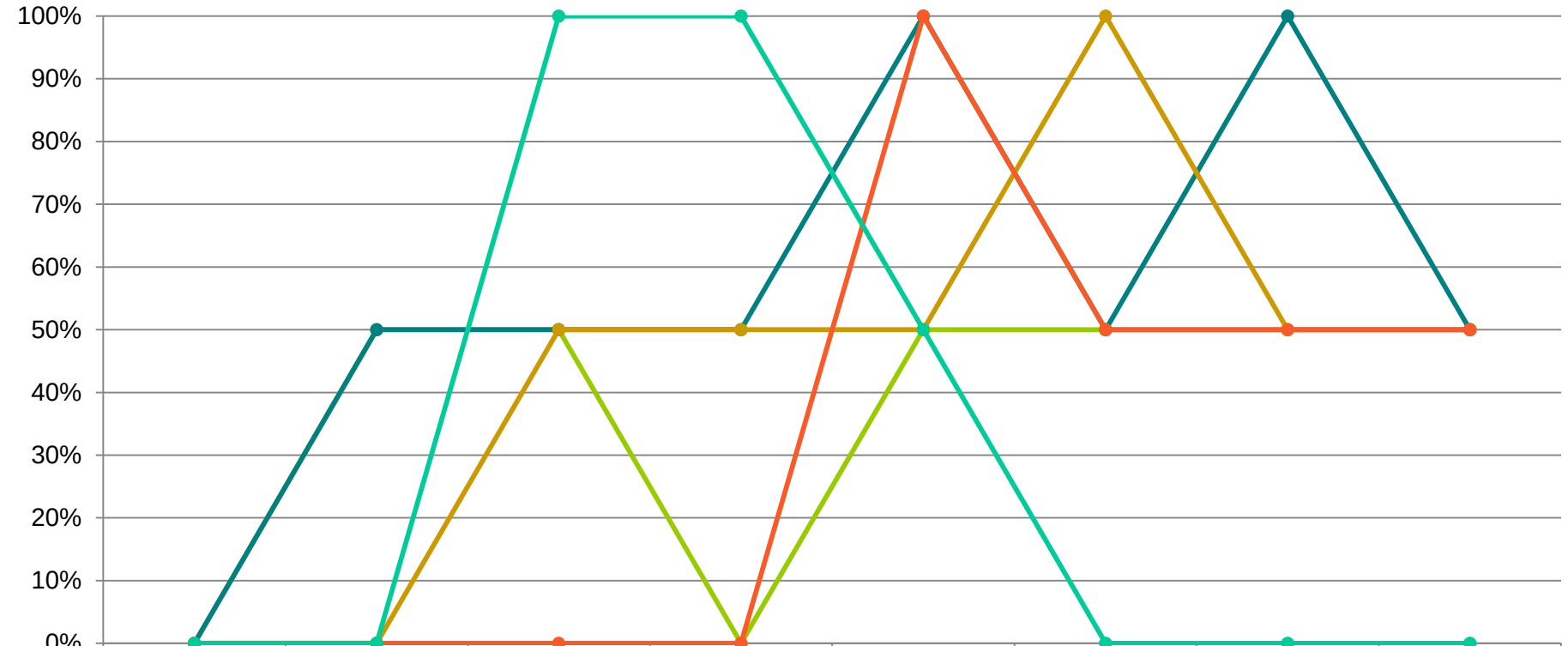
3.5.1 Bellengrafiek

Het gebruik van de ontmoetingsruimtes is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.5.2 Lijndiagram

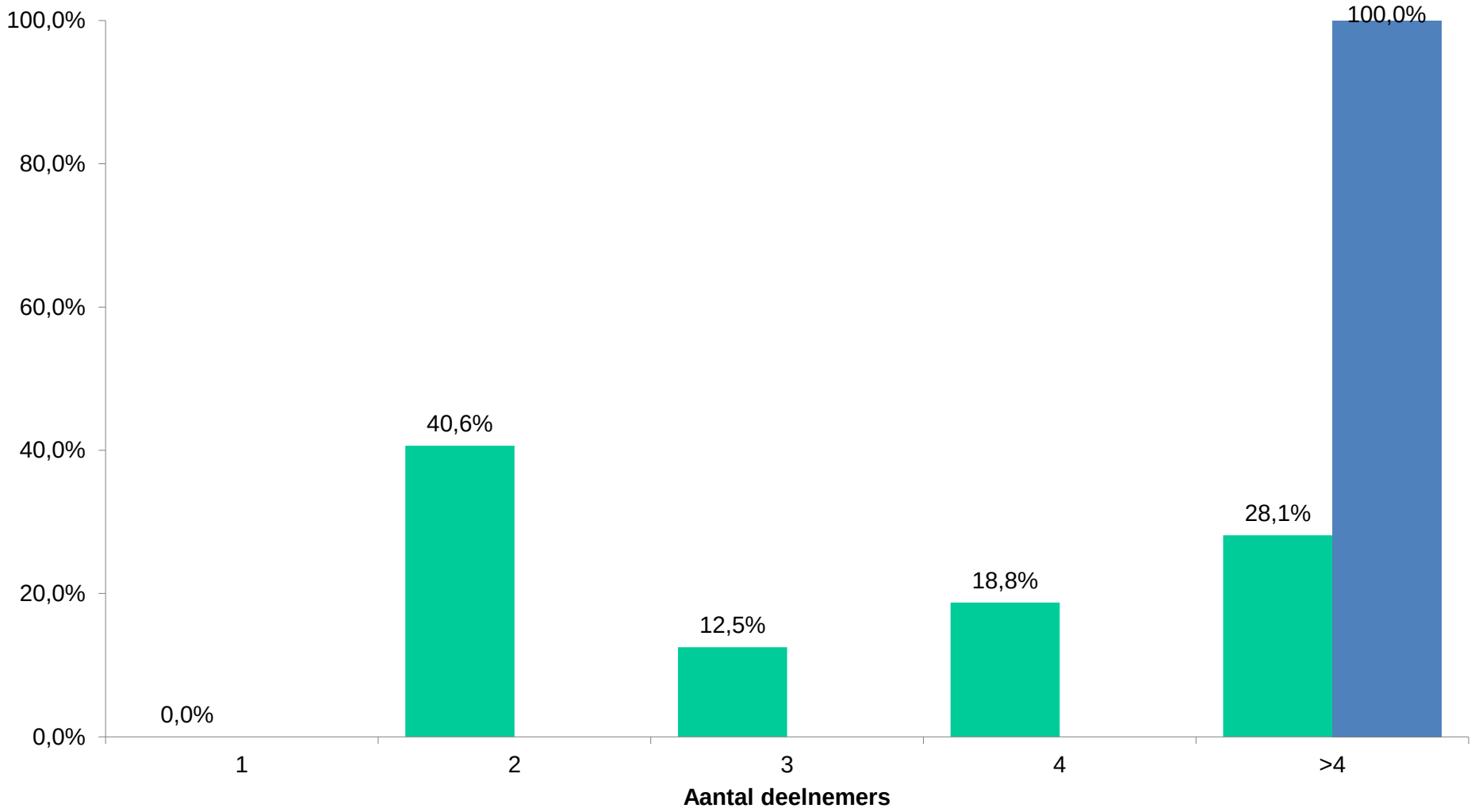
Met behulp van een lijndiagram wordt het verloop van de gemiddelde bezettingsgraad per dag gevisualiseerd. Dit diagram bevat dezelfde gegevens als voorgaande bellengrafiek, maar geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	50,0%	50,0%	50,0%	50,0%
Di	0,0%	50,0%	50,0%	50,0%	100,0%	50,0%	100,0%	50,0%
Wo	0,0%	0,0%	50,0%	50,0%	50,0%	100,0%	50,0%	50,0%
Do	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	50,0%	50,0%	50,0%
Vr	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%

3.5.3 Groepsgrootte

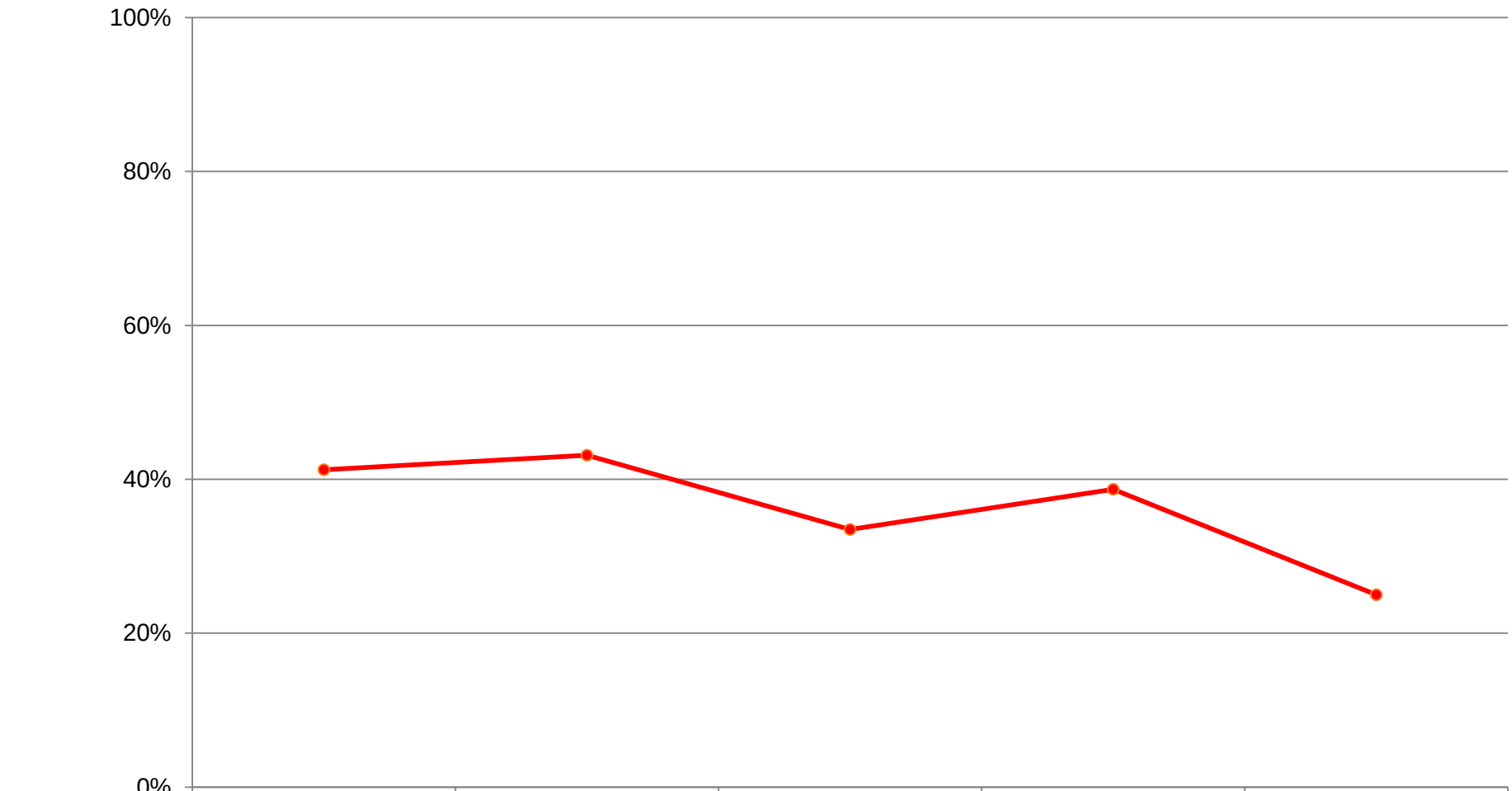
Tijdens ieder meetmoment is het aantal gebruikers van de ontmoetingsruimtes vastgelegd. De verdeling van de gemiddelde groepsgrootte is in onderstaande grafiek weergegeven. Daarnaast is de grootte van de aangeboden ontmoetingsruimtes weergegeven.

3.6 Parkeerplaats

3.6.1 Lijndiagram

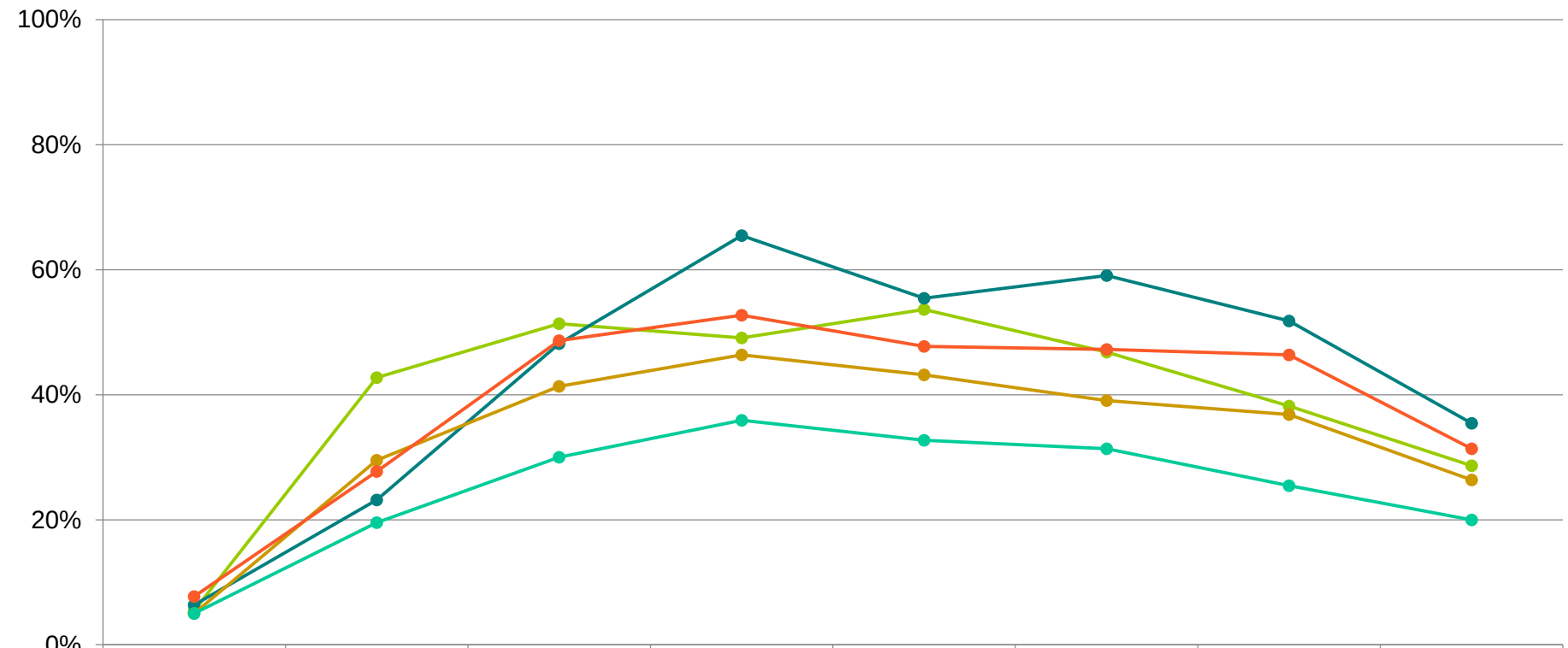
In onderstaande tabel is de gemiddelde benutting per dag van de parkeerplaats weergegeven.

	Ma	Di	Wo	Do	Vr
Parkeerplek	41,2%	43,1%	33,5%	38,7%	25,0%

3.6.2 Per dag per meetmoment - lijndiagram

In onderstaande tabel is de gemiddelde benutting per dag, per meetmoment van de parkeerplaats weergegeven.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	5,5%	42,7%	51,4%	49,1%	53,6%	46,8%	38,2%	28,6%
Di	6,4%	23,2%	48,2%	65,5%	55,5%	59,1%	51,8%	35,5%
Wo	5,0%	29,5%	41,4%	46,4%	43,2%	39,1%	36,8%	26,4%
Do	7,7%	27,7%	48,6%	52,7%	47,7%	47,3%	46,4%	31,4%
Vr	5,0%	19,5%	30,0%	35,9%	32,7%	31,4%	25,5%	20,0%

In onderstaande tabel zijn naast de meetresultaten van het Hoogheemraadschap van het Delfland ook de meetresultaten van vier referentieprojecten weergegeven. Op deze wijze ontstaat er inzicht in hoe het Hoogheemraadschap zich verhoudt ten opzichte van andere organisaties.

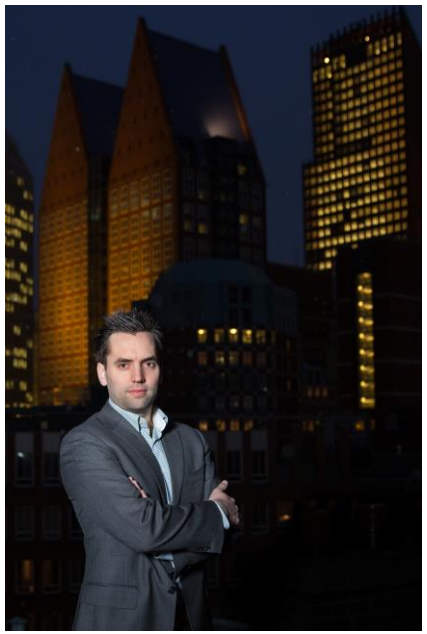
	Bezetting			Gebruik van de werkplek					Vergaderruimtes	
	Gemiddeld	Piek	Dal	Computerwerk	Schrijven, lezen, nadenken	Bellen	Overleg aan de werkplek	In gebruik maar afwezig	Bezetting	Benutting
Referentie 1	49,6%	66,0%	28,1%	53,6%	4,2%	4,0%	10,1%	28,2%	21,9%	36,4%
Referentie 2	41,9%	60,4%	21,9%	63,0%	2,7%	7,3%	8,0%	18,9%	14,8%	42,4%
Hoogheemraadschap Delfland	**39,6%**	**61,9%**	**9,6%**	**48,2%**	**5,1%**	**3,9%**	**9,6%**	**33,2%**	**16,7%**	**56,8%**
Referentie 3	46,5%	65,5%	15,7%	48,6%	9,3%	5,1%	14,6%	22,4%	10,7%	27,1%
Referentie 4	38,5%	52,0%	23,5%	38,2%	12,7%	2,1%	10,7%	36,3%	20,2%	58,0%

5 Afsluiting

De gegevens in dit rapport zijn met grote zorg samengesteld en gebaseerd op een grote hoeveelheid data. Ondanks de nauwkeurigheid en zorgvuldigheid die is nagestreefd, kan het zijn dat het rapport fouten bevat.

Dezelfde grote hoeveelheid data stelt ons in staat een groot aantal rapportagemogelijkheden samen te stellen. Bij specifieke rapportagebehoeften denkt méét graag met u mee en levert aanvullende rapportages tegen een standaard uurtarief. Ontbreekt gewenste informatie of bevat de informatie fouten kunt u dit kenbaar maken via onderstaande contactgegevens.

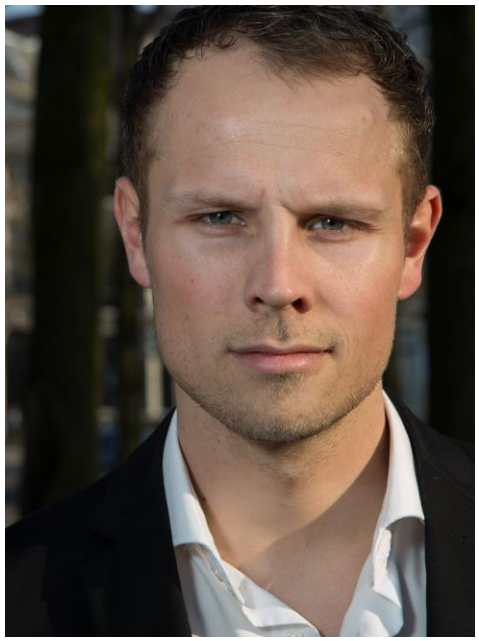
méét Den Haag

Ian Foulds

m: +31 6 41 97 68 10
e: ian@meet.nl
i: www.meet.nl

méét Den Haag

Thomas de Ruiter

m: +31 6 81 35 05 88
e: thomas@meet.nl
i: www.meet.nl

méét Den Haag

Jop van Hall

m: +31 6 12 53 73 97
e: jop@meet.nl
i: www.meet.nl

méét

- méét Facilitaire Prestaties

Maakt de kwaliteit van facilitaire diensten inzichtelijk. Op basis van de Facilitity Performance Standard worden prestaties gemeten.

- méét Het Nieuwe Werken

In samenwerking met AOS Studley is de HNW Monitor ontwikkeld. De HNW Monitor bundelt de expertise en data van twee marktleiders: AOS Studley op het gebied van huisvesting en facilitaire kengetallen en méét met bezettingsgraadcijfers en het gebruik van de werkomgeving.

- méét Schoon, Heel & Veilig

Met name voor gemeentes die openbare ruimtes beheren en behoefte hebben aan stuurinformatie met betrekking tot de kwaliteit. Openbaar vervoersbedrijven die stations beheren hebben veel baat bij dit type meting.

- méét Schoonmaakkwaliteit

Om met de schoonmaakdienstverlener de kwaliteit te verbeteren worden metingen uitgevoerd op basis van het VSR-Kwaliteitsmeetsysteem (VSR-KMS) dat is vastgelegd in een nationale norm voor de beoordeling van schoonmaakonderhoud: NEN 2075.

- méét Werkplekbezetting

Met behulp van een bezettingsgraadmeting ontstaat inzicht in het daadwerkelijk gebruik van bijvoorbeeld kantoorruimtes, werkplekken, parkeerplekken, onderwijsruimtes en vergaderruimtes.

méét

Project	méét Werkplekbezetting – Hoogheemraadschap van Delfland Locatie: Maassluisedijk De Groote Lucht
Opdrachtgever	Dhr. B. van der Maden
Samengesteld	Juli 2014
Versie	4.0

Inhoudsopgave

1 Aanleiding **1**
1.1 Project 1
1.2 Methodiek 2
1.3 Leeswijzer 3

2 De werkplekken **5**
2.1 De bezetting 5
2.1.1 Per dag 6
2.1.2 Piek en dal 7
2.1.3 Per meetmoment - bellengrafiek 8
2.1.4 Per meetmoment beschikbaar - bellengrafiek 9
2.1.5 Per meetmoment - lijndiagram 10
2.1.6 Per etage 11
2.1.7 Per afdeling 11
2.2 Het gebruik 12
2.2.1 Per dag 13
2.2.2 Per afdeling 14

3 De overlegfaciliteiten **15**
3.1 Bezetting per ruimtetype 16
3.1.1 Per dag 16
3.1.2 Per meetmoment - lijndiagram 17
3.1.3 Per meetmoment - bellengrafiek 18
3.2 Benutting per ruimtetype 19
3.2.1 Per dag 19
3.2.2 Per meetmoment 20
3.3 Vergaderruimte 21
3.3.1 Bellengrafiek 21
3.3.2 Lijndiagram 22
3.3.3 Groepsgrootte 23
3.4 Vergadertafels in kantoorruimtes 24
3.4.1 Bellengrafiek 24
3.4.2 Lijndiagram 25
3.4.3 Groepsgrootte 26
3.5 Ontvangstruimte 27
3.5.1 Bellengrafiek 27
3.5.2 Lijndiagram 28
3.5.3 Groepsgrootte 29
3.6 Kantine 30
3.6.1 Bellengrafiek 30
3.6.2 Lijndiagram 31
3.6.3 Groepsgrootte 32
3.7 Parkeerplaats 33
3.7.1 Lijndiagram 33
3.7.2 Per dag per meetmoment - lijndiagram 34

4 Benchmark **35**

5 Afsluiting **36**

1 Aanleiding

Om inzicht te krijgen in het daadwerkelijk gebruik van kantoorruimtes en overlegfaciliteiten heeft méét een bezettingsgraadmeting uitgevoerd.

1.1 Project

Organisatie	Hoogheemraadschap van Delfland
Aantal locaties	5

Locaties

Naam locatie	Maassluisedijk - De Groote Lucht
Adres locatie	Maassluissedijk 175
	3133 KA Vlaardingen
Totaal aantal werkplekken	36
Totaal aantal overlegfaciliteiten	5
Totaal aantal parkeerplekken	68

Meting

Eerste dag	Maandag 7 juli 2014
Laatste dag	Vrijdag 18 juli 2014
Totaal aantal meetdagen	10
Aantal meetmomenten per dag	8
Totaal aantal meetmomenten	80
Tijdsduur per meetmoment	60 minuten

Meetmomenten

1. 07:00 – 08:00 uur	5. 13:00 – 14:00 uur
2. 08:00 – 09:00 uur	6. 14:00 – 15:00 uur
3. 09:00 – 10:00 uur	7. 15:00 – 16:00 uur
4. 10:00 – 11:00 uur	8. 16:00 – 17:00 uur

1.2 Methodiek

Om zorgvuldig en snel data te kunnen verzamelen over het daadwerkelijk gebruik van de werkomgeving heeft méét software en een methodiek ontwikkeld waarmee de mééttalenten dagelijks toegevoegde waarde creëren aan het facilitaire vakgebied. De informatie wordt gebruikt als besluitstuk in beheer, exploitatie en verandering van de werkomgeving.

De methodiek is als volgt opgebouwd:

1) Vastleggen van het onderzoeksgebied:
   Met een inventarisatie worden alle objecten in het project in kaart gebracht. Hierdoor is vooraf precies bekend wat gemeten wordt.

2) Interne communicatie:
   Gezamenlijk wordt gezorgd dat iedereen weet: “wie komt wat doen”. Hierdoor is niemand verrast wanneer de mééttalenten zich door het gebouw bewegen voor inventarisatie of een meting.

3) Uitvoeren meting:
   De mééttalenten –herkenbaar aan zwarte polo’s- beginnen op de afgesproken tijden data te verzamelen. Dit doen zij met een minimale verstoring van het primaire proces.

4) Rapportage:
   Na de gebruikelijke verificatie wordt de rapportage opgesteld en digitaal verzonden.

5) Evaluatie:
   Samen met u wordt getoetst of de verkregen informatie bijdraagt aan de gestelde doelen en of deze voldoet aan de verwachtingen.

Uiteindelijk beschikt u over de handvatten om discussie te voeren en beslissingen te nemen met mogelijke kwaliteitsverbetering en kostenbesparing tot gevolg. Méét zorgt ervoor dat de investeringen in de metingen laag blijven zodat u een optimaal rendement kunt behalen.

1.3 Leeswijzer

In de rapportage worden diverse termen gebruikt. In deze paragraaf worden de definities van de gebruikte termen beschreven.

Aanlandwerkplek	*Werkplek bedoeld voor activiteiten gedurende een korte periode die weinig concentratie en interactie vergen.*
Activiteitenanalyse	*Analyse van de activiteiten die aan de werkplek plaatsvinden. Ook wel het gebruik van de werkplek genoemd.*
Bellen	*Gebruiker voert een telefoongesprek aan de werkplek. Dit kan zowel mobiel als via een vaste telefoon zijn.*
Benutting	*Percentage bezette stoelen van de ruimtes die in gebruik zijn (hoe een ruimte wordt gebruikt).*
Bezettingsgraad	*Percentage bezet van de totale capaciteit (of een ruimte/werkplek wordt gebruikt).*
Capaciteit	*Aantal werkplekken of overlegplekken van een ruimte.*
Computerwerk	*Aan de werkplek wordt actief met de computer gewerkt. Dit kan zowel met desktop, laptop, tablet en/of mobiele telefoon zijn. Actief computerwerk kenmerkt zich doordat de gebruiker de muis ofwel het toetsenbord aanraakt.*
Concentratiewerkplek	*Werkplek in een ruimte welke is ingericht voor concentratiewerkzaamheden. Deze ruimte biedt plaats aan maximaal twee werkplekken.*
Flexibele werkplek	*Niet persoonsgebonden werkplek.*
Gebruiker	*De persoon die op het meetmoment gebruik maakt van de werkplek en/of vergaderruimte.*
In gebruik maar afwezig	*Tijdens het moment van meten is de werkplek wel in gebruik, maar bevindt de gebruiker zich elders in het gebouw. Indicatoren om deze status aan een werkplek toe te kennen zijn bijvoorbeeld: de computer is ingeschakeld, er staat een kopje koffie op het bureau, er hangt een jas en/of er staat een tas, er liggen open geslagen documenten, etc.*
Kantoorruimte	*Ruimte welke is ingericht met werkplekken.*
Managementwerkplek	*Werkplek in een kantoorruimte waar ook een overlegtafel staat.*

Meetmoment	*Vooraf vastgesteld tijdvak waarbinnen een meetronde plaatsvindt.*
Niet bezet	*Werkplek is niet in gebruik. Niets duidt erop dat een gebruiker van de werkplek wel in het gebouw aanwezig is.*
Ontmoetingsplaats	*Plaats die is ingericht voor overleg. Denk hierbij aan een bank in de gang of een zitje bij de koffieautomaat.*
Ontmoetingsplek	*Een zitplek in een ontmoetingsplaats*
Opkomstpercentage	*Percentage dat een gereserveerde ruimte ook daadwerkelijk bezet is.*
Overleg	*Gesprek tussen twee of meerdere personen.*
Overlegtafel	*Tafel om overleg te voeren in een kantoorruimte.*
Overleg aan de werkplek	*Gebruiker voert overleg met één of meerdere personen aan een werkplek. Dit overleg kan zowel formeel als informeel van aard zijn.*
Overlegfaciliteit	*Ruimte ingericht voor overleg. Dit kan een vergaderruimte, ontmoetingsplaats of overlegtafel in een kantoorruimte zijn.*
Registraties	*Vastlegging van een waarneming met behulp van de gebruikte meetapparatuur.*
Ruimtetype	*Geeft het karakter van de ruimte weer. Dit kan een ontmoetingsplaats, vergaderruimte, kantoorruimte of onderwijsruimte zijn.*
Schrijven, lezen, nadenken	*De werkzaamheden kenmerken zich door schrijven, lezen, nadenken of handelingen met documenten. Ook het passief computerwerk valt onder schrijven, lezen, nadenken.*
Standaardwerkplek	*Meest voorkomende (persoonsgebonden) werkplek in een gebouw.*
Vergaderruimte	*Ruimte welke is ingericht voor formeel overleg.*
Werkplek	*Een bureau met bureaustoel en/of computer.*[1]

[1] Een werkplek beschikt over tenminste 2 van de 3 volgende elementen: bureau, bureaustoel of computer.

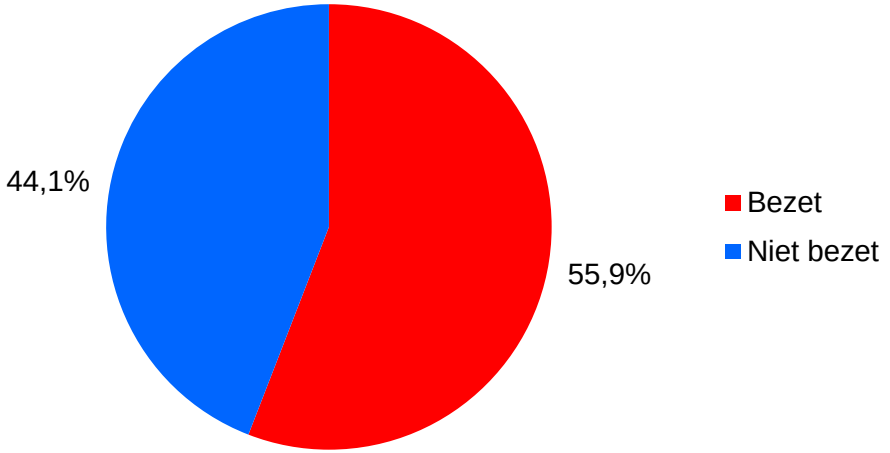
2 De werkplekken

Dit hoofdstuk is in twee paragrafen opgedeeld. De eerste paragraaf gaat in op de bezettingsgraad van de werkplekken. Met behulp van verschillende grafieken wordt de verhouding tussen het aantal bezette en onbezette werkplekken gevisualiseerd. In de tweede paragraaf wordt de wijze waarop bezette werkplekken worden gebruikt verder toegelicht.

2.1 De bezetting

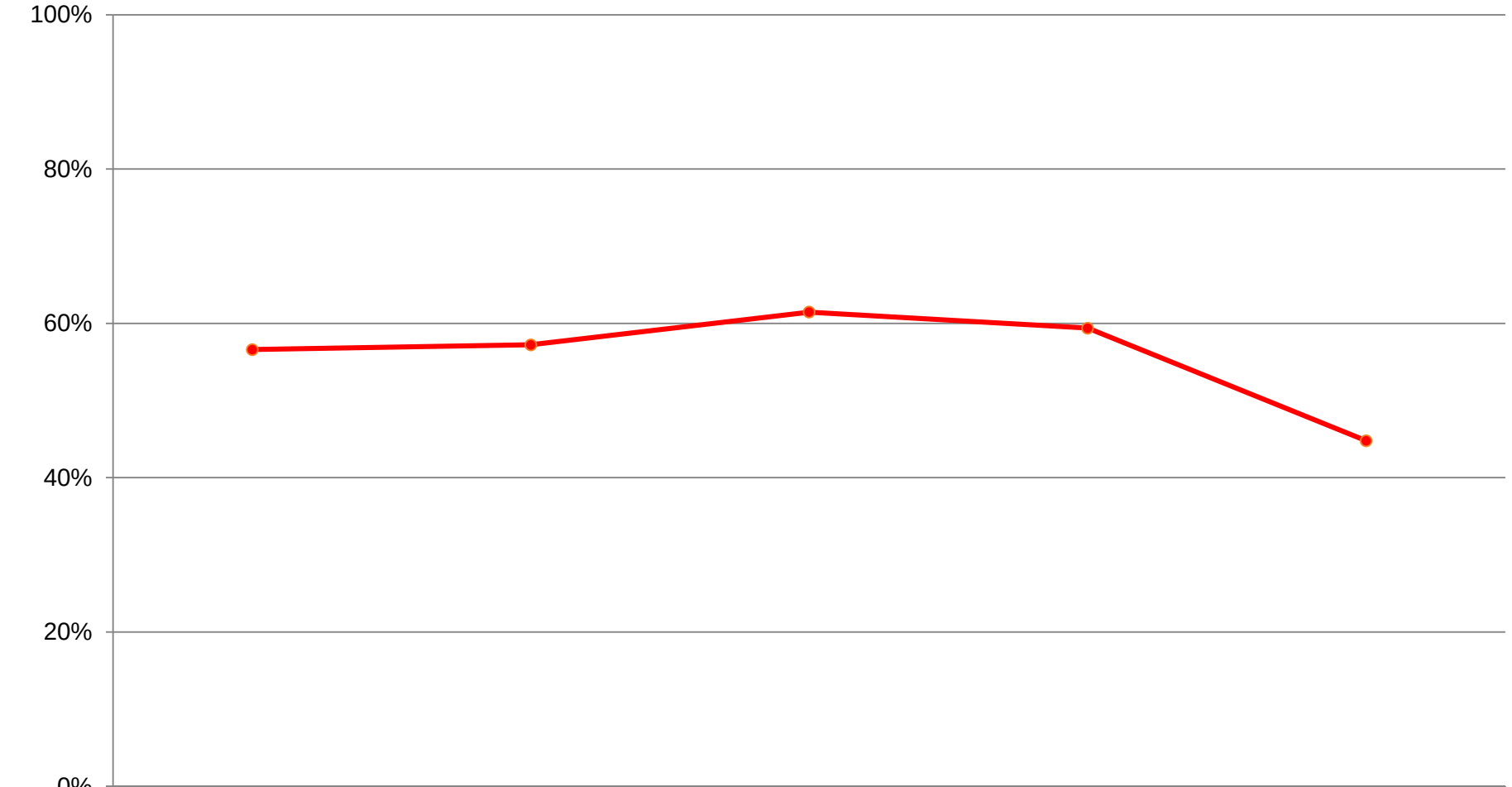
Deze paragraaf gaat in op de bezetting van de werkplekken. Links treft u twee tabellen aan met de aantallen van de gemeten kantoorruimtes en werkplekken. Rechts van de tabellen staat een cirkeldiagram met de gemiddelde bezettingsgraad van alle werkplekken.

Aantal kantoorruimtes	9
Gemiddeld aantal werkplekken per kantoorruimte	4,0

2.1.1 Per dag

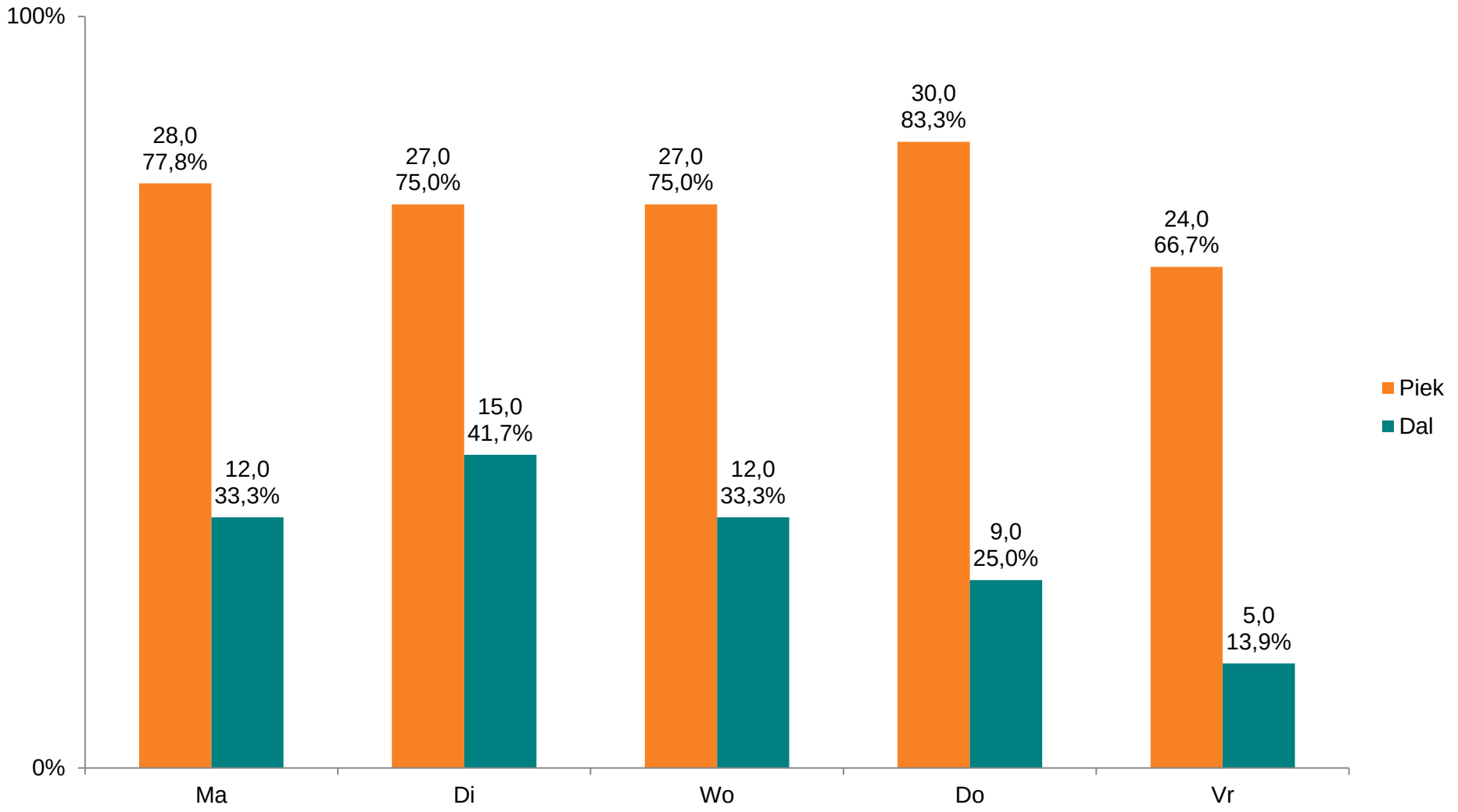
De bezettingsgraadmeting is van maandag tot en met vrijdag uitgevoerd. Het onderstaande lijndiagram geeft het verloop van de bezettingsgraad gedurende de week aan.

	Ma	Di	Wo	Do	Vr
DGL	56,6%	57,2%	61,5%	59,4%	44,8%

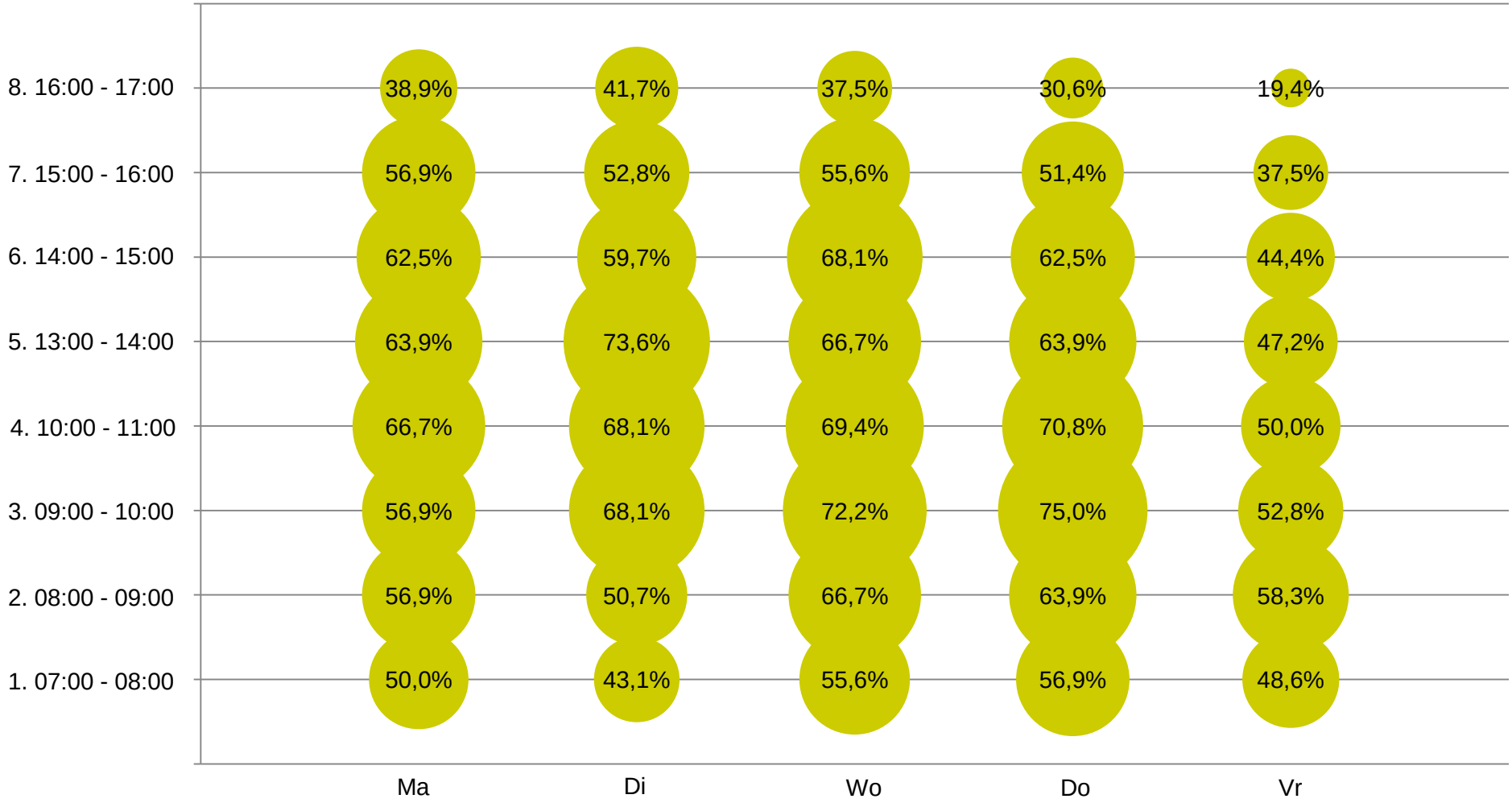
2.1.2 Piek en dal

Het onderstaande staafdiagram geeft inzicht in de hoogst (piek) en laagst (dal) gemeten bezettingsgraad, in aantal werkplekken en percentages.

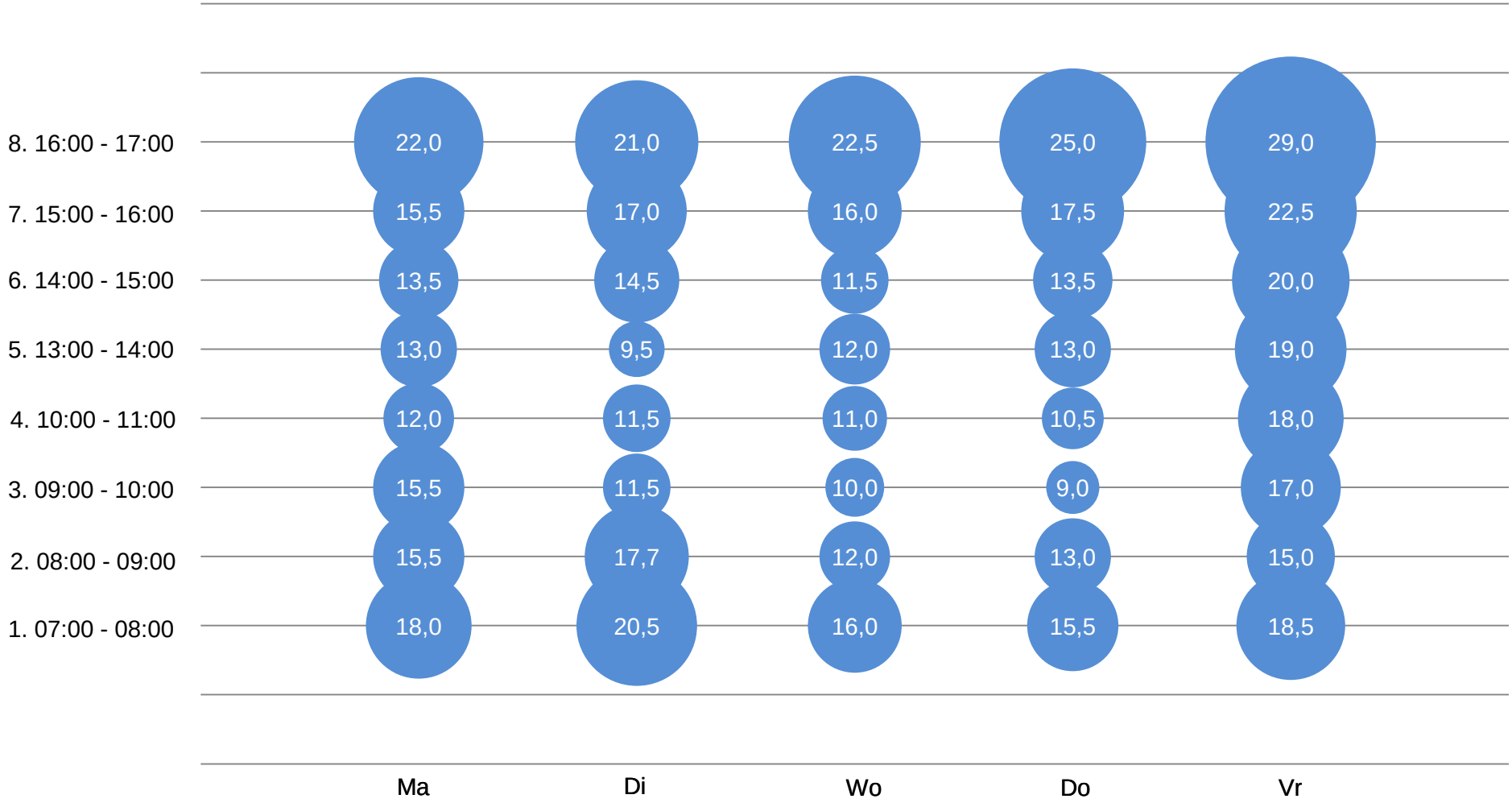
2.1.3 Per meetmoment - bellengrafiek

De bezettingsgraad per meetmoment wordt weergegeven met behulp van bellen. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen met elkaar te vergelijken.

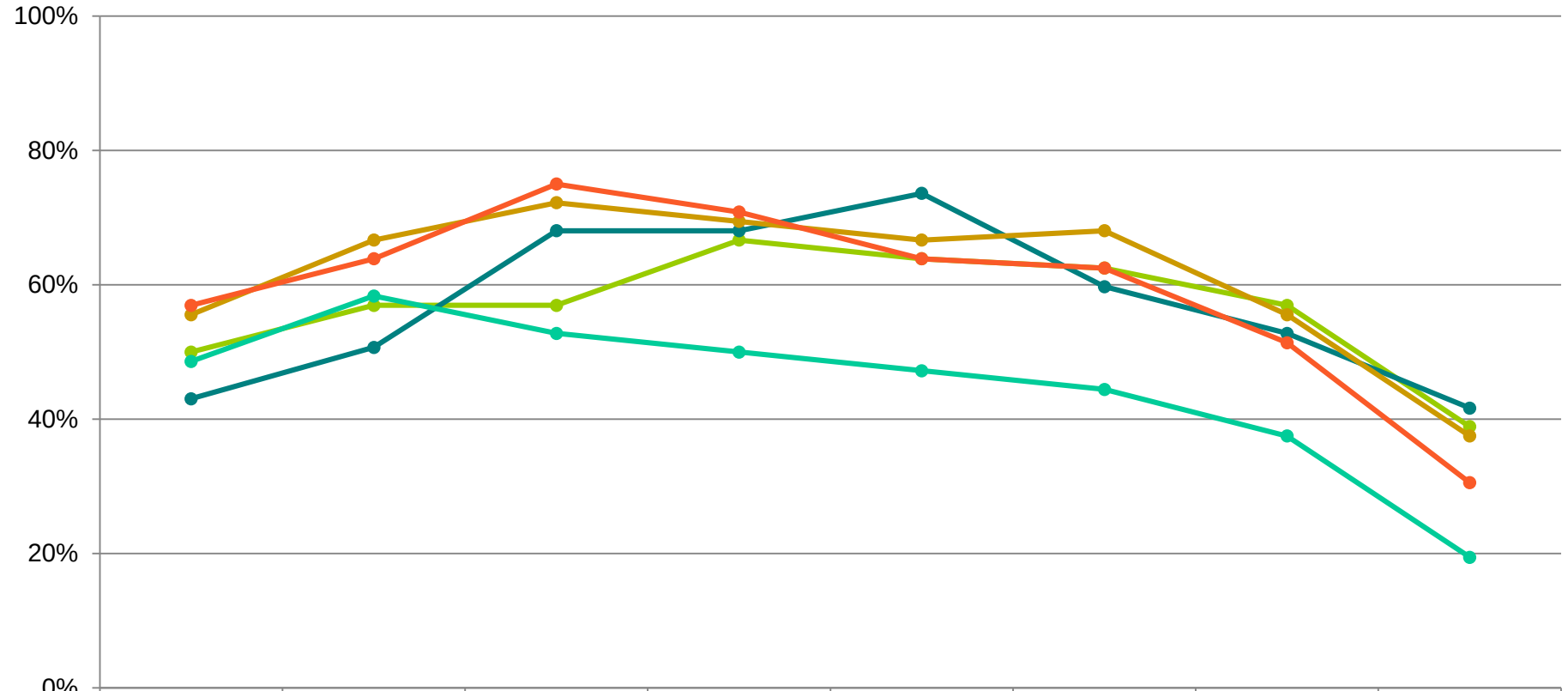
2.1.4 Per meetmoment beschikbaar - bellengrafiek

Het aantal beschikbare werkplekken wordt weergegeven met behulp van bellen. Hoe groter de bel, hoe meer werkplekken er beschikbaar zijn. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen met elkaar te vergelijken.

2.1.5 Per meetmoment - lijndiagram

Met behulp van een lijndiagram wordt het verloop van de gemiddelde bezettingsgraad per dag gevisualiseerd. Dit diagram bevat dezelfde gegevens als voorgaande bellengrafiek, maar geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	50,0%	56,9%	56,9%	66,7%	63,9%	62,5%	56,9%	38,9%
Di	43,1%	50,7%	68,1%	68,1%	73,6%	59,7%	52,8%	41,7%
Wo	55,6%	66,7%	72,2%	69,4%	66,7%	68,1%	55,6%	37,5%
Do	56,9%	63,9%	75,0%	70,8%	63,9%	62,5%	51,4%	30,6%
Vr	48,6%	58,3%	52,8%	50,0%	47,2%	44,4%	37,5%	19,4%

2.1.6 Per etage

De werkplekken zijn verdeeld over verschillende etages. Onderstaande tabel geeft inzicht in de gemiddelde bezettingsgraad per etage. Om deze bezettingsgraad in een context te kunnen plaatsen, is dit aangevuld met de omvang uitgedrukt in aantal werkplekken.

Etage	Aantal werkplekken	Gemiddelde bezettingsgraad	Gemiddeld aantal werkplekken bezet	Piekbezetting	Dalbezetting
Begane grond	13	34,7%	4,5	76,9%	7,7%
1e etage	23	67,9%	15,6	95,7%	13,0%
Totaal	**36**	**55,9%**	**20,1**	**83,3%**	**13,9%**

2.1.7 Per afdeling

Iedere werkplek is toegewezen aan een afdeling binnen de organisatie. In de volgende tabel is de omvang per afdeling weergegeven in aantal werkplekken. Dit is aangevuld met de gemiddelde bezettingsgraad uitgedrukt in percentages en aantallen.

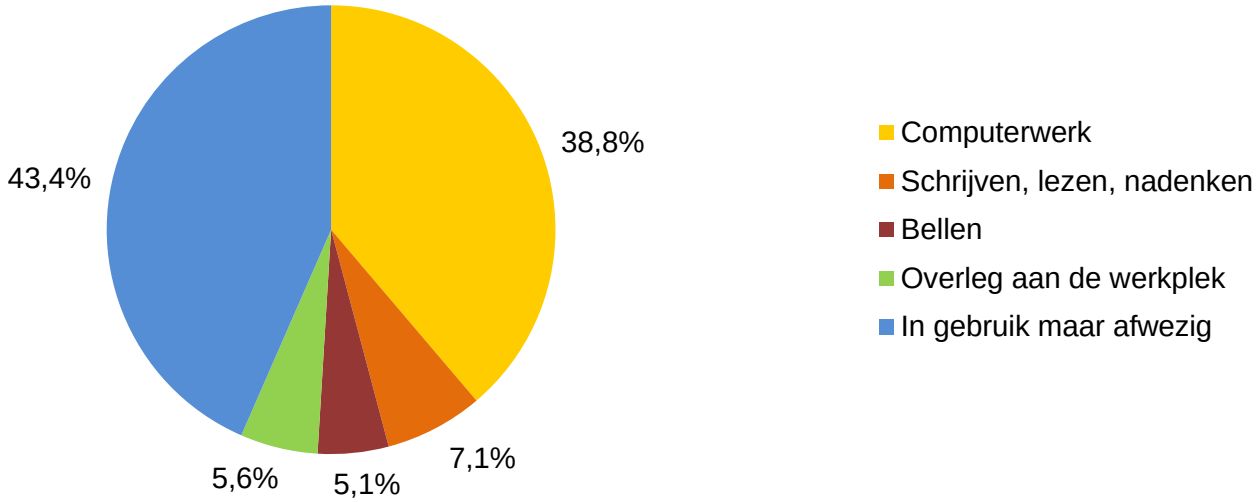
Afdeling	Aantal werkplekken	Gemiddelde bezettingsgraad	Gemiddeld aantal werkplekken bezet	Piekbezetting	Dalbezetting
Beheer Technische Installaties	28	50,8%	14,2	85,7%	10,7%
Proces, Contr, Afvalwaterkbeheer	8	73,9%	5,9	100,0%	0,0%
Totaal	**36**	**55,9%**	**20,1**	**83,3%**	**11,1%**

2.2 Het gebruik

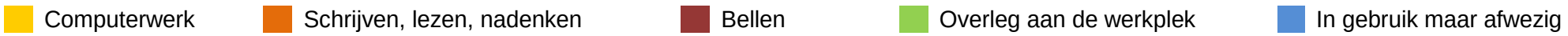
Aantal werkplekken	36
Gemiddelde bezettingsgraad	55,9%

In dit deel wordt inzicht gegeven in de wijze waarop werkplekken worden gebruikt. Met behulp van cirkeldiagrammen wordt de verhouding tussen verschillende werkactiviteiten uitgedrukt in een gemiddeld percentage.

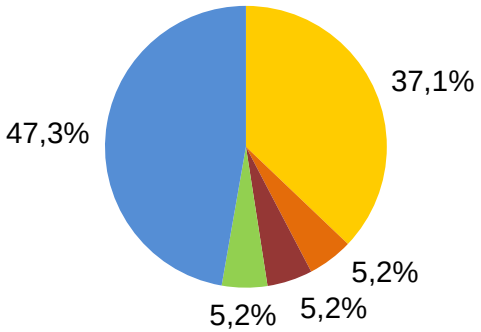
De gegevens in deze paragraaf zijn enkel gebaseerd op de bezette werkplekken.

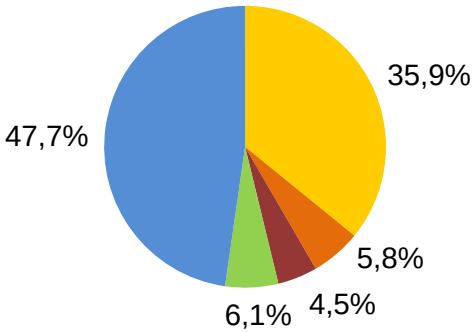
2.2.1 Per dag

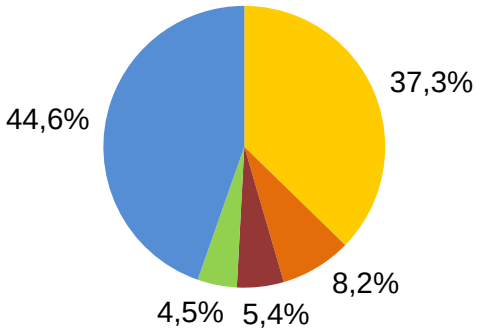
Maandag

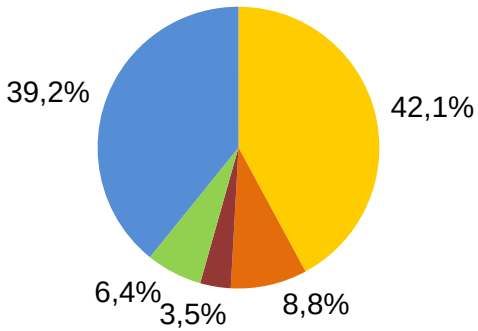
Dinsdag

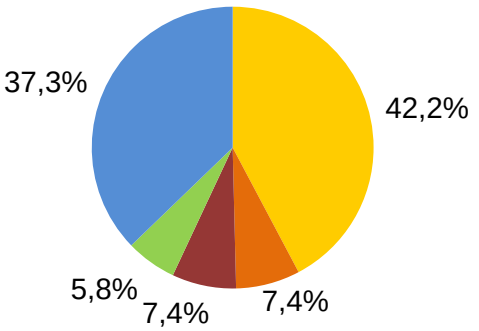
Woensdag

Donderdag

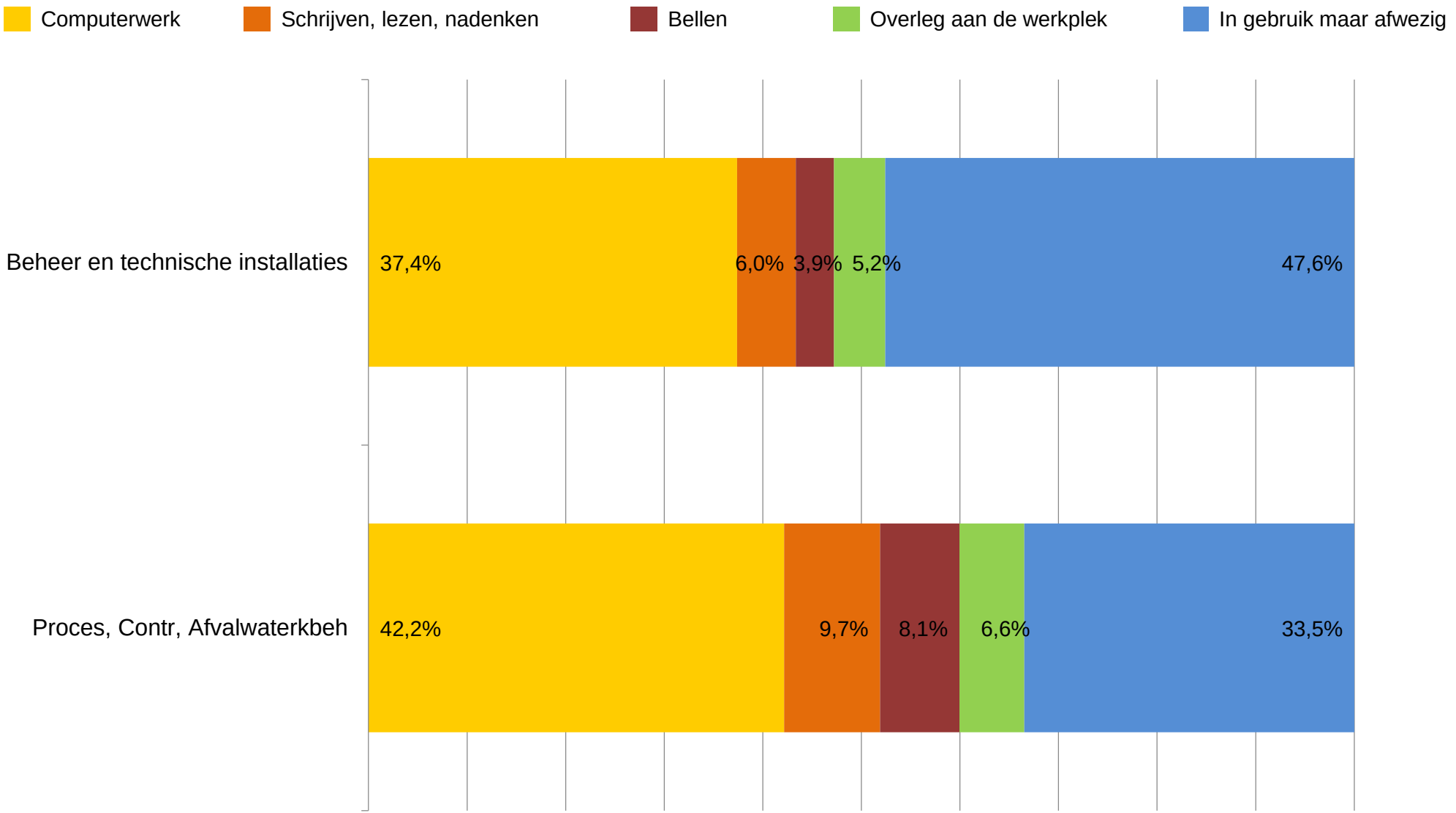

Vrijdag

2.2.2 Per afdeling

In onderstaande staafdiagram is het gebruik per afdeling weergegeven. Het geeft inzicht in de wijze waarop werkactiviteiten zich verhouden binnen een afdeling.

3 De overlegfaciliteiten

De gebruikers binnen de kantoorlocatie kunnen gebruik maken van diverse overlegfaciliteiten. Onderscheid wordt gemaakt tussen vergaderruimte (1e etage), ontvangstruimte (2e etage), kantine (begane grond) en vergadertafels in kantoorruimtes. Het gebruik van deze faciliteiten wordt in dit hoofdstuk inzichtelijk gemaakt.

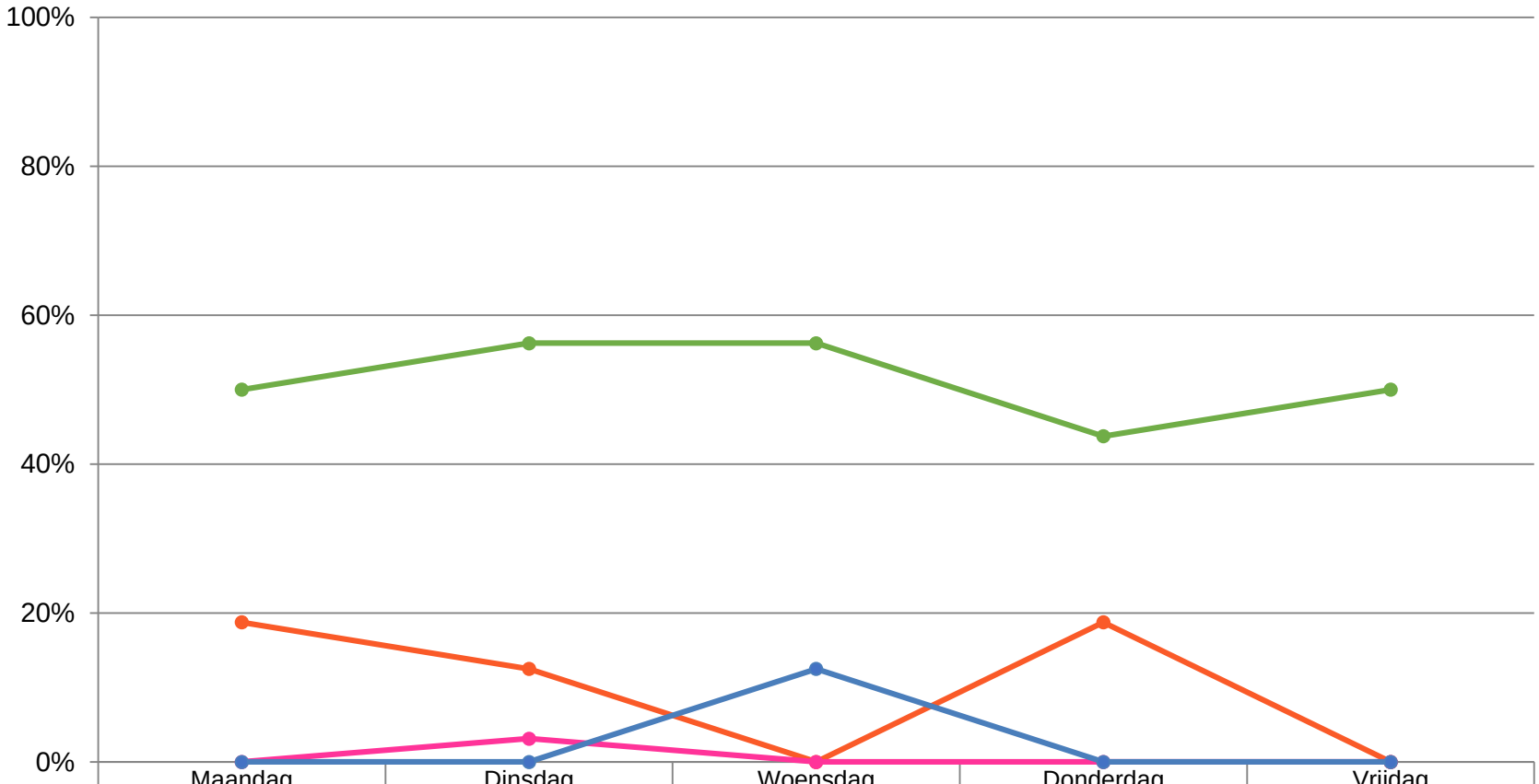
Overlegfaciliteit	Aantal	Gemiddelde capaciteit	Gemiddelde bezettingsgraad	Gemiddelde benutting	Piekbezetting	Dalbezetting
Vergaderruimte	1	20,0	10,0%	46,3%	100,0%	0,0%
Vergadertafels in kantoorruimtes	2	5,0	0,6%	50,0%	50,0%	0,0%
Ontvangstruimte	1	20,0	2,5%	25,0%	100,0%	0,0%
Kantine	1	32,0	51,3%	21,3%	100,0%	0,0%
Totaal	**5**	**16,4**	**13,0%**	**24,1%**	**50,0%**	**16,7%**

In de volgende paragrafen is de bezetting en benutting per overlegfaciliteit opgenomen.

3.1 Bezetting per ruimtetype

3.1.1 Per dag

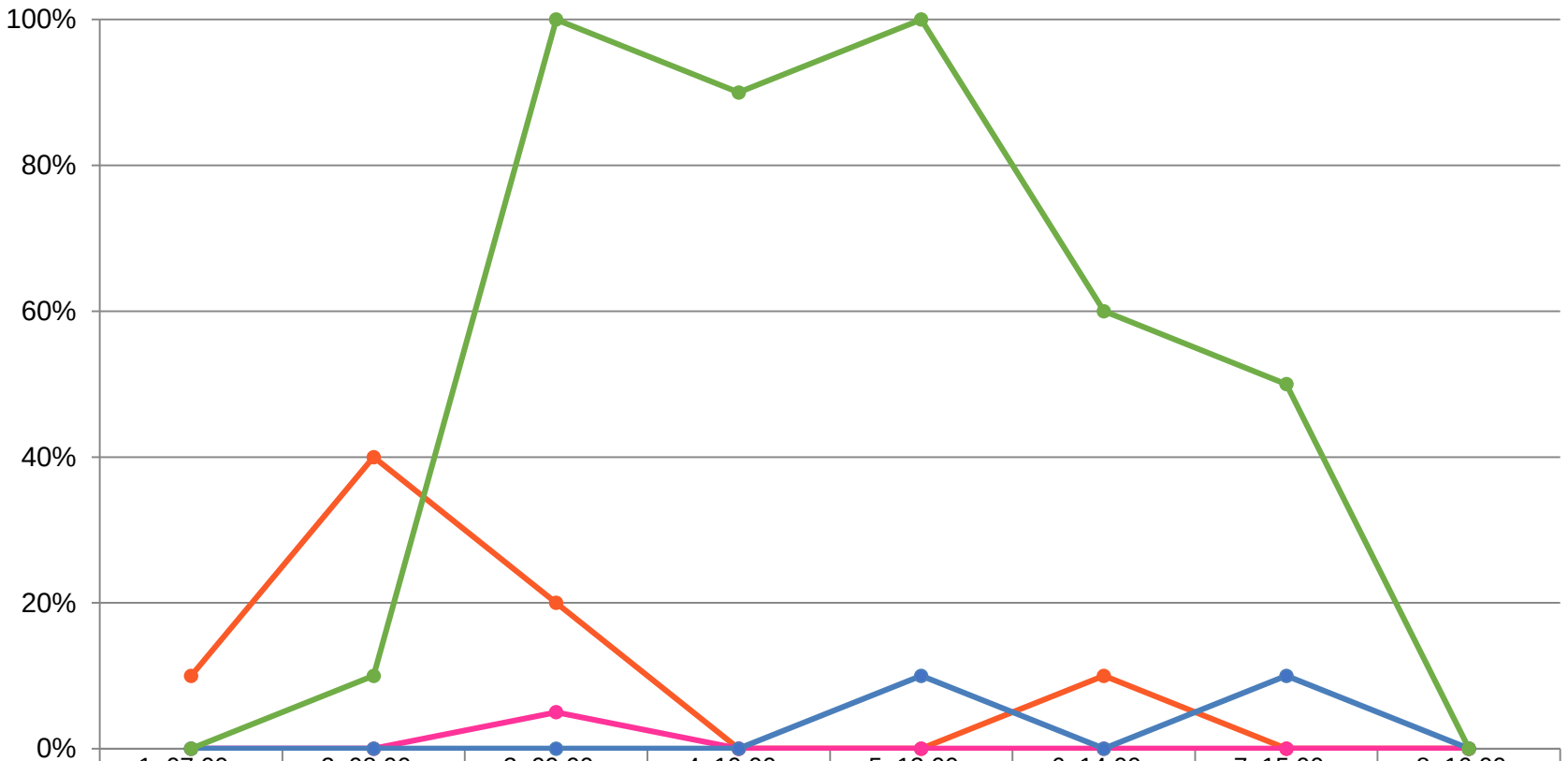
Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de bezettingsgraad gedurende de week aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Vergaderruimte	18,8%	12,5%	0,0%	18,8%	0,0%
Vergadertafels	0,0%	3,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Ontvangstruimte	0,0%	0,0%	12,5%	0,0%	0,0%
Kantine	50,0%	56,3%	56,3%	43,8%	50,0%

3.1.2 Per meetmoment - lijndiagram

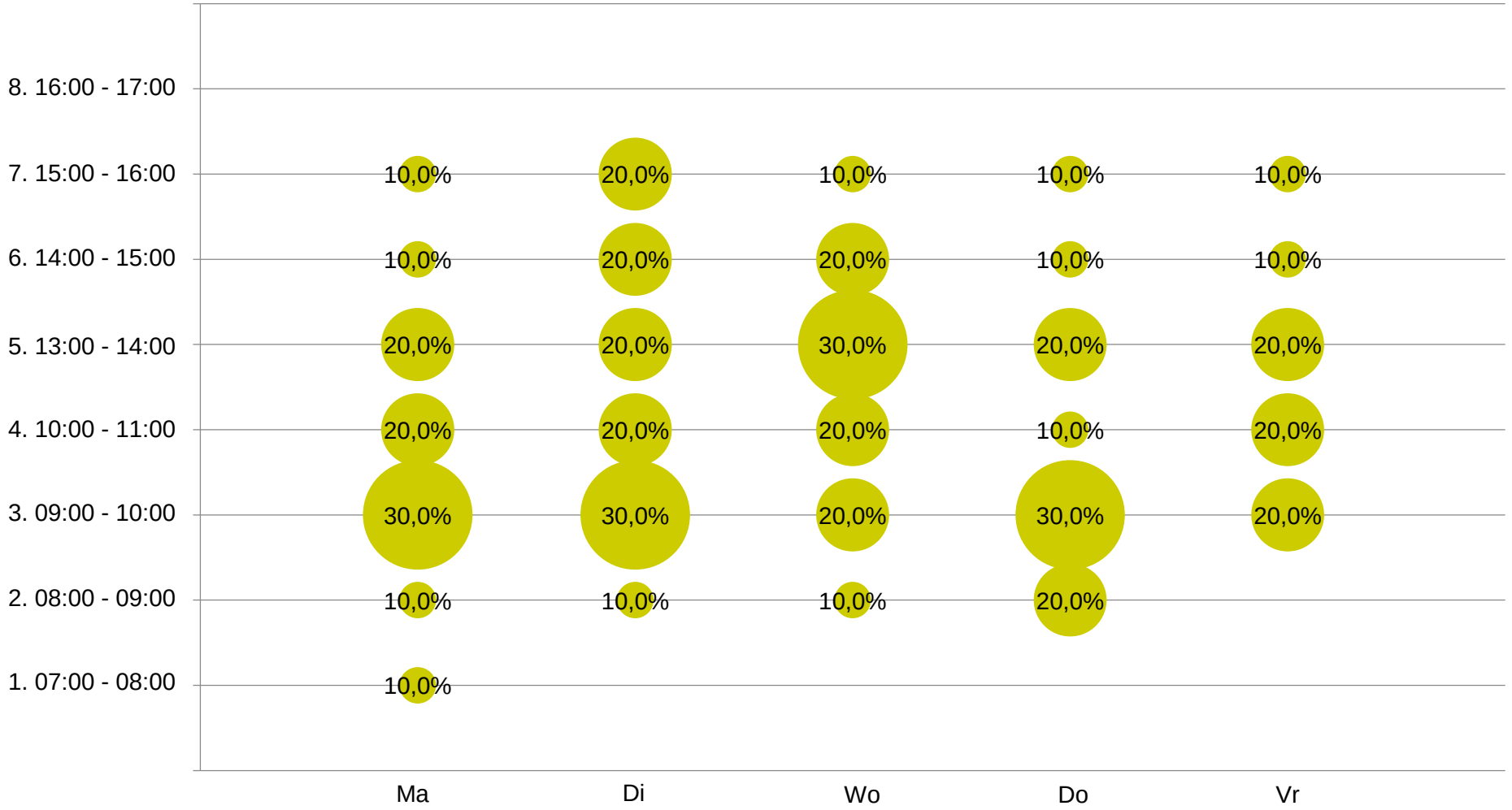
Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de bezettingsgraad gedurende de dag aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende meetmomenten.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Vergaderruimte	10,0%	40,0%	20,0%	0,0%	0,0%	10,0%	0,0%	0,0%
Vergadertafels	0,0%	0,0%	5,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Ontvangstruimte	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	10,0%	0,0%	10,0%	0,0%
Kantine	0,0%	10,0%	100,0%	90,0%	100,0%	60,0%	50,0%	0,0%

3.1.3 Per meetmoment - bellengrafiek

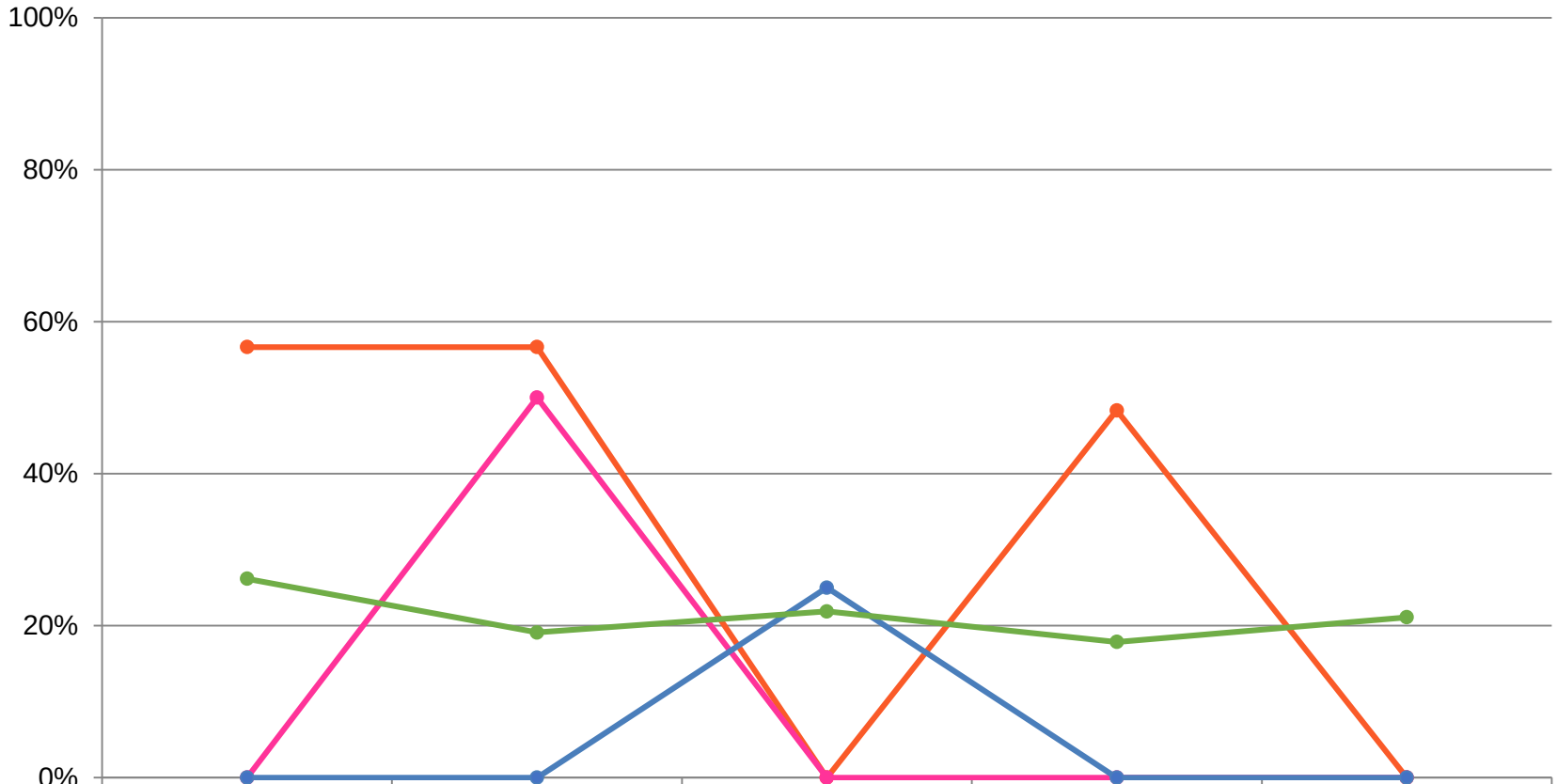
Het gebruik van de overlegfaciliteiten is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.2 Benutting per ruimtetype

3.2.1 Per dag

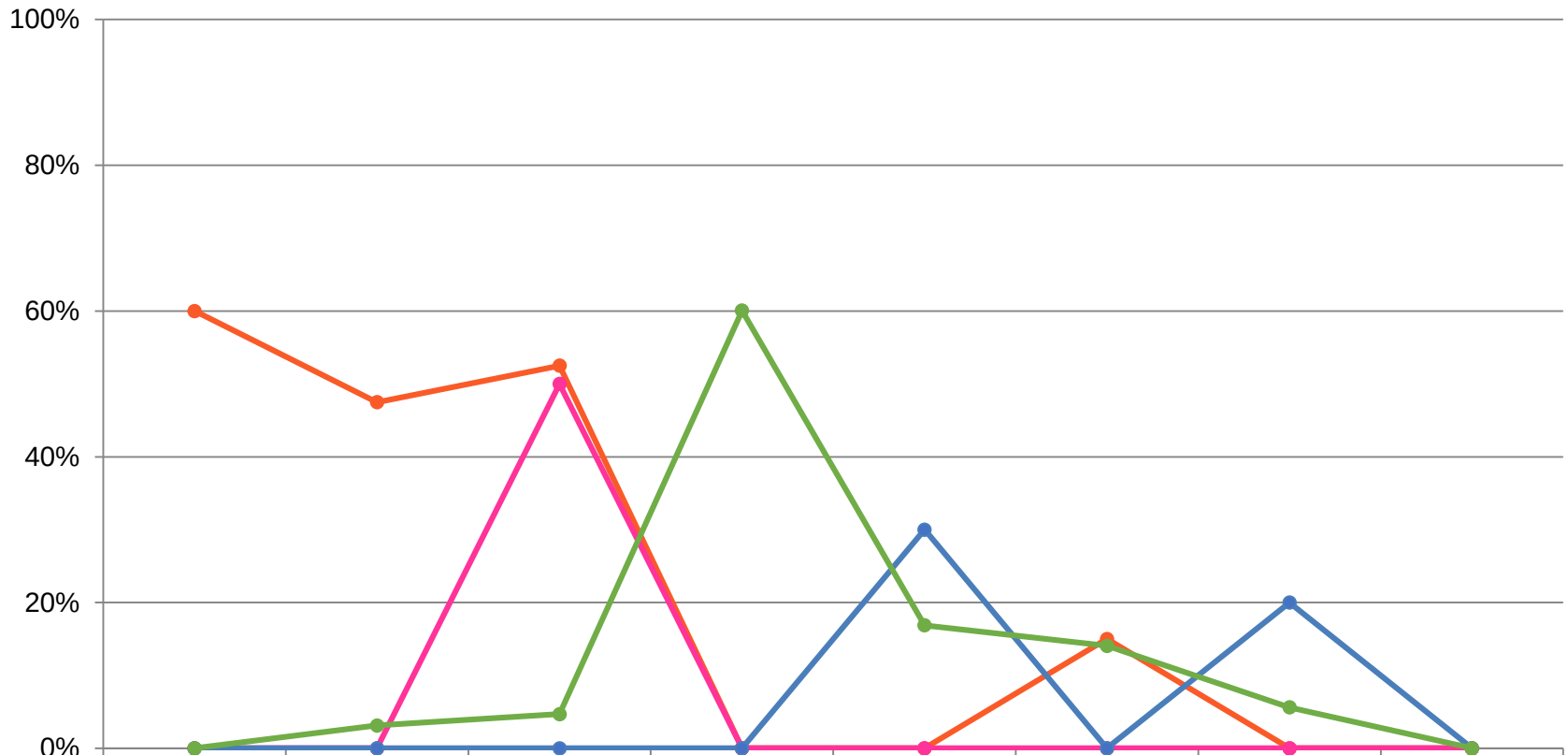
Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de benuttingsgraad gedurende de week aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	ma	di	wo	do	vr
Vergaderruimte	56,7%	56,7%	0,0%	48,3%	0,0%
Vergadertafels	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Ontvangstruimte	0,0%	0,0%	25,0%	0,0%	0,0%
Kantine	26,2%	19,1%	21,9%	17,9%	21,1%

3.2.2 Per meetmoment

Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de benuttingsgraad gedurende de dag aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende meetmomenten.

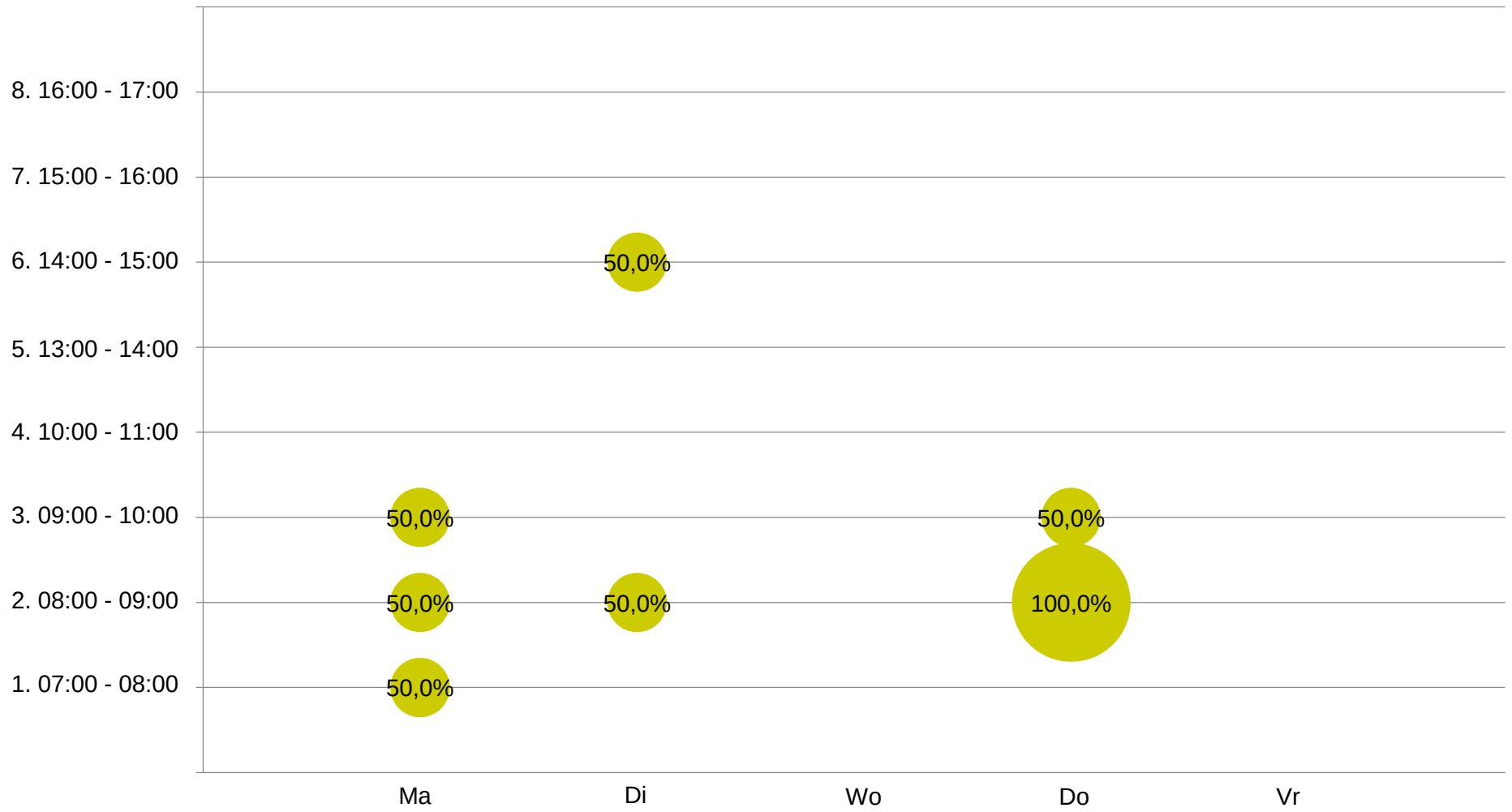

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Vergaderruimte	60,0%	47,5%	52,5%	0,0%	0,0%	15,0%	0,0%	0,0%
Vergadertafels	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Ontvangstruimte	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	30,0%	0,0%	20,0%	0,0%
Kantine	0,0%	3,1%	4,7%	60,1%	16,9%	14,1%	5,6%	0,0%

3.3 Vergaderruimte

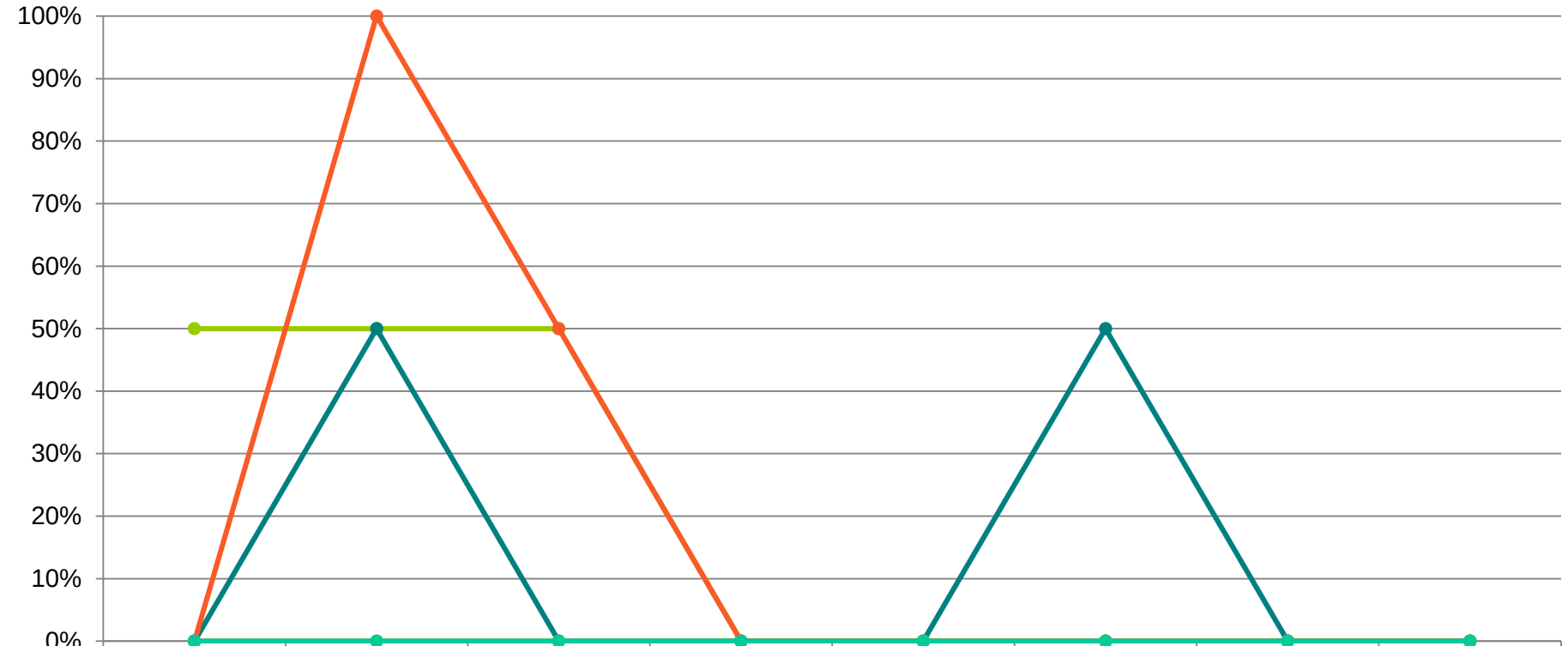
3.3.1 Bellengrafiek

Het gebruik van de vergaderruimte is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.3.2 Lijndiagram

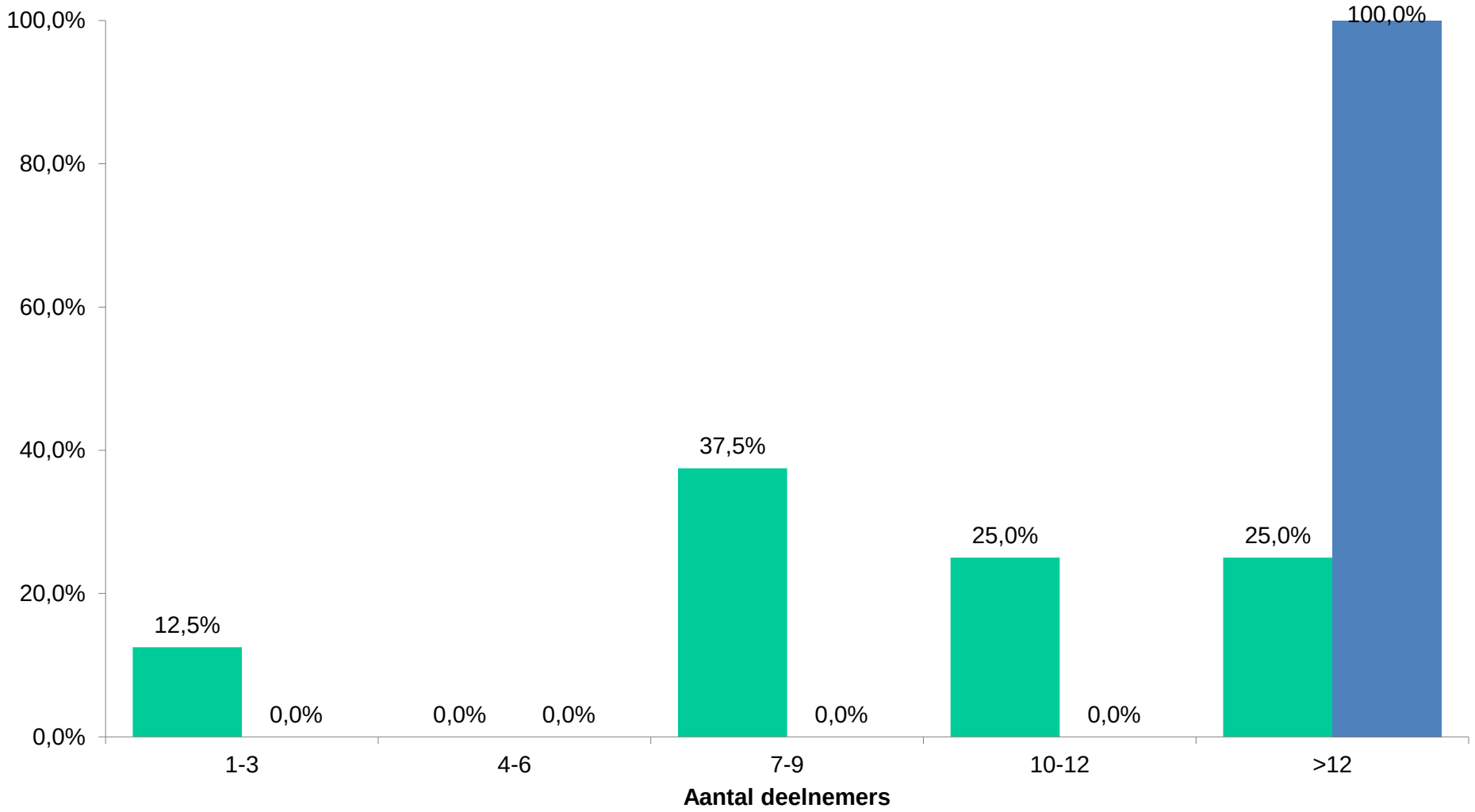
Met behulp van een lijndiagram wordt het verloop van de gemiddelde bezettingsgraad per dag gevisualiseerd. Dit diagram bevat dezelfde gegevens als voorgaande bellengrafiek, maar geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	50,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Di	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%
Wo	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Do	0,0%	100,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Vr	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

3.3.3 Groepsgrootte

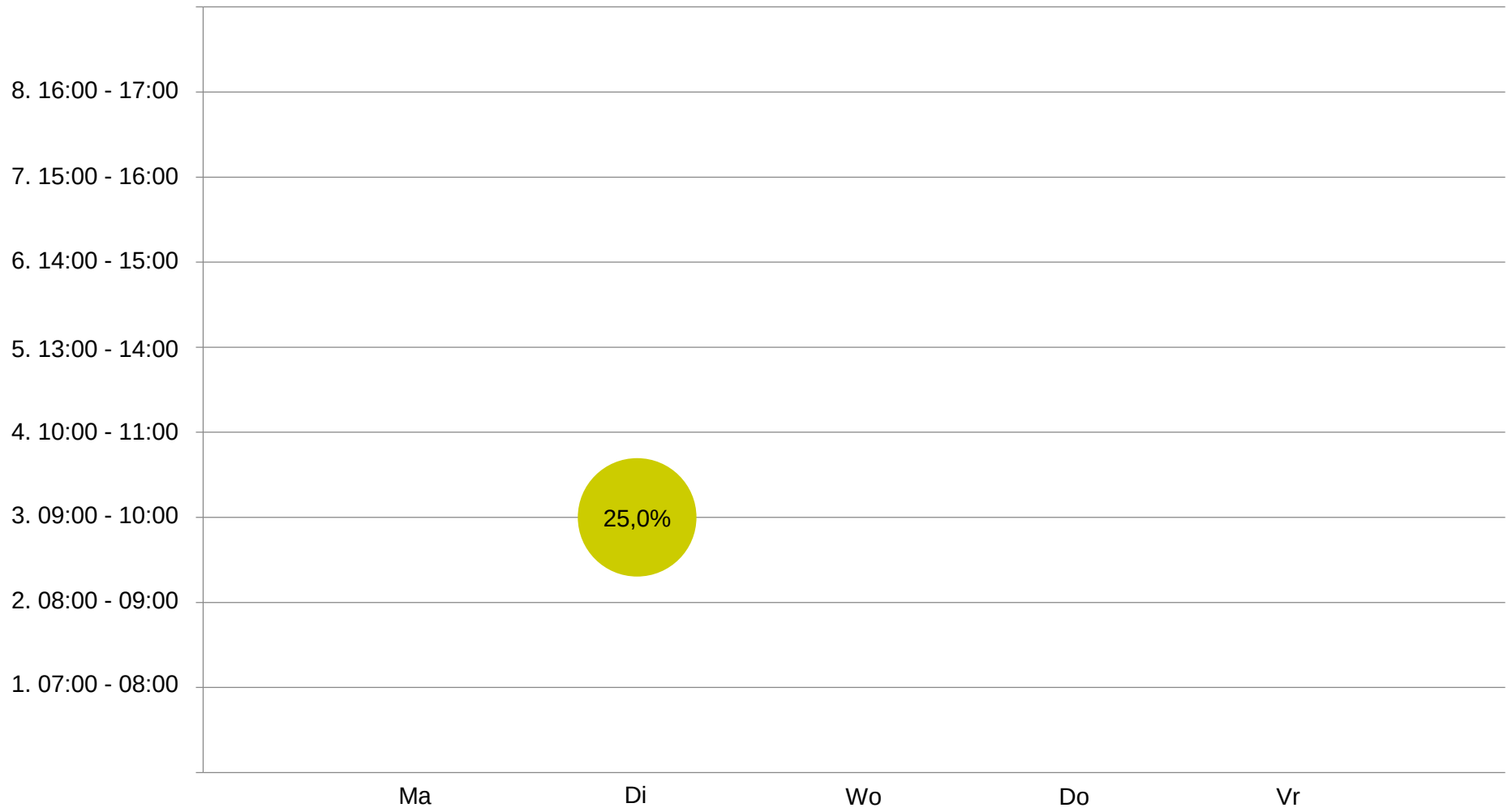
Tijdens ieder meetmoment is het aantal gebruikers van vergaderruimte vastgelegd. De verdeling van de gemiddelde groepsgrootte is in onderstaande grafiek weergegeven. Daarnaast is de grootte van de aangeboden vergaderruimte weergegeven.

3.4 Vergadertafels in kantoorruimtes

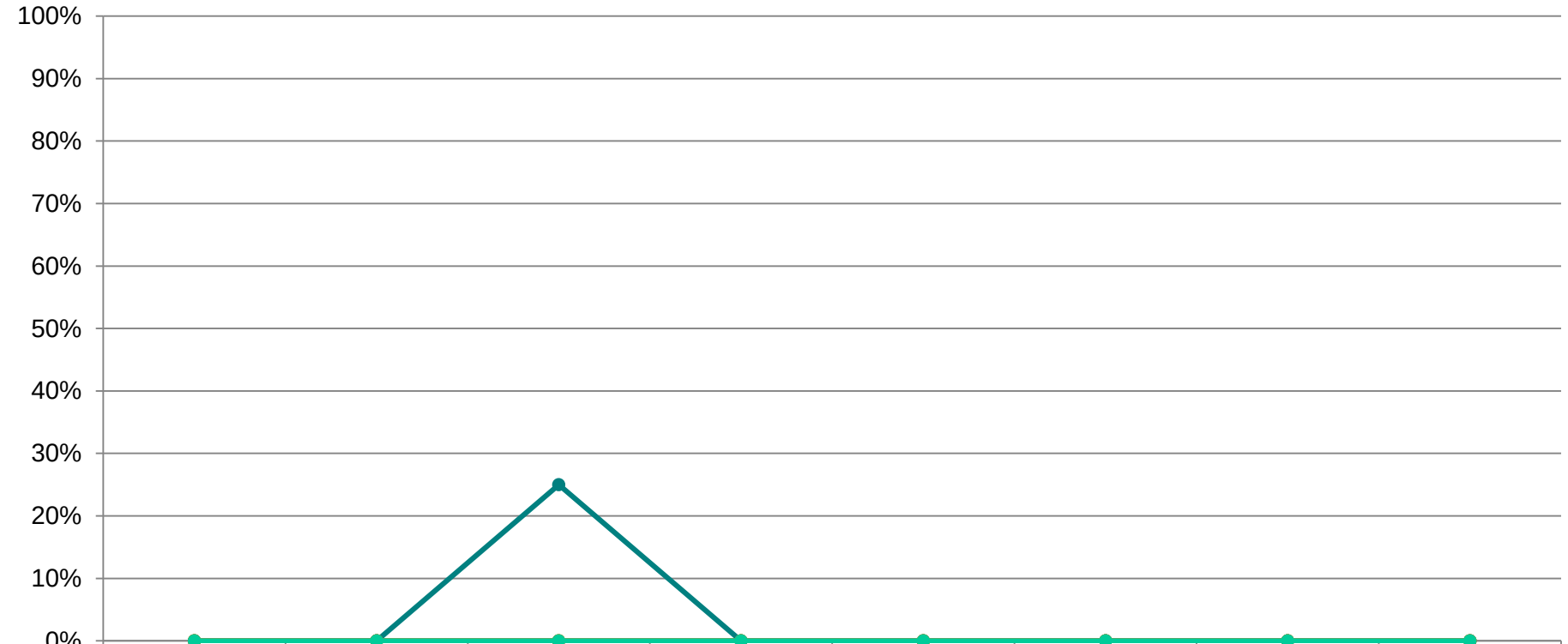
3.4.1 Bellengrafiek

Het gebruik van de vergadertafels in kantoorruimtes is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.4.2 Lijndiagram

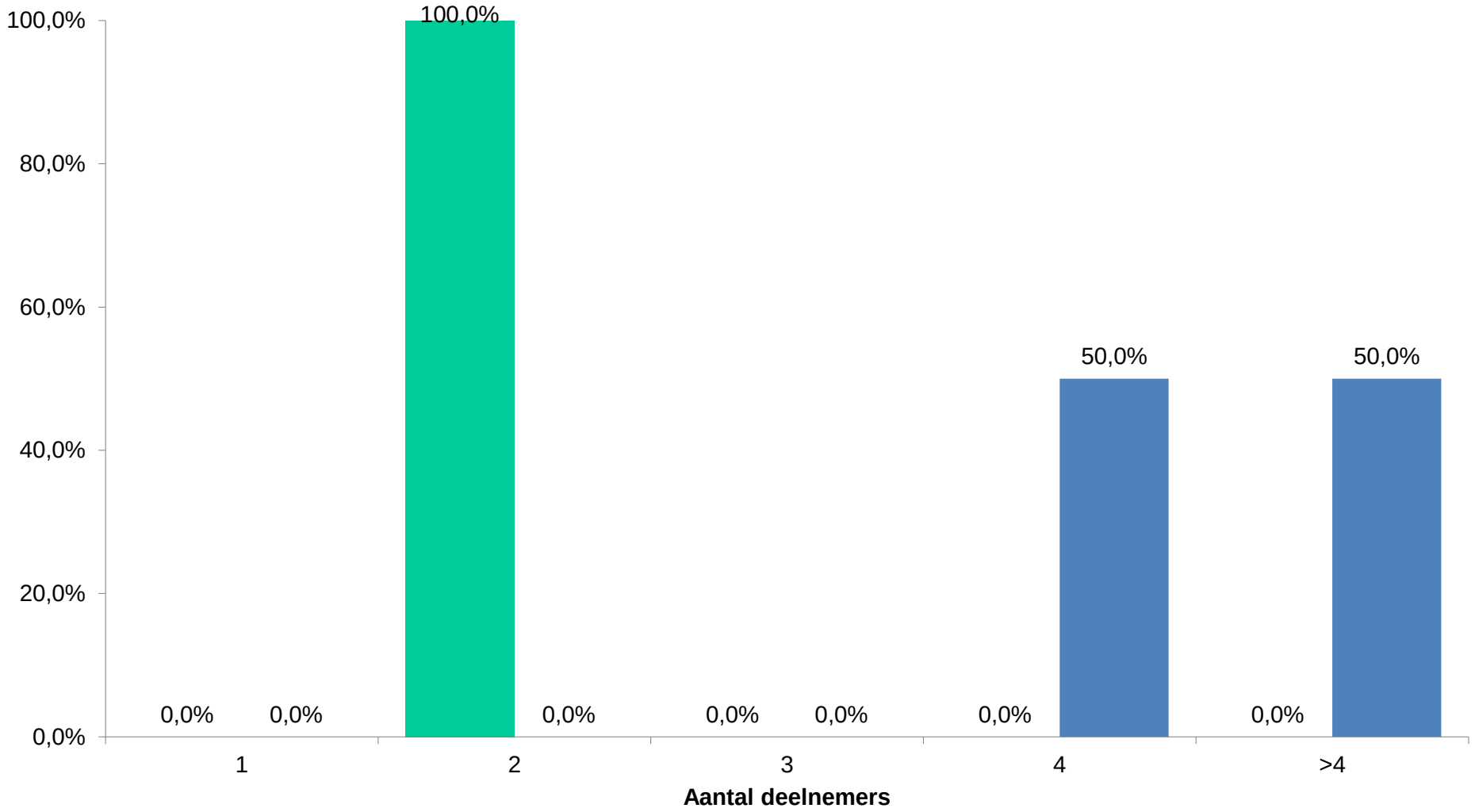
Met behulp van een lijndiagram wordt het verloop van de gemiddelde bezettingsgraad per dag gevisualiseerd. Dit diagram bevat dezelfde gegevens als voorgaande bellengrafiek, maar geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Di	0,0%	0,0%	25,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wo	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Do	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Vr	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

3.4.3 Groepsgrootte

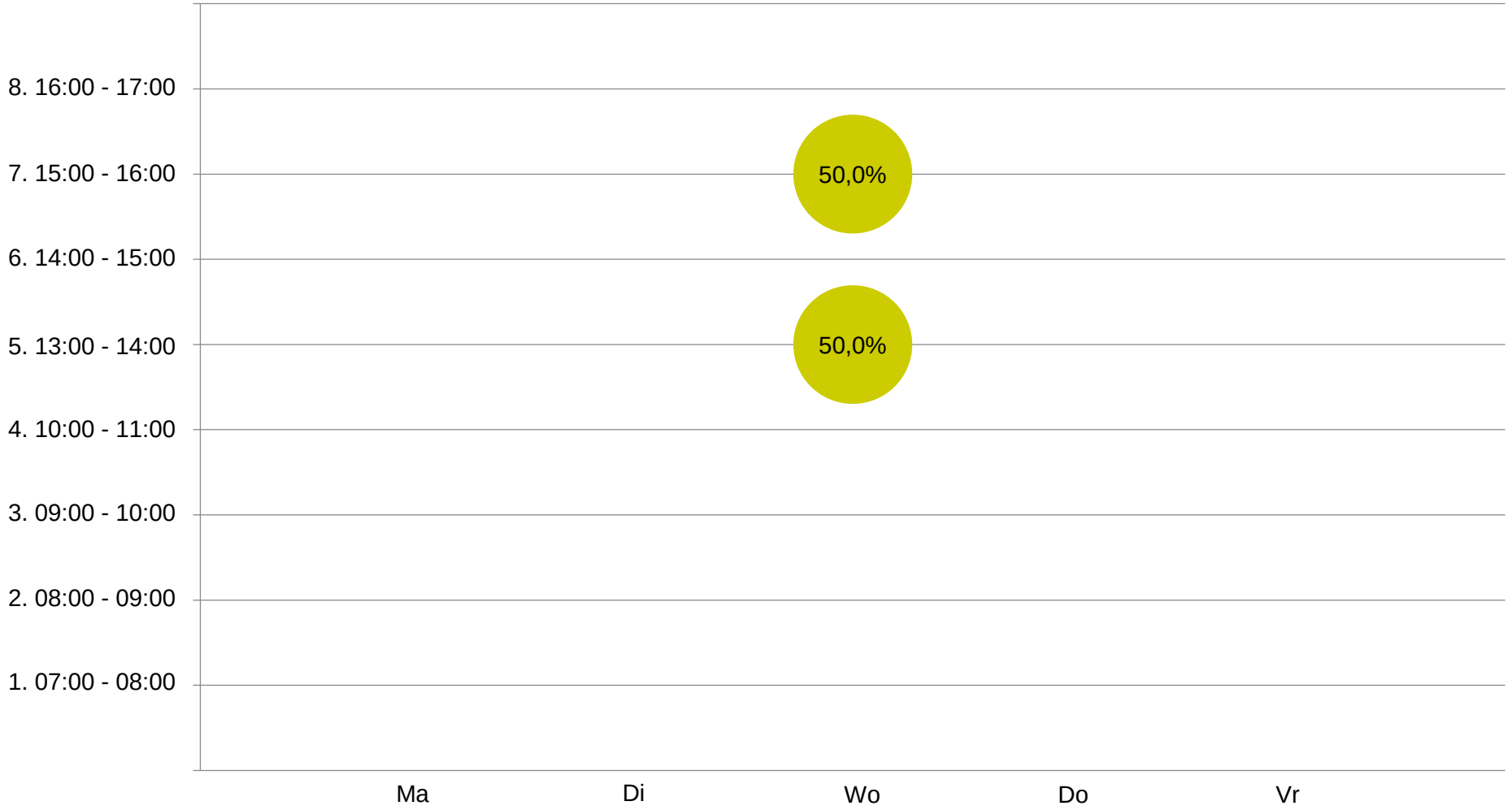
Tijdens ieder meetmoment is het aantal gebruikers van de vergadertafels in kantoorruimtes vastgelegd. De verdeling van de gemiddelde groepsgrootte is in onderstaande grafiek weergegeven. Daarnaast is de grootte van de aangeboden vergadertafels weergegeven.

3.5 Ontvangstruimte

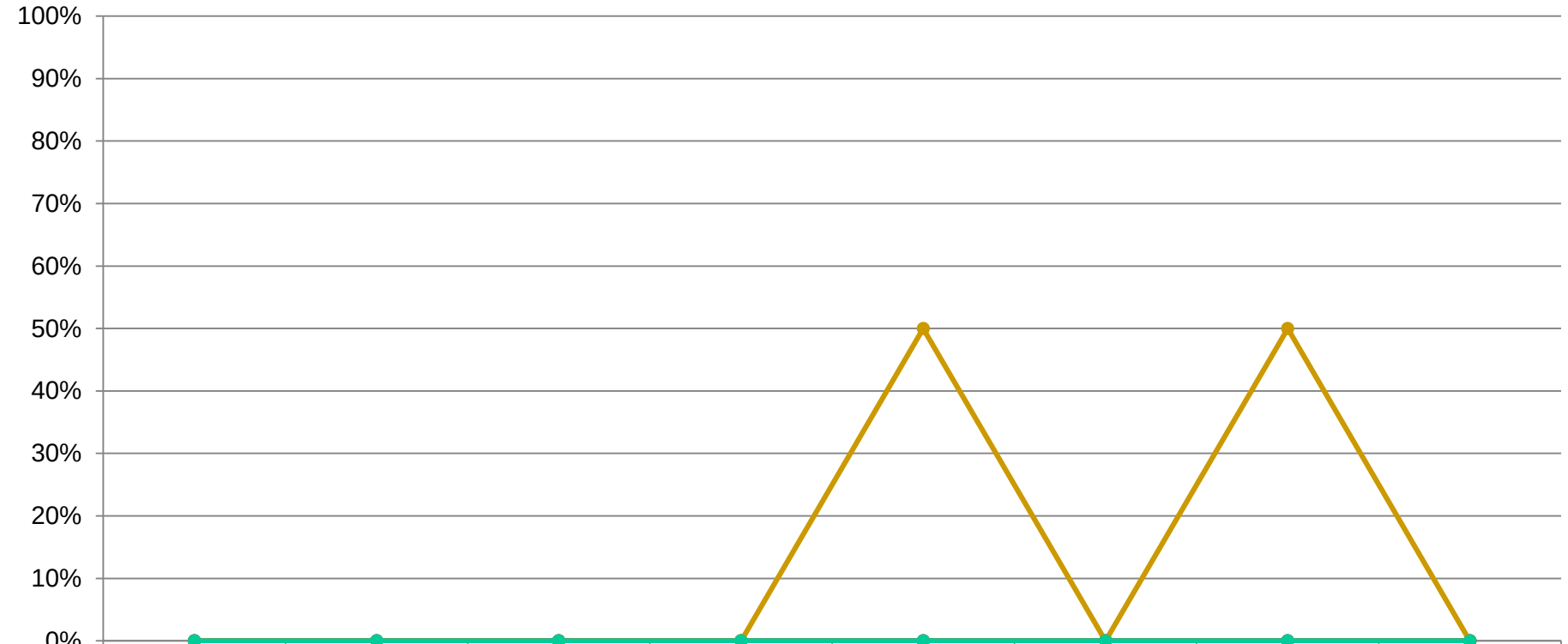
3.5.1 Bellengrafiek

Het gebruik van de ontvangstruimte op de 2e etage is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.5.2 Lijndiagram

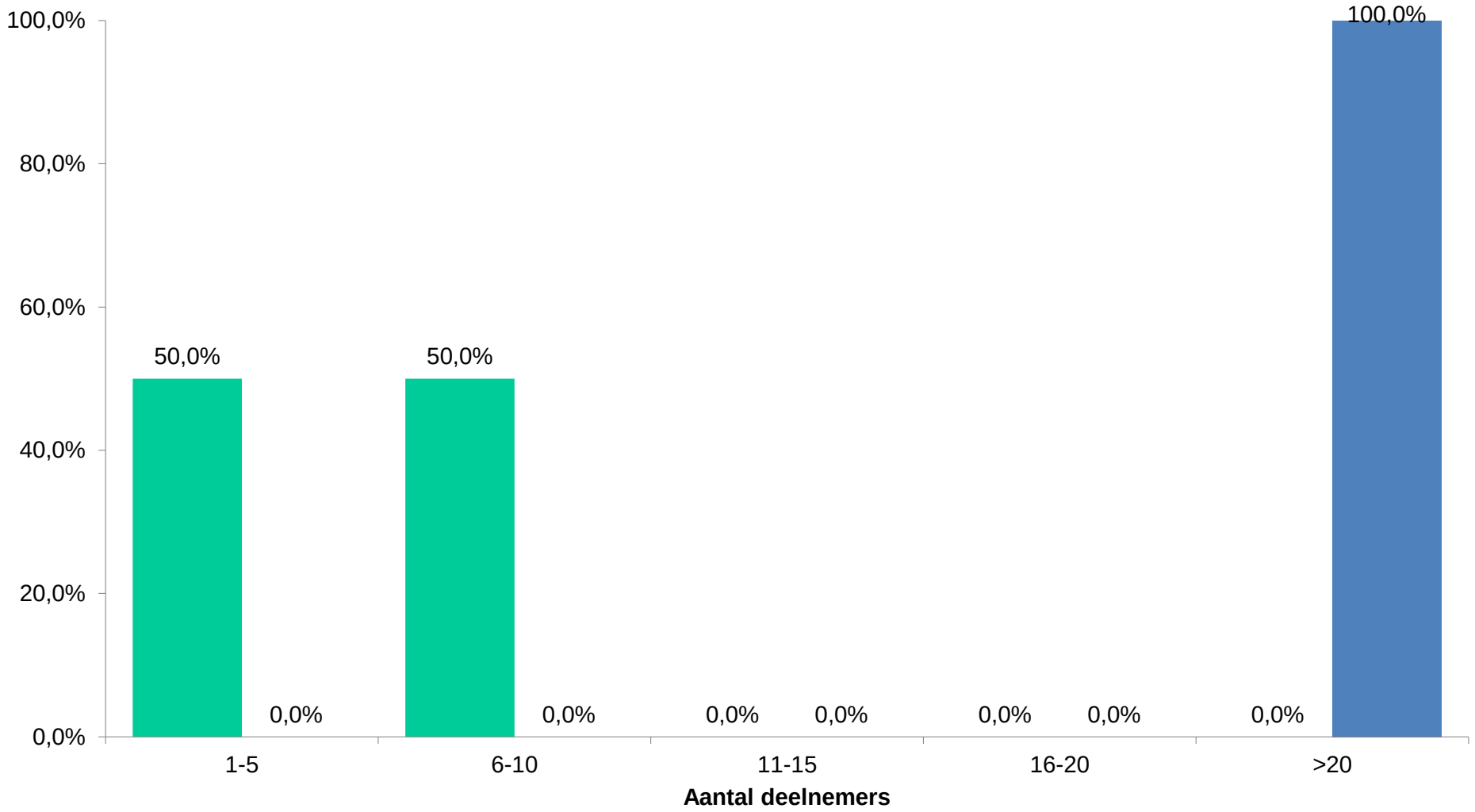
Met behulp van een lijndiagram wordt het verloop van de gemiddelde bezettingsgraad per dag gevisualiseerd. Dit diagram bevat dezelfde gegevens als voorgaande bellengrafiek, maar geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Di	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wo	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%
Do	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Vr	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

3.5.3 Groepsgrootte

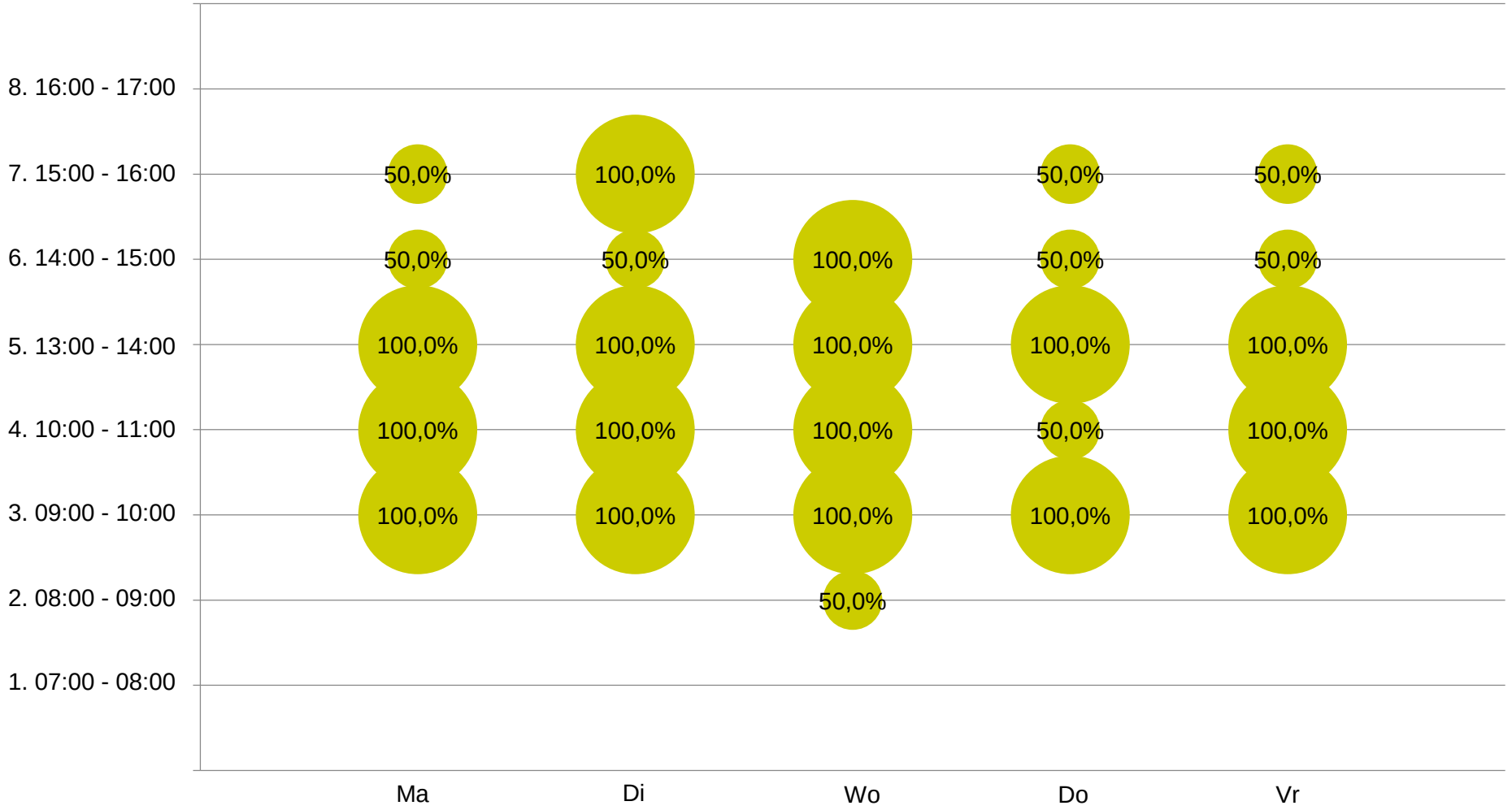
Tijdens ieder meetmoment is het aantal gebruikers van de ontvangstruimte vastgelegd. De verdeling van de gemiddelde groepsgrootte is in onderstaande grafiek weergegeven. Daarnaast is de grootte van de aangeboden ontvangstruimte weergegeven.

3.6 Kantine

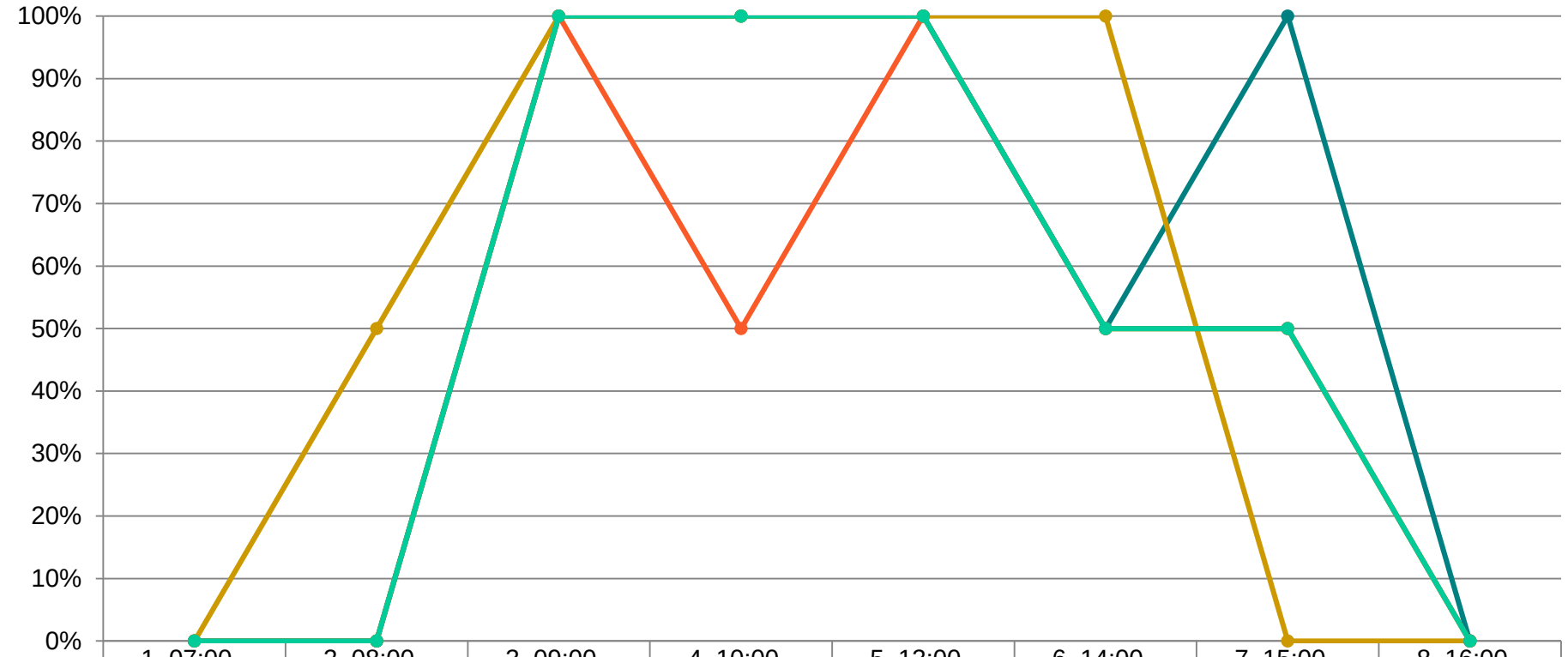
3.6.1 Bellengrafiek

Het gebruik van de kantine is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.6.2 Lijndiagram

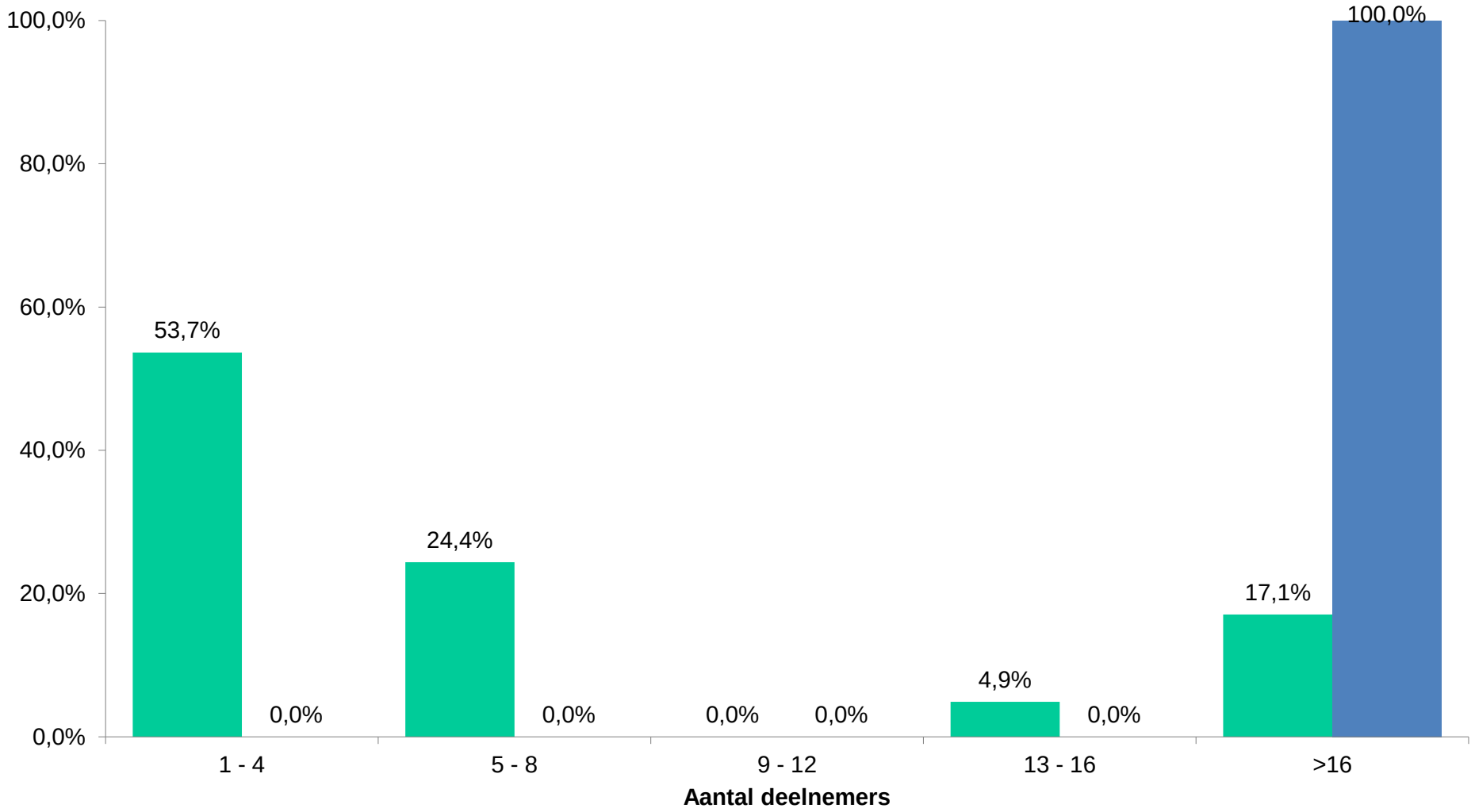
Met behulp van een lijndiagram wordt het verloop van de gemiddelde bezettingsgraad per dag gevisualiseerd. Dit diagram bevat dezelfde gegevens als voorgaande bellengrafiek, maar geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%	100,0%	50,0%	50,0%	0,0%
Di	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%	100,0%	50,0%	100,0%	0,0%
Wo	0,0%	50,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	0,0%	0,0%
Do	0,0%	0,0%	100,0%	50,0%	100,0%	50,0%	50,0%	0,0%
Vr	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%	100,0%	50,0%	50,0%	0,0%

3.6.3 Groepsgrootte

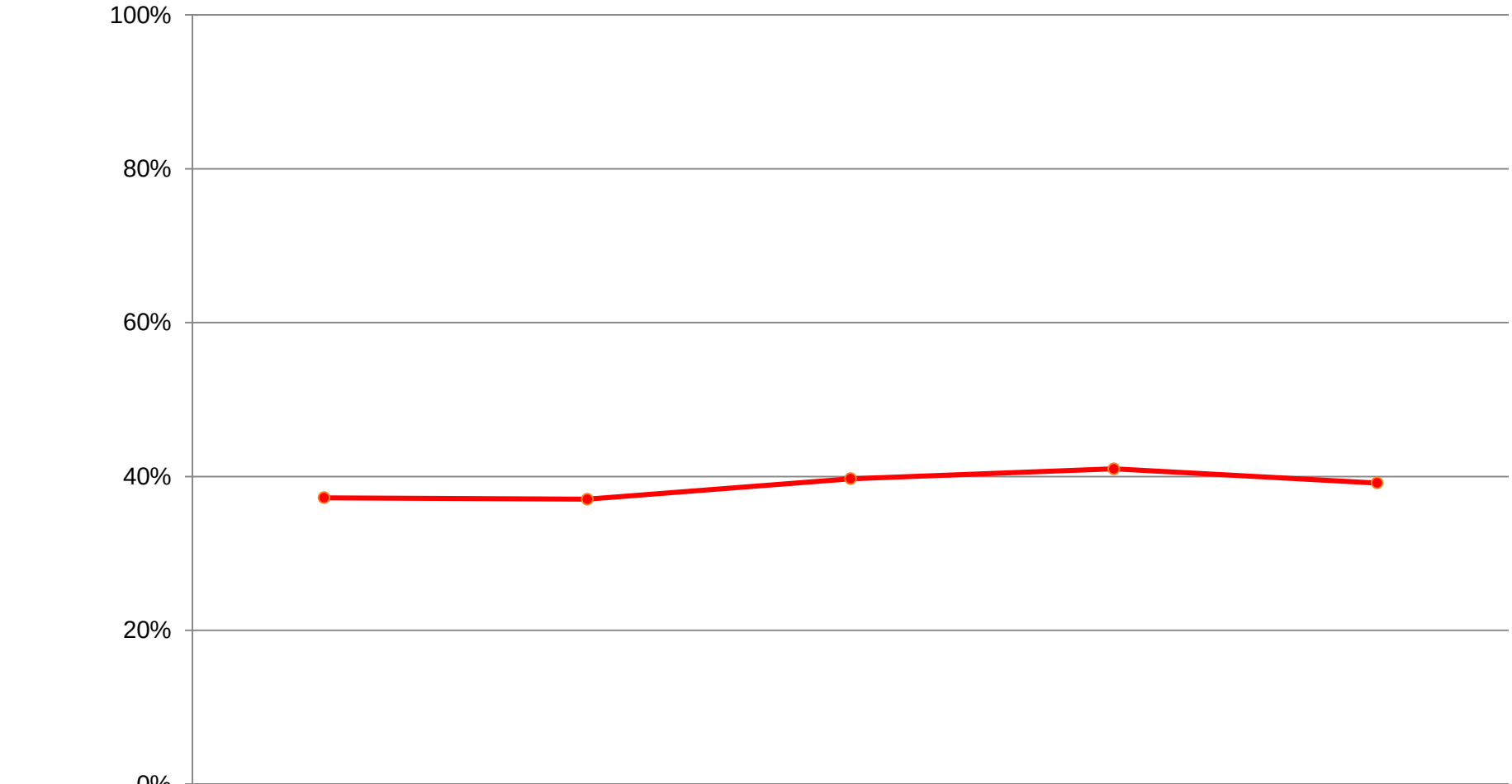
Tijdens ieder meetmoment is het aantal gebruikers van de kantine vastgelegd. De verdeling van de gemiddelde groepsgrootte is in onderstaande grafiek weergegeven. Daarnaast is de grootte van de aangeboden kantine weergegeven.

3.7 Parkeerplaats

3.7.1 Lijndiagram

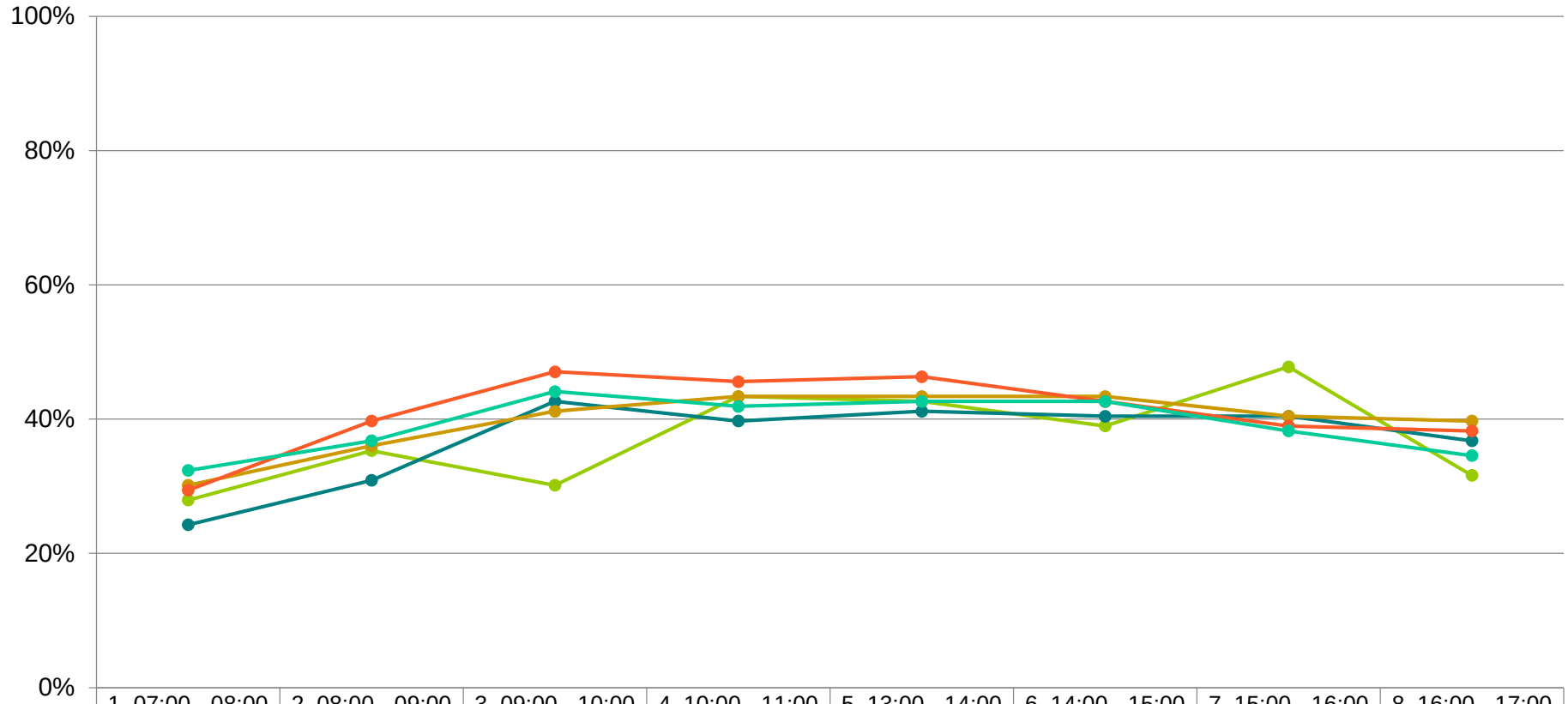
In onderstaande tabel is de gemiddelde benutting per dag van de parkeerplaats weergegeven.

	Ma	Di	Wo	Do	Vr
Parkeerplek	37,2%	37,0%	39,7%	41,0%	39,2%

3.7.2 Per dag per meetmoment - lijndiagram

In onderstaande tabel is de gemiddelde benutting per dag, per meetmoment van de parkeerplaats weergegeven.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	27,9%	35,3%	30,1%	43,4%	42,6%	39,0%	47,8%	31,6%
Di	24,3%	30,9%	42,6%	39,7%	41,2%	40,4%	40,4%	36,8%
Wo	30,1%	36,0%	41,2%	43,4%	43,4%	43,4%	40,4%	39,7%
Do	29,4%	39,7%	47,1%	45,6%	46,3%	42,6%	39,0%	38,2%
Vr	32,4%	36,8%	44,1%	41,9%	42,6%	42,6%	38,2%	34,6%

In onderstaande tabel zijn naast de meetresultaten van het Hoogheemraadschap van het Delfland ook de meetresultaten van vier referentieprojecten weergegeven. Op deze wijze ontstaat er inzicht in hoe het Hoogheemraadschap zich verhoudt ten opzichte van andere organisaties.

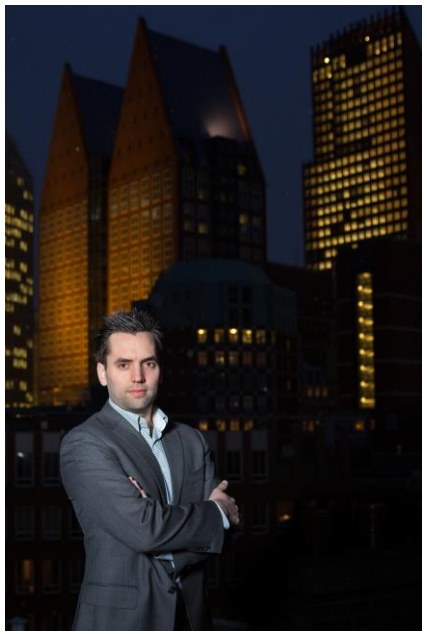
	Bezetting			Gebruik van de werkplek					Vergaderruimtes	
	Gemiddeld	Piek	Dal	Computerwerk	Schrijven, lezen, nadenken	Bellen	Overleg aan de werkplek	In gebruik maar afwezig	Bezetting	Benutting
Referentie 1	49,6%	66,0%	28,1%	53,6%	4,2%	4,0%	10,1%	28,2%	21,9%	36,4%
Referentie 2	41,9%	60,4%	21,9%	63,0%	2,7%	7,3%	8,0%	18,9%	14,8%	42,4%
Hoogheem-raadschap Delfland	**39,6%**	**61,9%**	**9,6%**	**48,2%**	**5,1%**	**3,9%**	**9,6%**	**33,2%**	**16,7%**	**56,8%**
Referentie 3	46,5%	65,5%	15,7%	48,6%	9,3%	5,1%	14,6%	22,4%	10,7%	27,1%
Referentie 4	38,5%	52,0%	23,5%	38,2%	12,7%	2,1%	10,7%	36,3%	20,2%	58,0%

5 Afsluiting

De gegevens in dit rapport zijn met grote zorg samengesteld en gebaseerd op een grote hoeveelheid data. Ondanks de nauwkeurigheid en zorgvuldigheid die is nagestreefd, kan het zijn dat het rapport fouten bevat.

Dezelfde grote hoeveelheid data stelt ons in staat een groot aantal rapportagemogelijkheden samen te stellen. Bij specifieke rapportagebehoeften denkt méét graag met u mee en levert aanvullende rapportages tegen een standaard uurtarief. Ontbreekt gewenste informatie of bevat de informatie fouten kunt u dit kenbaar maken via onderstaande contactgegevens.

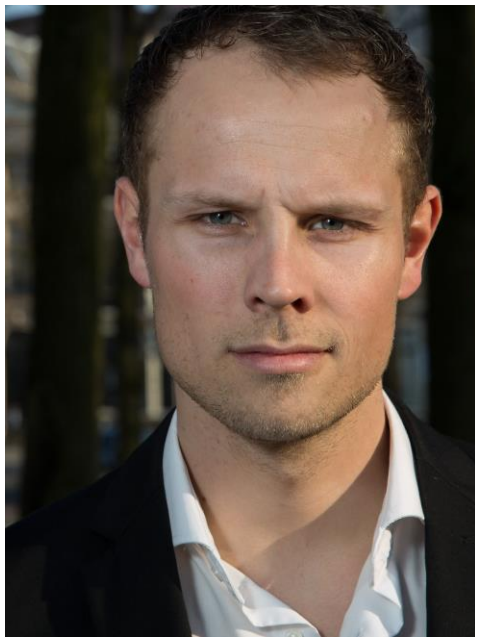
méét Den Haag

Ian Foulds

m: +31 6 41 97 68 10
e: ian@meet.nl
i: www.meet.nl

méét Den Haag

Thomas de Ruiter

m: +31 6 81 35 05 88
e: thomas@meet.nl
i: www.meet.nl

méét Den Haag

Jop van Hall

m: +31 6 12 53 73 97
e: jop@meet.nl
i: www.meet.nl

méét

- méét Facilitaire Prestaties

Maakt de kwaliteit van facilitaire diensten inzichtelijk. Op basis van de Facilitity Performance Standard worden prestaties gemeten.

- méét Het Nieuwe Werken

In samenwerking met AOS Studley is de HNW Monitor ontwikkeld. De HNW Monitor bundelt de expertise en data van twee marktleiders: AOS Studley op het gebied van huisvesting en facilitaire kengetallen en méét met bezettingsgraadcijfers en het gebruik van de werkomgeving.

- méét Schoon, Heel & Veilig

Met name voor gemeentes die openbare ruimtes beheren en behoefte hebben aan stuurinformatie met betrekking tot de kwaliteit. Openbaar vervoersbedrijven die stations beheren hebben veel baat bij dit type meting.

- méét Schoonmaakkwaliteit

Om met de schoonmaakdienstverlener de kwaliteit te verbeteren worden metingen uitgevoerd op basis van het VSR-Kwaliteitsmeetsysteem (VSR-KMS) dat is vastgelegd in een nationale norm voor de beoordeling van schoonmaakonderhoud: NEN 2075.

- méét Werkplekbezetting

Met behulp van een bezettingsgraadmeting ontstaat inzicht in het daadwerkelijk gebruik van bijvoorbeeld kantoorruimtes, werkplekken, parkeerplekken, onderwijsruimtes en vergaderruimtes.

méét

Project	méét Werkplekbezetting – Hoogheemraadschap van Delfland Locatie: Maassluisedijk OWB
Opdrachtgever	Dhr. B. van der Maden
Samengesteld	November 2014
Versie	4.1

Inhoudsopgave

1 Aanleiding **1**
1.1 Project 1
1.2 Methodiek 2
1.3 Leeswijzer 3

2 De werkplekken **5**
2.1 De bezetting 5
2.1.1 Per dag 6
2.1.2 Piek en dal 7
2.1.3 Per meetmoment - bellengrafiek 8
2.1.4 Per meetmoment beschikbaar - bellengrafiek 9
2.1.5 Per meetmoment - lijndiagram 10
2.1.6 Per etage 11
2.1.7 Per afdeling 12
2.2 Het gebruik 13
2.2.1 Per dag 14
2.2.2 Per afdeling 15

3 De overlegfaciliteiten **16**
3.1 Bezetting per ruimtetype 17
3.1.1 Per dag 17
3.1.2 Per meetmoment - lijndiagram 18
3.1.3 Per meetmoment - bellengrafiek 19
3.2 Benutting per ruimtetype 20
3.2.1 Per dag 20
3.2.2 Per meetmoment 21
3.3 Vergaderruimtes 22
3.3.1 Bellengrafiek 22
3.3.2 Lijndiagram 23
3.3.3 Groepsgrootte 24
3.4 Vergadertafels in kantoorruimtes 25
3.4.1 Bellengrafiek 25
3.4.2 Lijndiagram 26
3.4.3 Groepsgrootte 27

4 Benchmark **28**

5 Afsluiting **29**

1 Aanleiding

Om inzicht te krijgen in het daadwerkelijk gebruik van kantoorruimtes en overlegfaciliteiten heeft méét een bezettingsgraadmeting uitgevoerd.

1.1 Project

Organisatie	Hoogheemraadschap van Delfland
Aantal locaties	5

Locaties

Naam locatie	Maassluisedijk OWB
Adres locatie	Maassluissedijk 175
	3133 KA Vlaardingen
Totaal aantal werkplekken	39
Totaal aantal overlegfaciliteiten	11

Meting

Eerste dag	Maandag 12 mei 2014
Laatste dag	Vrijdag 23 mei 2014
Totaal aantal meetdagen	10
Aantal meetmomenten per dag	8
Totaal aantal meetmomenten	80
Tijdsduur per meetmoment	60 minuten

Meetmomenten

1. 07:00 – 08:00 uur	5. 13:00 – 14:00 uur
2. 08:00 – 09:00 uur	6. 14:00 – 15:00 uur
3. 09:00 – 10:00 uur	7. 15:00 – 16:00 uur
4. 10:00 – 11:00 uur	8. 16:00 – 17:00 uur

1.2 Methodiek

Om zorgvuldig en snel data te kunnen verzamelen over het daadwerkelijk gebruik van de werkomgeving heeft méét software en een methodiek ontwikkeld waarmee de mééttalenten dagelijks toegevoegde waarde creëren aan het facilitaire vakgebied. De informatie wordt gebruikt als besluitstuk in beheer, exploitatie en verandering van de werkomgeving.

De methodiek is als volgt opgebouwd:

1) Vastleggen van het onderzoeksgebied:
   Met een inventarisatie worden alle objecten in het project in kaart gebracht. Hierdoor is vooraf precies bekend wat gemeten wordt.

2) Interne communicatie:
   Gezamenlijk wordt gezorgd dat iedereen weet: “wie komt wat doen”. Hierdoor is niemand verrast wanneer de mééttalenten zich door het gebouw bewegen voor inventarisatie of een meting.

3) Uitvoeren meting:
   De mééttalenten –herkenbaar aan zwarte polo’s- beginnen op de afgesproken tijden data te verzamelen. Dit doen zij met een minimale verstoring van het primaire proces.

4) Rapportage:
   Na de gebruikelijke verificatie wordt de rapportage opgesteld en digitaal verzonden.

5) Evaluatie:
   Samen met u wordt getoetst of de verkregen informatie bijdraagt aan de gestelde doelen en of deze voldoet aan de verwachtingen.

Uiteindelijk beschikt u over de handvatten om discussie te voeren en beslissingen te nemen met mogelijke kwaliteitsverbetering en kostenbesparing tot gevolg. Méét zorgt ervoor dat de investeringen in de metingen laag blijven zodat u een optimaal rendement kunt behalen.

1.3 Leeswijzer

In de rapportage worden diverse termen gebruikt. In deze paragraaf worden de definities van de gebruikte termen beschreven.

Aanlandwerkplek	*Werkplek bedoeld voor activiteiten gedurende een korte periode die weinig concentratie en interactie vergen.*
Activiteitenanalyse	*Analyse van de activiteiten die aan de werkplek plaatsvinden. Ook wel het gebruik van de werkplek genoemd.*
Bellen	*Gebruiker voert een telefoongesprek aan de werkplek. Dit kan zowel mobiel als via een vaste telefoon zijn.*
Benutting	*Percentage bezette stoelen van de ruimtes die in gebruik zijn (hoe een ruimte wordt gebruikt).*
Bezettingsgraad	*Percentage bezet van de totale capaciteit (of een ruimte/werkplek wordt gebruikt).*
Capaciteit	*Aantal werkplekken of overlegplekken van een ruimte.*
Computerwerk	*Aan de werkplek wordt actief met de computer gewerkt. Dit kan zowel met desktop, laptop, tablet en/of mobiele telefoon zijn. Actief computerwerk kenmerkt zich doordat de gebruiker de muis ofwel het toetsenbord aanraakt.*
Concentratiewerkplek	*Werkplek in een ruimte welke is ingericht voor concentratiewerkzaamheden. Deze ruimte biedt plaats aan maximaal twee werkplekken.*
Flexibele werkplek	*Niet persoonsgebonden werkplek.*
Gebruiker	*De persoon die op het meetmoment gebruik maakt van de werkplek en/of vergaderruimte.*
In gebruik maar afwezig	*Tijdens het moment van meten is de werkplek wel in gebruik, maar bevindt de gebruiker zich elders in het gebouw. Indicatoren om deze status aan een werkplek toe te kennen zijn bijvoorbeeld: de computer is ingeschakeld, er staat een kopje koffie op het bureau, er hangt een jas en/of er staat een tas, er liggen open geslagen documenten, etc.*
Kantoorruimte	*Ruimte welke is ingericht met werkplekken.*
Managementwerkplek	*Werkplek in een kantoorruimte waar ook een overlegtafel staat.*

Meetmoment	*Vooraf vastgesteld tijdvak waarbinnen een meetronde plaatsvindt.*
Niet bezet	*Werkplek is niet in gebruik. Niets duidt erop dat een gebruiker van de werkplek wel in het gebouw aanwezig is.*
Ontmoetingsplaats	*Plaats die is ingericht voor overleg. Denk hierbij aan een bank in de gang of een zitje bij de koffieautomaat.*
Ontmoetingsplek	*Een zitplek in een ontmoetingsplaats*
Opkomstpercentage	*Percentage dat een gereserveerde ruimte ook daadwerkelijk bezet is.*
Overleg	*Gesprek tussen twee of meerdere personen.*
Overlegtafel	*Tafel om overleg te voeren in een kantoorruimte.*
Overleg aan de werkplek	*Gebruiker voert overleg met één of meerdere personen aan een werkplek. Dit overleg kan zowel formeel als informeel van aard zijn.*
Overlegfaciliteit	*Ruimte ingericht voor overleg. Dit kan een vergaderruimte, ontmoetingsplaats of overlegtafel in een kantoorruimte zijn.*
Registraties	*Vastlegging van een waarneming met behulp van de gebruikte meetapparatuur.*
Ruimtetype	*Geeft het karakter van de ruimte weer. Dit kan een ontmoetingsplaats, vergaderruimte, kantoorruimte of onderwijsruimte zijn.*
Schrijven, lezen, nadenken	*De werkzaamheden kenmerken zich door schrijven, lezen, nadenken of handelingen met documenten. Ook het passief computerwerk valt onder schrijven, lezen, nadenken.*
Standaardwerkplek	*Meest voorkomende (persoonsgebonden) werkplek in een gebouw.*
Vergaderruimte	*Ruimte welke is ingericht voor formeel overleg.*
Werkplek	*Een bureau met bureaustoel en/of computer.*[1]

[1] Een werkplek beschikt over tenminste 2 van de 3 volgende elementen: bureau, bureaustoel of computer.

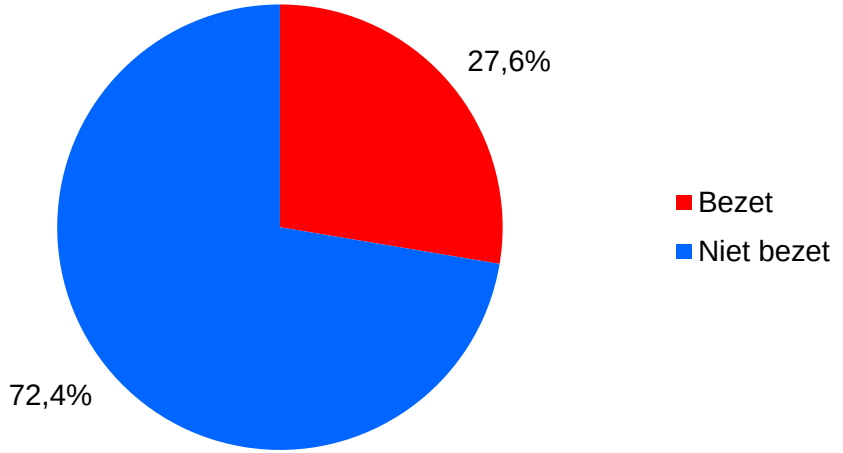
2 De werkplekken

Dit hoofdstuk is in twee paragrafen opgedeeld. De eerste paragraaf gaat in op de bezettingsgraad van de werkplekken. Met behulp van verschillende grafieken wordt de verhouding tussen het aantal bezette en onbezette werkplekken gevisualiseerd. In de tweede paragraaf wordt de wijze waarop bezette werkplekken worden gebruikt verder toegelicht.

2.1 De bezetting

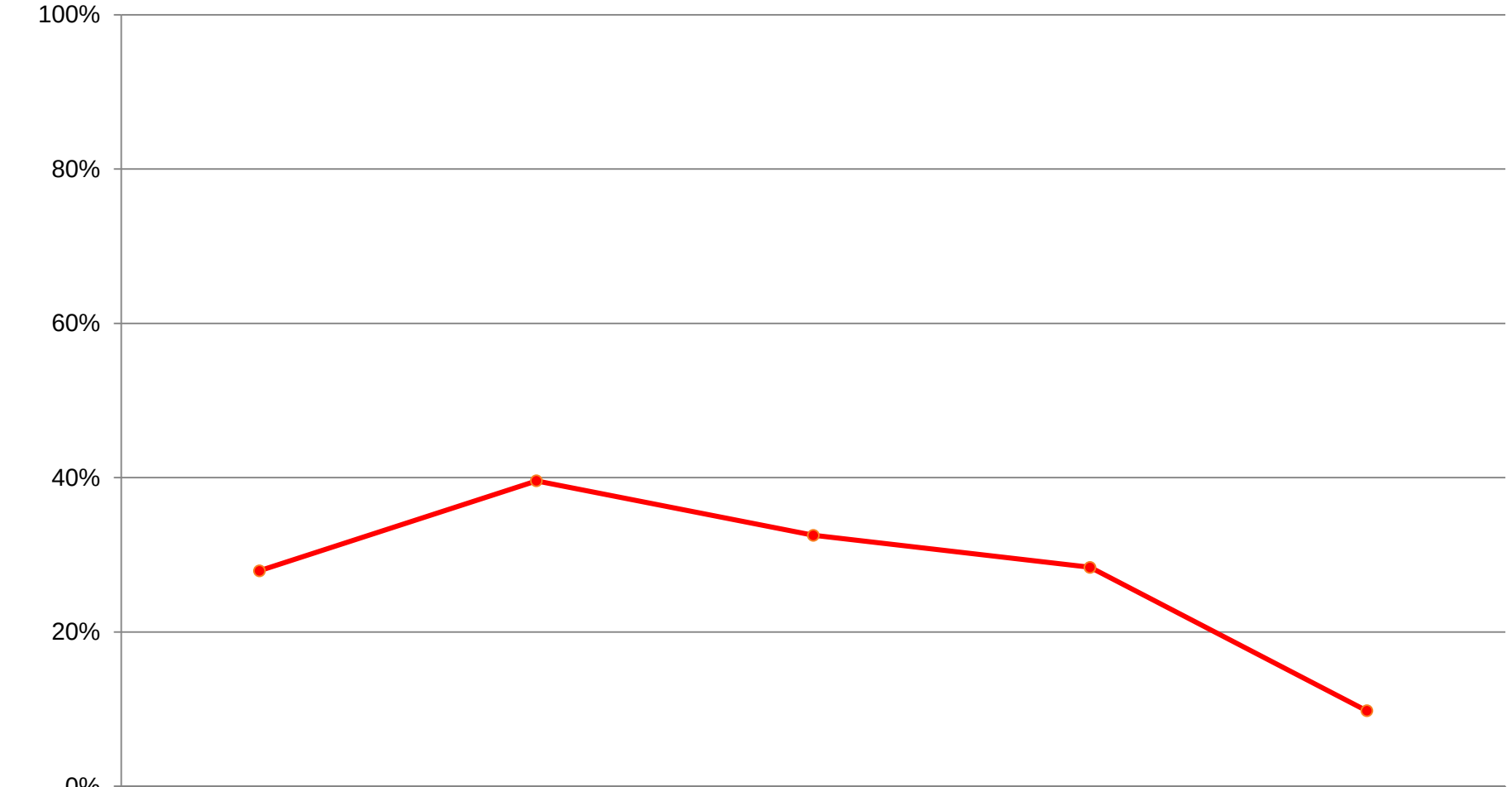
Deze paragraaf gaat in op de bezetting van de werkplekken. Links treft u twee tabellen aan met de aantallen van de gemeten kantoorruimtes en werkplekken. Rechts van de tabellen staat een cirkeldiagram met de gemiddelde bezettingsgraad van alle werkplekken.

Aantal kantoorruimtes	18
Gemiddeld aantal werkplekken per kantoorruimte	2,2

2.1.1 Per dag

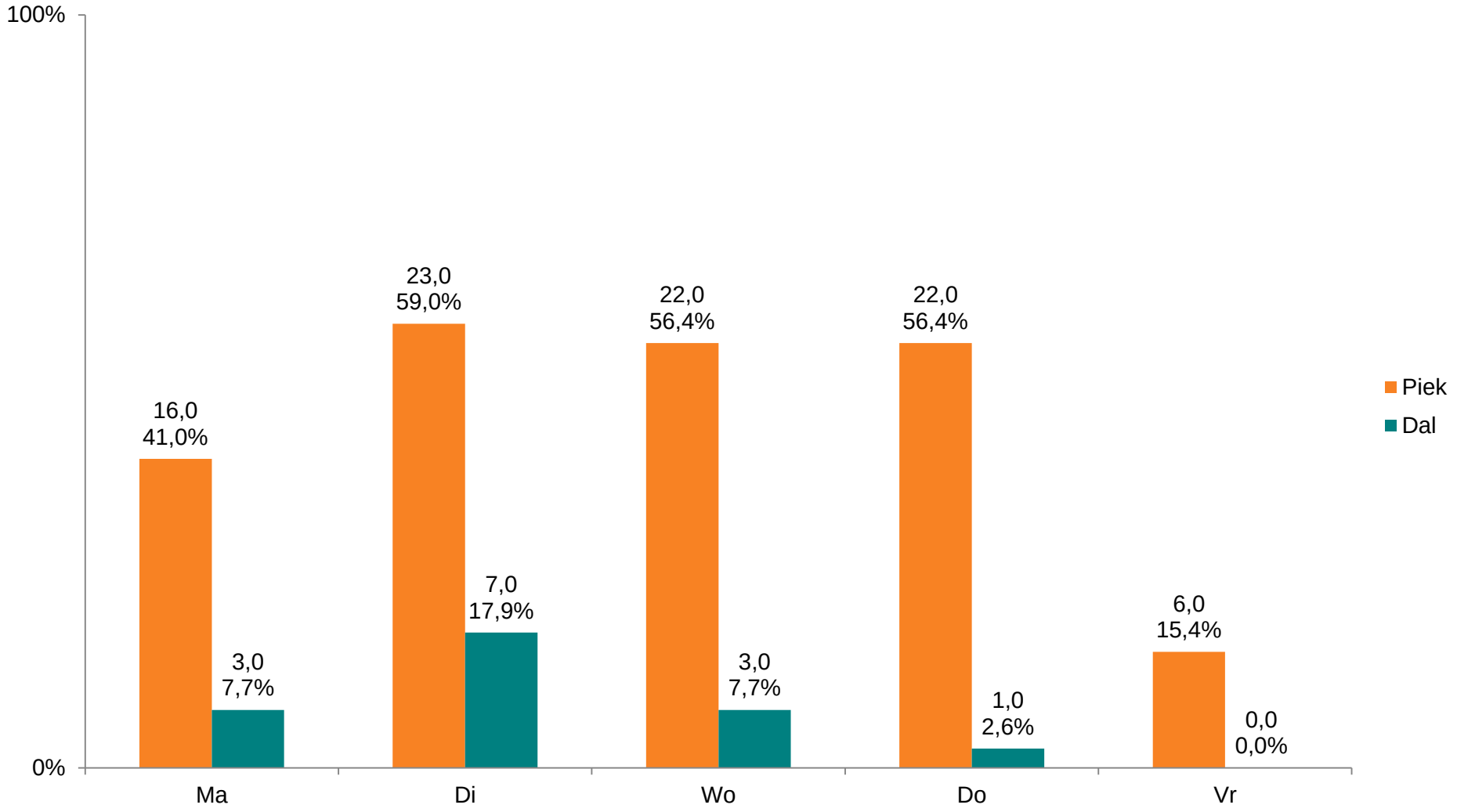
De bezettingsgraadmeting is van maandag tot en met vrijdag uitgevoerd. Het onderstaande lijndiagram geeft het verloop van de bezettingsgraad gedurende de week aan.

	Ma	Di	Wo	Do	Vr
OWB	27,9%	39,6%	32,5%	28,4%	9,8%

2.1.2 Piek en dal

Het onderstaande staafdiagram geeft inzicht in de hoogst (piek) en laagst (dal) gemeten bezettingsgraad, in aantal werkplekken en percentages.

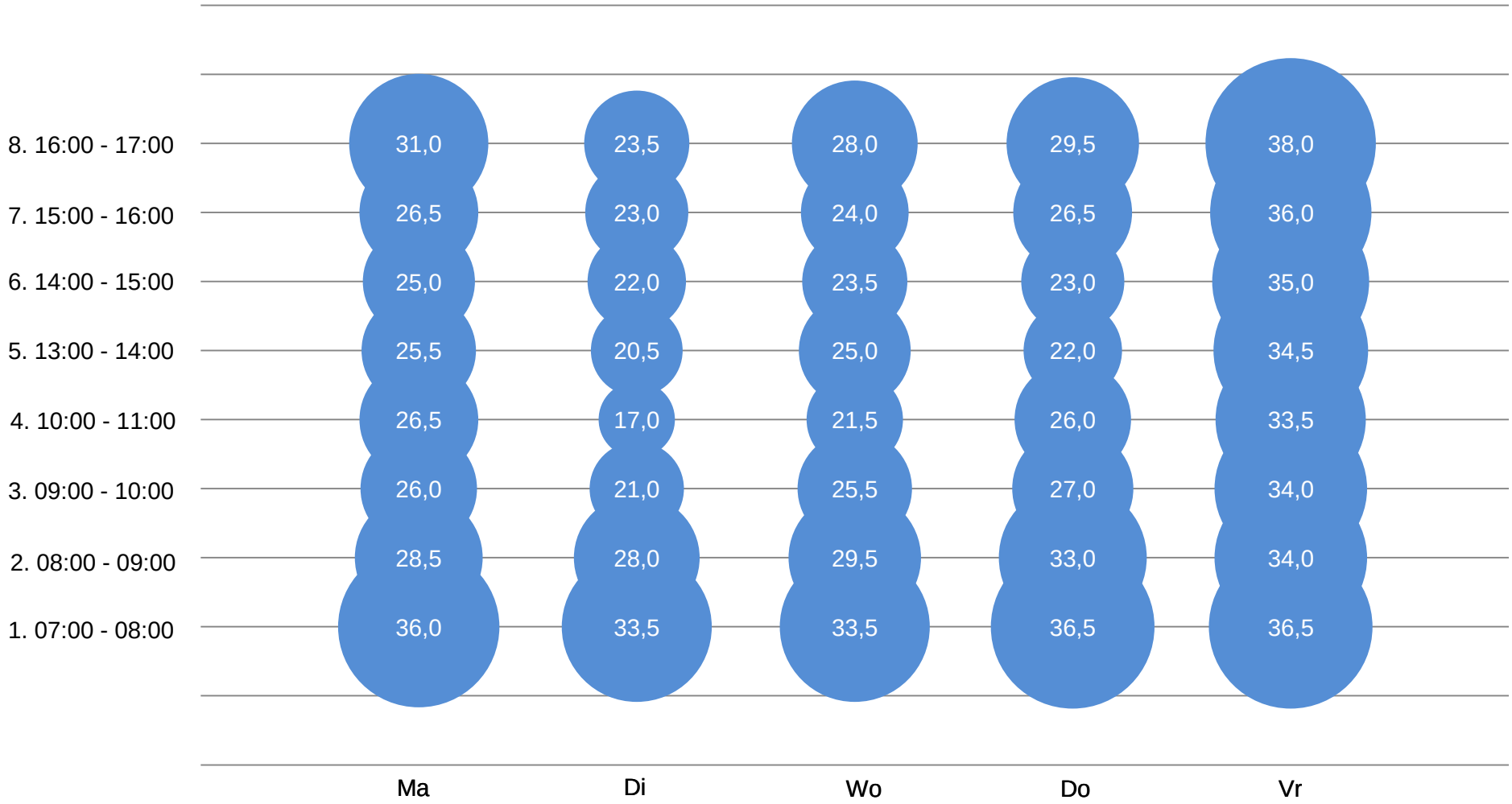
2.1.3 Per meetmoment - bellengrafiek

De bezettingsgraad per meetmoment wordt weergegeven met behulp van bellen. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen met elkaar te vergelijken.

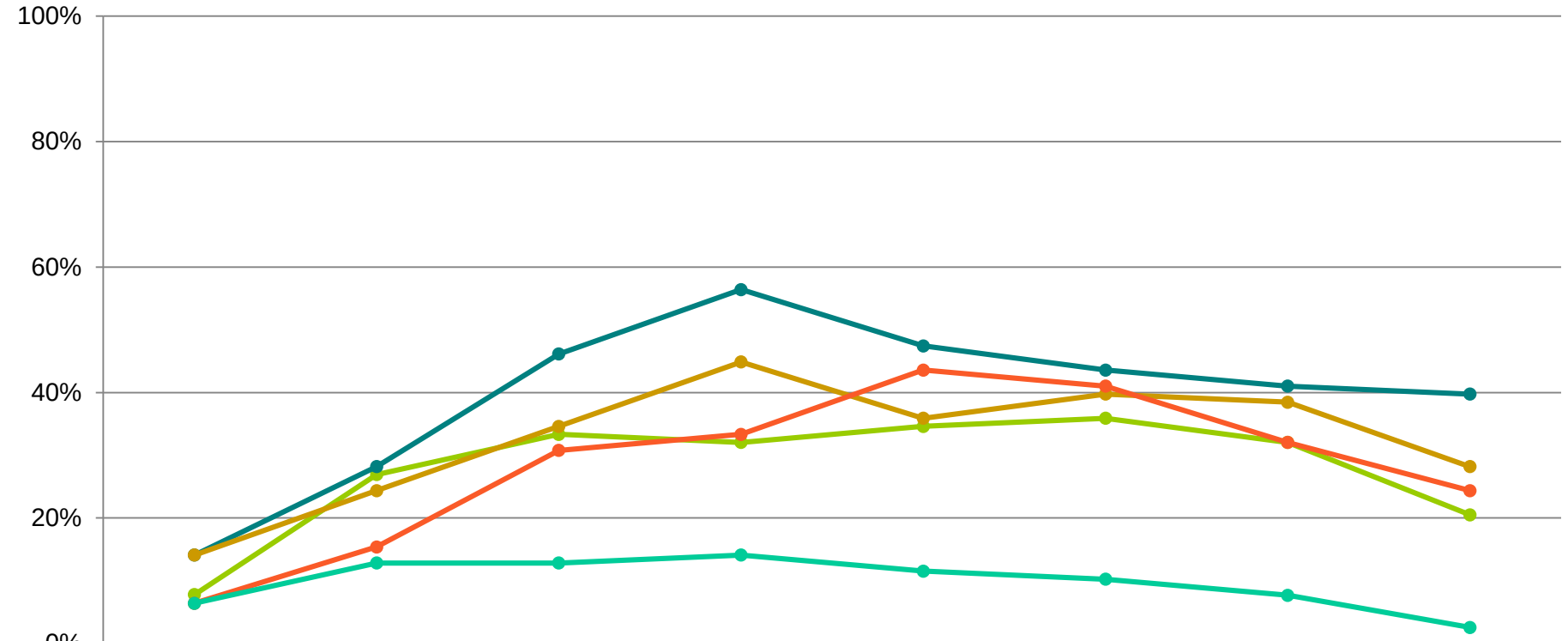
2.1.4 Per meetmoment beschikbaar - bellengrafiek

Het aantal beschikbare werkplekken wordt weergegeven met behulp van bellen. Hoe groter de bel, hoe meer werkplekken er beschikbaar zijn. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen met elkaar te vergelijken.

2.1.5 Per meetmoment - lijndiagram

Met behulp van een lijndiagram wordt het verloop van de gemiddelde bezettingsgraad per dag gevisualiseerd. Dit diagram bevat dezelfde gegevens als voorgaande bellengrafiek, maar geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	7,8%	26,9%	33,3%	32,1%	34,6%	35,9%	32,1%	20,5%
Di	14,1%	28,2%	46,2%	56,4%	47,4%	43,6%	41,0%	39,7%
Wo	14,1%	24,4%	34,6%	44,9%	35,9%	39,7%	38,5%	28,2%
Do	6,4%	15,4%	30,8%	33,3%	43,6%	41,0%	32,1%	24,4%
Vr	6,4%	12,8%	12,8%	14,1%	11,5%	10,3%	7,7%	2,6%

2.1.6 Per etage

De werkplekken zijn verdeeld over verschillende etages. Onderstaande tabel geeft inzicht in de gemiddelde bezettingsgraad per etage. Om deze bezettingsgraad in een context te kunnen plaatsen, is dit aangevuld met de omvang uitgedrukt in aantal werkplekken.

Etage	Aantal werkplekken	Gemiddelde bezettingsgraad	Gemiddeld aantal werkplekken bezet	Piekbezetting	Dalbezetting
Begane grond	18	25,6%	4,6	72,2%	0,0%
1e etage	21	29,3%	6,2	66,7%	0,0%
Totaal	**39**	**27,6%**	**10,8**	**59,0%**	**0,0%**

2.1.7 Per afdeling

Iedere werkplek is toegewezen aan een afdeling binnen de organisatie. In de volgende tabel is de omvang per afdeling weergegeven in aantal werkplekken. Dit is aangevuld met de gemiddelde bezettingsgraad uitgedrukt in percentages en aantallen.

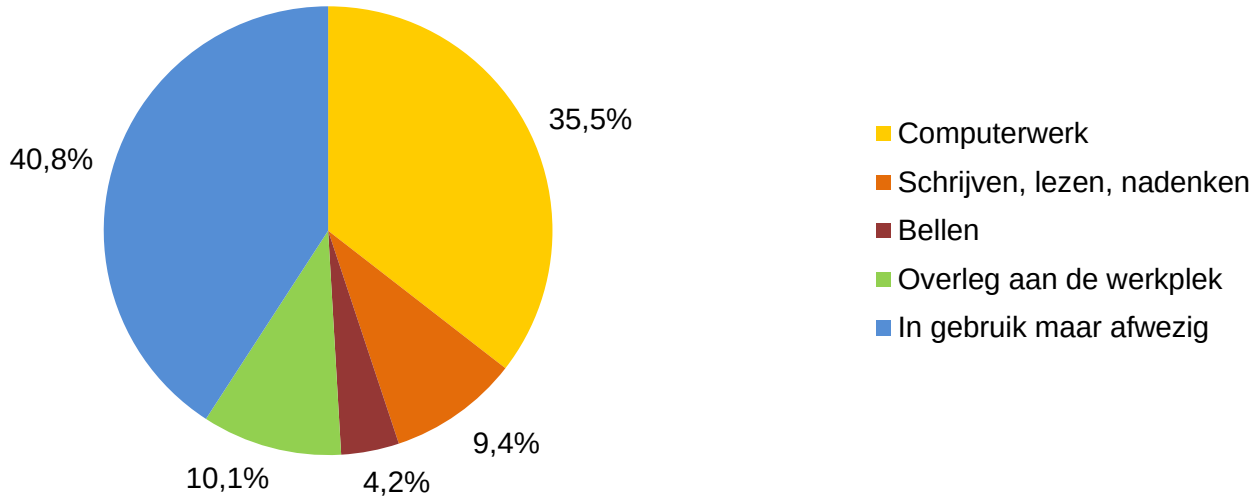
Afdeling	Aantal werkplekken	Gemiddelde bezettingsgraad	Gemiddeld aantal werkplekken bezet	Piekbezetting	Dalbezetting
Beheer Technische installaties	2	30,6%	0,6	100,0%	0,0%
Financiën	5	24,0%	1,2	100,0%	0,0%
Juridische Zaken, Vastgoed en Inkoop	1	26,3%	0,3	80,0%	0,0%
Management ZTO	2	48,1%	1,0	100,0%	0,0%
Peilbeheer	20	30,5%	6,1	100,0%	0,0%
Personeel en Organisatie	1	16,3%	0,2	68,4%	0,0%
Proces, Contr, Afvalwaterkbeh	8	18,5%	1,5	100,0%	0,0%
Totaal	**39**	**27,6%**	**10,8**	**59,0%**	**0,0%**

2.2 Het gebruik

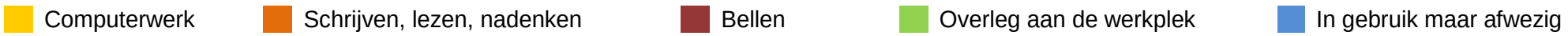
Aantal werkplekken	39
Gemiddelde bezettingsgraad	27,6%

In dit deel wordt inzicht gegeven in de wijze waarop werkplekken worden gebruikt. Met behulp van cirkeldiagrammen wordt de verhouding tussen verschillende werkactiviteiten uitgedrukt in een gemiddeld percentage.

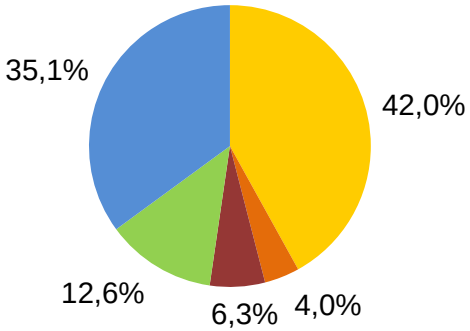
De gegevens in deze paragraaf zijn enkel gebaseerd op de bezette werkplekken.

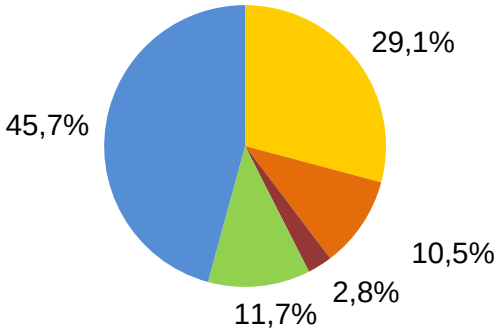
2.2.1 Per dag

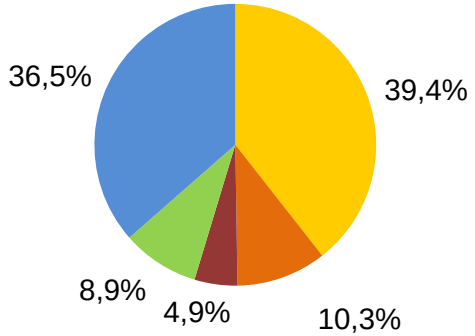
Maandag

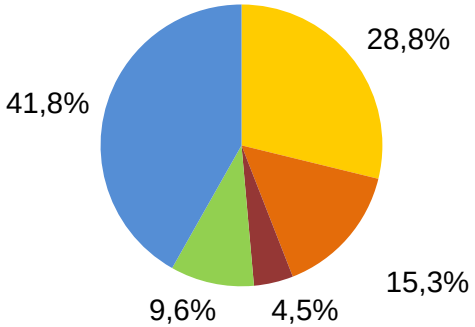
Dinsdag

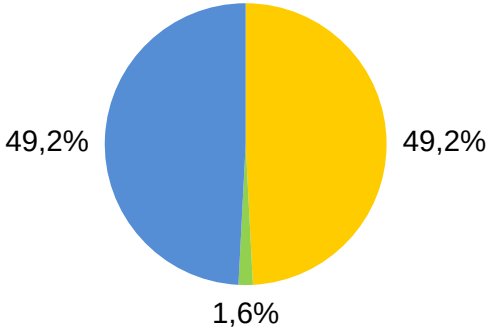
Woensdag

Donderdag

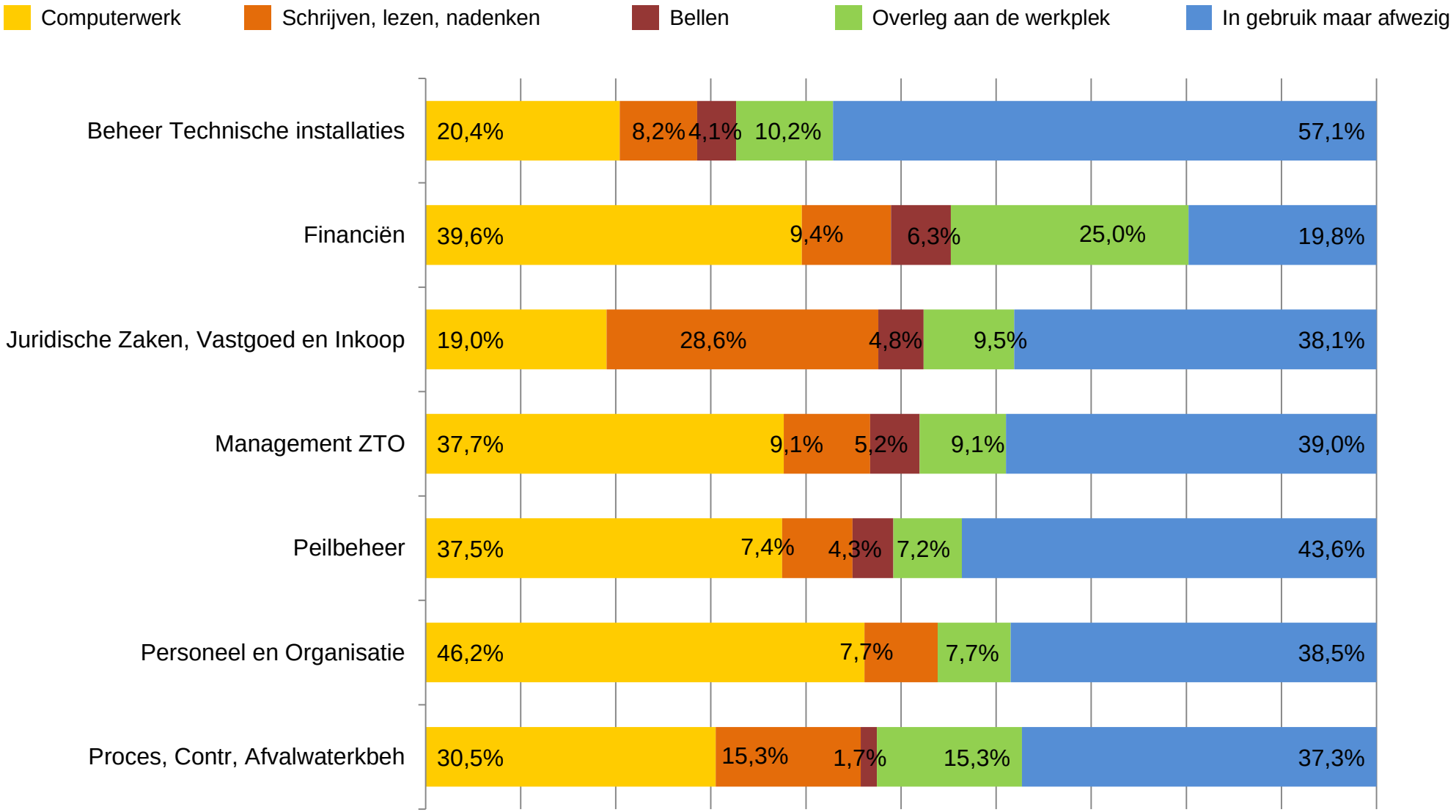

Vrijdag

2.2.2 Per afdeling

In onderstaande staafdiagram is het gebruik per afdeling weergegeven. Het geeft inzicht in de wijze waarop werkactiviteiten zich verhouden binnen een afdeling.

3 De overlegfaciliteiten

De gebruikers binnen de kantoorlocatie kunnen gebruik maken van diverse overlegfaciliteiten. Onderscheid wordt gemaakt tussen vergaderruimtes en vergadertafels in kantoorruimtes. Het gebruik van deze faciliteiten wordt in dit hoofdstuk inzichtelijk gemaakt.

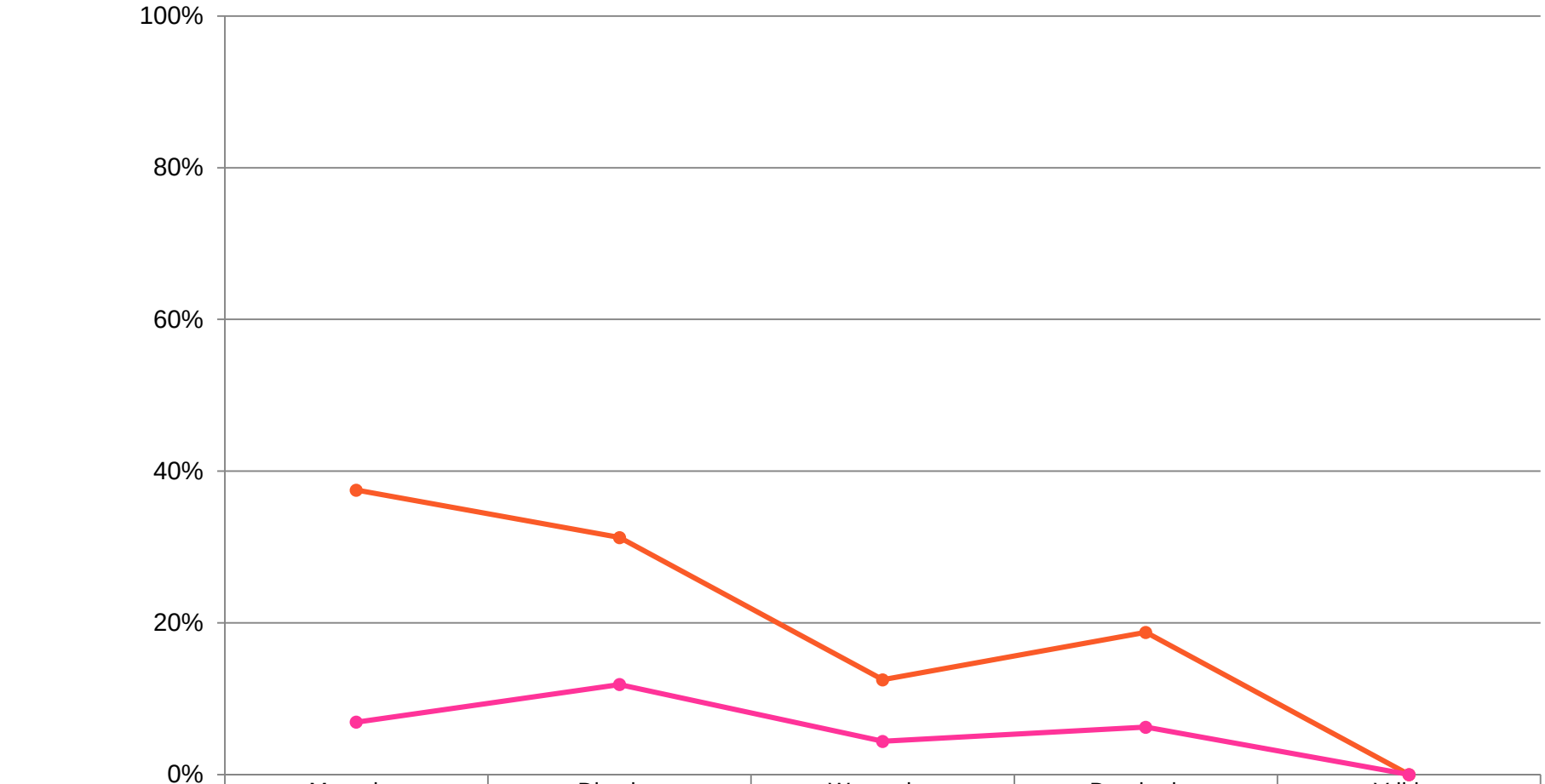
Overlegfaciliteit	Aantal	Gemiddelde capaciteit	Gemiddelde bezettingsgraad	Gemiddelde benutting	Piekbezetting	Dalbezetting
Vergaderruimte	1	14,0	20,0%	50,9%	100,0%	0,0%
Vergadertafels in kantoorruimtes	10	5,1	5,9%	41,0%	40,0%	0,0%
Totaal	**11**	**5,9**	**7,2%**	**45,7%**	**36,4%**	**0,0%**

In de volgende paragrafen is de bezetting en benutting per overlegfaciliteit opgenomen.

3.1 Bezetting per ruimtetype

3.1.1 Per dag

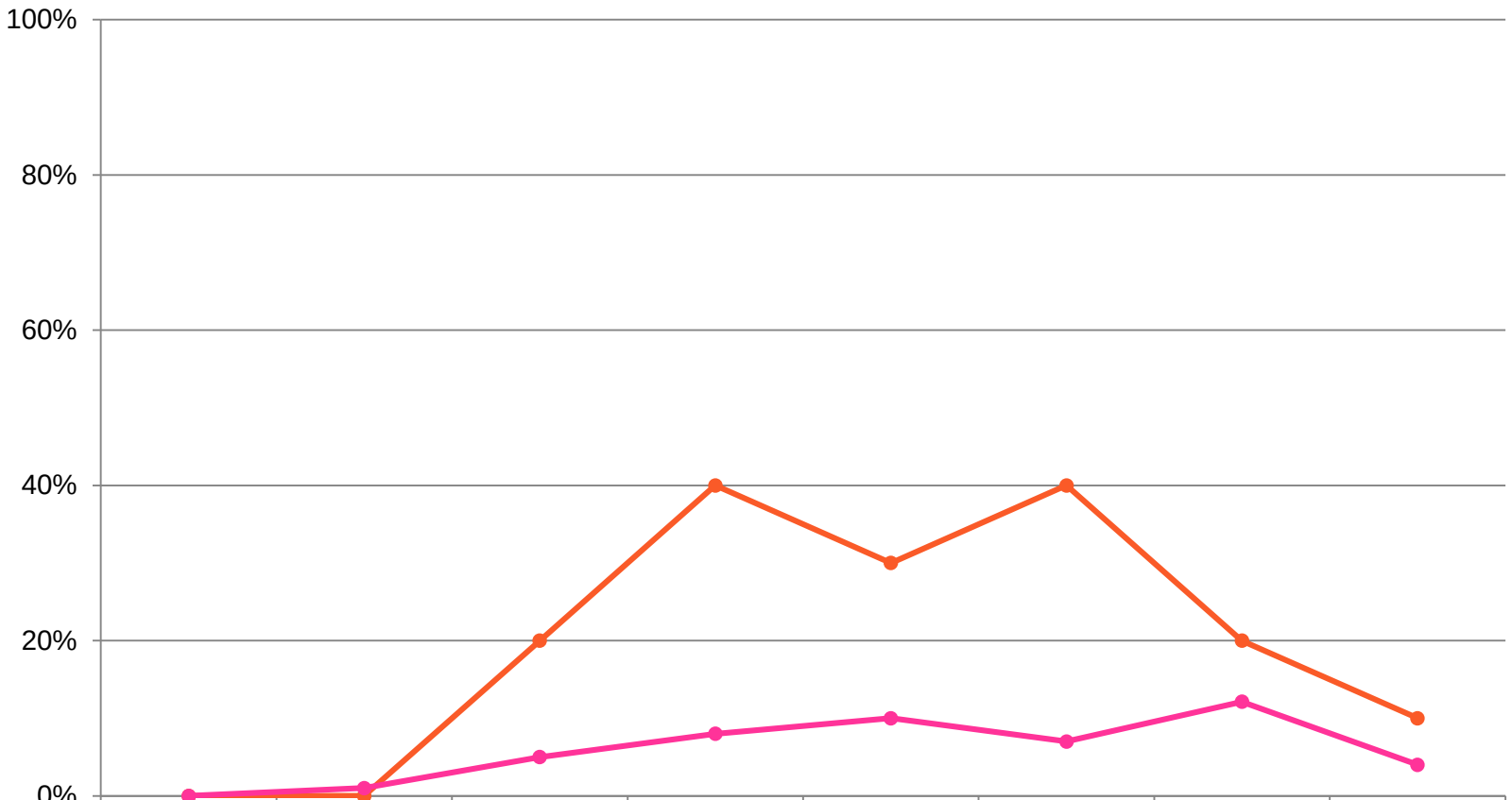
Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de bezettingsgraad gedurende de week aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Vergaderruimte	37,5%	31,3%	12,5%	18,8%	0,0%
Vergadertafels	6,9%	11,9%	4,4%	6,3%	0,0%

3.1.2 Per meetmoment - lijndiagram

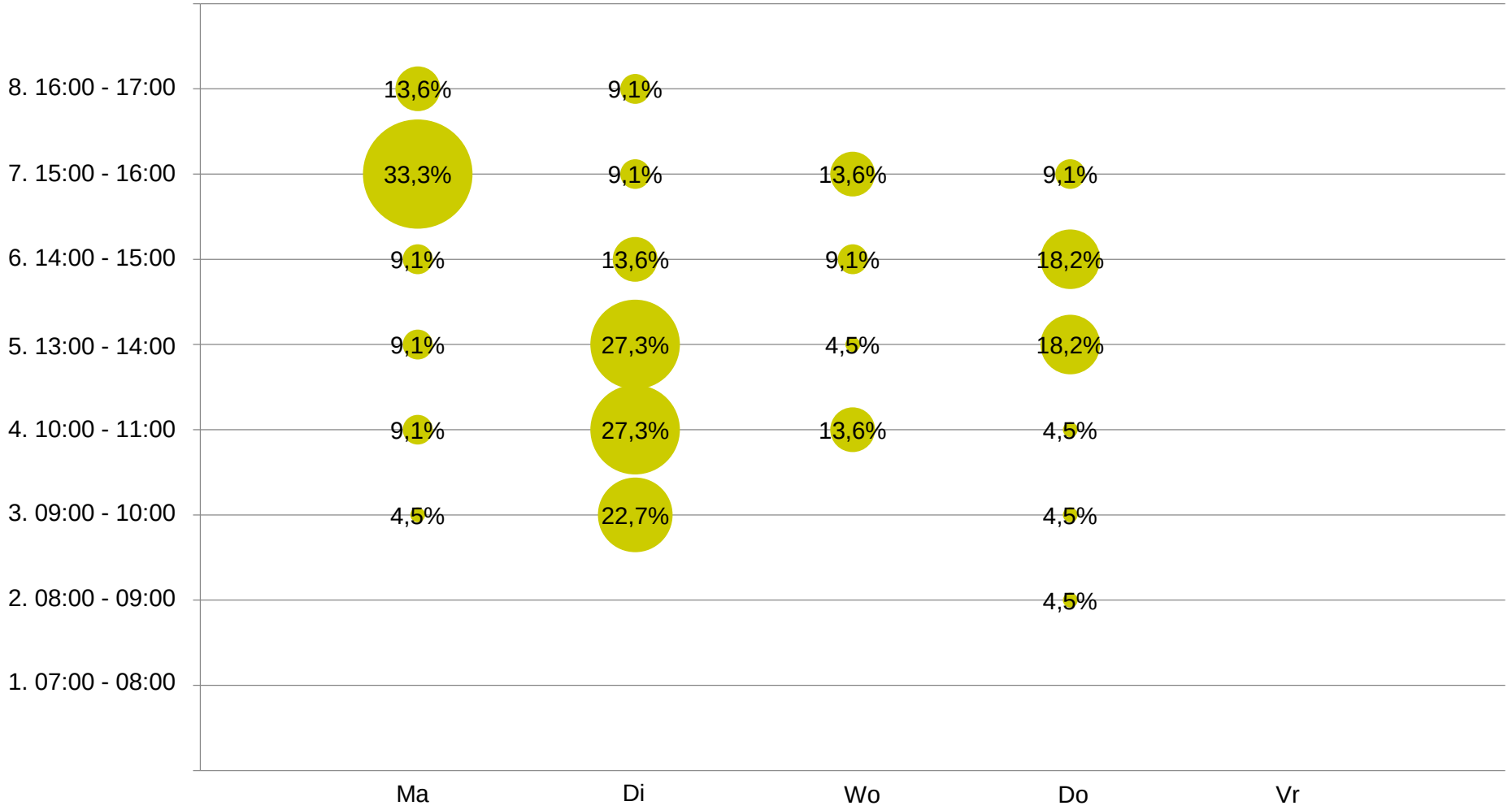
Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de bezettingsgraad gedurende de dag aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende meetmomenten.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Vergaderruimte	0,0%	0,0%	20,0%	40,0%	30,0%	40,0%	20,0%	10,0%
Vergadertafels	0,0%	1,0%	5,0%	8,0%	10,0%	7,0%	12,1%	4,0%

3.1.3 Per meetmoment - bellengrafiek

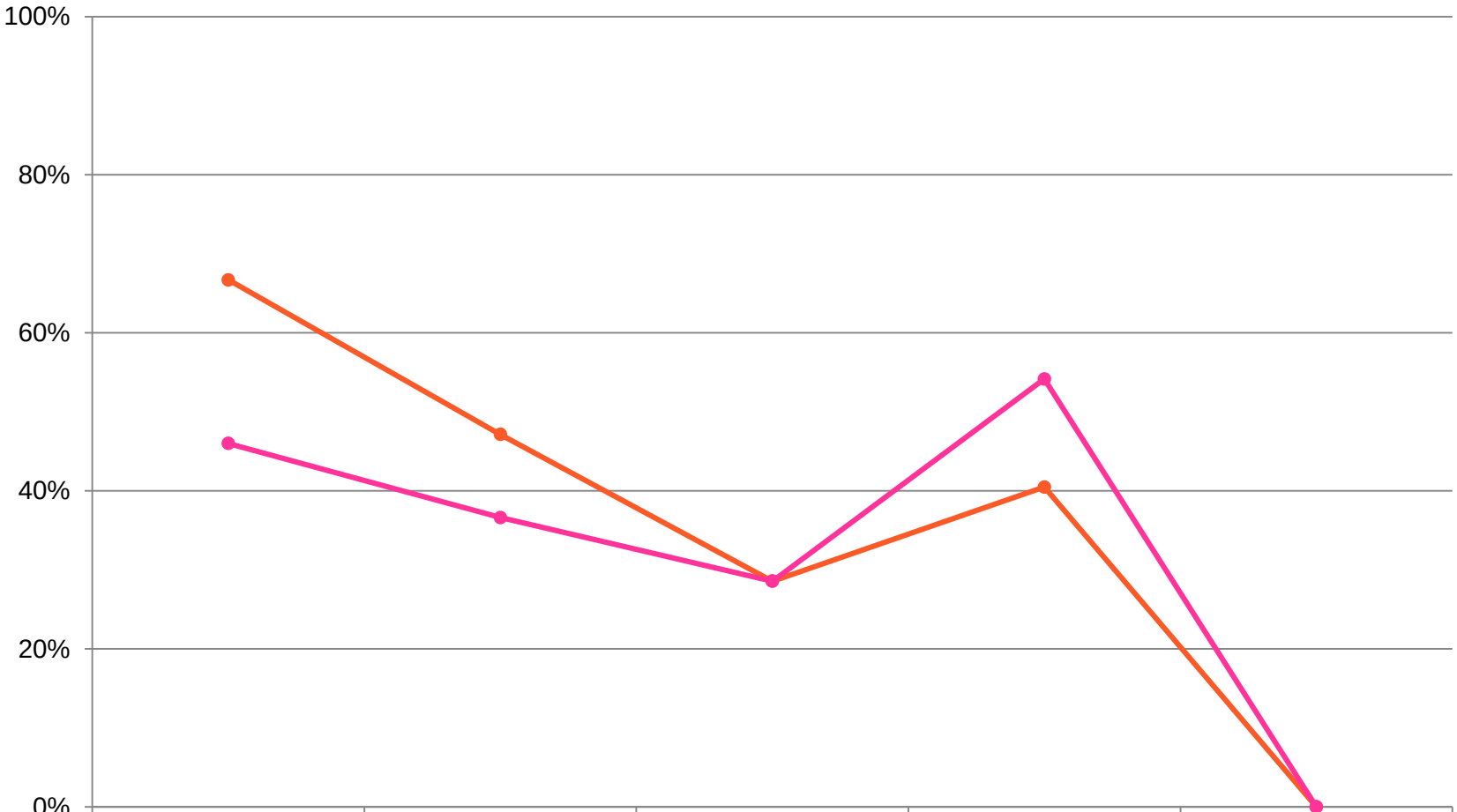
Het gebruik van de overlegfaciliteiten is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.2 Benutting per ruimtetype

3.2.1 Per dag

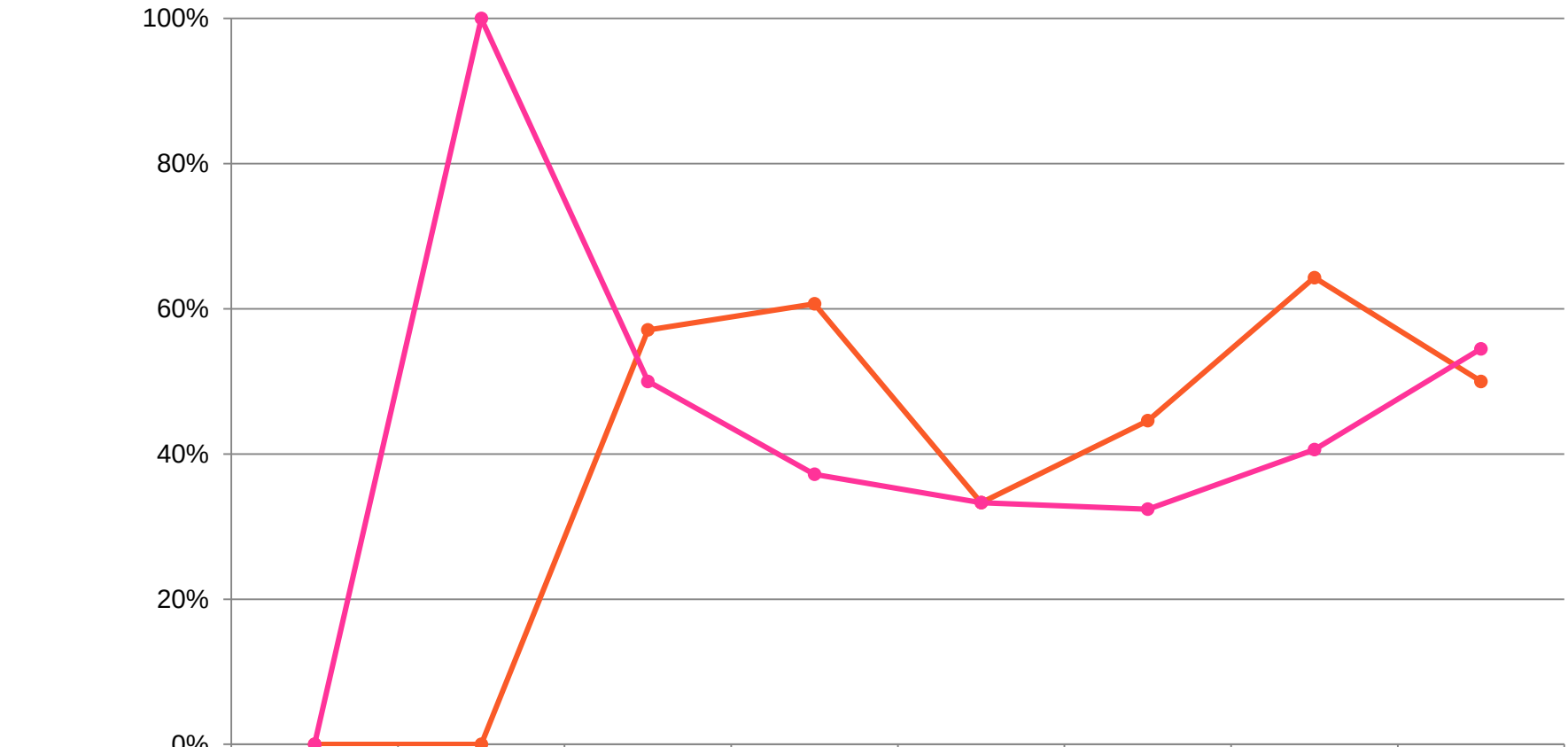
Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de benuttingsgraad gedurende de week aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	ma	di	wo	do	vr
Vergaderruimte	66,7%	47,1%	28,6%	40,5%	0,0%
Vergadertafels	46,0%	36,6%	28,6%	54,2%	0,0%

3.2.2 Per meetmoment

Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de benuttingsgraad gedurende de dag aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende meetmomenten.

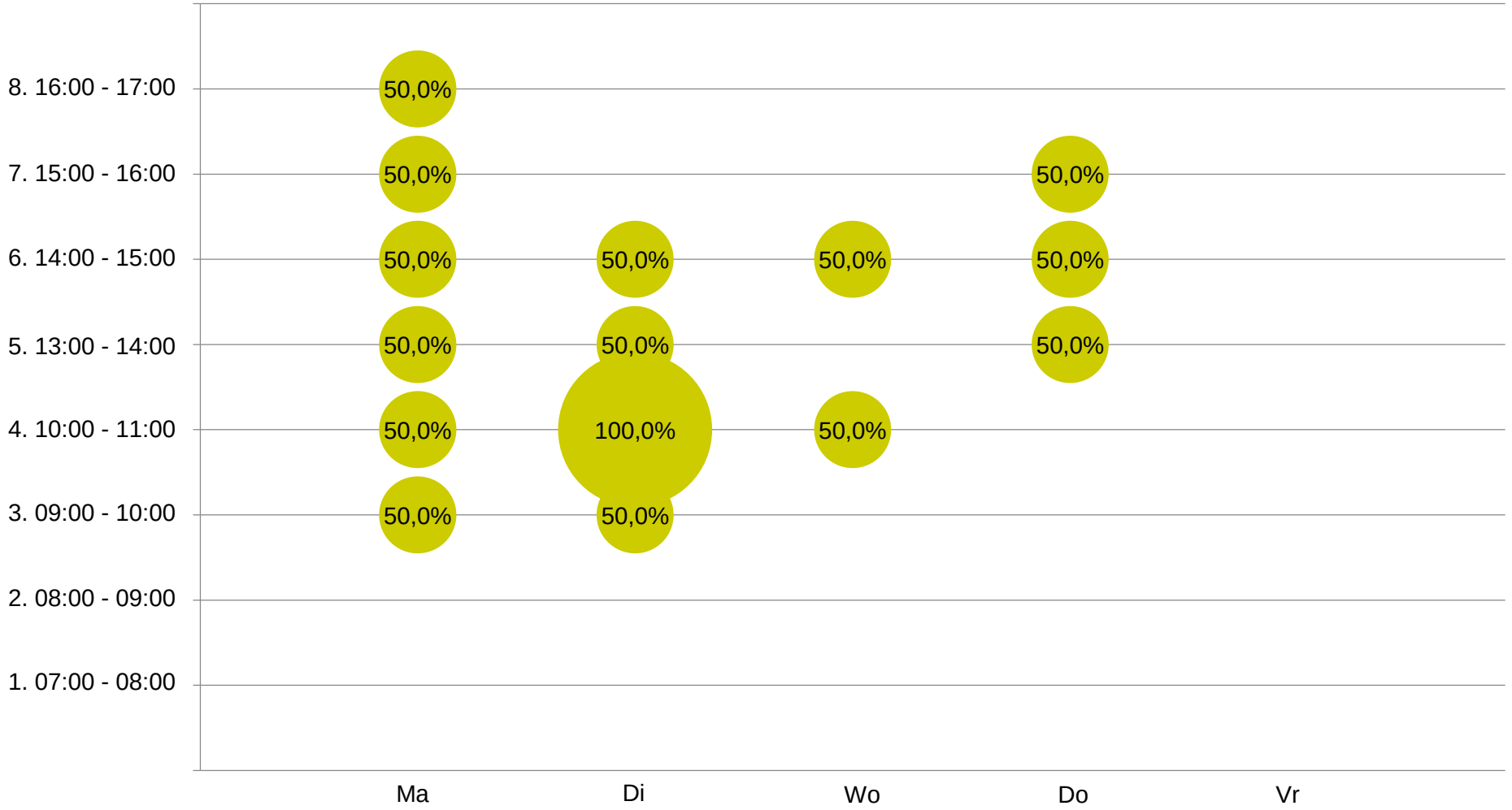

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Vergaderruimte	0,0%	0,0%	57,1%	60,7%	33,3%	44,6%	64,3%	50,0%
Vergadertafels	0,0%	100,0%	50,0%	37,2%	33,3%	32,4%	40,6%	54,5%

3.3 Vergaderruimtes

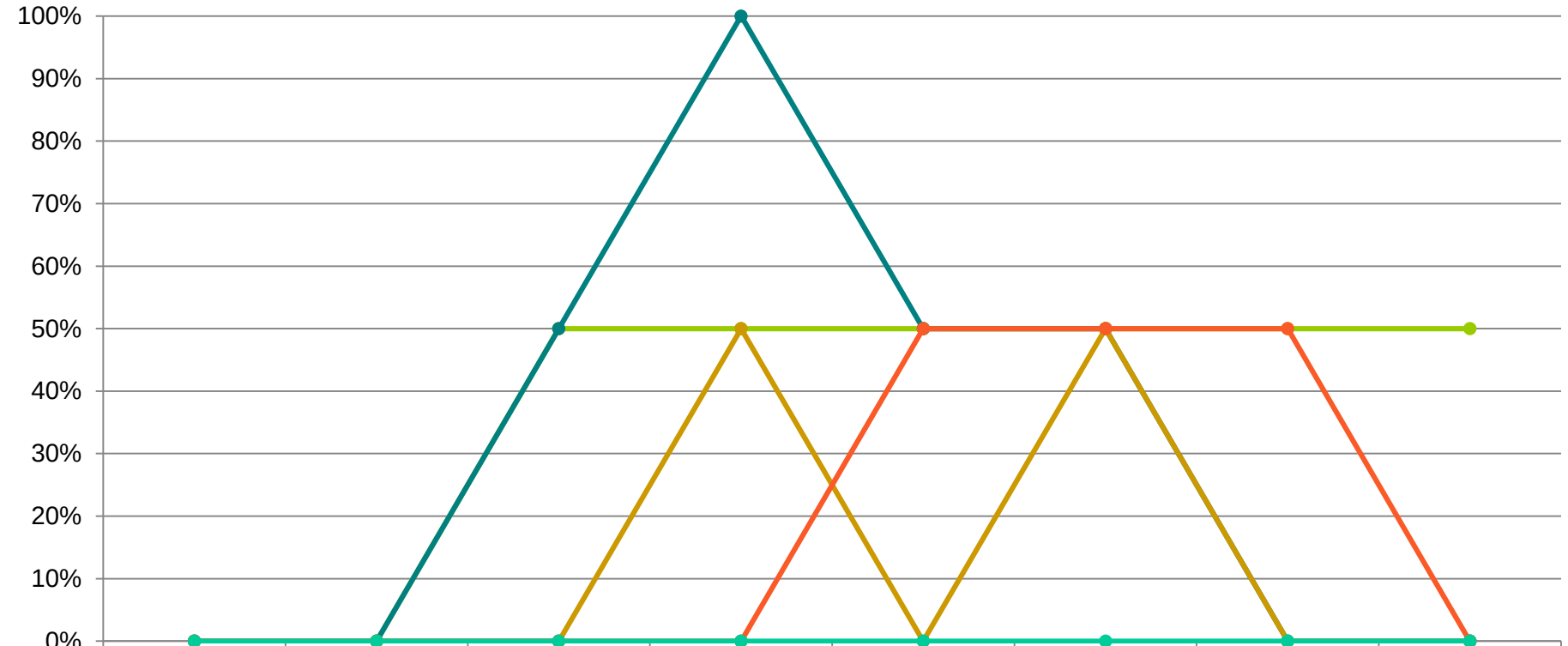
3.3.1 Bellengrafiek

Het gebruik van de vergaderruimtes is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.3.2 Lijndiagram

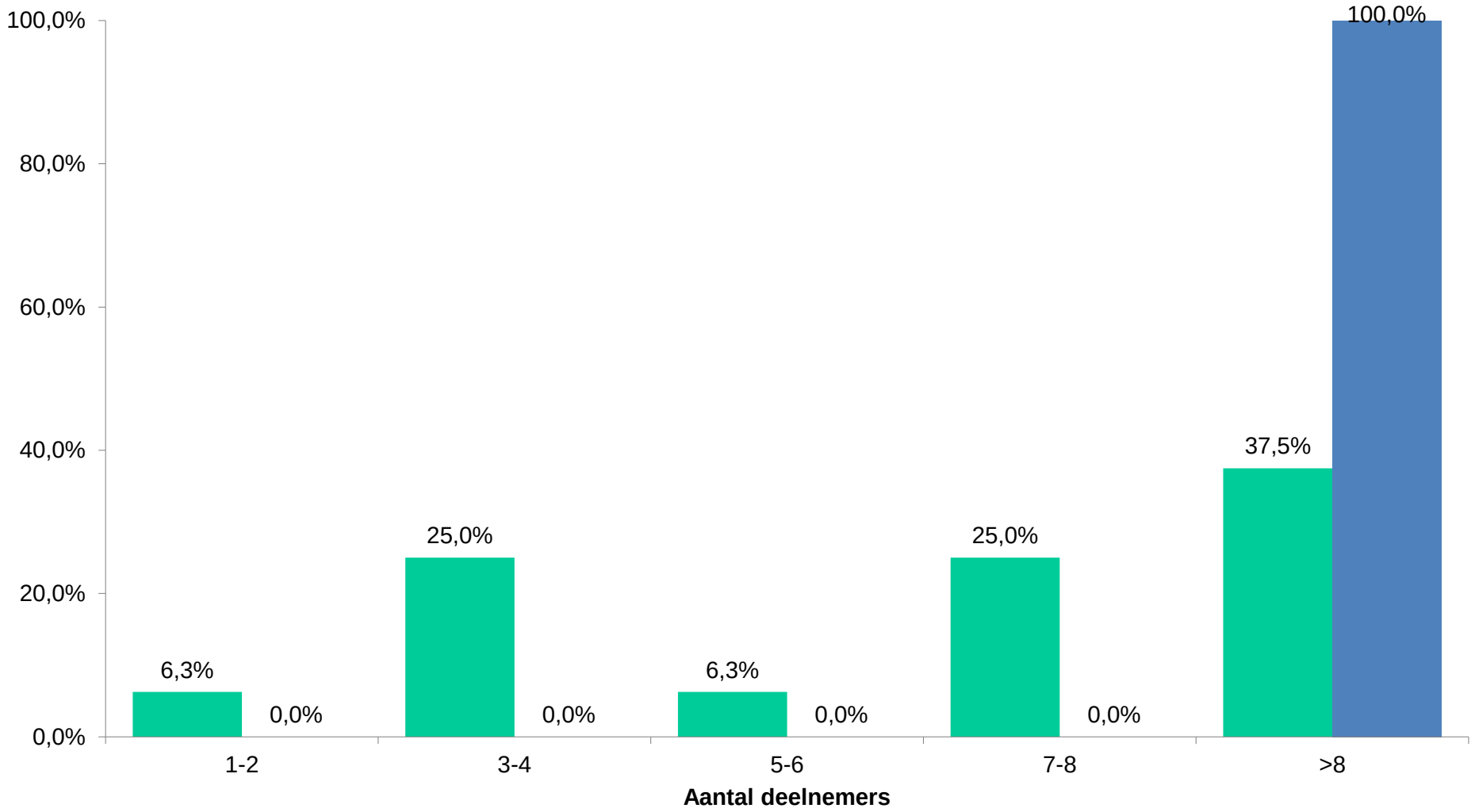
Met behulp van een lijndiagram wordt het verloop van de gemiddelde bezettingsgraad per dag gevisualiseerd. Dit diagram bevat dezelfde gegevens als voorgaande bellengrafiek, maar geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	0,0%	0,0%	50,0%	50,0%	50,0%	50,0%	50,0%	50,0%
Di	0,0%	0,0%	50,0%	100,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%
Wo	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%
Do	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	50,0%	50,0%	0,0%
Vr	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

3.3.3 Groepsgrootte

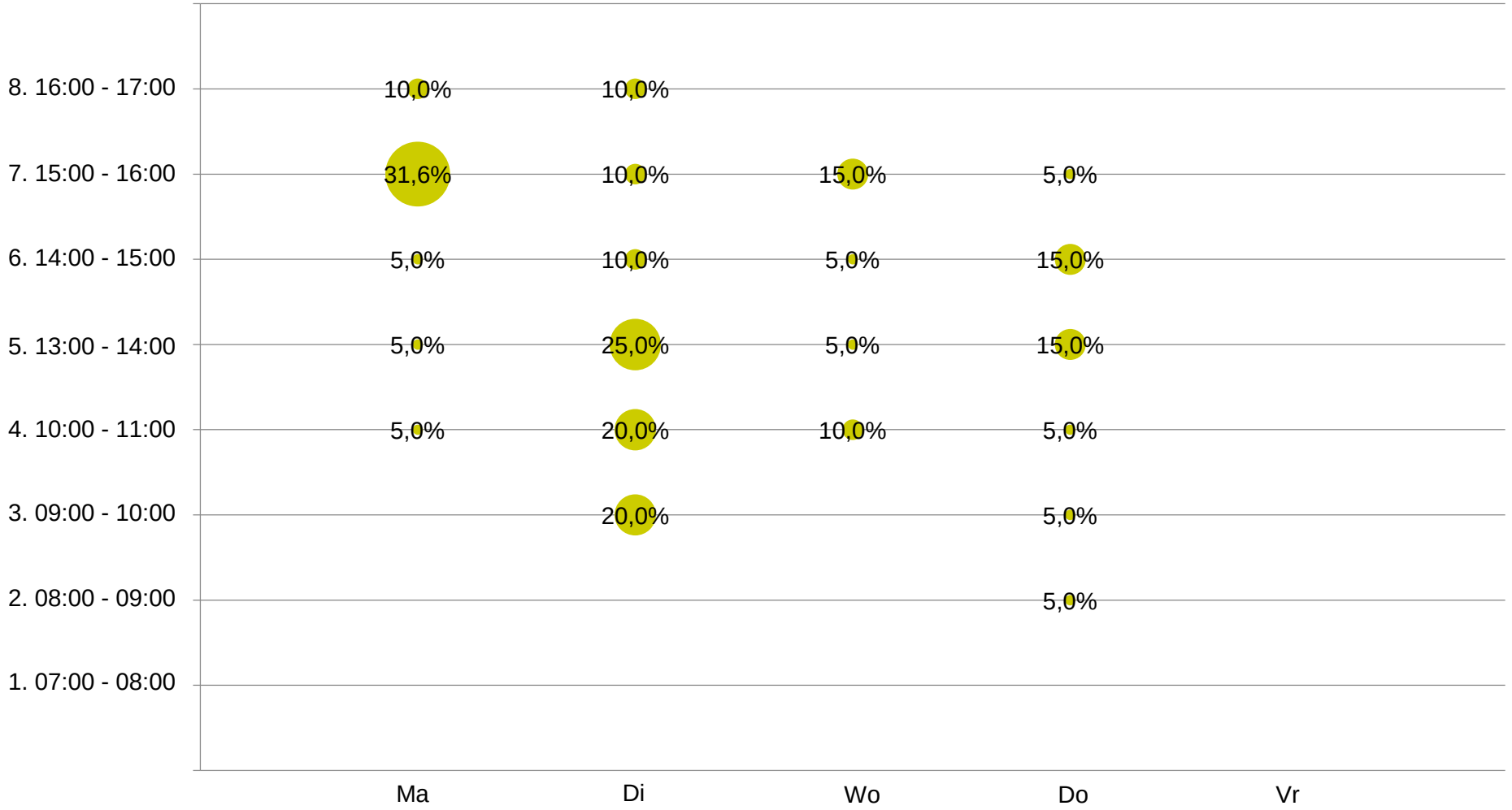
Tijdens ieder meetmoment is het aantal gebruikers van vergaderruimtes vastgelegd. De verdeling van de gemiddelde groepsgrootte is in onderstaande grafiek weergegeven. Daarnaast is de grootte van de aangeboden vergaderruimtes weergegeven.

3.4 Vergadertafels in kantoorruimtes

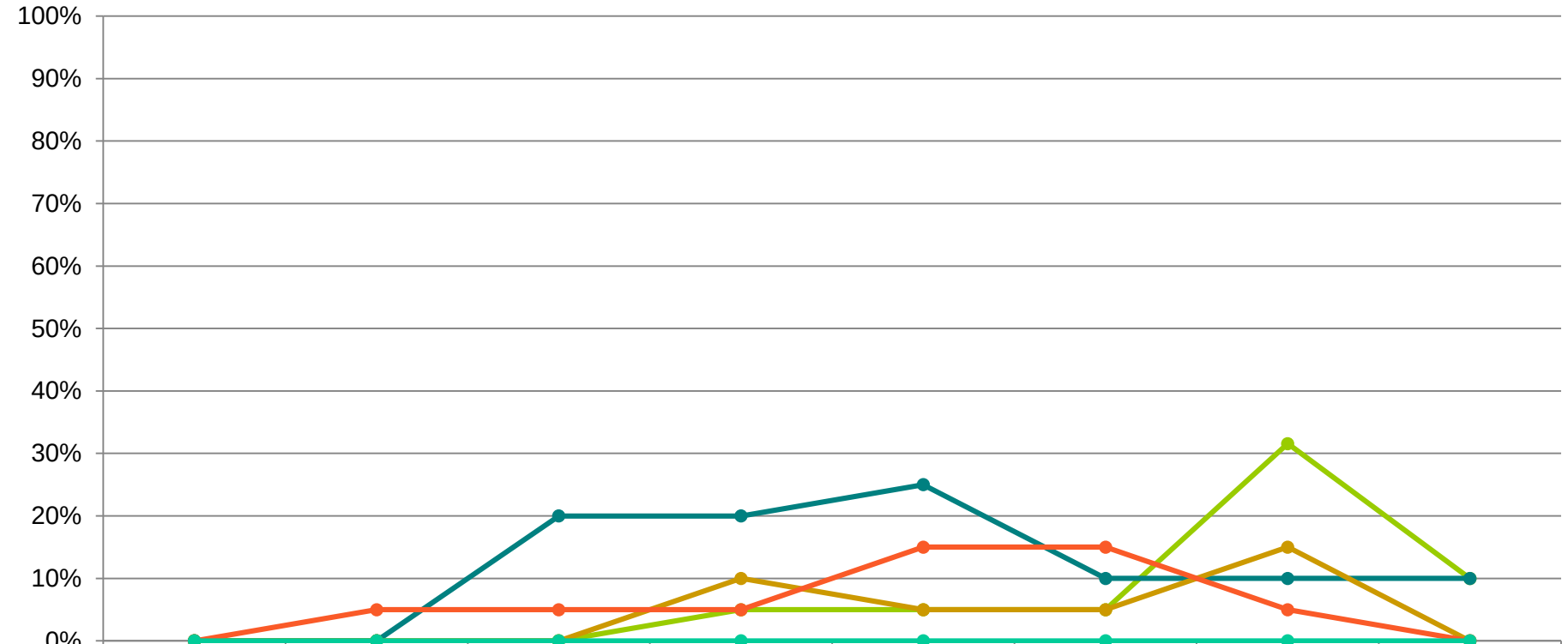
3.4.1 Bellengrafiek

Het gebruik van de vergadertafels is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.4.2 Lijndiagram

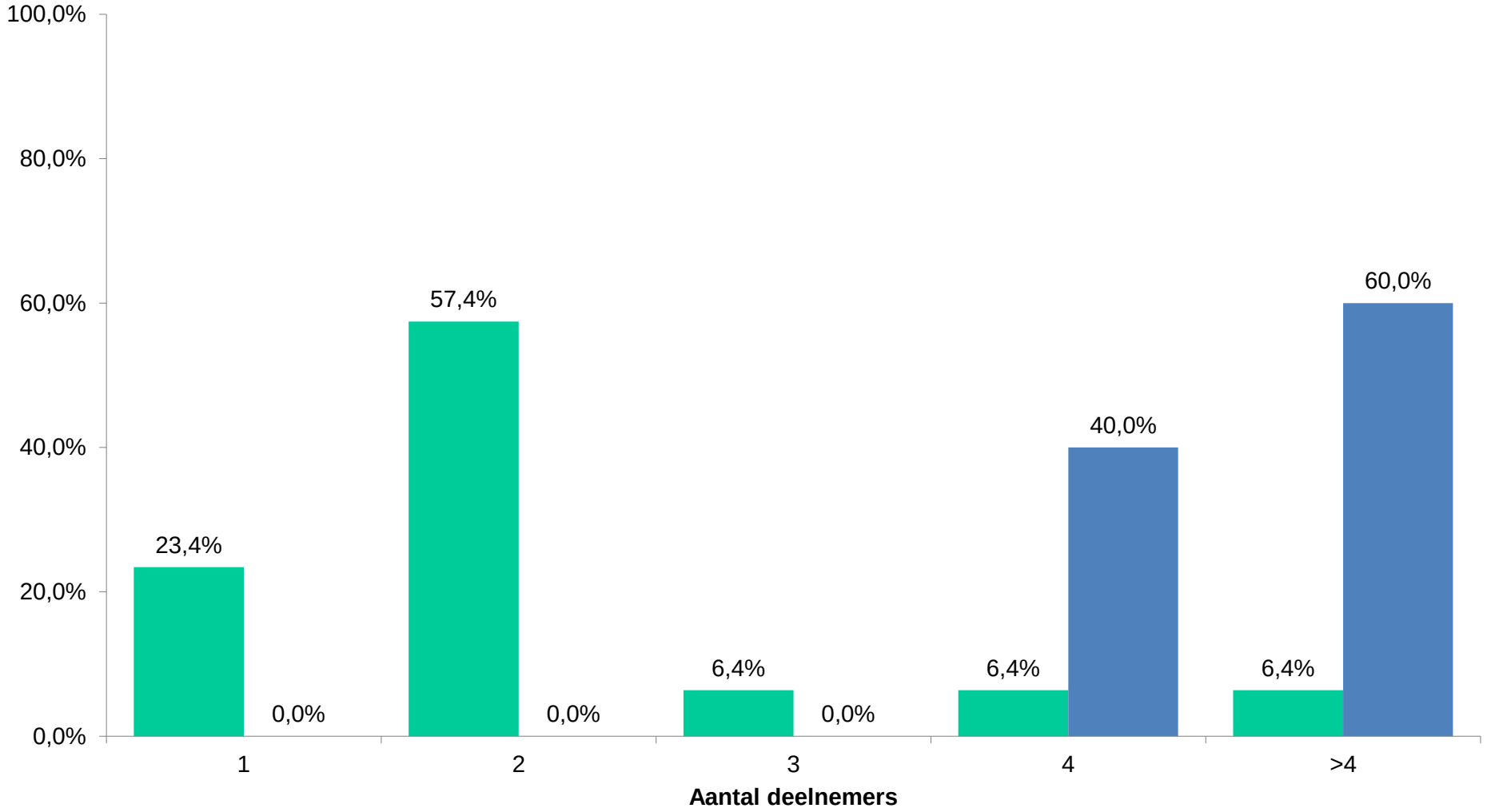
Met behulp van een lijndiagram wordt het verloop van de gemiddelde bezettingsgraad per dag gevisualiseerd. Dit diagram bevat dezelfde gegevens als voorgaande bellengrafiek, maar geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	0,0%	0,0%	0,0%	5,0%	5,0%	5,0%	31,6%	10,0%
Di	0,0%	0,0%	20,0%	20,0%	25,0%	10,0%	10,0%	10,0%
Wo	0,0%	0,0%	0,0%	10,0%	5,0%	5,0%	15,0%	0,0%
Do	0,0%	5,0%	5,0%	5,0%	15,0%	15,0%	5,0%	0,0%
Vr	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

3.4.3 Groepsgrootte

Tijdens ieder meetmoment is het aantal gebruikers van de vergadertafels vastgelegd. De verdeling van de gemiddelde groepsgrootte is in onderstaande grafiek weergegeven. Daarnaast is de grootte van de aangeboden vergadertafels weergegeven.

4 Benchmark

In onderstaande tabel zijn naast de meetresultaten van het Hoogheemraadschap van het Delfland ook de meetresultaten van vier referentieprojecten weergegeven. Op deze wijze ontstaat er inzicht in hoe het Hoogheemraadschap zich verhoudt ten opzichte van andere organisaties.

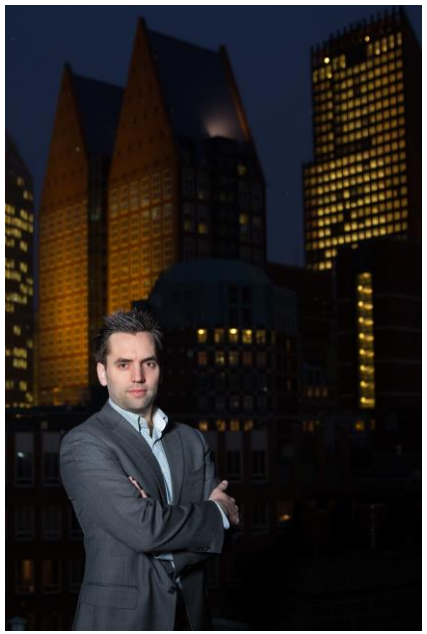
	Bezetting			Gebruik van de werkplek					Vergaderruimtes	
	Gemiddeld	Piek	Dal	Computerwerk	Schrijven, lezen, nadenken	Bellen	Overleg aan de werkplek	In gebruik maar afwezig	Bezetting	Benutting
Referentie 1	49,6%	66,0%	28,1%	53,6%	4,2%	4,0%	10,1%	28,2%	21,9%	36,4%
Referentie 2	41,9%	60,4%	21,9%	63,0%	2,7%	7,3%	8,0%	18,9%	14,8%	42,4%
Hoogheemraadschap Delfland	**39,6%**	**61,9%**	**9,6%**	**48,2%**	**5,1%**	**3,9%**	**9,6%**	**33,2%**	**16,7%**	**56,8%**
Referentie 3	46,5%	65,5%	15,7%	48,6%	9,3%	5,1%	14,6%	22,4%	10,7%	27,1%
Referentie 4	38,5%	52,0%	23,5%	38,2%	12,7%	2,1%	10,7%	36,3%	20,2%	58,0%

5 Afsluiting

De gegevens in dit rapport zijn met grote zorg samengesteld en gebaseerd op een grote hoeveelheid data. Ondanks de nauwkeurigheid en zorgvuldigheid die is nagestreefd, kan het zijn dat het rapport fouten bevat.

Dezelfde grote hoeveelheid data stelt ons in staat een groot aantal rapportagemogelijkheden samen te stellen. Bij specifieke rapportagebehoeften denkt méét graag met u mee en levert aanvullende rapportages tegen een standaard uurtarief. Ontbreekt gewenste informatie of bevat de informatie fouten kunt u dit kenbaar maken via onderstaande contactgegevens.

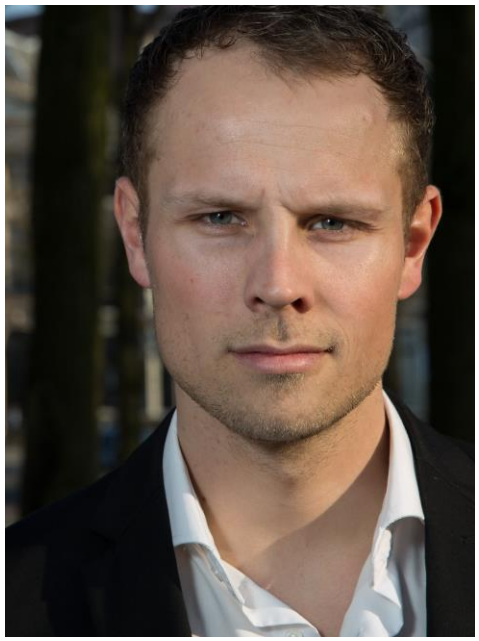
méét Den Haag

Ian Foulds

m: +31 6 41 97 68 10
e: ian@meet.nl
i: www.meet.nl

méét Den Haag

Thomas de Ruiter

m: +31 6 81 35 05 88
e: thomas@meet.nl
i: www.meet.nl

méét Den Haag

Jop van Hall

m: +31 6 12 53 73 97
e: jop@meet.nl
i: www.meet.nl

méét

- méét Facilitaire Prestaties

Maakt de kwaliteit van facilitaire diensten inzichtelijk. Op basis van de Facilitity Performance Standard worden prestaties gemeten.

- méét Het Nieuwe Werken

In samenwerking met AOS Studley is de HNW Monitor ontwikkeld. De HNW Monitor bundelt de expertise en data van twee marktleiders: AOS Studley op het gebied van huisvesting en facilitaire kengetallen en méét met bezettingsgraadcijfers en het gebruik van de werkomgeving.

- méét Schoon, Heel & Veilig

Met name voor gemeentes die openbare ruimtes beheren en behoefte hebben aan stuurinformatie met betrekking tot de kwaliteit. Openbaar vervoersbedrijven die stations beheren hebben veel baat bij dit type meting.

- méét Schoonmaakkwaliteit

Om met de schoonmaakdienstverlener de kwaliteit te verbeteren worden metingen uitgevoerd op basis van het VSR-Kwaliteitsmeetsysteem (VSR-KMS) dat is vastgelegd in een nationale norm voor de beoordeling van schoonmaakonderhoud: NEN 2075.

- méét Werkplekbezetting

Met behulp van een bezettingsgraadmeting ontstaat inzicht in het daadwerkelijk gebruik van bijvoorbeeld kantoorruimtes, werkplekken, parkeerplekken, onderwijsruimtes en vergaderruimtes.

méét

Project	méét Werkplekbezetting – Hoogheemraadschap van Delfland Locatie: Delftechpark
Opdrachtgever	Dhr. B. van der Maden
Samengesteld	November 2014
Versie	4.1

Inhoudsopgave

1 Aanleiding **1**
1.1 Project 1
1.2 Methodiek 2
1.3 Leeswijzer 3

2 De werkplekken **5**
2.1 De bezetting 5
2.1.1 Per dag 6
2.1.2 Piek en dal 7
2.1.3 Per meetmoment - bellengrafiek 8
2.1.4 Per meetmoment beschikbaar - bellengrafiek 9
2.1.5 Per meetmoment - lijndiagram 10
2.1.6 Per etage 11
2.1.7 Per afdeling 12
2.2 Het gebruik 13
2.2.1 Per dag 14
2.2.2 Per afdeling 15

3 De overlegfaciliteiten **16**
3.1 Bezetting per ruimtetype 17
3.1.1 Per dag 17
3.1.2 Per meetmoment - lijndiagram 18
3.1.3 Per meetmoment - bellengrafiek 19
3.2 Benutting per ruimtetype 20
3.2.1 Per dag 20
3.2.2 Per meetmoment 21
3.3 Vergaderruimtes 22
3.3.1 Bellengrafiek 22
3.3.2 Lijndiagram 23
3.3.3 Groepsgrootte 24
3.4 Vergadertafels in kantoorruimtes 25
3.4.1 Bellengrafiek 25
3.4.2 Lijndiagram 26
3.4.3 Groepsgrootte 27
3.5 Ontmoetingsruimtes 28
3.5.1 Bellengrafiek 28
3.5.2 Lijndiagram 29
3.5.3 Groepsgrootte 30
3.6 Parkeerplaats 31
3.6.1 Lijndiagram 31
3.6.2 Per dag per meetmoment - lijndiagram 32
4 Benchmark **33**
5 Afsluiting **34**

1 Aanleiding

Om inzicht te krijgen in het daadwerkelijk gebruik van kantoorruimtes en overlegfaciliteiten heeft méét een bezettingsgraadmeting uitgevoerd.

1.1 Project

Organisatie	Hoogheemraadschap van Delfland
Aantal locaties	5

Locaties

Naam locatie	Delftechpark
Adres locatie	Delftechpark 23
	2628 XJ Delft
Totaal aantal werkplekken	154
Totaal aantal overlegfaciliteiten	25

Meting

Eerste dag	Maandag 12 mei 2014
Laatste dag	Vrijdag 23 mei 2014
Totaal aantal meetdagen	10
Aantal meetmomenten per dag	8
Totaal aantal meetmomenten	80
Tijdsduur per meetmoment	60 minuten

Meetmomenten

1. 07:00 – 08:00 uur	5. 13:00 – 14:00 uur
2. 08:00 – 09:00 uur	6. 14:00 – 15:00 uur
3. 09:00 – 10:00 uur	7. 15:00 – 16:00 uur
4. 10:00 – 11:00 uur	8. 16:00 – 17:00 uur

1.2 Methodiek

Om zorgvuldig en snel data te kunnen verzamelen over het daadwerkelijk gebruik van de werkomgeving heeft méét software en een methodiek ontwikkeld waarmee de mééttalenten dagelijks toegevoegde waarde creëren aan het facilitaire vakgebied. De informatie wordt gebruikt als besluitstuk in beheer, exploitatie en verandering van de werkomgeving.

De methodiek is als volgt opgebouwd:

1) Vastleggen van het onderzoeksgebied:
   Met een inventarisatie worden alle objecten in het project in kaart gebracht. Hierdoor is vooraf precies bekend wat gemeten wordt.

2) Interne communicatie:
   Gezamenlijk wordt gezorgd dat iedereen weet: “wie komt wat doen”. Hierdoor is niemand verrast wanneer de mééttalenten zich door het gebouw bewegen voor inventarisatie of een meting.

3) Uitvoeren meting:
   De mééttalenten –herkenbaar aan zwarte polo’s- beginnen op de afgesproken tijden data te verzamelen. Dit doen zij met een minimale verstoring van het primaire proces.

4) Rapportage:
   Na de gebruikelijke verificatie wordt de rapportage opgesteld en digitaal verzonden.

5) Evaluatie:
   Samen met u wordt getoetst of de verkregen informatie bijdraagt aan de gestelde doelen en of deze voldoet aan de verwachtingen.

Uiteindelijk beschikt u over de handvatten om discussie te voeren en beslissingen te nemen met mogelijke kwaliteitsverbetering en kostenbesparing tot gevolg. Méét zorgt ervoor dat de investeringen in de metingen laag blijven zodat u een optimaal rendement kunt behalen.

1.3 Leeswijzer

In de rapportage worden diverse termen gebruikt. In deze paragraaf worden de definities van de gebruikte termen beschreven.

Aanlandwerkplek	*Werkplek bedoeld voor activiteiten gedurende een korte periode die weinig concentratie en interactie vergen.*
Activiteitenanalyse	*Analyse van de activiteiten die aan de werkplek plaatsvinden. Ook wel het gebruik van de werkplek genoemd.*
Bellen	*Gebruiker voert een telefoongesprek aan de werkplek. Dit kan zowel mobiel als via een vaste telefoon zijn.*
Benutting	*Percentage bezette stoelen van de ruimtes die in gebruik zijn (hoe een ruimte wordt gebruikt).*
Bezettingsgraad	*Percentage bezet van de totale capaciteit (of een ruimte/werkplek wordt gebruikt).*
Capaciteit	*Aantal werkplekken of overlegplekken van een ruimte.*
Computerwerk	*Aan de werkplek wordt actief met de computer gewerkt. Dit kan zowel met desktop, laptop, tablet en/of mobiele telefoon zijn. Actief computerwerk kenmerkt zich doordat de gebruiker de muis ofwel het toetsenbord aanraakt.*
Concentratiewerkplek	*Werkplek in een ruimte welke is ingericht voor concentratiewerkzaamheden. Deze ruimte biedt plaats aan maximaal twee werkplekken.*
Flexibele werkplek	*Niet persoonsgebonden werkplek.*
Gebruiker	*De persoon die op het meetmoment gebruik maakt van de werkplek en/of vergaderruimte.*
In gebruik maar afwezig	*Tijdens het moment van meten is de werkplek wel in gebruik, maar bevindt de gebruiker zich elders in het gebouw. Indicatoren om deze status aan een werkplek toe te kennen zijn bijvoorbeeld: de computer is ingeschakeld, er staat een kopje koffie op het bureau, er hangt een jas en/of er staat een tas, er liggen open geslagen documenten, etc.*
Kantoorruimte	*Ruimte welke is ingericht met werkplekken.*
Managementwerkplek	*Werkplek in een kantoorruimte waar ook een overlegtafel staat.*

Meetmoment	*Vooraf vastgesteld tijdvak waarbinnen een meetronde plaatsvindt.*
Niet bezet	*Werkplek is niet in gebruik. Niets duidt erop dat een gebruiker van de werkplek wel in het gebouw aanwezig is.*
Ontmoetingsplaats	*Plaats die is ingericht voor overleg. Denk hierbij aan een bank in de gang of een zitje bij de koffieautomaat.*
Ontmoetingsplek	*Een zitplek in een ontmoetingsplaats*
Opkomstpercentage	*Percentage dat een gereserveerde ruimte ook daadwerkelijk bezet is.*
Overleg	*Gesprek tussen twee of meerdere personen.*
Overlegtafel	*Tafel om overleg te voeren in een kantoorruimte.*
Overleg aan de werkplek	*Gebruiker voert overleg met één of meerdere personen aan een werkplek. Dit overleg kan zowel formeel als informeel van aard zijn.*
Overlegfaciliteit	*Ruimte ingericht voor overleg. Dit kan een vergaderruimte, ontmoetingsplaats of overlegtafel in een kantoorruimte zijn.*
Registraties	*Vastlegging van een waarneming met behulp van de gebruikte meetapparatuur.*
Ruimtetype	*Geeft het karakter van de ruimte weer. Dit kan een ontmoetingsplaats, vergaderruimte, kantoorruimte of onderwijsruimte zijn.*
Schrijven, lezen, nadenken	*De werkzaamheden kenmerken zich door schrijven, lezen, nadenken of handelingen met documenten. Ook het passief computerwerk valt onder schrijven, lezen, nadenken.*
Standaardwerkplek	*Meest voorkomende (persoonsgebonden) werkplek in een gebouw.*
Vergaderruimte	*Ruimte welke is ingericht voor formeel overleg.*
Werkplek	*Een bureau met bureaustoel en/of computer.*[1]

[1] Een werkplek beschikt over tenminste 2 van de 3 volgende elementen: bureau, bureaustoel of computer.

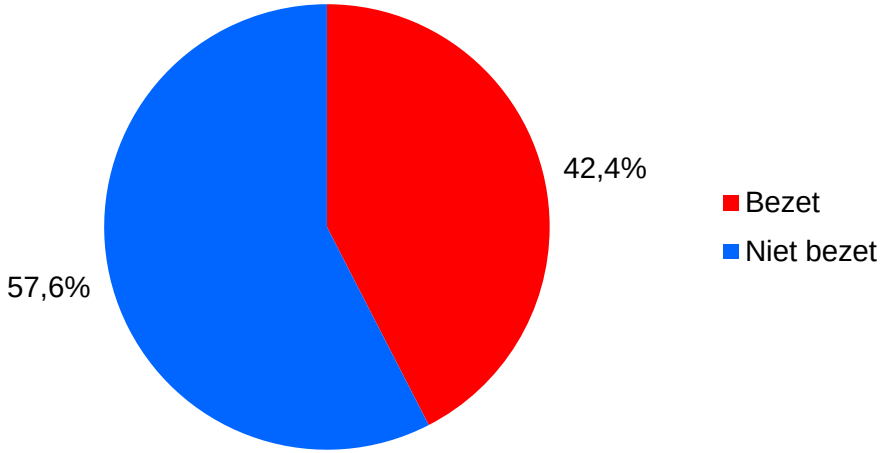
2 De werkplekken

Dit hoofdstuk is in twee paragrafen opgedeeld. De eerste paragraaf gaat in op de bezettingsgraad van de werkplekken. Met behulp van verschillende grafieken wordt de verhouding tussen het aantal bezette en onbezette werkplekken gevisualiseerd. In de tweede paragraaf wordt de wijze waarop bezette werkplekken worden gebruikt verder toegelicht.

2.1 De bezetting

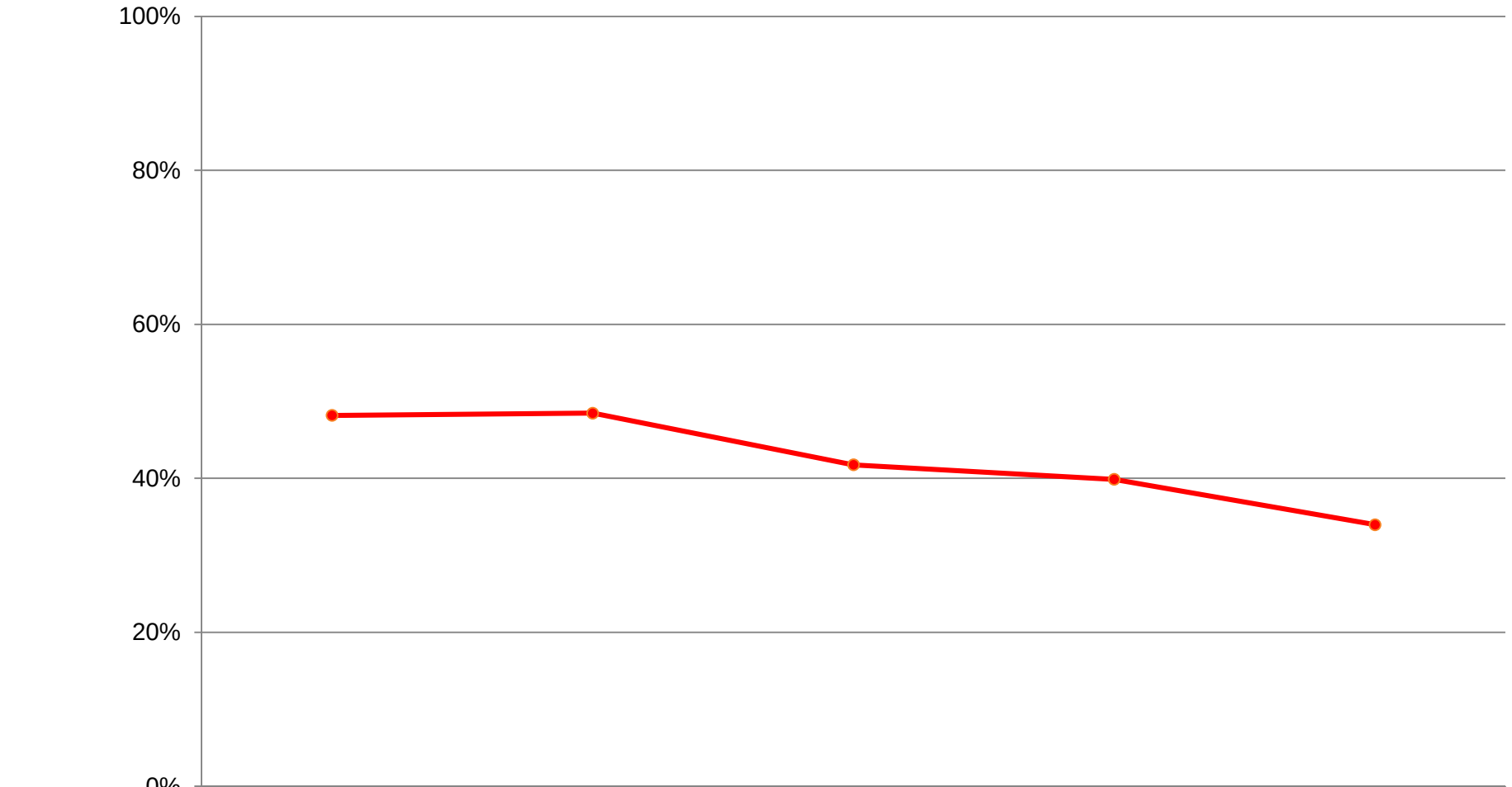
Deze paragraaf gaat in op de bezetting van de werkplekken. Links treft u twee tabellen aan met de aantallen van de gemeten kantoorruimtes en werkplekken. Rechts van de tabellen staat een cirkeldiagram met de gemiddelde bezettingsgraad van alle werkplekken.

Aantal kantoorruimtes	43
Gemiddeld aantal werkplekken per kantoorruimte	3,6

2.1.1 Per dag

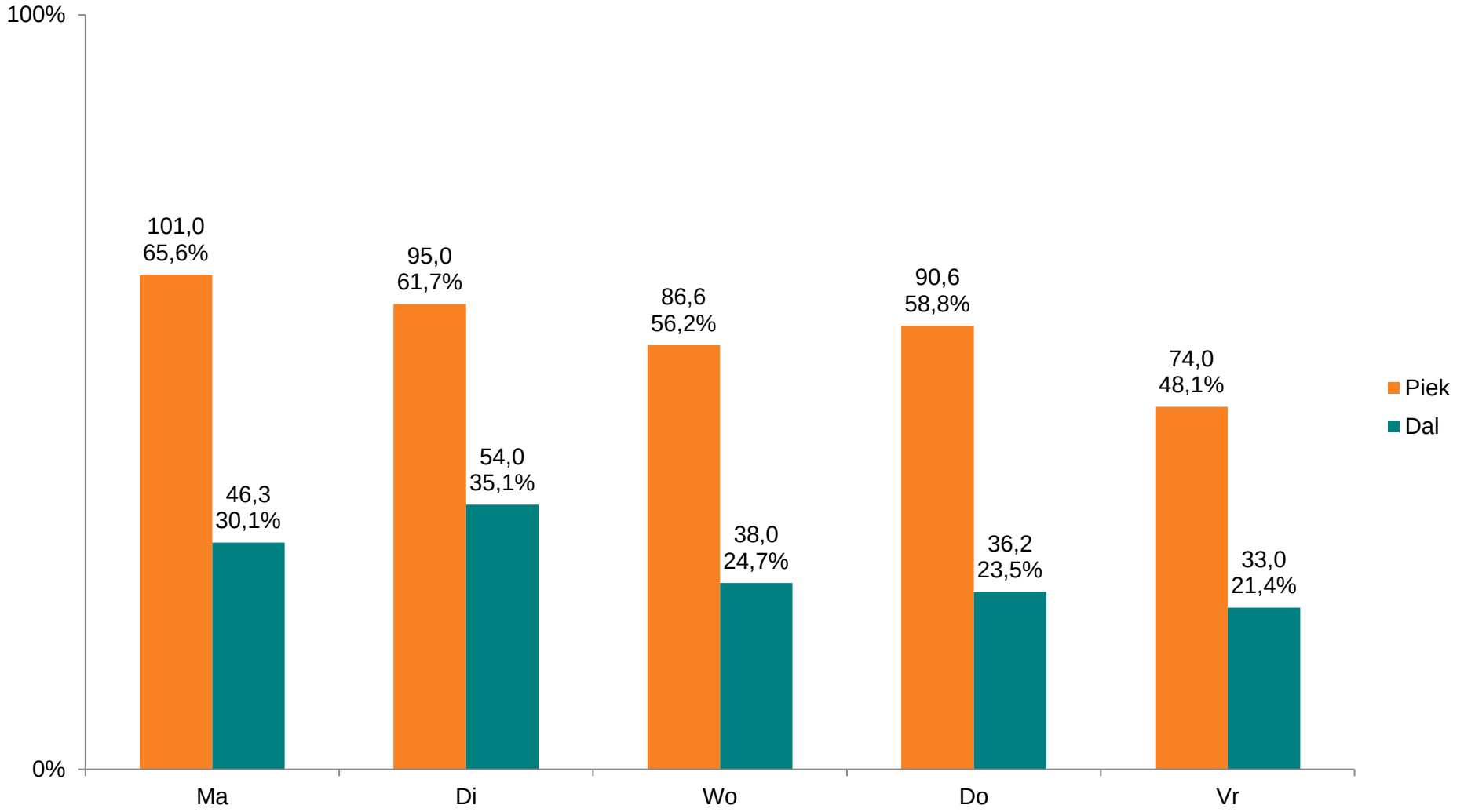
De bezettingsgraadmeting is van maandag tot en met vrijdag uitgevoerd. Het onderstaande lijndiagram geeft het verloop van de bezettingsgraad gedurende de week aan.

	Ma	Di	Wo	Do	Vr
Delftechpark	48,2%	48,5%	41,7%	39,9%	34,0%

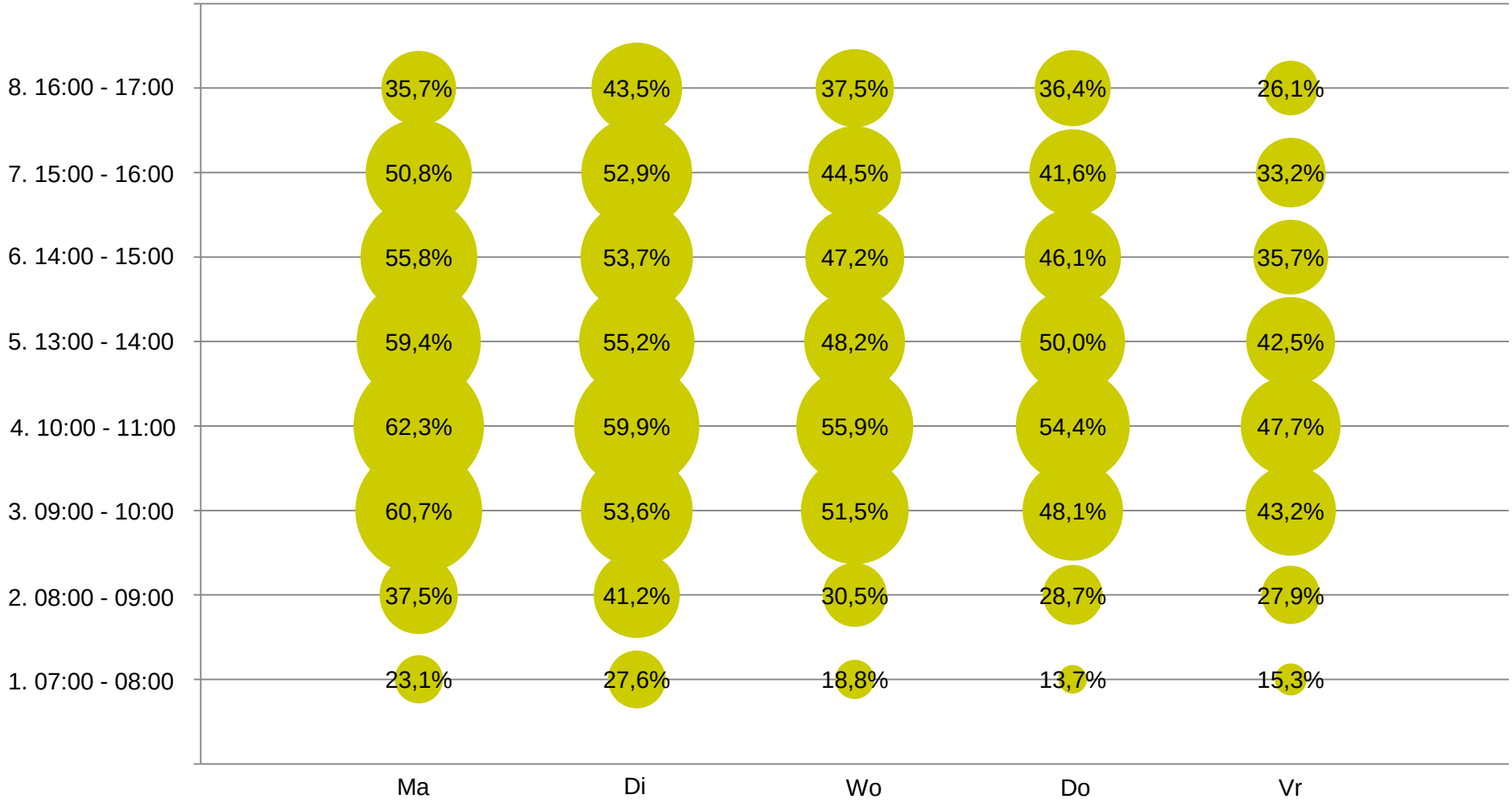
2.1.2 Piek en dal

Het onderstaande staafdiagram geeft inzicht in de hoogst (piek) en laagst (dal) gemeten bezettingsgraad, in aantal werkplekken en percentages.

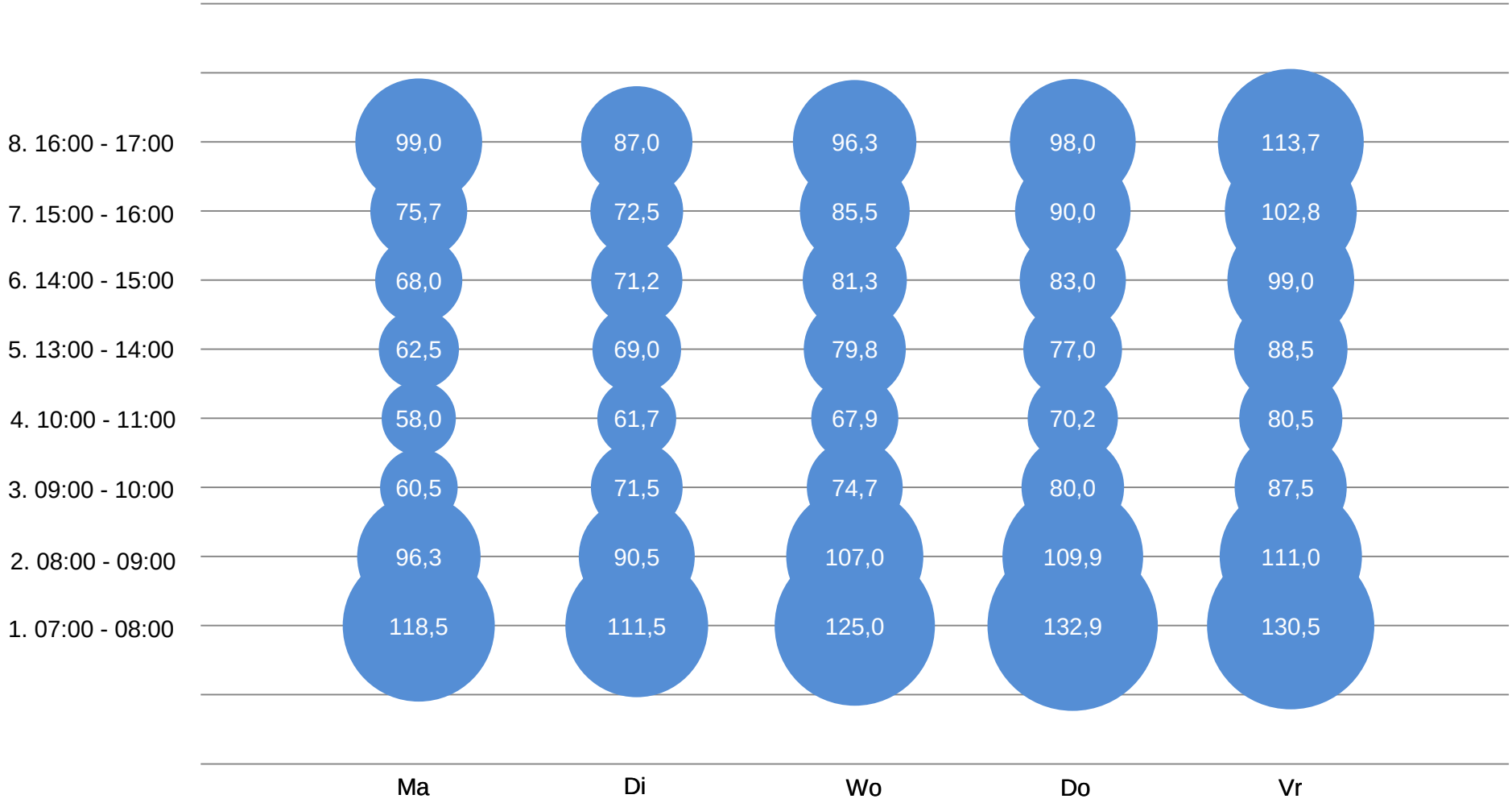
2.1.3 Per meetmoment - bellengrafiek

De bezettingsgraad per meetmoment wordt weergegeven met behulp van bellen. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen met elkaar te vergelijken.

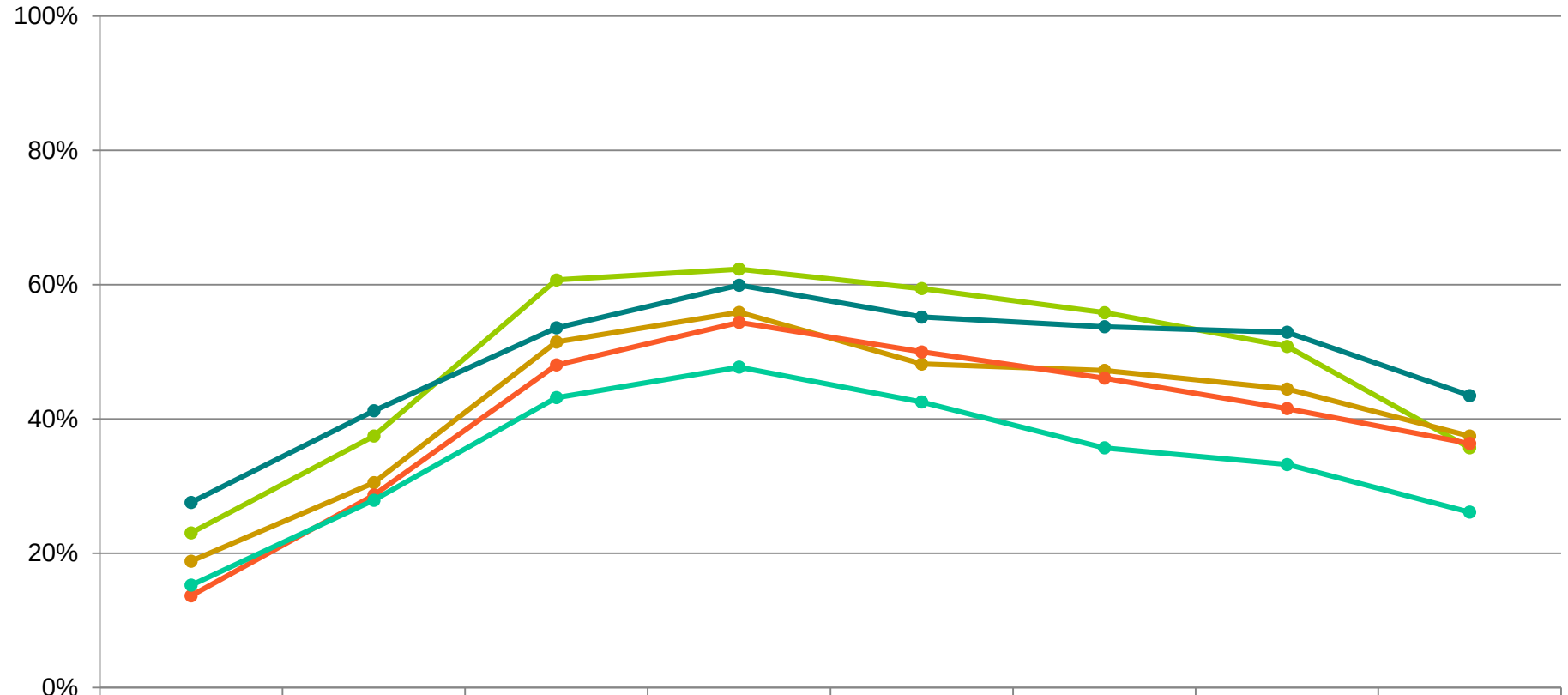
2.1.4 Per meetmoment beschikbaar - bellengrafiek

Het aantal beschikbare werkplekken wordt weergegeven met behulp van bellen. Hoe groter de bel, hoe meer werkplekken er beschikbaar zijn. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen met elkaar te vergelijken.

2.1.5 Per meetmoment - lijndiagram

Met behulp van een lijndiagram wordt het verloop van de gemiddelde bezettingsgraad per dag gevisualiseerd. Dit diagram bevat dezelfde gegevens als voorgaande bellengrafiek, maar geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	23,1%	37,5%	60,7%	62,3%	59,4%	55,8%	50,8%	35,7%
Di	27,6%	41,2%	53,6%	59,9%	55,2%	53,7%	52,9%	43,5%
Wo	18,8%	30,5%	51,5%	55,9%	48,2%	47,2%	44,5%	37,5%
Do	13,7%	28,7%	48,1%	54,4%	50,0%	46,1%	41,6%	36,4%
Vr	15,3%	27,9%	43,2%	47,7%	42,5%	35,7%	33,2%	26,1%

2.1.6 Per etage

De werkplekken zijn verdeeld over verschillende etages. Onderstaande tabel geeft inzicht in de gemiddelde bezettingsgraad per etage. Om deze bezettingsgraad in een context te kunnen plaatsen, is dit aangevuld met de omvang uitgedrukt in aantal werkplekken.

Etage	Aantal werkplekken	Gemiddelde bezettingsgraad	Gemiddeld aantal werkplekken bezet	Piekbezetting	Dalbezetting
Begane grond	49	45,9%	22,5	71,4%	12,2%
1e etage	48	38,7%	18,6	62,5%	4,2%
2e etage	44	41,4%	18,2	72,7%	6,8%
3e etage	13	46,6%	6,1	92,3%	7,7%
Totaal	**154**	**42,4%**	**65,36**	**65,6%**	**21,4%**

2.1.7 Per afdeling

Iedere werkplek is toegewezen aan een afdeling binnen de organisatie. In de volgende tabel is de omvang per afdeling weergegeven in aantal werkplekken. Dit is aangevuld met de gemiddelde bezettingsgraad uitgedrukt in percentages en aantallen.

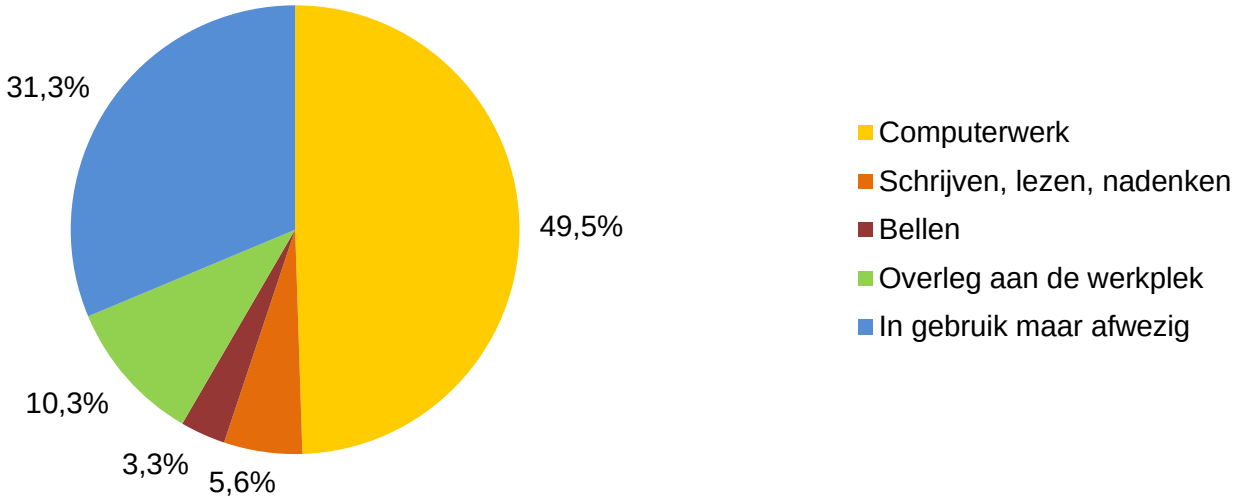
Afdeling	Aantal werkplekken	Gemiddelde bezettingsgraad	Gemiddeld aantal werkplekken bezet	Piekbezetting	Dalbezetting
Financiën	1	8,8%	0,1	100,0%	0,0%
Informatisering en Automatisering	20	44,5%	8,9	100,0%	0,0%
Juridische Zaken, Vastgoed en Inkoop	2	51,3%	1,0	75,0%	5,0%
Management PIB	1	36,7%	0,4	100,0%	0,0%
Management WB	8	31,9%	2,6	100,0%	0,0%
Ondersteuning en Kwaliteit	13	43,8%	5,7	62,5%	0,0%
Regulering en Planadvisering	42	40,3%	16,9	92,3%	7,7%
Toezicht en Handhaving	26	46,7%	12,1	64,3%	7,1%
Watersystemen 1	12	46,8%	5,6	78,3%	9,1%
Watersystemen 2	13	43,2%	5,6	83,3%	0,0%
Zuivering en Veiligheid	16	40,3%	6,5	84,6%	7,7%
Totaal	**154**	**42,4%**	**65,3**	**65,6%**	**21,4%**

2.2 Het gebruik

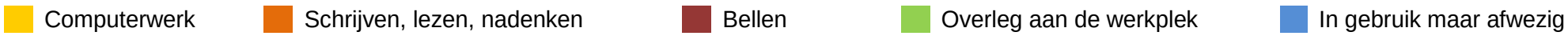
Aantal werkplekken	154
Gemiddelde bezettingsgraad	42,4%

In dit deel wordt inzicht gegeven in de wijze waarop werkplekken worden gebruikt. Met behulp van cirkeldiagrammen wordt de verhouding tussen verschillende werkactiviteiten uitgedrukt in een gemiddeld percentage.

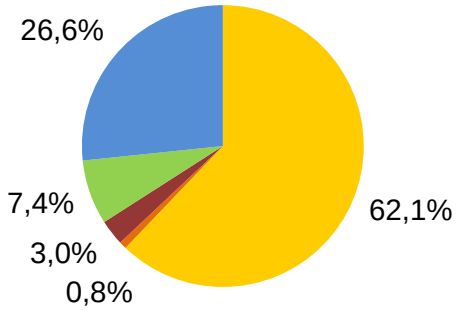
De gegevens in deze paragraaf zijn enkel gebaseerd op de bezette werkplekken.

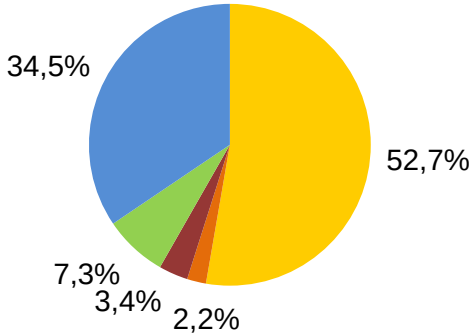
2.2.1 Per dag

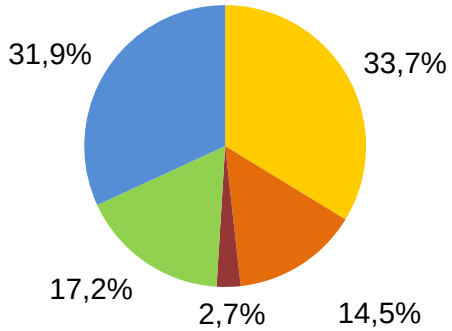
Maandag

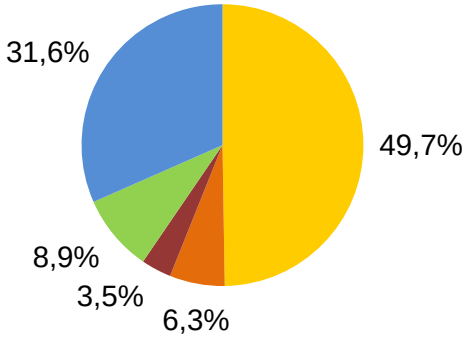
Dinsdag

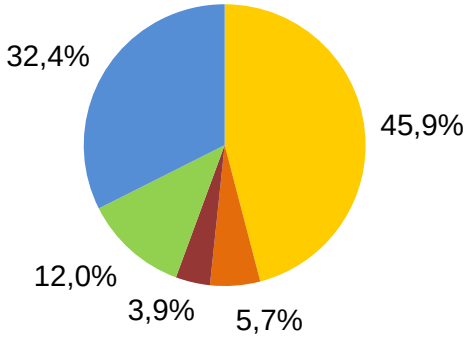
Woensdag

Donderdag

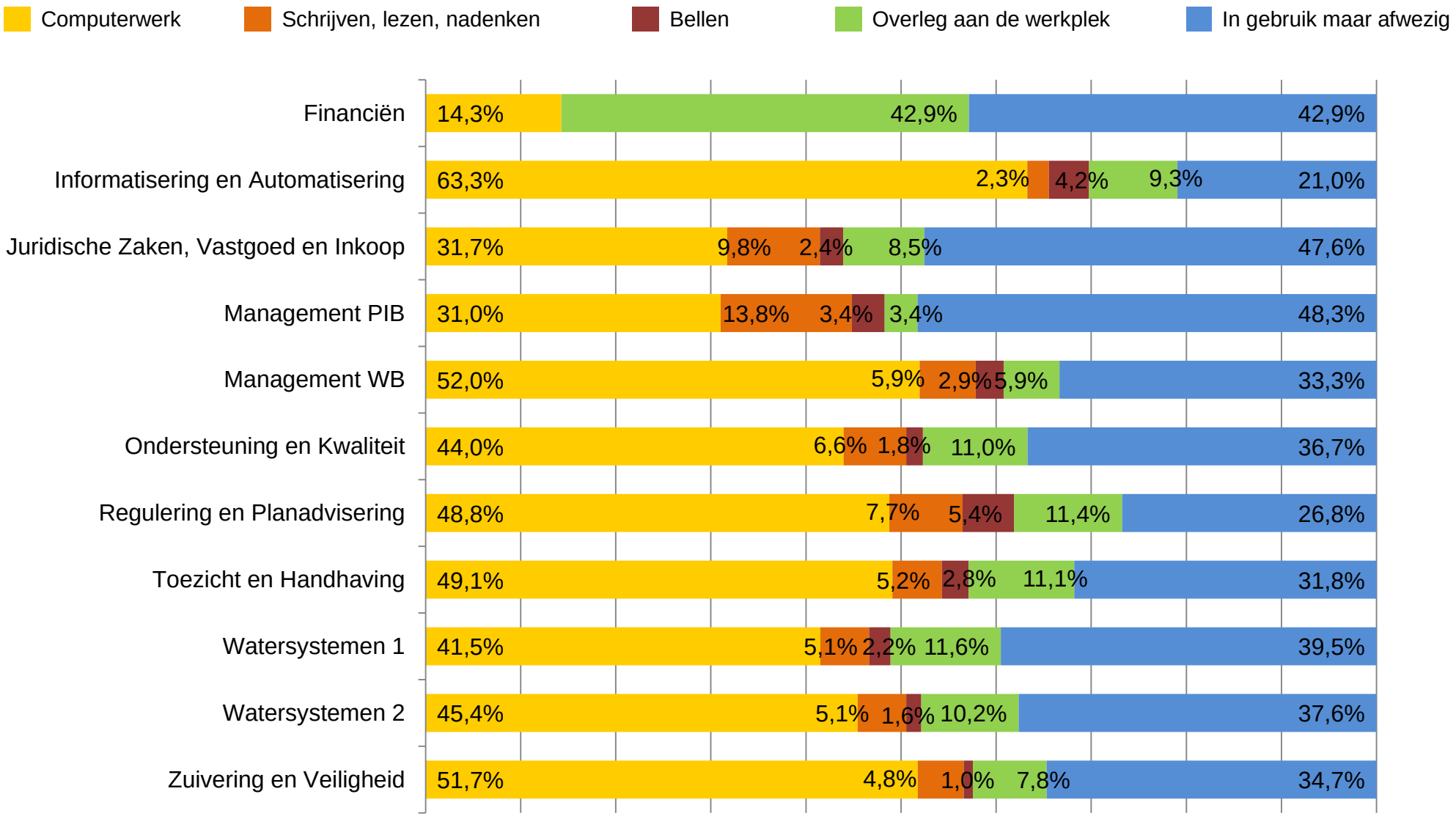

Vrijdag

2.2.2 Per afdeling

In onderstaande staafdiagram is het gebruik per afdeling weergegeven. Het geeft inzicht in de wijze waarop werkactiviteiten zich verhouden binnen een afdeling.

3 De overlegfaciliteiten

De gebruikers binnen de kantoorlocatie kunnen gebruik maken van diverse overlegfaciliteiten. Onderscheid wordt gemaakt tussen vergaderruimtes, vergadertafels in kantoorruimtes en ontmoetingsruimtes. Het gebruik van deze faciliteiten wordt in dit hoofdstuk inzichtelijk gemaakt.

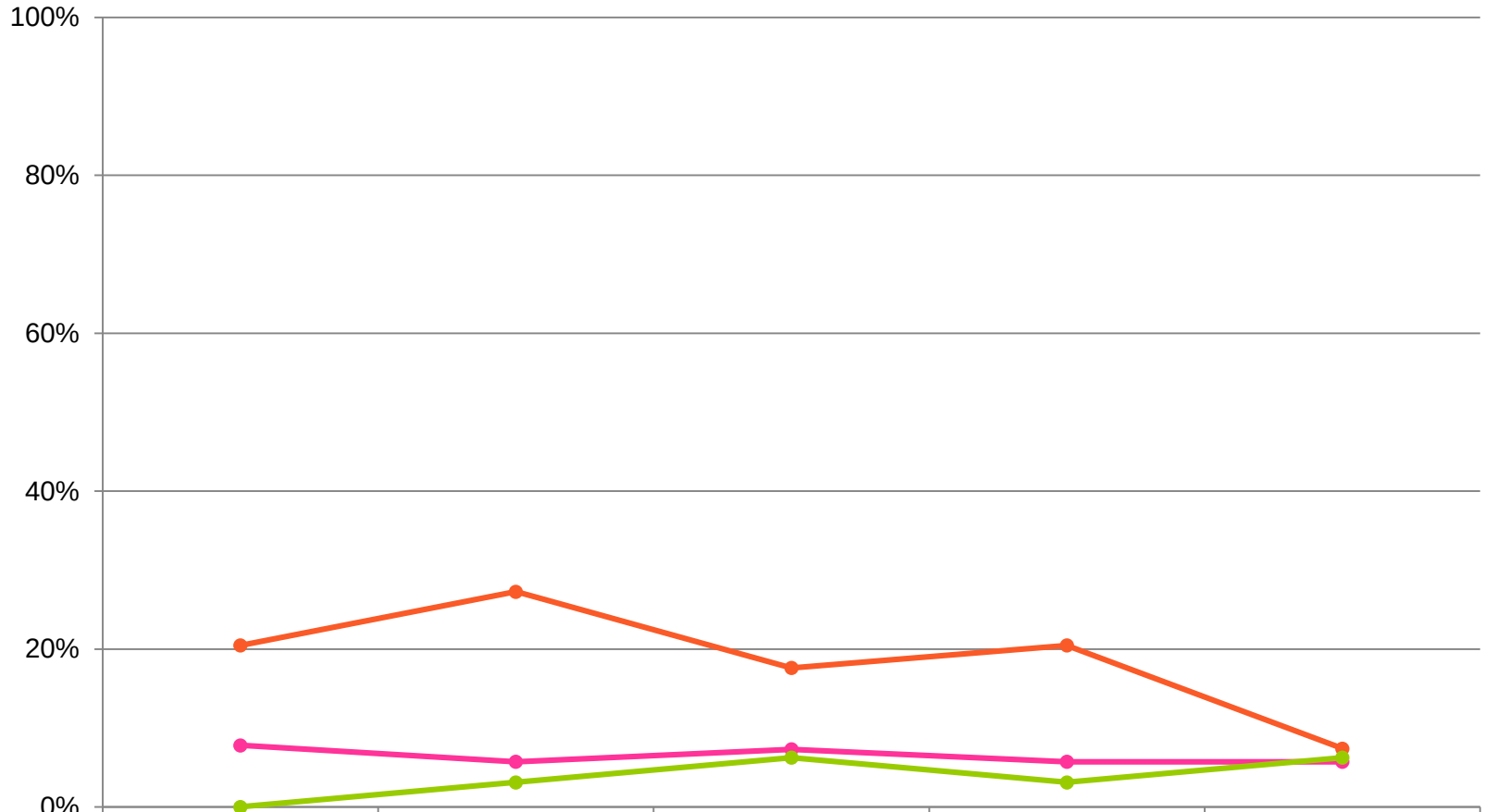
Overlegfaciliteit	Aantal	Gemiddelde capaciteit	Gemiddelde bezettingsgraad	Gemiddelde benutting	Piekbezetting	Dalbezetting
Vergaderruimte	11	8,0	18,6%	41,9%	63,6%	0,0%
Vergadertafels in kantoorruimtes	12	4,0	6,5%	60,1%	25,0%	0,0%
Ontmoetingsruimtes	2	10,0	3,8%	23,8%	21,4%	0,0%
Totaal	**25**	**6,0**	**11,6%**	**55,4%**	**39,1%**	**0,0%**

In de volgende paragrafen is de bezetting en benutting per overlegfaciliteit opgenomen.

3.1 Bezetting per ruimtetype

3.1.1 Per dag

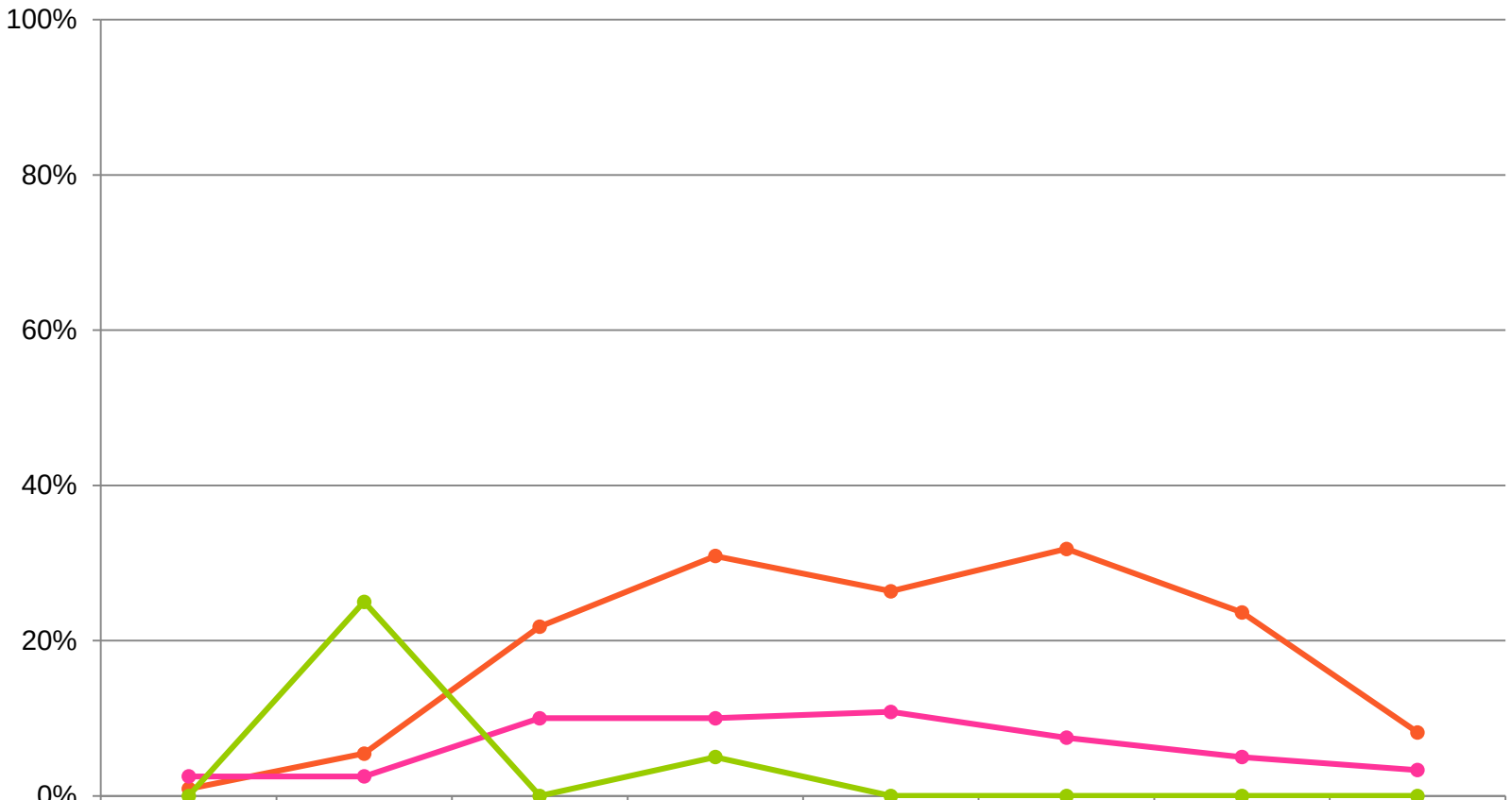
Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de bezettingsgraad gedurende de week aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Vergaderruimte	20,5%	27,3%	17,6%	20,5%	7,4%
Vergadertafels	7,8%	5,7%	7,3%	5,7%	5,7%
Ontmoetingsruimte	0,0%	3,1%	6,3%	3,1%	6,3%

3.1.2 Per meetmoment - lijndiagram

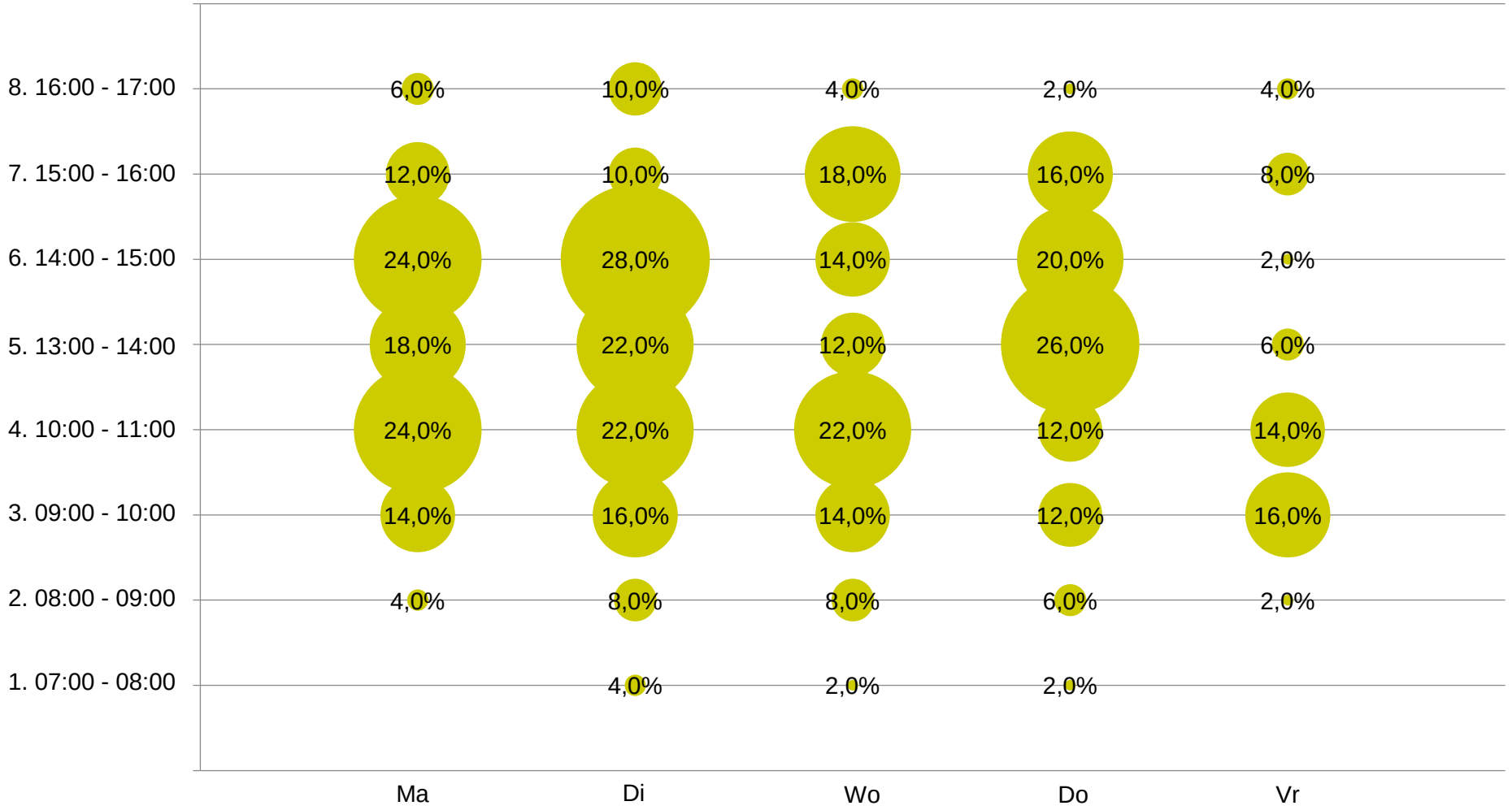
Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de bezettingsgraad gedurende de dag aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende meetmomenten.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Vergaderruimte	0,9%	5,5%	21,8%	30,9%	26,4%	31,8%	23,6%	8,2%
Vergadertafels	2,5%	2,5%	10,0%	10,0%	10,8%	7,5%	5,0%	3,3%
Ontmoetingsruimte	0,0%	25,0%	0,0%	5,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

3.1.3 Per meetmoment - bellengrafiek

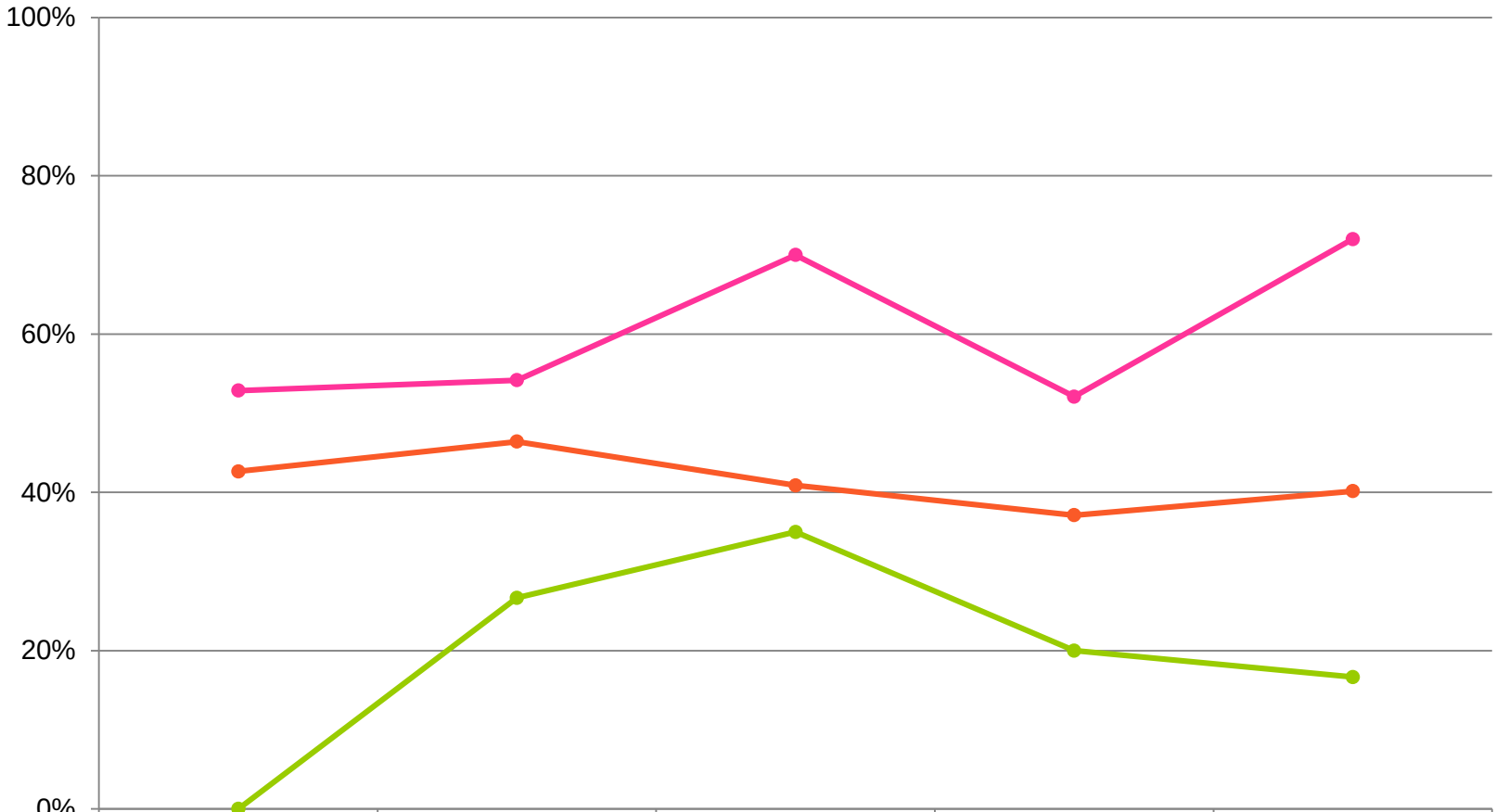
Het gebruik van de overlegfaciliteiten is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.2 Benutting per ruimtetype

3.2.1 Per dag

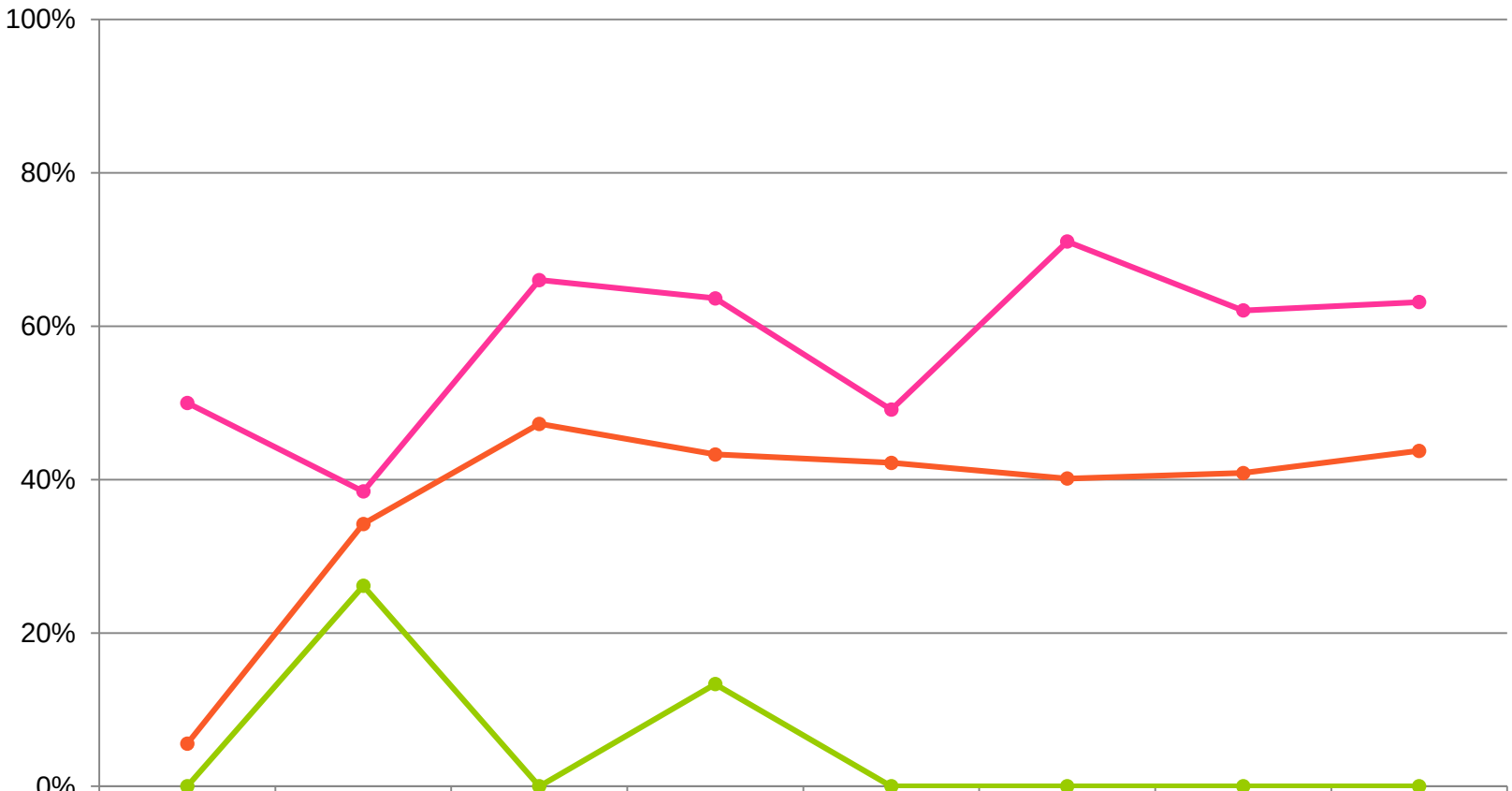
Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de benuttingsgraad gedurende de week aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	ma	di	wo	do	vr
Vergaderruimte	42,6%	46,4%	40,9%	37,1%	40,1%
Vergadertafels	52,9%	54,2%	70,0%	52,1%	72,0%
Ontmoetingsruimtes	0,0%	26,7%	35,0%	20,0%	16,7%

3.2.2 Per meetmoment

Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de benuttingsgraad gedurende de dag aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende meetmomenten.

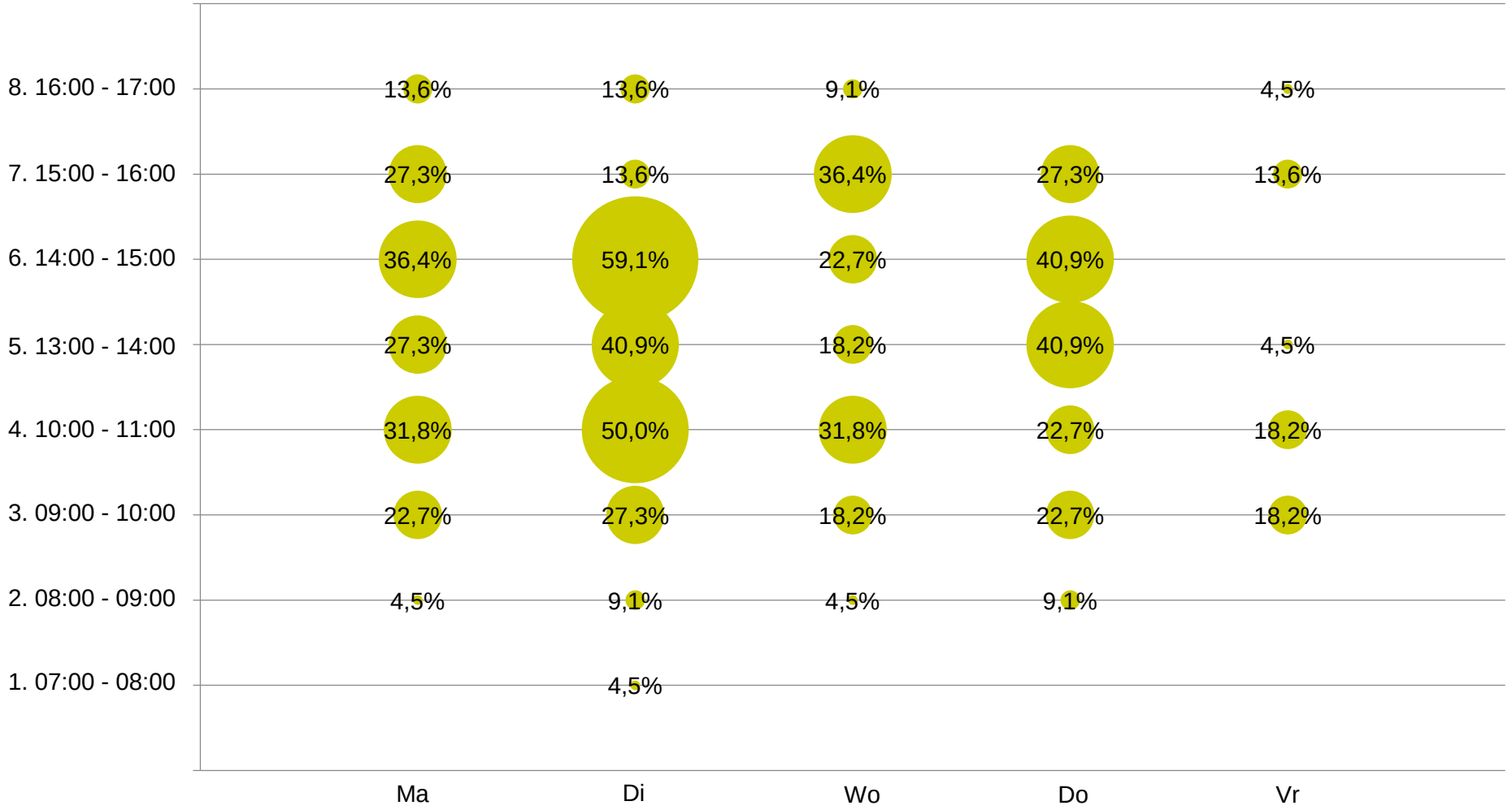

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Vergaderruimte	5,6%	34,2%	47,3%	43,3%	42,2%	40,1%	40,9%	43,8%
Vergadertafels	50,0%	38,5%	66,0%	63,6%	49,1%	71,1%	62,1%	63,2%
Ontmoetingsruimtes	0,0%	26,2%	0,0%	13,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

3.3 Vergaderruimtes

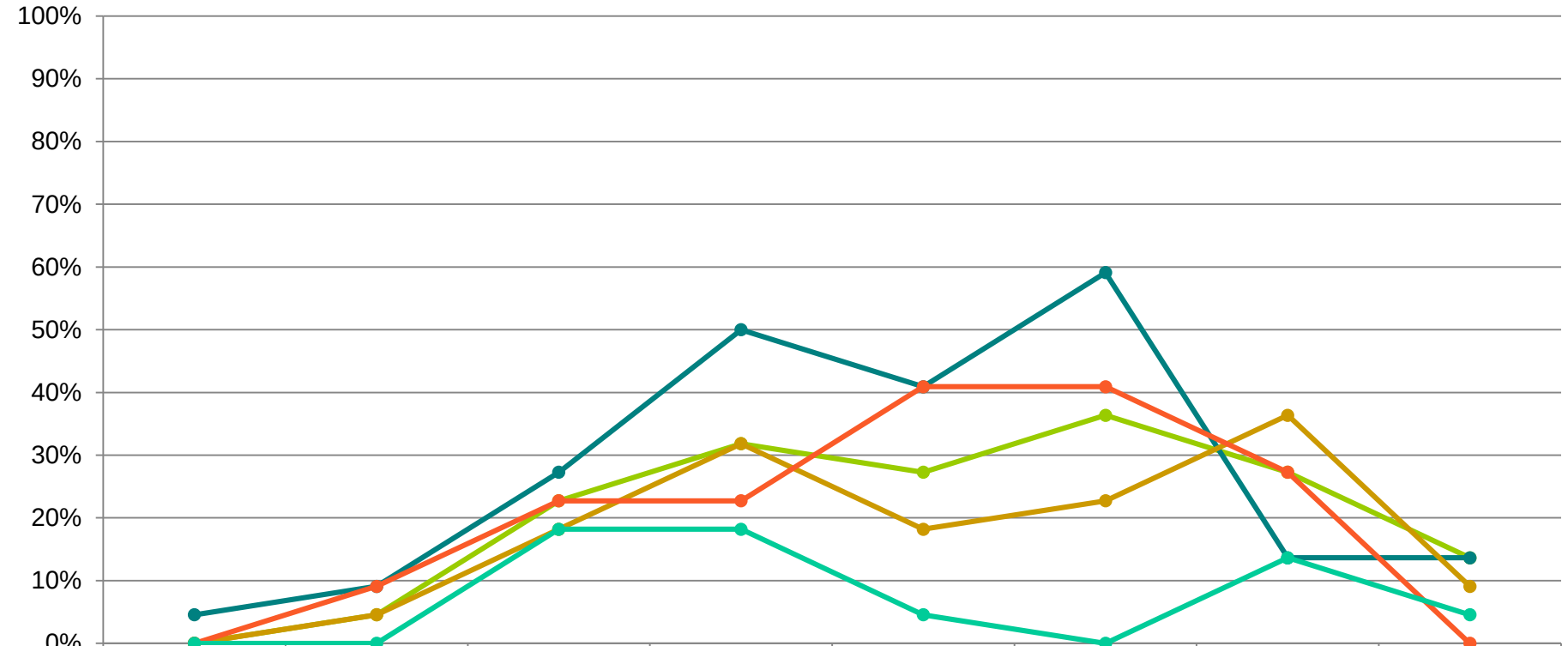
3.3.1 Bellengrafiek

Het gebruik van de vergaderruimtes is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.3.2 Lijndiagram

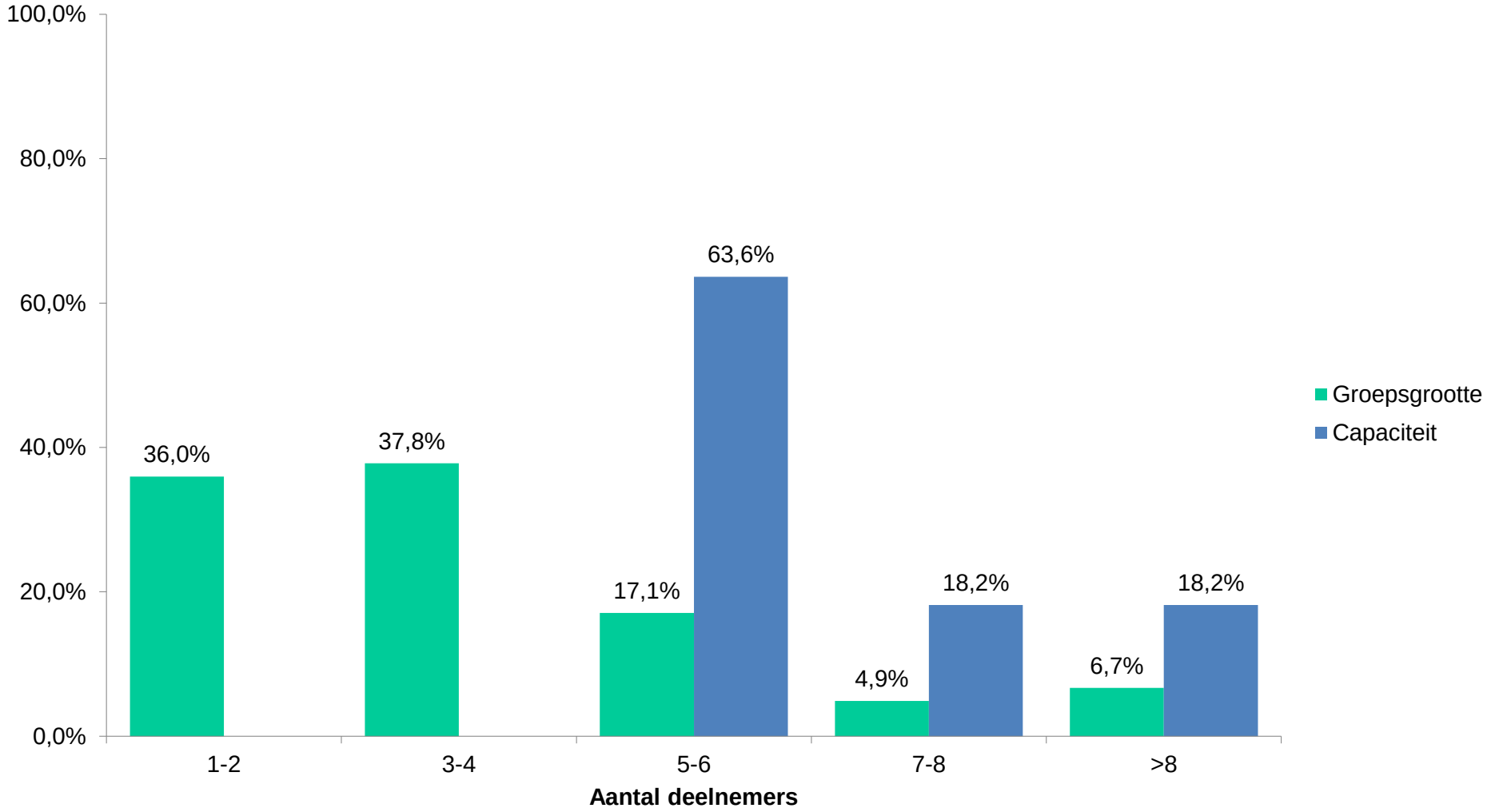
Met behulp van een lijndiagram wordt het verloop van de gemiddelde bezettingsgraad per dag gevisualiseerd. Dit diagram bevat dezelfde gegevens als voorgaande bellengrafiek, maar geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	0,0%	4,5%	22,7%	31,8%	27,3%	36,4%	27,3%	13,6%
Di	4,5%	9,1%	27,3%	50,0%	40,9%	59,1%	13,6%	13,6%
Wo	0,0%	4,5%	18,2%	31,8%	18,2%	22,7%	36,4%	9,1%
Do	0,0%	9,1%	22,7%	22,7%	40,9%	40,9%	27,3%	0,0%
Vr	0,0%	0,0%	18,2%	18,2%	4,5%	0,0%	13,6%	4,5%

3.3.3 Groepsgrootte

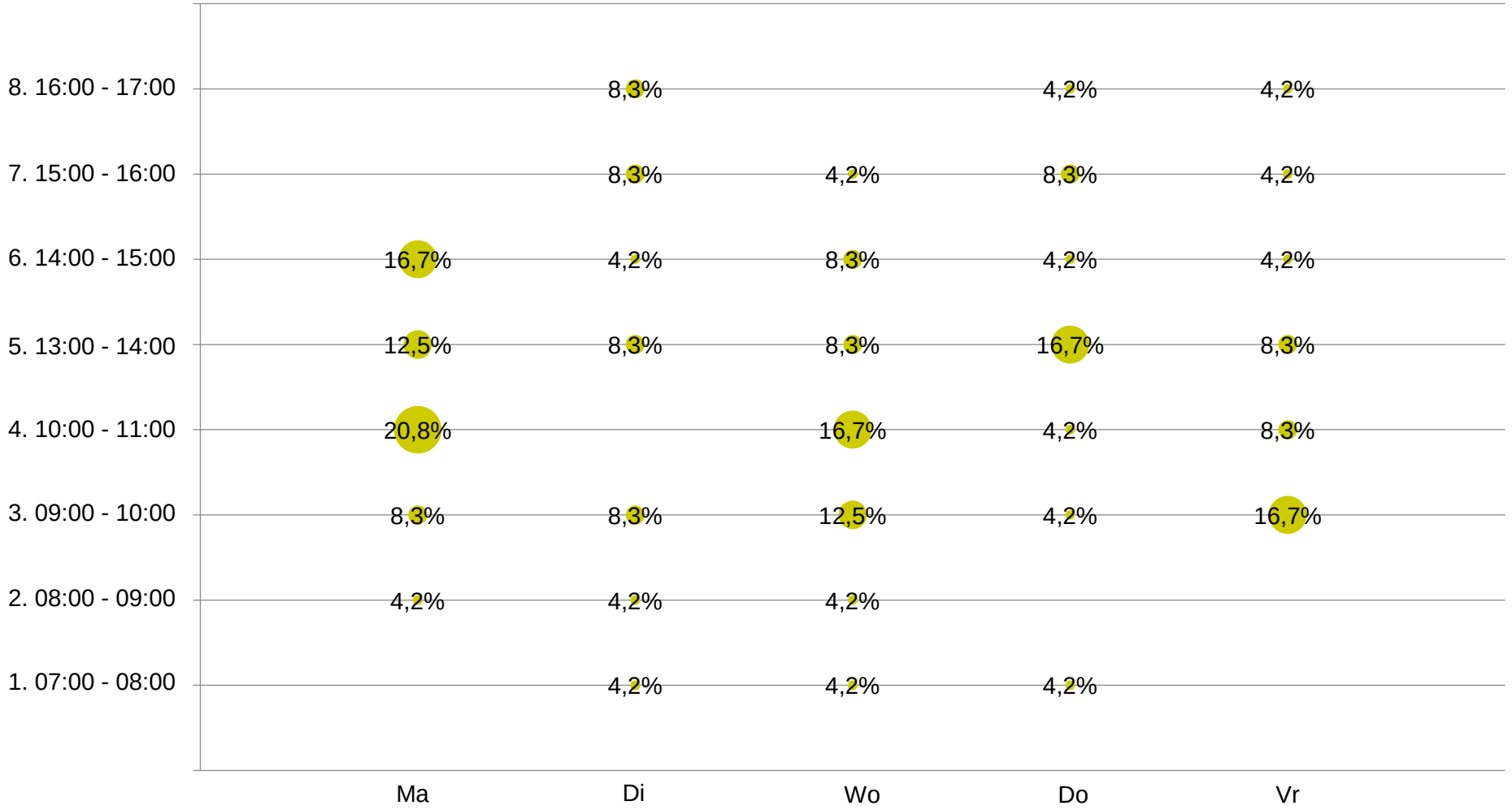
Tijdens ieder meetmoment is het aantal gebruikers van vergaderruimtes vastgelegd. De verdeling van de gemiddelde groepsgrootte is in onderstaande grafiek weergegeven. Daarnaast is de grootte van de aangeboden vergaderruimtes weergegeven.

3.4 Vergadertafels in kantoorruimtes

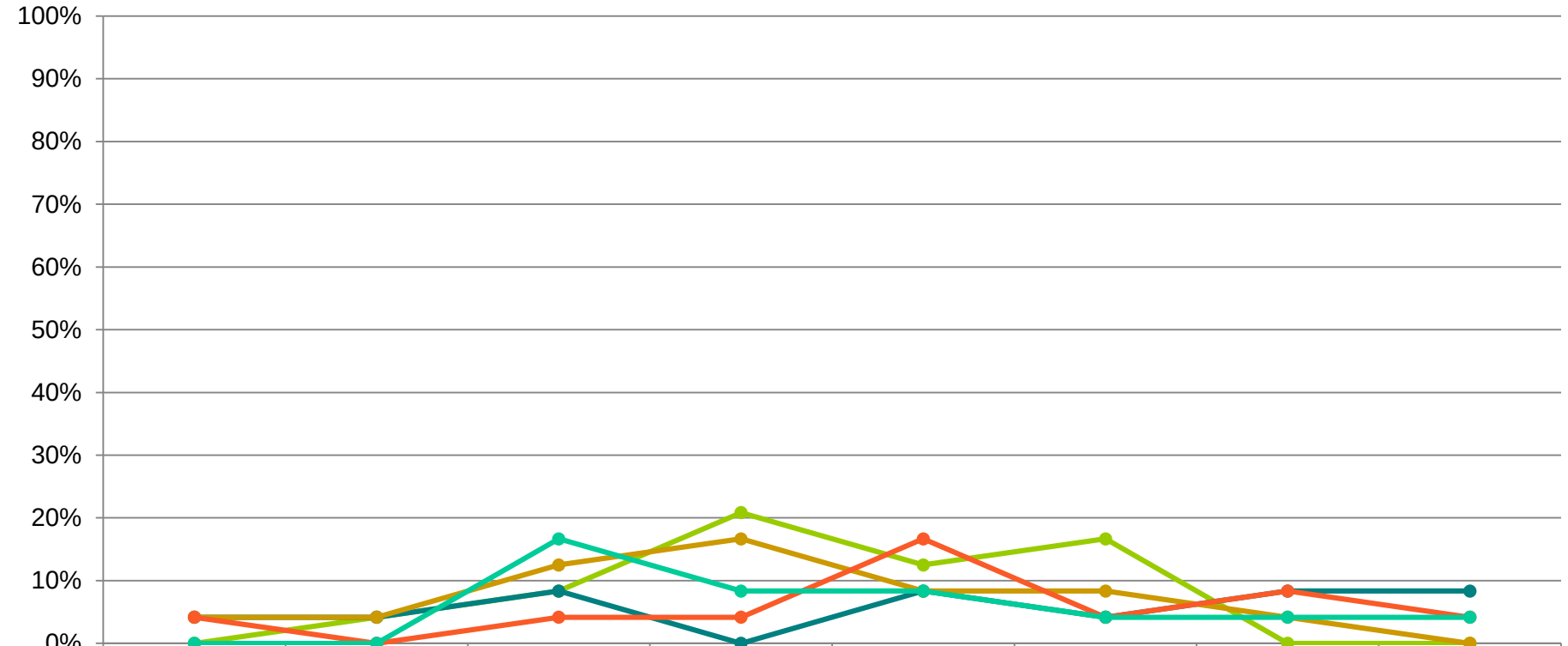
3.4.1 Bellengrafiek

Het gebruik van de vergadertafels is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.4.2 Lijndiagram

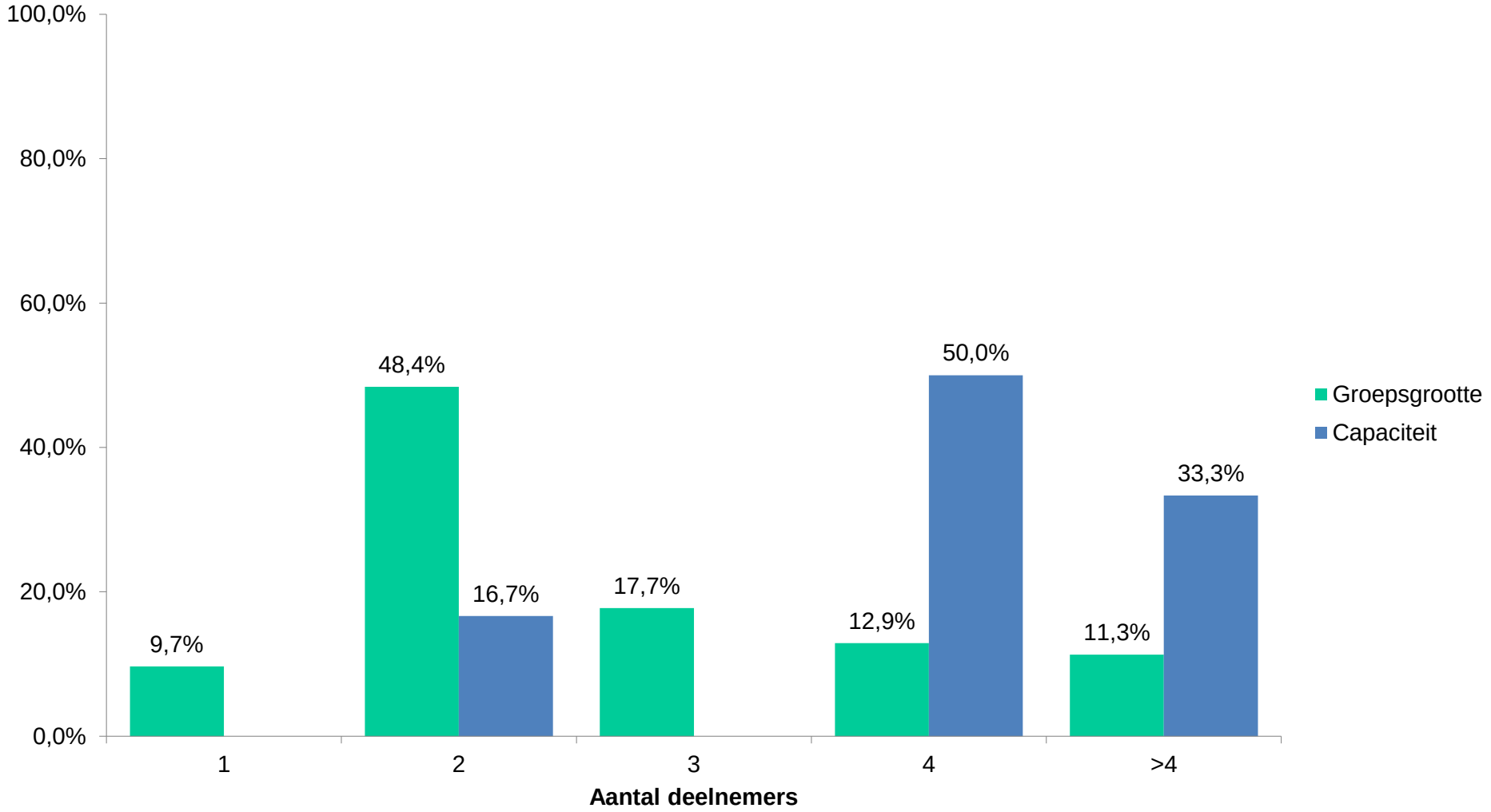
Met behulp van een lijndiagram wordt het verloop van de gemiddelde bezettingsgraad per dag gevisualiseerd. Dit diagram bevat dezelfde gegevens als voorgaande bellengrafiek, maar geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	0,0%	4,2%	8,3%	20,8%	12,5%	16,7%	0,0%	0,0%
Di	4,2%	4,2%	8,3%	0,0%	8,3%	4,2%	8,3%	8,3%
Wo	4,2%	4,2%	12,5%	16,7%	8,3%	8,3%	4,2%	0,0%
Do	4,2%	0,0%	4,2%	4,2%	16,7%	4,2%	8,3%	4,2%
Vr	0,0%	0,0%	16,7%	8,3%	8,3%	4,2%	4,2%	4,2%

3.4.3 Groepsgrootte

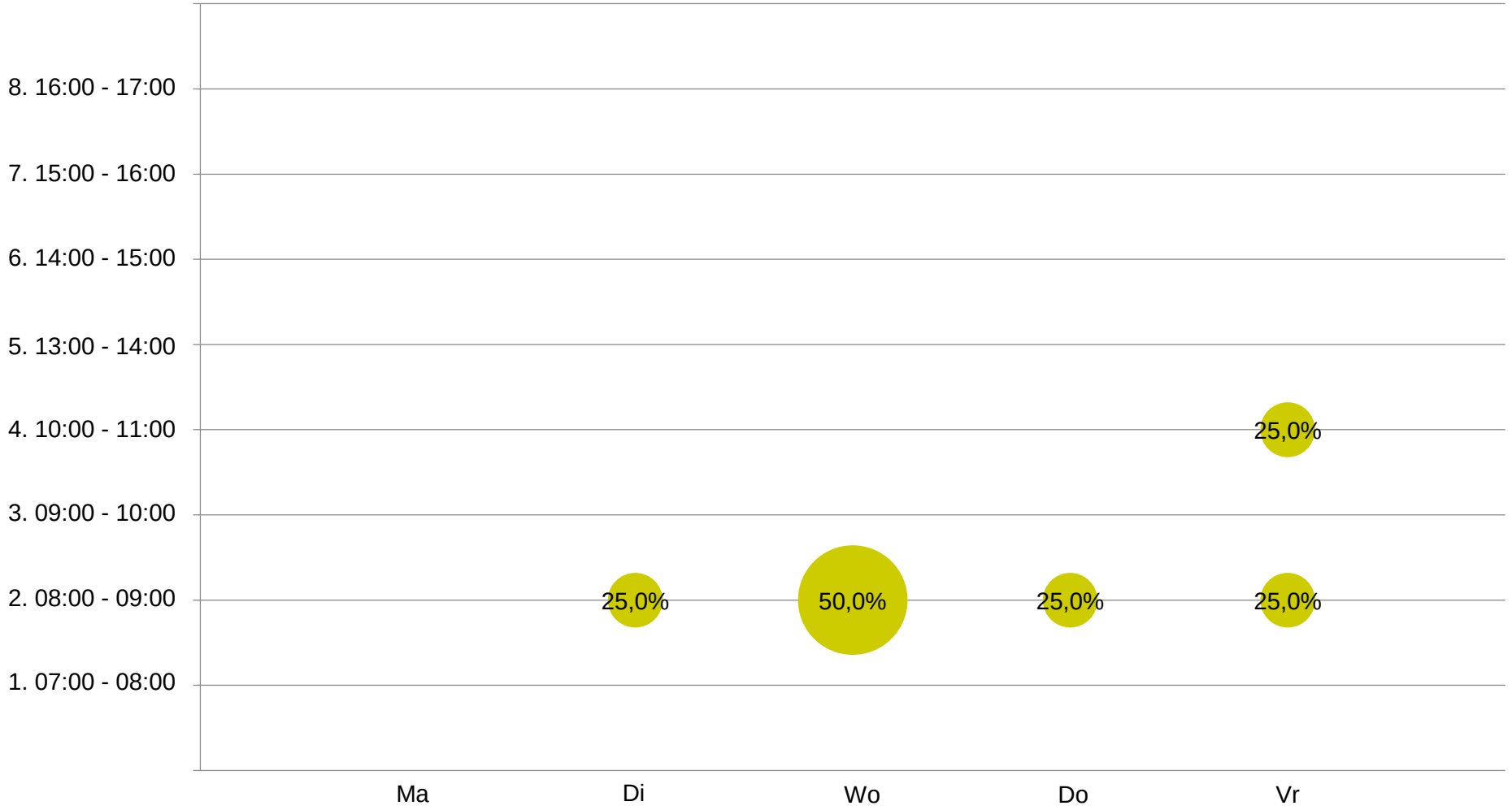
Tijdens ieder meetmoment is het aantal gebruikers van de vergadertafels vastgelegd. De verdeling van de gemiddelde groepsgrootte is in onderstaande grafiek weergegeven. Daarnaast is de grootte van de aangeboden vergadertafels weergegeven.

3.5 Ontmoetingsruimtes

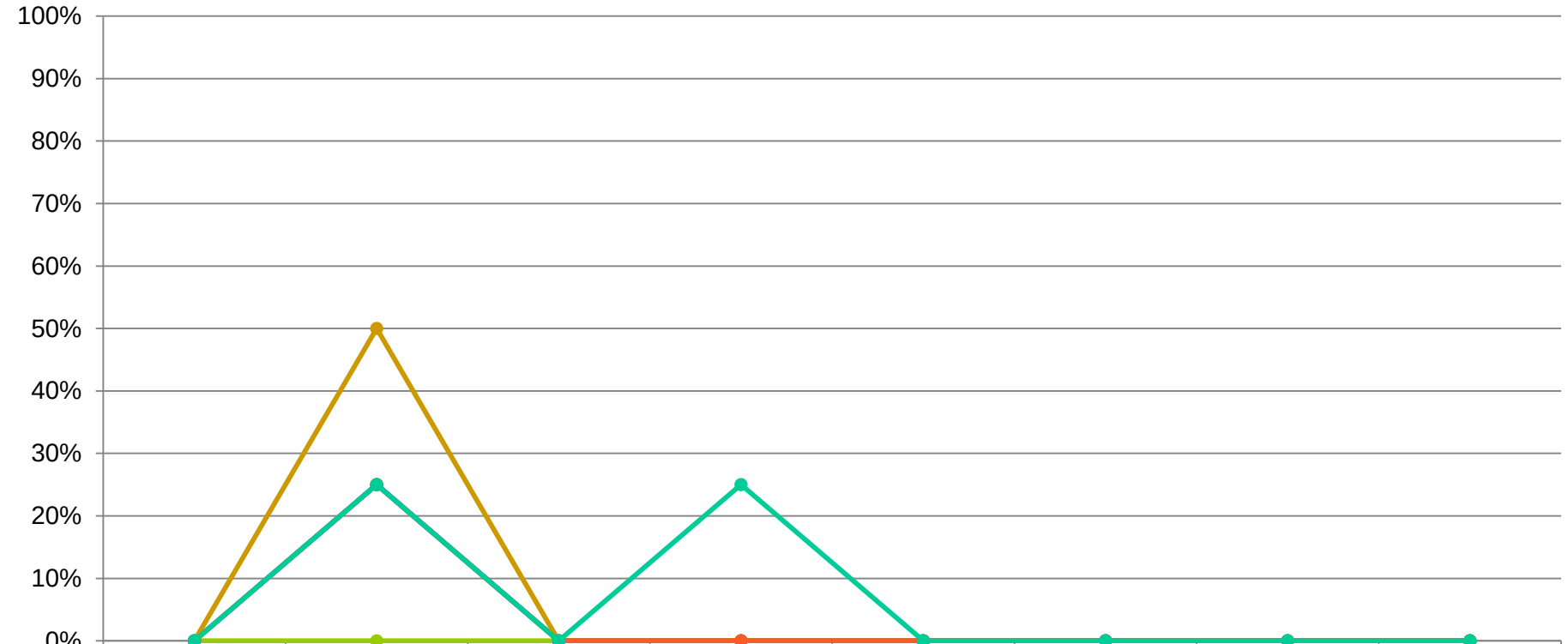
3.5.1 Bellengrafiek

Het gebruik van de ontmoetingsruimtes is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.5.2 Lijndiagram

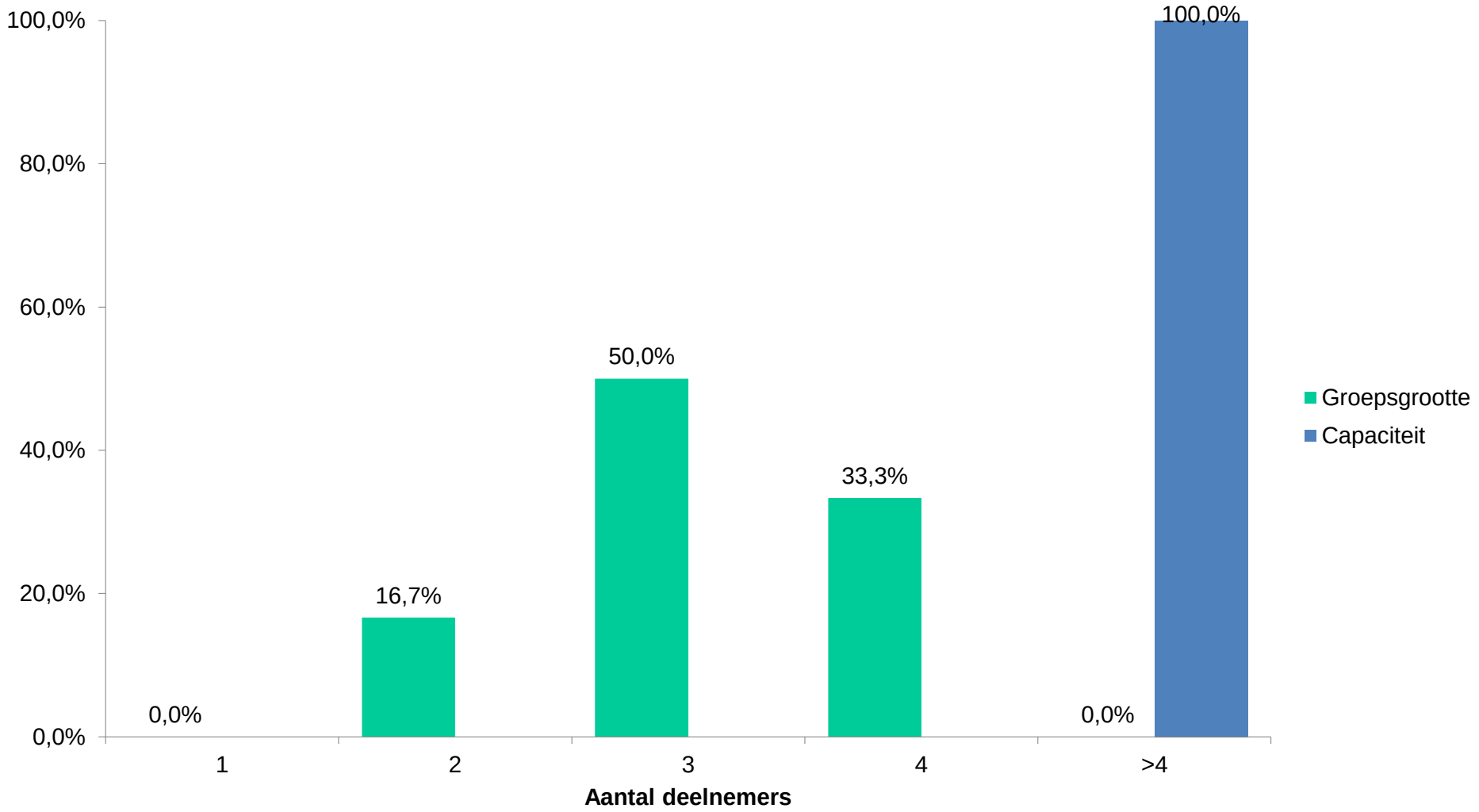
Met behulp van een lijndiagram wordt het verloop van de gemiddelde bezettingsgraad per dag gevisualiseerd. Dit diagram bevat dezelfde gegevens als voorgaande bellengrafiek, maar geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Di	0,0%	25,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wo	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Do	0,0%	25,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Vr	0,0%	25,0%	0,0%	25,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

3.5.3 Groepsgrootte

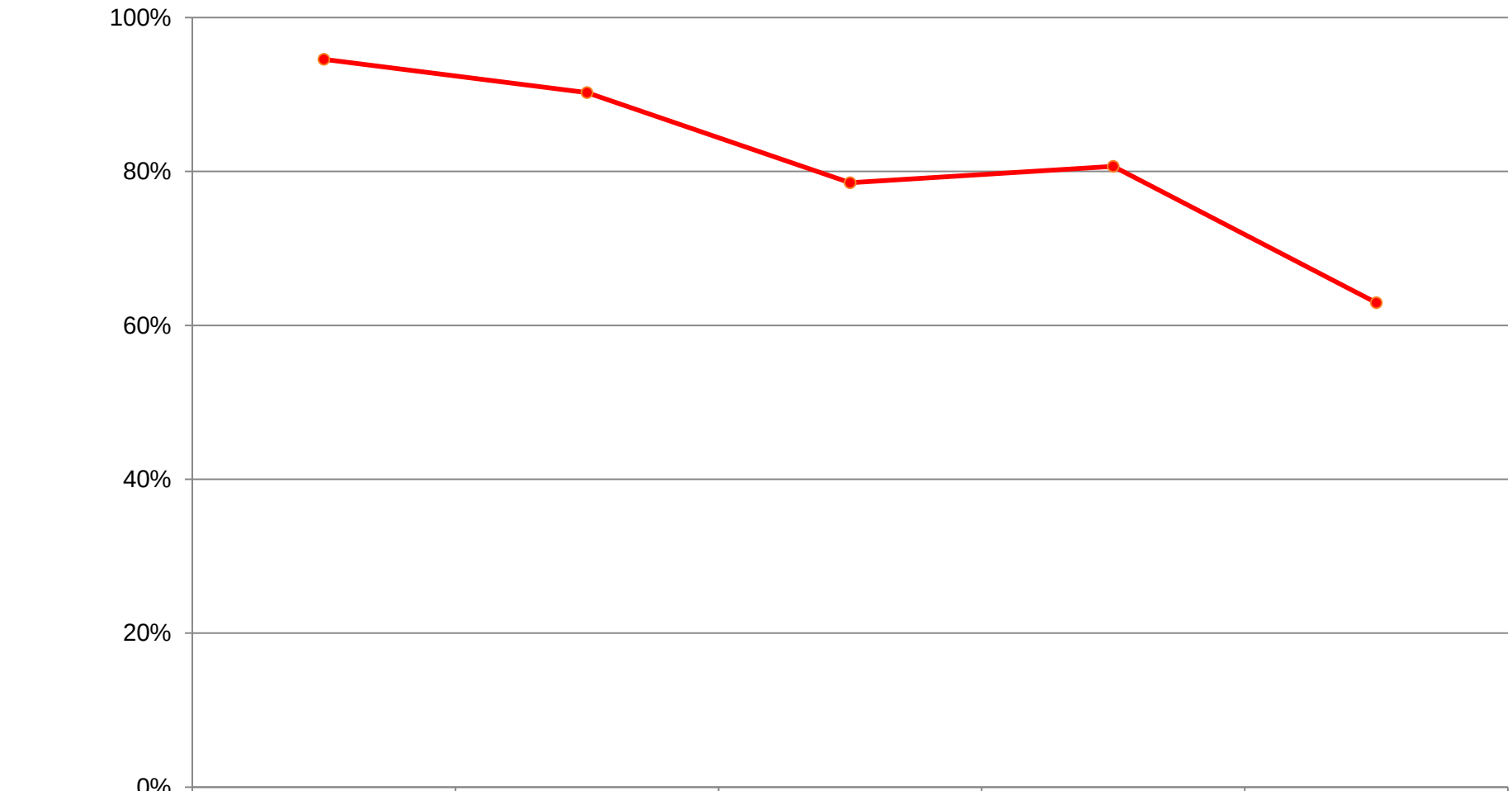
Tijdens ieder meetmoment is het aantal gebruikers van de ontmoetingsruimtes vastgelegd. De verdeling van de gemiddelde groepsgrootte is in onderstaande grafiek weergegeven. Daarnaast is de grootte van de aangeboden ontmoetingsruimtes weergegeven.

3.6 Parkeerplaats

3.6.1 Lijndiagram

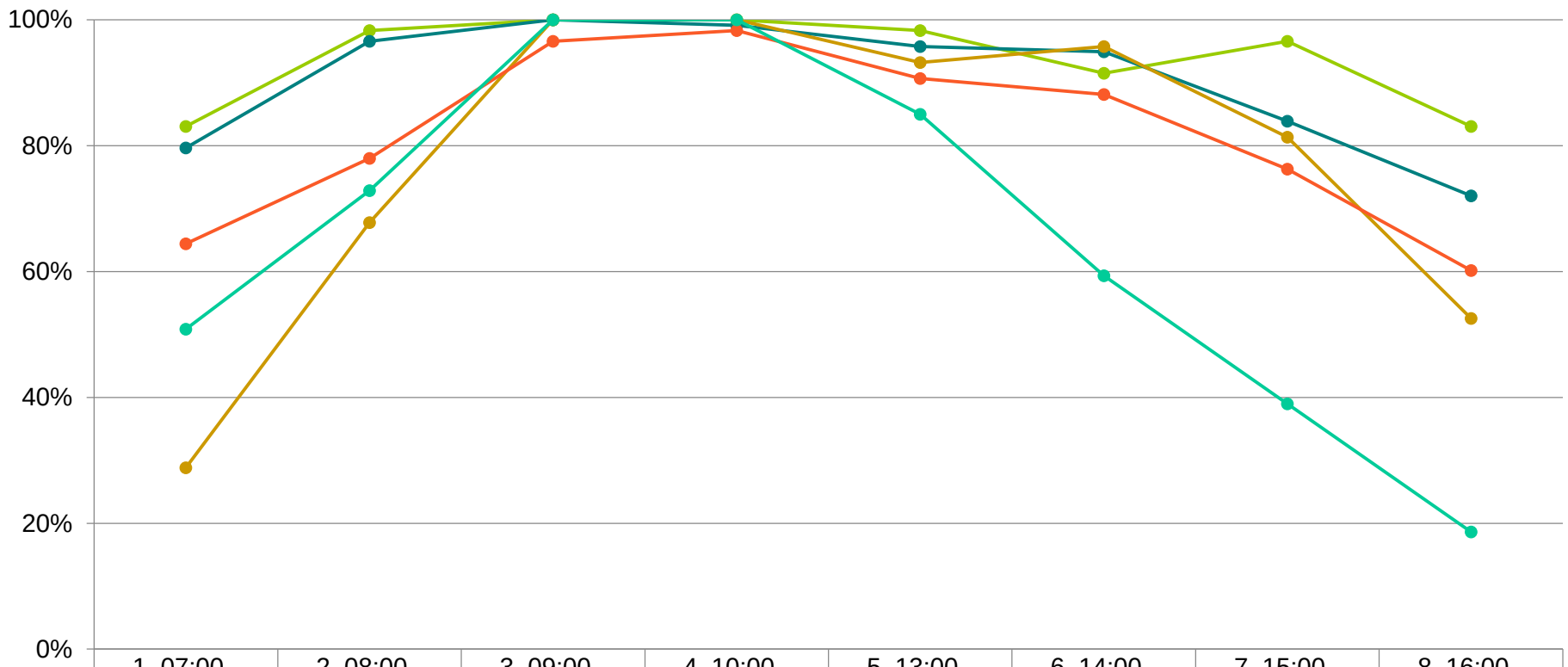
In onderstaande tabel is de gemiddelde benutting per dag van de parkeerplaats weergegeven.

	Ma	Di	Wo	Do	Vr
Parkeerplek	94,6%	90,3%	78,5%	80,6%	63,0%

3.6.2 Per dag per meetmoment - lijndiagram

In onderstaande tabel is de gemiddelde benutting per dag, per meetmoment van de parkeerplaats weergegeven.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	83,1%	98,3%	100,0%	100,0%	98,3%	91,5%	96,6%	83,1%
Di	79,7%	96,6%	100,0%	99,2%	95,8%	94,9%	83,9%	72,0%
Wo	28,8%	67,8%	100,0%	100,0%	93,2%	95,8%	81,4%	52,5%
Do	64,4%	78,0%	96,6%	98,3%	90,7%	88,1%	76,3%	60,2%
Vr	50,8%	72,9%	100,0%	100,0%	85%	59,3%	39,0%	18,6%

4 Benchmark

In onderstaande tabel zijn naast de meetresultaten van het Hoogheemraadschap van het Delfland ook de meetresultaten van vier referentieprojecten weergegeven. Op deze wijze ontstaat er inzicht in hoe het Hoogheemraadschap zich verhoudt ten opzichte van andere organisaties.

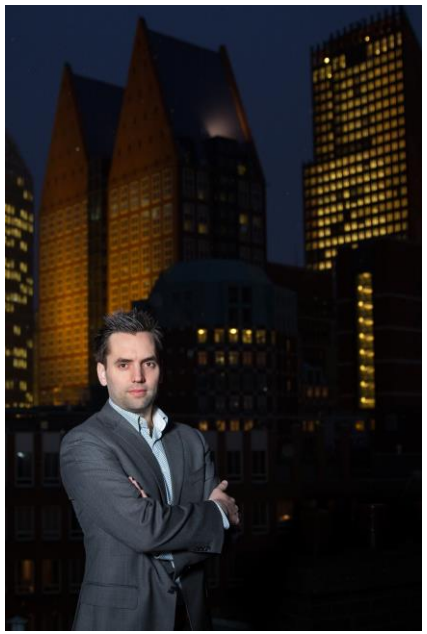
	Bezetting			Gebruik van de werkplek					Vergaderruimtes	
	Gemiddeld	Piek	Dal	Computerwerk	Schrijven, lezen, nadenken	Bellen	Overleg aan de werkplek	In gebruik maar afwezig	Bezetting	Benutting
Referentie 1	49,6%	66,0%	28,1%	53,6%	4,2%	4,0%	10,1%	28,2%	21,9%	36,4%
Referentie 2	41,9%	60,4%	21,9%	63,0%	2,7%	7,3%	8,0%	18,9%	14,8%	42,4%
Hoogheemraadschap Delfland	**39,6%**	**61,9%**	**9,6%**	**48,2%**	**5,1%**	**3,9%**	**9,6%**	**33,2%**	**16,7%**	**56,8%**
Referentie 3	46,5%	65,5%	15,7%	48,6%	9,3%	5,1%	14,6%	22,4%	10,7%	27,1%
Referentie 4	38,5%	52,0%	23,5%	38,2%	12,7%	2,1%	10,7%	36,3%	20,2%	58,0%

5 Afsluiting

De gegevens in dit rapport zijn met grote zorg samengesteld en gebaseerd op een grote hoeveelheid data. Ondanks de nauwkeurigheid en zorgvuldigheid die is nagestreefd, kan het zijn dat het rapport fouten bevat.

Dezelfde grote hoeveelheid data stelt ons in staat een groot aantal rapportagemogelijkheden samen te stellen. Bij specifieke rapportagebehoeften denkt méét graag met u mee en levert aanvullende rapportages tegen een standaard uurtarief. Ontbreekt gewenste informatie of bevat de informatie fouten kunt u dit kenbaar maken via onderstaande contactgegevens.

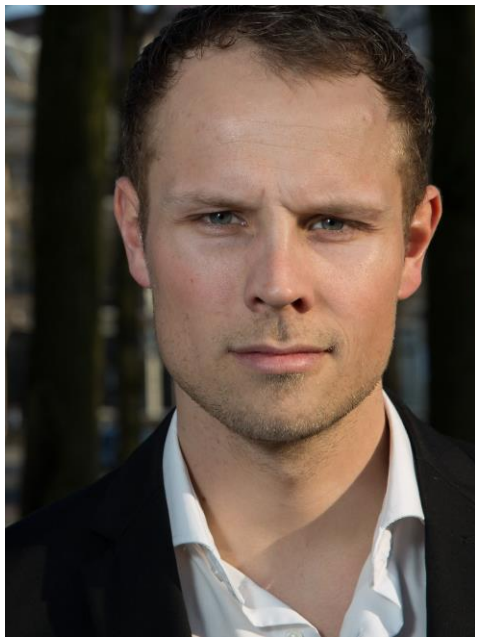
méét Den Haag

Ian Foulds

m: +31 6 41 97 68 10
e: ian@meet.nl
i: www.meet.nl

méét Den Haag

Thomas de Ruiter

m: +31 6 81 35 05 88
e: thomas@meet.nl
i: www.meet.nl

méét Den Haag

Jop van Hall

m: +31 6 12 53 73 97
e: jop@meet.nl
i: www.meet.nl

méét

- méét Facilitaire Prestaties

Maakt de kwaliteit van facilitaire diensten inzichtelijk. Op basis van de Facilitity Performance Standard worden prestaties gemeten.

- méét Het Nieuwe Werken

In samenwerking met AOS Studley is de HNW Monitor ontwikkeld. De HNW Monitor bundelt de expertise en data van twee marktleiders: AOS Studley op het gebied van huisvesting en facilitaire kengetallen en méét met bezettingsgraadcijfers en het gebruik van de werkomgeving.

- méét Schoon, Heel & Veilig

Met name voor gemeentes die openbare ruimtes beheren en behoefte hebben aan stuurinformatie met betrekking tot de kwaliteit. Openbaar vervoersbedrijven die stations beheren hebben veel baat bij dit type meting.

- méét Schoonmaakkwaliteit

Om met de schoonmaakdienstverlener de kwaliteit te verbeteren worden metingen uitgevoerd op basis van het VSR-Kwaliteitsmeetsysteem (VSR-KMS) dat is vastgelegd in een nationale norm voor de beoordeling van schoonmaakonderhoud: NEN 2075.

- méét Werkplekbezetting

Met behulp van een bezettingsgraadmeting ontstaat inzicht in het daadwerkelijk gebruik van bijvoorbeeld kantoorruimtes, werkplekken, parkeerplekken, onderwijsruimtes en vergaderruimtes.

méét

Project	méét Werkplekbezetting – Hoogheemraadschap van Delfland Locatie: Kijkduin
Opdrachtgever	Dhr. B. van der Maden
Samengesteld	November 2014
Versie	4.1

Inhoudsopgave

1 Aanleiding **1**
1.1 Project 1
1.2 Methodiek 2
1.3 Leeswijzer 3

2 De werkplekken **5**
2.1 De bezetting 5
2.1.1 Per dag 6
2.1.2 Piek en dal 7
2.1.3 Per meetmoment - bellengrafiek 8
2.1.4 Per meetmoment beschikbaar - bellengrafiek 9
2.1.5 Per meetmoment - lijndiagram 10
2.1.6 Per etage 11
2.1.7 Per afdeling 12
2.2 Het gebruik 13
2.2.1 Per dag 14
2.2.2 Per afdeling 15

3 De overlegfaciliteiten **16**
3.1 Bezetting per ruimtetype 17
3.1.1 Per dag 17
3.1.2 Per meetmoment - lijndiagram 18
3.1.3 Per meetmoment - bellengrafiek 19
3.2 Benutting per ruimtetype 20
3.2.1 Per dag 20
3.2.2 Per meetmoment 21
3.3 Vergaderruimtes 22
3.3.1 Bellengrafiek 22
3.3.2 Lijndiagram 23
3.3.3 Groepsgrootte 24
3.4 Vergadertafels in kantoorruimtes 25
3.4.1 Bellengrafiek 25
3.4.2 Lijndiagram 26
3.4.3 Groepsgrootte 27
3.5 Parkeerplaats 28
3.5.1 Lijndiagram 28
3.5.2 Per dag per meetmoment - lijndiagram 29

4 Benchmark **30**

5 Afsluiting **31**

1 Aanleiding

Om inzicht te krijgen in het daadwerkelijk gebruik van kantoorruimtes en overlegfaciliteiten heeft méét een bezettingsgraadmeting uitgevoerd.

1.1 Project

Organisatie	Hoogheemraadschap van Delfland
Aantal locaties	5

Locaties

Naam locatie	Kijkduin
Adres locatie	Hoek van Hollandlaan 15
	2554 EA Den Haag
Totaal aantal werkplekken	32
Totaal aantal overlegfaciliteiten	6
Totaal aantal parkeerplekken	26

Meting

Eerste dag	Maandag 12 mei 2014
Laatste dag	Vrijdag 23 mei 2014
Totaal aantal meetdagen	10
Aantal meetmomenten per dag	8
Totaal aantal meetmomenten	80
Tijdsduur per meetmoment	60 minuten

Meetmomenten

1. 07:00 – 08:00 uur	5. 13:00 – 14:00 uur
2. 08:00 – 09:00 uur	6. 14:00 – 15:00 uur
3. 09:00 – 10:00 uur	7. 15:00 – 16:00 uur
4. 10:00 – 11:00 uur	8. 16:00 – 17:00 uur

1.2 Methodiek

Om zorgvuldig en snel data te kunnen verzamelen over het daadwerkelijk gebruik van de werkomgeving heeft méét software en een methodiek ontwikkeld waarmee de mééttalenten dagelijks toegevoegde waarde creëren aan het facilitaire vakgebied. De informatie wordt gebruikt als besluitstuk in beheer, exploitatie en verandering van de werkomgeving.

De methodiek is als volgt opgebouwd:

1) Vastleggen van het onderzoeksgebied:
   Met een inventarisatie worden alle objecten in het project in kaart gebracht. Hierdoor is vooraf precies bekend wat gemeten wordt.

2) Interne communicatie:
   Gezamenlijk wordt gezorgd dat iedereen weet: “wie komt wat doen”. Hierdoor is niemand verrast wanneer de mééttalenten zich door het gebouw bewegen voor inventarisatie of een meting.

3) Uitvoeren meting:
   De mééttalenten –herkenbaar aan zwarte polo’s- beginnen op de afgesproken tijden data te verzamelen. Dit doen zij met een minimale verstoring van het primaire proces.

4) Rapportage:
   Na de gebruikelijke verificatie wordt de rapportage opgesteld en digitaal verzonden.

5) Evaluatie:
   Samen met u wordt getoetst of de verkregen informatie bijdraagt aan de gestelde doelen en of deze voldoet aan de verwachtingen.

Uiteindelijk beschikt u over de handvatten om discussie te voeren en beslissingen te nemen met mogelijke kwaliteitsverbetering en kostenbesparing tot gevolg. Méét zorgt ervoor dat de investeringen in de metingen laag blijven zodat u een optimaal rendement kunt behalen.

1.3 Leeswijzer

In de rapportage worden diverse termen gebruikt. In deze paragraaf worden de definities van de gebruikte termen beschreven.

Aanlandwerkplek	*Werkplek bedoeld voor activiteiten gedurende een korte periode die weinig concentratie en interactie vergen.*
Activiteitenanalyse	*Analyse van de activiteiten die aan de werkplek plaatsvinden. Ook wel het gebruik van de werkplek genoemd.*
Bellen	*Gebruiker voert een telefoongesprek aan de werkplek. Dit kan zowel mobiel als via een vaste telefoon zijn.*
Benutting	*Percentage bezette stoelen van de ruimtes die in gebruik zijn (hoe een ruimte wordt gebruikt).*
Bezettingsgraad	*Percentage bezet van de totale capaciteit (of een ruimte/werkplek wordt gebruikt).*
Capaciteit	*Aantal werkplekken of overlegplekken van een ruimte.*
Computerwerk	*Aan de werkplek wordt actief met de computer gewerkt. Dit kan zowel met desktop, laptop, tablet en/of mobiele telefoon zijn. Actief computerwerk kenmerkt zich doordat de gebruiker de muis ofwel het toetsenbord aanraakt.*
Concentratiewerkplek	*Werkplek in een ruimte welke is ingericht voor concentratiewerkzaamheden. Deze ruimte biedt plaats aan maximaal twee werkplekken.*
Flexibele werkplek	*Niet persoonsgebonden werkplek.*
Gebruiker	*De persoon die op het meetmoment gebruik maakt van de werkplek en/of vergaderruimte.*
In gebruik maar afwezig	*Tijdens het moment van meten is de werkplek wel in gebruik, maar bevindt de gebruiker zich elders in het gebouw. Indicatoren om deze status aan een werkplek toe te kennen zijn bijvoorbeeld: de computer is ingeschakeld, er staat een kopje koffie op het bureau, er hangt een jas en/of er staat een tas, er liggen open geslagen documenten, etc.*
Kantoorruimte	*Ruimte welke is ingericht met werkplekken.*
Managementwerkplek	*Werkplek in een kantoorruimte waar ook een overlegtafel staat.*

Meetmoment	*Vooraf vastgesteld tijdvak waarbinnen een meetronde plaatsvindt.*
Niet bezet	*Werkplek is niet in gebruik. Niets duidt erop dat een gebruiker van de werkplek wel in het gebouw aanwezig is.*
Ontmoetingsplaats	*Plaats die is ingericht voor overleg. Denk hierbij aan een bank in de gang of een zitje bij de koffieautomaat.*
Ontmoetingsplek	*Een zitplek in een ontmoetingsplaats*
Opkomstpercentage	*Percentage dat een gereserveerde ruimte ook daadwerkelijk bezet is.*
Overleg	*Gesprek tussen twee of meerdere personen.*
Overlegtafel	*Tafel om overleg te voeren in een kantoorruimte.*
Overleg aan de werkplek	*Gebruiker voert overleg met één of meerdere personen aan een werkplek. Dit overleg kan zowel formeel als informeel van aard zijn.*
Overlegfaciliteit	*Ruimte ingericht voor overleg. Dit kan een vergaderruimte, ontmoetingsplaats of overlegtafel in een kantoorruimte zijn.*
Registraties	*Vastlegging van een waarneming met behulp van de gebruikte meetapparatuur.*
Ruimtetype	*Geeft het karakter van de ruimte weer. Dit kan een ontmoetingsplaats, vergaderruimte, kantoorruimte of onderwijsruimte zijn.*
Schrijven, lezen, nadenken	*De werkzaamheden kenmerken zich door schrijven, lezen, nadenken of handelingen met documenten. Ook het passief computerwerk valt onder schrijven, lezen, nadenken.*
Standaardwerkplek	*Meest voorkomende (persoonsgebonden) werkplek in een gebouw.*
Vergaderruimte	*Ruimte welke is ingericht voor formeel overleg.*
Werkplek	*Een bureau met bureaustoel en/of computer.*[1]

[1] Een werkplek beschikt over tenminste 2 van de 3 volgende elementen: bureau, bureaustoel of computer.

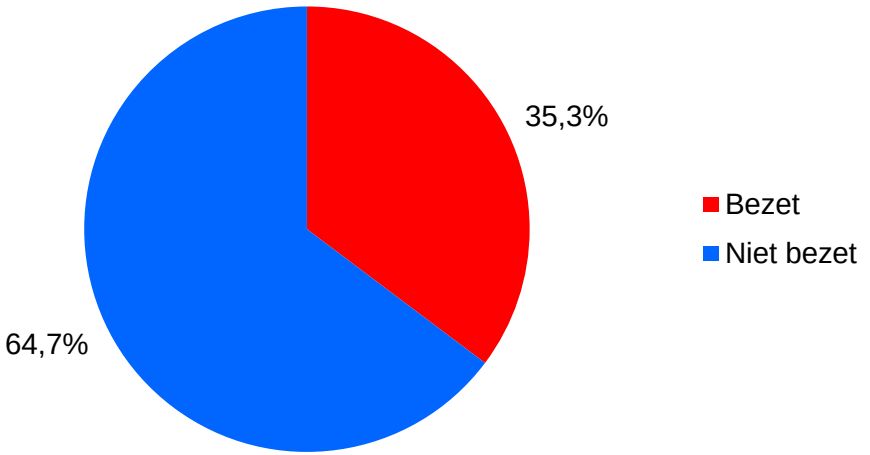
2 De werkplekken

Dit hoofdstuk is in twee paragrafen opgedeeld. De eerste paragraaf gaat in op de bezettingsgraad van de werkplekken. Met behulp van verschillende grafieken wordt de verhouding tussen het aantal bezette en onbezette werkplekken gevisualiseerd. In de tweede paragraaf wordt de wijze waarop bezette werkplekken worden gebruikt verder toegelicht.

2.1 De bezetting

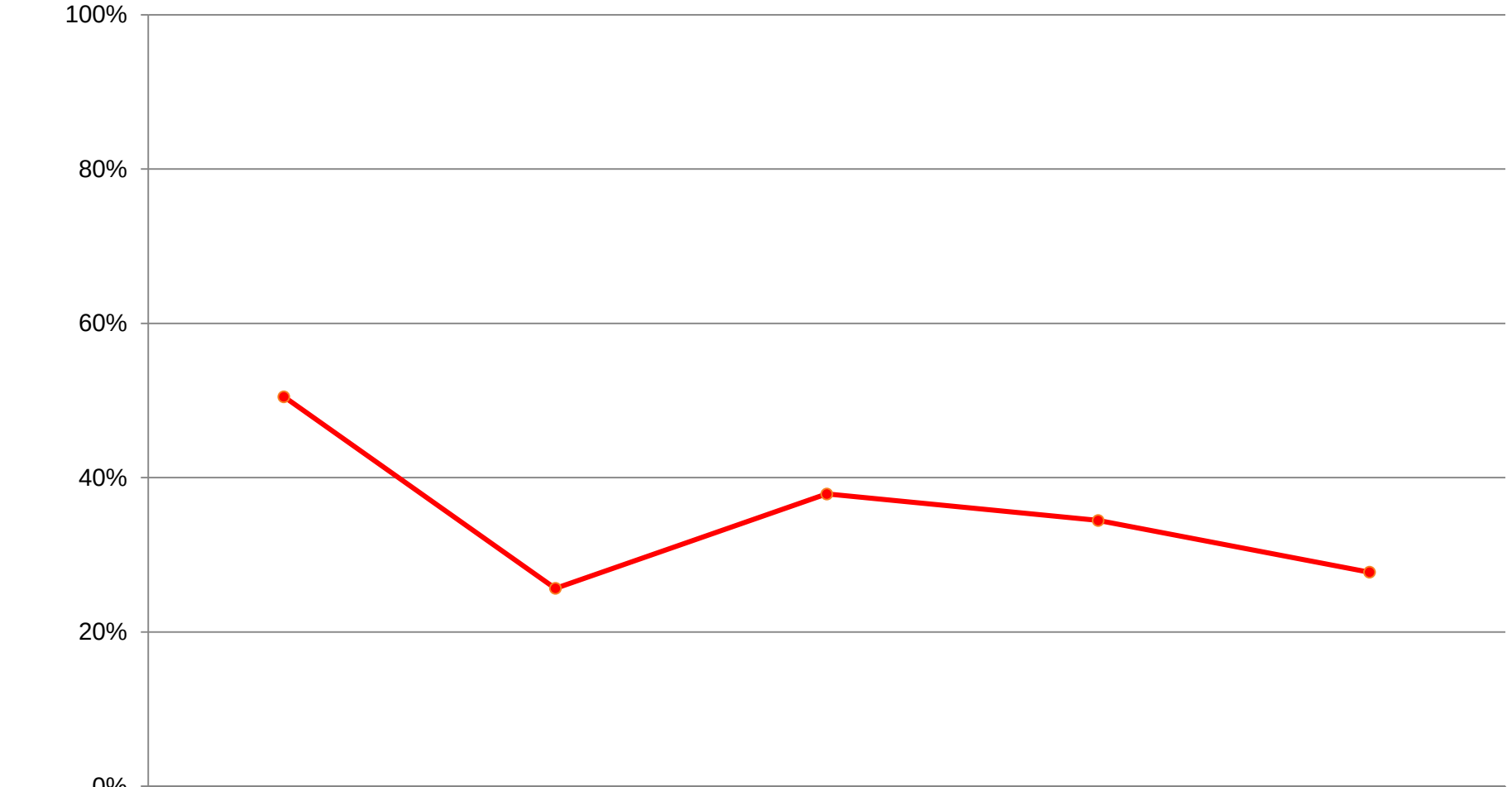
Deze paragraaf gaat in op de bezetting van de werkplekken. Links treft u twee tabellen aan met de aantallen van de gemeten kantoorruimtes en werkplekken. Rechts van de tabellen staat een cirkeldiagram met de gemiddelde bezettingsgraad van alle werkplekken.

Aantal kantoorruimtes	10
Gemiddeld aantal werkplekken per kantoorruimte	3,2

2.1.1 Per dag

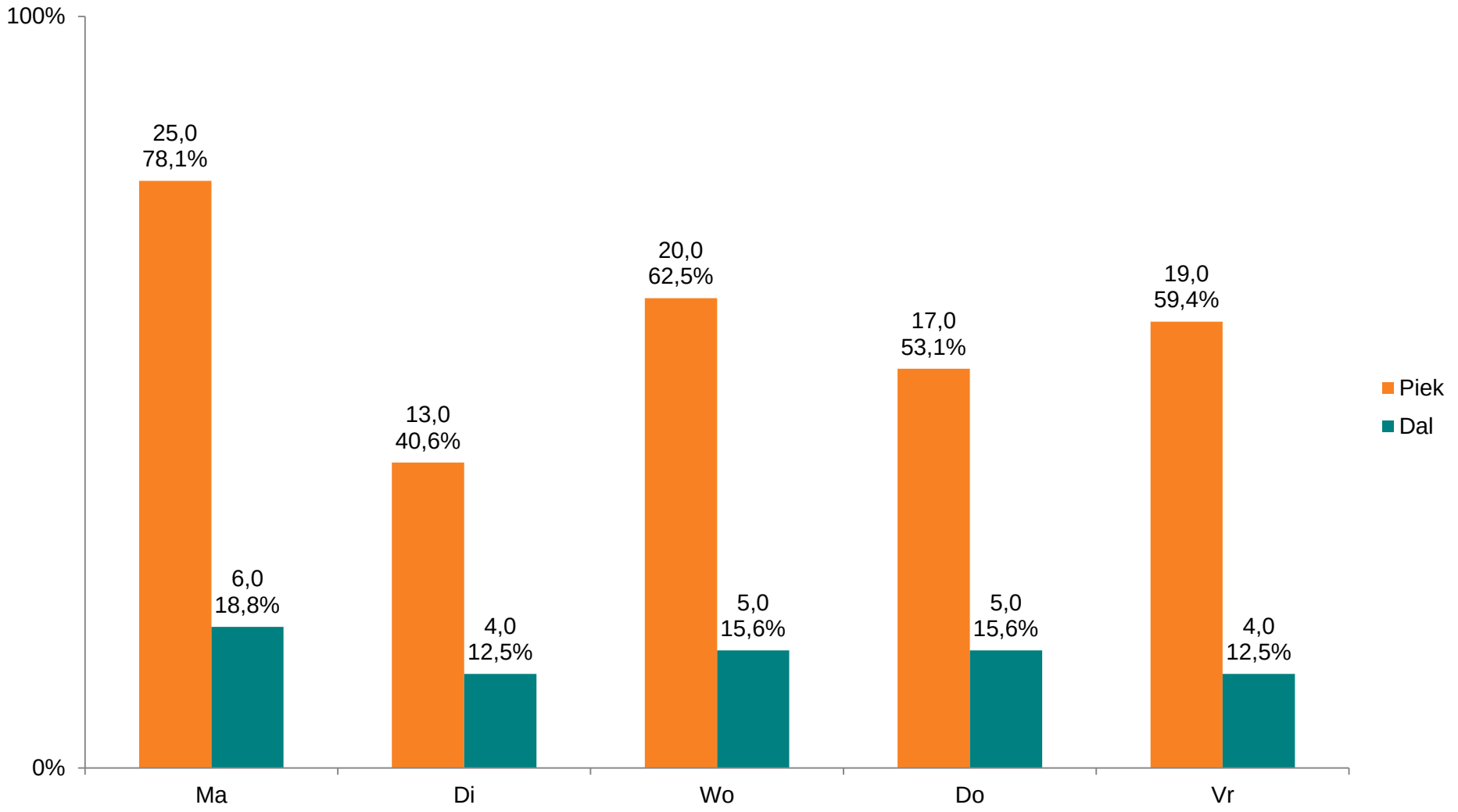
De bezettingsgraadmeting is van maandag tot en met vrijdag uitgevoerd. Het onderstaande lijndiagram geeft het verloop van de bezettingsgraad gedurende de week aan.

	Ma	Di	Wo	Do	Vr
Kijkduin	50,5%	25,6%	37,9%	34,4%	27,7%

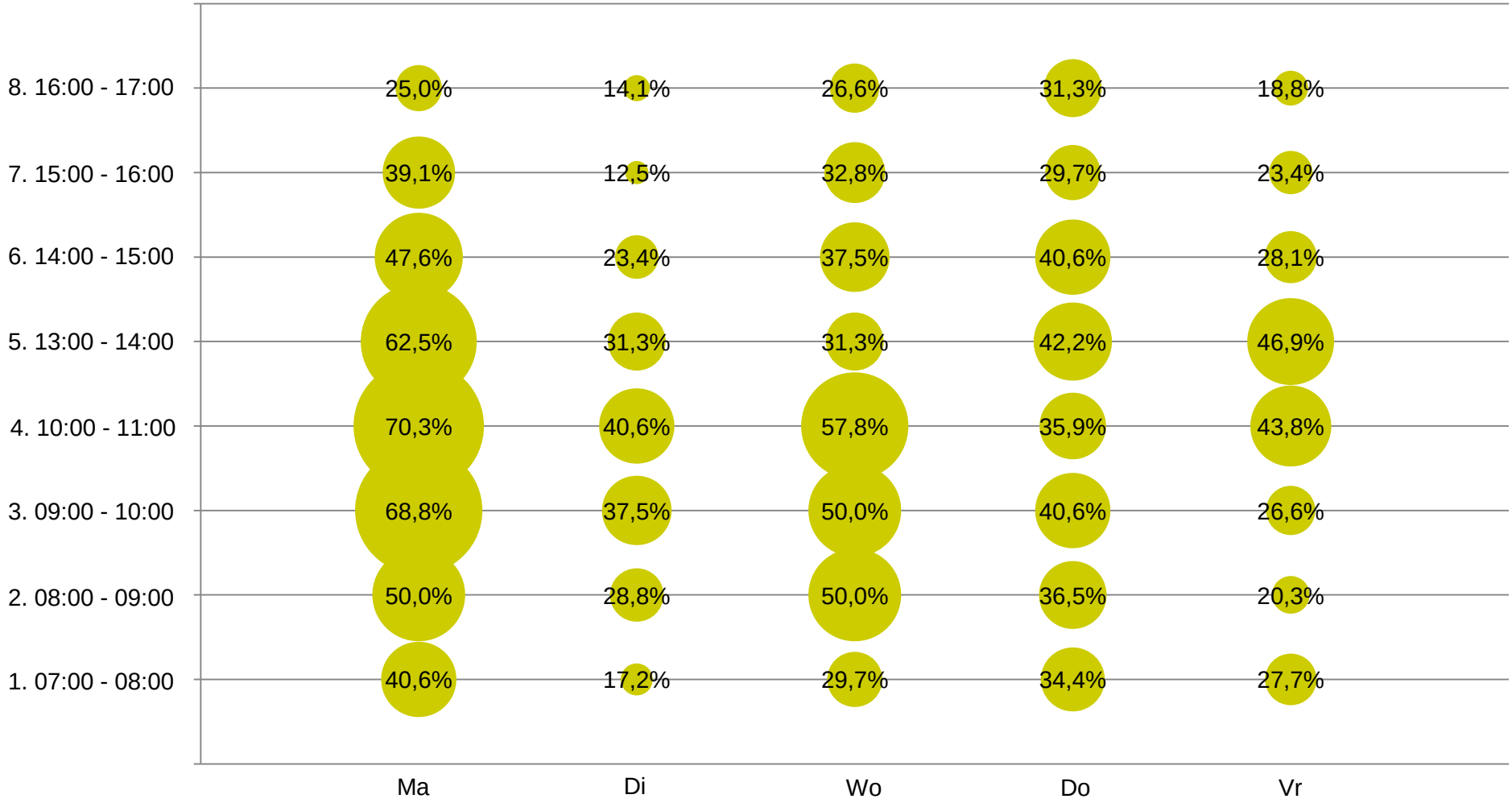
2.1.2 Piek en dal

Het onderstaande staafdiagram geeft inzicht in de hoogst (piek) en laagst (dal) gemeten bezettingsgraad, in aantal werkplekken en percentages.

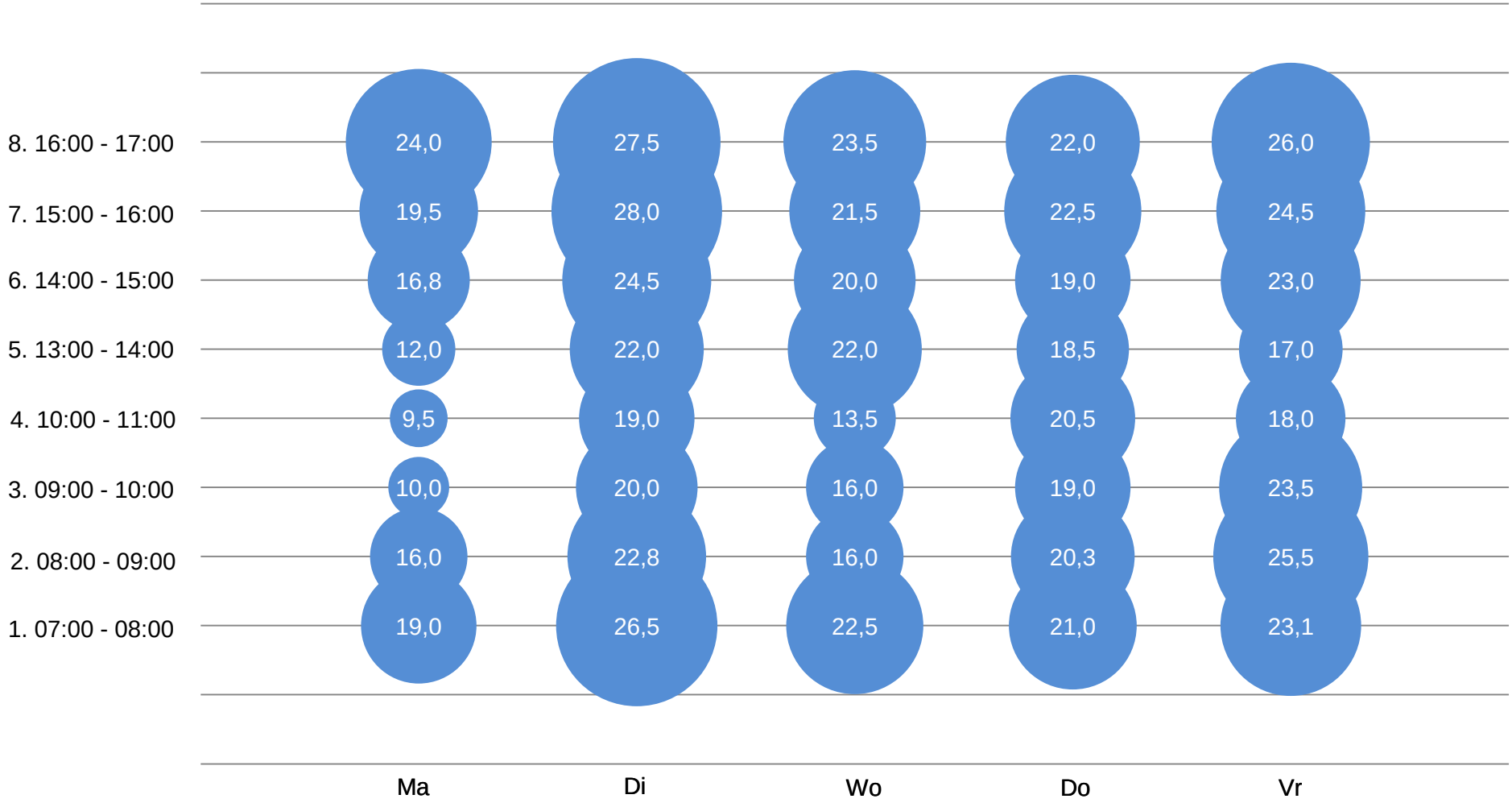
2.1.3 Per meetmoment - bellengrafiek

De bezettingsgraad per meetmoment wordt weergegeven met behulp van bellen. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen met elkaar te vergelijken.

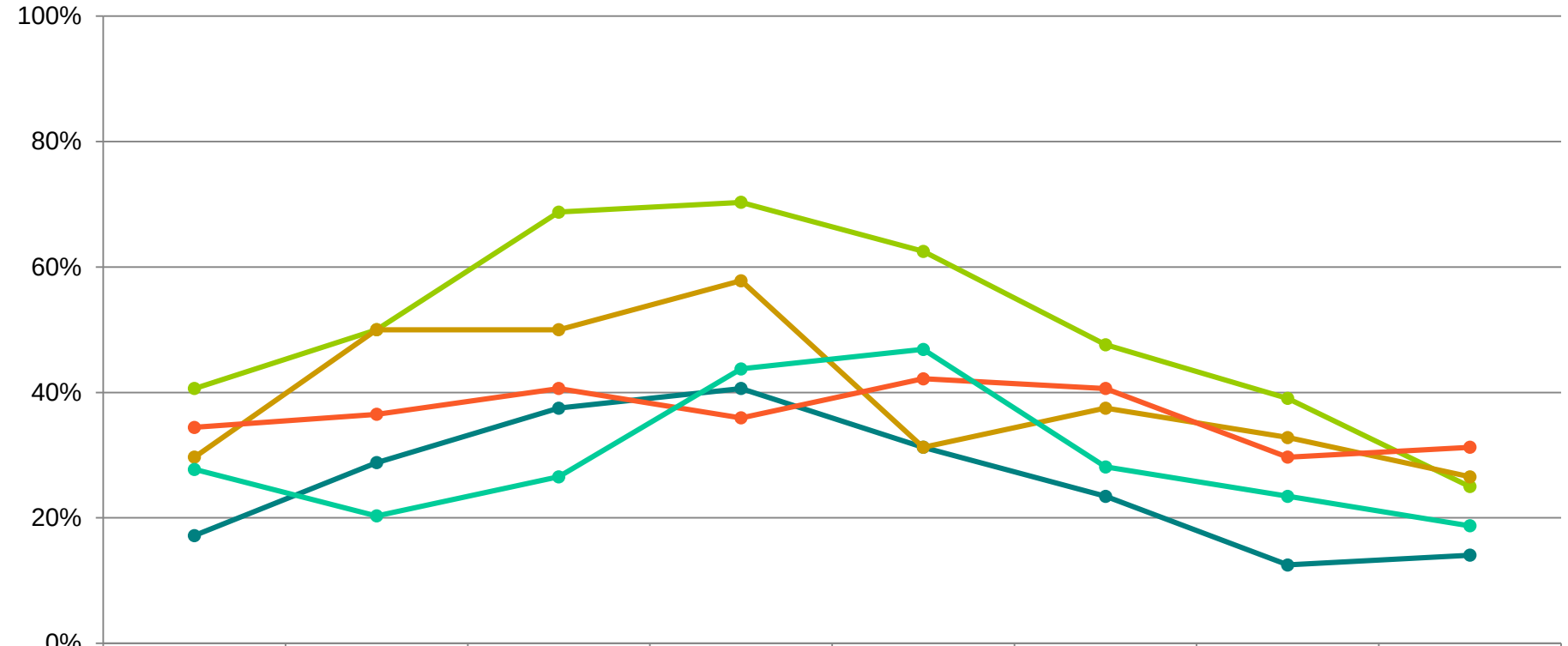
2.1.4 Per meetmoment beschikbaar - bellengrafiek

Het aantal beschikbare werkplekken wordt weergegeven met behulp van bellen. Hoe groter de bel, hoe meer werkplekken er beschikbaar zijn. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen met elkaar te vergelijken.

2.1.5 Per meetmoment - lijndiagram

Met behulp van een lijndiagram wordt het verloop van de gemiddelde bezettingsgraad per dag gevisualiseerd. Dit diagram bevat dezelfde gegevens als voorgaande bellengrafiek, maar geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	40,6%	50,0%	68,8%	70,3%	62,5%	47,6%	39,1%	25,0%
Di	17,2%	28,8%	37,5%	40,6%	31,3%	23,4%	12,5%	14,1%
Wo	29,7%	50,0%	50,0%	57,8%	31,3%	37,5%	32,8%	26,6%
Do	34,4%	36,5%	40,6%	35,9%	42,2%	40,6%	29,7%	31,3%
Vr	27,7%	20,3%	26,6%	43,8%	46,9%	28,1%	23,4%	18,8%

2.1.6 Per etage

De werkplekken zijn verdeeld over verschillende etages. Onderstaande tabel geeft inzicht in de gemiddelde bezettingsgraad per etage. Om deze bezettingsgraad in een context te kunnen plaatsen, is dit aangevuld met de omvang uitgedrukt in aantal werkplekken.

Etage	Aantal werkplekken	Gemiddelde bezettingsgraad	Gemiddeld aantal werkplekken bezet	Piekbezetting	Dalbezetting
Begane grond	29	34,1%	9,9	79,3%	10,3%
1e etage	3	46,9%	1,4	100,0%	0,0%
Totaal	**32**	**35,3%**	**11,3**	**78,1%**	**9,4%**

2.1.7 Per afdeling

Iedere werkplek is toegewezen aan een afdeling binnen de organisatie. In de volgende tabel is de omvang per afdeling weergegeven in aantal werkplekken. Dit is aangevuld met de gemiddelde bezettingsgraad uitgedrukt in percentages en aantallen.

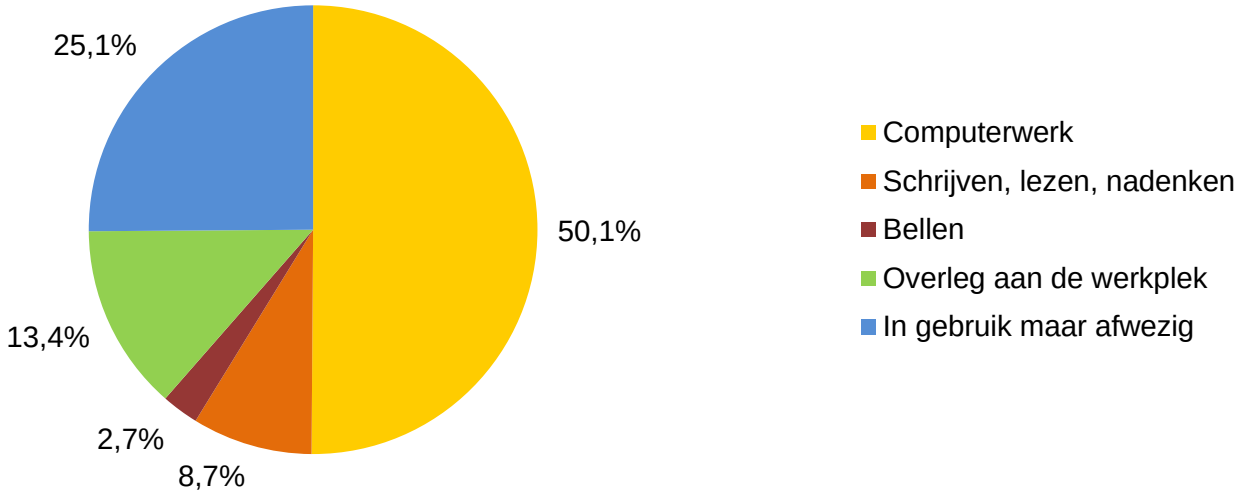
Afdeling	Aantal werkplekken	Gemiddelde bezettingsgraad	Gemiddeld aantal werkplekken bezet	Piekbezetting	Dalbezetting
Onderhoud Waterkeringen en watergangen	32	35,3%	11,3	78,1%	9,4%
Totaal	**32**	**35,3%**	**11,3**	**78,1%**	**9,4%**

2.2 Het gebruik

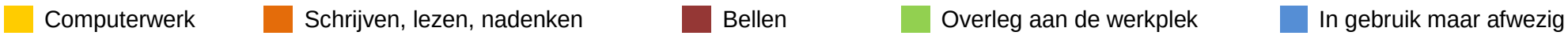
Aantal werkplekken	32
Gemiddelde bezettingsgraad	35,3%

In dit deel wordt inzicht gegeven in de wijze waarop werkplekken worden gebruikt. Met behulp van cirkeldiagrammen wordt de verhouding tussen verschillende werkactiviteiten uitgedrukt in een gemiddeld percentage.

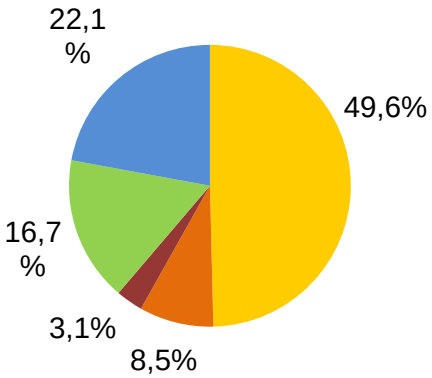
De gegevens in deze paragraaf zijn enkel gebaseerd op de bezette werkplekken.

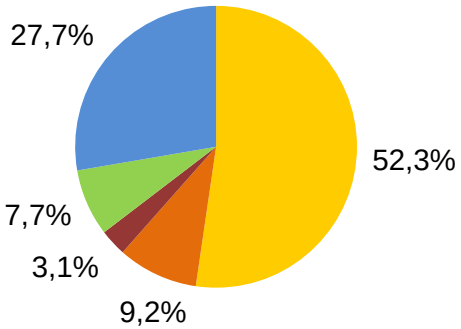
2.2.1 Per dag

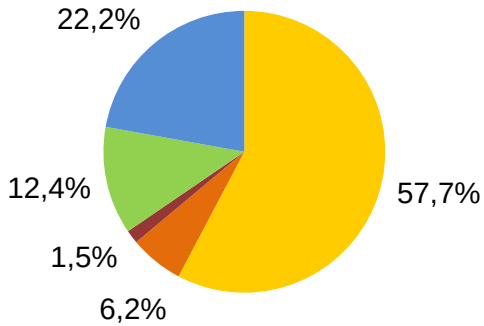
Maandag

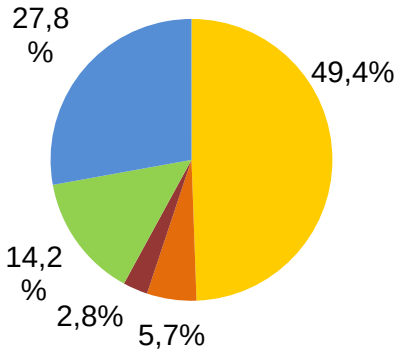
Dinsdag

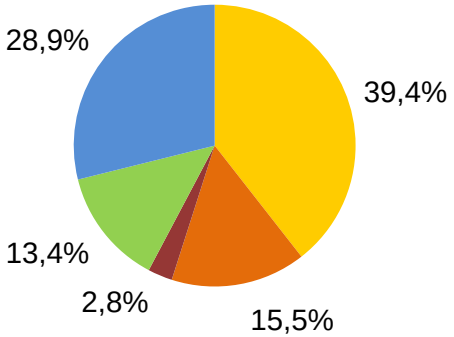
Woensdag

Donderdag

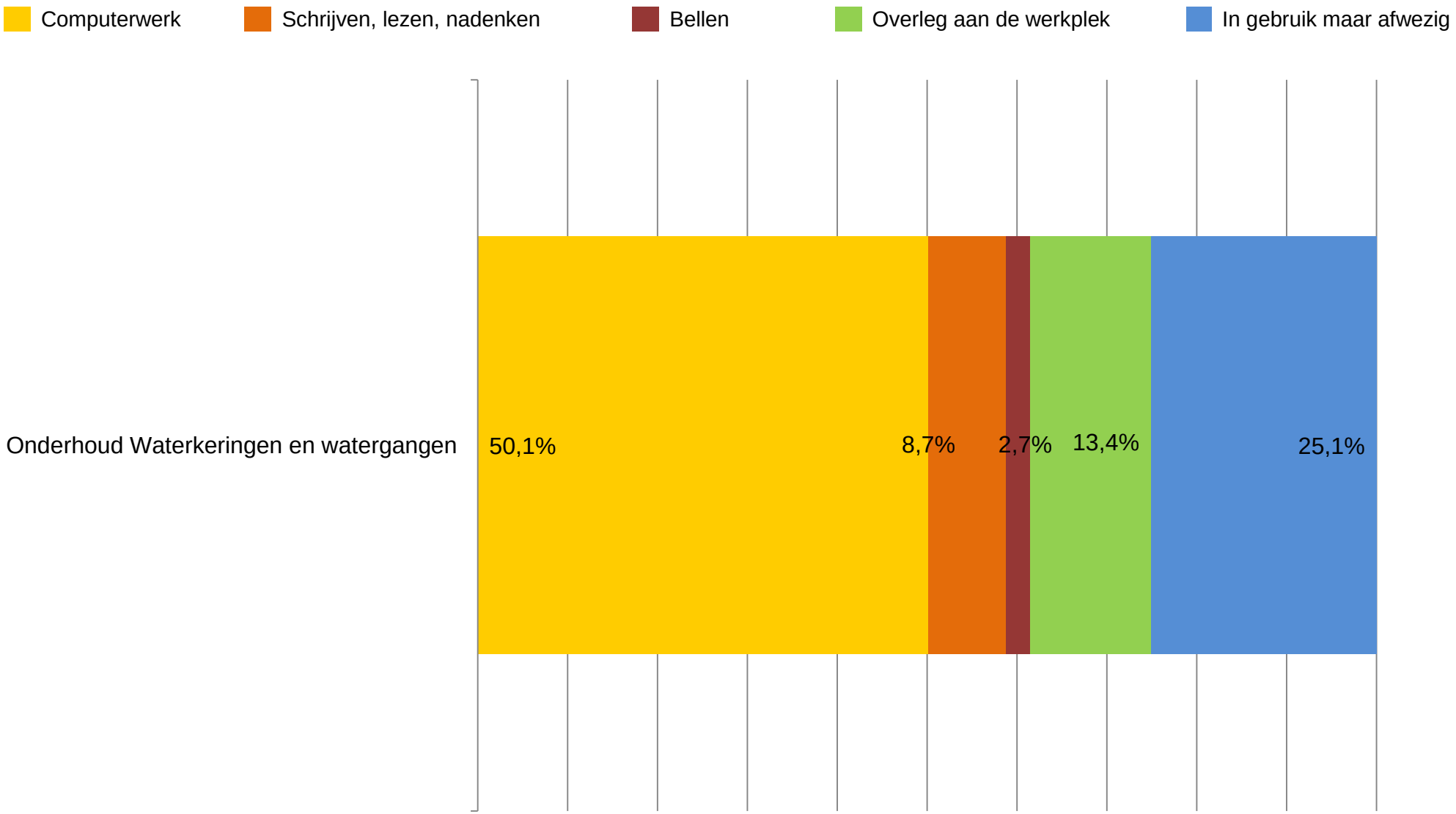

Vrijdag

2.2.2 Per afdeling

In onderstaande staafdiagram is het gebruik per afdeling weergegeven. Het geeft inzicht in de wijze waarop werkactiviteiten zich verhouden binnen een afdeling.

3 De overlegfaciliteiten

De gebruikers binnen de kantoorlocatie kunnen gebruik maken van diverse overlegfaciliteiten. Onderscheid wordt gemaakt tussen vergaderruimtes en vergadertafels in kantoorruimtes. Het gebruik van deze faciliteiten wordt in dit hoofdstuk inzichtelijk gemaakt.

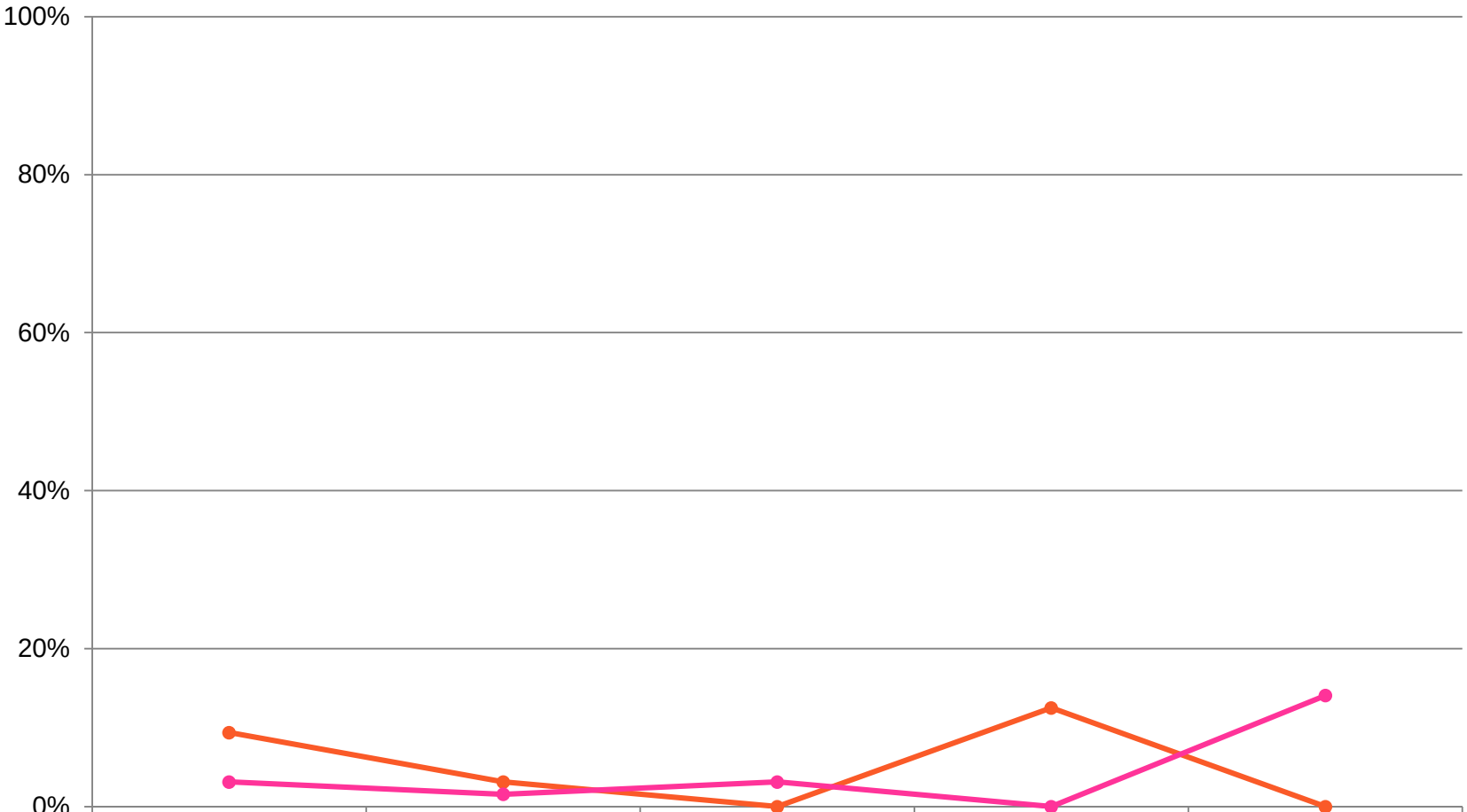
Overlegfaciliteit	Aantal	Gemiddelde capaciteit	Gemiddelde bezettingsgraad	Gemiddelde benutting	Piekbezetting	Dalbezetting
Vergaderruimte	2	9,0	5,0%	53,3%	100,0%	0,0%
Vergadertafels in kantoorruimtes	4	3,5	4,4%	48,2%	25,0%	0,0%
Totaal	**6**	**5,3**	**4,6%**	**51,4%**	**33,3%**	**0,0%**

In de volgende paragrafen is de bezetting en benutting per overlegfaciliteit opgenomen.

3.1 Bezetting per ruimtetype

3.1.1 Per dag

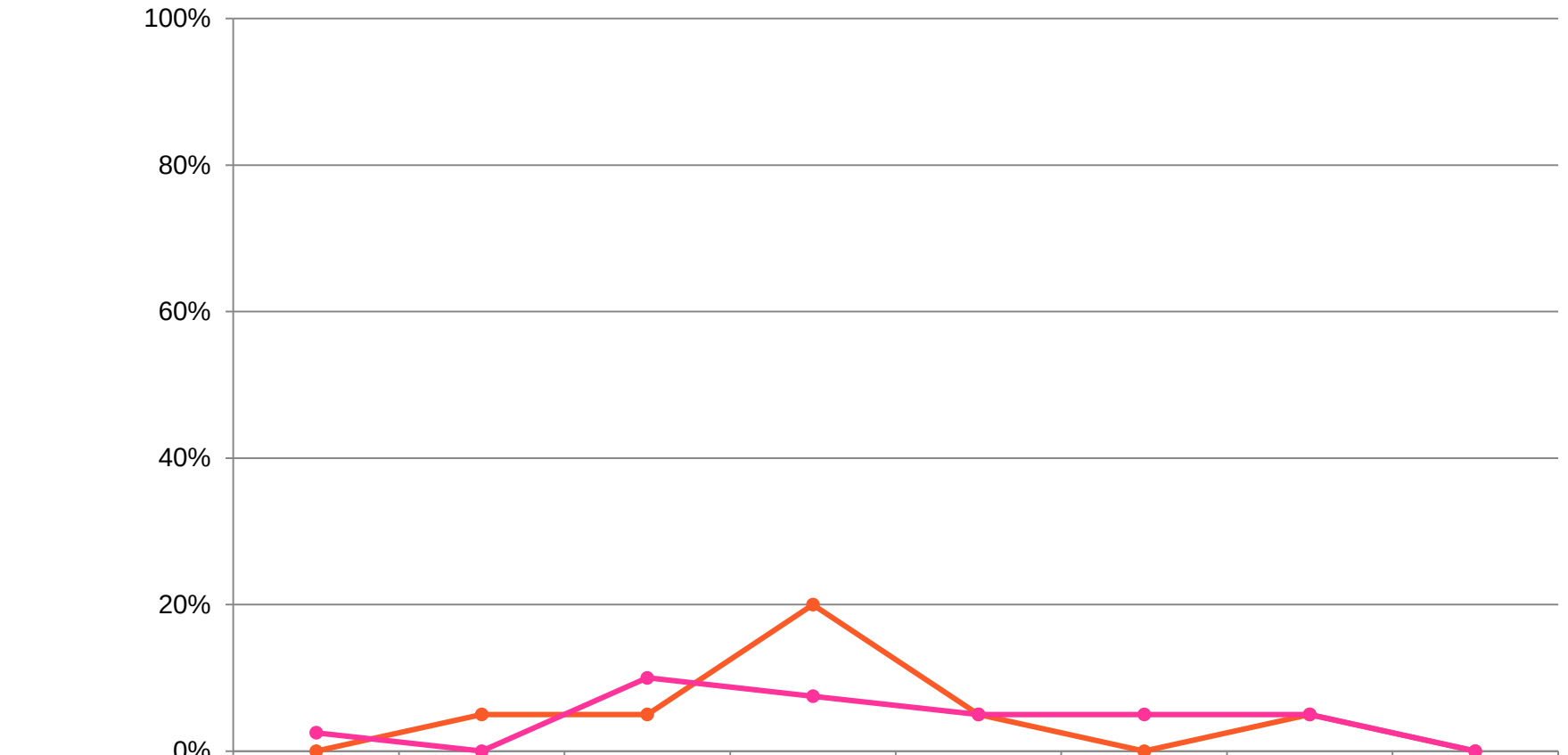
Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de bezettingsgraad gedurende de week aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag
Vergaderruimte	9,4%	3,1%	0,0%	12,5%	0,0%
Vergadertafels	3,1%	1,6%	3,1%	0,0%	14,1%

3.1.2 Per meetmoment - lijndiagram

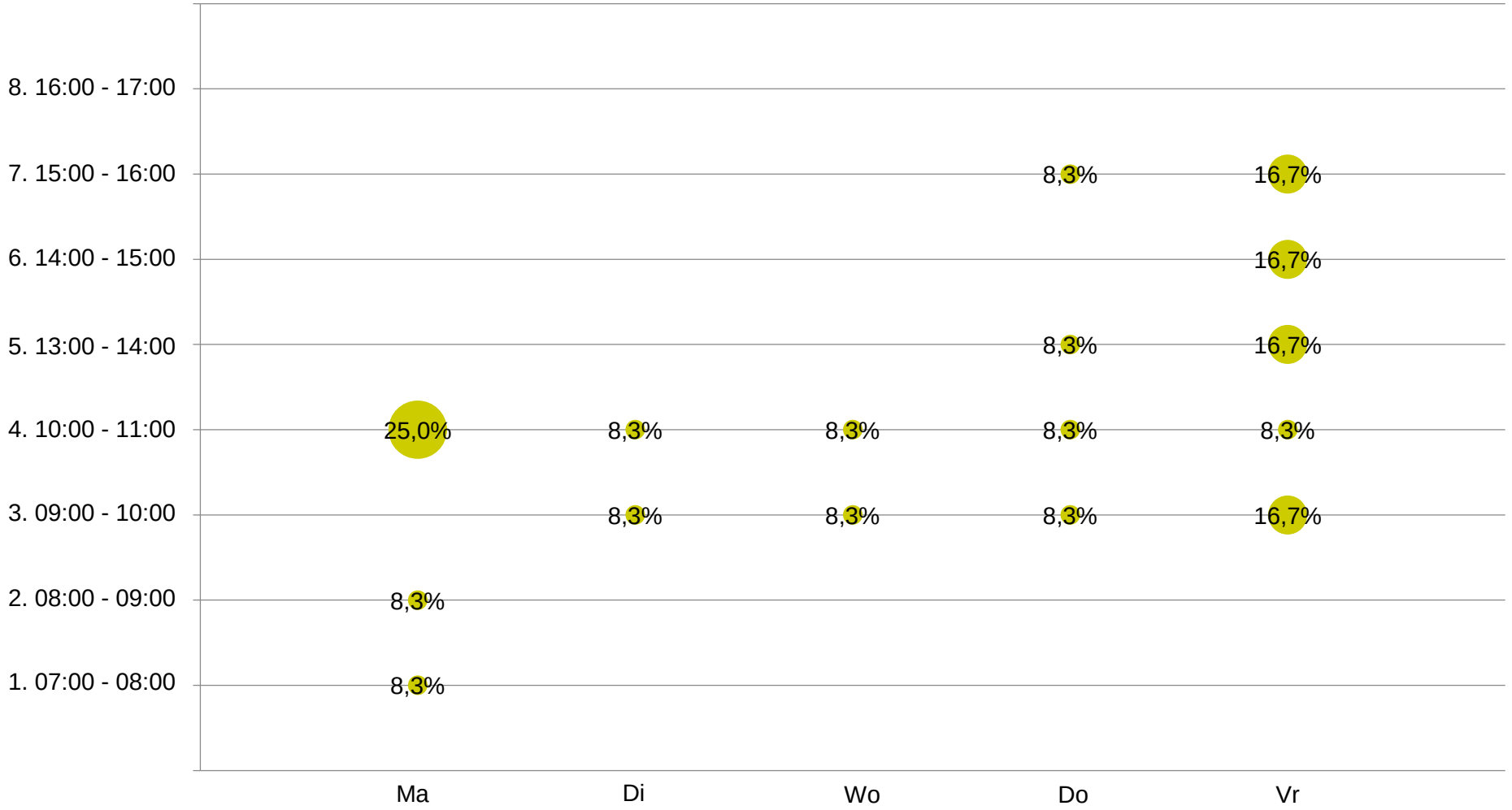
Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de bezettingsgraad gedurende de dag aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende meetmomenten.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Vergaderruimte	0,0%	5,0%	5,0%	20,0%	5,0%	0,0%	5,0%	0,0%
Vergadertafels	2,5%	0,0%	10,0%	7,5%	5,0%	5,0%	5,0%	0,0%

3.1.3 Per meetmoment - bellengrafiek

Het gebruik van de overlegfaciliteiten is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.2 Benutting per ruimtetype

3.2.1 Per dag

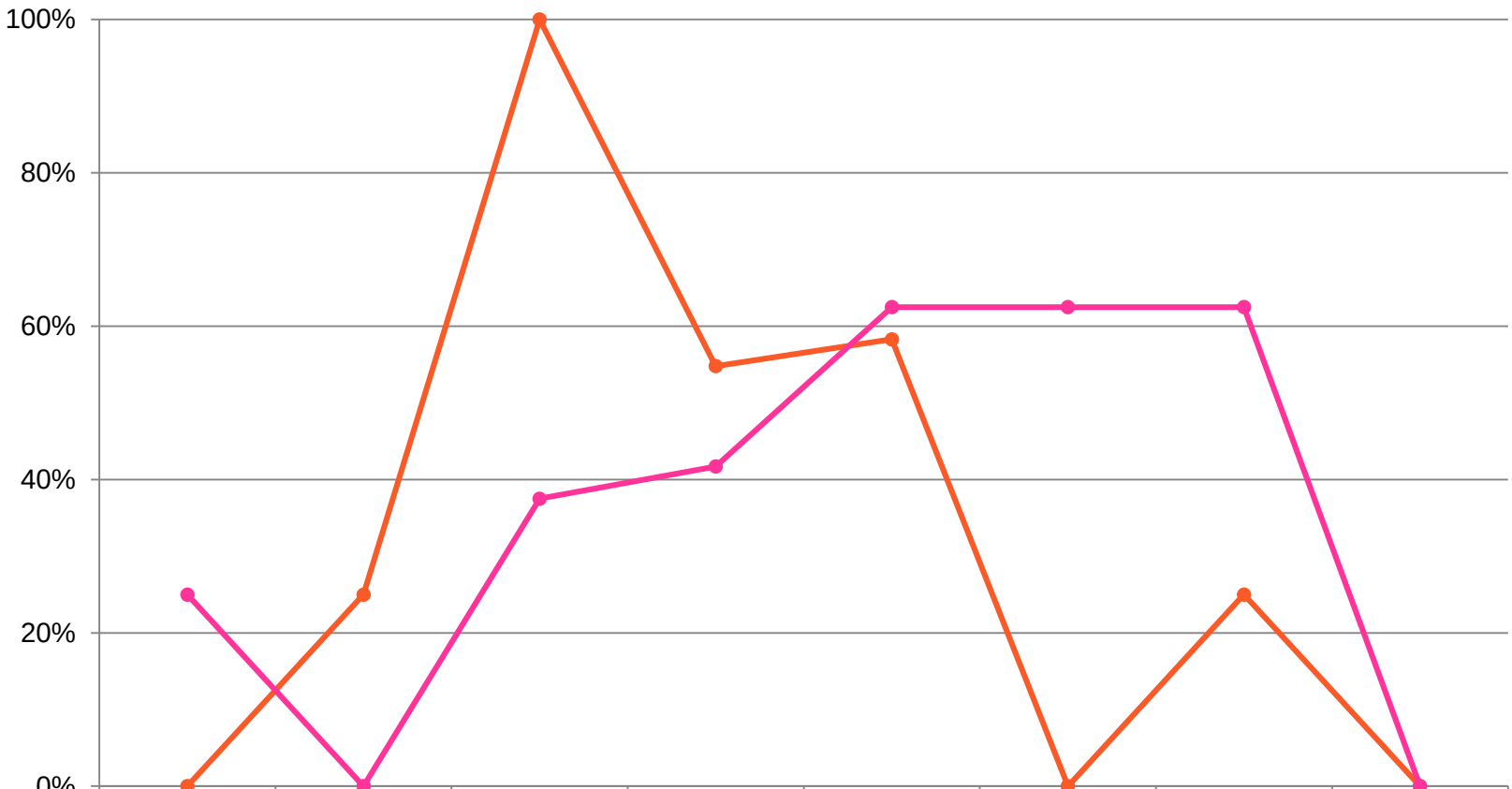
Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de benuttingsgraad gedurende de week aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	ma	di	wo	do	vr
Vergaderruimte	33,3%	33,3%	0,0%	70,8%	0,0%
Vergadertafels	50,0%	50,0%	25,0%	0,0%	52,8%

3.2.2 Per meetmoment

Het onderstaande lijndiagram geeft per overlegfaciliteit, het verloop van de benuttingsgraad gedurende de dag aan. Dit diagram geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende meetmomenten.

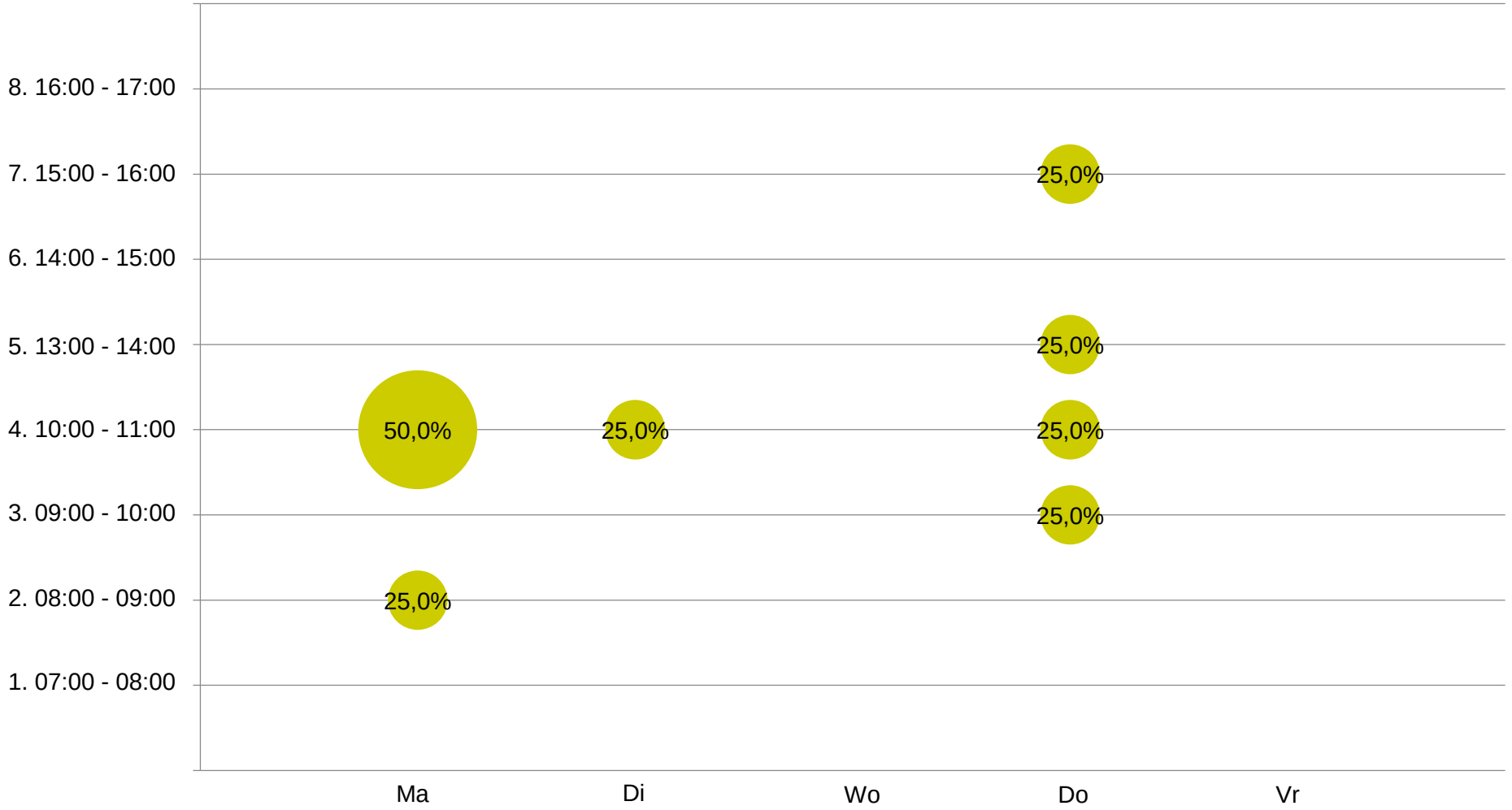

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Vergaderruimte	0,0%	25,0%	100,0%	54,8%	58,3%	0,0%	25,0%	0,0%
Vergadertafels	25,0%	0,0%	37,5%	41,7%	62,5%	62,5%	62,5%	0,0%

3.3 Vergaderruimtes

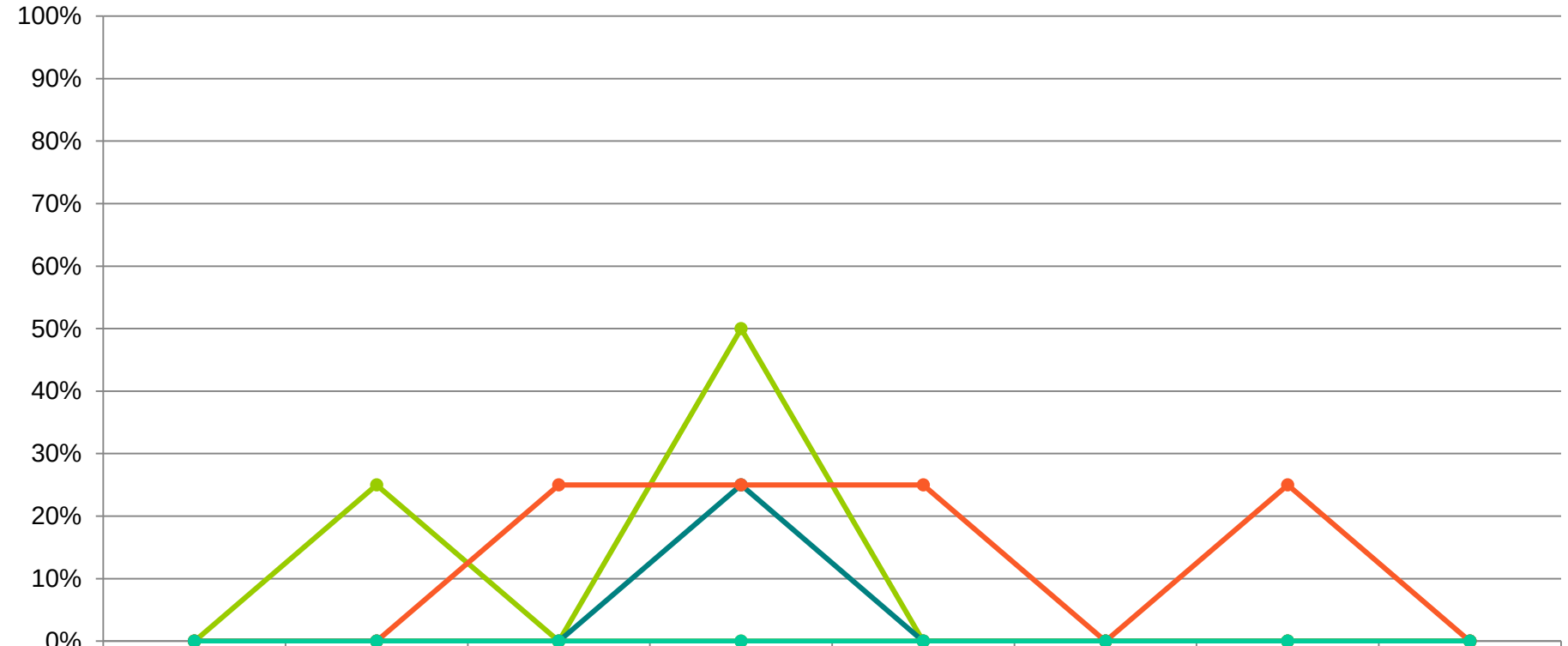
3.3.1 Bellengrafiek

Het gebruik van de vergaderruimtes is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.3.2 Lijndiagram

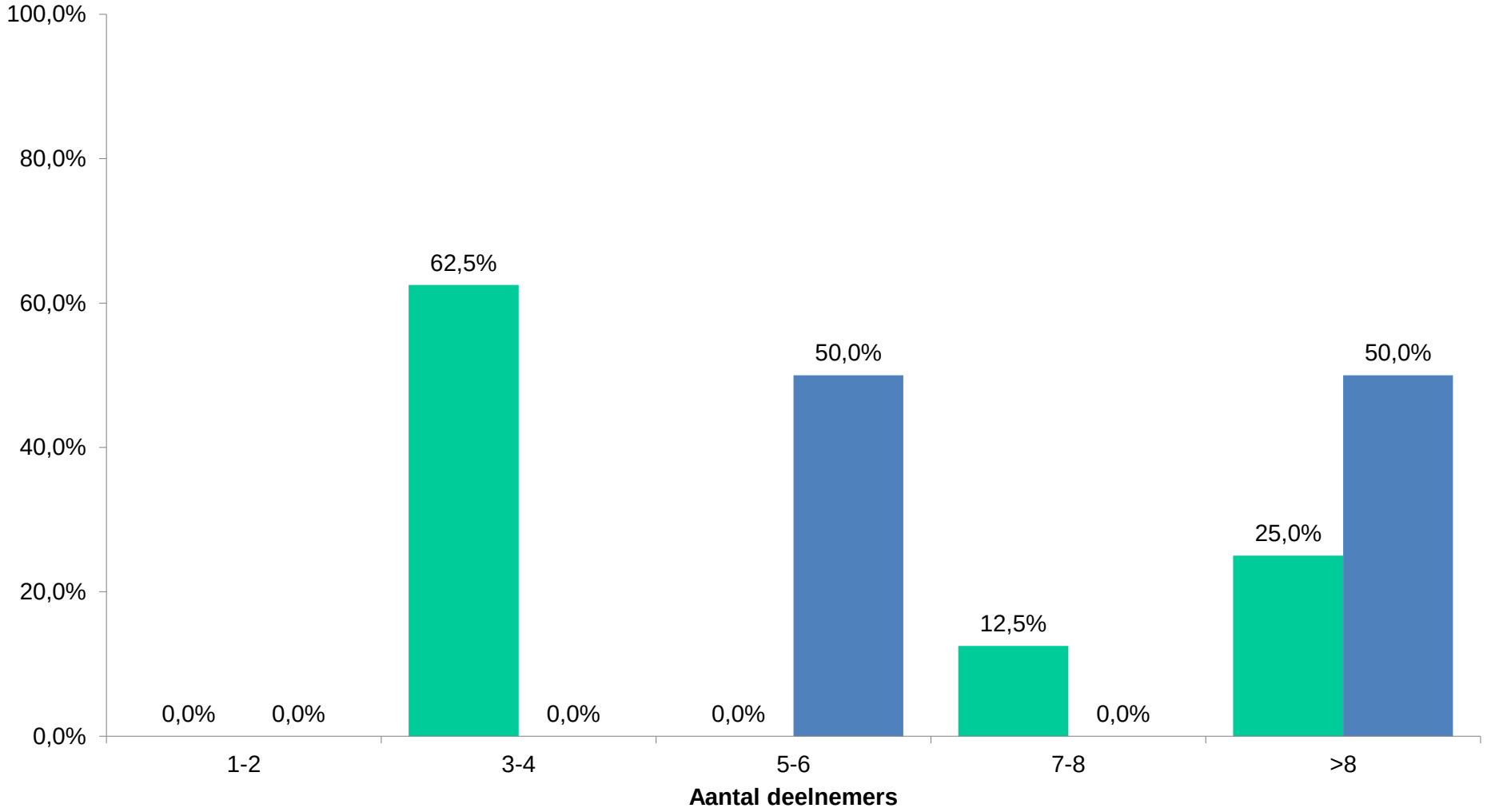
Met behulp van een lijndiagram wordt het verloop van de gemiddelde bezettingsgraad per dag gevisualiseerd. Dit diagram bevat dezelfde gegevens als voorgaande bellengrafiek, maar geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	0,0%	25,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Di	0,0%	0,0%	0,0%	25,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wo	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Do	0,0%	0,0%	25,0%	25,0%	25,0%	0,0%	25,0%	0,0%
Vr	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

3.3.3 Groepsgrootte

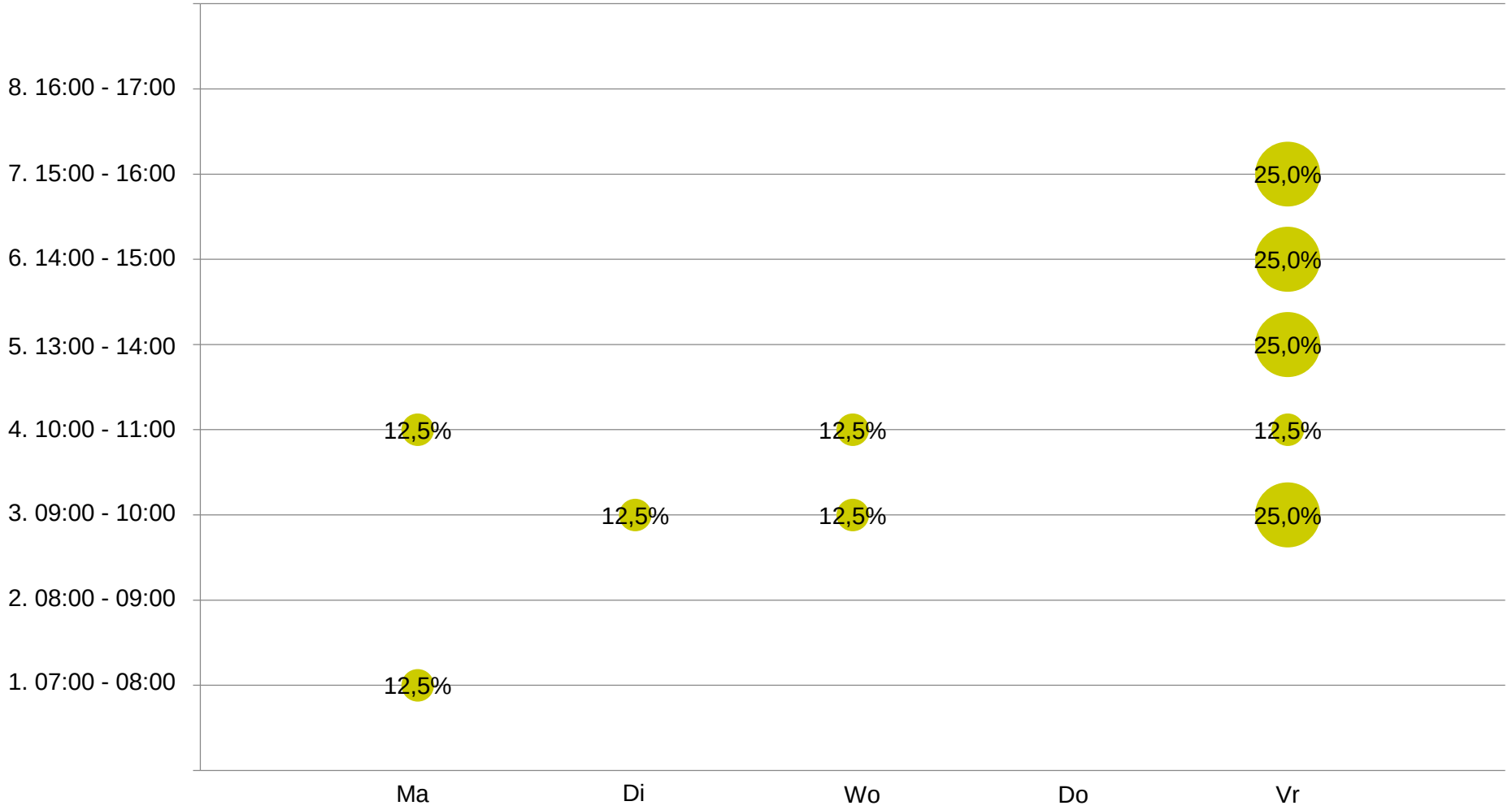
Tijdens ieder meetmoment is het aantal gebruikers van vergaderruimtes vastgelegd. De verdeling van de gemiddelde groepsgrootte is in onderstaande grafiek weergegeven. Daarnaast is de grootte van de aangeboden vergaderruimtes weergegeven.

3.4 Vergadertafels in kantoorruimtes

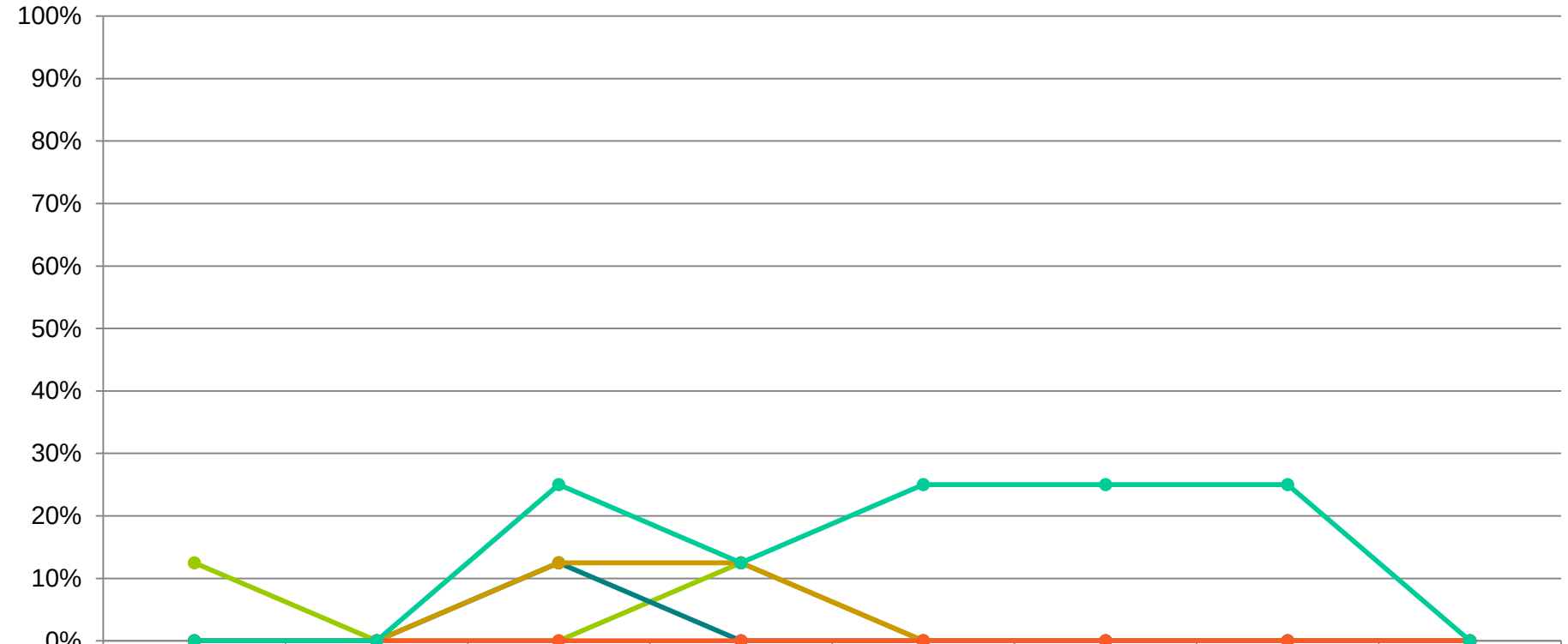
3.4.1 Bellengrafiek

Het gebruik van de vergadertafels is met behulp van onderstaande grafiek per meetmoment inzichtelijk gemaakt. Hoe groter de bel, hoe hoger de gemiddelde bezettingsgraad. Daarnaast is het mogelijk om de verschillende dagen goed met elkaar te vergelijken.

3.4.2 Lijndiagram

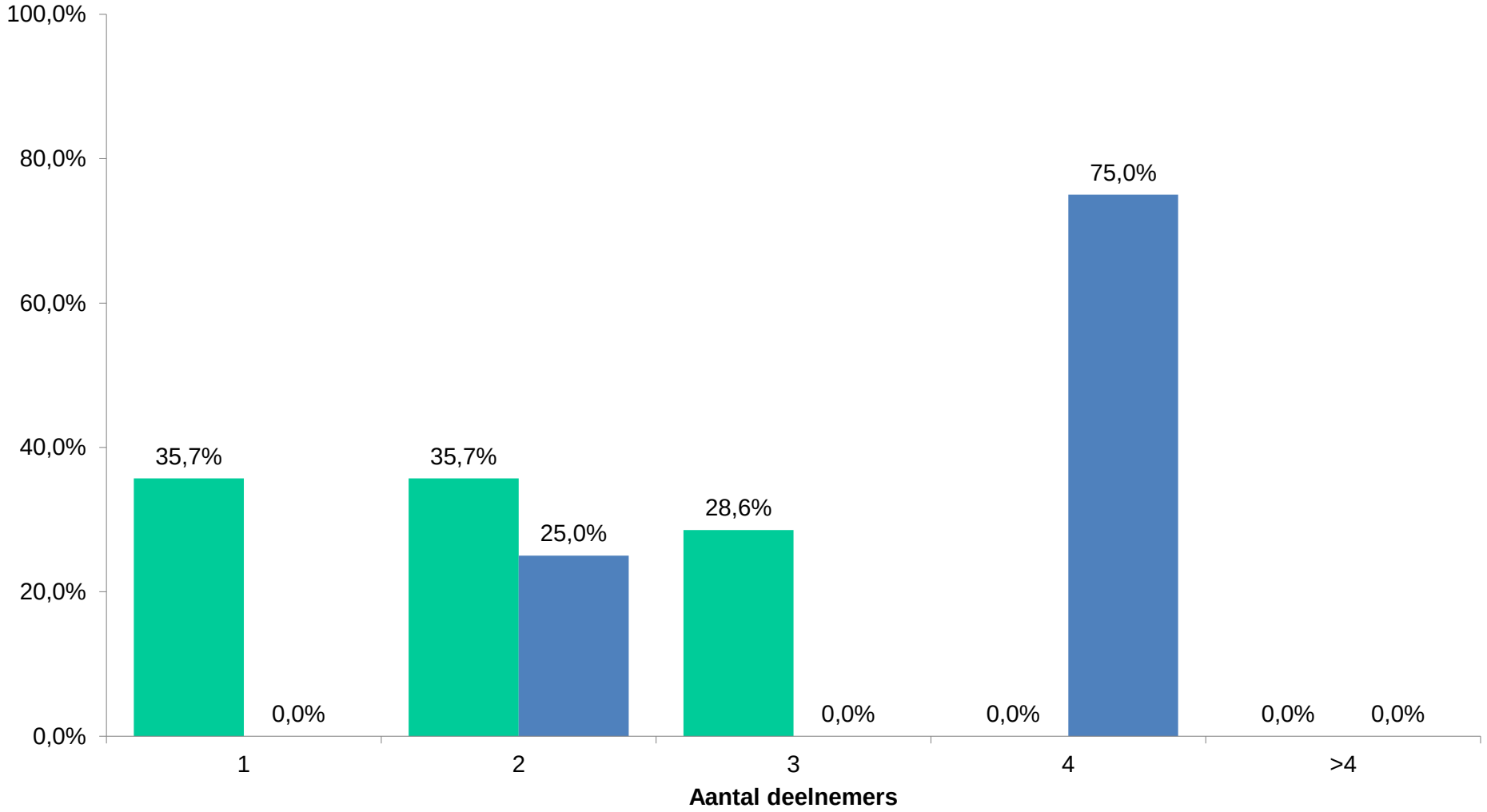
Met behulp van een lijndiagram wordt het verloop van de gemiddelde bezettingsgraad per dag gevisualiseerd. Dit diagram bevat dezelfde gegevens als voorgaande bellengrafiek, maar geeft door zijn vorm een beeld van de verhouding en het verloop tussen de verschillende werkdagen.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	12,5%	0,0%	0,0%	12,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Di	0,0%	0,0%	12,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Wo	0,0%	0,0%	12,5%	12,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Do	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Vr	0,0%	0,0%	25,0%	12,5%	25,0%	25,0%	25,0%	0,0%

3.4.3 Groepsgrootte

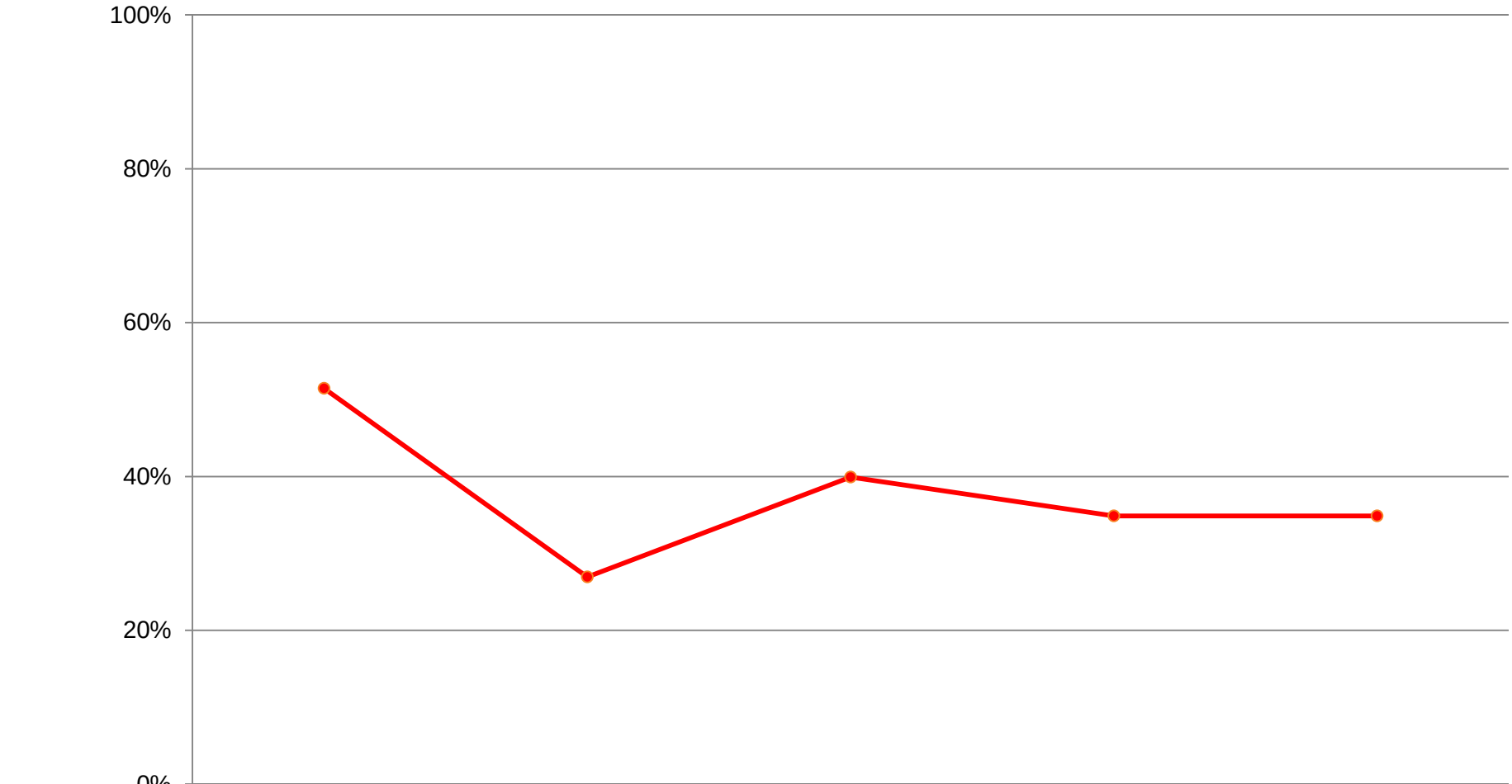
Tijdens ieder meetmoment is het aantal gebruikers van de vergadertafels vastgelegd. De verdeling van de gemiddelde groepsgrootte is in onderstaande grafiek weergegeven. Daarnaast is de grootte van de aangeboden vergadertafels weergegeven.

3.5 Parkeerplaats

3.5.1 Lijndiagram

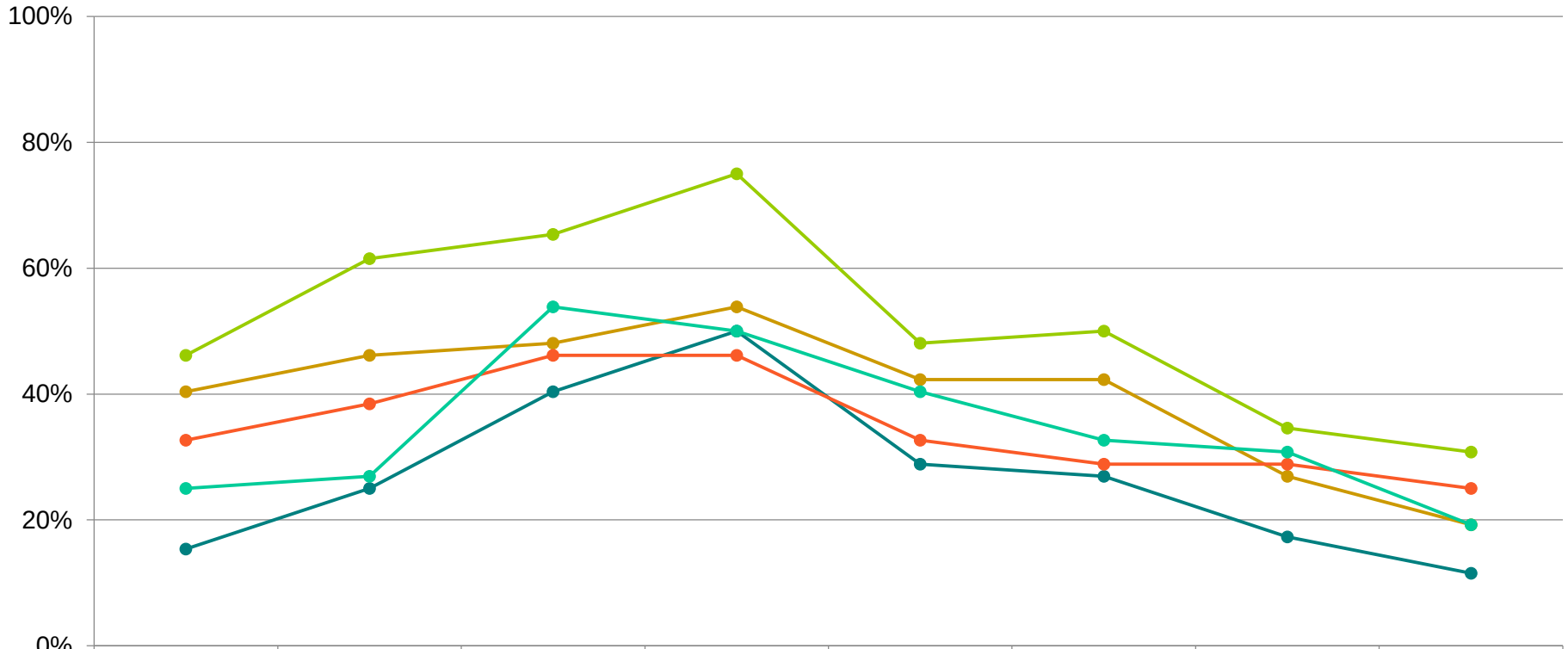
In onderstaande tabel is de gemiddelde benutting per dag van de parkeerplaats weergegeven.

	Ma	Di	Wo	Do	Vr
Parkeerplek	51,4%	26,9%	39,9%	34,9%	34,9%

3.5.2 Per dag per meetmoment - lijndiagram

In onderstaande tabel is de gemiddelde benutting per dag, per meetmoment van de parkeerplaats weergegeven.

	1. 07:00 - 08:00	2. 08:00 - 09:00	3. 09:00 - 10:00	4. 10:00 - 11:00	5. 13:00 - 14:00	6. 14:00 - 15:00	7. 15:00 - 16:00	8. 16:00 - 17:00
Ma	46,2%	61,5%	65,4%	75,0%	48,1%	50,0%	34,6%	30,8%
Di	15,4%	25,0%	40,4%	50,0%	28,8%	26,9%	17,3%	11,5%
Wo	40,4%	46,2%	48,1%	53,8%	42,3%	42,3%	26,9%	19,2%
Do	32,7%	38,5%	46,2%	46,2%	32,7%	28,8%	28,8%	25,0%
Vr	25,0%	26,9%	53,8%	50,0%	40,4%	32,7%	30,8%	19,2%

4 Benchmark

In onderstaande tabel zijn naast de meetresultaten van het Hoogheemraadschap van het Delfland ook de meetresultaten van vier referentieprojecten weergegeven. Op deze wijze ontstaat er inzicht in hoe het Hoogheemraadschap zich verhoudt ten opzichte van andere organisaties.

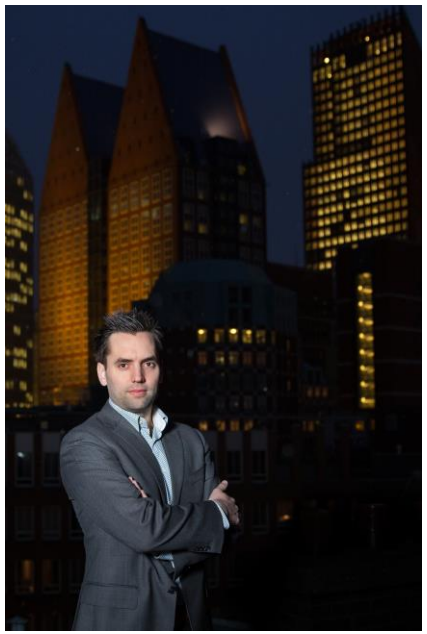
	Bezetting			Gebruik van de werkplek					Vergaderruimtes	
	Gemiddeld	Piek	Dal	Computerwerk	Schrijven, lezen, nadenken	Bellen	Overleg aan de werkplek	In gebruik maar afwezig	Bezetting	Benutting
Referentie 1	49,6%	66,0%	28,1%	53,6%	4,2%	4,0%	10,1%	28,2%	21,9%	36,4%
Referentie 2	41,9%	60,4%	21,9%	63,0%	2,7%	7,3%	8,0%	18,9%	14,8%	42,4%
Hoogheemraadschap Delfland	**39,6%**	**61,9%**	**9,6%**	**48,2%**	**5,1%**	**3,9%**	**9,6%**	**33,2%**	**16,7%**	**56,8%**
Referentie 3	46,5%	65,5%	15,7%	48,6%	9,3%	5,1%	14,6%	22,4%	10,7%	27,1%
Referentie 4	38,5%	52,0%	23,5%	38,2%	12,7%	2,1%	10,7%	36,3%	20,2%	58,0%

5 Afsluiting

De gegevens in dit rapport zijn met grote zorg samengesteld en gebaseerd op een grote hoeveelheid data. Ondanks de nauwkeurigheid en zorgvuldigheid die is nagestreefd, kan het zijn dat het rapport fouten bevat.

Dezelfde grote hoeveelheid data stelt ons in staat een groot aantal rapportagemogelijkheden samen te stellen. Bij specifieke rapportagebehoeften denkt méét graag met u mee en levert aanvullende rapportages tegen een standaard uurtarief. Ontbreekt gewenste informatie of bevat de informatie fouten kunt u dit kenbaar maken via onderstaande contactgegevens.

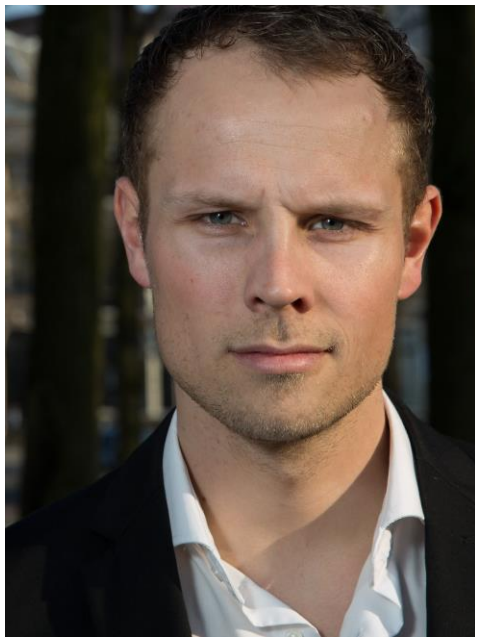
méét Den Haag

Ian Foulds

m: +31 6 41 97 68 10
e: ian@meet.nl
i: www.meet.nl

méét Den Haag

Thomas de Ruiter

m: +31 6 81 35 05 88
e: thomas@meet.nl
i: www.meet.nl

méét Den Haag

Jop van Hall

m: +31 6 12 53 73 97
e: jop@meet.nl
i: www.meet.nl

méét

- méét Facilitaire Prestaties

Maakt de kwaliteit van facilitaire diensten inzichtelijk. Op basis van de Facilitity Performance Standard worden prestaties gemeten.

- méét Het Nieuwe Werken

In samenwerking met AOS Studley is de HNW Monitor ontwikkeld. De HNW Monitor bundelt de expertise en data van twee marktleiders: AOS Studley op het gebied van huisvesting en facilitaire kengetallen en méét met bezettingsgraadcijfers en het gebruik van de werkomgeving.

- méét Schoon, Heel & Veilig

Met name voor gemeentes die openbare ruimtes beheren en behoefte hebben aan stuurinformatie met betrekking tot de kwaliteit. Openbaar vervoersbedrijven die stations beheren hebben veel baat bij dit type meting.

- méét Schoonmaakkwaliteit

Om met de schoonmaakdienstverlener de kwaliteit te verbeteren worden metingen uitgevoerd op basis van het VSR-Kwaliteitsmeetsysteem (VSR-KMS) dat is vastgelegd in een nationale norm voor de beoordeling van schoonmaakonderhoud: NEN 2075.

- méét Werkplekbezetting

Met behulp van een bezettingsgraadmeting ontstaat inzicht in het daadwerkelijk gebruik van bijvoorbeeld kantoorruimtes, werkplekken, parkeerplekken, onderwijsruimtes en vergaderruimtes.

agendapunt 04.B.02
1169378

Hoogheemraadschap van Delfland

Aan Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering

RAPPORT KWIJTSCHELDINGSBELEID VAN DE REKENINGCOMMISSIE EN COLLEGEREACTIE OP HET RAPPORT

Voorstel Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering 03-02-2015
De verenigde vergadering te adviseren: I. het huidige beleid op het gebied van kwijtschelding, zoals is vastgelegd in de 'Kwijtscheldingsregeling Delfland 2013', niet te wijzigen; II. bij de Unie van Waterschappen aandacht te vragen voor de grote verschillen tussen de waterschappen in de mate van inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding.

Advies Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering 03-02-2015

Hoogheemraadschap van Delfland

Reactie D&H op rapport Kwijtscheldingsbeleid

1. Probleemstelling – context

De huidige 'Kwijtscheldingsregeling Delfland 2013' is vastgesteld in de verenigde vergadering van 29 november 2012. Dit besluit betrof een beperkte wijziging van eerder vastgesteld beleid vanaf 2007. In de afgelopen jaren is door de VV de wens geuit om het kwijtscheldingsbeleid bij Delfland ter discussie te stellen.
In opdracht van de rekeningcommissie van Delfland is in de afgelopen maanden hierover onderzoek uitgevoerd door het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO). Het onderzoek moest antwoord geven op de vraag of het huidige kwijtscheldingsbeleid doelmatig is en welke aanbevelingen eventueel mogelijk zijn om te komen tot een doelmatiger kwijtscheldingsbeleid. De bevindingen zijn vastgelegd in bijgevoegd onderzoeksrapport 'Kwijtscheldingsbeleid Hoogheemraadschap van Delfland'.

2. Beoogd effect

Het geven van een reactie door het college van Dijkgraaf en Hoogheemraden op de conclusies van het onderzoek naar de doelmatigheid van het kwijtscheldingsbeleid.

3. Kernboodschap

Het huidige beleid van Delfland op het gebied van kwijtschelding dateert uit 2007.
De rekeningcommissie van Delfland heeft het bureau COELO opdracht gegeven te onderzoeken of dit beleid doelmatig is en welke aanbevelingen gedaan kunnen worden om te komen tot een doelmatiger beleid.
Het rapport geeft geen aanleiding om te komen tot een wijziging van het thans gevoerde beleid.

4. Historie - eerdere besluitvorming

1a. In de verenigde vergadering van 23 november 2006, kenmerk 606765, is de 'Kwijtscheldingsregeling Delfland 2007' vastgesteld.
1b. Als gevolg van nieuwe ontwikkelingen (wetgeving, verruiming met kleine zelfstandigen, kosten kinderopvang) is deze regeling nadien op enkele onderdelen aangepast en als zodanig vastgesteld in de verenigde vergadering van 28 juni 2012, kenmerk 998641, ('Kwijtscheldingsregeling Delfland 2012') en 29 november 2012, kenmerk 998641 ('Kwijtscheldingsregeling Delfland 2013').
2. In het coalitieakkoord van het huidige bestuur (gekozen eind 2008) is bepaald dat 'het kwijtscheldingsbeleid uit 2007 blijft zoals het is, de komende bestuursperiode wordt hier niet aan getornd'.
3. In een brief van D&H van 14 mei 2012 is de verenigde vergadering geïnformeerd over de conclusies en aanbevelingen van de ad-hoc werkgroep van de Unie van Waterschappen over het te voeren kwijtscheldingsbeleid.

5. Regelgeving en Beleid

Vanaf 2007 hanteert Delfland een kwijtscheldingsnorm van 100% van de bijstandsnorm (daarvoor 90%). Dit betekent dat een huishouden met een inkomen op bijstandsniveau en zonder vermogen in aanmerking komt voor kwijtschelding van de heffing van de watersysteemheffing (deel ingezetenen) en de zuiveringsheffing. Deze norm wordt landelijk, zowel bij gemeenten als waterschappen, in hoge mate toegepast.

6. Financiën

Indien de verenigde vergadering besluit tot voortzetting van het huidige kwijtscheldingsbeleid dan zijn er geen financiële consequenties.

7. Duurzaamheid

N.v.t.

8. Organisatorische en personele consequenties

N.v.t.

9. OR/GO

N.v.t.

10. Risico- en beheersmaatregelen

N.v.t.

11. Communicatie (in- en extern)

Bij het opleggen van de aanslagen en op de website van de Regionale Belasting Groep wordt melding gemaakt van de mogelijkheid tot het aanvragen van kwijtschelding.

12. Bekendmaking en vervolgprocedure

Op basis van periodiek door de waterschappen aan te leveren gegevens doet de Unie van Waterschappen onderzoek naar ontwikkelingen op het gebied van kwijtschelding.

13. Bevoegd orgaan

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden is op grond van artikel 84 lid 2 Waterschapswet bevoegd besluiten van de VV voor te bereiden.
De verenigde vergadering is op grond van artikel 77 Waterschapswet bevoegd om de kwijtscheldingsregeling vast te stellen.

14. Toelichting

Huidig kwijtscheldingsbeleid
In 2006 is in meerdere bijeenkomsten van de verenigde vergadering van gedachten gewisseld over het te voeren kwijtscheldingsbeleid van Delfland. In de VV van 23 november 2006 is besloten om vanaf 2007 de kwijtscheldingsnorm te verhogen van 90% naar 100% van de bijstandsnorm. Tussen dit besluit en 2014 is weinig veranderd aan het kwijtscheldingsbeleid. De regeling is in 2012 gewijzigd door de bovengrenzen voor toepassing van de kwijtscheldingsnormen voor 65-plusers te baseren op de toepasselijke bovengrenzen van de 100% netto AOW-bedragen. Hiermee werd voorkomen dat AOW'ers hun kwijtschelding onbedoeld kwijtraakten.
De regeling is in 2013 verruimd door:
1. ook ZZP'ers in aanmerking te laten komen voor kwijtschelding;
2. de kosten van kinderopvang mee te nemen bij de berekening of iemand voor kwijtschelding in aanmerking komt.

Op basis van het coalitieakkoord was het in deze periode niet mogelijk om over te stappen op een krapper kwijtscheldingsbeleid.

Inmiddels hanteert nagenoeg elk waterschap een norm van 100% (één waterschap 95%). De gemeenten binnen Delfland hanteren eveneens deze norm (in één gemeente is gedeeltelijke kwijtschelding mogelijk). Op kleinere punten zijn er wel verschillen: Delfland heeft alle verruimingsmaatregelen toegepast met betrekking tot ZZP'ers, kosten kinderopvang en AOW'ers terwijl inliggende gemeenten en omliggende waterschappen hier in verschillende mate gebruik van hebben gemaakt.

Effect huidig kwijtscheldingsbeleid op belastingopbrengsten
Kwijtschelding leidt tot inkomstenderving. In Delfland is in 2014 6,8% van de opbrengst uit de watersysteem- en zuiveringsheffing nodig om deze inkomstenderving te compenseren. In verhouding tot andere waterschappen kent Delfland veel huishoudens met een laag inkomen die in aanmerking komen voor kwijtschelding (circa 50.000 huishoudens; dit is 10% van alle huishoudens). De overige belastingbetalers in Delfland betalen daarom relatief veel voor de kwijtschelding van deze aanslagen.

Mogelijkheden tot aanpassing kwijtscheldingsbeleid
Delfland kan kwijtschelding verlenen, maar dit is geen verplichting. Ook kan de verenigde vergadering besluiten de aanslag gedeeltelijk kwijt te schelden. In het rapport van de Unie van Waterschappen over kwijtschelding uit 2012 worden zowel argumenten vóór als tegen aanpassing van het kwijtscheldingsbeleid genoemd (zie Conclusies op pagina 75 van het COELO-rapport).

Als Delfland de kwijtscheldingsnorm verlaagt zal het aantal huishoudens dat in aanmerking komt voor kwijtschelding aanzienlijk dalen. Als de inliggende gemeenten en omliggende waterschappen hierin niet meegaan, zal dit lastig uit te leggen zijn. Ook de kosten van het heffen en innen van de belastingaanslagen zouden sterk stijgen. Het zou leiden tot negatieve media aandacht en extra bezwaren. Dezelfde argumenten gelden als wordt besloten tot gedeeltelijke kwijtschelding.

Bij verlaging van de kwijtscheldingsnorm daalt het kwijt te schelden bedrag. Hiertegenover staat naar verwachting een stijging van het bedrag voor oninbaar. Bij de berekeningen is uitgegaan van een stijging van 15% van het bedrag waarmee de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding daalt. In het rapport wordt benadrukt dat genoemd percentage niet meer dan een ruwe aanname is, gebaseerd op door het COELO uitgevoerde regressie analyses van door de waterschappen aan de Unie verstrekte cijfers over kwijtschelding en oninbaarheid.

Onderzocht is de vraag of alleen de kwijtschelding op de zuiveringsheffing kan worden afgeschaft met als argument dat een AWZI is aan te merken als een nutsvoorziening, analoog aan de drinkwatervoorziening (voor dit laatste wordt immers geen kwijtschelding verleend). Het rapport noemt argumenten (pagina 59) waarom deze vergelijking niet op gaat. Daarnaast zouden de hiervoor genoemde bezwaren blijven gelden (afwijkend beleid).

Overige maatregelen tot beperking kwijtschelding
Door de RBG en het Inlichtingenbureau worden verzoeken om kwijtschelding zorgvuldig beoordeeld. Het aantal onterecht verleende kwijtscheldingen lijkt zeer beperkt te zijn.

De kosten van de watersysteemheffing kunnen anders worden verdeeld:
1) Het bedrag aan kwijtschelding is bij Delfland mede zo hoog door de hoge kosten van het watersysteembeheer en het kostenaandeel van 57% van de ingezetenen (huishoudens) daarin. Alleen voor de ingezetenenheffing kan kwijtschelding worden aangevraagd en niet voor de overige categorieën gebouwd, ongebouwd en natuur. Als het kostenaandeel van ingezetenen lager zou zijn, dan daalt het tarief en daarmee de inkomstenderving door kwijtschelding. Uiteraard stijgt dan wel het kostenaandeel van de andere belastingcategorieën binnen het watersysteembeheer. Deze stijging wordt maar gedeeltelijk gecompenseerd door de lagere inkomstenderving door kwijtschelding en oninbaar.
2) De geraamde kosten van kwijtschelding binnen de watersysteemheffing kunnen bij de berekening van de jaarlijkse tarieven rechtstreeks in rekening worden gebracht bij de ingezetenen. Momenteel wordt dit door één waterschap toegepast. Dit zou betekenen dat de heffing voor de ingezetenen stijgt en de heffingen bij de overige categorieën (gebouwd, ongebouwd en natuur) enigszins daalt.
De huidige kostentoedelingsverordening geldt voor de jaren 2014 en 2015. In 2015 zal door het nieuw gekozen bestuur een kostentoedelingsverordening worden vastgesteld vanaf 2016.

Conclusies
In een rapport uit 2012 geeft de Unie van Waterschappen argumenten voor en tegen het uitbreiden of inperken van het te voeren kwijtscheldingsbeleid. Het COELO-rapport geeft indicaties van de lastenverschuivingen die ontstaan bij wijziging van het kwijtscheldingsbeleid en de daaraan verbonden voor- en nadelen.

Belangrijk is de constatering dat het huidige kwijtscheldingsbeleid van Delfland in grote lijnen overeenkomt met dat van de omliggende waterschappen en inliggende gemeenten. Dit brengt belangrijke voordelen met zich mee in de vorm van lage uitvoeringskosten van de RBG en weinig weerstand. Voorgesteld wordt daarom het huidige kwijtscheldingsbeleid te handhaven.

Mocht er behoefte zijn aan aanpassing van het kwijtscheldingsbeleid, dan zou dit het beste een gezamenlijk initiatief moeten worden van meerdere waterschappen en gemeenten.

Het onderzoek door COELO laat zien dat er grote verschillen zijn tussen de waterschappen in de mate waarin er inkomstenderving is als gevolg van kwijtschelding en oninbare aanslagen. In Unieverband kan de vraag worden voorgelegd of het redelijk is dat alleen de belastingbetalers van Delfland opdraaien voor de lage betalingscapaciteit van huishoudens in Delfland. Deze lage betalingscapaciteit is immers geen gevolg van waterschapsbeleid, maar van economische en demografische factoren waar Delfland geen invloed op heeft.
Het punt dat er grote verschillen bestaan tussen de waterschappen in de inkomstenderving door kwijtschelding zou verder meegenomen kunnen worden bij de evaluatie van de Waterschapswet de komende jaren.

15. Bijlagen

1. Conceptbrief aan VV inzake onderzoek kwijtscheldingsbeleid, kenmerk 1171766

Alleen in te vullen indien het een VV-voorstel betreft

*** = in te vullen door team Bestuur*

Hoogheemraadschap van Delfland

Kenmerk VV: Vergaderdatum: 19 februari 2015

Beleidsveld: Ondersteunend organisatie Agendapunt:

De Verenigde Vergadering van Delfland,

Op voordracht van dijkgraaf en hoogheemraden van 6 januari 2015, kenmerk 1171766;

gelezen het positieve/negatieve advies van de commissie Bestuur, organisatie en bedrijfsvoering;

gelet op:
- artikel 144 van de Waterschapswet;
- de Nadere regels kwijtschelding gemeentelijke- en waterschapsbelastingen;
- de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990;

besluit:

1. Het beleid op het gebied van kwijtschelding, zoals is vastgelegd in de 'Kwijtscheldingsregeling Delfland 2013', niet te wijzigen;
2. Bij de Unie van Waterschappen aandacht te vragen voor de grote verschillen tussen de waterschappen in de mate van inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 19 februari 2015.

De verenigde vergadering voornoemd,

de Secretaris, de Voorzitter,

mr. drs. P.I.M. van den Wijngaart mr. M.A.P. van Haersma Buma

Hoogheemraadschap van
Delfland

Aan de leden van de verenigde vergadering

ONS KENMERK
1171766
DATUM D&H VERGADERING
6 januari 2015
DELFT

ONDERWERP
Onderzoek kwijtscheldingsbeleid Delfland

Geachte leden,

In opdracht van de rekeningcommissie van Delfland is in de afgelopen maanden onderzoek uitgevoerd door het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) over het kwijtscheldingsbeleid van Delfland. Het onderzoek moet antwoord geven op de vraag of het huidige kwijtscheldingsbeleid doelmatig is en welke aanbevelingen eventueel mogelijk zijn om te komen tot een doelmatiger kwijtscheldingsbeleid. De bevindingen zijn vastgelegd in het onderzoeksrapport 'Kwijtscheldingsbeleid Hoogheemraadschap van Delfland'.

Huidig kwijtscheldingsbeleid
In 2006 is in meerdere bijeenkomsten van de verenigde vergadering van gedachten gewisseld over het te voeren kwijtscheldingsbeleid van Delfland. In de VV van 23 november 2006 is besloten om vanaf 2007 de kwijtscheldingsnorm te verhogen van 90% naar 100% van de bijstandsnorm. Tussen dit besluit en 2014 is weinig veranderd aan het kwijtscheldingsbeleid.
De regeling is in 2012 gewijzigd door de bovengrenzen voor toepassing van de kwijtscheldingsnormen voor 65-plusers te baseren op de toepasselijke bovengrenzen van de 100% netto AOW-bedragen. Hiermee werd voorkomen dat AOW'ers hun kwijtschelding onbedoeld kwijtraakten.
De regeling is in 2013 verruimd door:
1. ook ZZP'ers in aanmerking te laten komen voor kwijtschelding;
2. de kosten van kinderopvang mee te nemen bij de berekening of iemand voor kwijtschelding in aanmerking komt.

Op basis van het coalitieakkoord was het in deze periode niet mogelijk om over te stappen op een krapper kwijtscheldingsbeleid.

Inmiddels hanteert nagenoeg elk waterschap een norm van 100% (één waterschap 95%). De gemeenten binnen Delfland hanteren eveneens deze norm (in één gemeente is gedeeltelijke kwijtschelding mogelijk). Op kleinere punten zijn er wel verschillen: Delfland heeft alle verruimingsmaatregelen toegepast met betrekking tot ZZP'ers, kosten kinderopvang en AOW'ers terwijl inliggende gemeenten en omliggende waterschappen hier in verschillende mate gebruik van hebben gemaakt.

Effect huidig kwijtscheldingsbeleid op belastingopbrengsten
Kwijtschelding leidt tot inkomstenderving. In Delfland is in 2014 6,8% van de opbrengst uit de watersysteem- en zuiveringsheffing nodig om deze inkomstenderving te compenseren. In verhouding tot andere waterschappen kent Delfland veel huishoudens met een laag inkomen die in aanmerking komen voor kwijtschelding (circa 50.000 huishoudens; dit is 10% van alle huishoudens).

De overige belastingbetalers in Delfland betalen daarom relatief veel voor de kwijtschelding van deze aanslagen.

Mogelijkheden tot aanpassing kwijtscheldingsbeleid
Delfland kan kwijtschelding verlenen, maar dit is geen verplichting. Ook kan de verenigde vergadering besluiten de aanslag gedeeltelijk kwijt te schelden. In het rapport van de Unie van Waterschappen over kwijtschelding uit 2012 worden zowel argumenten vóór als tegen aanpassing van het kwijtscheldingsbeleid genoemd (zie Conclusies op pagina 75 van het COELO-rapport).

Als Delfland de kwijtscheldingsnorm verlaagt zal het aantal huishoudens dat in aanmerking komt voor kwijtschelding aanzienlijk dalen. Als de inliggende gemeenten en omliggende waterschappen hierin niet meegaan, zal dit lastig uit te leggen zijn. Ook de kosten van het heffen en innen van de belastingaanslagen zouden sterk stijgen. Het zou leiden tot negatieve media aandacht en extra bezwaren. Dezelfde argumenten gelden als wordt besloten tot gedeeltelijke kwijtschelding.

Bij verlaging van de kwijtscheldingsnorm daalt het kwijt te schelden bedrag. Hiertegenover staat naar verwachting een stijging van het bedrag voor oninbaar. Bij de berekeningen is uitgegaan van een stijging van 15% van het bedrag waarmee de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding daalt. In het rapport wordt benadrukt dat genoemd percentage niet meer dan een ruwe aanname is, gebaseerd op door het COELO uitgevoerde regressie analyses van door de waterschappen aan de Unie verstrekte cijfers over kwijtschelding en oninbaarheid.

Onderzocht is de vraag of alleen de kwijtschelding op de zuiveringsheffing kan worden afgeschaft met als argument dat een AWZI is aan te merken als een nutsvoorziening, analoog aan de drinkwatervoorziening (voor dit laatste wordt immers geen kwijtschelding verleend). Het rapport noemt argumenten (pagina 59) waarom deze vergelijking niet op gaat. Daarnaast zouden de hiervoor genoemde bezwaren blijven gelden (afwijkend beleid).

Overige maatregelen tot beperking kwijtschelding
Door de RBG en het Inlichtingenbureau worden verzoeken om kwijtschelding zorgvuldig beoordeeld. Het aantal onterecht verleende kwijtscheldingen lijkt zeer beperkt te zijn.

De kosten van de watersysteemheffing kunnen anders worden verdeeld:
1) Het bedrag aan kwijtschelding is bij Delfland mede zo hoog door de hoge kosten van het watersysteembeheer en het kostenaandeel van 57% van de ingezetenen (huishoudens) daarin. Alleen voor de ingezetenenheffing kan kwijtschelding worden aangevraagd en niet voor de overige categorieën gebouwd, ongebouwd en natuur. Als het kostenaandeel van ingezetenen lager zou zijn, dan daalt het tarief en daarmee de inkomstenderving door kwijtschelding. Uiteraard stijgt dan wel het kostenaandeel van de andere belastingcategorieën binnen het watersysteembeheer. Deze stijging wordt maar gedeeltelijk gecompenseerd door de lagere inkomstenderving door kwijtschelding en oninbaar.
2) De geraamde kosten van kwijtschelding binnen de watersysteemheffing kunnen bij de berekening van de jaarlijkse tarieven rechtstreeks in rekening worden gebracht bij de ingezetenen. Momenteel wordt dit door één waterschap toegepast. Dit zou betekenen dat de heffing voor de ingezetenen stijgt en de heffingen bij de overige categorieën (gebouwd, ongebouwd en natuur) enigszins daalt.
De huidige kostentoedelingsverordening geldt voor de jaren 2014 en 2015. In 2015 zal door het nieuw gekozen bestuur een kostentoedelingsverordening worden vastgesteld vanaf 2016.

Conclusies
In een rapport uit 2012 geeft de Unie van Waterschappen argumenten voor en tegen het uitbreiden of inperken van het te voeren kwijtscheldingsbeleid. Het COELO-rapport geeft indicaties van de lastenverschuivingen die ontstaan bij wijziging van het kwijtscheldingsbeleid en de daaraan verbonden voor- en nadelen.

Belangrijk is de constatering dat het huidige kwijtscheldingsbeleid van Delfland in grote lijnen overeenkomt met dat van de omliggende waterschappen en inliggende gemeenten. Dit brengt belangrijke voordelen met zich mee in de vorm van lage uitvoeringskosten van de RBG en weinig weerstand.
Wij stellen u voor om het huidige kwijtscheldingsbeleid van Delfland niet te wijzigen. Mocht er behoefte zijn aan aanpassing van het kwijtscheldingsbeleid, dan zou dit het beste een gezamenlijk initiatief moeten worden van meerdere waterschappen en gemeenten.

Het onderzoek door COELO laat zien dat er grote verschillen zijn tussen de waterschappen in de mate waarin er inkomstenderving is als gevolg van kwijtschelding en oninbare aanslagen. Wij zijn van mening dat de vraag of het redelijk is dat alleen belastingbetalers van Delfland opdraaien voor de lage betalingscapaciteit van huishoudens in Delfland, moet worden voorgelegd aan de Unie van Waterschappen. Deze lage betalingscapaciteit is immers geen gevolg van waterschapsbeleid, maar van economische en demografische factoren waar Delfland geen invloed op heeft. Indien ook u deze mening bent toegedaan zullen wij hierover contact opnemen met de Unie van Waterschappen.
Het punt dat er grote verschillen bestaan tussen de waterschappen in de inkomstenderving door kwijtschelding zou verder meegenomen kunnen worden bij de evaluatie van de Waterschapswet de komende jaren.

Hoogachtend,
Dijkgraaf en Hoogheemraden van Delfland,
de Secretaris, de Dijkgraaf,

mr.drs. P.I.M. van den Wijngaart mr. M.A.P. van Haersma Buma

Hoogheemraadschap van Delfland

Aan de leden van de verenigde vergadering

ONS KENMERK
1176928
DATUM VERGADERING REKENINGCOMMISSIE
22 januari 2015
DELFT

ONDERWERP
Onderzoek Kwijtscheldingsbeleid Rekeningcommissie

Geachte leden,

In bijgaand onderzoeksrapport en de bijbehorende oplegnotitie wordt ingegaan op het kwijtscheldingbeleid zoals dat gehanteerd wordt door het hoogheemraadschap van Delfland. Er zijn diverse mogelijkheden onderscheiden voor aanpassing van het kwijtscheldingsbeleid. De rekeningcommissie heeft bij de mogelijkheden kanttekeningen geplaatst en daarbij aangegeven het aan de verenigde vergadering over te laten welke koers zij in de nieuwe bestuursperiode wil inslaan. Daarnaast heeft de commissie voorgesteld om de kwijtscheldingsproblematiek bij de Unie van Waterschappen aan te kaarten. Wellicht dat deze mogelijkheden zou zien om de solidariteit die nu rust op de schouders van de wel draagkrachtigen van het eigen waterschap te verbreden naar een landelijke aanpak via de Unie van Waterschappen.

Op 6 januari jl. is het onderzoeksrapport Kwijtscheldingsbeleid aangeboden aan het College van Dijkgraaf en Hoogheemraden. Tegelijkertijd is het rapport in het kader van hoor en wederhoor aan de RBG aangeboden. De RBG heeft niet gereageerd.

Het College heeft de verenigde vergadering een reactie gestuurd (onderzoek kwijtscheldingsbeleid Delfland, briefkenmerk 117166). Het stelt de verenigde vergadering voor om het huidige kwijtscheldingsbeleid van Delfland niet te wijzigen. Mocht er behoefte zijn aan aanpassing van het kwijtscheldingsbeleid dan zou dit het beste een gezamenlijk iniatief moeten worden van meerdere waterschappen en gemeenten.

De rekeningcommissie was en is van oordeel dat het niet op haar weg ligt een beleidsmatig advies te geven aan de verenigde vergadering over een eventuele aanpassing van het regiem ten aanzien van de kwijtschelding. Wel tekent het bij de reactie van het College aan dat een door het College in eerder genoemde brief geopperde optie als het rechtstreeks bij de ingezetenen in rekening brengen van de kosten van de kwijtschelding een omvangrijke wijziging in de verhoudingen tussen de kostentoedeling tussen binnen de watersysteemheffing ten gevolge heeft. De lasten van ingezetenen gaan bij verder ongewijzigde tarieven omhoog terwijl de lasten van de sectoren gebouw, ongebouwd en natuur worden verlaagd.

De rekeningcommissie kan zich vinden in het voorstel van het College aan de Unie van Waterschappen de vraag voor te leggen of het redelijk is dat alleen belastingbetalers van Delfland opdraaien voor de lage betalingscapaciteit van huishoudens in Delfland.

Hoogachtend,
De voorzitter van de rekeningcommissie Delfland

drs. A.P. Ranner

Bijlage(n):
1. Oplegnotitie Rekeningcommissie Onderzoek Kwijtscheldingsbeleid
2. COELO Rapport Onderzoek Kwijtscheldingsbeleid Hoogheemraadschap Delfland

Hoogheemraadschap van Delfland

Rekeningcommissie Onderzoek Kwijtscheldingsbeleid

1. Inleiding

Omdat met kwijtscheldingsbeleid inmiddels een relatief groot bedrag aan heffingen is gemoeid is de vraag gerezen of het huidige kwijtscheldingsbeleid doelmatig is en voor zover dat niet het geval is welke wijzigingen in het beleid aanbeveling verdienen.

Op 18 november 2013 is in de rekeningcommissie besloten om een onderzoek naar de doelmatigheid van het kwijtscheldingsbeleid van het hoogheemraadschap van Delfland uit te voeren. Voor dit onderzoek is een begeleidingscommissie ingesteld. Deze begeleidingscommissie bestaat uit Cees Kuijvenhoven (voorzitter), Ruud Reijn en Antoinette Jans. De ambtelijke ondersteuning wordt gevormd door René Janssen en Danielle de Jong.

Er is een selectieprocedure opgestart waarbij drie onderzoeksbureaus zijn benaderd om een offerte uit te brengen. De opdracht is uiteindelijk aan COELO gegund. Het onderzoek is uitgevoerd door mevrouw dr. C. Hoeben.

In deze oplegnotitie worden beknopt de conclusies uit het onderzoek in paragraaf 2 weergegeven. In paragraaf 3 staan de constateringen van de rekeningcommissie naar aanleiding van het onderzoek. Paragraaf 4 tenslotte beschrijft het verder proces van het aanbieden van de resultaten van het onderzoek aan de verenigde vergadering.

Dit document moet worden gezien als een onderdeel van het overdrachtsdossier voor de nieuw te benoemen verenigde vergadering. Om die reden worden door de rekeningcommissie geen conclusies getrokken maar een aantal zaken geconstateerd.

2. Conclusies Onderzoek kwijtscheldingsbeleid

2.1 Ontwikkelingen van het kwijtscheldingsbeleid
De basis voor het vigerende kwijtscheldingsbeleid van het hoogheemraadschap van Delfland is in 2006 gelegd. In de VV-vergadering van 23 november 2006 is de kwijtscheldingsnorm aangepast van 90% naar 100% van het bijstandsniveau. Dit gebeurde mede op formeel verzoek van enkele gemeenten in het beheergebied van Delfland.
De kwijtscheldingsregeling is per 1 januari 2007 ingegaan.

In 2011 is het kwijtscheldingsbeleid op een aantal kleine punten aangepast. Dit omdat de terminologie van de kwijtscheldingsregeling 2007 niet overeen kwam met die van de Waterschapswet en de Waterwet. Tevens is toen besloten dat de bepaling dat geen kwijtschelding wordt verleend indien een kwijtscheldingsverzoek niet binnen een bepaalde termijn wordt ingediend kwam te vervallen. De wijzigingen zijn ingegaan per 1 januari 2012.

In 2012 is het kwijtscheldingsbeleid verder verruimd.
Met ingang van 2013 komen ook kleine ondernemers (ZZP'ers) in aanmerking voor kwijtschelding. Daarnaast worden de kosten voor kinderopvang meegenomen in de inkomenstoets.
Vanaf april 2011 is het voor gemeenten en waterschappen mogelijk geworden dat ZZP'ers voor kwijtschelding van hun privébelastingen in aanmerking kunnen komen. De verruiming wordt alleen toegepast voor natuurlijke personen. De kwijtschelding is beperkt tot de privébelastingen van de ondernemers.

Naar aanleiding van de per 1 januari 2012 aan de waterschappen toegekende bevoegdheid om bij kwijtschelding rekening te houden met de kosten van kinderopvang van kwijtscheldingsaanvragers is met ingang van 2013 door het rijk aan de waterschappen een tegemoetkoming in de kosten van kwijtschelding toegezegd van jaarlijks € 2 miljoen. Deze regeling duurt in elk geval vijf jaar. Een soortgelijke regeling geldt ook voor gemeenten. Delfland ontvangt vanaf het jaar 2013 jaarlijks € 313.000 tegemoetkoming in de kosten van kwijtschelding.

2.2. Kwantitatieve ontwikkelingen van het kwijtscheldingsbeleid
Delfland heeft zowel absoluut als procentueel de hoogste kwijtscheldingskosten (i.c. gederfde inkomsten) van alle waterschappen. Delfland is hiermee vergelijkbaar met waterschap Amstel, Gooi en Vecht.
In het beheergebied van Delfland is het aantal huishoudens in de risicogroepen die (mogelijk) voor kwijtschelding in aanmerkingen komen hoog. De laatste jaren kenmerkte het gebied van Delfland zich door een sterke stijging van het aantal uitkeringsgerechtigden.
Daarnaast is over de periode 2008-2013 voor Delfland een stijging van ca. 40% waar te nemen in het aantal toegekende kwijtscheldingsaanvragen. Dit uit zich in een gelijke stijging van de relatieve kwijtscheldingskosten van 4,8% naar 6,8%. Deze stijging is significant hoger dan de overige waterschappen. Hierbij moet opgemerkt worden dat deze stijging wel vergelijkbaar is met die van het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard.

2.3 Oninbaar
Voor een uitspraak over de relatie tussen kwijtschelding en oninbaar zijn geen gefundeerde gegevens beschikbaar. Er is daarom een aanname gedaan van 15%. Dit houdt in dat als de kwijtscheldingskosten dalen met € 100,- de kosten van oninbaar met € 15,- stijgen.

2.4 Misbruik
Als veel huishoudens onterecht kwijtschelding krijgen (de inkomsten en het vermogen zijn hoger dan wordt doorgegeven) dan zouden de kosten van kwijtschelding kunnen worden verlaagd door strengere controles uit te voeren. In het kader van het onderzoek is gesproken met de Regionale Belasting Groep (RBG), het samenwerkingsverband dat de belastingen voor onder meer Delfland heft en int. De RBG schat in dat het aantal fraudegevallen beperkt is. De RBG vraagt huishoudens veel gegevens te leveren en controleert deze gegevens uitgebreid. Vervolgens worden gegevens opgestuurd naar het Inlichtingenbureau. Het Inlichtingenbureau beschikt over een uitgebreid gegevensbestand. Het kan onder meer nagaan welke rekeningen een huishouden heeft en welke uitkeringen en/of inkomsten er zijn. Kortom, hier is sprake van een bijna volledige controle. Eventueel nader onderzoek naar fraude zal al snel meer kosten dan dat het uiteindelijk opbrengt.

2.5 Doelmatigheid van het kwijtscheldingsbeleid
Het onderzoek constateert ten aanzien van de doelmatigheid dat het huidige bestuur zich in grote lijnen aan de afspraak in het coalitieakkoord heeft gehouden en dat het kwijtscheldingsbeleid op een paar kleine punten na niet is veranderd. In dat opzicht is het beleid doelmatig. Overigens heeft de rekeningcommissie om de voortgang van het onderzoek te bevorderen afgezien van het onderzoeken van de doelmatigheid van de uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid door de RBG. Er worden in het onderzoeksrapport geen aanbevelingen gedaan om de doelmatigheid te bevorderen. Het rapport richt zich vooral op de ontwikkelingen in het kwijtscheldingsbeleid

2.6 Mogelijkheden voor aanpassen van het kwijtscheldingsbeleid
Belastingbetalers in Delfland betalen een relatief groot bedrag om de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding en oninbaarheid te compenseren. Er zijn mogelijkheden om het kwijtscheldingsbeleid aan te passen en/of de inkomstenderving tegen te gaan. Er zijn diverse mogelijkheden te onderscheiden:

a. Aanpassen van de kwijtscheldingsnorm van 100% van het bijstandsniveau naar een lager percentage waarbij geldt dat 90% het wettelijk minimum is.
b. Het toepassen van gedeeltelijke kwijtschelding. Hierbij wordt niet de gehele aanslag kwijtgescholden maar een gedeelte.
c. Het afschaffen van kwijtschelding.

3. Constateringen door de Rekeningcommissie

Op basis van het uitgevoerde onderzoek zijn diverse varianten voor het al dan niet wijzigen van het huidige kwijtscheldingsbeleid te onderscheiden. De diverse varianten met hun kanttekeningen worden hieronder nader beschreven. De rekeningcommissie laat het aan de verenigde vergadering over welke koers zij in de nieuwe bestuursperiode wil inslaan.

1. Handhaven van het huidige kwijtscheldingsbeleid
   Bij het handhaven van het huidige kwijtscheldingsbeleid blijft de 100%-norm gelden evenals de doorgevoerde verruimingsmogelijkheden voor ZZP'ers en de kosten kinderopvang.

   Kanttekening:
   Bij het handhaven van het huidige kwijtscheldingsbeleid wordt geaccepteerd dat Delfland in verhouding tot de overige waterschappen hoge kwijtscheldingskosten heeft, zowel procentueel als in absolute zin. Delfland voert daarmee een consistent beleid met het oog op de eerder toegepaste verruimingen.
   Delfland neemt geen uitzonderingspositie in ten opzichte van de buurtwaterschappen en inliggende gemeenten en ook niet ten opzichte van de overige waterschappen in Nederland.

2. *Kwijtscheldingsnorm aanpassen*
   De kwijtscheldingsnorm bij Delfland is sinds 2007 100% van het bijstandsniveau. Het is mogelijk deze norm naar beneden bij te stellen. Wettelijk gezien mag de norm niet lager dan 90% van het bijstandsniveau zijn.

   Kanttekening:
   Een aanpassing van de kwijtscheldingsnorm heeft, naast onbegrip bij de betreffende huishoudens, mogelijk een effect op de uitvoeringskosten die Delfland aan de RBG betaalt. Dit omdat het voor de RBG dan niet meer mogelijk is om het Inlichtingenbureau in te schakelen. Daarnaast zullen de invorderingsinspanningen hoger worden. Ook zullen er in het eerste jaar veel bezwaren binnenkomen met als gevolg een late betaling waardoor er mogelijk een liquiditeitsprobleem bij Delfland kan ontstaan. De post oninbaar neemt ook toe. Er zijn immers huishoudens die echt niet kunnen betalen gezien hun financiële situatie.

3. *Gedeeltelijke kwijtschelding*
   Bij gedeeltelijke kwijtschelding wordt ten opzichte van de huidige situatie slechts een deel van de aanslag kwijtgescholden. Er zijn diverse mogelijkheden voor de uitwerking van gedeeltelijke kwijtschelding. Zo kan er bijvoorbeeld een percentage van het bedrag kwijtgescholden worden (bijvoorbeeld 75% of 90%). Een andere uitwerking kan zijn dat huishoudens die voor kwijtschelding in aanmerking komen alleen de zuiveringsheffing betalen, dit in het kader van de nutsvoorziening.
   Een andere mogelijkheid is dat deze huishoudens een vast bedrag betalen.

   Kanttekening:
   Voor gedeeltelijke kwijtschelding gelden dezelfde – met uitzondering van de inzet van het Inlichtingenbureau - grosso modo dezelfde kanttekeningen als voor het aanpassen van de kwijtscheldingsnorm, met als aanvulling dat in voorkomende gevallen de inningskosten hoger kunnen uitvallen dan het bedrag van de aanslag.

4. Afschaffen kwijtschelding
   Afschaffen van kwijtschelding is ook een optie. Het verlenen van kwijtschelding is immers géén verplichting. In tegenstelling tot de rijksoverheid doen gemeenten en waterschappen niet aan inkomenspolitiek.

Kanttekening:
Afschaffing van kwijtschelding leidt tot onbegrip bij huishoudens en ook bij gemeenten. Delfland heeft immers, mede op verzoek van de gemeenten, in 2007 de

kwijtscheldingsnorm aangepast naar 100%. Daarnaast zullen de uitvoeringskosten stijgen als gevolg van grote invorderingsinspanningen. Ook zullen er in het eerste jaar veel bezwaren binnenkomen met als gevolg een late betaling waardoor er mogelijk een liquiditeitsprobleem bij Delfland kan ontstaan. De post oninbaar neemt verder toe. Er zijn immers huishoudens die echt niet kunnen betalen gezien hun financiële situatie.

5. Evaluatie Waterschapswet
Het actief onderwerpen aandragen voor en participeren in de aanstaande evaluatie van de Waterschapswet is verder een mogelijkheid om de kwijtscheldingsproblematiek in landelijk perspectief te bezien. Wellicht zijn er mogelijkheden om de solidariteit, die nu rust op de schouders van de wél draagkrachtigen van het eigen waterschap, te verbreden naar een landelijke aanpak via de Unie van Waterschappen. Bijvoorbeeld zoals dit al plaats vindt bij het HWBP.

4. Verdere procedure

De resultaten van het onderzoek zullen worden voorgelegd aan de Regionale Belastinggroep in het kader van hoor en wederhoor en tegelijkertijd aan de het College van Dijkgraaf en Hoogheemraden van Delfland. Vervolgens wordt het onderzoeksrapport tezamen met een aanbiedingsbrief aangeboden aan de verenigde vergadering van 19 februari 2015.

Hoogachtend,
De voorzitter van de rekeningcommissie Delfland

drs. A.P. Ranner

Kwijtscheldingsbeleid Hoogheemraadschap Delfland

dr. C. Hoeben

rijksuniversiteit groningen

COELO
Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden

Kwijtscheldingsbeleid Hoogheemraadschap Delfland

Corine Hoeben

COELO
Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
Faculteit Economie en Bedrijfskunde
Rijksuniversiteit Groningen
www.coelo.nl

COELO-rapport

© COELO, Groningen

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.
Aan het verzamelen en het verwerken van de gegevens voor deze uitgave is de grootst mogelijke zorg besteed. Iedere aansprakelijkheid voor de gevolgen van activiteiten die op basis van deze gegevens worden ondernomen wordt echter afgewezen.

Inhoud

0.	Voorwoord	6
Managementsamenvatting		7
1.	Inleiding	16
1.1.	Algemeen	16
1.2.	Onderzoeksvragen	16
1.3.	Methode	18
1.4.	Opzet rapport	20
2.	Achtergrond kwijtschelding	21
2.1.	Algemeen	21
2.2.	Kwijtschelding in Delfland	22
2.3.	Conclusie	27
3.	Effect kwijtschelding op opbrengst en tarieven	28
3.1.	Effect op opbrengsten	28
3.2.	Effect op tarieven	38
3.3.	Effect op lastendruk	41
3.4.	Conclusie	45
4.	Mogelijkheden om kwijtscheldingsbeleid aan te passen	46
4.1.	Kwijtscheldingsnorm aanpassen	47
4.2.	Gedeeltelijke kwijtschelding	49
4.3.	Geen kwijtschelding	59
4.4.	Tegengaan misbruik	68
4.5.	Kostenverdeling watersysteemheffing veranderen	69
5.	Conclusies	75
Literatuur		89

0. Voorwoord

Dit onderzoek is uitgevoerd door het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) in opdracht van de rekeningcommissie van het Hoogheemraadschap van Delfland. De auteur dankt de heer Hoogendam, de heer Vosse en de heer Kooistra van de Regionale Belasting Groep voor de verstrekte informatie en de medewerkers van de gemeenten die informatie hebben verstrekt over kwijtschelding. Ook dank aan Lieneke Janzen (COELO) voor het verzamelen van gegevens. Ook dankt de auteur Jacob Veenstra (COELO) en de leden van de begeleidingscommissie van de rekeningcommissie van Delfland voor commentaar op een eerdere versie van dit rapport. De verantwoordelijkheid voor eventuele onvolkomenheden berust bij de auteur.

Managementsamenvatting

Inleiding

Het Hoogheemraadschap van Delfland verleent huishoudens met een inkomen op bijstandsniveau kwijtschelding voor de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing. Voor waterschappen zijn de belastinginkomsten vrijwel de enige bron van inkomsten. Kwijtschelding betekent dat een deel van de huishoudens geen belastingen betaalt aan het waterschap. De gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding worden verdeeld over de overgebleven groep belastingbetalers. Deze belastingbetalers betalen dan ook een hoger bedrag naarmate de aanslag voor meer huishoudens wordt kwijtgescholden. De vraag is gerezen of het huidige kwijtscheldingsbeleid doelmatig is en of er verbeteringen mogelijk zijn. Is het mogelijk om de gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding te beperken?

De hoofdvraag van het onderzoek luidt:

Is het huidige kwijtscheldingsbeleid doelmatig? Welke aanbevelingen zijn eventueel mogelijk om te komen tot doelmatiger kwijtscheldingsbeleid?

Kwijtscheldingsbeleid Delfland

Er zijn in het beheersgebied van Delfland relatief veel huishoudens met een laag inkomen die in aanmerking komen voor kwijtschelding. Het kwijtscheldingsbeleid van Delfland is de afgelopen tien jaar veranderd. Tot 2007 week het kwijtscheldingsbeleid van Delfland op een belangrijk punt af van dat van inliggende gemeenten en omliggende waterschappen. Delfland hanteerde tot 2007 namelijk een lagere kwijtscheldingsnorm (de norm die aangeeft bij welk inkomen een huishouden kwijtschelding krijgt, een lagere norm betekent dat minder huishoudens in aanmerking komen). Dit is in 2007 aangepast. Sindsdien is het verschil tussen het kwijtscheldingsbeleid van Delfland en inliggende gemeenten en omliggende waterschappen klein. In 2011 en 2012 heeft het Rijk beperkte mogelijkheden gecreëerd om het kwijtscheldingsbeleid te verruimen. Gemeenten en waterschappen hebben hier in verschillende mate gebruik van gemaakt. Delfland heeft van alle mogelijkheden gebruik gemaakt. Dit heeft geleid tot ongeveer 50 extra aanvragen (op een totaal van 50.000).

Aandeel kwijtschelding in opbrengsten

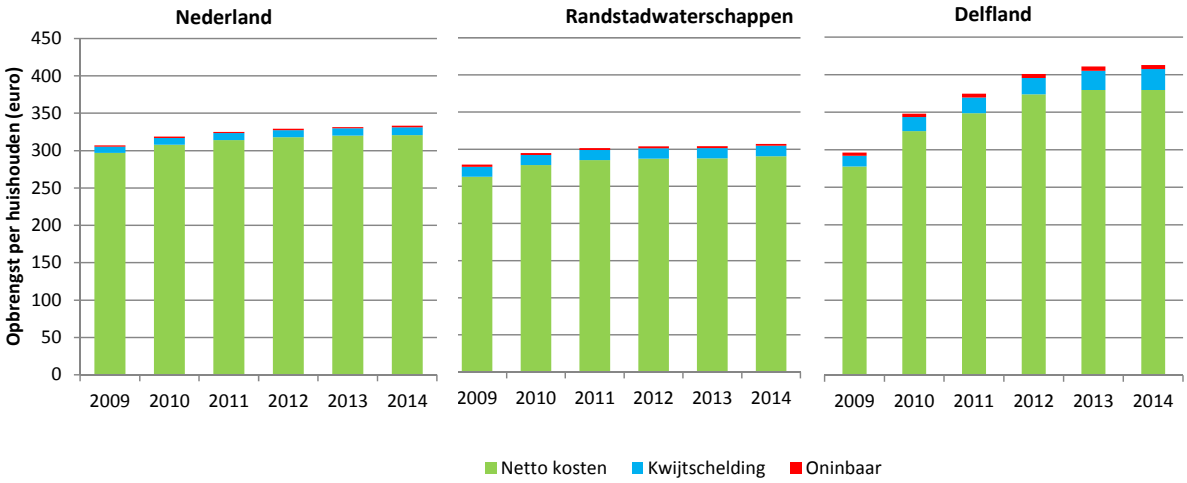
Als waterschappen geen rekening zouden houden met de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding dan krijgen ze jaarlijks minder geld binnen dan begroot. De verwachte inkomstenderving wordt daarom meegenomen bij het bepalen van de

tarieven. Verreweg het grootste deel van de opbrengst wordt natuurlijk gebruikt om de reguliere taken te bekostigen (afvalwaterzuivering en watersysteembeheer).

In 2009 is in Delfland 4,8 procent van de opbrengst nodig om te compenseren voor de inkomstenderving door kwijtschelding. In Nederland is dat in 2009 2,7 procent en in de andere randstadwaterschappen[1] 4,7 procent. In 2014 is het verschil nog groter geworden (zie figuur 1). In Delfland is dan 6,8 procent van de opbrengst van de waterschapsheffingen nodig om te compenseren voor inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding. In totaal in Nederland is het aandeel 3,1 procent en in de andere randstadwaterschappen is het 4,6 procent.

Een deel van de aanslagen is oninbaar. Ook dit leidt tot inkomstenderving. Het bedrag dat belastingbetalers kwijt zijn voor oninbare aanslagen is lager dan wat zij betalen voor de inkomstenderving door kwijtschelding. In totaal in Nederland wordt in de onderzochte periode 0,5 procent van de opbrengst gebruikt om te compenseren voor de inkomstenderving als gevolg van oninbare aanslagen. In de randstadwaterschappen varieert dit van 1,0 procent in 2009 tot 0,8 procent in 2014. In Delfland is in 2009 1,5 procent van de opbrengst nodig om inkomstenderving als gevolg van oninbare aanslagen op te vangen. In 2010 en latere jaren is dit steeds 1,4 procent van de opbrengst.

Figuur 1 Opbrengstontwikkeling per huishouden (prijspeil 2014)

Als we kijken naar de afzonderlijke waterschappen in de randstad blijkt dat in 2014 in Amstel, Gooi en Vecht kwijtschelding in een vergelijkbare mate drukt op de opbrengst als in Delfland. In de andere waterschappen druk kwijtschelding in mindere mate op de opbrengst.

[1] Schieland en de Krimpenerwaard, Rijnland, Amstel, Gooi en Vecht, De Stichtse Rijnlanden en Hollandse Delta.

Aanpassen kwijtscheldingsbeleid

Delfland hanteert een ruimhartig kwijtscheldingsbeleid. Belastingbetalers in Delfland betalen een relatief groot bedrag om te compenseren voor de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding en oninbaarheid. Er zijn mogelijkheden om het kwijtscheldingsbeleid aan te passen. De inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding neemt dan af. Verwacht mag worden dat de inkomstenderving als gevolg van oninbaarheid toeneemt. We gaan er in berekeningen van uit dat dit stijgt met 15 procent van het bedrag waarmee de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding daalt.[2] In bijlage 1 wordt zijn ontwikkelingen weergegeven als ervan uit wordt gegaan dat oninbaarheid stijgt met 90 procent van het bedrag waarmee de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding daalt.

In deze samenvatting geven we steeds het effect van het kwijtscheldingsbeleid weer op de opbrengsten. In het rapport wordt daarnaast ingegaan op het effect op tarieven en de lastendruk voor huishoudens en bedrijven.

De cijfermatige ontwikkelingen geven slechts een indicatie van de te verwachten effecten van een veranderend kwijtscheldingsbeleid. Het werkelijke effect van een eventuele aanpassing van het kwijtscheldingsbeleid wordt pas duidelijk als het waterschap heeft besloten hoe dit vorm wordt gegeven.

Kwijtscheldingsnorm aanpassen

De kwijtscheldingsnorm geeft aan bij welk inkomen een huishouden in aanmerking komt voor kwijtschelding. Bij een kwijtscheldingsnorm van 100 procent komen huishoudens met een inkomen op bijstandsniveau en zonder noemenswaardig vermogen in aanmerking voor kwijtschelding. Bij een lagere kwijtscheldingsnorm krijgen huishoudens alleen kwijtschelding als zij ook nog hele hoge vaste lasten hebben.

Delfland hanteert nu een kwijtscheldingsnorm van 100 procent. Als de kwijtscheldingsnorm wordt verlaagd komen minder huishoudens in aanmerking voor kwijtschelding. Het is binnen dit onderzoek echter niet mogelijk om te berekenen welk effect een lagere kwijtscheldingsnorm heeft op de inkomstenderving. Hier zijn gegevens voor nodig over de vaste lasten van huishoudens in Delfland. Deze gegevens zijn niet beschikbaar.

Een belangrijke complicatie is dat uitvoeringskosten van het kwijtscheldingsbeleid sterk zouden kunnen stijgen als Delfland de kwijtscheldingsnorm aanpast. Veel gemeenten en waterschappen maken gebruik van de diensten van het Inlichtingenbureau, zo ook Delfland. Via het Inlichtingenbureau is het onder meer mogelijk om het recht op kwijtschelding geautomatiseerd te toetsen. Dit scheelt zowel het waterschap veel tijd en geld. De kans is echter groot dat het Inlichtingenbureau niet kan worden ingezet als er een andere kwijtscheldingsnorm wordt gehanteerd dan 100 procent. Het enige waterschap dat een lagere kwijtscheldingsnorm kent (95

[2] Dit is een lange termijn effect. De RBG, het samenwerkingsverband dat belastingen int voor Delfland, verwacht dat er in het eerste jaar veel tijd en geld nodig zal zijn om vragen te beantwoorden en bezwaarschriften te verwerken. Het eerste jaar of de eerste jaren kan het oninbare bedrag dan ook hoger zijn.

procent) geeft in de begroting aan dat het Inlichtingenbureau het waterschap niet faciliteert vanwege de lagere kwijtscheldingsnorm.[3]

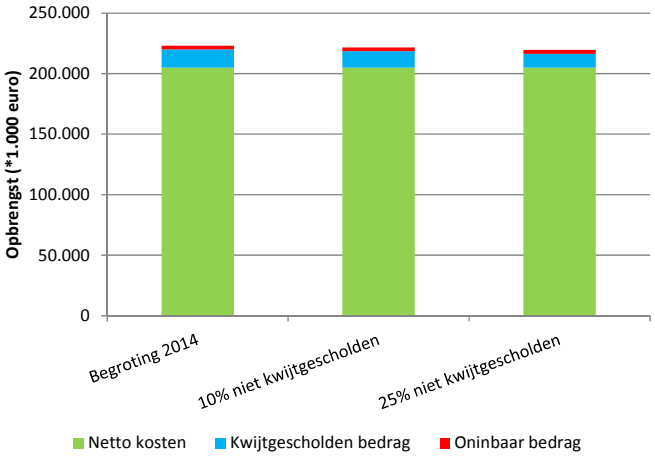
Gedeeltelijke kwijtschelding

Delfland kan besluiten om voortaan niet de gehele aanslag kwijt te schelden, maar een gedeelte. Alle huishoudens betalen dan een aanslag, ook als het inkomen en vermogen heel laag zijn en de vaste lasten heel hoog. Verschillende gemeenten (vooral buiten het beheersgebied van Delfland) doen dat bij de afvalstoffenheffing. Delfland moet dan een beslissing nemen welk deel van de aanslag wordt kwijtgescholden. We hebben het effect berekend als Delfland voortaan maximaal 90 procent en 75 procent van de aanslag kwijtscheldt (in plaats van 100 procent). Figuur 2 geeft weer welk effect gedeeltelijke kwijtschelding in 2014 heeft op de opbrengst uit de waterschapsheffingen in Delfland.

Als Delfland de mogelijkheid tot volledige kwijtschelding afschaft en voortaan maximaal 90 procent van de aanslag kwijtscheldt, daalt het kwijtgescholden bedrag van 15,0 miljoen euro in 2014 (6,8 procent van de opbrengst) naar 13,5 miljoen euro (6,2 procent van de opbrengst). Als we aannemen dat 15 procent van de het bedrag dat niet meer wordt kwijtgescholden oninbaar blijkt te zijn dan stijgt het totale oninbare bedrag van 3,0 miljoen (1,4 procent van de opbrengst) naar 3,2 miljoen (1,5 procent van de opbrengst). De totale opbrengst daalt in dit geval 0,6 procent.

Als minima voortaan 75 procent van de aanslag moeten betalen daalt het kwijtgescholden bedrag tot 11,2 miljoen euro (5,2 procent van de opbrengst). Het totale oninbare bedrag stijgt in dit geval tot 3,6 miljoen euro (1,6 procent van de opbrengst). De benodigde opbrengst daalt 1,5 procent.

Figuur 2 Aandeel kwijtschelding en oninbaarheid in totale opbrengst (zuiveringsheffing en watersysteemheffing) in begroting 2014 en bij gedeeltelijke kwijtschelding van de aanslag

[3] Beleidsbegroting waterschap De Dommel 2014, blz. 35.

Afschaffen kwijtschelding

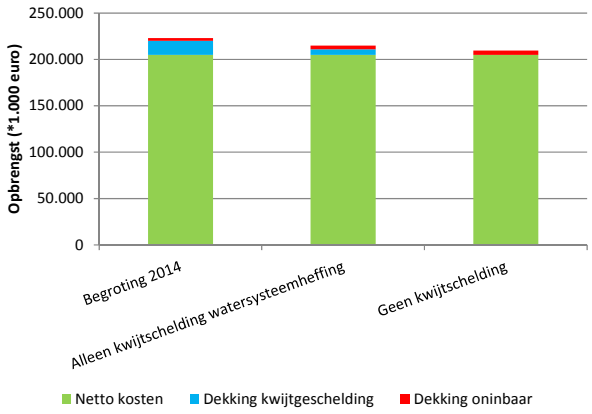
Gemeenten en waterschappen zijn niet verplicht om kwijtschelding te verlenen. Delfland kan kwijtschelding ook afschaffen. We hebben berekend welk effect het afschaffen van de kwijtschelding op de zuiveringsheffing en op beide heffingen heeft op de opbrengst uit de waterschapsheffingen. Figuur 3 geeft het resultaat.

Als alleen de kwijtschelding op de zuiveringsheffing wordt afgeschaft daalt de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding met 9,1 miljoen euro (61 procent). Er is dan alleen nog kwijtschelding mogelijk voor de watersysteemheffing. Als deze kwijtschelding ook vervalt daalt de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding met nog eens 5,8 miljoen euro. Er is dan geen inkomstenderving meer als gevolg van kwijtschelding.

Als we ervan uit gaan dat de inkomstenderving als gevolg van oninbaarheid stijgt met 15 procent van het bedrag waarmee het kwijtgescholden bedrag daalt, stijgt het oninbare bedrag 46 procent (stijging circa 1,4 miljoen euro) als alleen kwijtschelding op de zuiveringsheffing wordt afgeschaft. Als ook de kwijtschelding van de watersysteemheffing wordt afgeschaft stijgt inkomstenderving door oninbare aanslagen 75 procent (2,2 miljoen euro).

Als alleen kwijtschelding op de zuiveringsheffing wordt afgeschaft daalt de begrote opbrengst 3,5 procent (7,7 miljoen euro). Als ook de kwijtschelding op de watersysteemheffing wordt afgeschaft daalt de begrote opbrengst 5,8 procent ten opzichte van het begrote bedrag in 2014 (12,7 miljoen euro).

Figuur 3 Opbrengst uit de waterschapsheffingen in Delfland in de begroting van 2014, als alleen watersysteemheffing wordt kwijtgescholden en als kwijtschelding volledig vervalt

Kanttekeningen gedeeltelijke kwijtschelding en afschaffen kwijtschelding

Wettelijk gezien is het zeker mogelijk om een krapper kwijtscheldingsbeleid te voeren. Er zijn wel kanttekeningen bij te plaatsen. Als Delfland overgaat op gedeeltelijke kwijtschelding of kwijtschelding afschaft, wijkt het beleid sterk af van inliggende gemeenten en omliggende waterschappen. Het is lastig uit te leggen waarom huishoudens met een zeer laag inkomen wel 'belasting' betalen aan Delfland, maar niet aan de gemeente. Rotterdam en 's-Gravenhage vallen deels in het grondgebied

van Delfland, maar ook deels in andere waterschappen. Als Delfland dus als enige het kwijtscheldingsbeleid aanpast betalen inwoners met een laag inkomen in het ene deel van de gemeente wel een bedrag aan het waterschap en in het andere deel niet. Ook dat is nauwelijks uit te leggen.

Daarnaast leidt een verandering van kwijtschelding tot hogere uitvoeringskosten. De belastingen worden voor Delfland uitgevoerd door een samenwerkingsverband (de Regionale Belasting Groep (RBG)). Als Delfland het kwijtscheldingsbeleid aanpast en de andere samenwerkingspartners niet, betekent dit dat er maatwerk moet worden verricht. Er zijn jaarlijks kosten verbonden aan dit meerwerk.

In het eerste jaar mag daarnaast worden verwacht veel contact wordt opgenomen met de RBG en veel bezwaar wordt gemaakt door huishoudens die nu 'opeens' een bedrag moeten betalen. Dat kan er toe leiden dat de RBG andere werkzaamheden (herinnering sturen, stappen zetten tot invordering) in eerste instantie moet laten liggen. Het duurt het eerste jaar dus langer voordat inbare aanslagen ook worden geïnd. Dit kan belangrijk zijn voor de liquiditeit van het waterschap. In latere jaren zal naar verwachting minder bezwaar worden gemaakt.

Bij gedeeltelijke kwijtschelding kan sprake kan zijn van relatief kleine bedragen die moeten worden geïnd. Een deel van de aanslagen wordt niet 'vanzelf' betaald, maar pas na aanmaningen of invordering. De kosten om de aanslag wel te innen worden snel hoger dan de belastingaanslag. Besluiten om niet te innen betekent echter dat er grote kans is dat men volgend jaar ook niet betaalt. Er zal dus waarschijnlijk veel geld worden gestoken in het innen van hele kleine bedragen.

Mogelijke bezwaren tegen een krapper kwijtscheldingsbeleid komen vooral voort uit het feit dat het beleid Delfland in sterke mate gaat afwijken van relevante gemeenten en waterschappen. Dit kan leiden tot veel vragen[4] en hogere uitvoeringskosten. Dit zou deels kunnen worden voorkomen of verminderd als (enkele) omliggende waterschappen en inliggende gemeenten het beleid ook aanpassen. Overleg is dus wenselijk. Tegelijk geldt dat als Delfland in eerste instantie het kwijtscheldingsbeleid als enige wijzigt andere waterschappen en gemeenten later mogelijk volgen. Het probleem dat het kwijtscheldingsbeleid van Delfland afwijkt kan dus tijdelijk zijn.

Tegengaan misbruik

Als veel huishoudens onterecht kwijtschelding krijgen (de inkomsten en het vermogen zijn hoger dan wordt doorgegeven) dan zouden de kosten van kwijtschelding ook kunnen worden verlaagd door strengere controles uit te voeren. We hebben hierover gesproken met de Regionale Belasting Groep (RBG), het samenwerkingsverband dat de belastingen uitvoert voor onder meer Delfland. De RBG schat in dat het aantal fraudegevallen beperkt is. De RBG vraagt huishoudens veel gegevens te leveren. De RBG controleert de gegevens uitgebreid, bijvoorbeeld op consistentie (zijn uitgaven consistent met inkomsten en opgegeven vermogen). Vervolgens worden gegevens opgestuurd naar het Inlichtingenbureau.

[4] De Unie van Waterschappen wijst ook op imagoschade, zie Unie van Waterschappen 2012.

Het Inlichtingenbureau beschikt over veel gegevens. Het kan onder meer nagaan welke rekeningen een huishouden heeft en welke uitkeringen en inkomsten er zijn. Eventuele bankrekeningen die een huishouden vergeet op te geven komen dus wel aan het licht op het moment dat het Inlichtingenbureau gegevens controleert. Fraude is mogelijk, maar omdat gegevens ook worden gecontroleerd door het Inlichtingenbureau zijn de mogelijkheden tegenwoordig beperkt. Dit betekent dat de kosten van maatregelen om fraude verder tegen te gaan snel hoger zijn dan de baten.

Veranderen kostentoedeling

De inkomstenderving door kwijtschelding is niet alleen afhankelijk van het kwijtscheldingsbeleid. Ook de hoogte van de tarieven heeft effect. Hoe hoger het tarief is, hoe hoger de bedragen die worden kwijtgescholden. Het is lastig om het tarief van de zuiveringsheffing structureel aan te passen. Dit is wel mogelijk voor het tarief van de watersysteemheffing dat wordt kwijtgescholden. De watersysteemheffing bestaat uit vier heffingen die door verschillende groepen belastingbetalers worden betaald. Eén heffing, de ingezetenenheffing, wordt betaald door huishoudens. Hier kan kwijtschelding voor worden aangevraagd. De andere tarieven worden betaald door eigenaren van gebouwen en grond. Zij komen in het algemeen niet in aanmerking voor kwijtschelding.

Als het tarief voor ingezetenen lager wordt dan nu het geval is, daalt het bedrag dat wordt kwijtgescholden. De andere watersysteemtarieven stijgen dan echter, de te dekken kosten blijven immers gelijk. Uit de berekeningen blijkt dat als het tarief voor ingezetenen daalt eigenaren van gebouwen en grond per saldo meer gaan betalen. Weliswaar betalen ze minder door inkomstenderving door kwijtschelding, maar dit compenseert de stijging van het tarief die nodig is omdat alle ingezetenen een lager tarief betalen niet.

Kosten rechtstreeks toerekenen

De kosten van het watersysteembeheer en waterkering worden verdeeld over huishoudens en eigenaren van gebouwen en grond. Kosten die een waterschap specifiek voor een categorie maakt mogen rechtstreeks in rekening worden gebracht bij die categorie. Eén waterschap ziet in 2014 de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding als kosten die specifiek worden gemaakt voor ingezetenen. Delfland zou dit ook kunnen doen. Dit leidt tot een lastenverschuiving. Eigenaren van gebouwen en grond betalen dan niet langer voor kwijtschelding van de watersysteemheffing. Alle gederfde inkomsten door kwijtschelding en oninbaarheid van de watersysteemheffing komen terecht bij de huishoudens. De begrote opbrengst uit de ingezetenenheffing stijgt in dit geval en de begrote opbrengst uit de andere heffingen daalt. Het verschil is echter dusdanig klein dat het niet zichtbaar is in een grafiek. De opbrengst uit de ingezetenenheffing stijgt 5,2 procent (2,9 miljoen euro). De opbrengst uit de heffing gebouwd daalt 2,4 miljoen euro, uit de heffing ongebouwd 0,27 miljoen euro en uit de heffing natuur 643 duizend euro (steeds een daling van 7,6 procent).

Is het beleid doelmatig?

De hoofdvraag in het onderzoek is of het beleid doelmatig is en of er aanbevelingen zijn om het beleid aan te passen. Het huidige bestuur heeft zich in grote lijnen aan de afspraak in het coalitieakkoord gehouden. Het kwijtscheldingbeleid is, op een paar kleine punten na, niet veranderd. Het gaat om kleine veranderingen. In dat opzicht is het beleid doelmatig.

Daarnaast geldt dat het beleid nu in grote lijnen overeenkomt met dat van omliggende waterschappen en inliggende gemeenten. Dit vereenvoudigt samenwerking in de Regionale Belasting Groep. Hoe uniformer het beleid, hoe lager de uitvoeringskosten. Ook maakt uniformiteit het beleid voor huishoudens begrijpelijk en acceptabel. Ook op dit punt is het kwijtscheldingsbeleid in Delfland doelmatig.

Aanbevelingen

Er zijn enkele aanbevelingen om een eventuele verandering van het kwijtscheldingsbeleid te vereenvoudigen:

1. Als Delfland als enige waterschap het kwijtscheldingsbeleid aanpast, kan dit leiden tot (veel) negatieve aandacht voor Delfland. Dit komt dan onder meer omdat het beleid van Delfland af gaat wijken van dat van de andere waterschappen. Het is daarom raadzaam om met een aantal waterschappen gezamenlijk het beleid aan te passen.

2. Neem de tijd voor het wijzigen van het beleid. Overleg met het samenwerkingsverband en met inliggende gemeenten zodat deze weten dat er een wijziging komt. Steek ook tijd en energie in het inlichten van huishoudens zodat de wijziging niet onverwacht komt.

Er is ook een aanbeveling richting wetgeving. Het onderzoek laat zien dat er grote verschillen zijn tussen waterschappen in de mate waarin er inkomstenderving is als gevolg van kwijtschelding en oninbare aanslagen. Ieder waterschap lost dit nu zelf op door bij de tariefbepaling rekening te houden met de verwachte gederfde inkomsten. Er is dus sprake van een solidariteitsheffing. In een waterschap betalen de huishoudens en bedrijven met betalingscapaciteit de aanslagen voor de huishoudens zonder betalingscapaciteit.

Het is de vraag of het redelijk is dat alleen belastingbetalers van Delfland opdraaien voor de lage betalingscapaciteit van huishoudens in Delfland. De lage betalingscapaciteit is immers geen gevolg van waterschapsbeleid, maar van economische en demografische factoren waar waterschappen geen invloed op hebben. Het heeft wel invloed op tariefverschillen tussen waterschappen.

Bij gemeenten en provincies worden dit soort verschillen verkleint via een algemene uitkering (uit het gemeente- respectievelijk provinciefonds) van het Rijk.[5] Delfland (en andere waterschappen met huishoudens met een lage betalingscapaciteit) zouden er voor kunnen pleiten dat er een vereveningsfonds komt waarmee de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding gelijk wordt verdeeld over alle belastingbetalers in Nederland. Het ligt het meest voor de hand dat de middelen in een vereveningsfonds afkomstig zijn van de waterschappen en niet van het Rijk. Middelen zouden kunnen worden verdeeld op basis van sociaal economische kenmerken van de huishoudens in een waterschap.

De komende jaren wordt de Waterschapswet en geëvalueerd. Het punt dat er grote verschillen bestaan tussen waterschappen in de inkomstenderving door kwijtschelding zou in de evaluatie moeten worden meegenomen.

[5] Wassenaar en Verhagen, 2006.

1. Inleiding

1.1. Algemeen

Het Hoogheemraadschap van Delfland verleent huishoudens met een inkomen op bijstandsniveau kwijtschelding voor de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing. Voor waterschappen zijn de belastinginkomsten vrijwel de enige bron van inkomsten. Kwijtschelding betekent dat een deel van de huishoudens geen belastingen betaalt aan het waterschap. De gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding worden verdeeld over de groep belastingbetalers die geen kwijtschelding krijgt. Andere belastingbetalers (zowel huishoudens als bedrijven) betalen dan ook een hoger bedrag naarmate de aanslag voor meer huishoudens wordt kwijtgescholden.

Het bestuur van het Hoogheemraadschap van Delfland (kortweg Delfland) constateert dat het bedrag dat wordt kwijtgescholden jaarlijks stijgt. De vraag is dan ook gerezen of het huidige beleid doelmatig is en of er verbeteringen mogelijk zijn. Is het mogelijk om de gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding te beperken? Van belang is dat zowel naar de rekenkundige kant wordt gekeken (wat levert het op?), maar ook naar de bestuurlijke kant. De rekeningcommissie heeft COELO gevraagd om het onderzoek uit te voeren.

1.2. Onderzoeksvragen

De hoofdvraag van het onderzoek luidt:

Is het huidige kwijtscheldingsbeleid doelmatig? Welke aanbevelingen zijn eventueel mogelijk om te komen tot doelmatiger kwijtscheldingsbeleid?

Deze vraag wordt beantwoord op basis van een aantal deelvragen. Om uitspraken te kunnen doen over het kwijtscheldingsbeleid van Delfland willen we allereerst weten wat de achtergrond is van het bestaande beleid. Een eerste set van deelvragen luidt:

1a. Wat is de achtergrond van het huidige kwijtscheldingsbeleid in Delfland? Hoe is dit beleid tot stand gekomen en zijn er veranderingen geweest in de periode 2009 tot en met 2014?

1b. Hoe bepaalt Delfland welke huishoudens in aanmerking komen voor kwijtschelding?

1c. Wat is het kwijtscheldingsbeleid bij de omliggende waterschappen en bij inliggende gemeenten?

1d. In hoeverre is het bestaande beleid afgestemd op het kwijtscheldingsbeleid van inliggende gemeenten en omliggende waterschappen?

Jaarlijks wordt een deel van de aanslagen kwijtgescholden. Daarnaast is jaarlijks een deel van de aanslagen oninbaar. Hierdoor betalen de resterende belastingbetalers een hoger bedrag. De kosten die het waterschap maakt voor de reguliere taken moeten doordat een deel van de aanslagen wordt kwijtgescholden en oninbaar is immers worden betaald door een kleinere groep belastingbetalers. De vraag rijst dan welk effect het kwijtscheldingsbeleid heeft op de bedragen die belastingbetalers betalen. Een volgende set deelvragen heeft betrekking op de ontwikkeling van opbrengsten en tarieven.

2a. Hoe hebben de opbrengsten uit de waterschapsheffingen zich ontwikkeld in de periode 2009 tot en met 2014?

2b. Welke bedragen waren naar schatting gemoeid met de kwijtscheldingen in de periode 2009 tot en met 2014?

2c. Een deel van de belastingen blijkt jaarlijks om uiteenlopende redenen oninbaar. Is de mate waarin belastingen oninbaar zijn veranderd in de periode 2009 tot en met 2014?

2d. Welke invloed heeft het kwijtscheldingsbeleid op de opbrengsten uit de waterschapsheffingen?

2e. Welke invloed heeft het kwijtscheldingsbeleid op de tarieven van de waterschapsheffingen?

2f. Welk effect heeft het kwijtscheldingsbeleid op de lastendruk, dat is het totale bedrag dat huishoudens en bedrijven betalen aan het waterschap?

De beleidsvrijheid die waterschappen bij kwijtschelding hebben is beperkt. Er is wettelijk bepaald hoe een waterschap (of gemeente) moet bepalen of een huishouden in aanmerking komt voor kwijtschelding. Maar niet alles ligt vast. Er is bijvoorbeeld geen verplichting om aanslagen kwijt te schelden, dit is een keuze. En als een waterschap aanslagen kwijtscheldt dan mag het waterschap er voor kiezen om niet het gehele bedrag kwijt te schelden, maar ´slechts´ een deel. Er zijn dus mogelijkheden om het kwijtscheldingsbeleid aan te passen. Delfland wil graag weten wat de financiële gevolgen zouden zijn van het beperken of volledig afschaffen van het bestaande kwijtscheldingsbeleid.

3a. Wat zijn de mogelijke opbrengsten als het kwijtscheldingsbeleid wordt aangepast of afgeschaft?

3b. Is er risico dat oninbaarheid toeneemt als het kwijtscheldingsbeleid krapper wordt of wordt afgeschaft?

Een mogelijkheid om de kosten van kwijtschelding te verkleinen is te besluiten dat geen kwijtschelding mogelijk is voor een bepaalde heffing. De rekeningcommissie wil in verband hiermee weten of het mogelijk is om een afvalwaterzuiveringsinstallatie

(AWZI) als nutsvoorziening aan te merken. En als dat kan of het dan gerechtvaardigd is om kwijtschelding voor de zuiveringsheffing te laten vervallen.

4a. Kan een afvalwaterzuiveringsinstallatie (AWZI) als nutsvoorziening worden aangemerkt?

4b. Zo ja, is het op basis hiervan mogelijk om kwijtschelding voor de zuiveringsheffing te laten vervallen?

De kosten van kwijtschelding zouden mogelijk ook beperkt kunnen worden door misbruik tegen te gaan. Als er veel misbruik is dan zou betere controle er toe kunnen leiden dat minder huishoudens in aanmerking komen voor kwijtschelding. Een vraag luidt daarom:

5a. In hoeverre kan er sprake zijn van misbruik?

5b. Heeft Delfland de mogelijkheid om te onderzoeken of er sprake is van misbruik en wordt hier gebruik van gemaakt?

5c. Is misbruik op eenvoudige wijze te verminderen?

Op basis van het voorgaande kan duidelijker worden welke mogelijkheden er zijn voor verbetering.

6a. Wat zijn de voor- en nadelen van de door Delfland gehanteerde methodiek voor kwijtschelding?

6b. Welke verbeteringen in de uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid zijn er te onderkennen?

1.3. Methode

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van databestanden met financiële gegevens uit de waterschapsbegrotingen. De gegevens worden jaarlijks gezamenlijk opgevraagd door de Unie van Waterschappen (UvW), het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en COELO. Ook is gebruik gemaakt van de gegevens die COELO jaarlijks verzamelt voor de Atlas van de lokale lasten. Er zijn enkele aanvullende gegevens opgevraagd over de mate waarin gebruik wordt gemaakt van recente verruimingsmogelijkheden rondom kwijtschelding (zie paragraaf 2.2).

Daarnaast is er een gesprek geweest met de Regionale Belasting Groep (RBG). De RBG voert de belastinginning uit voor Delfland en Schieland en de Krimpenerwaard en enkele gemeenten.

We vergelijken in hoofdstuk 3 Delfland met andere randstadwaterschappen en alle waterschappen in Nederland. Hiervoor zijn gewogen gemiddelden berekend. Er is steeds gewogen naar de grondslag.

Berekening oninbaarheid

In hoofdstuk 4 wordt berekend welk effect verminderde kwijtschelding heeft op de tarieven en de lastendruk. De verwachting is dat als het kwijtscheldingsbeleid krapper wordt, dit gevolgen heeft voor de oninbaarheid van belastingen. Verwacht wordt dat het bedrag dat het aantal oninbare aanslagen zal stijgen.

Het is echter nu lastig om te bepalen in welke mate oninbaarheid zal stijgen. Er zijn weinig gegevens beschikbaar waarmee de ontwikkeling kan worden ingeschat. Dit komt omdat het bijna nooit gebeurt dat een gemeente of waterschap de mogelijkheden tot kwijtschelding vermindert. Wij hebben slechts één gemeente kunnen vinden en geen enkel waterschap dat de kwijtscheldingsmogelijkheden heeft beperkt. In Oirschot is al een aantal jaar geen kwijtschelding mogelijk. Dit is de enige gemeente. De gemeente heeft niet gemerkt dat dit heeft geleid tot grotere oninbaarheid van belastingen.

We hebben ook aan de Regionale Belasting Groep (RBG, het samenwerkingsverband dat belastingen uitvoert voor onder meer Delfland) gevraagd welk effect een krapper kwijtscheldingsbeleid naar hun idee heeft op oninbaarheid van belastingen. De inschatting van de RBG is dat de oninbaarheid wel toe zal nemen maar minder sterk dan de daling van het kwijtgescholden bedrag. Een precies percentage is uiteraard ook door hen niet te geven.

De Unie van Waterschappen (UvW) heeft een uitgebreid rapport geschreven over kwijtschelding. Zij melden dat een krapper kwijtscheldingsbeleid waarschijnlijk leidt tot meer aanslagen die oninbaar zijn. De UvW verwijst hiervoor naar cijfers over oninbaarheid en kwijtschelding van de waterschappen. Wij hebben op dit materiaal eenvoudige regressie analyses uitgevoerd. We hebben de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding per huishouden vergeleken met de inkomstenderving per huishouden als gevolg van oninbaarheid. Hier kan ruwweg uit worden afgeleid dat als in 2014 de inkomstenderving door kwijtschelding per huishouden 1 euro hoger is, de inkomstenderving door oninbaarheid 0,15 euro hoger is.

We hebben daarom steeds berekend hoe hoog de kosten van oninbaarheid worden als 15 procent van het bedrag dat niet langer wordt kwijtgescholden oninbaar blijkt te zijn. Dit is met nadruk een aanname. De analyse is gebaseerd op gegevens van waterschappen die bijna allemaal volledige kwijtschelding kennen. Het is mogelijk dat de relatie oninbaar en kwijtschelding verandert als meer huishoudens met een inkomen op minimumniveau een aanslag ontvangen. Omdat dit een aanname is geven we in bijlage 1 aan hoe de opbrengstontwikkeling verandert als het kwijtscheldingsbeleid wordt aangepast en als vervolgens niet 15, maar 90 procent bedrag dat niet langer wordt kwijtgescholden oninbaar blijkt te zijn.

Een krapper kwijtscheldingsbeleid heeft ook effect op de uitvoeringskosten. De RBG moet mogelijk meer aanmaningen versturen en vaker overgaan op dwanginvordering. Het is binnen dit onderzoek niet mogelijk om deze uitvoeringskosten te kwantificeren.

1.4. Opzet rapport

In hoofdstuk 2 beschrijven wij de achtergronden bij het kwijtscheldingsbeleid in Delfland. We gaan kort in op de sociale structuur in Delfland en beschrijven het kwijtscheldingsbeleid in Delfland en in inliggende gemeenten en omliggende waterschappen. In hoofdstuk 3 onderzoeken we welk effect het huidige kwijtscheldingsbeleid heeft op de opbrengsten, tarieven en lastendruk. In hoofdstuk 4 gaan we in op mogelijke veranderingen van het kwijtscheldingsbeleid. We berekenen voor zo ver mogelijk welk effect veranderingen hebben op opbrengsten, tarieven en lastendruk. Ook geven we aan welke kanttekeningen er kunnen worden geplaatst bij de maatregel. In hoofdstuk 5 worden als conclusie bovenstaande vragen beantwoord.

2. Achtergrond kwijtschelding

2.1. Algemeen

Huishoudens met een laag inkomen en zonder vermogen kunnen van gemeenten, waterschappen en het Rijk kwijtschelding krijgen voor belastingen. Het Rijk heeft nauw omschreven onder welke voorwaarden huishoudens in aanmerking komen voor kwijtschelding. Een huishouden komt in aanmerking voor kwijtschelding van een belastingaanslag "indien geen vermogen en geen betalingscapaciteit aanwezig is".[6] Om te bepalen of een huishouden in aanmerking komt voor kwijtschelding wordt eerst nagegaan of er vermogen aanwezig is. Huiseigenaren zullen veelal niet in aanmerking komen voor kwijtschelding, tenzij zij hun huis hebben "opgegeten". Als het vermogen te hoog is wordt geen kwijtschelding verleend.

Als er geen of een zeer laag vermogen is,[7] wordt vervolgens de betalingscapaciteit bepaald. Daarvoor wordt via een door het Rijk bepaalde methode het netto besteedbare inkomen berekend. Dat is het netto inkomen na aftrek van een aantal vaste lasten. De betalingscapaciteit wordt dan uiteindelijk berekend door een bedrag voor de kosten van bestaan af te trekken van het berekende netto besteedbare inkomen. Is de betalingscapaciteit groter dan nul dan moet (zo nodig) 80 procent worden opgeëist voor belastingbetaling. De rest *kan* worden kwijtgescholden. Is er geen betalingscapaciteit aanwezig dan kan de hele belastingschuld worden kwijtgescholden.

Het Rijk gaat ervan uit dat de kosten van bestaan 90 procent bedragen van het netto besteedbare inkomen. Dit is de zogenoemde *kwijtscheldingsnorm*. Gemeenten en waterschappen mogen een hogere kwijtscheldingsnorm hanteren, tot maximaal 100 procent. Een kwijtscheldingsnorm van 100 procent betekent dat huishoudens met een inkomen op bijstandsniveau in aanmerking komen voor kwijtschelding van de belastingen. Een lagere kwijtscheldingsnorm betekent dat minder huishoudens in aanmerking komen. Bij een kwijtscheldingsnorm van 90 procent, die het Rijk hanteert, komen alleen huishoudens met uitzonderlijk hoge lasten in aanmerking.

Gemeenten en waterschappen *kunnen* kwijtschelding verlenen. Ze zijn er niet toe verplicht. Een gemeente of waterschap kan besluiten gedeeltelijke kwijtschelding te verlenen of zelfs helemaal geen kwijtschelding te verlenen. Dit laatste komt weinig voor. In slechts één gemeente (Oirschot) is het niet mogelijk om kwijtschelding aan te vragen voor de gemeentelijke belastingen.[8] In alle waterschappen is kwijtschelding mogelijk. Het komt vaker voor dat niet het gehele bedrag, maar een gedeelte van de aanslag wordt kwijtgescholden. In 2014 wordt in 95 gemeenten (24 procent) een

[6] Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990, artikel 11, lid a.

[7] De normen verschillen tussen verschillende huishoudsituaties.

[8] Allers et al. 2014, Atlas van de lokale lasten.

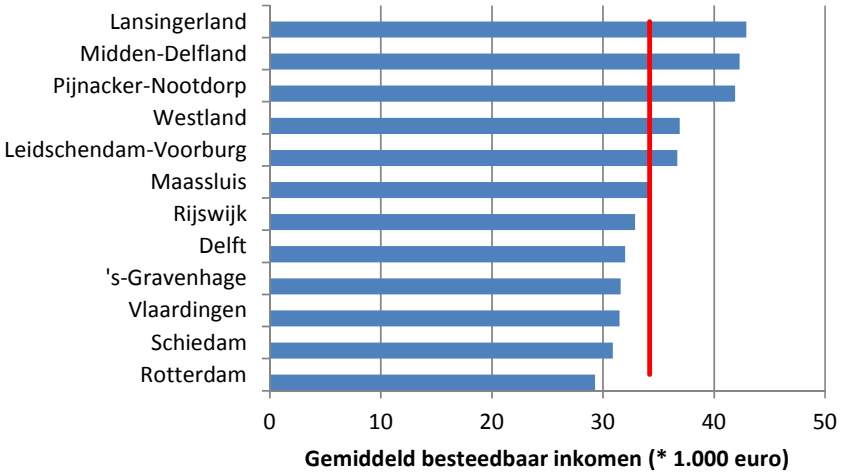
gedeelte van de aanslag niet kwijtgescholden. Het gaat hierbij vaak om de afvalstoffenheffing.[9] Alle waterschappen schelden het volledige bedrag kwijt. Alle gemeenten die kwijtschelding verlenen hanteren een kwijtscheldingsnorm van 100 procent: huishoudens met een inkomen op bijstandsniveau krijgen dus kwijtschelding. Eén waterschap (de Dommel) hanteert een kwijtscheldingsnorm van 95 procent, in alle andere waterschappen is dit 100 procent.

2.2. Kwijtschelding in Delfland

Huishoudens in Delfland

Delfland ligt in het Westen van Nederland. Twaalf gemeenten maken (gedeeltelijk) deel uit van Delfland, waarvan twee grote (Rotterdam en 's-Gravenhage). Het gemiddeld besteedbare inkomen van huishoudens in Delfland is laag. Figuur 4 geeft een indruk. In vijf gemeenten in Delfland is het gemiddeld besteedbare inkomen hoger dan gemiddeld in Nederland. Het gemiddeld besteedbare inkomen is het hoogst in Lansingerland (42,9 duizend euro). Het gemiddeld besteedbare inkomen is in zes gemeenten lager dan gemiddeld in Nederland. Het is het laagst in Rotterdam (29,3 duizend euro).

Figuur 4 Gemiddeld besteedbaar inkomen in gemeenten in Delfland

Bron: CBS, Statline

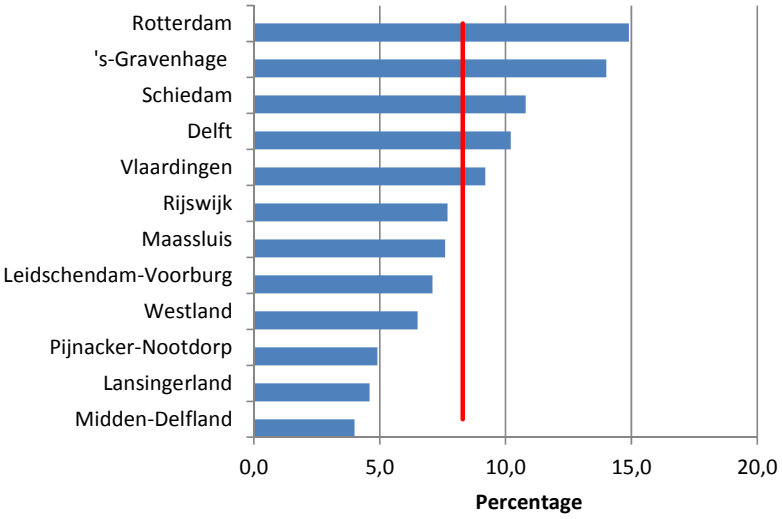
De rode lijn geeft het gemiddelde in Nederland weer.

Rotterdam en 's-Gravenhage horen ten dele bij het beheersgebied van Delfland en ten dele bij andere waterschappen.

[9] In een deel van de gemeenten is het tarief van de afvalstoffenheffing deels afhankelijk van de hoeveelheid afval die een huishouden aanbiedt. De gemeente wil hiermee goede scheiding van afval stimuleren. Daarom wordt er vaak voor gekozen om ook huishoudens met een laag inkomen te laten betalen voor het aanbieden van afval.

Figuur 5 geeft per gemeente het percentage huishoudens weer met een inkomen onder de ´lage inkomensgrens´.[10] In zeven gemeenten is het percentage huishoudens met een inkomen onder de lage inkomensgrens lager dan het gemiddelde in Nederland (8,3 procent). In Midden-Delfland is dit het laagst met 4,0 procent. In vijf gemeenten is het hoger. In Rotterdam is het percentage met 14,9 procent het hoogst.

Figuur 5 Percentage huishoudens met inkomen onder lage inkomensgrens[11]

Bron: CBS, Statline

De rode lijn geeft het gemiddelde besteedbare inkomen in Nederland weer.

Rotterdam en 's-Gravenhage horen ten dele bij het beheersgebied van Delfland en ten dele bij andere waterschappen.

De gemeenten met de hoogste inkomens zijn ook de gemeenten met het kleinste aantal huishoudens (vergelijk figuur 4 en 5 met figuur 6). Het gemiddeld besteedbare inkomen is dus laag in het beheersgebied van Delfland.[12] En in delen van het beheersgebied zijn veel huishoudens met een laag inkomen. Er komen dus relatief veel huishoudens in aanmerking voor kwijtschelding. In de begroting 2014 van Delfland wordt geschat dat nu circa 10 procent van de huishoudens in Delfland in aanmerking komt voor kwijtschelding.[13] Dat zijn circa 50.000 huishoudens.[14]

---

[10] Dit is een begrip van het CBS. Het CBS geeft de volgende toelichting: De lage-inkomensgrens is vastgesteld op 9.249 euro in prijzen van het jaar 2000. Dit bedrag komt in koopkracht ongeveer overeen met de koopkracht van een bijstandsuitkering voor een alleenstaande in 1979, toen deze op zijn hoogst was.

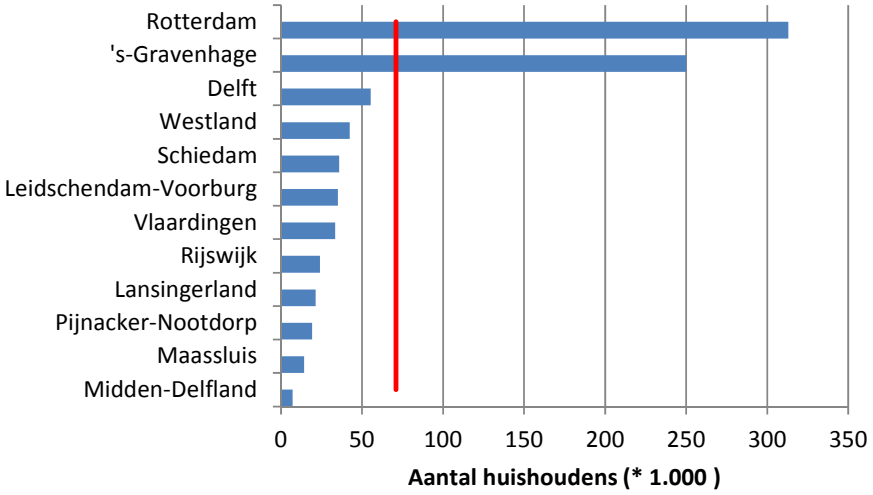
[11] In noot 4 is weergegeven wat de lage inkomensgrens is.

[12] De wijken van 's Gravenhage en Rotterdam die deel uitmaken van Delfland behoren tot de armere delen van de stad. De Haagse Schilderswijk is bijvoorbeeld deel van Delfland (bron: persoonlijke communicatie met Regionale Belasting Groep (RBG), de Gemeenschappelijke Regeling die belastingen uitvoert voor onder meer Delfland).

[13] Hoogheemraadschap Delfland, Programmabegroting en meerjarenraming 2014, blz. 45.

[14] Hoogheemraadschap Delfland, Programmabegroting en meerjarenraming 2014, blz. 52.

Figuur 6 Aantal huishoudens in gemeenten in Delfland

Bron: CBS, Statline

De rode lijn geeft het gemiddelde in Nederland weer.

Rotterdam hoort deels bij Delfland en ten dele bij andere waterschappen. Naar schatting woont iets meer dan de helft van de inwoners in het beheersgebied van Delfland.

Kwijtscheldingsbeleid gemeenten en waterschappen bij Delfland

Er zijn in en rond het beheersgebied van Delfland relatief veel huishoudens met een laag inkomen. In hoeverre komen deze in aanmerking voor kwijtschelding van de lokale belastingen?

Delfland hanteert net als de meeste andere waterschappen een kwijtscheldingsnorm van 100 procent. In principe komen huishouden met een inkomen op bijstandsniveau en heel laag vermogen in aanmerking voor kwijtschelding. Het gehele bedrag kan worden kwijtgescholden. Het huidige bestuur (gekozen eind 2008 bij de laatste waterschapsverkiezingen) heeft in het coalitieakkoord bepaald dat het "kwijtscheldingsbeleid blijft zoals het is, de komende bestuursperiode wordt hier niet aan getornd."[15] Tussen 2008 en 2014 is er dus weinig veranderd aan het kwijtscheldingsbeleid van Delfland. Het was volgens de afspraak niet mogelijk om over te stappen op een krapper beleid.

De kwijtscheldingsnorm van 100 procent wordt gehanteerd sinds 2007. In 2006 en eerdere jaren was de kwijtscheldingsnorm 90 procent. Tussen 2005 en 2010 gebruikten relatief veel waterschappen een kwijtscheldingsnorm die lager was dan 100 procent, ook als inliggende gemeenten wél een kwijtscheldingsnorm hanteerden van 100 procent. Waterschappen die een lagere kwijtscheldingsnorm hanteerden voerden aan dat kwijtschelding een vorm van inkomensbeleid is en dat dit geen taak

[15] Coalitieakkoord van CDA, PvdA, Water Natuurlijk, VVD, Ongebouwd en Bedrijven, Hoogheemraadschap van Delfland december 2008: Slagvaardig werken aan veiligheid en kwaliteit, punt 8.

is van waterschappen. Geleidelijk zijn echter steeds meer waterschappen toch overgestapt op een kwijtscheldingsnorm van 100 procent. Dit leidde tot hogere tarieven omdat de kosten door een kleinere groep belastingbetalers werd opgebracht. Het maakt echter bijvoorbeeld samenwerking op het gebied van belastinginning eenvoudiger. Ook is het lastig om aan een huishouden uit te leggen waarom de aanslag van de gemeente wel en van het waterschap niet wordt kwijtgescholden. In 2014 hanteert alleen waterschap De Dommel nog een lagere kwijtscheldingsnorm (95 procent).

De gemeenten die in het grondgebied liggen van Delfland hanteren in 2014 allen een kwijtscheldingsnorm van 100 procent. In één gemeente, Schiedam, is in 2014 gedeeltelijke kwijtschelding mogelijk (maximaal 90 procent van de aanslag), in de andere gemeenten is volledige kwijtschelding mogelijk.

Op kleinere punten zijn er wel verschillen tussen Delfland en de gemeenten in het beheersgebied van Delfland. Dit komt doordat in 2011 en 2012 de mogelijkheid voor kwijtschelding is verruimd. Ondernemers kwamen in het verleden niet in aanmerking voor kwijtschelding. Sinds 1 april 2011 kunnen gemeenten en waterschappen regels instellen waardoor ondernemers die leven op bijstandsniveau in aanmerking komen voor kwijtschelding van de aanslagen die zij als particulier ontvangen.[16]

Sinds 1 januari 2012 kunnen gemeenten en waterschappen kosten van kinderopvang meenemen in het berekenen van het netto besteedbare inkomen. Dat was daarvoor niet zo. Huishoudens met kinderen die gebruik maken van kinderopvang komen dan dus eerder in aanmerking voor kwijtschelding.

Ten slotte dreigden huishoudens die alleen van de AOW moesten rondkomen niet meer in aanmerking te komen voor kwijtschelding door veranderingen in het systeem van belastingtoeslagen.[17] Daarom mogen gemeenten en waterschappen sinds 1 januari 2012 uitgaan van hogere inkomensgrenzen bij het berekenen van de betalingscapaciteit van huishoudens met leden die 65 jaar of ouder zijn.

Delfland heeft alle drie de verruimingsmaatregelen toegepast.[18] Dat geldt niet voor alle inliggende gemeenten. In tabel 1 is weergegeven welke gemeenten in Delfland gebruik maken van de extra verruimingsmogelijkheden. Delft en Vlaardingen hanteren beide alle verruimingsmogelijkheden, waarbij beide wel een aanvullende eis hebben voor ondernemers: ze moeten een bijstandsuitkering voor ondernemers ontvangen (Bbz-uitkering) om in aanmerking te komen voor kwijtschelding. Maassluis en Midden-Delfland hanteren in 2014 juist geen van de verruimingsmogelijkheden.

---

[16] Kamerstukken 32.315.

[17] Om het aantrekkelijker te maken om vanuit de bijstand aan het werk te gaan is in 2011 de wet 'Geleidelijke afbouw van de dubbele heffingskorting in het referentieminimumloon' aangenomen (Tweede Kamer 32.777). Deze wet geldt niet voor de AOW. Het verschil tussen een bijstandsuitkering en een AOW-uitkering wordt daardoor groter waardoor huishoudens met een AOW-uitkering niet meer in aanmerking zouden kunnen komen voor kwijtschelding. Dat kan door de gewijzigde regels voor kwijtschelding nu wel weer.

[18] Delfland, Jaarrekening 2012, blz. 57 en Jaarrekening 2013, blz. 68. Het aantal extra verzoeken als gevolg van de verruiming is volgens de jaarrekening 2013 beperkt gebleven tot 50.

Belangrijk is ook wat de grote steden doen omdat hier relatief veel huishoudens zijn die in aanmerking komen voor kwijtschelding. In Rotterdam kunnen ondernemers kwijtschelding krijgen, maar zijn de andere twee verruimingsmogelijkheden niet toegepast. In 's-Gravenhage is het net omgekeerd. Hier kunnen ondernemers juist geen kwijtschelding krijgen, maar zijn de regels voor huishoudens met een AOW wel aangepast. Ook worden de kosten van kinderopvang in deze gemeente meegenomen bij het berekenen van de betalingscapaciteit.

Tabel 1 Toepassing ruimere kwijtscheldingsmogelijkheden door gemeenten en waterschappen

	AOW	**Kinderopvang**	**Ondernemers**
Gemeenten			
Delft	Ja	Ja	Ja[b]
Lansingerland	Nee	Nee	Ja
Leidschendam-Voorburg	Ja	Ja	Nee
Maassluis	Nee[a]	Nee	Nee
Midden- Delfland	Nee	Nee	Nee
Pijnacker-Nootdorp[c]	NB	NB	NB
Rijswijk	Ja	Nee	Nee
Rotterdam	Nee	Nee	Ja
Schiedam	Nee	Nee	Ja
's-Gravenhage	Ja	Ja	Nee
Vlaardingen	Ja	Ja	Ja[b]
Westland	Ja	Ja	Nee
Waterschappen			
Schieland en de Krimpenerwaard	Nee	Nee	Nee
Rijnland	Ja	Ja	Ja
Hollandse Delta	Ja	Nee	Nee

a. 65-plus huishoudens die al in aanmerking kwamen voor kwijtschelding krijgen automatisch kwijtschelding, ook na de wijziging van de belastingtoeslagen.
b. Geldt alleen voor zzp'ers met een Bbz-uitkering (bijstand voor zelfstandigen).
c. Pijnacker-Nootdorp heeft geen informatie gestuurd (NB is niet bekend).

Ook in de omliggende waterschappen (Schieland en de Krimpenerwaard, Rijnland en Hollandse Delta) wordt verschillend omgegaan met de verruimingsmogelijkheden. Rijnland heeft net als Delfland alle verruimingsmogelijkheden overgenomen. In Hollandse Delta is alleen de vermogensgrens aangepast (waardoor huishoudens met een AOW voor kwijtschelding in aanmerking blijven). Schieland en de Krimpenerwaard heeft de kwijtscheldingsmogelijkheden niet verruimd.

2.3. Conclusie

Er zijn relatief veel huishoudens met een laag inkomen in het beheersgebied van Delfland die in aanmerking komen voor kwijtschelding. Het kwijtscheldingsbeleid van Delfland is de afgelopen tien jaar veranderd. Het is in 2014 in sterke mate vergelijkbaar met dat van inliggende gemeenten en omliggende waterschappen.

Tot 2007 week het kwijtscheldingsbeleid van Delfland op een belangrijk punt af van dat van inliggende gemeenten en omliggende waterschappen. Delfland hanteerde tot 2007 namelijk een lagere kwijtscheldingsnorm (de norm die aangeeft bij welk inkomen een huishouden kwijtschelding krijgt, een lagere norm betekent dat minder huishoudens in aanmerking komen). Dit is in 2007 aangepast. Sindsdien is het verschil tussen het kwijtscheldingsbeleid van Delfland en inliggende gemeenten en omliggende waterschappen klein. In 2011 en 2012 heeft het Rijk beperkte mogelijkheden gecreëerd om het kwijtscheldingsbeleid te verruimen. Gemeenten en waterschappen hebben hier in verschillende mate gebruik van gemaakt. Delfland heeft van alle mogelijkheden gebruik gemaakt. Dit heeft echter geleid tot slechts 50 extra aanvragen.

3. Effect kwijtschelding op opbrengst en tarieven

Delfland kent in 2014 een ruimhartig kwijtscheldingbeleid. Huishoudens met een inkomen op bijstandsniveau en weinig vermogen komen in aanmerking voor kwijtschelding. Het volledige bedrag wordt kwijtgescholden. Alle mogelijkheden die er zijn tot verruiming van de kwijtschelding worden toegepast.[19] De kosten van het waterbeheer en afvalwaterzuivering veranderen uiteraard niet door kwijtschelding. Het aantal belastingbetalers daalt echter wel. De kosten moeten worden opgebracht door een kleinere groep belastingbetalers. In dit hoofdstuk onderzoeken we welk effect kwijtschelding heeft op de opbrengsten uit de waterschapsheffingen en op de tarieven en bedragen die huishoudens en bedrijven betalen aan het waterschap.

Jaarlijks is ook een deel van de aanslagen oninbaar. Als een huishouden bijvoorbeeld met onbekende bestemming is vertrokken is het niet mogelijk om de aanslag te innen. We onderzoeken daarom ook het effect van oninbare aanslagen op opbrengsten, tarieven en lastendruk. Allereerst geven we het effect weer op de opbrengsten, daarna op de tarieven en ten slotte op de lastendruk van huishoudens en bedrijven. We vergelijken het effect in Delfland met het effect in Nederland gemiddeld en gemiddeld in omliggende waterschappen.

Door kwijtschelding en oninbare aanslagen wordt een deel van de aanslagen niet wordt betaald. Deze gederfde opbrengsten worden door de andere belastingbetalers opgebracht. Daarnaast zijn er uitvoeringskosten voor kwijtschelding. In het onderzoek berekenen we welk effect de (verandering van) gederfde inkomsten hebben op opbrengsten, tarieven en lastendruk. De (verandering van) uitvoeringskosten komt hier nog bij. Het gaat hierbij om een veel lager bedrag.[20]

3.1. Effect op opbrengsten

In deze paragraaf vergelijken we de ontwikkeling van de opbrengsten in Delfland met ontwikkelingen landelijk en met die in andere randstadwaterschappen. Het is echter weinig zinvol om de absolute opbrengstontwikkeling te vergelijken. De opbrengst in Delfland is immers altijd lager dan de totale opbrengst in heel Nederland. We vergelijken daarom de opbrengst per huishouden.

Het is mogelijk om het effect van kwijtschelding en oninbare aanslagen weer te geven omdat waterschappen de gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding en

[19] Zoals we zagen in het vorige hoofdstuk is het effect van de verruiming op het aantal aanvragen voor kwijtschelding klein. Er zijn volgens de jaarrekening 2013 van Delfland slechts 50 extra verzoeken geweest (op een totaal van circa 50.000 huishoudens die kwijtschelding krijgen).

[20] De RBG schat de uitvoeringskosten voor kwijtschelding op ruwweg 465.000 euro.

oninbaarheid in een afzonderlijke stap toerekenen. Allereerst bepalen de waterschappen de kosten die zij verwachten te maken in verband met de wettelijke taken die de waterschappen hebben. Vervolgens worden de verwachte gederfde opbrengsten door kwijtschelding en oninbaarheid van belastingen hiermee verrekend. In een derde, laatste stap wordt dotatie en onttrekking aan de reserves verrekend. Het totale bedrag dat dan is berekend is de te realiseren opbrengst uit de belastingen.

In 2008 is de Wet Modernisering Waterschapswet van kracht geworden. Door deze wet is het belastingstelsel van de waterschappen per 1 januari 2009 ingrijpend veranderd. De wijzigingen hebben gevolgen voor de kosten die aan heffingen worden toegerekend en de manier waarop kosten worden verdeeld over verschillende groepen belastingplichtigen. We onderzoeken daarom de opbrengstontwikkeling vanaf 2009. De cijfers zijn afkomstig uit begrotingen van de waterschappen en gezamenlijk verzameld door de Unie van Waterschappen, het Centraal Bureau voor de Statistiek en het COELO.

In figuur 7 is de opbrengstontwikkeling per huishouden weergegeven in Nederland (linker grafiek) en in Delfland (rechter grafiek).[21] De opbrengst uit de watersysteemheffing en zuiveringsheffing zijn in deze grafiek bij elkaar opgeteld. De gegevens zijn weergegeven in het prijspeil van 2014. De totale hoogte van de balken geeft iedere keer de opbrengst weer. In 2009 bedraagt de opbrengst per huishouden in Nederland 307 euro. Hiervan is 8,43 euro per huishouden nodig om de inkomsten te dekken die worden gederfd door kwijtschelding en 1,64 euro per huishouden om te compenseren voor de oninbaarheid van een deel van de belastingen. In 2014 is de totale opbrengst gestegen tot 333 euro per inwoner. Dat is een gemiddelde jaarlijkse stijging van 1,7 procent per jaar. Per huishouden wordt 10 euro gebruikt om de gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding te dekken en 2 euro per huishouden voor oninbaarheid.[22] In 2009 is 2,7 procent van de opbrengst bestemd om de gederfde inkomsten door kwijtschelding te dekken. In 2014 is dit gestegen tot 3,1 procent. Circa 0,5 procent van de opbrengst is nodig voor inkomstenderving als gevolg van oninbare aanslagen.

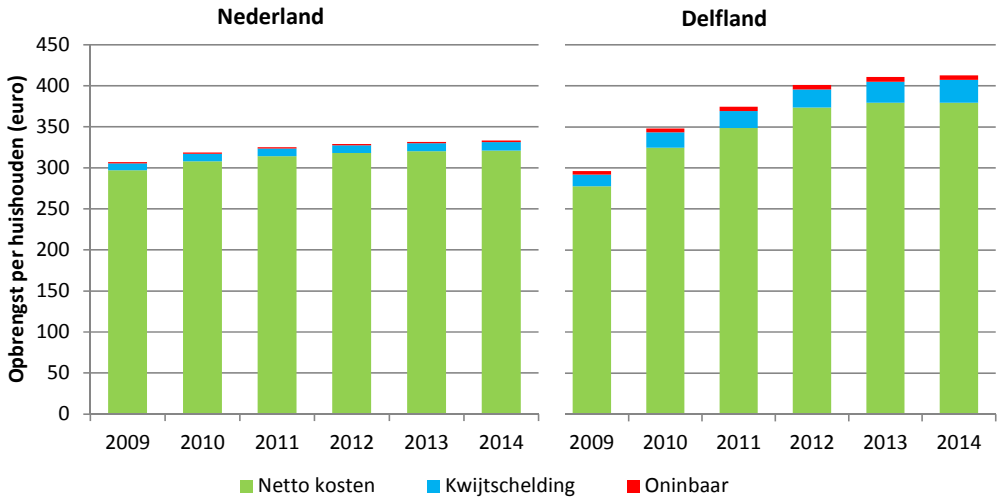
In Delfland stijgt de opbrengst sterker dan in Nederland. In 2009 bedraagt de opbrengst 296 euro per huishouden. Hiervan wordt 14 euro per huishoudens gebruikt om te compenseren voor de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding en 4,33 euro voor oninbaarheid. In 2014 is de totale opbrengst gestegen tot 413 euro per huishouden. Dat is een stijging van gemiddeld 7 procent per jaar. In 2014 is 28 euro per huishouden nodig als inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding en 5,60 euro voor oninbaarheid. In de hele onderzochte periode maken in Delfland gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding en oninbaarheid een groter deel uit van de opbrengsten dan in Nederland. In 2009 beslaat kwijtschelding 4,8 procent van de inkomsten, in 2014 is dit gestegen tot 6,8 procent. Delfland wijkt dus in 2009 al af van Nederland en het verschil wordt in de onderzochte periode groter. Het aandeel van

[21] Zie ook bijlage 2 voor de cijfers in 2014.

[22] Vier waterschappen kennen in de begroting geen onderscheid tussen oninbaarheid en kwijtschelding. De kosten die deze waterschappen opgeven voor kwijtschelding en oninbaarheid zijn meegenomen bij kwijtschelding. Omdat het bedrag dat waterschappen opnemen voor oninbaar veel lager is dan voor kwijtschelding zal het effect beperkt zijn.

oninbare aanslagen in de opbrengst bedraagt in 2009 1,5 procent. Vanaf 2010 is dit steeds 1,4 procent van de opbrengst.

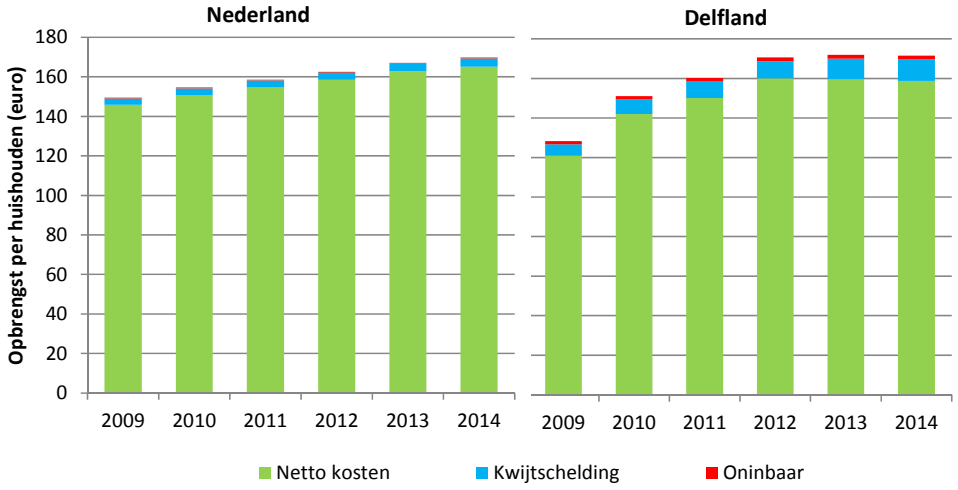
Figuur 7 Opbrengstontwikkeling per huishouden (prijspeil 2014)

Hoe ziet de ontwikkeling er uit voor de afzonderlijke heffingen? In figuur 8 is de ontwikkeling van de watersysteemheffing weergegeven en in figuur 9 die van de zuiveringsheffing. In Nederland is de opbrengst uit de watersysteemheffing in 2009 150 euro per huishouden. Hiervan is 3,10 euro per huishouden nodig om de inkomsten te dekken die worden gederfd door kwijtschelding en 0,60 euro per huishouden om te compenseren voor de oninbaarheid van een deel van de belastingen. In 2014 is de totale opbrengst gestegen tot 170 euro per inwoner. Dat is een gemiddelde jaarlijkse stijging van 2,4 procent per jaar. Er wordt 4 euro per huishouden gebruikt om de gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding te dekken en 0,68 euro per huishouden voor oninbaarheid.[23] In de hele onderzochte periode is circa 2 procent van de opbrengst bestemd om de gederfde inkomsten door kwijtschelding te dekken en 0,3 procent van de opbrengst voor inkomstenderving als gevolg van oninbare aanslagen.

[23] Vier waterschappen kennen in de begroting geen onderscheid tussen oninbaarheid en kwijtschelding. De kosten die deze waterschappen opgeven voor kwijtschelding en oninbaarheid zijn meegenomen bij kwijtschelding. Omdat het bedrag dat waterschappen opnemen voor oninbaar veel lager is dan voor kwijtschelding zal het effect beperkt zijn.

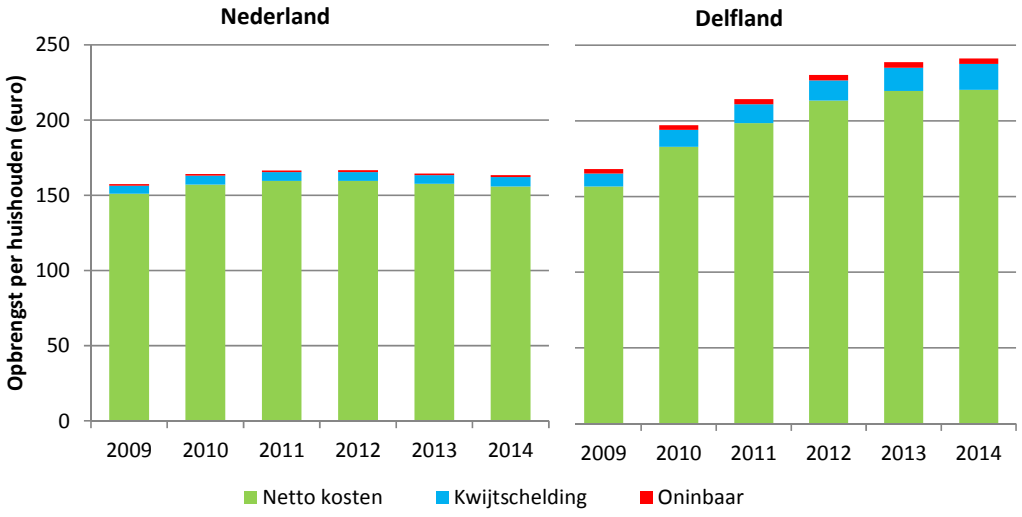
Figuur 8 Opbrengstontwikkeling watersysteemheffing per huishouden (prijspeil 2014)

In Delfland is de opbrengst uit de watersysteemheffing in 2009 128 euro per huishouden (prijspeil 2014). 5,78 euro per huishouden wordt gebruikt om te compenseren voor de kwijtgescholden aanslagen en 1,55 euro hangt samen met oninbaarheid van belastingen. In 2014 is de opbrengst 172 euro per huishouden. Hiervan is 10,93 euro per huishouden voor kwijtschelding (stijging van 14 procent per jaar ten opzichte van 2009) en 1,85 euro per huishouden voor oninbaarheid van belastingen (stijging van 4 procent per jaar ten opzichte van 2009).

In 2009 wordt 4,5 procent van de opbrengst gebruikt om de gederfde inkomsten te dekken die ontstaan als gevolg van kwijtschelding en 1,2 procent voor oninbare aanslagen. In 2014 is dit 6,4 procent voor kwijtschelding. Procentueel blijven de gederfde inkomsten als gevolg van oninbare aanslagen constant, namelijk 1,1 procent van de opbrengst.

Figuur 9 Opbrengstontwikkeling zuiveringsheffing per huishouden (prijspeil 2014)

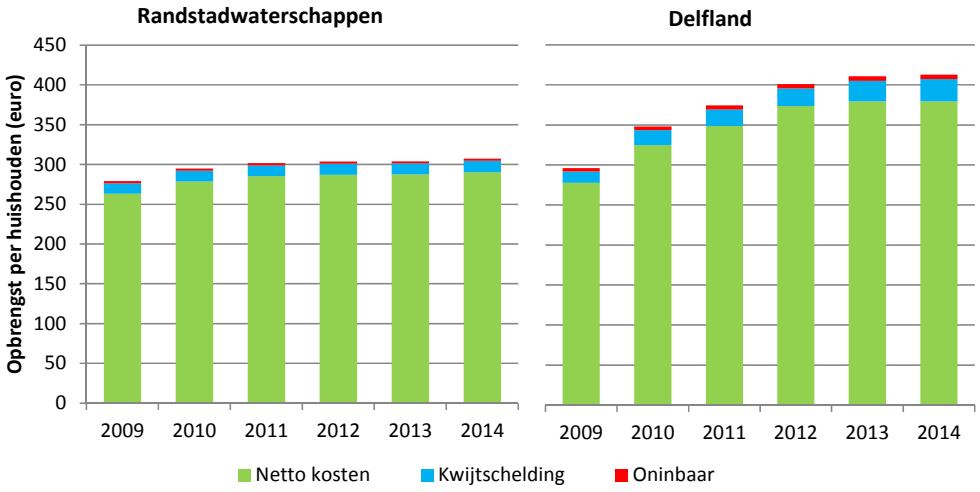
Figuur 9 geeft een overzicht van de opbrengstontwikkeling van de zuiveringsheffing. In 2009 bedraagt de opbrengst per huishouden in Nederland 157 euro (prijspeil 2014). Vijf euro per huishouden is nodig om te compenseren voor de kwijtgescholden aanslagen, en 1 euro voor inkomstenderving door oninbaarheid. In 2014 is de opbrengst per huishouden 163 euro (gemiddelde jaarlijkse stijging is 0,8 procent), waarvan 6 euro voor kwijtschelding en 1 euro voor oninbare aanslagen. In de hele periode bedragen de gederfde inkomsten door kwijtschelding circa 3,5 procent van de opbrengst en is circa 0,7 procent van de opbrengst die belastingbetalers betalen nodig vanwege inkomstenderving door kwijtschelding.

In Delfland stijgt de opbrengst uit de zuiveringsheffing met gemiddeld 7,5 procent per jaar (gecorrigeerd voor inflatie). In 2009 is de opbrengst 168 euro per huishouden, waarvan 8,58 euro voor kwijtschelding en 2,78 euro verband houdt met oninbare aanslagen. In 2014 is de opbrengst per huishouden 241 euro, 17 euro houdt verband met kwijtgescholden aanslagen en 3,75 euro met oninbaarheid. In 2009 is 5,1 procent van de opbrengst nodig om de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding te dekken, in 2014 is dit gestegen tot 7,0 procent. Het aandeel van oninbare aanslagen in de opbrengst uit de zuiveringsheffing is in de hele periode circa 1,6 procent.

Waterschappen verschillen onderling sterk. Het kostenniveau verschilt tussen waterschappen, maar ook het inkomen van de huishoudens in het beheersgebied. Delfland heeft meer gemeen met andere waterschappen in de randstad dan met bijvoorbeeld de waterschappen in het noorden van Nederland. We vergelijken daarom ook de ontwikkeling van Delfland met de ontwikkeling in andere randstadwaterschappen (Schieland en de Krimpenerwaard, Rijnland, Amstel, Gooi en Vecht, De Stichtse Rijnlanden en Hollandse Delta).

Figuur 10 geeft de ontwikkeling weer voor de totale opbrengst (watersysteemheffing en zuiveringsheffing samen) voor de randstadwaterschappen. Voor de volledigheid is de ontwikkeling in Delfland er naast gezet. De totale opbrengst uit beide heffingen is in 2009 279 euro per huishouden (prijspeil 2014). 13 euro per huishouden (4,7 procent van de opbrengst) is nodig in verband met inkomstenderving door kwijtschelding en 2,80 euro (1,0 procent van de opbrengst) voor oninbare aanslagen. In 2014 is de opbrengst in de andere randstadwaterschappen 307 euro per huishouden, waarvan 14 euro per huishouden voor kwijtschelding (4,6 procent van de opbrengst) en 2 euro voor oninbaarheid (0,8 procent van de opbrengst).

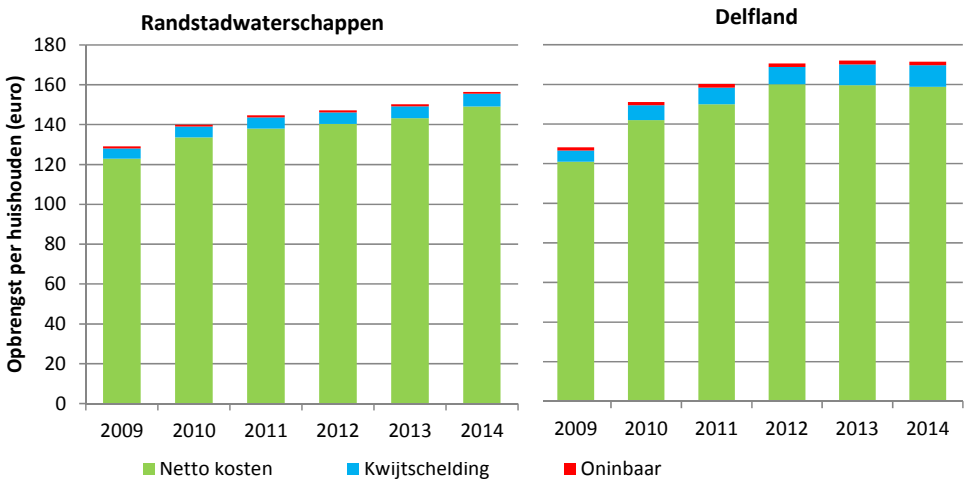
Figuur 10 Opbrengstontwikkeling per huishouden (prijspeil 2014)

We kijken ook naar de ontwikkeling bij de afzonderlijke heffingen. In figuur 11 is de ontwikkeling weergegeven voor de watersysteemheffing. De opbrengst uit de watersysteemheffing in de andere randstadwaterschappen stijgt van 129 euro per huishouden in 2009 naar 156 euro per huishouden in 2014 (prijspeil 2014), een stijging van gemiddeld 3,9 procent per jaar. Gedurende de gehele onderzochte periode is circa 4 procent van de opbrengst nodig om te compenseren voor gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding en 0,7 procent voor oninbaarheid. We zagen eerder dat in Delfland kwijtschelding in 2014 een groter deel van de opbrengst beslaat (6,4 procent) dan in 2009 (4,5 procent).

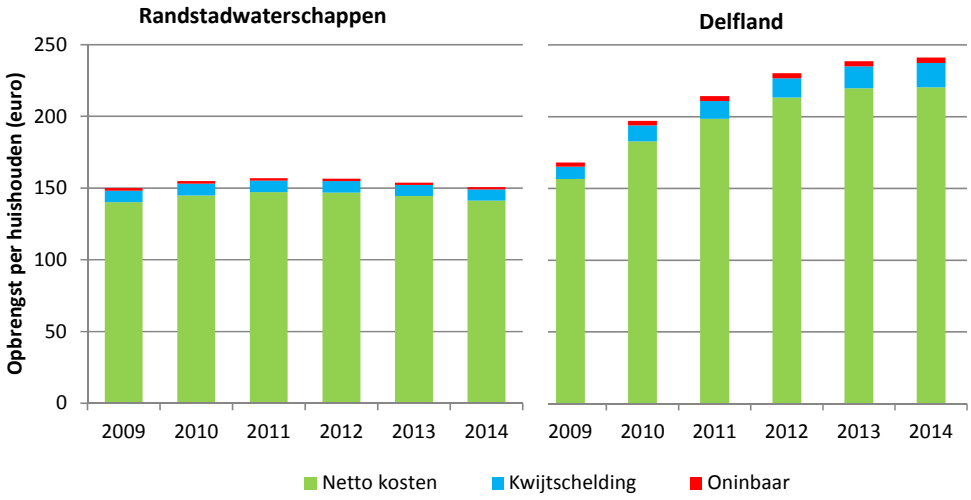
We zagen eerder dat in Delfland in 2009 4,8 procent van de opbrengst wordt gebruikt om te compenseren voor de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding en dat dit in 2014 is gestegen tot 6,8 procent van de opbrengst. De gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding en oninbaarheid zijn in Delfland dus hoger dan in de andere randstadwaterschappen. Het verschil is echter kleiner dan tussen Delfland en heel Nederland.

Figuur 11 Opbrengstontwikkeling watersysteemheffing per huishouden in Delfland en de andere waterschappen in de randstad (prijspeil 2014)

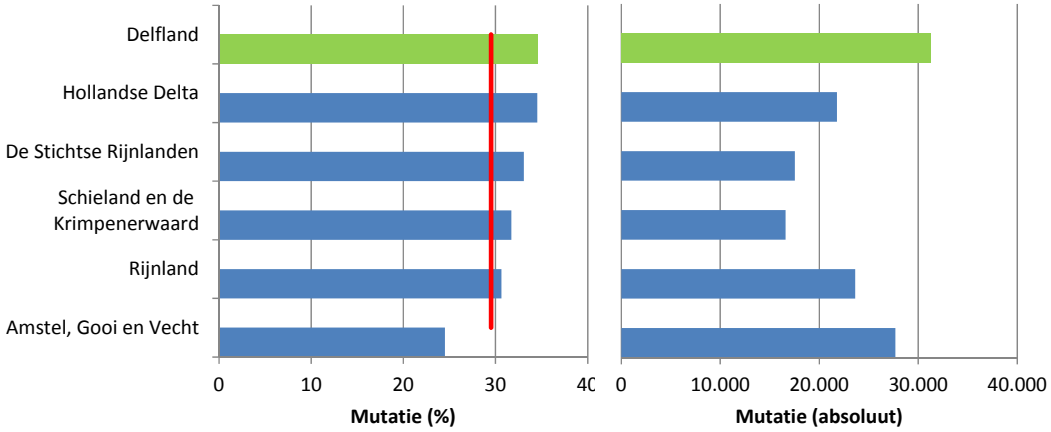
Figuur 12 geeft de ontwikkeling weer in randstadwaterschappen bij de zuiveringsheffing. De opbrengst uit de zuiveringsheffing schommelt in de andere randstadwaterschappen rond de 155 euro per huishouden. Circa 5 procent van de opbrengst wordt gebruikt om de kosten te dekken die ontstaan doordat een deel van de aanslagen wordt kwijtgescholden (8 euro per huishouden). De inkomstenderving als gevolg van oninbaarheid bedraagt circa 1 procent van de opbrengst (circa 1,70 euro per huishouden). In Delfland is dit 5 tot 6 procent voor kwijtschelding en circa 1 procent voor oninbaarheid.

Figuur 12 Opbrengstontwikkeling zuiveringsheffing per huishouden in Delfland en de andere waterschappen in de randstad (prijspeil 2014)

De inkomstenderving door kwijtschelding blijkt in Delfland sterker te stijgen dan gemiddeld in de andere randstadwaterschappen. Uit gegevens van het CBS blijkt dan ook dat het aantal huishoudens dat een uitkering ontvangt in Delfland sterker is gestegen dan in veel andere randstadwaterschappen. In Delfland stijgt het aantal personen met een uitkering met 35 procent. In Hollandse Delta is de stijging afgerond gelijk (ook 35 procent) aan die in Delfland. Het gaat echter in absolute aantallen om een veel kleinere toename.

Figuur 12 Mutatie van het aantal personen dat een uitkering (bijstand, AOW etc.) krijgt tussen 2009 en 2014

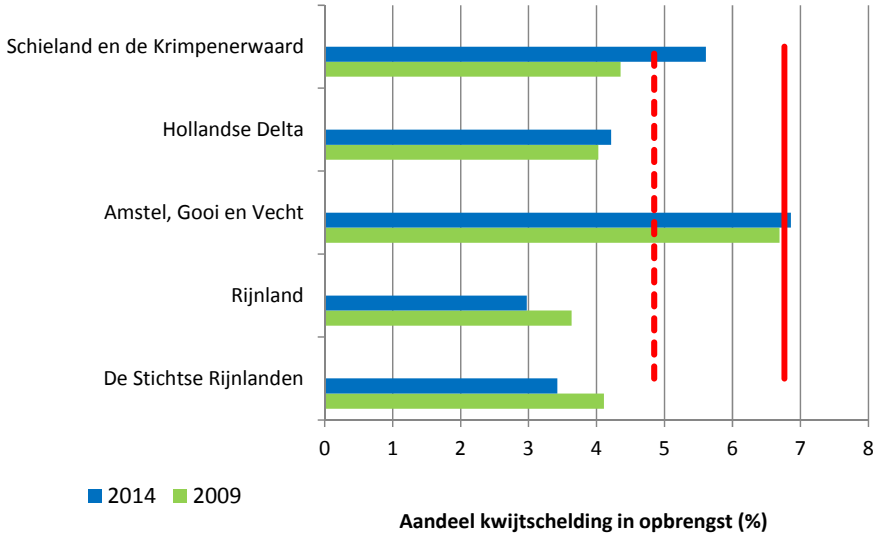

Rode lijn geeft de gemiddelde stijging weer in de andere Randstadwaterschappen.

Bron: CBS, Statline.

Figuur 13 laat zien welk deel van de opbrengst van de watersysteemheffing en zuiveringsheffing in de randstadwaterschappen nodig is in verband met inkomstenderving door kwijtschelding in de randstadwaterschappen in 2009 en 2014. De rode lijnen geven het aandeel in Delfland weer (gestippelde lijn 2009, doorgetrokken lijn 2014). In Schieland en de Krimpenerwaard is het beslag dat inkomstenderving legt op de opbrengst het sterkst gegroeid (na Delfland), namelijk van 4,4 procent van de opbrengst naar 5,6 procent van de opbrengst. Daarentegen is het aandeel in twee van de randstadwaterschappen gedaald (Rijnland en De Stichtse Rijnlanden). Het is binnen dit onderzoek niet mogelijk om te achterhalen wat hiervoor de oorzaak is.

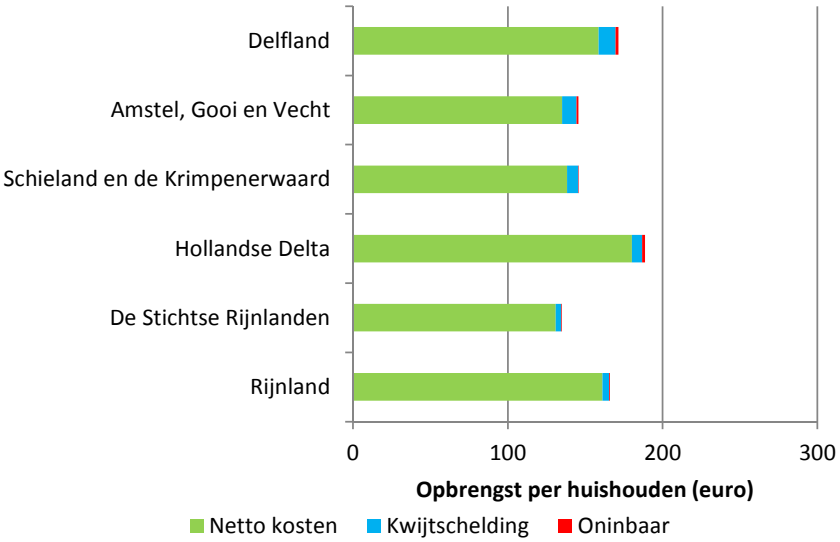
Figuur 13 Beslag dat inkomstenderving door kwijtschelding legt op de opbrengst uit de waterschapsheffingen (watersysteemheffing en zuiveringsheffing) in de randstadwaterschappen in 2009 en 2014

Rode gestippelde lijn geeft aandeel in Delfland in 2009 weer, rode doorgetrokken lijn aandeel in Delfland in 2014

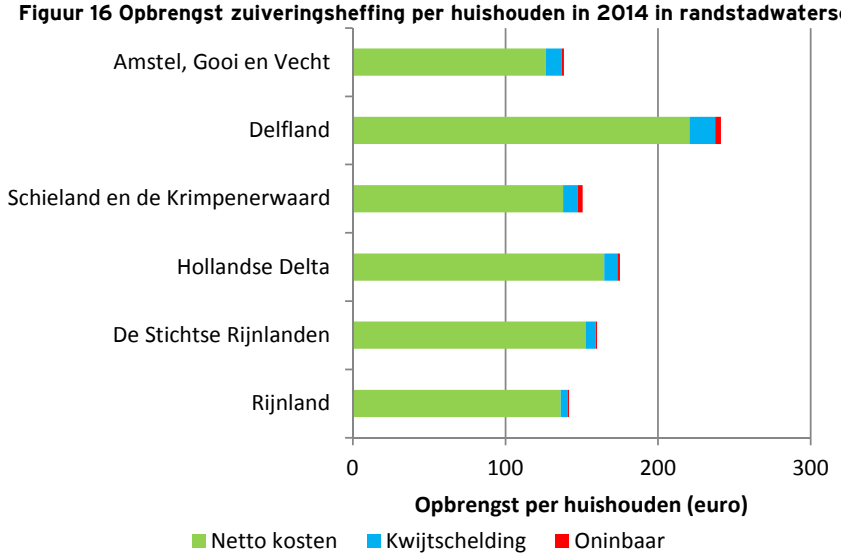
Figuur 15 geeft weer de opbrengst uit de watersysteemheffing per huishouden weer in 2014 per randstadwaterschap. Het waterschap waar de kosten van kwijtschelding het kleinste beslag leggen op de opbrengst staat onder. Dat is de Stichtse Rijnlanden. De totale opbrengst per huishouden is in dit waterschap 151 euro, waarvan 3,59 euro voor kwijtschelding (2,5 procent) en 0,34 euro (0,2 procent) voor oninbare aanslagen. Het waterschap waar de inkomstenderving door kwijtschelding het grootste deel uitmaken van de opbrengst (in vergelijking met de randstadwaterschappen) staat boven. Dat is Delfland. Delfland wordt overigens op de voet gevolgd door Amstel, Gooi en Vecht. In beide waterschappen maken zijn de gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding in 2014 6,8 procent van de opbrengst. In Delfland gaat het om 11 euro per huishouden, in Amstel, Gooi en Vecht om 9,15 euro.

Figuur 15 Opbrengst watersysteemheffing per huishouden in 2014 in randstadwaterschappen

Figuur 16 geeft hetzelfde weer als figuur 15 maar dan voor de zuiveringsheffing. Het aandeel van kwijtscheldingskosten in de opbrengst uit de zuiveringsheffing is het kleinst in Rijnland. De opbrengst per huishouden is 142 euro, 3,5 procent (4,76 euro) wordt kwijtgescholden en is daarom een extra last voor de belastingbetaler, 0,5 procent (0,75 euro) is oninbaar. In Amstel, Gooi en Vecht is het aandeel van het kwijtgescholden bedrag met 8,2 procent (10 euro) het hoogst. Amstel, Gooi en Vecht wordt direct gevolgd door Delfland (7,7 procent ofwel 17 euro).

Figuur 16 Opbrengst zuiveringsheffing per huishouden in 2014 in randstadwaterschappen

In Delfland blijkt dus een relatief groot bedrag te worden kwijtgescholden en opgebracht door de belastingbetalers die niet in aanmerking komen voor kwijtschelding.

3.2. Effect op tarieven

Als alle huishoudens en bedrijven de aanslag zouden betalen dan wordt de opbrengst door een groter aantal belastingbetalers opgebracht en zijn de tarieven daarom lager. Wat betalen belastingbetalers omdat een deel van de aanslagen wordt kwijtgescholden en een deel oninbaar is? Om dat te beantwoorden volgt eerst een korte uitleg over de waterschapsheffingen.

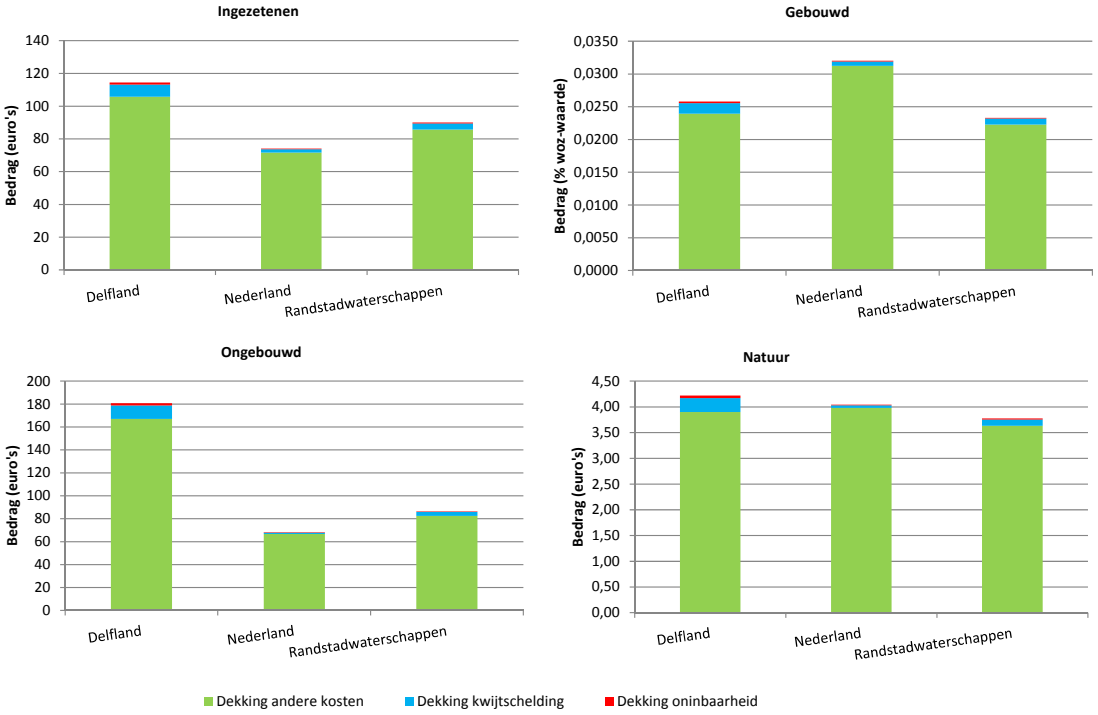
De Waterschapswet onderscheidt voor de watersysteemheffing verschillende groepen belastingbetalers. Dit zijn huishoudens (ingezetenen), eigenaren van gebouwen (gebouwd, vooral huiseigenaren), eigenaren van ongebouwde grond behalve natuurgrond (ongebouwd, vooral agrariërs) en eigenaren van natuurgrond (natuur). De kosten van het watersysteem worden verdeeld tussen deze groepen op basis van kostentoedelingspercentages. Deze worden ten minste één keer in de vijf jaar vastgesteld door een waterschap. In de meeste waterschappen worden de gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding en oninbaarheid opgeteld bij de totale kosten en met de kostentoedelingspercentages verdeeld over de groepen belastingbetalers.[24]

De zuiveringsheffing bestaat uit een bedrag per vervuilingseenheid. Deze heffing wordt betaald door huishoudens en bedrijven. Huishoudens betalen een vast bedrag, bij bedrijven kan de mate van vervuiling worden gemeten. De verwachte gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding en oninbaarheid worden bij de totale kosten opgeteld en gedeeld door het aantal vervuilingseenheden. Minder kwijtschelding betekent dus een lager tarief.

Figuur 17 en 18 geven een beeld van de tarieven in 2014 in Delfland, in Nederland en de randstadwaterschappen. De lengte van de balk geeft iedere keer de hoogte van het (gemiddelde) tarief weer, het blauwe deel het deel van het tarief dat wordt betaald omdat een deel van de aanslagen wordt kwijtgescholden en het bruinrode deel geeft de tariefverhoging als gevolg van oninbaarheid weer. Met het groene (grootste) deel van de balken worden de andere (hoogste) kosten gedekt (in figuur 17 de kosten voor het watersysteembeheer (vooral waterkering en watersysteembeheer) en in figuur 18 de kosten van afvalwaterzuivering).

[24] Uitzondering is een waterschap dat volgens onze gegevens de kosten van kwijtschelding en oninbaarheid aanmerkt als niet-taakgebonden kosten. Dat zijn kosten die voor een specifieke belastinggroep worden gemaakt (zie volgende noot).

Figuur 17 Tarieven watersysteemheffingen in Delfland en gemiddeld in Nederland en de andere randstadwaterschappen in 2014

In Delfland is de ingezetenenheffing 114 euro per huishouden. Hiervan wordt 7,40 euro (6,5 procent)[25] gebruikt om te compenseren voor de niet betaalde aanslagen als gevolg van kwijtschelding en 1,25 euro (1,1 procent) voor oninbare aanslagen. De gemiddelde ingezetenenheffing in Nederland is 74 euro. 2,13 euro wordt gemiddeld gebruikt voor kwijtschelding (2,9 procent) en 0,35 euro voor oninbaarheid (0,5 procent). Het gemiddelde tarief in de andere randstadwaterschappen is met 90 euro hoger dan gemiddeld in Nederland. 3,70 euro dient om de kosten van kwijtschelding te dekken (4,1 procent) en 0,54 euro om de kosten van oninbare aanslagen te dekken (0,6 procent).

Het tarief van de heffing gebouwd is in Delfland 0,0258 procent van de woz-waarde. Hiervan is 0,0016 procentpunt voor kwijtschelding (6,2 procent) en 0,0003 procentpunt voor oninbaarheid (1,1 procent). Het gemiddelde tarief in Nederland is 0,0320 procent van de woz-waarde, waarvan 0,0007 procentpunt voor kwijtschelding (2,1 procent) en 0,0001 procent voor oninbaarheid (0,3 procent). Het gemiddelde tarief in de andere randstadwaterschappen is 0,0233 procent van de woz-waarde. Hiervan is 0,0009 procentpunt voor kwijtschelding (3,9 procent) en 0,0001 procent voor oninbaarheid (0,6 procent).

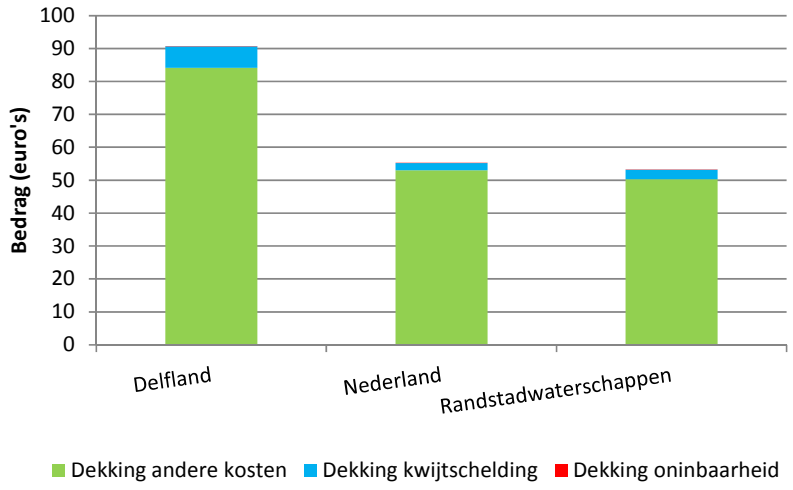
[25] Er kunnen kleine afwijkingen bestaan tussen het deel van de opbrengst en het deel van een tarief dat voor kwijtschelding is bestemd doordat waterschappen bijvoorbeeld voor één categorie middelen onttrekken aan reserves en voor de andere niet. Ook kunnen waterschappen besluiten zogenoemde niet-taakgebonden kosten niet te verdelen over alle belastingbetalers, maar deze rechtstreeks toerekenen aan de groep voor wie de kosten worden gemaakt. Het gaat dan meestal om kosten van verkiezingen en kosten van het bepalen van de woz-waarden.

De heffing ongebouwd bestaat in vrijwel alle waterschappen (waaronder Delfland) uit meerdere tarieven. Vaak betalen eigenaren van grond met wegen een ander (hoger) tarief dan andere grondeigenaren. We hebben een gewogen gemiddeld tarief berekend. Het gemiddelde tarief in Delfland is 181 euro per hectare. Hiervan is 11,79 euro per hectare voor kwijtschelding (6,5 procent) en 2,00 euro per hectare voor oninbare aanslagen (1,1 procent). Het gemiddelde tarief in Nederland is 68 euro per hectare, waarvan 1,18 euro per hectare voor kwijtschelding (1,7 procent) en 0,21 euro per hectare voor oninbare aanslagen (0,3 procent). In de andere randstadwaterschappen betalen eigenaren van ongebouwde grond gemiddeld 86 euro per hectare. Hiervan is 3,38 euro per hectare voor kwijtschelding (3,9 procent) en 0,56 euro per hectare voor oninbare aanslagen (0,6 procent).

Het tarief voor eigenaren van natuurterreinen is in 2014 in Delfland 4,22 euro per hectare. Hiervan is 0,27 euro per hectare voor kwijtschelding (6,5 procent) en 0,05 euro per hectare voor oninbare aanslagen (1,1 procent). Gemiddeld in Nederland betalen eigenaren van natuurgrond 4,04 euro per hectare. 0,05 euro per hectare is om kosten van kwijtschelding te dekken (1,3 procent) en 0,01 euro per hectare voor oninbaarheid (0,3 procent). Het tarief in de andere randstadwaterschappen is gemiddeld 3,78 euro per hectare, waarvan 0,12 euro per hectare voor kwijtschelding (3,3 procent) en 0,02 euro per hectare voor oninbare aanslagen (0,5 procent).

We zagen in paragraaf 3.1 dat 7,0 procent van de opbrengst uit de zuiveringsheffing nodig is om het gat te vullen dat ontstaat doordat aanslagen worden kwijtgescholden en 1,6 procent voor oninbaarheid. Het tarief van de zuiveringsheffing is in Delfland 92 euro, hiervan wordt 6,49 euro gebruikt voor kwijtschelding (7,0 procent) en 1,43 euro voor oninbare aanslagen (1,6 procent, zie figuur 18). Het gemiddelde tarief in Nederland is 56 euro. 2,16 euro is voor kwijtschelding (3,8 procent) en 0,41 euro voor oninbaarheid (0,7 procent). In de andere randstadwaterschappen is het gemiddelde tarief van de zuiveringsheffing 54 euro, 2,85 euro voor kwijtschelding (5,3 procent) en 0,56 voor oninbare aanslagen (1,0 procent).

Figuur 18 Tarief zuiveringsheffing in Delfland en gemiddeld in Nederland en de andere randstadwaterschappen in 2014

3.3. Effect op lastendruk

Veel belastingbetalers betalen meerdere heffingen aan het waterschap. Een huishouden die in een huurwoning woont, betaalt de ingezetenenheffing (een vast bedrag per huishouden) en de zuiveringsheffing (bedrag per vervuilingseenheid, een éénpersoonshuishouden betaalt voor één eenheid en een meerpersoonshuishouden voor drie). Een huishouden met een koopwoning betaalt daarnaast de heffing gebouwd (tarief is een percentage van de woz-waarde). Bedrijven betalen de zuiveringsheffing en de heffing gebouwd. Hoeveel zij betalen is afhankelijk van de woz-waarde van het bedrijf en de mate waarin het bedrijf vervuild water loost op de riolering. Agrarische bedrijven betalen daarnaast de heffing ongebouwd. Het tarief is een bedrag per hectare. Als we alleen kijken naar de tarieven ontbreekt het totaalbeeld.

Om het effect van kwijtschelding voor de belastingbetaler in beeld te brengen maken we gebruik van voorbeeldhuishoudens en -bedrijven. Deze worden ook gebruikt in verschillende andere (rijks)publicaties.[26] De gehanteerde uitgangspunten zijn weergegeven in tabel 2. We onderscheiden twee voorbeeldhuishoudens. Beide huishoudens zijn meerpersoonshuishoudens, maar de ene woont in een huurwoning en de andere woont in een koopwoning. Daarnaast onderscheiden we drie bedrijven: een agrarisch bedrijf en twee andere bedrijven.

Tabel 2 Uitgangspunten voorbeeldhuishoudens en bedrijven

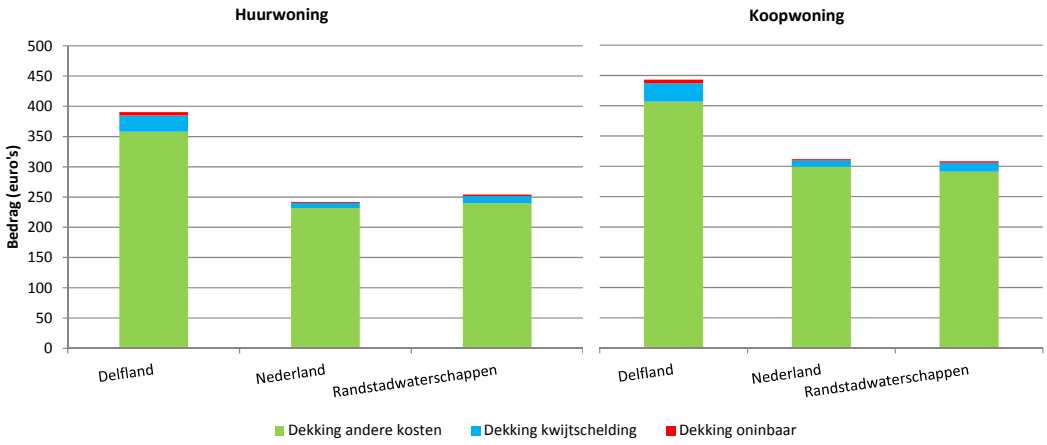
	Woz-waarde	Vervuilings eenheden	Oppervlakte (ha)
Meerpersoonshuishouden, huurwoning	n.v.t.	3	n.v.t.
Meerpersoonshuishouden, koopwoning	Gemiddelde waarde per waterschap	3	n.v.t.
Agrarisch bedrijf	373.370	3	40
Groothandel	2.240.220	7	n.v.t.
Productiebedrijf voedingsmiddelen industrie	11.201.080	300	n.v.t.

[26] Onder meer Water in Beeld van het ministerie van Infrastructuur en Milieu en de Atlas van de lokale lasten van COELO.

Figuur 19 brengt in beeld welke bedragen een meerpersoonshuishouden in een huur- (links) en koopwoning (rechts) in Delfland, gemiddeld in Nederland en in de andere randstadwaterschappen betaalt. Een meerpersoonshuishouden in een huurwoning betaalt in Delfland 391 euro. 27 euro (6,9 procent van de aanslag) wordt gebruikt om het gat te dekken dat ontstaat doordat een deel van de aanslagen wordt kwijtgescholden en 5,54 euro (1,4 procent) voor oninbare aanslagen. Gemiddeld in Nederland betalen huishoudens in een huurwoning 242 euro. 9 euro is gemiddeld nodig omdat er aanslagen worden kwijtgescholden (3,7 procent) en 1,84 euro voor oninbaarheid (0,8 procent). In de andere randstadwaterschappen is de aanslag voor een huishouden in een huurwoning met gemiddeld 254 euro wat hoger dan gemiddeld in Nederland. In de andere randstadwaterschappen is gemiddeld 12 euro nodig voor kwijtschelding (4,8 procent) en 2,21 euro voor oninbare aanslagen (0,9 procent).

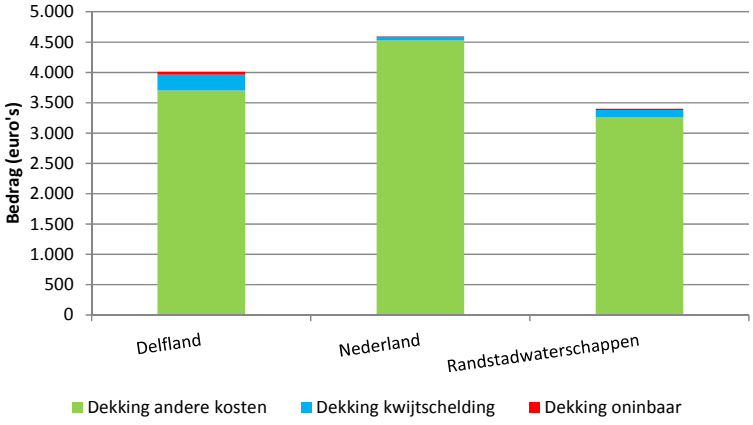
Huishoudens in een koopwoning betalen net als huishoudens in een huurwoning de ingezetenenheffing en zuiveringsheffing. Daarnaast betalen zij de heffing gebouwd. De aanslag voor deze huishoudens is daarom ook hoger dan voor huishoudens in een huurwoning. In Delfland betalen deze huishoudens gemiddeld 443 euro. Daarvan houdt 30 euro verband met kwijtschelding (6,8 procent) en 6,10 euro met oninbaarheid (1,4 procent). Gemiddeld in Nederland betalen huishoudens in een koopwoning 312 euro aan het waterschap. 10 euro wordt gebruikt om de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding te dekken (3,3 procent) en 2,09 euro voor oninbare aanslagen (0,7 procent). De aanslag in de andere randstadwaterschappen (naast Delfland) is met 308 euro nog iets lager. De huishoudens betalen in deze waterschappen gemiddeld wel meer voor gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding dan in Nederland. 14 euro is voor kwijtschelding (4,7 procent) en 2,53 euro voor oninbare aanslagen (0,8 procent).

Figuur 19 Lastendruk meerpersoonshuishouden in Delfland en gemiddeld in Nederland en de andere randstadwaterschappen in 2014

De lastendruk voor de voorbeeldagrariër is weergegeven in figuur 20. De agrariër betaalt een zuiveringsheffing, heffing gebouwd en heffing ongebouwd.[27] In Delfland betaalt de voorbeeldagrariër 4.009 euro, 262 euro voor inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding (6,5 procent) en 45 euro voor oninbare aanslagen (1,1 procent). De gemiddelde aanslag in Nederland is met 4.599 euro hoger. Het aandeel van inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding en oninbaarheid in de aanslag is echter lager. Gemiddeld wordt in Nederland door dit agrarische bedrijf 58 euro betaald voor inkomstenderving door kwijtschelding (1,3 procent van de aanslag) en 11 euro voor oninbare aanslagen (0,2 procent). In de randstadwaterschappen is de gemiddelde aanslag voor dit voorbeeldbedrijf 3.398 euro. In deze waterschappen betaalt het voorbeeldbedrijf gemiddeld 119 euro omdat er aanslagen worden kwijtgescholden (3,5 procent van de aanslag) en 17 euro voor oninbaarheid (0,5 procent).

Figuur 20 Lastendruk agrarisch voorbeeldbedrijf in Delfland en gemiddeld in Nederland en de andere randstadwaterschappen in 2014

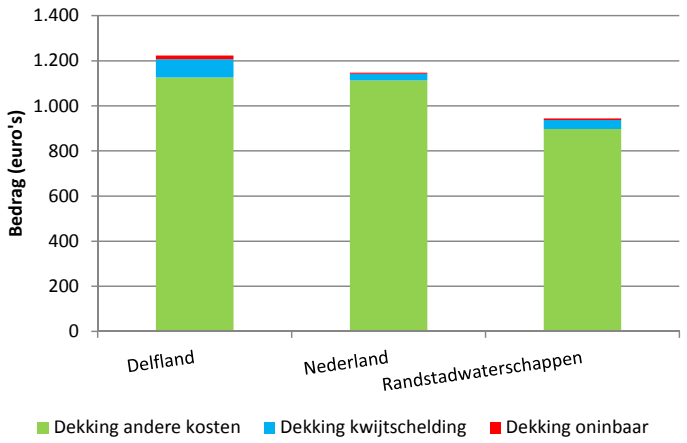

De laatste twee voorbeeldbedrijven betalen de heffing gebouwd en zuiveringsheffing. De groothandel heeft een lagere woz-waarde dan het productiebedrijf en vervuilt het water minder sterk (zie tabel 2 voor de uitgangspunten). De voorbeeldgroothandel betaalt dan ook voor beide heffingen minder dan het voorbeeldproductiebedrijf. De groothandel betaalt in Delfland 1.223 euro. 81 euro houdt verband met kwijtgescholden aanslagen (6,6 procent) en 16 euro met oninbaarheid (1,3 procent). De gemiddelde aanslag in Nederland voor dit voorbeeldbedrijf is 1.147 euro. 29 euro wordt in rekening gebracht als gevolg van inkomstenderving door kwijtschelding (2,6 procent) en 5 euro voor oninbare aanslagen (0,4 procent). In de andere

[27] In de vorige paragraaf is weergegeven welk deel van het tarief van de heffing ongebouwd wordt gebruikt voor kwijtschelding en oninbaarheid. Omdat waterschappen vaak tariefdifferentiatie hanteren (eigenaren van wegen betalen bijvoorbeeld meer dan andere eigenaren van ongebouwde grond) is daar een gewogen gemiddeld tarief weergegeven. In de huidige paragraaf wordt niet gerekend met dit gewogen gemiddelde tarief maar met het tarief dat door agrariërs wordt betaald.

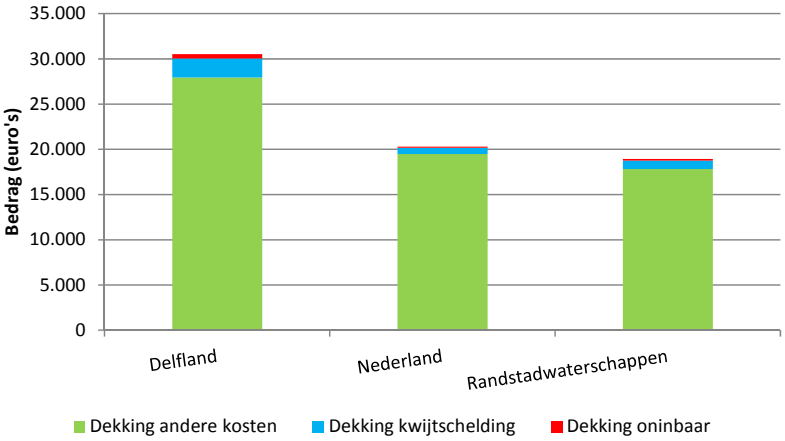
randstadwaterschappen betaalt dit voorbeeldbedrijf gemiddeld 944 euro. 40 euro is voor kwijtschelding (4,2 procent) en 7 euro is voor oninbare aanslagen (0,7 procent).

Figuur 21 Lastendruk groothandel (voorbeeldbedrijf) in Delfland en gemiddeld in Nederland en de andere randstadwaterschappen in 2014

Het voorbeeldproductiebedrijf betaalt in 2014 in Delfland 30.518 euro. 2.126 euro wordt gebruikt voor de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding (7,0 procent) en 460 euro voor oninbaarheid (1,5 procent). Gemiddeld in Nederland betaalt dit bedrijf 20.304 euro, 676 euro voor kwijtschelding (3,3 procent) en 145 euro voor oninbaarheid (0,7 procent). In de andere randstadwaterschappen ten slotte, betaalt het voorbeeldbedrijf gemiddeld 18.938 euro. Hiervan is 931 euro voor kwijtschelding (4,9 procent) en 179 euro voor oninbare aanslagen (0,9 procent).

Figuur 22 Lastendruk productiebedrijf voedingsmiddelenindustrie (voorbeeldbedrijf) in Delfland en gemiddeld in Nederland en de andere randstadwaterschappen in 2014

3.4. Conclusie

Kwijtschelding van aanslagen en oninbaarheid leiden tot inkomstenderving voor waterschappen. Als waterschappen hier geen rekening mee zouden houden dan krijgen ze jaarlijks minder geld binnen dan begroot. De verwachte inkomstenderving wordt daarom meegenomen bij het bepalen van de tarieven. Verreweg het grootste deel van de opbrengst wordt natuurlijk gebruikt om de reguliere taken te bekostigen (afvalwaterzuivering en watersysteembeheer). Een deel van het bedrag dat belastingbetalers betalen is echter nodig om te compenseren voor de inkomstenderving.

In 2009 is in Delfland het deel van de opbrengst dat nodig is om te compenseren voor de inkomstenderving door kwijtschelding met 4,8 procent hoger dan in Nederland (2,8 procent) en in de andere randstadwaterschappen (2,7 procent). In 2014 is het verschil nog groter geworden. In Delfland is dan 6,8 procent van de opbrengst uit de watersysteem- en zuiveringsheffing nodig om te compenseren voor inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding. In totaal in Nederland is het aandeel gelijk gebleven aan 2009 (2,8 procent) in de andere randstadwaterschappen is het slechts 0,2 procentpunt hoger (2,9 procent).

Als we kijken naar de afzonderlijke waterschappen in de randstad blijkt dat in 2014 in Amstel, Gooi en Vecht kwijtschelding in een vergelijkbare mate drukt op de opbrengst als in Delfland. In de andere waterschappen druk kwijtschelding in mindere mate op de opbrengst. De belastingbetalers betalen in Delfland daarom relatief veel voor de kwijtschelding van aanslagen. Het hoge aandeel van de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding in de opbrengst vertaalt zich ook in een relatief groot bedrag dat belastingbetalers betalen omdat een deel van de huishoudens kwijtschelding ontvangt.

4. Mogelijkheden om kwijtscheldingsbeleid aan te passen

Het aantal toegekende kwijtscheldingen is de afgelopen jaren toegenomen. Dit komt onder meer door de recessie. Als er meer aanslagen worden kwijtgescholden dan betekent dit dat de huishoudens die wel belasting betalen een hoger bedrag betalen. De kosten worden immers verdeeld over een kleiner aantal betalers. Gemeenten kunnen de kosten deels opvangen uit de algemene middelen (inkomsten uit algemene belastingen en uitkeringen van het Rijk). Uiteindelijk worden de kosten ook in dit geval betaalt door de huishoudens en bedrijven die wel betalingscapaciteit hebben. Zonder kwijtschelding had de belasting immers verlaagd kunnen worden of hadden middelen op een andere wijze kunnen worden ingezet. Waterschappen beschikken in slechts zeer beperkte mate over andere inkomsten dan de waterschapsbelastingen. Als er meer aanslagen worden kwijtgescholden dan heeft dit een direct effect op de tarieven.

We zagen dat kosten van kwijtschelding en oninbaarheid in vergelijking met de meeste andere waterschappen hoog zijn in Delfland. In dit hoofdstuk gaan we na of er mogelijkheden zijn om de kosten te verminderen. Waterschappen *kunnen* kwijtschelding verlenen, maar dit is geen verplichting. Zowel gemeenten als waterschappen kunnen besluiten geen kwijtschelding te verlenen, of de aanslag niet volledig, maar gedeeltelijk kwijt te schelden.

Het veranderen van het kwijtscheldingsbeleid is uiteindelijk een bestuurlijke keuze. De Unie van Waterschappen geeft in een rapport over kwijtschelding argumenten vóór en tegen kwijtschelding. Argumenten voor kwijtschelding door waterschappen zijn onder meer:

1. Waterschappen tonen er een sociaal gezicht mee

2. Er is maatschappelijke druk om waterschapsheffingen kwijt te schelden.

3. De burger begrijpt het niet als een aanslag van de gemeente wel en van het waterschap niet wordt kwijtgescholden.

4. Als kwijtschelding vermindert dan stijgt het oninbare bedrag.

5. Als waterschappen hetzelfde beleid hanteren als gemeenten dan maakt dit samenwerking makkelijker.[28]

Argumenten voor een krapper kwijtscheldingsbeleid zijn onder meer:

1. Het uitgangspunt bij waterschappen zou moeten zijn dat iedereen bijdraagt aan de kosten van de taakuitoefening door waterschappen.

[28] Unie van Waterschappen 2012, blz. 23 en 24.

2. De belastingbetalers die de aanslag wel voldoen betalen in feite een solidariteitsbijdrage voor de minima. Het tarief is hoger door kwijtschelding.

3. Kwijtschelding maakt deel uit van inkomensbeleid en dat is geen taak van waterschappen

4. De bijstand zou voldoende moeten zijn om lokale heffingen wel te voldoen.[29]

Het Nibud heeft overigens aangegeven dat dit laatste in 2014 niet het geval is. Gezinnen in de bijstand komen structureel geld tekort.[30]

Het UvW-rapport gaat niet in op het effect op opbrengsten, tarieven en lastendruk als gevolg van een wijziging van het kwijtscheldingsbeleid. Het is complex om dit voor alle waterschappen te bepalen.

In dit hoofdstuk gaan we wel in op de financiële effecten die ontstaan door aanpassingen van het kwijtscheldingsbeleid. We gaan na welk effect deze maatregelen hebben op opbrengsten, tarieven en lastendruk. Daarnaast geven we weer welke kanttekeningen bij de maatregelen kunnen worden geplaatst.

Vervolgens onderzoeken we enkele andere opties. Kosten van kwijtschelding kunnen ook hoog zijn doordat er veel misbruik wordt gemaakt van de regeling. Zijn er mogelijkheden om misbruik tegen te gaan? Het kwijtscheldingsbedrag is ook hoog doordat de tarieven van de ingezetenenheffing en zuiveringsheffing in Delfland hoog zijn. Welk effect heeft een lager tarief op kwijtschelding?

In dit hoofdstuk wordt uitgebreid ingegaan op financiële effecten. We geven hierbij cijfermatige ontwikkelingen. Maar omdat er veronderstellingen moeten worden gedaan om effecten te berekenen dienen de getallen alleen om een indicatie van de verandering te geven.[31] Het uiteindelijke effect van een eventuele aanpassing van het kwijtscheldingsbeleid wordt pas duidelijk als het waterschap heeft besloten hoe dit vorm wordt gegeven.

4.1. Kwijtscheldingsnorm aanpassen

Delfland hanteert nu een kwijtscheldingsnorm van 100 procent. Dit betekent dat alle huishoudens met een inkomen op bijstandsniveau in aanmerking komen voor kwijtschelding. De Dommel is het enige waterschap dat een lagere kwijtscheldingsnorm kent. Tot 2007 hanteerde Delfland een kwijtscheldingsnorm van 90 procent. Als Delfland de kwijtscheldingsnorm verlaagt komen minder huishoudens in aanmerking voor kwijtschelding.

---

[29] Unie van Waterschappen 2012, blz. 25 en 26.

[30] Zie http://www.nibud.nl/over-het-nibud/perskamer/overzicht-persberichten/persbericht/artikel/nibud-gezinnen-op-bijstandsniveau-komen-structureel-geld-tekort.html.

[31] Zie ook bijlage 1 voor ontwikkelingen bij andere aannamen over oninbaarheid van aanslagen.

Om te berekenen welk deel van de huishoudens nog in aanmerking komt voor kwijtschelding zouden we moeten uitrekenen hoeveel huishoudens bij 90 procent of 95 procent van de bijstandsnorm geen betalingscapaciteit hebben. Dat betekent dat we moeten weten welke vaste lasten huishoudens hebben. Er zijn voor het huidige onderzoek geen gegevens beschikbaar waarmee dit inzichtelijk kan worden gemaakt.[32] Duidelijk is echter dat als Delfland de kwijtscheldingsnorm verlaagt van de huidige 100 procent naar een lagere kwijtscheldingsnorm, het aantal huishoudens dat in aanmerking komt voor kwijtschelding aanzienlijk zal dalen.

Kanttekeningen

Het is wettelijk mogelijk om de kwijtscheldingsnorm te verlagen. Er zijn echter wel kanttekeningen bij te plaatsen. In hoofdstuk 2 blijkt dat alle inliggende gemeenten en omliggende waterschappen een kwijtscheldingsnorm hanteren van 100 procent. Alle huishoudens met weinig vermogen en een bijstandsuitkering krijgen dus kwijtschelding van de lokale belastingen in deze gemeenten en waterschappen. Als Delfland afwijkt dan kan het lastig zijn om dit uit te leggen. Op tijd informeren en uitgebreid toelichten van de wijzigingen kan dit wat verminderen.

Een verdere complicatie is dat in Rotterdam en 's-Gravenhage meerdere waterschappen actief zijn. Als Delfland als enige de kwijtscheldingsnorm aanpast ontstaat er verschil binnen de gemeente. Het huishouden in het ene deel van de gemeente ontvangt wel kwijtschelding van het waterschap, in een ander deel van de gemeente niet. Dat is nauwelijks uit te leggen, zeker omdat veel huishoudens geen onderscheid maken tussen de ene overheid (gemeente) en de andere (waterschap).

Een andere complicatie is dat de kosten van het uitvoeren van het kwijtscheldingsbeleid sterk zouden kunnen stijgen als Delfland de kwijtscheldingsnorm aanpast. Veel gemeenten en waterschappen maken gebruik van de diensten van het Inlichtingenbureau. Zo ook Delfland. Via het Inlichtingenbureau is het onder meer mogelijk om het recht op kwijtschelding geautomatiseerd te toetsen. Dit scheelt zowel het waterschap of samenwerkingsverband (dat niet meer alles zelf toetst) als het huishouden (dat niet meer jaarlijks kwijtschelding hoeft aan te vragen) veel tijd en geld. Het is echter de vraag of het Inlichtingenbureau ook kan worden ingezet als er een andere kwijtscheldingsnorm wordt gehanteerd dan 100 procent. Waterschap De Dommel kent een kwijtscheldingsnorm van 95 procent. In de begroting van dit waterschap wordt aangegeven dat het Inlichtingenbureau om deze reden het waterschap niet faciliteert. De Dommel moet daarom personeel inhuren om de kwijtscheldingsverzoeken in te huren.[33] Als Delfland de kwijtscheldingsnorm verlaagt daalt weliswaar het kwijtgescholden bedrag, de perceptiekosten stijgen mogelijk wel heel sterk. Helaas kan niet worden bepaald in welke mate deze zullen stijgen.

---

[32] Zie ook Allers, 1996. Sinds het verschijnen van deze publicatie is het berekenen van de betalingscapaciteit nog complexer geworden (mede door de verruimingsmogelijkheden van 2011 en 2012, zie paragraaf 2.2).

[33] Beleidsbegroting waterschap De Dommel 2014, blz. 35.

4.2. Gedeeltelijke kwijtschelding

Een andere mogelijkheid is om een gedeelte van de aanslag kwijt te schelden in plaats van het hele bedrag. Alle huishoudens betalen in dat geval een bedrag, ook als het inkomen (en vermogen) heel laag is.

Gedeeltelijke kwijtschelding kan op verschillende manieren worden vormgegeven. Een deel van de gemeenten (vooral buiten het beheersgebied van Delfland) hanteert gedeeltelijke kwijtschelding bij de afvalstoffenheffing. De afvalstoffenheffing kan bestaan uit een vastrecht en een bedrag voor iedere keer dat afval wordt aangeboden. In dat geval wordt vaak alleen het vastrecht kwijtgescholden.

De waterschapsbelastingen die huishoudens betalen bestaan echter alleen uit een vast bedrag. Geen variabel deel waarvan het huishouden de hoogte kan beïnvloeden. In 2014 hanteren vijf gemeenten die net als waterschappen een vast bedrag per huishouden kennen voor huurders gedeeltelijke kwijtschelding.[34] Huishoudens moeten een percentage van de aanslag wel betalen. Dit percentage varieert van 10 procent in Schiedam tot 57 procent in Groningen. Delfland zou dus niet de enige lokale overheid zijn met gedeeltelijke kwijtschelding als dit werd geïntroduceerd. Delfland zou wel het enige waterschap zijn. Bovendien kennen bijna alle gemeenten in het beheersgebied van Delfland volledige kwijtschelding.[35]

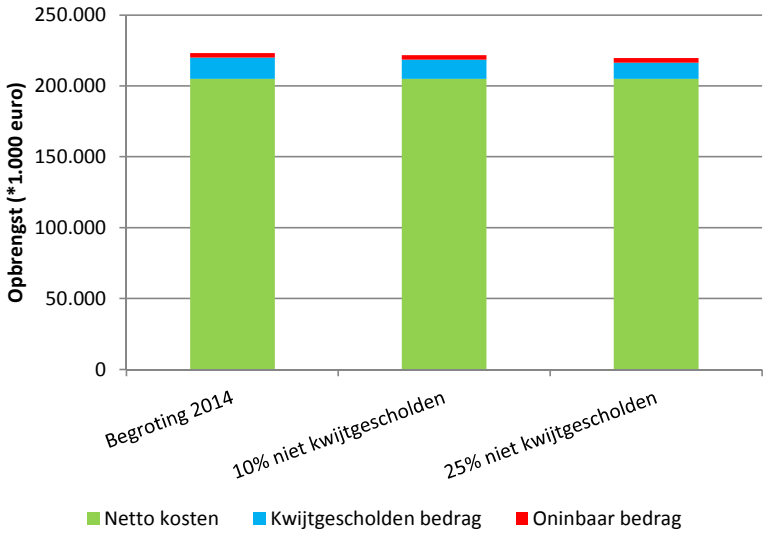
Effect op opbrengst

Als Delfland in de toekomst ervoor kiest om niet de volledige aanslag kwijt te schelden maar een gedeelte dan zal het bestuur moeten besluiten welk deel wordt kwijtgescholden. Uiteraard is de uitkomst nu nog onbekend. Om toch een beeld te geven van het effect van deze gedeeltelijke kwijtschelding op tarieven en opbrengsten berekenen we hoe opbrengsten veranderen als 90 procent en als 75 procent van de aanslag wordt kwijtgescholden.

[34] Groningen, Loon op Zand, Ridderkerk, Schiedam en Valkenswaard.

[35] Rotterdam kent in 2014 nog volledige kwijtschelding. In 2015 verandert dit mogelijk, er wordt dan maximaal 70 procent van de aanslag voor de afvalstoffenheffing kwijtgescholden. Kwijtschelding wordt mogelijk in latere jaren verder verminderd tot een maximum van 50 procent (primaire begroting Rotterdam 2015, paragraaf lokale heffingen).

Figuur 23 Aandeel kwijtschelding en oninbaarheid in totale opbrengst (zuiveringsheffing en watersysteemheffing) in begroting 2014 en bij gedeeltelijke kwijtschelding van de aanslag

Figuur 23 laat zien[36] welk deel van de totale opbrengst (zuiveringsheffing en watersysteemheffing) wordt kwijtgescholden en welk deel oninbaar is volgens de begroting 2014 en hoe dit verandert als de heffing niet volledig maar voor 90 of 75 procent wordt kwijtgescholden.[37] Als Delfland de mogelijkheid tot volledige kwijtschelding afschaft en voortaan maximaal 90 procent van de aanslag kwijtscheldt, daalt het kwijtgescholden bedrag van 15,0 miljoen euro (6,8 procent van de opbrengst) naar 13,5 miljoen euro (6,2 procent van de opbrengst). Als we aannemen dat 15 procent van de het bedrag dat niet meer wordt kwijtgescholden oninbaar blijkt te zijn dan stijgt het totale oninbare bedrag van 3,0 miljoen (1,4 procent van de opbrengst) naar 3,2 miljoen (1,5 procent van de opbrengst). De totale opbrengst daalt in dit geval 0,6 procent.

Als minima voortaan 75 procent van de aanslag moeten betalen daalt het kwijtgescholden bedrag tot 11,2 miljoen euro (5,2 procent van de opbrengst). Het totale oninbare bedrag stijgt in dit geval bij onze aanname tot 3,6 miljoen euro (1,6 procent van de opbrengst). De benodigde opbrengst daalt in dit geval 1,5 procent.

We splitsen dit weer uit naar de zuiveringsheffing (figuur 24) en watersysteemheffing (figuur 25). Als Delfland voortaan 90 procent van de aanslag kwijtscheldt, daalt het bedrag dat voor de *zuiveringsheffing* wordt kwijtgescholden van 9,1 miljoen euro (7,0 procent van de opbrengst) naar 8,2 miljoen (6,4 procent van de opbrengst). Het oninbare bedrag stijgt van 2,0 miljoen euro (1,6 procent van de opbrengst) naar 2,2 miljoen euro (1,7 procent van de opbrengst).

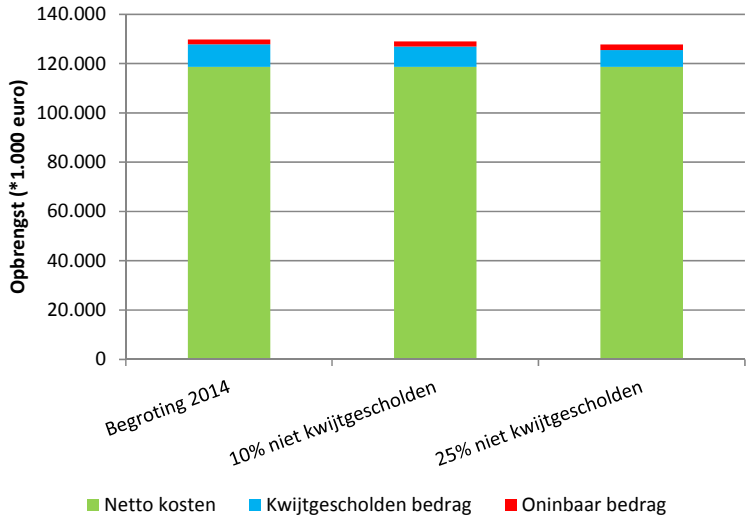
---

[36] Zie ook bijlage 2 voor de cijfers in 2014.

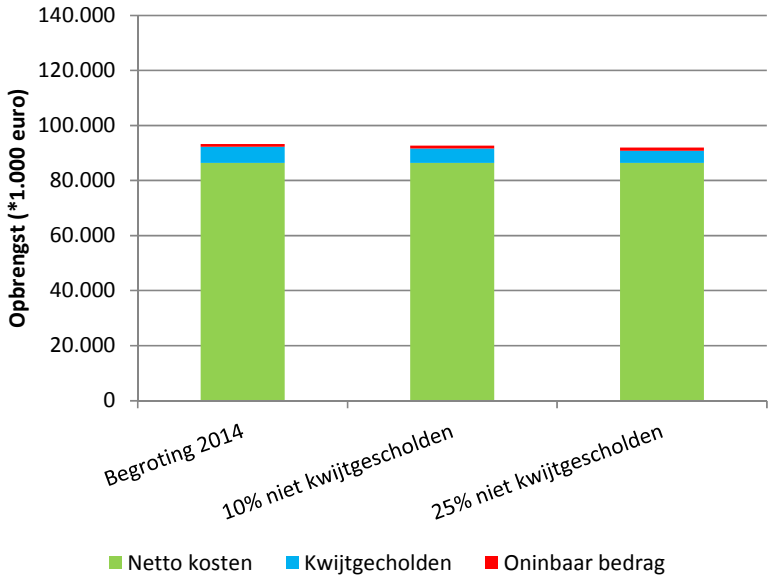
[37] Zoals aangegeven in hoofdstuk 1 gaan we er steeds van uit dat 10 procent van het bedrag dat niet langer wordt kwijtgescholden oninbaar is. We maken hier een aanname omdat er weinig gegevens over het effect bekend is. In bijlage 1 is het effect te zien als 90 procent van het bedrag dat niet langer wordt kwijtgescholden oninbaar is. De daling van de opbrengst is dan veel kleiner.

Als Delfland voortaan maximaal 75 procent van de aanslag voor de zuiveringsheffing kwijtscheldt, daalt het kwijtgescholden bedrag naar 6,9 miljoen euro (5,4 procent van de opbrengst). Het oninbare bedrag stijgt naar 2,4 miljoen euro (1,8 procent van de opbrengst).

Figuur 24 Aandeel kwijtschelding en oninbaarheid in opbrengst zuiveringsheffing in begroting 2014 en bij gedeeltelijke kwijtschelding van de aanslag

Figuur 25 Aandeel kwijtschelding en oninbaarheid in opbrengst watersysteemheffing in begroting 2014 en bij gedeeltelijke kwijtschelding van de aanslag

Als Delfland voortaan 90 procent van de *watersysteemheffing* kwijtscheldt in plaats van het volledige bedrag dan dalen de gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding van 5,9 miljoen euro (6,4 procent van de opbrengst) naar 5,3 miljoen euro (5,7 procent van de opbrengst). Het oninbare bedrag stijgt bij de gekozen

aannamen van 1,0 miljoen euro (1,1 procent van de opbrengst) naar 1,1 miljoen euro (1,2 procent van de opbrengst).

Als 75 procent van de aanslag van de watersysteemheffing wordt kwijtgescholden dan dalen de gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding met 1,5 miljoen euro tot 4,4 miljoen euro (4,8 procent van de opbrengst). Het oninbare bedrag stijgt tot 1,2 miljoen euro (1,4 procent van de opbrengst).

Effect op tarieven

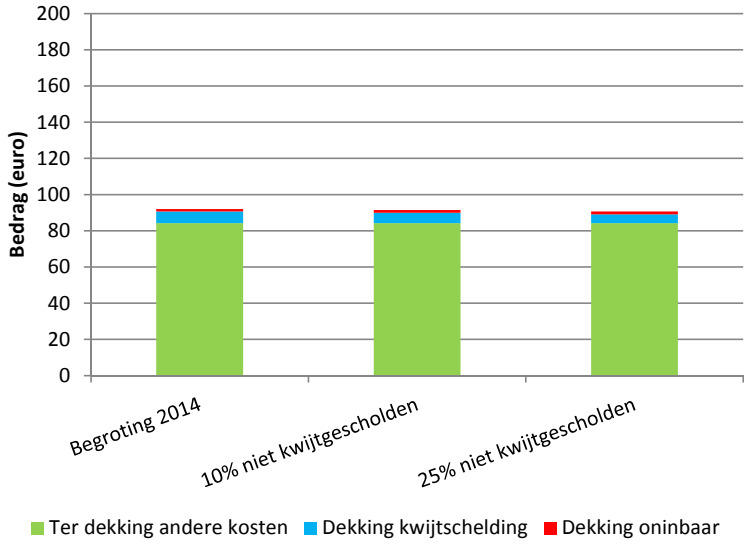
Op basis van de verwachte opbrengstontwikkeling kunnen we ook een indicatie van de tariefontwikkeling berekenen. De bedragen van de zuiveringsheffing delen we door het totaal aantal vervuilingseenheden (de grondslag van de zuiveringsheffing). De watersysteemheffing wordt betaald door vier groepen belastingbetalers: ingezetenen (huishoudens), gebouwd (eigenaren van gebouwen), ongebouwd (eigenaren van ongebouwde grond behalve natuur) en natuur (eigenaren van natuurgrond). De kosten die worden gemaakt in het watersysteem worden met kostentoedelingspercentages tussen deze groepen belastingbetalers verdeeld.[38] Door de opbrengstgegevens te vermenigvuldigen met deze percentages en vervolgens te delen door de grondslagen (aantal ingezetenen, totale woz-waarde, aantal hectare ongebouwde grond en aantal hectare natuur) kunnen we het tarief effect berekenen.

Figuur 26 geeft weer welk effect gedeeltelijke kwijtschelding heeft op het tarief van de zuiveringsheffing. De hoogte van de balk geeft het totale tarief weer, het blauwe deel van de balk het deel van het tarief dat wordt gebruikt om de gederfde inkosten als gevolg van kwijtschelding te dekken, het rode deel de inkomstenderving door oninbaarheid. Het grootste deel van de balk (groen) is iedere keer het deel van het tarief dat wordt gebruikt om de netto kosten van afvalwaterzuivering te dekken.

In 2014 betalen huishoudens en bedrijven 92 euro per vervuilingseenheid voor de afvalwaterzuivering. Hiervan is 6,49 euro nodig omdat een deel van de aanslagen wordt kwijtgescholden en 1,43 euro omdat een deel van de aanslagen oninbaar zal zijn. We zagen dat als niet het volledige bedrag zou worden kwijtgescholden, maar 90 procent de benodigde opbrengst uit de tarieven daalt met 0,6 procent. Het tarief daalt dus ook met 0,6 procent, tot 91,53 euro per vervuilingseenheid. 5,84 euro dient in dit geval om te compenseren voor de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding en 1,53 euro voor oninbaarheid.

[38] Waterschappen mogen bepaalde kosten rechtstreeks toerekenen aan een belastingcategorie. Het gaat dan om kosten die alleen voor die categorie worden gemaakt. Eén waterschap rekent de kosten van kwijtschelding rechtstreeks door aan ingezetenen. Delfland doet dit niet.

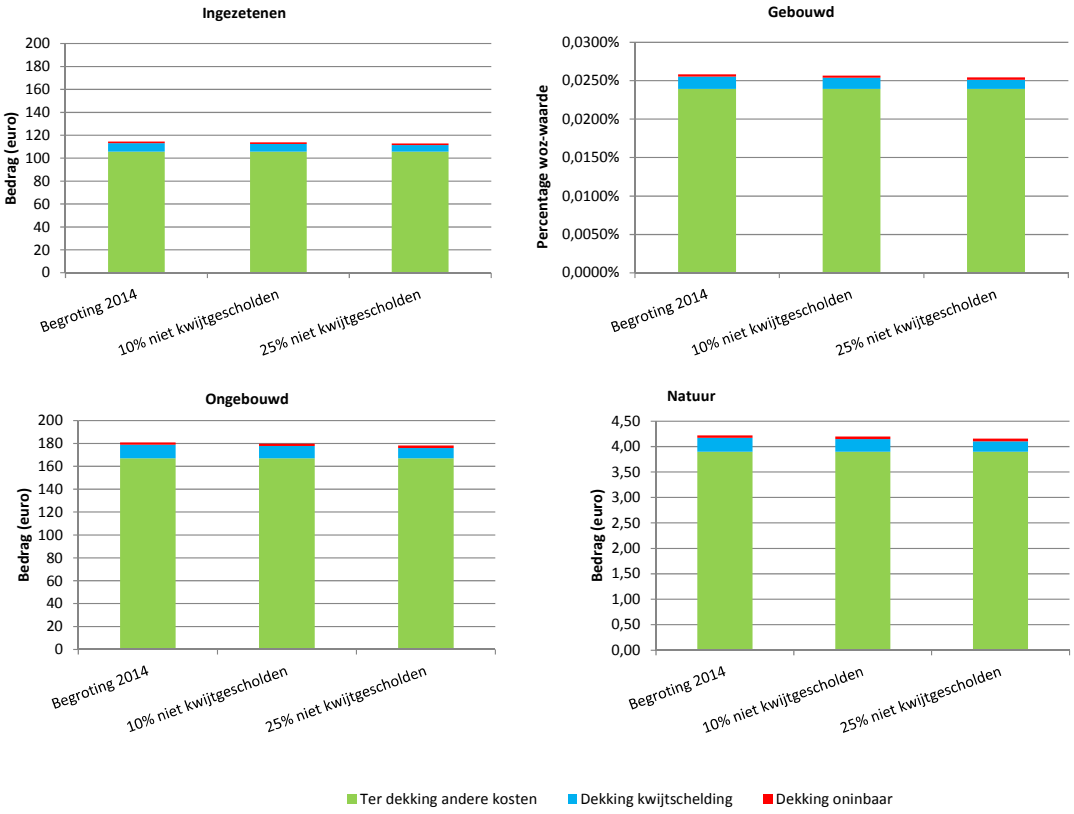
Figuur 27 Ontwikkeling zuiveringsheffing en aandeel kwijtschelding en oninbaarheid in het tarief bij huidige kwijtscheldingsbeleid en bij gedeeltelijke kwijtschelding van de aanslag

Als voortaan 75 procent van de aanslag wordt kwijtgescholden, daalt het tarief tot 90,70 euro (-1,6 procent). 4,86 euro wordt gebruikt omdat een deel van de aanslagen wordt kwijtgescholden en 1,67 euro van het tarief hangt samen met oninbaarheid,

Figuur 28 geeft de ontwikkeling van de vier tarieven van de watersysteemheffing weer. Als voortaan 90 procent van de aanslag wordt kwijtgescholden wordt de ingezetenenheffing 63 cent lager, het tarief voor de heffing gebouwd daalt 0,00014 procent van de woz-waarde. Eigenaren van ongebouwde grond betalen 1,06 euro per hectare minder en eigenaren van natuurgrond 2 cent minder. Als 75 procent van de aanslag zou worden kwijtgescholden dan daalt het tarief voor ingezetenen met 1,66 euro (tot 113 euro), voor gebouwd met 0,00036 procent van de woz-waarde (tot 0,0255 procent). eigenaren van ongebouwde grond gaan 2,65 euro per hectare minder betalen en voor eigenaren van natuurgrond daalt het tarief met 6 cent per hectare.

Figuur 28 Ontwikkeling zuiveringsheffing en aandeel kwijtschelding en oninbaarheid in het tarief bij huidige kwijtscheldingsbeleid en bij gedeeltelijke kwijtschelding van de aanslag

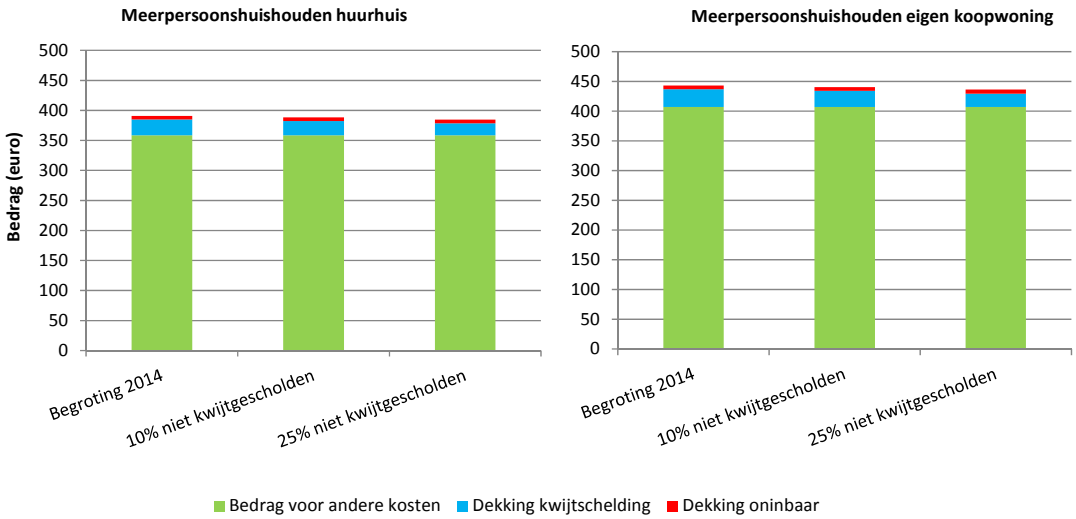

Effect op lastendruk

Belastingbetalers betalen vaak meerdere heffingen. Wat betekent het voor de belastingbetaler als het waterschap niet de hele aanslag zou kwijtschelden, maar een gedeelte? We gaan dit na voor dezelfde voorbeeldhuishoudens en – bedrijven als in tabel 2 in hoofdstuk 3.

Figuur 29 geeft het effect voor de voorbeeldhuishoudens weer. Van de heffingsaanslag die een huishouden in een huurwoning in Delfland in 2014 betaalt (totaal 391 euro) houdt 27 euro verband met de kwijtgescholden aanslagen en 6 euro met oninbare aanslagen. Als voortaan niet het volledige bedrag maar 90 procent van de aanslag wordt kwijtgescholden, daalt de aanslag naar 388 euro (daling van 3 euro, 0,6 procent) waarvan 24 euro voor kwijtschelding en 6 euro voor inkomstenderving door oninbaarheid. Als Delfland voortaan maximaal 75 procent van de aanslag kwijtscheldt, betalen huishoudens met een huurwoning die geen kwijtschelding krijgen 385 euro (6 euro minder dan bij volledige kwijtschelding, een daling van 1,5 procent). Hiervan houdt 20 euro verband met kwijtschelding en 7 euro met oninbaarheid.

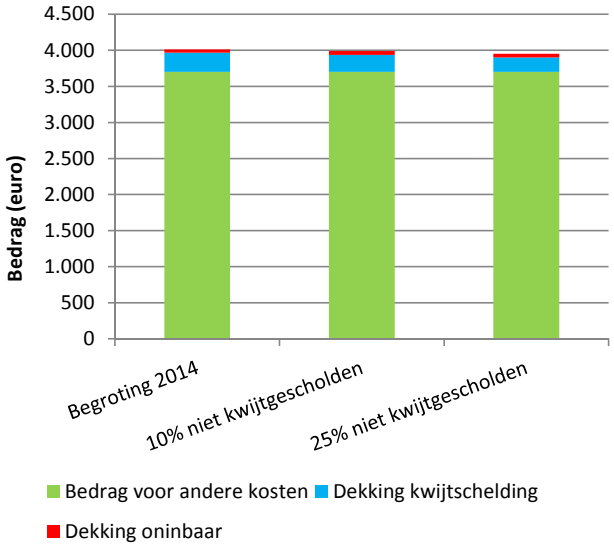
Figuur 29 Effect gedeeltelijke kwijtschelding op lastendruk huishoudens

Huishoudens met een koopwoning betalen naast de heffingen die huurders betalen ook de heffing gebouwd. Een ander kwijtscheldingsbeleid heeft daarom meer effect op het bedrag dat deze huishoudens betalen dan het bedrag dat huurders betalen. In 2014 betaalt een eigenaar van een koopwoning met de gemiddelde woz-waarde (203.010 euro) in Delfland 443 euro. Hiervan is 30 euro nodig omdat een deel van de aanslagen wordt kwijtgescholden en 6 euro voor oninbare aanslagen. Als huishoudens met een inkomen op bijstandsniveau 10 procent van de aanslag gaan betalen dan daalt de aanslag voor huishoudens met een koopwoning met 0,6 procent tot 440 euro. Hiervan is 27 euro voor kwijtschelding en 7 euro voor inkomstenderving door oninbaarheid. Als 75 procent van de aanslag wordt kwijtgescholden betalen deze voorbeeldhuishoudens 437 euro. 23 euro is voor kwijtschelding en 7 euro houdt verband met oninbaarheid van aanslagen.

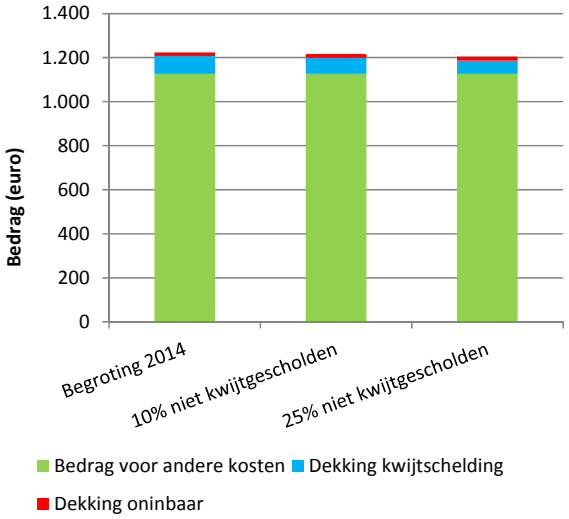
Een agrarische onderneming betaalt de heffing gebouwd, zuiveringsheffing en de heffing ongebouwd. We gaan uit van een agrarisch bedrijf van 40 hectare met een woz-waarde van 373.370 euro (zie tabel 2). Het bedrijf betaalt hetzelfde voor de zuiveringsheffing als een meerpersoonshuishouden (drie vervuilingseenheden). In 2014 betaalt dit bedrijf 4.009 euro. Van dit bedrag houdt 262 euro verband met kwijtschelding van aanslagen en 44 euro met oninbare aanslagen. Als de volledige kwijtschelding vervalt en huishoudens met een inkomen op bijstandsniveau 10 procent van de aanslag moeten betalen dan daalt de aanslag voor dit agrarische bedrijf tot 3.987 euro (waarvan 236 euro voor kwijtschelding en 49 euro voor oninbaarheid). Betalen minima 25 procent van de aanslag dan daalt de aanslag voor dit bedrijf tot 3.953 euro. Hiervan wordt 197 euro veroorzaakt door kwijtschelding en 55 euro door oninbaarheid.

Figuur 30 Effect gedeeltelijke kwijtschelding op lastendruk agrarisch voorbeeldbedrijf

Figuur 31 geeft weer welk effect gedeeltelijke kwijtschelding heeft op de lasten van de voorbeeldgroothandel. De groothandel betaalt een zuiveringsheffing en heffing gebouwd. De voorbeeldgroothandel betaalt in 2014 1.223 euro aan Delfland. 81 euro wordt betaald omdat een deel van de aanslagen wordt kwijtgescholden en 10 euro omdat een deel van de aanslagen oninbaar is. Als minima geen volledige kwijtschelding krijgen, maar maximaal 90 procent van de aanslag wordt kwijtgescholden betaalt dit voorbeeldbedrijf 1.216 euro (daling 0,6 procent). 73 euro houdt verband met kwijtschelding, 17 euro met oninbaarheid. Als maximaal 75 procent van de aanslag wordt kwijtgescholden betaalt de voorbeeldgroothandel 1.206 euro (daling 1,5 procent) waarvan 61 euro voor kwijtschelding en 19 euro omdat een deel van de aanslagen oninbaar zal zijn.

Figuur 31 Effect gedeeltelijke kwijtschelding op lastendruk voorbeeldgroothandel

Figuur 32 geeft ten slotte weer welke bedragen ons voorbeeldproductiebedrijf in de voedingsmiddelenindustrie betaalt. Het productiebedrijf betaalt net als de groothandel de zuiveringsheffing en de heffing gebouwd. Dit bedrijf loost meer vervuild water op de riolering waardoor er een hoger bedrag wordt betaald voor de zuiveringsheffing en de woz-waarde is hoger dan die van de voorbeeldgroothandel (zie paragraaf 3.3 voor de uitgangspunten). Een ander kwijtscheldingsbeleid heeft dan ook een sterker effect op de absolute bedragen die dit bedrijf betaalt dan bij de groothandel. Ons voorbeeld productiebedrijf betaalt in 2014 30.518 euro aan het waterschap. Hiervan is 2.126 euro nodig om te compenseren voor de gederfde inkomsten door kwijtschelding en 430 euro omdat een deel van de aanslagen oninbaar is. Als voortaan 10 procent van de aanslag niet wordt kwijtgescholden dan daalt de aanslag voor dit productiebedrijf naar 30.337 euro (waarvan 1.913 euro voor kwijtschelding en 492 euro voor oninbaarheid). Als 25 procent van de aanslag niet wordt kwijtgescholden dan daalt de aanslag voor dit bedrijf tot 30.066 euro (1.594 euro voor kwijtschelding en 539 euro voor oninbaar).

Figuur 32 Effect gedeeltelijke kwijtschelding op lastendruk voorbeeld productiebedrijf in de voedingsmiddelenindustrie

Kanttekeningen[39]

Omdat waterschappen kwijtschelding *kunnen* verlenen, maar hier niet toe verplicht zijn kan Delfland besluiten om voortaan niet het gehele bedrag kwijt te schelden, maar een gedeelte. In het voorgaande zagen we welk effect het heeft op de tarieven en de lastendruk als voortaan 90 procent of 75 procent van de aanslag wordt kwijtgescholden.

Er zijn echter verschillende kanttekeningen bij te plaatsen. Alle andere waterschappen schelden het volledige bedrag kwijt en in het beheersgebied van

[39] Zie ook Unie van Waterschappen 2012.

Delfland schelden alle gemeenten, op één na, ook.[40] Het beleid van Delfland zou dus afwijken van dat van relevante gemeenten en van de andere waterschappen. Het kan lastig zijn om uit te leggen waarom huishoudens met een zeer laag inkomen in Delfland wel 'belasting' betalen aan Delfland, maar niet aan de gemeente. Rotterdam en 's-Gravenhage vallen deels in het grondgebied van Delfland, maar ook deels in andere waterschappen. Als Delfland dus als enige het kwijtscheldingsbeleid aanpast betalen inwoners met een laag inkomen in het ene deel van de gemeente wel een bedrag aan het waterschap en in het andere deel niet. Ook dat is nauwelijks uit te leggen aan huishoudens.

Dit zal vooral de eerste jaren tot negatieve (media) aandacht en bezwaren leiden. Mogelijk neemt de negatieve aandacht en het aantal bezwaren na een aantal jaar af. Na enkele jaren zal mogelijk een soort gewenning of berusting optreden, zeker als het om relatief kleine bedragen gaat die moeten worden betaald. Daarnaast kan het zijn dat andere waterschappen en ook gemeenten het kwijtscheldingsbeleid ook aanpassen. Rotterdam stelt in de ontwerpbegroting van 2014 voor om het kwijtscheldingsbeleid aan te passen. De bestaande volledige kwijtschelding vervalt en wordt omgezet in gedeeltelijke kwijtschelding.

De Regionale Belasting Groep (RBG) heeft in een gesprek aangegeven dat als Delfland wel het kwijtscheldingsbeleid aanpast en de andere samenwerkingspartners niet, dit betekent dat er maatwerk moet worden verricht. Er zijn kosten verbonden aan dit meerwerk, maar het is nu niet goed mogelijk om te bepalen hoe hoog die kosten zijn. Verwacht mag worden dat er vooral in het eerste jaar veel contact wordt opgenomen met de RBG en veel bezwaar wordt gemaakt door huishoudens die nu 'opeens' een bedrag moeten betalen. Dat kan er toe leiden dat de RBG andere werkzaamheden (herinnering sturen, stappen zetten tot invordering) in eerste instantie moet laten liggen. Het duurt het eerste jaar dus langer voordat inbare aanslagen ook worden geïnd. Dit kan belangrijk zijn voor de liquiditeit van het waterschap. In latere jaren zal naar verwachting minder bezwaar worden gemaakt.

Een verdere kanttekening is dat er bij gedeeltelijke kwijtschelding sprake kan zijn van relatief kleine bedragen die moeten worden geïnd. Dat is mede afhankelijk van het percentage van de aanslag dat wordt kwijtgescholden. Als 90 procent van de aanslag wordt kwijtgescholden (beleid van de gemeente Schiedam) dan ontvangen alle huishoudens die nu volledige kwijtschelding krijgen een aanslag van 20,60 euro, bij 75 procent kwijtschelding is dit 51,50 euro. Een deel van de aanslagen wordt niet 'vanzelf' betaald, maar pas na aanmaningen of invordering. De kosten om de aanslag wel te innen worden snel hoger dan de belastingaanslag. Besluiten om niet te innen betekent echter dat er grote kans is dat men volgend jaar ook niet betaalt. Er zal dus waarschijnlijk, zeker de eerste jaren nadat het beleid is veranderd, relatief veel geld worden gestoken in het innen van hele kleine bedragen.

[40] De uitzondering is de gemeente Schiedam. Schiedam scheldt 90 procent van de aanslag kwijt. Zoals aangegeven verwacht de Regionale Belasting Groep (RBG, het samenwerkingsverband dat belastingen uitvoert voor onder meer. Delfland) dat Schiedam vanaf 2015-de aanslag volledig gaat kwijtschelden. De gemeente sluit zich vanaf dat jaar aan bij de RBG en wil het beleid harmoniseren.

4.3. Geen kwijtschelding

Gemeenten en waterschappen kunnen kwijtschelding verlenen. Er is echter geen verplichting om dit te doen. Delfland kan ook besluiten om geen kwijtschelding te verlenen voor de zuiveringsheffing, watersysteemheffing of beide heffingen. Dit is een verdergaande stap dan de stap naar gedeeltelijke kwijtschelding.

Delfland zal een reden willen geven om kwijtschelding van één of beide heffingen af te schaffen. De rekeningcommissie wil daarom graag weten of het mogelijk is om de afvalwaterzuiveringinstallaties aan te merken als nutsvoorziening, analoog aan de drinkwatervoorziening. Huishoudens met een inkomen op bijstandsniveau krijgen geen kwijtschelding voor de kosten die samenhangen met het gebruiken van drinkwater. Als een afvalwaterzuivering wordt gezien als nutsbedrijf is dit dan een reden om te zeggen dat huishoudens geen kwijtschelding kunnen krijgen?

Een nutsvoorziening is een voorziening die het algemeen belang dient. Hier worden in Nederland onder meer de elektriciteits-, gas- en drinkwatervoorziening toegerekend. Deze voorzieningen worden geleverd door nutsbedrijven. De voorzieningen die een waterschap levert dienen ook een belangrijk algemeen nut. Je kunt dus zeggen dat de afvalwaterzuivering een nutsvoorziening is en de afvalwaterzuivering onderbrengen bij een afzonderlijk bedrijf.[41] De bekostiging loopt echter via het waterschap. Volgens de Waterschapswet int het waterschap de zuiveringsheffing om de kosten van de afvalwaterzuivering te dekken. Een afvalwaterzuiveringsbedrijf zal dus niet, zoals een drinkwaterbedrijf, een prijs in rekening brengen. De werkzaamheden worden bekostigd uit waterschapsbelastingen. Het waterschap blijft belastingen in rekening brengen waarover kwijtschelding kan worden verleend, ook als de werkzaamheden worden uitgevoerd door een afzonderlijk nutsbedrijf.

Het algemeen nut kan als argument naar voren worden gebracht om kwijtschelding af te schaffen. Delfland kan zeggen dat iedereen baat heeft bij het zuiveren van afvalwater en dat daarom alle huishoudens moeten betalen. In het verlengde hiervan hebben waterschappen er in het verleden (vorige decennium) op gewezen dat inkomensbeleid niet tot het takenpakket van waterschappen hoort. Dit was een reden voor waterschappen om vast te houden aan een lage kwijtscheldingsnorm (90 procent).[42]

Een belangrijk verschil tussen waterschappen en drinkwaterbedrijven (en andere nutsbedrijven) is echter dat er bij drinkwaterbedrijven (en gas en elektra) een direct verband is tussen de geleverde dienst (drinkwater) en betaling. Stel dat een huishouden niet is aangesloten op het drinkwaternetwerk dan betaalt het huishouden ook niet aan het drinkwaterbedrijf. De waterschapsheffingen *moeten* worden betaald, ongeacht of men aangesloten is op riolering. Het feit dat huishoudens wel moeten betalen, ongeacht gebruik kan een reden zijn om ruimhartig te zijn bij kwijtschelding.[43]

---

[41] Er zijn nu twee waterschappen, waterschap Peel en Maasvallei en waterschap Roer en Overmaas, die de afvalwaterzuivering laten uitvoeren door een afzonderlijk bedrijf (Waterschapsbedrijf Limburg).

[42] Zie onder meer Allers et al. 2005.

[43] Zie Unie van Waterschappen 2012.

Het probleem dat Delfland een beleid zou hanteren dat afwijkt van de inliggende gemeenten en omliggende waterschappen verandert uiteraard ook niet door voorzieningen aan te merken als nutsvoorzieningen. Gemeenten kunnen in principe ook zeggen dat riolering een nutsvoorziening is en dit gebruiken als argument om geen kwijtschelding te geven, maar zij doen dit niet. Het is dus maar de vraag of het argument 'nutsbedrijf' steekhoudend zal zijn in de ogen van burgers.

In het nu volgende brengen we in beeld welk effect afschaffen van het kwijtschelden van de zuiveringsheffing heeft op opbrengsten, tarieven en de lastendruk en welk effect volledig afschaffen van kwijtschelding van waterschapsheffingen heeft op opbrengsten, tarieven en lastendruk in Delfland.

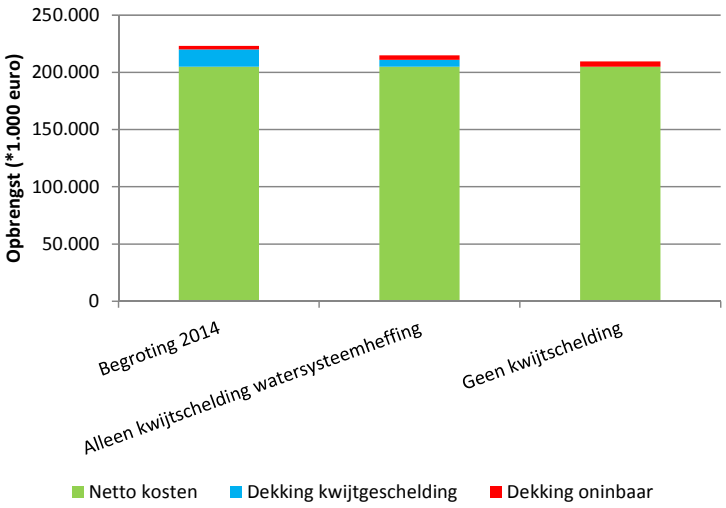
Effect op opbrengst

In figuur 33 is weergegeven welk effect afschaffen van de kwijtschelding op de zuiveringsheffing en op beide heffing heeft op de totale begrote belastingopbrengst. De middelste kolom geeft de ontwikkeling weer als alleen de kwijtschelding uit de zuiveringsheffing wordt afgeschaft en de rechter kolom als kwijtschelding helemaal wordt afgeschaft. De linker kolom geeft de bestande situatie in 2014 weer. Als alleen de kwijtschelding op de zuiveringsheffing wordt afgeschaft daalt de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding met 9,1 miljoen euro (61 procent). Er is dan alleen nog kwijtschelding mogelijk voor de watersysteemheffing. Als deze kwijtschelding ook vervalt daalt de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding met nog eens 5,8 miljoen euro. Er is dan geen inkomstenderving meer als gevolg van kwijtschelding.

Zoals aangegeven wordt verwacht dat oninbaarheid stijgt wanneer het kwijtscheldingsbeleid krapper wordt. We gaan er van uit dat de inkomstenderving als gevolg van oninbaarheid stijgt met 15 procent van het bedrag waarmee de inkomstenderving door kwijtschelding daalt. [44] Als kwijtschelding op de zuiveringsheffing wordt afgeschaft stijgt het oninbare bedrag bij deze aanname 46 procent (stijging 1,4 miljoen euro, oninbare bedrag is dan 4,4 miljoen euro). Als ook de kwijtschelding van de watersysteemheffing wordt afgeschaft is de stijging van de inkomstenderving 75 procent. De inkomstenderving als gevolg van oninbaarheid bedraagt dan (bij de gekozen aannamen) 5,3 miljoen euro. Als alleen kwijtschelding op de zuiveringsheffing wordt afgeschaft daalt de begrote opbrengst 3,5 procent (7,7 miljoen euro). Als ook de kwijtschelding op de watersysteemheffing wordt afgeschaft daalt de begrote opbrengst 5,8 procent ten opzichte van het begrote bedrag in 2014 (12,8 miljoen euro).

[44] Zoals eerder aangegeven zal in het eerste jaar veel tijd en geld nodig zijn om vragen te beantwoorden en bezwaarschriften te verwerken. Het eerste jaar kan het oninbare bedrag daardoor hoger zijn. De RBG, het samenwerkingsverband dat belastingen int voor Delfland, verwacht echter dat op langere termijn het effect van een veranderend kwijtscheldingsbeleid op oninbaarheid beperkt zal zijn. Zij verwachten dat de stijging van de kosten als gevolg van oninbaarheid zeker kleiner zal zijn dan de daling van de kosten van kwijtgescholden aanslagen.

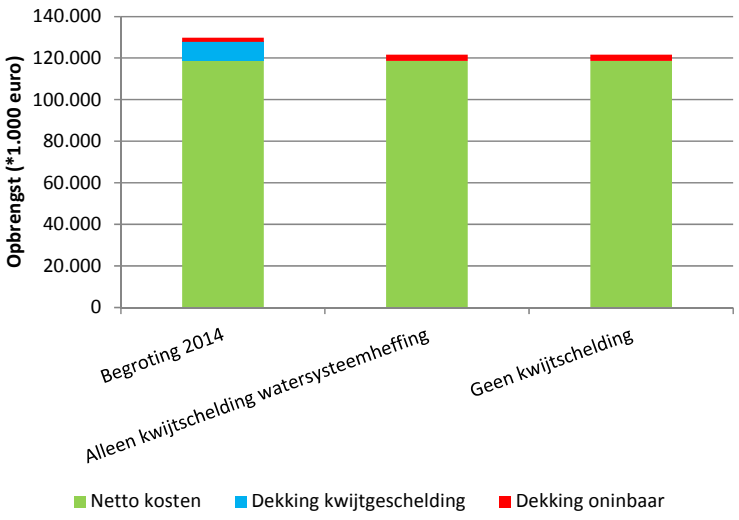
Figuur 33 Aandeel kwijtschelding en oninbaarheid in opbrengst waterschapsheffingen (watersysteemheffing en zuiveringsheffing) in begroting 2014 en als alleen watersysteemheffing wordt kwijtgescholden en als kwijtschelding volledig vervalt

We splitsen dit weer uit naar de twee afzonderlijke heffingen. Figuur 34 geeft het effect op de opbrengst uit de zuiveringsheffing. De kosten die ontstaan door kwijtschelding van de zuiveringsheffing worden doorberekend in het tarief van de zuiveringsheffing. Als de kwijtschelding voor de zuiveringsheffing wordt afgeschaft dan hoeven de waterschappen geen kosten meer toe te rekenen aan de zuivering voor gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding (9,1 miljoen euro in 2014). De opbrengst uit de zuiveringsheffing daalt dan van 130 miljoen euro naar 122 miljoen euro. Het oninbare bedrag neemt naar verwachting toe. Bij de gekozen aanname stijgt het oninbare bedrag met 1,4 miljoen euro tot 3,4 miljoen euro (2,8 procent van de opbrengst uit de zuiveringsheffing).

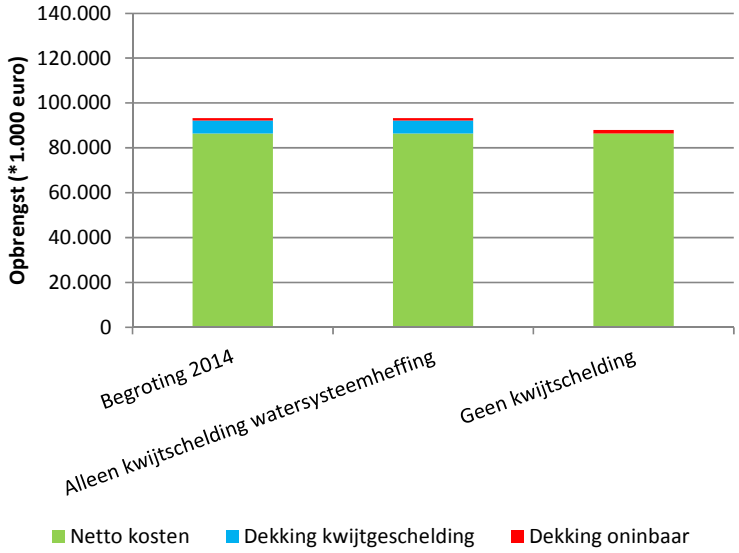
Het maakt voor de opbrengst uit de zuiveringsheffing geen verschil als ook kwijtschelding van de watersysteemheffing wordt afgeschaft (meest rechter kolom in figuur 34). Deze kosten worden immers verrekend met de opbrengst uit de watersysteemheffing.

Figuur 34 Aandeel kwijtschelding en oninbaarheid in opbrengst zuiveringsheffing in begroting 2014 en als alleen watersysteemheffing wordt kwijtgescholden en als kwijtschelding volledig vervalt

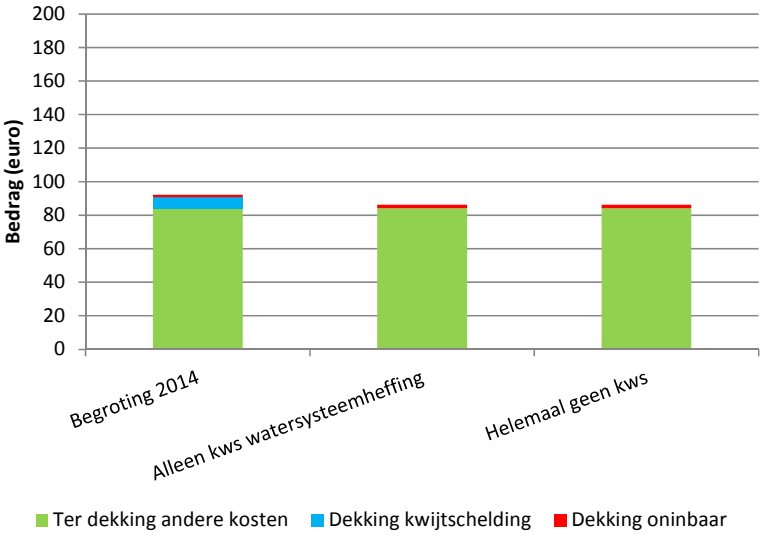
In figuur 35 is weergegeven welk effect het afschaffen van kwijtschelding heeft op de opbrengst uit de watersysteemheffing. Omdat de kosten van kwijtschelding worden toegerekend aan de relevante heffing heeft het afschaffen van alleen kwijtschelding van de zuiveringsheffing geen effect op de opbrengst uit de watersysteemheffing. Als kwijtschelding van de watersysteemheffing vervalt dan daalt de opbrengst uit de watersysteemheffing 5,0 miljoen euro (5,9 procent) tot 85 miljoen euro. Het oninbare bedrag stijgt bij onze aannamen met 0,88 miljoen euro tot 1,9 miljoen euro (2,2 procent van de opbrengst uit de watersysteemheffing).

Figuur 35 Aandeel kwijtschelding en oninbaarheid in opbrengst watersysteemheffing in begroting 2014 en als alleen watersysteemheffing wordt kwijtgescholden en als kwijtschelding volledig vervalt.

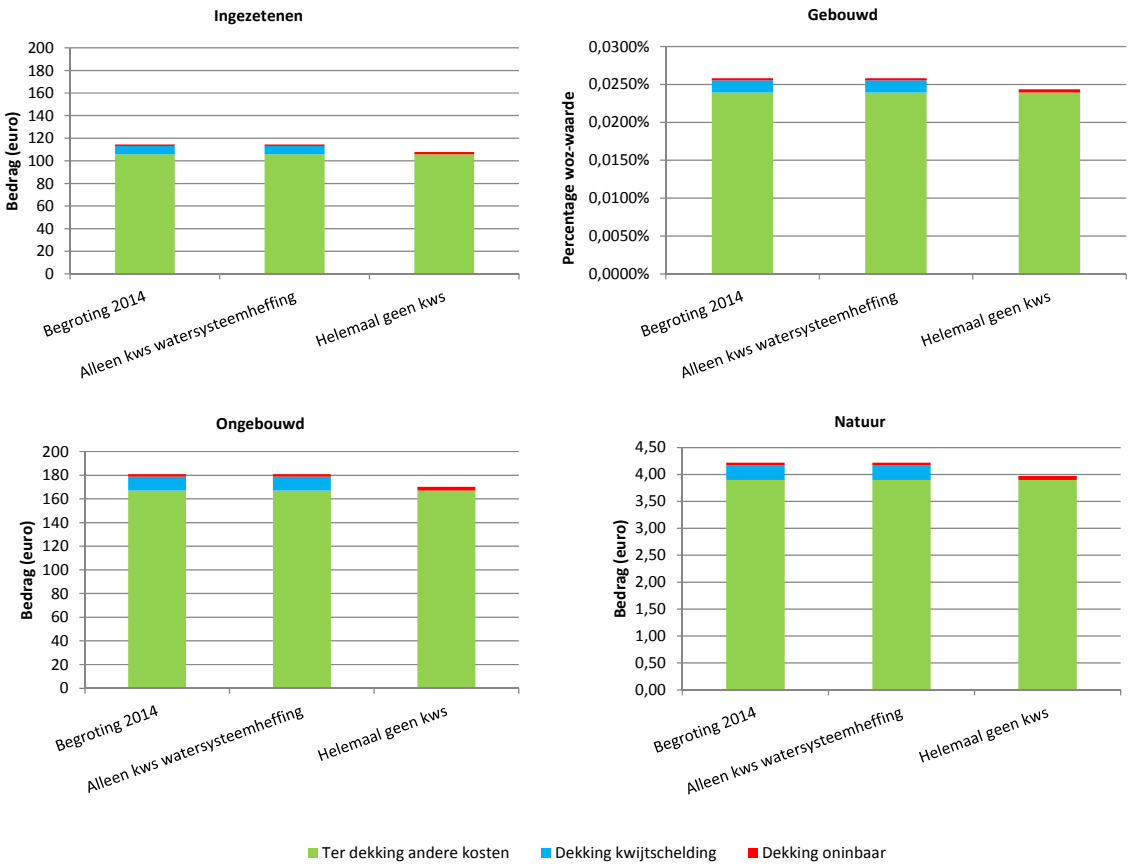
Effect op tarieven

Figuur 36 Ontwikkeling tarief zuiveringsheffing als kwijtschelding vervalt

Welk effect heeft het op de tarieven als kwijtschelding van de zuiveringsheffing niet meer mogelijk is of als de hele kwijtschelding wordt afgeschaft in Delfland? Figuur 36 geeft het effect weer voor de zuiveringsheffing. Zoals aangegeven is voor de zuiveringsheffing het effect van volledige afschaffing van kwijtschelding gelijk aan het alleen afschaffen van de kwijtschelding op de zuiveringsheffing. In beide gevallen daalt het tarief naar 87 euro (is in 2014 92 euro). Er worden geen kosten meer toegerekend omdat een deel van de aanslagen wordt kwijtgescholden. Wel zal een deel van het bedrag oninbaar zijn. Bij de gekozen aanname gaat het om 2 euro.

Figuur 37 Ontwikkeling tarieven watersysteemheffing als kwijtschelding wordt afgeschaft

Figuur 37 geeft weer hoe de tarieven van de watersysteemheffing veranderen. Zoals aangegeven heeft het afschaffen van de kwijtschelding op de zuiveringsheffing geen effect op de watersysteemheffing. De ingezetenenheffing daalt met circa 6 euro als kwijtschelding op de watersysteemheffing wordt afgeschaft. De heffing gebouwd daalt met 0,0014 procent van de woz-waarde. De heffing ongebouwd daalt met circa 10 euro per hectare en de heffing daalt natuur met 0,23 euro per hectare.

Effect op lastendruk

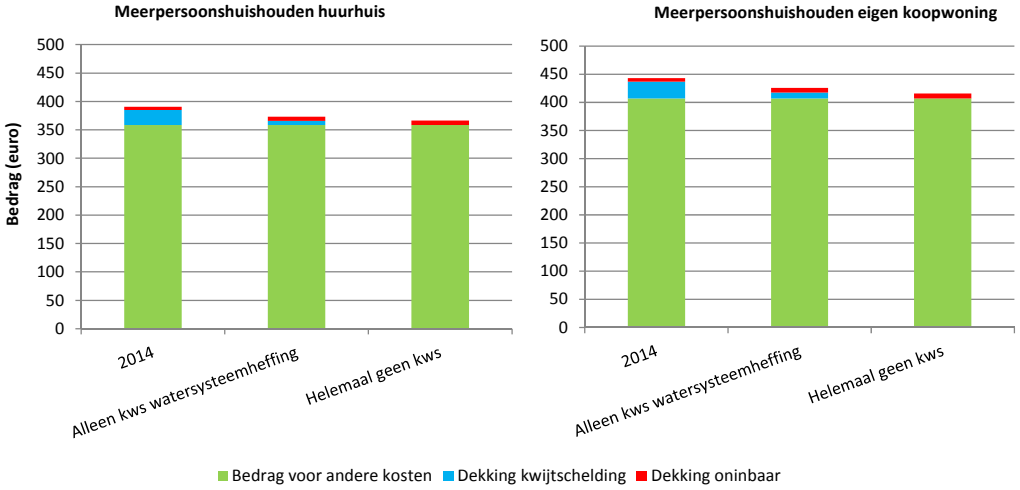
Wat betekent het afschaffen van kwijtschelding voor de zuiveringsheffing of beide heffingen voor de belastingbetaler? We gaan dit opnieuw na voor de voorbeeldhuishoudens en -bedrijven die we beschrijven in paragraaf 3.3.

Figuur 38 geeft het effect weer voor de twee voorbeeldhuishoudens: meerpersoonshuishoudens met een huur- (links) of koopwoning (rechts). Als alleen kwijtschelding op de zuiveringsheffing wordt afgeschaft dan daalt het bedrag dat huishoudens in een huurwoning betalen circa 17 euro tot 374 euro. Dit voorbeeldhuishouden betaalt dan nog 7 euro om te compenseren voor de inkomstenderving door kwijtschelding van de watersysteemheffing. Er wordt 8 euro betaald omdat een deel van de aanslagen oninbaar is. Als ook de kwijtschelding van

de watersysteemheffing wordt afgeschaft, dan daalt het bedrag voor een huurder tot 368 euro (daling van 23 euro ten opzichte van huidige bedrag). Naar verwachting zal een iets groter deel van de aanslagen oninbaar zijn. Bij de gekozen aanname stijgt het bedrag dat dit huishouden betaalt als gevolg van oninbaarheid tot 10 euro.

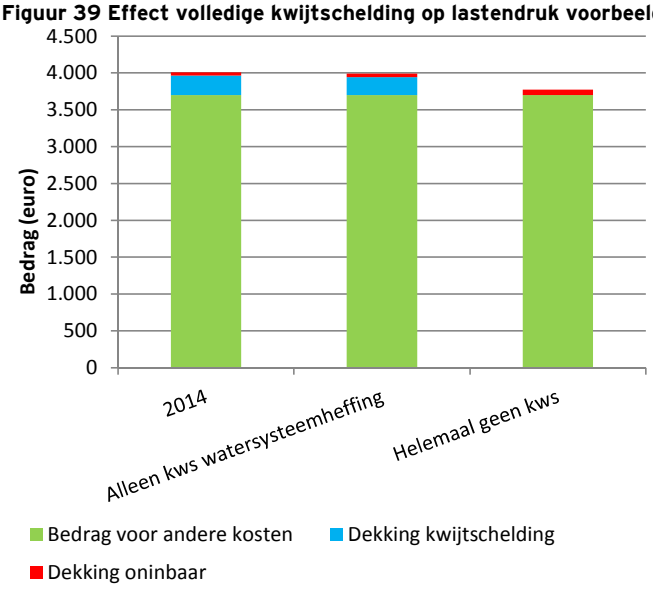
Voor een huishouden in een koopwoning betekent het afschaffen van de kwijtschelding op de zuiveringsheffing ook dat de aanslag met circa 17 euro daalt. De daling is sterker dan die voor een huishouden in een huurwoning als (ook) de kwijtschelding watersysteemheffing vervalt. Dat komt doordat deze huishoudens niet alleen een watersysteemheffing voor ingezetenen betalen, maar ook als eigenaren van een woning ('heffing gebouwd'). Als er geen kwijtschelding meer mogelijk is van de zuiveringsheffing en de watersysteemheffing dan daalt de aanslag voor dit huishouden met circa 26 euro. 11 euro is nodig voor de gederfde inkomsten door oninbaarheid van aanslagen.

Figuur 38 Effect afschaffen kwijtschelding op lastendruk huishoudens

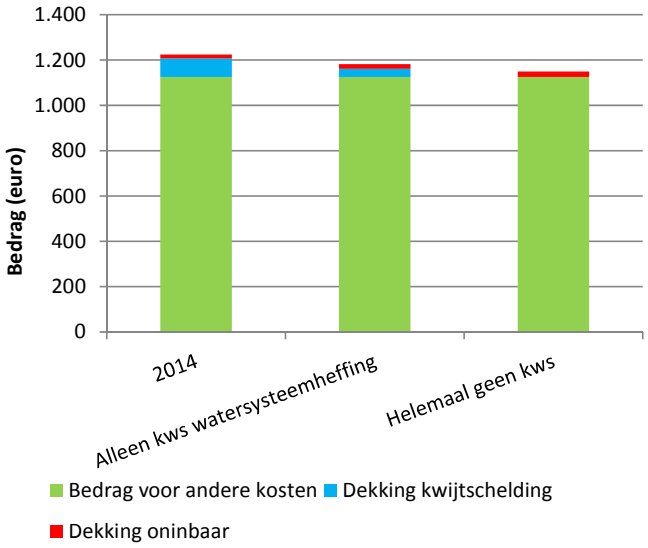
Figuur 39 geeft de ontwikkeling weer voor de voorbeeld agrarische ondernemer. Als alleen de zuiveringsheffing wordt afgeschaft daalt de aanslag voor deze ondernemer, net als voor de twee huishoudens, met 17 euro. Dit komt doordat deze ondernemer in dit voorbeeld voor hetzelfde aantal vervuilingseenheden wordt aangeslagen als een meerpersoonshuishouden (drie). Het afschaffen van de kwijtschelding van de watersysteemheffing heeft een veel groter effect voor dit voorbeeldbedrijf. Dat komt doordat agrarische ondernemers een heffing ongebouwd betalen (naast de heffing gebouwd). Dat is een bedrag per hectare. Het voorbeeldbedrijf heeft 40 hectaren. Als de kwijtschelding van de watersysteemheffing vervalt en we ervan uitgaan dat 15 procent van het bedrag dat niet meer wordt kwijtgescholden oninbaar is, dan daalt de aanslag voor deze ondernemer met 223 euro (tot 3.786 euro waarvan 85 euro voor oninbare aanslagen).

Figuur 39 Effect volledige kwijtschelding op lastendruk voorbeeld agrarisch bedrijf

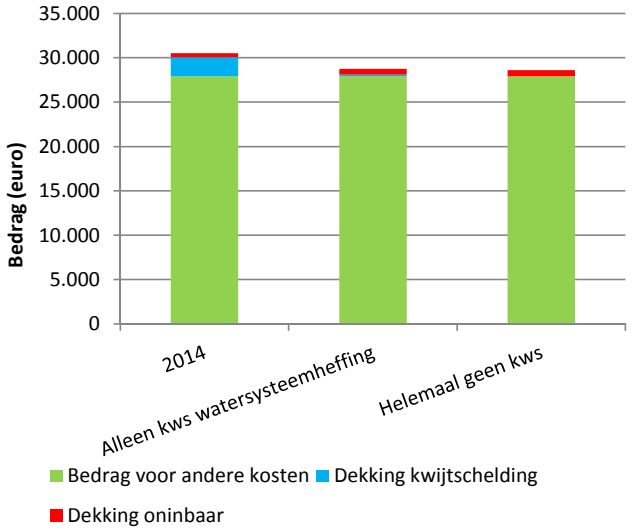
In figuur 40 is te zien welk effect het afschaffen van kwijtschelding van de zuiveringsheffing of beide heffingen heeft op de lasten van de voorbeeldgroothandel. De voorbeeldgroothandel betaalt een zuiveringsheffing en heffing gebouwd. Als de kwijtschelding van de zuiveringsheffing wordt afgeschaft dan daalt de aanslag voor deze groothandel 39 euro. Dit voorbeeldbedrijf betaalt dan 1.185 euro, waarvan 36 euro voor inkomstenderving door kwijtschelding van de watersysteemheffing en 23 euro vanwege oninbare aanslagen. Als ook de kwijtschelding van de watersysteemheffing zou worden afgeschaft dan daalt de aanslag tot 1.154 euro (69 euro minder dan bij het huidige beleid van volledige kwijtschelding).

Figuur 40 Effect volledige kwijtschelding op lastendruk voorbeeldgroothandel

Ten slotte laat figuur 41 het effect zien voor het voorbeeldproductiebedrijf. Dit bedrijf ontvangt een hogere aanslag voor zowel de zuiveringsheffing als voor de heffing gebouwd dan de groothandel. Als het waterschap alleen nog de aanslag van de watersysteemheffing kwijtscheldt daalt de aanslag voor dit voorbeeldproductiebedrijf 1.654 euro. Het bedrijf betaalt dan 28.864 euro, 180 euro voor de inkomstenderving door kwijtschelding en 752 euro in verband met oninbaarheid van aanslagen. Als er ook geen kwijtschelding meer mogelijk is voor de ingezetenenheffing daalt de aanslag tot 28.711 euro (1.807 euro lager dan de aanslag bij het huidige beleid).

Figuur 41 Effect volledige kwijtschelding op lastendruk voorbeeldproductiebedrijf

Kanttekeningen

Zoals aangegeven is volledige afschaffing van kwijtschelding een verdergaande stap dan overstappen op gedeeltelijke kwijtschelding. Eerder kwam al aan de orde dat als Delfland als enige het kwijtscheldingsbeleid aanpast er verschil ontstaat tussen de waterschappen. Ook verschilt het kwijtscheldingsbeleid van Delfland dan met dat van de inliggende gemeenten. Dat is moeilijk uit te leggen en levert vragen op en mogelijk in de eerste jaren negatieve media aandacht op. Een bijkomende complicatie voor Delfland is dat een aantal gemeenten deels in het beheersgebied van Delfland liggen en deel in andere waterschappen. Dat betekent bijvoorbeeld dat het ene huishouden in Rotterdam wel in aanmerking komt voor kwijtschelding en het andere niet. Dat zullen de huishoudens die wel moeten betalen naar verwachting zeker de eerste jaren moeilijk accepteren.

Ook is al eerder aangegeven dat als het kwijtscheldingsbeleid wordt aangepast dit vooral in het eerste jaar leidt tot extra werkzaamheden voor de RBG (die de belastinginning uitvoert). De RBG komt dan niet of minder toe aan het versturen van aanmaningen en overgaan tot invordering. De belastingopbrengst kan dan dus het eerste jaar veel lager zijn dan begroot.

4.4. Tegengaan misbruik

Huishoudens krijgen kwijtschelding als hun inkomen niet boven een bepaald minimum uitkomt en als het vermogen gering is. Een huishouden dat voor kwijtschelding in aanmerking wil komen moet dan ook opgave doen van (onder meer) inkomsten en bezittingen. Als veel huishoudens onterecht kwijtschelding krijgen (de inkomsten en het vermogen zijn hoger dan wordt doorgegeven) dan zouden de kosten van kwijtschelding ook kunnen worden verlaagd door strengere controles uit te voeren.

We hebben hierover gesproken met de Regionale Belasting Groep (RBG), het samenwerkingsverband dat de belastingen uitvoert voor onder meer Delfland. De RBG schat in dat het aantal fraudegevallen beperkt is. Huishoudens die verwachten dat ze in aanmerking komen voor kwijtschelding vullen een kwijtscheldingsformulier in. Als ze dit versturen moeten er veel bijlagen worden meegestuurd: onder meer bankafschriften van verschillende maanden. De RBG controleert de gegevens uitgebreid, bijvoorbeeld op consistentie (zijn uitgaven consistent met inkomsten en opgegeven vermogen).

De RBG kan echter niet alles achterhalen. Als een huishouden een spaarrekening niet vermeld dan kan de RBG dit niet goed achterhalen. Huishoudens wordt echter ook gevraagd om ermee akkoord te gaan dat gegevens worden doorgestuurd naar het Inlichtingenbureau. Het Inlichtingenbureau is een organisatie voor gemeenten en andere overheden, opgericht door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Het bureau helpt gemeenten om te bepalen op welke ondersteuning burgers recht hebben. Voor huishoudens is het voordeel dat zij in een volgend jaar makkelijker in aanmerking komen voor kwijtschelding. Het Inlichtingenbureau controleert een volgend jaar namelijk of een huishouden opnieuw in aanmerking komt voor kwijtschelding, een huishouden hoeft niet opnieuw een aanvraag te doen (en alle gegevens aan te leveren).

Het Inlichtingenbureau beschikt over veel gegevens. Het kan onder meer nagaan welke rekeningen een huishouden heeft en welke uitkeringen en inkomsten uit loondienst er zijn. Eventuele rekeningen die een huishouden vergeet op te geven komen dus wel aan het licht op het moment dat het Inlichtingenbureau gegevens controleert. De uitkomst van het onderzoek door het Inlichtingenbureau zijn na een jaar bekend. Het eerste jaar kan een huishouden een rekening of inkomsten verzwijgen, daarna is dit veel lastiger. Een huishouden zal dan bijvoorbeeld de spaarrekening leeg moeten halen en het geld in huis bewaren, vermogen (auto) op naam van verre familie zetten. Fraude is mogelijk, maar omdat gegevens ook worden gecontroleerd door het Inlichtingenbureau zijn de mogelijkheden tegenwoordig beperkt. Daarnaast controleren uitkeringsinstanties (WWB) gegevens ook uitgebreid.

De mogelijkheid om kosten van kwijtschelding te besparen door misbruik tegen te gaan lijkt dus erg beperkt.

4.5. Kostenverdeling watersysteemheffing veranderen

De kosten van het watersysteembeheer en de waterkering worden verdeeld over vier groepen belastingbetalers: huishoudens (ingezetenen), eigenaren van gebouwen (gebouwd), en eigenaren van natuurgrond (natuur) en andere ongebouwde grond (ongebouwd). Alleen de ingezetenenheffing wordt kwijtgescholden. De andere groepen belastingbetalers hebben immers over het algemeen vermogen (gebouwd of grond) en komen daarom niet in aanmerking voor kwijtschelding. De kosten worden tussen de groepen verdeeld op basis van het uitgangspunt dat wie een groter belang heeft ook een groter deel van de kosten betaalt. Het deel van de kosten dat een categorie betaalt wordt uitgedrukt in het kostentoedelingspercentage. Kosten die een waterschap specifiek voor een categorie maakt mogen rechtstreeks in rekening worden gebracht bij die categorie. Het gaat dan om verkiezingskosten en de kosten van heffing en invordering van belastingen.

Zowel de verdeling van de kosten als het rechtstreeks toedelen van kosten aan een categorie heeft effect op de kwijtscheldingskosten. We werken dat hieronder uit.

Kostenaandeel ingezetenen aanpassen

De kosten die het waterschap maakt voor het watersysteem worden verdeeld over huishoudens (ingezetenen), eigenaren van gebouwen (gebouwd) en van grond (ongebouwd en natuur). Er is wettelijk bepaald op welke wijze een waterschap het kostenaandeel van iedere categorie dient te bepalen. Het aandeel van ingezetenen wordt bepaald op basis van de bevolkingsdichtheid (zie tabel 3). Wanneer de bevolkingsdichtheid lager is dan 500 inwoners per vierkante kilometer dan ligt het kostenaandeel in eerste instantie tussen 20 en 30 procent, bij een bevolkingsdichtheid van tussen 500 en 1.000 inwoners per vierkante kilometer is dit tussen 31 en 40 procent, en bij een bevolkingsdichtheid van 1.000 inwoners per vierkante meter of meer ligt het aandeel tussen 41 en 50 procent. Delfland zit in deze laatste categorie.

De wetgever heeft bewust gekozen voor bandbreedtes. Hierdoor kunnen waterschapsbesturen nog keuzes maken en het percentage afstemmen op de lokale situatie. Daarnaast is via een amendement nog bepaald dat deze percentages nog 10 procentpunt hoger mogen worden vastgesteld. Het waterschap dient een dergelijke verhoging wel te motiveren. Delfland maakt gebruik van deze mogelijkheid.

Tabel 3 Belang en kostentoedelingspercentage volgens Waterschapswet

Bevolkingsdichtheid (inwoners per km^2)	Kostenaandeel (%)
<500 inwoners	20-30
500-1.000 inwoners	31-40
> 1.000 inwoners	41-50

Noot: Waterschappen mogen het kostenaandeel van ingezetenen nog 10 procentpunt hoger vaststellen dan deze tabel aangeeft, mits zij hier een motivering voor geven.

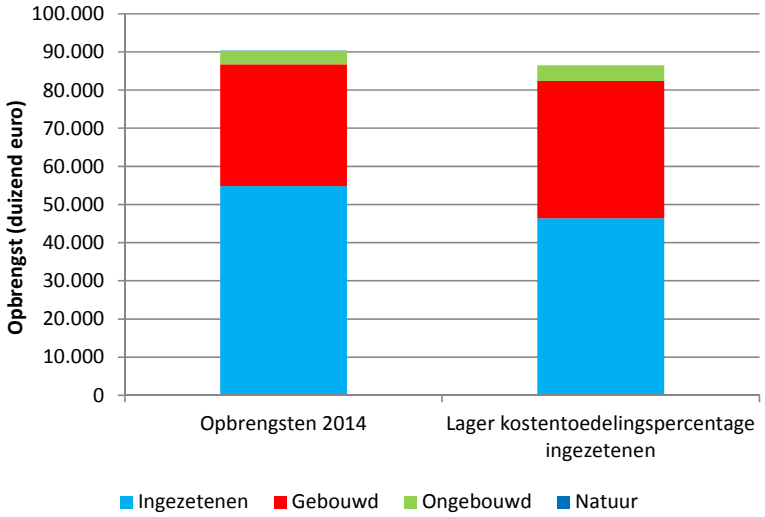
Het kostentoedelingspercentage van gebouwd, ongebouwd en natuur wordt vervolgens bepaald op basis van de economische waarde van de grond (ongebouwd en natuur) en de gebouwen (gebouwd, woz-waarde). Dit is een rekenkundige exercitie, het waterschapsbestuur kan hierbij geen beleidsmatige keuzes maken.

Het kostenaandeel in Delfland van ingezetenen is 57 procent. Het is daarmee in 2014 het een na hoogste aandeel in Nederland (alleen Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht kent in 2014 een hoger aandeel (60 procent)). Daardoor is het ingezetenentarief ook hoog in Delfland (twee na hoogst[45]). Eén reden waarom de kwijtscheldingskosten in Delfland hoog zijn is dat het tarief hoog is.

Als het kostenaandeel van ingezetenen lager zou zijn daalt het tarief en daarmee de inkomstenderving door kwijtschelding. Stel dat het kostenaandeel van ingezetenen geen 57 procent zou zijn, maar 50 procent. Wat betekent dat voor de lasten van de belastingbetalers? Figuur 42 geeft een inschatting van het effect op de opbrengsten uit de heffingen. De opbrengst uit de ingezetenenheffing daalt van 54,8 miljoen euro naar 48,0 miljoen euro als het kostenaandeel van ingezetenen 7 procentpunt daalt (daling van 12 procent). Als het kostenaandeel van ingezetenen daalt, dan stijgt het kostenaandeel van de andere belastingcategorieën. Het totaal is immers 100 procent. De opbrengst uit de heffing gebouwd stijgt van de huidige 31,9 miljoen euro naar 37,3 miljoen euro, de opbrengst uit de heffing ongebouwd van 3,5 miljoen euro naar 4,1 miljoen euro en de opbrengst uit de heffing natuur van 8,4 naar 9,9 miljoen euro (allen stijgingen van 17 procent).

[45] De hoogste tarieven worden betaald in Rivierenland en Schieland en de Krimpenerwaard, door huishoudens die wonen in een gebied waar het waterschap ook het wegenonderhoud verzorgt.

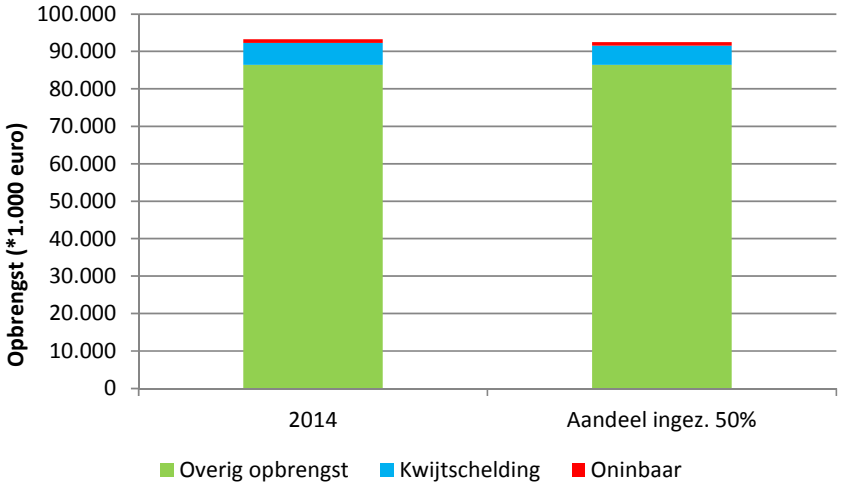
Figuur 42 Opbrengstverdeling bij vastgestelde kostentoedelingspercentages en als percentage van ingezetenen 7 procentpunt lager is

Het aandeel van natuur in de opbrengst is dusdanig klein dat het niet zichtbaar is in de figuur.

De kosten van kwijtschelding dalen. Het is echter lastig om te bepalen in welke mate dit zal gebeuren. We hebben hiervoor een aanname moeten doen. We gaan ervan uit dat de kwijtscheldingskosten en kosten van oninbaarheid procentueel net zo sterk dalen door de verandering van het kostenaandeel als de totale kosten die worden betaald door ingezetenen. Figuur 43 geeft het resultaat weer. Als het kostenaandeel van ingezetenen 7 procentpunt daalt, dan daalt de inkomstenderving door kwijtschelding 0,68 miljoen euro. Het oninbare bedrag daalt 0,11 miljoen euro.

Figuur 43 Inschatting van kosten van kwijtschelding en oninbaarheid bij vastgestelde kostentoedelingspercentages en als percentage van ingezetenen 7 procentpunt lager is

Als de opbrengsten dalen, dan dalen de tarieven ook. We hebben de nieuwe tarieven berekend. Daarbij houden we zowel rekening met de gewijzigde kostentoedeling als met de verminderde inkomstenderving door kwijtschelding en oninbare aanslagen.

Ingezetenen betalen in 2014 114 euro per huishouden. Als hun kostenaandeel 7 procentpunt daalt dan wordt dit 100 euro. Gebouwd betaalt in 2014 0,02582 procent van de woz-waarde. Dit stijgt door onze wijziging van de kostentoedeling 0,00291 procentpunt. Een eigenaar van een hectare natuurgrond betaalt in 2014 4 euro per hectare. Dit stijgt in dit geval naar 5 euro per hectare. Eigenaren van andere ongebouwde grond betalen in 2014 gemiddeld 181 euro per hectare. Dit stijgt tot 211 euro per hectare. De zuiveringsheffing verandert niet als het kostenaandeel van ingezetenen wordt gewijzigd.

Het tarief voor gebouwd, ongebouwd en natuur stijgt dus door de gewijzigde kostentoedeling. Zoals aangegeven hebben we bij de berekening van de nieuwe tarieven rekening gehouden met de lagere inkomstenderving door kwijtschelding. De stijging komt doordat het kostenaandeel van ingezetenen daalt. Het kostenaandeel van gebouwd, ongebouwd en natuur stijgt en daarmee stijgt ook het tarief. Het bedrag dat in het tarief van gebouwd, ongebouwd en natuur is opgenomen als gevolg van inkomstenderving door kwijtschelding en oninbaarheid daalt weliswaar, maar deze daling is kleiner dan de stijging als gevolg van de veranderde kostentoedelingspercentages.

De wijziging van het kostentoedelingspercentage betekent dus in feite dat lasten worden verschoven van ingezetenen naar de andere groepen belastingbetalers. De inkomstenderving door kwijtschelding en oninbaarheid daalt, maar eigenaren van gebouwen en grond betalen een hoger tarief (ten gunste van huishoudens).

Wat betekent dit voor de lastenontwikkeling? De aanslag van de voorbeeldhuishoudens uit paragraaf 3.3 wordt lager als het kostenaandeel van ingezetenen met 7 procentpunt daalt. Het meerpersoonshuishouden met een huurhuis betaalt 15 euro minder (daling 3,8 procent). Omdat een huishouden met een koopwoning ook de heffing gebouwd betaalt (zoals we zagen stijgt deze) is de daling voor dit huishouden kleiner. Dit huishouden betaalt 9 euro minder (daling 2,0 procent). De bedrijven gaan meer betalen. De stijging is het grootst voor de agrarische onderneming. Twee van de drie heffingen die deze ondernemer betaalt stijgen. De aanslag van de voorbeeld agrariër zou met 15,5 procent stijgen (621 euro). De stijging voor de andere twee ondernemers is kleiner. De aanslag voor de voorbeeldgroothandel stijgt 65 euro (5,3 procent), voor het productiebedrijf bedraagt de stijging 1,1 procent (327 euro).

Kanttekening wijziging kostenaandeel ingezetenen

De kwijtscheldingskosten dalen als het kostenaandeel van ingezetenen daalt, omdat ingezetenen dan een lager tarief betalen. Het bedrag dat per aanslag wordt kwijtgescholden daalt dan dus ook. Er worden dus minder kosten toegerekend voor kwijtschelding.

De wijziging van het kostentoedelingspercentage betekent echter dat lasten worden verschoven van ingezetenen naar de andere groepen belastingbetalers. De inkomstenderving door kwijtschelding en oninbaarheid daalt, maar eigenaren van gebouwen en grond betalen een hoger tarief (ten gunste van huishoudens) omdat hun kostenaandeel stijgt. Deze stijging wordt maar gedeeltelijk gecompenseerd door de lagere inkomstenderving door kwijtschelding en oninbaarheid.

Kosten kwijtschelding rechtstreeks toerekenen

De kosten die specifiek voor één categorie mogen worden gemaakt (ook wel de niet-taakgebonden kosten) mogen door een waterschap worden toegerekend aan die categorie. In de Memorie van Toelichting bij de Wet tot wijziging van enige bepalingen van de Waterschapswet[46] (de wet waarin dit wordt geregeld) wordt aangegeven dat het dan om verkiezingskosten gaat en om de kosten van heffing en invordering van belastingen. Hierbij wordt specifiek de kosten van het waarderen van woz-waarden genoemd. De kosten van kwijtschelding zouden echter ook aangemerkt kunnen worden als kosten van heffing en invordering van belasting.

Delfland rekent volgens de vigerende kostentoedelingsverordening niet-taakgebonden kosten rechtstreeks toe.[47] In de toelichting bij de verordening is aangegeven dat het om zowel verkiezingskosten als kosten van heffing en invordering gaat. Voor kosten van heffing en invordering wordt aangegeven dat zowel de kosten van de waardebepaling van gebouwen (woz-waarde) als de kosten als gevolg van kwijtschelding rechtstreeks in rekening *kunnen* worden gebracht. We hebben nagevraagd bij Delfland of dit ook gebeurt. Dat is niet het geval. Alleen de woz-kosten worden rechtstreeks in rekening gebracht.

Wat betekent het als Delfland de kosten van kwijtschelding rechtstreeks in rekening brengt bij ingezetenen? Dit leidt tot een lastenverschuiving. Eigenaren van gebouwen (gebouwd) en grond (ongebouwd en natuur) betalen dan niet langer voor kwijtschelding van de watersysteemheffing. Alle kosten van kwijtschelding en oninbaarheid van de watersysteemheffing komen zo terecht bij de huishoudens. De begrote opbrengst uit de ingezetenenheffing stijgt in dit geval en de begrote opbrengst uit de andere heffingen daalt. Het verschil is echter dusdanig klein dat het niet zichtbaar is in een grafiek. We geven daarom alleen de cijfers. De opbrengst uit de ingezetenenheffing stijgt 5,2 procent (2,9 miljoen euro). De opbrengst uit de heffing gebouwd daalt 2,4 miljoen euro, uit de heffing ongebouwd 0,27 miljoen euro en uit de heffing natuur 643 duizend euro (steeds een daling van 7,6 procent).

Ingezetenen betalen in dit geval 119 euro (is in 2014 114 euro). Eigenaren van gebouwen betalen 0,00309 procentpunt minder, voor eigenaren van natuurgrond daalt het tarief 32 cent per hectare en voor eigenaren van andere grond 14 euro.

De lasten voor een huishouden in een huurwoning stijgen 1,3 procent (5 euro). Het voorbeeldhuishouden met een koopwoning betaalt minder dan in 2014; de daling is

[46] Tweede Kamer 26235 nr. 3, vergaderjaar 1998-1999.

[47] Artikel 3 Kostentoedelingsverordening Hoogheemraadschap Delfland.

0,3 procent (circa 1 euro). Van de voorbeeldbedrijven heeft de agrariër er het meeste voordeel bij als de kosten van kwijtschelding en oninbaarheid rechtstreeks worden toegerekend aan ingezetenen. Het voorbeeldbedrijf betaalt 7,2 procent minder (289 euro). Voor de groothandel dalen de lasten 5,7 procent (69 euro), voor het productiebedrijf 1,1 procent (346 euro).

5. Conclusies

Het veranderen van het kwijtscheldingsbeleid is uiteindelijk een bestuurlijke keuze. De Unie van Waterschappen geeft in een rapport over kwijtschelding argumenten vóór en tegen kwijtschelding. Argumenten voor kwijtschelding door waterschappen zijn onder meer:

1. Waterschappen tonen er een sociaal gezicht mee.

2. Er is maatschappelijke druk om waterschapsheffingen kwijt te schelden.

3. De burger begrijpt het niet als een aanslag van de gemeente en van het waterschap niet wordt kwijtgescholden.

4. Als kwijtschelding vermindert dan stijgt het oninbare bedrag.

5. Als waterschappen hetzelfde beleid hanteren als gemeenten dan maakt dit samenwerking makkelijker.[48]

Argumenten voor een krapper kwijtscheldingsbeleid zijn volgens het Unie van Waterschappen rapport onder meer:

1. Het uitgangspunt bij waterschappen zou moeten zijn dat iedereen bijdraagt aan de kosten van de taakuitoefening door waterschappen.

2. De belastingbetalers die de aanslag wel voldoen betalen in feite een solidariteitsbijdrage voor de minima. Het tarief is hoger door kwijtschelding.

3. Kwijtschelding maakt deel uit van inkomensbeleid en dat is geen taak van waterschappen.

4. De bijstand zou voldoende moeten zijn om lokale heffingen wel te voldoen.[49]

Het Nibud heeft aangegeven dat dit laatste in 2014 niet het geval is. Gezinnen in de bijstand komen structureel geld tekort.[50]

Er zijn argumenten voor en tegen kwijtschelding door waterschappen. Het huidige rapport geeft geen antwoord op de vraag of Delfland moet besluiten tot een krapper kwijtscheldingsbeleid. Het geeft wel inzicht in de lastenverschuivingen die ontstaan als het waterschap het kwijtscheldingsbeleid verandert. Omdat er veronderstellingen moeten worden gedaan om effecten te berekenen geeft het rapport alleen een

[48] Unie van Waterschappen 2012, blz. 23 en 24.

[49] Unie van Waterschappen 2012, blz. 25 en 26.

[50] Zie http://www.nibud.nl/over-het-nibud/perskamer/overzicht-persberichten/persbericht/artikel/nibud-gezinnen-op-bijstandsniveau-komen-structureel-geld-tekort.html.

indicatie van de verschuiving. Het uiteindelijke effect van een eventuele aanpassing van het kwijtscheldingsbeleid wordt pas duidelijk als het waterschap heeft besloten hoe dit vorm wordt gegeven.

In hoofdstuk 1 zijn de vragen van dit onderzoek weergegeven. Als samenvatting en conclusie beantwoorden we hier de gestelde vragen. Voor we de hoofdvraag beantwoorden gaan we eerst de deelvragen na.

1a. Wat is de achtergrond van het huidige kwijtscheldingsbeleid in Delfland? Hoe is dit beleid tot stand gekomen en zijn er veranderingen geweest in de periode 2009 tot en met 2014?

Delfland kent in 2014 een ruimhartig kwijtscheldingsbeleid. Sinds 2007 komen alle huishoudens met maximaal een heel klein vermogen en een bijstandsuitkering in aanmerking voor kwijtschelding (kwijtscheldingsnorm van 100 procent). De aanslag wordt voor deze huishoudens volledig kwijtgescholden. Het huidige bestuur (gekozen eind 2008 bij de laatste waterschapsverkiezingen) heeft in het coalitieakkoord bepaald dat het "kwijtscheldingsbeleid blijft zoals het is, de komende bestuursperiode wordt hier niet aan getornd."[51] In 2011 en 2012 heeft het Rijk enkele mogelijkheden gegeven om (iets) meer huishoudens in aanmerking te laten komen voor kwijtschelding. Ook kon de kwijtscheldingsnorm voor 65-plussers worden aangepast zodat deze in aanmerking kunnen blijven komen voor kwijtschelding. Delfland heeft alle verruimingen toegepast. Dit heeft geleid tot circa 50 extra aanvragen (op een totaal van circa 50.000 huishoudens die in aanmerking komen voor kwijtschelding).

1b. Hoe bepaalt Delfland welke huishoudens in aanmerking komen voor kwijtschelding?

De uitvoering van de belastingen is uitbesteed bij de Regionale Belasting Groep (RBG). Dit is een samenwerkingsverband met het Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard en enkele gemeenten. De RBG verzorgt ook kwijtschelding voor Delfland. Huishoudens die nog geen kwijtschelding krijgen maar menen hier wel voor in aanmerking te komen kunnen een aanvraag indienen bij de RBG. Ze vullen een formulier in en sturen een flink aantal bijlagen mee (onder meer bankafschriften). De RBG controleert de gegevens en gaat na of een huishouden voldoet aan de voorwaarden. Er mag bijna geen vermogen aanwezig zijn[52] en het besteedbare inkomen (inkomsten minus een aantal wettelijk bepaalde vaste lasten) moet laag zijn. De RBG vraagt huishoudens om toestemming om gegevens door te sturen naar het Inlichtingenbureau. Het Inlichtingenbureau controleert de gegevens ook.

---

[51] Coalitieakkoord van CDA, PvdA, Water Natuurlijk, VVD, Ongebouwd en Bedrijven, Hoogheemraadschap van Delfland december 2008: Slagvaardig werken aan veiligheid en kwaliteit, punt 8.

[52] Hoeveel vermogen een huishouden mag hebben hangt af van de huishoudsituatie.

Een huishouden dat al eerder kwijtschelding heeft aangevraagd hoeft in latere jaren over het algemeen niet opnieuw een aanvraag te doen. Het Inlichtingenbureau controleert of huishoudens opnieuw in aanmerking komen voor kwijtschelding.

1c. Wat is het kwijtscheldingsbeleid bij de omliggende waterschappen en bij inliggende gemeenten?

1d. In hoeverre is het bestaande beleid afgestemd op het kwijtscheldingsbeleid van inliggende gemeenten en omliggende waterschappen?

We beantwoorden vraag 1c en 1 d tezamen. Het kwijtscheldingsbeleid van Delfland komt nu in grote lijnen overeen met dat van inliggende gemeenten en omliggende waterschappen. Alle omliggende waterschappen hanteren een kwijtscheldingsnorm van 100 procent (iedereen met een inkomen op bijstandsniveau en zeer laag vermogen krijgt kwijtschelding). De volledige aanslag wordt kwijtgescholden. Dit geldt ook voor vrijwel alle inliggende gemeenten.

Er zijn wel kleine verschillen. Het Rijk bepaalt in grote mate op welke wijze gemeenten en waterschappen moeten berekenen of een huishouden in aanmerking komt voor kwijtschelding. In 2011 en 2012 is de mogelijkheid om kwijtschelding te verlenen op enkele punten verruimd. Gemeenten en waterschappen konden hier gebruik van maken, maar dit was geen verplichting. Gemeenten en waterschappen maken dan ook in verschillende mate gebruik van de verruimingsmogelijkheden. Delfland is zeer ruimhartig en past alle verruimingen toe. Dat geldt niet voor alle inliggende gemeenten en omliggende waterschappen. De verruiming leidde echter maar tot een klein aantal extra aanvragen (circa 50).

2a. Hoe hebben de opbrengsten uit de waterschapsheffingen zich ontwikkeld in de periode 2009 tot en met 2014?

In 2008 is de gemoderniseerde Waterschapswet van kracht geworden. Het belastingstelsel van de waterschappen is daardoor per 1 januari 2009 ingrijpend gewijzigd. We onderzoeken daarom de verandering van 2009 tot en met 2014. De belangrijkste waterschapsheffingen na 2009 zijn de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing.

De watersysteemheffing is van 2009 op 2014 in Delfland gestegen met gemiddeld 6,0 procent per jaar (van 128 euro per huishouden naar 172 euro per huishouden, prijspeil 2014).[53] De stijging in de andere randstadwaterschappen (Amstel, Gooi en Vecht, De Stichtse Rijnlanden, Hollandse Delta, Rijnland en Schieland en de Krimpenerwaard) is met gemiddeld 3,9 procent per jaar (129 euro per huishouden in 2009 en 156 euro per

[53] We vergelijken de ontwikkeling in Delfland met die in andere randstadwaterschappen en in geheel Nederland. De totale opbrengst in Nederland is altijd hoger dan die in Delfland. Daarom vergelijken we de opbrengst per huishouden.

huishouden in 2014) lager. In geheel Nederland is de stijging nog lager. De opbrengst per huishouden stijgt van 150 naar 170 euro (gemiddeld 2,6 procent per jaar).

De opbrengst uit de zuiveringsheffing is van 2009 op 2014 in Delfland gestegen met gemiddeld 7,5 procent per jaar (van 168 euro per huishouden in 2009 naar 241 euro per huishouden in 2014, prijspeil 2014). Ook hier is de stijging in de andere randstadwaterschappen lager. De opbrengst stijgt in deze waterschappen met gemiddeld 0,1 procent per jaar (van 150 euro per huishouden naar 151 euro per huishouden). In tussenliggende jaren is de opbrengst wel hoger geweest dan 151 euro per huishouden (157 euro per huishouden in 2011 en 2012). In heel Nederland stijgt tussen 2009 en 2014 de opbrengst uit de zuiveringsheffing gemiddeld 0,8 procent per jaar. In 2009 is de opbrengst per huishouden 157 euro en in 2014 163 euro.

2b. Welke bedragen waren naar schatting gemoeid met de kwijtscheldingen in de periode 2009 tot en met 2014?

In 2009 was in Delfland 3,1 miljoen euro van de opbrengst uit de watersysteemheffing bedoeld om te compenseren voor inkomstenderving door kwijtschelding van de watersysteemheffing (5,78 euro per huishouden, 4,5 procent van de watersysteemheffingsopbrengst) en 4,6 miljoen euro (8,58 euro per huishouden, 5,1 procent van de opbrengst uit de zuiveringsheffing) voor kwijtschelding van de zuiveringsheffing. In 2014 is 6,4 procent van de opbrengst uit de watersysteemheffing bedoeld om te compenseren voor kwijtgescholden watersysteemheffingsaanslagen (totaal 5,8 miljoen euro ofwel 10,93 euro per huishouden) en 7,0 procent van de opbrengst uit de zuiveringsheffing voor kwijtschelding van zuiveringsheffingsaanslagen (totaal 9,1 miljoen euro ofwel 17 euro per huishouden). Het bedrag dat belastingbetalers bijdragen omdat aanslagen van de watersysteemheffing worden kwijtgescholden is gemiddeld met 14 procent per jaar gestegen. Voor de zuiveringsheffing is de stijging 15 procent per jaar.

In de andere randstadwaterschappen is gemiddeld sprake van een veel kleinere stijging van de inkomstenderving door kwijtschelding. Het bedrag dat in rekening wordt gebracht om te compenseren voor kwijtschelding van de watersysteemheffing stijgt gemiddeld 4,5 procent per jaar tussen 2009 en 2014 (van 5,10 euro per huishouden in 2009 naar 6,35 euro per huishouden in 2014) en dat van de zuiveringsheffing is gemiddeld gedaald met 0,5 procent per jaar (van 8,10 euro per huishouden in 2009 naar 7,91 euro per huishouden in 2014). Er zijn wel aanzienlijke verschillen tussen deze groep van waterschappen. De ontwikkelingen in Amstel, Gooi en Vecht zijn vergelijkbaar met die in Delfland.

In heel Nederland stijgt het bedrag dat belastingbetalers betalen omdat een deel van de aanslagen voor de watersysteemheffingen wordt kwijtgescholden met gemiddeld 5,7 procent per jaar (stijging van 99 cent van 2009 op 2014). De stijging bij de zuiveringsheffing is gemiddeld 3,5 procent per jaar (ook 99 cent van 2009 op 2014).

De uitvoeringskosten komen hier in alle gevallen bovenop. De vermelde bedragen zijn alleen de bedragen die belastingbetalers betalen om te compenseren voor gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding.

De inkomstenderving door kwijtschelding stijgt in Delfland dus sterker dan gemiddeld in Nederland en gemiddeld in andere randstadwaterschappen. Als we kijken naar individuele waterschappen blijkt de ontwikkeling in Amstel, Gooi en Vecht vergelijkbaar te zijn met die in Delfland.

2c. Een deel van de belastingen blijkt jaarlijks om uiteenlopende redenen oninbaar. Is de mate waarin belastingen oninbaar zijn veranderd in de periode 2009 tot en met 2014?

We zagen eerder dat in Delfland tussen 2009 en 2014 de opbrengst uit zowel de watersysteemheffing als de zuiveringsheffing is gestegen. In de hele onderzochte periode is het bedrag dat belastingbetalers betalen aan Delfland omdat een deel van de aanslag oninbaar is ongeveer 1,1 procent van de watersysteemheffing en 1,6 procent van de zuiveringsheffing. De oninbaarheid van de belastingen houdt dus in Delfland min of meer gelijke tred met de stijging van de opbrengst. Dat is ook het geval in de andere randstadwaterschappen en in Nederland.

2d. Welke invloed heeft het kwijtscheldingsbeleid op de opbrengsten uit de waterschapsheffingen?

Doordat waterschappen kwijtschelding verlenen ontvangen zij van een deel van de huishoudens geen belastingen. Deze gederfde inkomsten worden gecompenseerd door de te realiseren opbrengst te verhogen met het bedrag dat naar verwachting wordt kwijtgescholden. Door kwijtschelding is de opbrengst uit de watersysteem- en zuiveringsheffing dus in principe hoger dan wanneer er geen kwijtschelding zou zijn. De verwachting is wel dat het oninbare bedrag hoger is als een waterschap geen kwijtschelding verleent. Het oninbare bedrag stijgt echter waarschijnlijk minder sterk dan de mate waarin de inkomstenderving door van kwijtschelding daalt als er geen kwijtschelding zou zijn.

In het huidige coalitieakkoord is afgesproken dat het kwijtscheldingsbeleid niet wordt veranderd. Uit het antwoord bij vraag 2b blijkt dat de inkomstenderving door kwijtschelding tussen 2009 en 2014 een wat groter deel van de opbrengst zijn gaan uitmaken. Er zijn meer huishoudens die (succesvol) een beroep doen op kwijtschelding.[54] De overgebleven belastingbetalers (huishoudens en bedrijven) betalen daardoor in 2014 meer als gevolg van kwijtgescholden aanslagen dan in 2009.

2e Welke invloed heeft het kwijtscheldingsbeleid op de tarieven van de waterschapsheffingen?

De zuiveringsheffing bestaat uit één tarief (een bedrag per vervuilingseenheid). In Delfland is het tarief van de zuiveringsheffing 92 euro per vervuilingseenheid. Een meerpersoonshuishouden betaalt drie keer dit tarief, bij bedrijven verschilt het

[54] We zagen eerder dat Delfland in 2014 een iets ruimer kwijtscheldingsbeleid hanteert dan in 2009 omdat het waterschap alle verruimingsmogelijkheden die het Rijk biedt toepast. Dit heeft volgens de jaarrekening van 2013 weinig invloed gehad op het aantal aanvragen.

betaalde bedrag. Van de 92 euro is 6,49 euro (7,0 procent) nodig omdat een deel van de aanslagen van de zuiveringsheffing wordt kwijtgescholden. Het gewogen gemiddelde tarief in andere randstadwaterschappen is 54 euro. Hiervan is 5,3 procent nodig voor kwijtschelding (2,85 euro). Het gewogen gemiddelde tarief in Nederland is 56 euro, waarvan 2,12 euro (3,8 procent) bedoeld is om te compenseren voor kwijtschelding van aanslagen.

De watersysteemheffing is complexer. Deze bestaat uit vier tarieven. De ingezetenenheffing wordt betaald door huishoudens. Daarnaast is er een heffing gebouwd (betaald door eigenaren van gebouwen), heffing ongebouwd (betaald door eigenaren van ongebouwde grond behalve natuurgrond) en heffing natuur (voor eigenaren van natuurgrond). In principe kan alleen de ingezetenenheffing worden kwijtgescholden.

Voor alle vier tarieven geldt in Delfland dat circa 6 tot 6,5 procent van het tarief wordt betaald omdat een deel van de aanslagen wordt kwijtgescholden. In de andere randstadwaterschappen is dat gemiddeld 3 tot 4 procent. In heel Nederland gemiddeld circa 1,5 tot 3,0 procent.

We zien dus dat in Delfland in 2014 een relatief groot deel van het betaalde tarief nodig is om extra inkomsten te generen die nodig zijn om te compenseren voor kwijtschelding.

2f. Welk effect heeft het kwijtscheldingsbeleid op de lastendruk, dat is het totale bedrag dat huishoudens en bedrijven betalen aan het waterschap?

Belastingbetalers betalen vaak meerdere heffingen aan het waterschap. Een huishouden betaalt de ingezetenenheffing en zuiveringsheffing en in geval er een koopwoning is ook de heffing gebouwd. Bedrijven betalen ook de zuiveringsheffing en heffing gebouwd. Een agrariër betaalt daarnaast de heffing ongebouwd. Als we alleen kijken naar de tariefontwikkeling dan ontbreekt een totaalbeeld. Er wordt daarom ook vaak gekeken naar de lastenontwikkeling voor voorbeeldhuishoudens en bedrijven (tabel 4).

Tabel 4 Uitgangspunten voorbeeldhuishoudens en bedrijven.

	Woz-waarde	Vervuilings eenheden	Oppervlakte (ha)
Meerpersoonshuishouden, huurwoning	n.v.t.	3	n.v.t.
Meerpersoonshuishouden, koopwoning	Gemiddelde waarde per waterschap	3	n.v.t.
Agrarisch bedrijf	373.370	3	40
Groothandel	2.240.220	7	n.v.t.
Productiebedrijf voedingsmiddelen industrie	11.201.080	300	n.v.t.

De huurder uit tabel 4 betaalt in 2014 in Delfland 391 euro. 6,9 procent (27 euro) wordt betaald omdat andere huurders kwijtschelding ontvangen. In de andere randstadwaterschappen betaalt de huurder gemiddeld 12 euro (4,8 procent van het betaalde bedrag) voor kwijtschelding en in Nederland gemiddeld 9 euro (3,7 procent).

Het huishouden met een eigenkoopwoning betaalt in 2014 in Delfland 443 euro. Hiervan is 30 euro (6,8 procent) nodig om de gederfde inkomsten op te vangen als gevolg van kwijtschelding. In de andere randstadwaterschappen is dat gemiddeld 14 euro (4,7 procent) en in Nederland 10 euro (3,3 procent van het betaalde bedrag).

Het agrarische voorbeeldbedrijf betaalt in Delfland 4.009 euro. 6,5 procent (262 euro) wordt gebruikt omdat een deel van de aanslagen voor huishoudens wordt kwijtgescholden. In de randstadwaterschappen is dit percentage gemiddeld 3,5 procent (119 euro), in Nederland gemiddeld 1,3 procent (58 euro).

De voorbeeldgroothandel betaalt in 2014 in Delfland 1.223 euro. Daarvan wordt 6,6 procent (81 euro) gebruikt voor kwijtschelding. In de randstadwaterschappen is dat gemiddeld 4,2 procent (40 euro) en in Nederland gemiddeld 2,6 procent (29 euro).

Het voorbeeldproductiebedrijf in de voedingsmiddelenindustrie ten slotte betaalt in 2014 in Delfland 30.518 euro. 7,0 procent (2.126 euro) is voor kwijtschelding. Gemiddeld in de randstadwaterschappen is dat 4,9 procent (931 euro) en in Nederland 3,3 procent (676 euro).

In Delfland is dus een relatief groot deel van de betaalde belasting nodig om te compenseren voor het feit dat aanslagen worden kwijtgescholden.

3a. Wat zijn de mogelijke opbrengsten als het kwijtscheldingsbeleid wordt aangepast of afgeschaft?

Er zijn verschillende mogelijkheden voor het waterschap om het kwijtscheldingsbeleid aan te passen:

1. De kwijtscheldingsnorm kan worden aangepast.

2. Het waterschap kan voortaan een gedeelte van de aanslag kwijtschelden (in plaats van de hele aanslag).

3. Het waterschap kan kwijtschelding van beide of een van de twee heffingen afschaffen.

De inkomstenderving door kwijtschelding verandert ook als de kosten anders worden verdeeld over de verschillende groepen belastingbetalers.

Kwijtscheldingsnorm aanpassen

De kwijtscheldingsnorm geeft ruwweg aan bij welk inkomen een huishouden kwijtschelding krijgt. Een kwijtscheldingsnorm van 100 procent (wat vrijwel alle waterschappen en gemeenten hanteren) betekent dat alle huishoudens met een

inkomen op bijstandsniveau en weinig vermogen kwijtschelding krijgen. Een lagere kwijtscheldingsnorm betekent dat veel minder huishoudens in aanmerking komen voor kwijtschelding. Het bedrag dat wordt kwijtgescholden is dan lager dan bij volledige kwijtschelding. Er is dus een lagere opbrengst nodig als de kwijtscheldingsnorm wordt verlaagd. Er zijn echter te weinig gegevens beschikbaar om te berekenen hoeveel lager de opbrengst dan wordt.

Een belangrijke kanttekening bij deze optie is dat verlaging van de kwijtscheldingsnorm zou kunnen leiden tot veel hogere uitvoeringskosten. Er kan mogelijk geen gebruik meer worden gemaakt van de diensten van het Inlichtingenbureau. Dit betekent dat het waterschap (of de RBG, de uitvoeringsinstantie) alles ieder jaar zelf moet controleren.

Gedeeltelijke kwijtschelding

Het waterschap scheldt in 2014 het volledige bedrag kwijt. Het is ook mogelijk om een gedeelte van het bedrag kwijt te schelden. Alle huishoudens betalen dan een bijdrage aan het waterschap. We hebben in dit rapport het effect berekend wanneer voortaan 90 procent van de aanslag wordt kwijtgescholden (het beleid tot 2015 van één van de inliggende gemeenten) en als 75 procent van de aanslag wordt kwijtgescholden.

Als 90 procent van de aanslag wordt kwijtgescholden daalt de opbrengst uit de watersysteemheffing met 0,6 procent (500 duizend euro). De opbrengst uit de zuiveringsheffing daalt met hetzelfde percentage (dat is 777 duizend euro). Als 75 procent van de aanslag wordt kwijtgescholden wordt de opbrengst uit de watersysteemheffing 1,4 procent lager (1,2 miljoen euro) en de opbrengst uit de zuiveringsheffing daalt 1,5 procent (1,9 miljoen euro).

Een belangrijk nadeel van gedeeltelijke kwijtschelding is dat er veel aanslagen zullen worden verstuurd voor kleine bedragen. Invordering is dan relatief duur. De kosten van het innen van een aanslag wegen dan niet op tegen de aanslag (enkele tientjes). Maar als het bedrag niet wordt ingevorderd dan is de kans groot dat de belastingplichtige het volgende jaar ook niet zal betalen.

Volledige kwijtschelding

Delfland kan ook kwijtschelding volledig afschaffen of de kwijtschelding voor één van de heffingen volledig afschaffen. We hebben het effect berekend als alleen kwijtschelding op de zuiveringsheffing vervalt en als er helemaal geen kwijtschelding meer is.

Als alleen de kwijtschelding van de zuiveringsheffing wordt afgeschaft dan daalt de opbrengst uit de zuiveringsheffing 6,0 procent (7,7 miljoen euro). Omdat de gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding worden toegerekend aan de relevante heffing daalt alleen de opbrengst uit de zuiveringsheffing als kwijtschelding op de zuiveringsheffing wordt afgeschaft. De opbrengst uit de watersysteemheffing blijft hetzelfde. Als (ook) de kwijtschelding op de watersysteemheffing wordt afgeschaft dan daalt de opbrengst uit de watersysteemheffing 5,5 procent (5,0 miljoen euro).

Een belangrijk nadeel, dat het sterkst zal spelen als kwijtschelding volledig wordt afgeschaft, is dat huishoudens van gemeenten en omliggende waterschappen wel

kwijtschelding krijgen. Binnen enkele gemeenten ontstaat zelfs verschil tussen arme huishoudens in het deel dat hoort bij Delfland en het deel dat hoort bij andere waterschappen. De huishoudens in Delfland zouden de volledige aanslag moeten betalen, de huishoudens in de andere waterschappen in een zelfde financiële positie niets. Dat leidt de eerste jaren tot veel bezwaren en negatieve media aandacht.

Er is bij alle berekeningen van uitgegaan dat als het kwijtscheldingsbeleid krapper wordt, het oninbare bedrag stijgt. Er zijn geen harde gegevens om te bepalen in welke mate oninbaarheid stijgt. Uit de beperkte informatie die beschikbaar is komt naar voren dat de stijging beperkt is. We zijn ervan uitgegaan dat het oninbare bedrag stijgt met 15 procent van het bedrag dat niet meer wordt kwijtgescholden.

De uitvoeringskosten kunnen ook veranderen als Delfland gedeeltelijke kwijtschelding gaat hanteren of als kwijtschelding wordt afgeschaft. Hier is in de berekeningen geen rekening mee gehouden.

Kostenaandeel ingezetenen aanpassen

De kwijtschelding in Delfland is niet alleen hoog omdat er relatief veel huishoudens in aanmerking komen voor kwijtschelding, maar ook omdat de tarieven voor ingezetenen in Delfland hoog zijn. Dat komt onder meer omdat besloten is (mede op basis van wetgeving) dat huishoudens (ingezetenen) een groot deel van de kosten van het watersysteembeheer betalen. Het waterschapsbestuur kan het kostenaandeel van ingezetenen verkleinen. Afhankelijk van de mate waarin het kostenaandeel van ingezetenen daalt, dalen ook de kosten die worden gederfd als gevolg van kwijtschelding. Deze verandering betekent is uiteindelijk vooral een lastenverschuiving. Huishoudens betalen een lager tarief ten gunste van eigenaren van gebouwen en eigenaren van grond. De daling van de inkomstenderving doordat de daling van het ingezetenentarief weegt niet op tegen de stijging van de tarieven voor eigenaren van gebouwen en grond doordat zij een groter deel van de kosten betalen.

Kosten kwijtschelding rechtstreeks toerekenen

Waterschappen mogen kiezen of zij kosten die zij voor een specifieke groep maken rechtstreeks in rekening brengen bij die groep of verdelen over alle groepen belastingbetalers. Delfland verdeelt de kosten van kwijtschelding nu over alle groepen belastingbetalers. Het is vermoedelijk ook mogelijk om de kosten van kwijtschelding rechtstreeks in rekening te brengen bij ingezetenen (huishoudens). De ‘kwijtscheldingskosten’ worden immers voor deze groep gemaakt. Eigenaren van gebouwen en grond betalen hierdoor een wat lager bedrag aan het waterschap. Het tarief voor huishoudens stijgt: zij betalen alle gederfde inkomsten. Ook dit is vooral een lastenverschuiving.

3b. Is er risico dat oninbaarheid toeneemt als het kwijtscheldingsbeleid krapper wordt of wordt afgeschaft?

Het is zeker mogelijk dat het oninbare bedrag stijgt als het kwijtscheldingsbeleid krapper wordt of wordt afgeschaft. De Unie van Waterschappen wijst hier meerdere

malen op in een rapport over kwijtschelding.[55] Er is echter geen onderzoek naar gedaan. Wij hebben een eenvoudige regressie analyse uitgevoerd. Er lijkt verband te zijn tussen inkomstenderving door oninbaarheid en kwijtschelding. De gegevens zijn echter afkomstig van waterschappen met een bijna gelijk kwijtscheldingsbeleid. Het is mogelijk dat het verband anders wordt als meer huishoudens met een inkomen op bijstandsniveau een aanslag moeten betalen.

Afschaffen of krapper maken van het kwijtscheldingsbeleid wordt weinig gedaan. Er is voor zover wij weten precies één gemeente in Nederland waar kwijtschelding is afgeschaft. Deze gemeente geeft aan dat dit geen merkbaar effect heeft gehad op oninbaarheid. Het gaat echter om een kleine gemeente. Er zijn wel enkele gemeenten waar is gesproken over het afschaffen van kwijtschelding. Dit is niet omgezet in beleid. Vermoedelijk liggen hier vooral bestuurlijke voorkeuren aan ten grondslag.

De Regionale Belasting Groep (de uitvoeringsorganisatie voor de Delflandse belastingen) vermoed dat een krapper kwijtscheldingbeleid wel leidt tot grotere oninbaarheid, maar dat de kosten die gemoeid zijn met oninbaarheid niet sneller zullen stijgen dan het bedrag dat wordt kwijtgescholden daalt.

4a. Kan een afvalwaterzuiveringsinstallatie (AWZI) als nutsvoorziening worden aangemerkt?

4b. Zo ja, is het op basis hiervan mogelijk om kwijtschelding voor de zuiveringsheffing te laten vervallen?

Vraag 4a en 4b beantwoorden we tezamen. Een nutsvoorziening is een voorziening die het algemeen belang dient. Hier worden in Nederland onder meer de elektriciteits-, gas- en drinkwatervoorziening toegerekend. Deze voorzieningen worden geleverd door nutsbedrijven.

De voorzieningen die een waterschap levert dienen ook een belangrijk algemeen nut. Als er een argument wordt gezocht om een heffing niet kwijt te schelden kan er op worden gewezen dat iedereen baat heeft bij het zuiveren van afvalwater of droge voeten en dat daarom alle huishoudens moeten betalen.

Een belangrijk verschil tussen waterschappen en drinkwaterbedrijven (en andere nutsbedrijven) is dat er bij drinkwaterbedrijven (en gas en elektra) een direct verband is tussen de geleverde dienst (drinkwater) en betaling. Stel dat een huishouden niet is aangesloten op het drinkwaternetwerk dan betaalt het huishouden niets aan het drinkwaterbedrijf. De waterschapsheffingen moeten worden betaald, ongeacht of men aangesloten is op riolering. Het feit dat huishoudens wel *moeten* betalen, ongeacht gebruik kan een reden zijn om ruimhartig te zijn bij kwijtschelding.

Het probleem dat Delfland een beleid zou hanteren dat afwijkt van de inliggende gemeenten en omliggende waterschappen verandert uiteraard niet door voorzieningen aan te merken als nutsvoorzieningen. Gemeenten kunnen in principe ook zeggen dat riolering een nutsvoorziening is en dit gebruiken als argument om

[55] Unie van Waterschappen 2012.

geen kwijtschelding te geven, maar zij doen dit niet. Het is dus maar de vraag of het argument 'nutsbedrijf' steekhoudend zal zijn voor burgers en de media.

5a. In hoeverre kan er sprake zijn van misbruik?

5b. Heeft Delfland de mogelijkheid om te onderzoeken of er sprake is van misbruik en wordt hier gebruik van gemaakt?

5c. Is misbruik op eenvoudige wijze te verminderen?

Ook deze vragen beantwoorden we in één keer. Om antwoord te krijgen op deze vragen hebben we gesproken met de Regionale Belasting Groep (RBG). De RBG voert de belastingen uit voor onder meer Delfland. Het uitvoeren van het kwijtscheldingsbeleid is hier onderdeel van.

De mogelijkheid tot kwijtschelding is beperkt. De RBG werkt samen met het Inlichtingenbureau. Dit bureau kan onder meer nagaan welke bankrekeningen een huishouden heeft, welke inkomsten (uit loondienst of uitkering). Bestanden zijn tegenwoordig gekoppeld. Daardoor is het lastig om iets te verbergen.

De RBG controleert zelf ook gegevens. Een huishouden dat een aanvraag doet voor kwijtschelding moet niet alleen een formulier invullen, maar ook veel bijlagen meesturen (bankafschriften voor een langere periode bijvoorbeeld). De RBG controleert de consistentie van de gegevens. Klopt het bijvoorbeeld dat een huishouden geen vermogen heeft of blijkt uit de bankafschriften wat anders?

Het is mogelijk om ten onrechte kwijtschelding te krijgen, maar dan moet de aanvrager wel heel zorgvuldig te werk gaan. De bankrekeningen moeten bijvoorbeeld op het goede moment leeg zijn, en vermogen (bijvoorbeeld een auto) moet op de naam van anderen worden gezet. Er zullen weinig huishoudens zijn die dit doen.

Het nog verder terugdringen van misbruik zal veel mankracht kosten en weegt mogelijk niet op tegen de baten.

6a. Wat zijn de voor- en nadelen van de door Delfland gehanteerde methodiek voor kwijtschelding?

Delfland hanteert een ruimhartig kwijtscheldingsbeleid. Huishoudens met een inkomen op bijstandsniveau en (vrijwel) zonder vermogen betalen geen waterschapsheffingen. Dit heeft voordelen. Het beleid sluit aan bij dat van de meeste inliggende gemeenten en bij omliggende waterschappen. Uniformiteit vereenvoudigt de samenwerking in de Regionale Belasting Groep. Hoe uniformer het beleid, hoe lager de uitvoeringskosten. Ook leidt verschil tussen waterschappen of tussen het waterschap en gemeenten tot onbegrip bij huishoudens. Zij maken geen onderscheid tussen verschillende overheidslagen en zullen het niet begrijpen als zij bijvoorbeeld de aanslag van het waterschap wel en van de gemeente niet hoeven te voldoen.

Daarnaast toont het waterschap wat de Unie van Waterschappen noemt 'het sociale gezicht'. Financieel zwakkere huishoudens worden gesteund door het waterschap. De

Unie van Waterschappen wijst er ook op dat dit een keerzijde heeft. In feite betalen de huishoudens en bedrijven die hun aanslag wel betalen een solidariteitsbijdrage. Hun aanslag is hoger door kwijtschelding.

Dit wijst ook meteen op een nadeel van het ruime kwijtscheldingsbeleid. Delfland heeft een zwakke sociale structuur. Er zijn relatief veel huishoudens met een laag inkomen. De kosten van kwijtschelding zijn daarom relatief hoog. Tijdens een recessie stijgen de kosten van kwijtschelding sterk omdat meer huishoudens in aanmerking komen voor kwijtschelding. De lasten voor huishoudens en bedrijven die wel belasting betalen stijgen dan niet alleen als gevolg van de taakuitoefening door het waterschap, maar ook doordat een steeds groter deel van de belastingbetalers de belasting niet kan betalen.[56]

6b. Welke verbeteringen in de uitvoering van het kwijtscheldingbeleid zijn er te onderkennen?

En in het verlengde hiervan de hoofdvraag:

Is het huidige kwijtscheldingsbeleid doelmatig? Welke aanbevelingen zijn eventueel mogelijk om te komen tot doelmatiger kwijtscheldingsbeleid.

Het huidige bestuur heeft zich in grote lijnen aan de afspraak in het coalitieakkoord gehouden. Het kwijtscheldingbeleid is, op een paar kleine punten na, niet veranderd. Het gaat om kleine veranderingen. In dat opzicht is het beleid doelmatig.

Daarnaast geldt dat het beleid nu in grote lijnen overeenkomt met dat van omliggende waterschappen en inliggende gemeenten. Dit vereenvoudigt samenwerking in de Regionale Belasting Groep. Hoe uniformer het beleid, hoe lager de uitvoeringskosten. Ook maakt uniformiteit het beleid voor huishoudens begrijpelijk en acceptabel.

Het huidige kwijtscheldingsbeleid betekent echter wel dat de belastingbetalers van wie de aanslag niet wordt kwijtgescholden een soort solidariteitsbijdrage betalen via hun heffing. Zij betalen de aanslagen die worden kwijtgescholden en die oninbaar zijn. Dit kan een reden zijn om het kwijtscheldingsbeleid krapper te maken.

Het gevolg van een krapper kwijtscheldingsbeleid is dat de lastendruk voor de huishoudens en bedrijven die geen kwijtschelding krijgen daalt. Het kwijtscheldingsbeleid van Delfland wijkt dan wel af van andere waterschappen en inliggende gemeenten. Allereerst betekent dit dat samenwerking lastiger wordt en dat uitvoeringskosten kunnen stijgen.

Ten tweede roept het weerstand op. Huishoudens die nu nog kwijtschelding krijgen maar na een wijziging niet meer zullen bezwaar maken. Waarom moeten zij aan het waterschap wel betalen en aan de gemeente niet? Dit betekent dat de uitvoeringsorganisatie RBG, zeker in het eerste jaar, veel tijd en geld zal moeten

[56] Verreweg het grootste deel van de aanslag die huishoudens en bedrijven betalen wordt natuurlijk nog steeds gebruikt om de reguliere waterschapstaken (zuivering en transport afvalwater, watersysteembeheer) te bekostigen.

steken in het verwerken van de bezwaren en niet toekomt aan het versturen van aanmaningen of het overgaan tot invordering. De belastingopbrengsten in Delfland zullen dus aanvankelijk lager zijn als het kwijtscheldingsbeleid krapper wordt.

De weerstand kan ook leiden tot negatieve aandacht in de media. Het is uiteraard niet zeker dat dit gebeurt. De gemeente die kwijtschelding heeft afgeschaft heeft dit redelijk geruisloos gedaan. Er is geen aandacht voor geweest in de pers. Het ging echter maar om een kleine gemeente. Wijken als de Schilderswijk in 's-Gravenhage staan volop in de belangstelling. Als inwoners van dit soort wijken voortaan hun aanslag aan het waterschap moeten betalen leidt dit makkelijker tot aandacht in media (en vervolgens de Tweede Kamer) dan in een kleine gemeente in Brabant.

Tegelijk geldt dat als Delfland in eerste instantie het kwijtscheldingsbeleid als enige wijzigt andere waterschappen en gemeenten later mogelijk volgen. Het probleem dat het kwijtscheldingsbeleid van Delfland afwijkt kan dus tijdelijk zijn.

Er zijn wel enkele aanbevelingen om een eventuele verandering van het kwijtscheldingsbeleid te vereenvoudigen:

1. Als Delfland als enige waterschap het kwijtscheldingsbeleid aanpast, kan dit leiden tot (veel) negatieve aandacht voor Delfland. Dit komt dan onder meer omdat het beleid van Delfland af gaat wijken van dat van de andere waterschappen. Het is daarom raadzaam om met een aantal waterschappen gezamenlijk het beleid aan te passen.

2. Een wijziging zou lang moeten worden voorbereid. Daardoor kunnen huishoudens worden geïnformeerd en kan de RBG voor zover mogelijk voorbereidingen treffen.

Er is ook een aanbeveling richting wetgeving. Het onderzoek laat zien dat er grote verschillen zijn tussen waterschappen in de mate waarin er inkomstenderving is als gevolg van kwijtschelding en oninbare aanslagen. Ieder waterschap lost dit nu zelf op door bij de tariefbepaling rekening te houden met de verwachte gederfde inkomsten. Er is dus sprake van een solidariteitsheffing. In een waterschap betalen de huishoudens en bedrijven met betalingscapaciteit de aanslagen voor de huishoudens zonder betalingscapaciteit.

Het is de vraag of het redelijk is dat alleen belastingbetalers van Delfland opdraaien voor de lage betalingscapaciteit van huishoudens in Delfland. De lage betalingscapaciteit is immers geen gevolg van waterschapsbeleid, maar van economische en demografische factoren waar waterschappen geen invloed op hebben. Het heeft wel invloed op tariefverschillen tussen waterschappen.

Bij gemeenten en provincies worden dit soort verschillen verkleint via een algemene uitkering (uit het gemeente- respectievelijk provinciefonds) van het Rijk.[57] Delfland (en andere waterschappen met huishoudens met een lage betalingscapaciteit) zouden

[57] Wassenaar en Verhagen, 2006.

er voor kunnen pleiten dat er een vereveningsfonds komt waarmee de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding gelijk wordt verdeeld over alle belastingbetalers in Nederland. Het ligt het meest voor de hand dat de middelen in een vereveningsfonds afkomstig zijn van de waterschappen en niet van het Rijk. Middelen zouden kunnen worden verdeeld op basis van sociaal economische kenmerken van de huishoudens in een waterschap.

De komende jaren wordt de Waterschapswet en geëvalueerd. Het punt dat er grote verschillen bestaan tussen waterschappen in de inkomstenderving door kwijtschelding zou in de evaluatie moeten worden meegenomen.

Literatuur

Allers, M.A., 1996, *Financiële gevolgen van de verruiming van het kwijtscheldingsbeleid van de gemeente Groningen*, COELO-rapport, maart 1996.

Allers, M.A., C. Hoeben, J. Th. Van der Veer, E. Gerritsen, 2005. *Atlas van de lokale lasten 2005*, Groningen, COELO.

Allers, M.A., C. Hoeben, L. Janzen, M. van Gelder, J.B. Geertsema, J. Veenstra, 2014. *Atlas van de lokale lasten. Monitor van de ontwikkeling van de lokale lasten op macro- en microniveau 2014*. Groningen, COELO.

Unie van Waterschappen 2012. *Kwijtschelding waterschappen*. 's-Gravenhage.

Wassenaar, M.C., A.J.W.M. Verhagen, 2006. *Financiën van de decentrale overheden*. Den Haag: Sdu uitgevers.

Bijlage 1 Doorrekening effecten hogere oninbaarheid

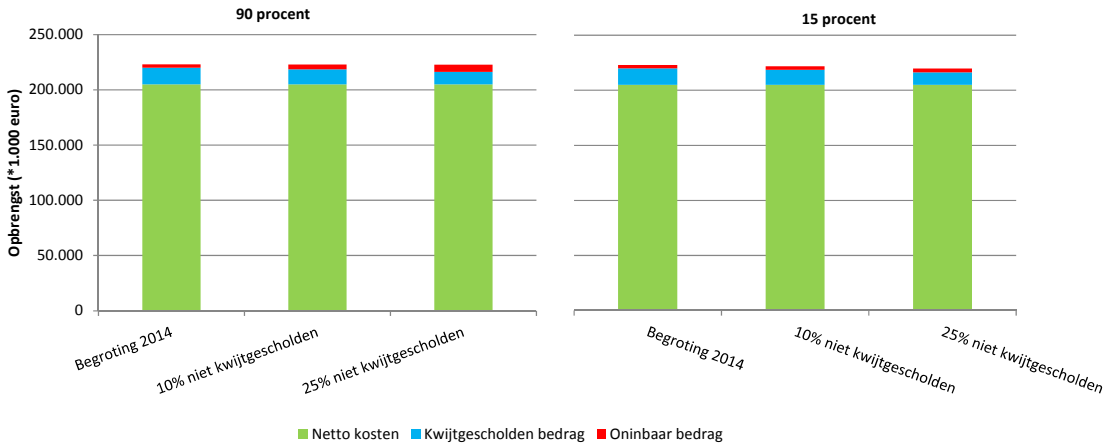
In het hele rapport is ervan uitgegaan dat een krapper kwijtscheldingsbeleid leidt tot een groter oninbaar bedrag. We gaan er in het rapport steeds vanuit dat het oninbare bedrag stijgt met 15 procent van het bedrag waarmee de gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding dalen. Zoals aangeven is dit een aanname.

Welk effect heeft een krapper kwijtscheldingsbeleid op de opbrengsten als de oninbaarheid in veel sterkere mate toeneemt? Het is onwaarschijnlijk dat het oninbare bedrag sterker stijgt dan het bedrag waarmee de inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding daalt. Dat zou betekenen dat de huishoudens en bedrijven die *geen* kwijtschelding kregen, door het krappere kwijtscheldingsbeleid hun aanslag vaker niet betalen. Dat is niet aannemelijk.

In deze bijlage geven we opbrengstontwikkeling weer als de oninbaarheid niet stijgt met 15, maar met 90 procent van het bedrag waarmee de gederfde inkomsten als gevolg van kwijtschelding dalen. Figuur 44 geeft weer welk effect gedeeltelijke kwijtschelding in dat geval heeft op de opbrengsten. We zagen in hoofdstuk 4 dat als we ervan uitgaan dat het oninbare bedrag stijgt met 15 procent waarmee de inkomstenderving door kwijtschelding daalt, de benodigde opbrengst daalt met 0,6 procent (1,3 miljoen euro) als het kwijtscheldingsbeleid verandert naar een maximale kwijtschelding van 90 procent van de aanslag. Als we ervan uitgaan dat het oninbare bedrag *stijgt met 90 procent van het bedrag* waarmee de inkomstenderving door kwijtschelding daalt, daalt de benodigde opbrengst in veel minder mate. Dat ligt voor de hand: de verminderde inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding wordt immers bijna volledig gecompenseerd door de hogere oninbaarheid. De benodigde opbrengst daalt in dit geval met 0,1 procent (0,2 miljoen euro).

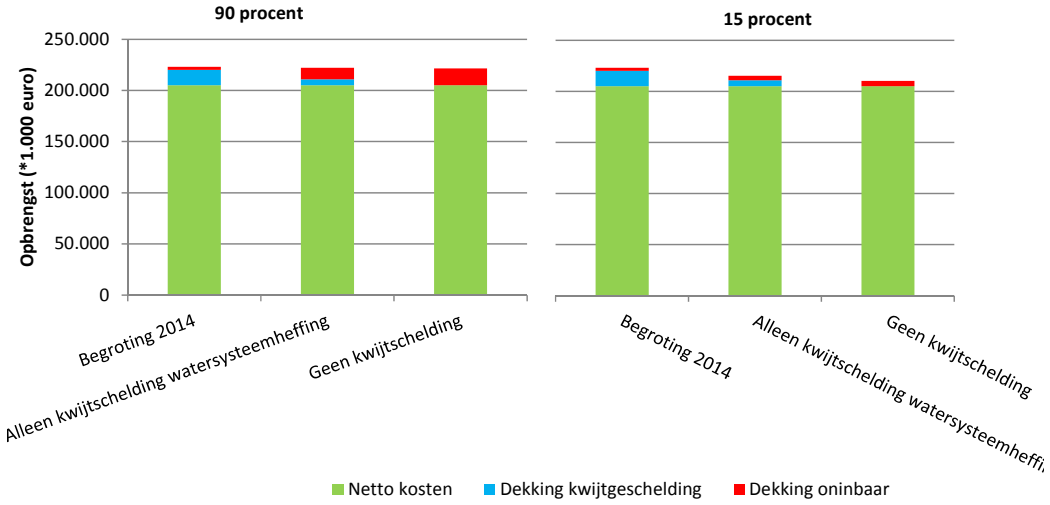
Als 75 procent van de aanslag wordt kwijtgescholden daalt de opbrengst 1,5 procent (3,2 miljoen euro) (uitgaande van een stijging van het oninbare bedrag met 15 procent van de daling van de inkomstenderving door kwijtschelding). Als we niet uitgaan van 15 procent maar van 90 procent daalt de opbrengst bij een maximale kwijtschelding van 75 procent van de aanslag met 0,2 procent (0,3 miljoen euro).

Figuur 44 Aandeel kwijtschelding en oninbaarheid in totale opbrengst (zuiveringsheffing en watersysteemheffing) in begroting 2014 en bij gedeeltelijke kwijtschelding van de aanslag als oninbaarheid stijgt met 90 procent en met 15 procent van het bedrag waarmee inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding daalt.

Figuur 45 geeft de ontwikkelingen weer als kwijtschelding voor de zuiveringsheffing wordt afgeschaft en als kwijtschelding volledig wordt afgeschaft. Als we ervan uitgaan dat oninbaarheid stijgt met 15 procent van het bedrag waarmee de inkomstenderving door kwijtschelding daalt, daalt de opbrengst uit de waterschapsheffingen van Delfland 3,5 procent (7,7 miljoen euro) als kwijtschelding van de zuiveringsheffing wordt afgeschaft en 5,8 procent (12,7 miljoen euro) als kwijtschelding volledig wordt afgeschaft. Als we ervan uitgaan dat oninbaarheid stijgt met 90 procent van het bedrag waarmee de inkomstenderving door kwijtschelding daalt, daalt de opbrengst uit de waterschapsheffingen 0,4 procent (0,9 miljoen euro) als kwijtschelding van de zuiveringsheffing wordt afgeschaft en 0,7 procent (1,5 miljoen euro) als kwijtschelding volledig wordt afgeschaft.

Figuur 45 Aandeel kwijtschelding en oninbaarheid in totale opbrengst (zuiveringsheffing en watersysteemheffing) in begroting 2014 en bij gedeeltelijke kwijtschelding van de aanslag als oninbaarheid stijgt met 90 procent en met 15 procent van het bedrag waarmee inkomstenderving als gevolg van kwijtschelding daalt.

Bijlage 2 Belangrijkste resultaten in tabelvorm

In de tabellen in deze bijlagen worden de belangrijkste resultaten in hoofdstuk 3 en hoofdstuk 4 weergegeven in tabelvorm.

Uitgangspunten bij berekenen lastendruk voorbeeldhuishoudens en -bedrijven

Tabel 5 Uitgangspunten voorbeeldhuishoudens en bedrijven

	Woz-waarde	Vervuilings eenheden	Oppervlakte (ha)
Meerpersoonshuishouden, huurwoning	n.v.t.	3	n.v.t.
Meerpersoonshuishouden, koopwoning	Gemiddelde waarde per waterschap	3	n.v.t.
Agrarisch bedrijf	373.370	3	40
Groothandel	2.240.220	7	n.v.t.
Productiebedrijf voedingsmiddelen industrie	11.201.080	300	n.v.t.

Cijfers hoofdstuk 3, effect kwijtschelding en oninbaarheid op opbrengsten en tarieven

Tabel 6 Inkomstenderving door kwijtschelding en oninbare aanslagen in opbrengst (euro per huishouden)

	Opbrengst per huishouden	Waarvan kwijtschelding	% van opbrengst	Waarvan oninbaar	% van opbrengst
Nederland					
Totaal	333	10	3,1	2	0,6
Zuiveringsheffing	163	6	3,9	1	0,9
Watersysteemheffing	170	4	3,4	1	0,4
Andere randstadwaterschappen					
Totaal	307	14	4,6	2	0,8
Zuiveringsheffing	151	8	5,2	2	1,0
Watersysteemheffing	156	6	4,1	1	0,6
Delfland					
Totaal	413	28	14	6	1,4
Zuiveringsheffing	241	17	15	4	1,6
Watersysteemheffing	172	11	14	2	1,1

Tabel 7 Inkomstenderving door kwijtschelding en oninbare aanslagen in tarieven in 2014

	Tarief	Waarvan kwijtschelding	% van tarief[b]	Waarvan oninbaar	% van tarief[b]
Nederland					
Zuiveringsheffing (euro)	56	2	3,8	0,41	0,7
Watersysteemheffing, ingezetenen (euro)	74	2	2,9	0,35	0,5
Watersysteemheffing, gebouwd (% woz-waarde)	0,0320	0,0007	2,1	0,0001	0,3
Watersysteemheffing, ongebouwd (euro)	68	1,18	1,7	0,21	0,3
Watersysteemheffing, natuur (euro)	4	0,21	1,3	0,01	0,3
Andere randstadwaterschappen					
Zuiveringsheffing (euro)	54	3	5,3	0,56	1,0
Watersysteemheffing, ingezetenen (euro)	90	4	4,1	0,54	0,6
Watersysteemheffing, gebouwd (% woz-waarde)	0,0233	0,0009	3,9	0,0001	0,6
Watersysteemheffing, ongebouwd (euro)	86	3	3,9	0,56	0,6
Watersysteemheffing, natuur (euro)	4	0,12	3,3	0,02	0,5
Delfland					
Zuiveringsheffing (euro)	92	6	7,0	1	1,6
Watersysteemheffing, ingezetenen (euro)	114	7	6,5	1	1,1
Watersysteemheffing, gebouwd (% woz-waarde)	0,0258	0,0016	6,2	0,0003	1,1
Watersysteemheffing, ongebouwd (euro)[a]	181	12	6,5	2	1,1
Watersysteemheffing, natuur (euro)	4,22	4	6,5	0,05	1,1

a Er worden meerdere tarieven gehanteerd voor de heffing ongebouwd. Dit is het gewogen gemiddelde tarief.

b Verwacht mag worden dat inkomstenderving door kwijtschelding en oninbaarheid bij alle vier de tarieven van de watersysteemheffing hetzelfde percentage van het tarief beslaat. Dit is niet zo doordat veel waterschappen bij het verdelen van de kosten tussen de belastingcategorieën tussenstappen maken (via bijvoorbeeld reserves) die wij niet kunnen reproduceren.

Tabel 8 Lastendruk door inkomstenderving door kwijtschelding en oninbare aanslagen (bedragen in euro's)

	Bedrag	Waarvan kwijtschelding	% van bedrag	Waarvan oninbaar	% van bedrag
Nederland					
Huishouden huurwoning	242	9	3,7	2	0,8
Huishouden koopwoning	312	10	3,3	2	0,7
Agrarische onderneming	4.599	58	1,3	11	0,2
Groothandel	1.147	29	2,6	5	0,4
Productiebedrijf voedingsmiddelenindustrie	20.304	676	3,3	145	0,7
Andere randstadwaterschappen					
Huishouden huurwoning	254	12	4,8	2	0,9
Huishouden koopwoning	308	14	4,7	2	0,8
Agrarische onderneming	3.398	119	3,5	17	0,5
Groothandel	944	40	4,2	7	0,7
Productiebedrijf voedingsmiddelenindustrie	18.938	931	4,9	179	0,9
Delfland					
Huishouden huurwoning	391	27	6,9	6	1,4
Huishouden koopwoning	443	30	6,8	6	1,4
Agrarische onderneming	4.009	262	6,5	45	1,1
Groothandel	1.223	81	6,6	16	1,3
Productiebedrijf voedingsmiddelenindustrie	30.518	2.126	7,0	460	1,5

Cijfers hoofdstuk 4, veranderen kwijtscheldingsbeleid

Tabel 9 Effect ander kwijtscheldingsbeleid op inkomstenderving door kwijtschelding en oninbare aanslagen in opbrengst (miljoen euro)

	Opbrengst per huishouden	Waarvan kwijtschelding	% van opbrengst	Waarvan oninbaar	% van opbrengst
Begroting 2014					
Totaal	220	15	6,8	3	1,4
Zuiveringsheffing	130	9	7,0	2	1,6
Watersysteemheffing	90	6	6,5	1	1,1
Kwijtschelding maximaal 90 procent					
Totaal	219	14	6,2	3	1,5
Zuiveringsheffing	129	8	6,4	2	1,7
Watersysteemheffing	90	5	5,9	1	1,2
Kwijtschelding maximaal 75 procent					
Totaal	217	11	5,2	3	1,6
Zuiveringsheffing	128	7	5,4	2	1,8
Watersysteemheffing	89	4	5,0	1	1,4
Kwijtschelding zuiveringsheffing afschaffen					
Totaal	212	6	2,8	4	2,1
Zuiveringsheffing	122	0	0,0	3	2,8
Watersysteemheffing	90	6	6,5	1	1,1
Kwijtschelding geheel afschaffen					
Totaal	207	0	0,0	5	2,5
Zuiveringsheffing	122	0	0,0	3	2,8
Watersysteemheffing	85	0	0,0	2	2,2

Tabel 10 Effect ander kwijtscheldingsbeleid op inkomstenderving door kwijtschelding en oninbare aanslagen in tarieven in 2014 in Delfland

	Tarief	Waarvan kwijtschelding	% van tarief	Waarvan oninbaar	% van tarief
Tarieven 2014					
Zuiveringsheffing (euro)	92	6	7,0	1	1,6
Watersysteemheffing, ingezetenen (euro)	114	7	6,5	1	1,1
Watersysteemheffing, gebouwd (% woz-waarde)	0,0258	0,0016	6,2	0,0003	1,1
Watersysteemheffing, ongebouwd (euro)	181	12	6,5	2	1,1
Watersysteemheffing, natuur (euro)	4,22	0,27	6,5	0,05	1,1
Kwijtschelding maximaal 90 procent					
Zuiveringsheffing (euro)	92	6	6,4	2	1,7
Watersysteemheffing, ingezetenen (euro)	114	7	5,9	1	1,2
Watersysteemheffing, gebouwd (% woz-waarde)	0,0257	0,001	5,6	0,0003	1,2
Watersysteemheffing, ongebouwd (euro)	180	11	5,9	2	1,2
Watersysteemheffing, natuur (euro)	4	0,25	5,9	0,05	1,2
Kwijtschelding maximaal 75 procent					
Zuiveringsheffing (euro)	91	5	5,4	2	1,8
Watersysteemheffing, ingezetenen (euro)	113	6	4,9	2	1,4
Watersysteemheffing, gebouwd (% woz-waarde)	0,0255	0,001	4,7	0,0003	1,3
Watersysteemheffing, ongebouwd (euro)[a]	178	9	5,0	2	1,4
Watersysteemheffing, natuur (euro)	4	0,21	5,0	0,06	1,4
Kwijtschelding zuiveringsheffing afschaffen					
Zuiveringsheffing (euro)	87	0	0,0	2	2,8
Watersysteemheffing, ingezetenen (euro)	114	7	6,5	1	1,1
Watersysteemheffing, gebouwd (% woz-waarde)	0,0258	0,0016	6,2	0,0003	1,1
Watersysteemheffing, ongebouwd (euro)[a]	181	12	6,5	2	1,1

Watersysteemheffing, natuur (euro)	4	0,27	6,5	0,05	1,1
Kwijtschelding helemaal afschaffen					
Zuiveringsheffing (euro)	87	0	0,0	2	2,4
Watersysteemheffing, ingezetenen (euro)	108	0	0,0	2	2,2
Watersysteemheffing, gebouwd (% woz-waarde)	0,0245	0	0,0	0,0005	2,1
Watersysteemheffing, ongebouwd (euro)[a]	171	0	0,0	4	2,2
Watersysteemheffing, natuur (euro)	4	0	0,0	0,09	2,2

a Er worden meerdere tarieven gehanteerd voor de heffing ongebouwd. Dit is het gewogen gemiddelde tarief.

Tabel 11 Verandering lastendruk door inkomstenderving door kwijtschelding en oninbare aanslagen in Delfland als kwijtscheldingsbeleid wijzigt (bedragen in euro's)

	Bedrag (euro)	Waarvan kwijtschelding	% van bedrag	Waarvan oninbaar	% van bedrag
Lastendruk 2014					
Huishouden huurwoning	391	27	6,9	6	1,4
Huishouden koopwoning	443	30	6,8	6	1,4
Agrarische onderneming	4.009	262	6,5	45	1,1
Groothandel	1.223	81	6,6	16	1,3
Productiebedrijf voedingsmiddelenindustrie	30.518	2.126	7,0	460	1,5
Kwijtschelding maximaal 90 procent					
Huishouden huurwoning	388	24	6,2	6	1,5
Huishouden koopwoning	441	27	6,2	7	1,5
Agrarische onderneming	3.987	236	5,9	49	1,2
Groothandel	1.216	73	6,0	17	1,4
Productiebedrijf voedingsmiddelenindustrie	30.337	1.913	6,3	492	1,6
Kwijtschelding maximaal 75 procent					
Huishouden huurwoning	385	20	5,2	7	1,7
Huishouden koopwoning	437	23	5,2	7	1,7
Agrarische onderneming	3.953	197	5,0	55	1,4
Groothandel	1.206	61	5,1	19	1,6
Productiebedrijf voedingsmiddelenindustrie	30.066	1.594	5,3	539	1,8
Kwijtschelding zuiveringsheffing afschaffen					
Huishouden huurwoning	374	7	2,0	8	2,3
Huishouden koopwoning	427	11	2,5	9	2,1
Agrarische onderneming	3.993	243	6,1	48	1,2
Groothandel	1.185	36	3,0	21	1,9
Productiebedrijf voedingsmiddelenindustrie	28.864	180	0,6	752	2,6
Kwijtschelding helemaal afschaffen					
Huishouden huurwoning	368	0	0,0	10	2,6
Huishouden koopwoning	417	0	0,0	11	2,5
Agrarische onderneming	3.786	0	0,0	85	2,2
Groothandel	1.154	0	0,0	28	2,5
Productiebedrijf voedingsmiddelenindustrie	28.711	0	0,0	779	2,7

Verkrijgbaar in de reeks COELO-rapporten

94-1 M.A. Allers, C.A. de Kam, Advies over de kostentoedeling van waterschappen, 1994.

95-1 M.A. Allers, C.G.M. Sterks, Naar een geïntegreerd stelsel voor gesubsidieerde arbeid? Evaluatie van de voorstellen van de commissie Houben, 1995.

95-2 M.A. Allers, Inkomenseffecten van het gemeentelijk kwijtscheldingsbeleid, 1995.

96-1 C.G.M. Sterks, M.A. Allers, Herziening van de financiële verhouding en de lokale lastendruk, 1996.

96-2 M.A. Allers, Financiële gevolgen van de verruiming van het kwijtscheldingsbeleid van de gemeente Groningen, 1996.

96-3 M.A. Allers, Profijt van de gemeentelijke overheid. De invloed van het gemeentebeleid op de koopkracht van de minima in Groningen, 1996.

96-4 M.A. Allers, De Armoedenota en het minimabeleid in de gemeente Delfzijl, 1996.

96-5 C.A. de Kam, M.A. Allers, Om de loongrens. Verkenning van gevolgen van grondslagversmalling bij de premieheffing voor de Ziekenfondswet, 1996.

97-1 M.A. Allers, Tariefdifferentiatie in de OZB en de fiscale concurrentiepositie van de gemeente Groningen, 1997.

97-2 C.G.M. Sterks, Alternatieven voor milieuleges, 1997.

97-3 M.A. Allers, Gemeentelijke woonlasten voor water- en walbewoners vergeleken, 1997.

97-4 A.J.W.M. Verhagen, Criteria aan de verdeelmaatstaven van specifieke uitkeringen, 1997.

98-1 M.A. Allers, De invloed van de burger op de gemeentelijke belastingdruk, 1998.

99-1 M.A. Allers, Gemeentelijk minimabeleid en armoedeval, 1999.

99-2 M.A. Allers, Armoedebeleid en armoedeval in Vlaardingen, 1999.

00-1 A.J.W.M. Verhagen, COELO-Overzicht specifieke uitkeringen 1999, 2000.

00-2 M.A. Allers, Armoedebeleid en armoedeval in Soest, 2000.

00-3 K. Grit, Dynamiek van de lokale overheid. Economisering in Tilburg, 2000.

00-4 M.A. Allers en A. Veenkamp, Een woonlastenfonds voor Groningen?, 2000.

00-5 M.A. Allers, Armoedebeleid en armoedeval in Alphen aan den Rijn, 2000.

00-6 M.A. Allers, Armoedeval in Amsterdam, 2000-2001, 2000.

00-7 M.A. Allers, Het decentrale belastinggebied, de kwaliteit van de lokale afweging en de politieke participatie, 2000.

01-1 A.J.W.M. Verhagen, Voorstel voor wijziging van de Financiële-verhoudingswet en enkele andere wetten, 2001.

02-1 E. Gerritsen, M.A. Allers, Weerstandsvermogen en vermogenspositie gemeente Apeldoorn, 2002.

02-2 E. Gerritsen, Begrotingsvergelijking gemeente Zaanstad, 2002.

02-3 M.A. Allers, Armoedebeleid en armoedeval in Heerlen, 2002.

02-4 M.A. Allers, Herverdeeleffecten van de voorgenomen afschaffing van de OZB op woningen, 2002.

02-5 E. Gerritsen, Stille reserves van gemeenten, 2002.

03-1 M.A. Allers, Belastingoverzicht grote gemeenten 2003, 2003.

03-2 M.A. Allers, Koopkrachteffecten van afschaffing van de gebruikersheffing van de OZB op woningen, 2003.

03-3 C. Hoeben, Wie betaalt wat? Kostentoedeling bij waterschappen, 2003.

04-1 M.A. Allers, Belastingoverzicht grote gemeenten 2004, 2004.

04-2 M.A. Allers, Financiële gevolgen van maximering van de OZB-tarieven, 2004.

04-3 E. Gerritsen en C.G.M. Sterks, Kostenontwikkeling in de waterketen 1990-2010, 2004.

04-4 M.A. Allers en C. Hoeben, Achtergronden van tariefstijgingen van gemeentelijke belastingen, 2004.

04-5 C. Hoeben en E. Gerritsen, Gevolgen invoering waterketentarief voor de lastenontwikkeling van huishoudens, 2004.

05-1 C. Hoeben en E. Gerritsen, Gevolgen van ontwikkelingen in de waterketen voor de lastendruk van huishoudens, 2005.

05-2 M.A. Allers, Belastingoverzicht grote gemeenten 2005, 2005.

05-3 C. Hoeben, Koopkrachtontwikkeling van ouderen, gehandicapten en chronisch zieken in Amsterdam, 2005.

05-4 M.A. Allers, Methoden voor het ontwikkelen van financiële verdeelmodellen, 2005.

06-1 M.A. Allers, Belastingoverzicht grote gemeenten 2006, 2006.

06-2 C. Hoeben, Kostentoerekening en kostendekking van gemeentelijke heffingen in Noordenveld, 2006.

06-3 E. Gerritsen, C. Hoeben en J. Th. van der Veer, Audit WB21: Kosten- en lastenontwikkeling ten gevolge van de NBW-opgave wateroverlast, 2006.

07-1 M.A. Allers, A.S. Zeilstra, C. Hoeben en J.Th. van der Veer, Belastingoverzicht grote gemeenten 2007, 2007.

07-2 C. Hoeben en A.S. Zeilstra, Kostprijsberekening en tariefbepaling gemeentelijke heffingen in De Marne, 2007.

07-3 C. Hoeben en A.S. Zeilstra, Kostprijsberekening en tariefbepaling gemeentelijke heffingen in Eemsmond, 2007.

07-4 C. Hoeben en A.S. Zeilstra, Kostprijsberekening en tariefbepaling gemeentelijke

heffingen in Winsum, 2007.

07-5 M.A. Allers en B. Steiner, Uitgavenbehoeften van Nederlandse gemeenten, 2007.

08-1 M.A. Allers, L.A. Toolsema en A.S. Zeilstra, De financiële positie van de gemeente Harlingen en de sturingsmogelijkheden van de raad, 2008.

08-2 M.A. Allers, C. Hoeben, L.A. Toolsema en A.S. Zeilstra, Belastingoverzicht grote gemeenten 2008, 2008.

09-1 M.A. Allers, C. Hoeben en A.S. Zeilstra, Belastingoverzicht grote gemeenten 2009, 2009.

09-2 M.A. Allers en A.S. Zeilstra, Bevolkingsdaling en gemeentelijke financiën, 2009.

09-3 C. Hoeben, Achtergrond tariefontwikkeling reinigingsheffingen 2009, 2009.

09-4 A.S. Zeilstra, L.A. Toolsema en C. Hoeben, Kosten en baten riolering en afvalinzameling en -verwerking in Capelle aan den IJssel, 2009.

09-5 C. Hoeben, Ontwikkeling van de lokale woonlasten voor eigenaren van woningen 1998 – 2009, 2009.

10-1 M.A. Allers, L.A. Toolsema, C. Hoeben en J. Bolt, Belastingoverzicht grote gemeenten 2010, 2010.

10-2 M.A. Allers en J. Bolt, Financiële gevolgen van de recessie voor de eigen inkomsten en uitgaven van gemeenten, 2010.

10-3 C. Hoeben, Ontwikkeling waterschapslasten in de periode 1998-2012, 2010.

10-4 L.A. Toolsema, M.A. Allers, A.S. Zeilstra, De toezichtlast van gemeenten op het gebied van de financiële functie, 2010.

10-5 M.A. Allers, C. Hoeben, Besparingsmogelijkheden in het waterbeheer, 2010.

10-6 M.A. Allers, Verevening conform het derde aspiratieniveau, 2010.

10-7 M.A. Allers, C. Hoeben, Bezuinigingen en crisisbeheersing: Financiële plannen van gemeenten, 2010-2012, 2010.

11-1 C. Hoeben, Lastenontwikkeling als gevolg van de bijdrage door waterschappen aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma, 2011.

11-2 M.A. Allers, C. Hoeben, Kerngegeven belastingen grote gemeenten 2011, 2011

12-1 M.A. Allers, C. Hoeben, Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2012, 2012.

12-2 M.A. Allers, J. Veenstra en C. Hoeben, Toereikendheid huidige kasgeldlimiet en renterisiconorm, 2012.

12-3 C. Hoeben, M.A. Allers, Contra-expertise lastenontwikkeling door Project Gebonden Aandeel waterschappen aan het Hoogwater Beschermingsprogramma, 2012.

12-4 C. Hoeben, J.B. Geertsema, J. Veenstra, M.A. Allers, Voorbereiding monitor doelmatigheidswinst in het waterbeheer, 2012.

12-5 C. Hoeben, M.A. Allers, Robuustheid prognoses autonome lastenontwikkelingen

bij waterschappen en drinkwaterwaterbedrijven, 2012.

12-6 C. Hoeben, Vervolgonderzoek robuustheid prognoses autonome kostenontwikkelingen bij drinkwaterwaterbedrijven en waterschappen, 2012.

13-1 M.A. Allers, C. Hoeben, Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2013, 2013.

13-2 M.A. Allers, C. Hoeben, L. Janzen, J. Veenstra, J.B. Geertsema, E. Merkus, Atlas van de lokale lasten. Algemene deel: Monitor van de ontwikkeling van de lokale lasten op macroniveau, 2013.

13-3 M.A. Allers, W. Vermeulen, Kapitalisatie van de algemene uitkering uit het gemeentefonds in woningprijzen, 2013.

13-4 M.A. Allers, B. Steiner, C. Hoeben, J.B. Geertsema, Gemeenten in perspectief, 2013.

13-5 J. Veenstra, H.M. Koolma, M.A. Allers, De doelmatigheid van woningcorporaties in kaart gebracht, 2013.

14-1 L. Janzen, M.A. Allers, C. Hoeben, Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2014, 2014.

14-2 M.A. Allers, Technische toets verdeelmodellen WWB/Participatiewet, 2014

14-3 M.A. Allers, C. Hoeben, L. Janzen, M. van Gelder, J.B. Geertsema, J. Veenstra, Atlas van de lokale lasten. Algemene deel: Monitor van de ontwikkeling van de lokale lasten op macroniveau, 2014.

14-4 H. de Groot, M.A. Allers, Gemeentelijke uitvoering van de WMO 2008-2012, 2014.

14-5 C. Hoeben, L. Janzen, Investeringen in de infrastructuur in de gemeentelijke begrotingen, 2014.

Bovenstaande rapporten kunnen worden gedownload van Internet (www.coelo.nl), of besteld bij COELO, postbus 800, 9700 AV Groningen, telefoon 050 3637018.

Andere COELO-uitgaven:

Atlas van de lokale lasten. Verschijnt jaarlijks sinds 1997.
Atlas rijksuitkeringen aan gemeenten 2011
Atlas rijksuitkeringen aan gemeenten 2013

agendapunt 04.B.03
1174574

Hoogheemraadschap van Delfland

Aan Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering

INTEGRITEITSTOETS NIEUW BESTUUR

Voorstel Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering 03-02-2015
Akkoord te gaan met de voorgestelde integriteitstoets Delfland 2015, zoals beschreven onder het kopje toelichting in het voorstel.

Advies Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering 03-02-2015

Integriteitstoets nieuw bestuur

1. Probleemstelling - context

Op 18 maart 2015 worden de waterschapsverkiezingen gehouden, waarna nieuwe bestuurders toegelaten resp. benoemd zullen worden.

In het kader van die toelating resp. benoeming zijn in de Waterschapswet regels opgenomen ten aanzien van onverenigbare betrekkingen, nevenfuncties en verboden handelingen (zie de artikelen 31, 33 en 44a van de Waterschapswet). Deze regels handelen echter niet specifiek over integriteit.

Door Delfland kan geen integriteitstoets worden uitgevoerd bij de selectie van kandidaten voor het algemeen bestuur. Die verantwoordelijkheid berust bij de politieke partijen en de geborgde categorieën. De benoeming van de leden van het dagelijks bestuur is een verantwoordelijkheid van het algemeen bestuur van het waterschap (zie artikel 41, eerste lid, van de Waterschapswet) en vanuit die verantwoordelijkheid kunnen wèl nadere integriteitsregels worden gesteld.

Op dit moment kent het Reglement van Orde van Delfland geen integriteitsbepalingen. Delfland heeft wel een Gedragscode voor bestuurders, welke is vastgesteld op 13 december 2005 (zie bijlage 1). Deze gedragscode biedt houvast bij het bepalen van normen omtrent de integriteit van het bestuur, maar bevat geen regels met rechtskracht.

Er zijn derhalve op dit moment geen wettelijke regelingen die het algemeen bestuur van Delfland bij de komende benoeming van leden van het dagelijks bestuur een handvat kunnen bieden in het kader van een integriteitstoets.

Wel is op dit moment bij de Eerste Kamer een wetsvoorstel in behandeling (Verzamelwet EK 33.691), op basis waarvan de Waterschapswet zal worden gewijzigd en er (o.a.) aan artikel 94 een tweede lid wordt toegevoegd: 2*. De voorzitter bevordert de bestuurlijke integriteit van het waterschap.* Met deze bepaling wordt de verantwoordelijkheid van de voorzitter van het waterschap voor de bestuurlijke integriteit wettelijk verankerd (identiek aan die van burgemeesters).

Met het oog op de aanstaande verkiezingen en de daaruit voortkomende benoemingen van leden van het dagelijks bestuur is het gewenst met de VV afspraken te maken over de manier waarop de voorzitter, vooruitlopend op het in werking treden van bovengenoemde integriteitsbepaling, invulling wil geven aan zijn eerdergenoemde verantwoordelijkheid voor integriteit bij de collegevorming en de benoeming van de leden van het dagelijks bestuur. Overigens zal bij de eerstvolgende aanpassing van het Reglement van Orde door het nieuwe algemeen bestuur kunnen worden voorzien in het opnemen van integriteitsbepalingen. Tevens zal op dat moment een (nieuwe) gedragscode 2015 aan het nieuwe bestuur kunnen worden voorgelegd.

2. Beoogd effect

Met het oog op de benoeming van het nieuwe (dagelijks) bestuur in 2015 is het gewenst om inzicht te geven in de manier waarop de voorzitter om zal gaan met het onderzoek naar integriteitsaspecten. Bijkomend effect is dat integriteitsrisico's zichtbaar worden gemaakt en kandidaat-bestuurders zich bewust zijn van mogelijke belemmeringen voor de functievervulling en daaraan zo nodig zelf consequenties kunnen verbinden.

3. Kernboodschap

Inzicht wordt gegeven in de manier waarop de voorzitter om zal gaan met het onderzoek naar integriteitsaspecten bij de benoeming van leden van het dagelijks bestuur.

4. Historie - eerdere besluitvorming

Nvt

5. Regelgeving en Beleid

Op dit moment zijn er geen wettelijke regelingen van kracht op basis waarvan door de leden van het algemeen bestuur bij de benoeming van leden van het dagelijks bestuur onderzoek kan worden gedaan naar integriteitsaspecten.

Op basis van artikel 94, tweede lid, van de Waterschapswet, zoals die thans ter behandeling in de Eerste Kamer ligt, zal de voorzitter van het waterschap verantwoordelijk zijn voor de bevordering van de kwaliteit en integriteit van bestuur en vertegenwoordiging.

6. Financiën

Nvt

7. Duurzaamheid

Nvt

8. Organisatorische en personele consequenties

Nvt

9. OR/GO

Nvt

10. Risico- en beheersmaatregelen

Nvt

11. Communicatie (in- en extern)

Nvt

12. Bekendmaking en vervolgprocedure

Nvt

13. Bevoegd orgaan

De benoeming van de leden van het dagelijks bestuur is een verantwoordelijkheid van het algemeen bestuur van het waterschap (zie artikel 41, eerste lid, van de Waterschapswet) en vanuit die verantwoordelijkheid kunnen wèl nadere integriteitsregels worden gesteld.

14. Toelichting

Voorgestelde Integriteitstoets Delfland 2015

a. Benoeming commissie geloofsbrieven tijdens eerste VV-bijeenkomst op 26 maart 2015:
    1. Voorgestelde samenstelling: het oudste VV-lid, het jongste VV-lid, een derde VV-lid. De commissie wordt bijgestaan door de secretaris en/of de griffier (zie Reglement van Orde VV Delfland 2011).
    2. Eerste taakopdracht van de commissie: spreken met de beoogde DB-leden over mogelijke onverenigbaarheid van functies of andere belemmerende omstandigheden.
b. Brief van de voorzitter aan de burgemeesters van de gemeenten van de beoogde het DB-leden met de vraag of er bij de burgemeester omstandigheden of gebeurtenissen bekend zijn die een belemmering zouden kunnen zijn voor het uitoefenen van de DB-functie door dat beoogde DB-lid.
c. Hoorzitting door de VV met de beoogde DB-leden, waarbij zij bevraagd zullen worden op hun inzet en invulling van hun rol als DB-lid.
d. Het onderwerp " integriteit" zal aan de orde komen tijdens de Bestuursconferentie 2015 (evt. gekoppeld aan de nieuw op te stellen gedragscode voor bestuurders en de wijziging van het Reglement van Orde VV).

15. Bijlagen

1. Gedragscode voor bestuurders (2005)

Hoogheemraadschap van Delfland

Kenmerk VV : 1174574 Vergaderdatum : 19 februari 2015

Beleidsveld : Organisatie Agendapunt : B.03

De Verenigde Vergadering van Delfland,

op voordracht van dijkgraaf en hoogheemraden van 13 januari 2015, kenmerk 39188;

gelezen het positieve/negatieve …*(bij ondertekening doorstrepen wat niet van toepassing is)* advies van de commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering;

overwegende dat:
- het gewenst is om inzicht te geven in de manier waarop de voorzitter om zal gaan met het onderzoek naar integriteitsaspecten met het oog op de benoeming van het nieuwe (dagelijks) bestuur in 2015.
- het bijkomend effect is dat integriteitsrisico's zichtbaar worden gemaakt en kandidaat-bestuurders zich bewust zijn van mogelijke belemmeringen voor de functievervulling en daaraan zo nodig zelf consequenties kunnen verbinden.

Gelet op:
- artikel 41, eerste lid, van de Waterschapswet

Besluit:

Akkoord te gaan met de voorgestelde integriteitstoets Delfland 2015, zoals beschreven onder het kopje toelichting in het voorstel.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 19 februari 2015

De Verenigde Vergadering voornoemd,

de Secretaris, de Voorzitter,

mr. drs. P.I.M. van den Wijngaart mr. M.A.P. van Haersma Buma

Bijlage 4

Bijlagen

Bijlage 1 Gedragscode voor bestuurders

Inleiding

Het doel van deze gedragscode is om bestuurders een houvast te bieden bij het bepalen van normen omtrent de integriteit van het bestuur. De code kan de discussie stimuleren om lokaal of provinciaal tot regels te komen, waarbij rekening kan worden gehouden met specifieke omstandigheden. De code bevat regels zowel voor het bestuursorgaan in zijn geheel als voor bestuurders afzonderlijk. Onder bestuurders worden primair verstaan burgemeester en wethouders en commissaris van de Koningin en gedeputeerden. De code kan naar analogie ook worden toegepast op raads- en statenleden, indien noodzakelijk in aangepaste vorm. Naar verwachting zal met de aanvaarding van de wetsvoorstellen tot dualisering van het gemeente- en provinciebestuur, de aanwezigheid van gedragscodes voor gemeenten per 1 januari 2005 en voor provincies per 1 januari 2006 verplicht worden gesteld.

De code geeft niet per definitie regels die rechtskracht hebben, maar heeft vooral bestuurlijke en politieke relevantie. Bestuurders zijn op de naleving van gedragscodes aanspreekbaar en wanneer zij zich er niet aan houden kan dat gevolgen hebben voor hun functioneren en voor hun positie. Overigens kan de rechtskracht van de code versterkt worden door deze onderdeel te maken van een verordening die op gemeentelijk of provinciaal niveau wordt vastgesteld. Niet voor alle regels ligt een dergelijke juridische verankering echter voor de hand. Naast deze code bestaan er voorschriften die in wet of elders geregeld zijn, bijvoorbeeld over fraude, valsheid in geschrifte en over nevenfuncties. In het eerste deel van deze publicatie is daarop ingegaan. Dergelijke voorschriften zijn niet in deze code opgenomen.

De code bevat zowel normen over hoe in een bepaalde situatie te handelen als regels over procedures die moeten worden gevolgd. Procedure-afspraken kunnen een onlosmakelijk onderdeel zijn van een gedragsregel en de transparantie en daarmee de controleerbaarheid vergroten.

Hoogheemraadschap van Delfland
AMH Hfst. 01.10 Gedragscode voor bestuurders versie 1, vastgesteld D+H 13-12-2005
Bureau Personeel en Organisatie - E.P.M. van de Braak

01.10 Gedragscode voor bestuurders

De code bestaat uit twee onderdelen. Deel I beschrijft een aantal kernbegrippen van integriteit en plaatst daarmee het vraagstuk in een breder kader. Zij vormen als het ware de algemene uitgangspunten voor de gedragscode. De gehanteerde begrippen zijn in dezelfde of soms iets andere bewoordingen in de publicatie terug te vinden.
Deel II bevat de feitelijke gedragsregels, waarbij een aantal thema's wordt onderscheiden.

- algemene bepalingen
- belangenverstrengeling en aanbesteding
- nevenfuncties
- informatie
- aannemen van geschenken
- bestuurlijke uitgaven
- declaraties
- creditcards
- gebruik van gemeentelijke en provinciale voorzieningen
- reizen buitenland

Voor de opstelling van de code is mede gebruik gemaakt van bestaande voorbeelden in gemeenten en provincies.

Deel I Kernbegrippen van bestuurlijke integriteit

Leden van colleges van burgemeester en wethouders en gedeputeerde staten stellen bij hun handelen de kwaliteit van het openbaar bestuur centraal. Integriteit van het openbaar bestuur is daarvoor een belangrijke voorwaarde. De belangen van de gemeente of de provincie, en in het verlengde daarvan die van de burgers, zijn het primaire richtsnoer.

Bestuurlijke integriteit houdt in dat de verantwoordelijkheid die met de functie samenhangt wordt aanvaard en dat er de bereidheid is om daarover verantwoording af te leggen. Verantwoording wordt intern afgelegd aan collega-bestuurders, de gemeenteraad of provinciale staten, maar ook extern aan organisaties en burgers voor wie bestuurders hun functie vervullen.

Een aantal kernbegrippen is daarbij leidend en plaatst bestuurlijke integriteit in een breder perspectief:

Dienstbaarheid
Het handelen van een bestuurder is altijd en volledig gericht op het belang van de gemeente of de provincie en op de organisaties en burgers die daar onderdeel van uit maken.

Functionaliteit
Het handelen van een bestuurder heeft een herkenbaar verband met de functie die hij vervult in het bestuur.

Onafhankelijkheid
Het handelen van een bestuurder wordt gekenmerkt door onpartijdigheid, dat wil zeggen dat geen vermenging optreedt met oneigenlijke belangen en dat ook iedere schijn van een dergelijke vermenging wordt vermeden.

Openheid
Het handelen van een bestuurder is transparant, opdat optimale verantwoording mogelijk is en de controlerende organen volledig inzicht hebben in het handelen van de bestuurder en zijn beweegredenen daarbij.

Betrouwbaarheid
Op een bestuurder moet men kunnen rekenen. Die houdt zich aan zijn afspraken. Kennis en informatie waarover hij uit hoofde van zijn functie beschikt, wendt hij aan voor het doel waarvoor die zijn gegeven.

Zorgvuldigheid
Het handelen van een bestuurder is zodanig dat alle organisaties en burgers op gelijke wijze en met respect worden bejegend en dat belangen van partijen op correcte wijze worden afgewogen.

Deze kernbegrippen zijn de toetssteen voor de nu volgende gedragsafspraken. Gedragingen moeten aan deze kernbegrippen getoetst kunnen worden.

Deel II Gedragscode bestuurlijke integriteit

1 Algemene bepalingen

1.1 Onder het college wordt verstaan: het college van burgemeester en wethouders respectievelijk het college van de commissaris van de Koningin en gedeputeerde staten.
1.2 Deze gedragscode geldt voor de voorzitter en alle leden van het college. De code kan naar analogie worden toegepast op raads- en statenleden, indien noodzakelijk in aangepaste vorm.
1.3 In gevallen waarin de code niet voorziet of waarbij de toepassing niet eenduidig is, vindt bespreking plaats in het college.
1.4 De code is openbaar en door derden te raadplegen.

Hoogheemraadschap van Delfland
AMH Hfst. 01.10 Gedragscode voor bestuurders versie 1, vastgesteld D+H 13-12-2005
Bureau Personeel en Organisatie - E.P.M. van de Braak

01.10 Gedragscode voor bestuurders

1.5 De leden van het college en de leden van de raad respectievelijke de staten ontvangen bij hun aantreden een exemplaar van de code.

2 Belangenverstrengeling en aanbesteding

2.1 Een bestuurder doet opgave van zijn financiële belangen in ondernemingen en organisaties waarmee de gemeente of de provincie zakelijke betrekkingen onderhoudt. De opgave is openbaar en door derden te raadplegen.

2.2 Bij privaat publieke samenwerkingsrelaties voorkomt de bestuurder (de schijn van) bevoordeling in strijd met eerlijke concurrentieverhoudingen.

2.3 Een oud-bestuurder wordt het eerste jaar na de beëindiging van zijn ambtstermijn uitgesloten van het tegen beloning verrichten van werkzaamheden voor de gemeente of de provincie.

2.4 Een bestuurder die familie- of vriendschapsbetrekkingen of anderszins persoonlijke betrekkingen heeft met een aanbieder van diensten aan de gemeente of de provincie, onthoudt zich van deelname aan de besluitvorming over de betreffende opdracht.

2.5 Een bestuurder neemt van een aanbieder van diensten aan de gemeente of de provincie geen faciliteiten of diensten aan die zijn onafhankelijke positie ten opzichte van de aanbieder kan beïnvloeden.

3 Nevenfuncties

3.1 Een bestuurder vervult geen nevenfuncties waarbij strijdigheid is of kan zijn met het belang van de gemeente of de provincie.

3.2 Een bestuurder maakt melding van al zijn nevenfuncties waarbij tevens wordt aangegeven of de functie wel of niet bezoldigd is. Deze gegevens worden openbaar gemaakt.

3.3 De kosten die een bestuurder maakt in verband met een nevenfunctie uit hoofde van het ambt (q.q.-nevenfunctie), worden vergoed door de instantie waar de nevenfunctie wordt uitgeoefend.

3.4 Een bestuurder die een nevenfunctie wil vervullen anders dan uit hoofde van het ambt, bespreekt dit voornemen in het college. Daarbij komt tevens aan de orde hoe wordt gehandeld met betrekking tot eventuele vergoedingen en de te maken kosten.

4 Informatie

4.1 Een bestuurder gaat zorgvuldig en correct om met informatie waarover hij uit hoofde van zijn ambt beschikt. Hij verstrekt geen geheime informatie.

4.2 Een bestuurder houdt geen informatie achter, tenzij deze geheim of vertrouwelijk is en het niet geven van informatie mogelijk is op grond van artikel 10 van de Wet openbaarheid van bestuur.

4.3 Een bestuurder maakt niet ten eigen bate of van zijn persoonlijke betrekkingen gebruik van in de uitoefening van het ambt verkregen informatie.

5 Aannemen van geschenken

5.1 Geschenken en giften die een bestuurder uit hoofde van zijn functie ontvangt, worden gemeld en geregistreerd en zijn eigendom van de gemeente of de provincie. Er wordt een gemeentelijke of provinciale bestemming voor gezocht.

5.2 Indien een bestuurder geschenken of giften ontvangt die een waarde van minder dan 50 euro vertegenwoordigen, kunnen deze in afwijking van het bovenstaande worden behouden en behoeven ze niet te worden gemeld en geregistreerd.

5.3 Geschenken en giften worden niet op het huisadres ontvangen. Indien dit toch is gebeurd, wordt dit gemeld in het college waar een besluit over de bestemming van het geschenk wordt genomen.

6 Bestuurlijke uitgaven

6.1 Uitgaven worden uitsluitend vergoed als de hoogte en de functionaliteit ervan kunnen worden aangetoond.

6.2 Ter bepaling van de functionaliteit van bestuurlijke uitgaven worden de volgende criteria gehanteerd.
- Met de uitgave is het belang van de gemeente of provincie gediend en
- De uitgave vloeit voort uit de functie.

7 Declaraties

7.1 De bestuurder declareert geen kosten die reeds op andere wijze worden vergoed.

7.2 Declaraties worden afgewikkeld volgens een daartoe vastgestelde administratieve procedure.

7.3 Een declaratie wordt ingediend door middel van een daartoe vastgesteld formulier. Bij het formulier wordt een betalingsbewijs gevoegd en op het formulier wordt de functionaliteit van de uitgave vermeld.

7.4 Gemaakte kosten worden binnen een maand gedeclareerd. Eventuele voorschotten worden voorzover mogelijk binnen een maand afgerekend.

01.10 Gedragscode voor bestuurders

7.5 De gemeentesecretaris respectievelijk de griffier is verantwoordelijk voor een deugdelijke administratieve afhandeling en registratie van declaraties Declaraties van bestuurders worden administratief afgehandeld door een daartoe aangewezen ambtenaar.

7.6 In geval van twijfel omtrent een declaratie, wordt deze voorgelegd aan de burgemeester of de commissaris van de Koningin. Zonodig wordt de declaratie ter besluitvorming aan het college voorgelegd.

8 Creditcards

8.1 Het gebruik van creditcards voor binnenlands gebruik wordt zo veel mogelijk beperkt.

8.2 De gemeentesecretaris of de griffier draagt zorg voor aanvragen, verstrekken en intrekken van creditcards. Er wordt vastgelegd voor welk soort kosten de creditcard kan worden gebruikt.

8.3 Bij de afhandeling van betalingen verricht met een creditcard wordt een daartoe vastgesteld formulier ingediend. Bij het formulier wordt een betalingsbewijs gevoegd en op het formulier wordt de functionaliteit van de uitgave vermeld.

8.4 Het gebruik van de creditcard kan uitsluitend betrekking hebben op uitgaven die volgens geldende regelingen voor vergoeding in aanmerking komen.

8.5 Ingeval van twijfel over een correct gebruik van de creditcard wordt dit aan de burgemeester of de commissaris van de Koningin gemeld en zo nodig ter besluitvorming aan het college voorgelegd

8.6 Indien met de creditcard kosten zijn betaald die na controle blijken voor rekening van de bestuurder te moeten komen, wordt aan de bestuurder een factuur gezonden ter hoogte van het bedrag dat voor zijn rekening dient te blijven.

9 Gebruik van gemeentelijke en provinciale voorzieningen

9.1 Gebruik van gemeentelijke of provinciale eigendommen of voorzieningen voor privé-doeleinden is niet toegestaan.

9.2 Bestuurders kunnen op basis van een overeenkomst ter zake voor zakelijk gebruik een fax, mobiele telefoon en computer in bruikleen ter beschikking krijgen

9.3 Als het belang van de gemeente of provincie daarmee is gediend kan het college van B&W of van gedeputeerde staten besluiten dat bestuurders voor hun dienstreizen gebruik maken van een dienstauto met chauffeur. Het gebruik van deze voorziening wordt centraal geregistreerd. Het college van B&W of van gedeputeerde staten kan bepalen dat in bijzondere gevallen van de dienstauto gebruik kan worden gemaakt voor woon-werkverkeer of voor de uitoefening van q.q.-nevenfuncties.

10 Reizen buitenland

10.1 Een bestuurder die het voornemen heeft een buitenlandse reis te maken, heeft toestemming nodig van het college van B&W of gedeputeerde staten. De gemeenteraad of provinciale staten worden van het besluit op de hoogte gesteld.

10.2 Een bestuurder die het voornemen van een reis meldt, verschaft informatie over het doel van de reis, de bijbehorende beleidsoverwegingen, de samenstelling van het gezelschap en de geraamde kosten.

10.3 Uitnodigingen voor reizen, werkbezoeken en dergelijke op kosten van derden worden altijd besproken in het college en onder meer getoetst op het risico van belangenverstrengeling. Het gemeentelijk of provinciaal belang van de reis is doorslaggevend voor de besluitvorming.

10.4 Van de reis wordt een verslag opgesteld. Buitenlandse reizen worden vermeld in een jaarverslag.

10.5 Het ten laste van de gemeente of de provincie meereizen van de partner van een bestuurder is uitsluitend toegestaan wanneer dit gebeurt op uitnodiging van de ontvangende partij en het belang van de gemeente of de provincie daarmee gediend is. Het meereizen van de partner wordt bij de besluitvorming van het college betrokken.

10.6 Het anderszins meereizen van derden op kosten van de gemeente of de provincie is niet toegestaan. Het meereizen van derden op eigen kosten is toegestaan en wordt in dat geval bij de besluitvorming van het college betrokken.

10.7 Het verlengen van een buitenlandse dienstreis voor privé-doeleinden is toegestaan, mits dit is betrokken bij de besluitvorming van het college. De extra reis- en verblijfkosten komen volledig voor rekening van de bestuurder.

10.8 De in verband met de buitenlandse dienstreis gedane functionele uitgaven worden vergoed conform de geldende regelingen. Uitgaven worden vergoed voorzover zij redelijk en verantwoord worden geacht.

Hoogheemraadschap van Delfland
AMH Hfst. 01.10 Gedragscode voor bestuurders versie 1, vastgesteld D+H 13-12-2005
Bureau Personeel en Organisatie - E.P.M. van de Braak

Bijlage 2 Onkostenvergoedingen

1 Opbouw onkostenvergoedingen

Naast vergoedingen voor nader aangeduide kosten zoals reis- en verblijfkosten, hebben de ambtsdragers aanspraak op een vaste (forfaitaire) onkostenvergoeding. Bij de opbouw van de vaste of forfaitaire onkostenvergoedingen voor gemeente- en provinciebestuurders zijn de volgende kostencomponenten gehanteerd:

A Representatie

Representatie (koffie, thee, hapjes, drankjes, etentjes met zakelijke relaties, attenties e.d.). Tevens worden onder deze categorie begrepen de noodzakelijke kosten voor de representatie die door de partner worden gemaakt in verband met de functieuitoefening als politieke ambtsdrager. Voorbeelden zijn uitgaven en (reis)kosten verbonden aan bezoeken van zieken, bejaarden, 100-jarigen en het bijwonen van georganiseerde activiteiten, bijeenkomsten en recepties.

B Vakliteratuur

Uitgaven voor (abonnementen voor) vakliteratuur, losbladige uitgaven, naslagwerken.

C Contributies (verenigingen)

Contributies/lidmaatschappen, lidmaatschap vakbond, belangenvereniging, beroepsvereniging, bestuurdersvereniging e.d.

D Telefoonkosten

De kosten van zakelijke gesprekken waaronder ook van de mobiele telefoon. De kosten van telefoonabonnementen vallen niet onder de vaste kostenvergoeding.

E Bureaukosten en porti

Pennen, potloden, papier, zakelijke agenda e.d. tevens de kosten voor het verzenden van post en het kopiëren van stukken.

F Giften

Zakelijke giften die de politieke ambtsdrager louter als zodanig doet, en die men als privé-persoon niet zou hebben gedaan, aan inzamelingsacties, collectes e.d. (in de regel voor plaatselijke en/of regionale doeleinden). Giften aan een politieke partij of verkiezingscampagne maken hier geen deel van uit.

G Fractiekosten

Bijdragen in de kosten van fractieassistenten en secretariaat, fractieweekend.

H Representatieve ontvangsten aan huis

Hieronder vallen de kosten verbonden aan ontvangsten in de eigen woning die direct verband houden met de uitoefening van het ambt in het eigen huis (consumptieve verstrekkingen e.d.)

I Excursies

Excursies die worden gevolgd ten behoeve van de uitoefening van het politieke ambt (inclusief reis- en verblijfskosten).

De daadwerkelijke samenstelling van de vergoedingen en de hoogte van de bedragen verschilt voor de diverse categorieën gemeente- en provinciebestuurders.

2 Fiscale aspecten

Voor de belastingheffing wordt de beloning (bezoldiging of vergoeding voor de werkzaamheden) in aanmerking genomen hetzij als belastbaar loon (ingeval van werknemerschap), hetzij als belastbaar resultaat uit overige werkzaamheden (ingeval van niet-werknemerschap). Dit onderscheid is van belang voor de mogelijkheden om onbelaste vergoedingen te ontvangen dan wel beroepskosten te kunnen aftrekken.

Bij de fiscale behandeling van vaste kostenvergoedingen is er onderscheid tussen de groep die in (fictieve) dienstbetrekking staat (werknemers) en zij die geen dienstbetrekking hebben (niet-werknemers). De mogelijkheid van aftrekbare kosten bestaat niet voor werknemers. Niet-werknemers hebben de mogelijkheid van aftrekbare kosten, maar komen niet in aanmerking voor een onbelaste vergoeding.

Burgemeesters en commissarissen zijn in dienstbetrekking. Wethouders, gedeputeerden en raads- en statenleden zijn niet in dienstbetrekking, maar kunnen voor de loonbelasting opteren en worden in dat geval fiscaal als werknemer aangemerkt (fictief werknemerschap).

Belastbaar resultaat uit overige werkzaamheden is het gezamenlijk bedrag van het resultaat uit een of meer werkzaamheden die geen belastbare winst of belastbaar loon genereren. Onder deze categorie inkomsten valt hetgeen ambtsdragers genieten indien zij niet (fictief) als werknemer worden aangemerkt. Bij resultaat uit overige werkzaamheden zijn eventuele (vaste) vergoedingen integraal als inkomen belast. Beroepskosten kunnen echter, met inachtneming van een aantal wettelijke beperkingen en normeringen langs dezelfde regels als ondernemers, in mindering op het belastbare resultaat worden gebracht. Genieters van resultaat uit overige werkzaamheden hebben evenals ondernemers een wettelijke administratieverplichting.

De bestuurders die in dienstbetrekking fungeren en zij die voor het fictief werknemerschap hebben geopteerd ontvangen de vaste onkostenvergoedingen gebruteerd. Dat betekent dat het bedrag van de vergoeding is verhoogd in verband met verschuldigde belasting. De bruterin heeft dus

geen betrekking op de categorieën ambtsdragers die niet onder het loonbelastingregime vallen en hiervoor ook niet hebben geopteerd. Dit vloeit voort uit de bovengenoemde aftrekmogelijkheden van betrokkenen van de werkelijk gemaakte kosten.

Loon in natura

Het verstrekken van voorzieningen kan fiscale consequenties hebben. Niet alleen beloning in geld, maar ook voordelen en goederen in natura worden fiscaal als inkomen aangemerkt. Beloningen in natura worden belast naar de waarde in het economisch verkeer. De belaste waarde blijft echter beperkt tot het bedrag van de besparing als het gaat om goederen die worden gebruikt bij het vervullen van de dienstbetrekking. Het bedrag van de besparing wordt bepaald aan de hand van het bestedingspatroon personen die in vergelijkbare omstandigheden verkeren. Lunches en diners met relaties van de gemeente of de provincie worden als onbelast geaccepteerd. Indien er regelmatig een lunch of diner wordt verstrekt niet voortvloeiend uit de functie en het belang van gemeente/provincie, is er sprake van een privé-besparing. In dat geval bevat de verstrekking fiscaal gezien een inkomensbestanddeel. In deze situatie zou de betrokken bestuurder voor de verstrekking een vergoeding dienen te betalen.

Privé-voordeel of -gebruik van in natura verstrekte voorzieningen wordt als inkomen belast. Zo zal er bij bijvoorbeeld bij het privé-gebruik van de dienstauto een fiscale bijtelling plaatsvinden (de zogenoemde autokostenfictie). Indien de werkgever een auto ter beschikking stelt gaat de fiscus er overigens van uit dat ook sprake is van prive-gebruik, tenzij tegenbewijs wordt geleverd (sluitende rittenadministratie). Er zijn tevens fiscale regelingen gericht op het gebruik van (mobiele) telefoons.

agendapunt 04.B.07
1162054

Hoogheemraadschap van Delfland

Aan Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering

KEUR DELFLAND

Voorstel Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering 03-02-2015
I. De Nota van beantwoording en wijziging Keur Delfland vaststellen. II. De Keur Delfland vaststellen. III. De leggerwijziging van de legger Regionale waterkeringen vaststellen. IV. De leggerwijziging van de legger Zeewering vasstellen.

Advies Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering 03-02-2015

Keur Delfland

1. Probleemstelling - context

In de afgelopen jaren is praktijkervaring opgedaan met de bestaande Keur Delfland 2010. Daarbij is de behoefte ontstaan om de keur op een aantal onderdelen te verbeteren.

In de Ledenvergadering van de Unie op 22 maart 2013 is door Delfland ingestemd met het keurkwartet (set modellen waaronder de modelkeur) als basis voor verdere uniformering en deregulering van de regelgeving. Veel waterschappen hebben hun keur aangepast met de modelkeur als basis of zijn daar nu mee bezig.

Er is een juridische relatie tussen de keur en de leggers. Afstemming tussen de aanpassing van de keur en aanpassingen van de leggers is daarom nodig. Zo bevatten de legger Regionale waterkeringen en de legger Zeewering verwijzingen naar artikelen uit de Keur Delfland 2010. De verwijzingen moeten worden aangepast op de nieuwe keur.

2. Beoogd effect

Het vaststellen van de Keur Delfland. Het vaststellen van de (wetstechnische) wijzigingen van de tekst van de legger Regionale waterkeringen en de legger Zeewering.

Het doel is een geactualiseerde keur die optimaal bijdraagt aan de behartiging van de taken die aan Delfland zijn opgedragen en goed toepasbaar is in de (uitvoering- en rechts)praktijk.

Het hanteren van het keurkwartet als uitgangspunt heeft als doel verdere (landelijke) uniformering van regelgeving door de waterschappen en deregulering.

3. Kernboodschap

De keur van het Hoogheemraadschap van Delfland wordt geactualiseerd.

De keur is een verordening van het hoogheemraadschap van Delfland en is een belangrijk instrument om activiteiten in en rond het watersysteem in goede banen te leiden en het watersysteem daarbij te beschermen. Delfland stelt daarin de kaders die maatschappelijk gewenste initiatieven van burgers en bedrijven mogelijk maken en de kwaliteit van het watersysteem waarborgen.

De verbeteringen in de nieuwe keur zorgen voor:
- juridische professionalisering en vermindering regeldruk;
- betere bescherming van natte ecologische zones en meer mogelijkheden voor groenere oevers;
- duidelijkere en doelgerichte onderhoudsverplichtingen;
- meer (landelijke) uniformering van regelgeving.

De teksten van de leggers voor waterkeringen en wateren worden gewijzigd zodat ze aansluiten bij de nieuwe Keur Delfland.

4. Historie - eerdere besluitvorming

In 2010 is de keur van Delfland grondig herzien met de toenmalige modelkeur 2008 als uitgangspunt. Hierbij zijn ook voor het eerst algemene regels vastgesteld.

Delfland heeft in 2011 een vernieuwde en uitgebreidere set algemene regels vastgesteld.

In 2011 zijn de waterschappen onder leiding van de Unie van Waterschappen gestart met het actualiseren van de modelregelgeving waaronder de modelkeur.

In de Ledenvergadering van de Unie op 22 maart 2013 is door Delfland ingestemd met deze modelregelgeving als basis voor verdere uniformering en deregulering van de regelgeving.

In de vergadering van 26 september 2013 is de verenigde vergadering van Delfland hierover geïnformeerd bij brief van 20 augustus, kenmerk 1083031. Daarbij is aangegeven dat Delfland gebruik zal maken van de Uniemodellen en deze zal aangrijpen als aanleiding en uitgangspunt om de Keur Delfland 2010 en de Algemene regels behorende bij de keur te actualiseren.

5. Regelgeving en Beleid

De keur is een verordening en bevat bepalingen die nodig zijn voor de behartiging van de opgedragen taak, de waterstaatkundige verzorging van Delflands gebied.

Met de keur wordt mede invulling en uitvoering gegeven aan het realiseren van de diverse (beleids)doelen uit het waterbeheerplan en de Kaderrichtlijn water. De actualisatie geeft invulling aan het streven naar continue verbetering van de kwaliteit van de juridische instrumenten, waardoor die instrumenten effectiever kunnen bijdragen aan het bereiken van de doelstellingen van Delfland.

Bij het opstellen van de keur is rekening gehouden met en invulling gegeven aan in ieder geval de volgende (hogere) regelgeving: de Waterschapswet, de Waterwet, de provinciale Waterverordening en het Reglement van bestuur.

6. Financiën

Niet van toepassing

7. Duurzaamheid

Niet van toepassing

8. Organisatorische en personele consequenties

Niet van toepassing.

9. OR/GO

Niet van toepassing.

10. Risico- en beheersmaatregelen

Risico:
Er is een juridische relatie tussen de keur en de leggers. De teksten van de leggers en keur moeten op elkaar aansluiten. Als de begrippen en bepalingen in de keur en de leggers niet op elkaar aansluiten, kan dat leiden tot juridische risico's bij schadeclaims, tot onduidelijkheid

voor Delfland en burgers over onderhoudverplichtingen en een onvoldoende basis voor handhaving.

Beheersmaatregel:
Er vindt afstemming plaats tussen de aanpassing van de keur en aanpassingen van de leggers.

De tekst van de legger Wateren wordt aangepast. De leggertekst en de keur doorlopen tegelijkertijd de vaststellingsprocedures. In de VV van 19 februari 2014 worden beiden ontwerpen tegelijkertijd ter vaststelling aangeboden.

Ook vindt afstemming plaats tussen de keur en de tekst van de legger Regionale waterkeringen en de legger Zeewering. De (wetstechnische) wijzigingen van de tekst van de legger Regionale waterkeringen en de legger Zeewering sluiten aan bij de nieuwe keur.

Risico:
Vrijstellingen van de vergunningplicht voor bepaalde grondwateronttrekkingen worden uit de keur verplaatst naar de Algemene regels behorende bij de Keur Delfland. Als de aanpassing van de algemene regels niet tegelijkertijd met de nieuwe keur in werking treedt zouden deze grondwateronttrekkingen ineens vergunningplichtig zijn. Dit zou onnodige administratieve lasten voor burgers, bedrijven en voor Delfland tot gevolg hebben.

Beheersmaatregel:
Er vindt inhoudelijke afstemming plaats tussen de aanpassing van de nieuwe keur en de aanpassing van de algemene regels. De nieuwe algemene regels en de keur zullen tegelijkertijd in werking treden.

11. Communicatie (in- en extern)

Ingevolge artikel 20 van het Reglement van bestuur van Delfland en artikel 80 van de Waterschapswet is de ontwerp keur toegezonden aan Gedeputeerde Staten en aan de besturen van de gemeenten.

Ingevolge de Inspraakverordening Delfland 2011 zijn de keur en leggers voorbereid met toepassing van de uniforme openbare voorbereidingsprocedure van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht.

Op 11 november 2014 heeft het college de ontwerp keur en de ontwerp leggerwijzigingen vrijgegeven voor ter inzage legging en inspraak. De terinzagelegging was van 12 november tot en met 24december 2014. De keur en leggerwijzigingen lagen tegelijk ter inzage met de wijziging van de Legger Wateren ter inzage.

Gedurende de inzagetermijn hebben belanghebbenden de gelegenheid gehad om hun mening over de ontwerp keur en ontwerp legger wijzigingen kenbaar te maken.
Er zijn in totaal 3 zienswijzen ontvangen met betrekking tot de ontwerp keur.
Er zijn geen zienswijzen ontvangen die betrekking hebben op de wijzigingen van de legger Regionale waterkeringen en de legger Zeewering.
In de Nota van beantwoording en wijziging zijn de zienswijzen opgenomen en beantwoord en is aangegeven of deze tot een wijziging van het ontwerp hebben geleid.
Na bekendmaking van het besluit wordt daarvan mededeling gedaan aan de zienswijzers.

12. Bekendmaking en vervolgprocedure

Vaststelling van de Keur Delfland en de leggerwijzigingen wordt bekendgemaakt door publicatie daarvan in het digitale Waterschapsblad en op de website van Delfland. In de publicatie wordt vermeld dat de Keur en de leggerwijzigingen 6 weken ter inzage worden gelegd. De bekendmaking vindt gelijktijdig plaats met de bekendmaking van de Legger Wateren.

Er is geen bezwaar of beroep mogelijk tegen de Keur Delfland.

Tegen de besluiten tot vaststelling van de wijzigingen van de legger Regionale waterkeringen en de legger Zeewering kan beroep worden ingesteld door diegenen die tijdig een zienswijze hebben ingediend tegen de ontwerp leggerwijzigingen, of die kunnen aantonen dat hen redelijkerwijs niet verweten kan worden dat ze geen zienswijzen hebben ingediend.

1. Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering 3 februari 2015, voorstel aan VV;
2. VV 19 februari 2015, vaststelling keur en leggerwijziging;
3. Beroepstermijn 24 februari t/m 6 april 2015.

Alle documenten treden tegelijkertijd in werking.

13. Bevoegd orgaan

De keur is een verordening die de Verenigde Vergadering vaststelt op basis van artikel 78 van de Waterschapswet. De legger wordt door de Verenigde Vergadering vastgesteld op basis van artikel 78, tweede lid van de Waterschapswet.

14. Toelichting

De keur, beleidsregels, algemene regels en leggers
De keur is een verordening die de Verenigde Vergadering vaststelt en bevat bepalingen die nodig zijn voor de behartiging van de opgedragen taak, de waterstaatkundige verzorging van Delflands gebied. Deze taak betreft in ieder geval de zorg voor het watersysteem.

De keur heeft een beschermend karakter en bevat gebods- en verbodsbepalingen om het watersysteem te beheren. De bepalingen hebben betrekking op het onderhoud, de aanleg en gebruik van de volgende waterstaatswerken:
- oppervlaktewaterlichamen,
- waterkeringen,
- bergingsgebieden en
- ondersteunende kunstwerken.

De geboden hebben betrekking op:
- onderhoudsverplichtingen van oppervlaktewaterlichamen, waterkeringen, bergingsgebieden en ondersteunende kunstwerken,
- het bedienen van coupures, sluizen en van peilregulerende kunstwerken, en
- het plaatsen van veekerende afrasteringen bij natte ecologische zones en waterkeringen.

Het is verboden om zonder watervergunning van het college:
- handelingen in waterstaatswerken te verrichten,
- grondwater te onttrekken of water te infiltreren en
- water te brengen in of te onttrekken aan een oppervlaktewaterlichaam.

Aanvragen om een watervergunning worden getoetst aan Delflands beleid en in het bijzonder aan beleidsregels. De beleidsregels worden door het college vastgesteld. Daarin is beschreven hoe de afweging van het algemene belang van het watersysteem tegenover het particuliere belang van de aanvrager van de watervergunning plaatsvindt.

In de keur is de grondslag opgenomen voor het college tot het stellen van algemene en nadere regels voor daarbij aangewezen onderwerpen. Het bestuur heeft van de bevoegdheid gebruik gemaakt en de Algemene regels behorende bij de Keur Delfland vastgesteld. Hierin zijn vrijstellingen van de watervergunningplicht geregeld voor het verrichten van handelingen in en om waterstaatswerken en het onttrekken van grondwater.

Om te bepalen waar de verschillende keurbepalingen gelden is de legger van belang. In de legger worden de zones aangegeven waarbinnen de bepalingen uit de keur van toepassing zijn, wordt de ligging, vorm, afmeting en constructie van de waterstaatswerken aangegeven en is aangewezen wie onderhoudsplichtige van een waterstaatswerk is.

Kostenbesparing, deregulering en ruimte voor innovatie
Met het totaalpakket van keur, leggers, beleidsregels en algemene regels wordt gestuurd op:

- Deregulering door voor zo veel mogelijk activiteiten vrijstellingen van de vergunningplicht in algemene regels op te nemen en alle overbodige regelgeving te schrappen;
- Vroeg aan tafel in het vooroverleg en het geven van planadvies. Investeren in een goed vooroverleg leidt tot kostenbesparing (sturen op kansen en werk met werk), imagoverbetering (rolbewuste omgevingspartner) en geeft kansen in en voor innovatieve projecten;
- vergunningen en meldingen geven een zo volledig mogelijk overzicht van de handelingen in het watersysteem (goed gegevensbeheer);
- minder kosten in onderhoud en handhaving (voorkomen is beter dan genezen).

Verbeteringen ten opzichte van de vorige keur
De verbeteringen in de nieuwe keur zorgen voor:

- juridische professionalisering en minder regeldruk;
- betere bescherming van natte ecologische zones en meer mogelijkheden voor groenere oevers;
- duidelijkere en doelgerichte onderhoudsverplichtingen;
- meer (landelijke) uniformering van regelgeving.

<u>Juridische professionalisering en minder regeldruk</u>

- Overbodige en niet gebruikte definities en bepalingen zijn verwijderd (keurkaart, kaart kwetsbare oppervlaktewateren en gebieden, overgangsbepalingen, vrijstellingen, meet- en registratieverplichtingen en visplan);
- De keur, leggers en algemene regels sluiten op elkaar aan;
- De begrippen uit de keur sluiten aan op de begrippen uit de Waterwet;
- De onderhoudsverplichtingen (wat) staan in de keur en de onderhoudsplichtige (wie) en de zoneringen (waar) staan in de leggers;
- De keur bevat een vangnet voor de bescherming van waterstaatswerken als er een vergunning of projectplan is vastgesteld maar de bijbehorende leggerwijziging (zoneringen) nog niet in werking is getreden.

<u>Betere bescherming van natte ecologisch zones en groenere oevers</u>

- De onderhoudsverplichtingen zijn doelgericht geformuleerd waardoor groenere oevers mogelijk worden als dat voor doorstroming, berging en waterkwaliteit geen probleem is;
- Natte ecologische zones (zoals natuurvriendelijke oevers en vispaaiplaatsen) worden beschermd met de keur. In de leggers wordt aangegeven waar de zones liggen;
- In de keur is een verplichting opgenomen om een afrastering te plaatsen bij natte ecologische zones en waterkeringen om deze te beschermen.
- Afwijkende onderhoudsverplichtingen bij natte ecologische zones en ter verbetering van de ecologische toestand zijn mogelijk.

<u>Doelgerichte en duidelijkere onderhoudsverplichtingen</u>

- Onderhoudsverplichtingen zijn doelgericht geformuleerd. Duidelijk is dat de verplichtingen gericht zijn op het in stand houden van de functie van waterstaatswerken;
- Duidelijk is dat onder de onderhoudsverplichting voor het bovenwatertalud van een oppervlaktewaterlichaam ook de verantwoordelijkheid voor het in stand houden van de oeverconstructie valt;
- Duidelijk is onder andere wie zwerfvuil, bladval, kadavers en overhangend groen moet verwijderen;

<u>Meer landelijke uniformering van regelgeving</u>
Door het gebruik van de modelkeur van de Unie ontstaat meer (landelijke) uniformering van regelgeving door de waterschappen. De nieuwe ontwerp keur gaat uit van de modelkeur met een aantal toevoegingen voor de Delflandse situatie.

De systematiek uit de modelkeur sluit goed aan bij de Delflandse praktijk en Delflands beheergebied. Delfland is het dichtstbevolkte waterschap van Nederland en de grote hoeveelheid bedrijven en intensieve glastuinbouw maken Delfland ook een van de meest

verstedelijkte waterschappen. Dit vergt veel vooroverleg en pas- en maatwerk bij initiatieven van derden en een duidelijk beeld van zaken die spelen in het gebied. Alle betrokken belangen moeten daarbij zorgvuldig worden afgewogen. Daartegenover moeten activiteiten die geen of beperkte risico's opleveren voor het watersysteem niet worden belast met onnodige juridische procedures en administratieve lasten.
De juridische systematiek uit de modelkeur en de ontwerp Keur Delfland sluiten heel goed aan bij deze behoeften aan planadvisering, goed gegevensbeheer, zorgvuldige belangenafweging en vermindering van regeldruk. De modelkeur gaat uit van een algemeen vergunningverbod in de keur en specifieke vrijstellingen in algemene regels voor activiteiten die geen of een beperkt risico inhouden voor het watersysteem. In deze algemene regels is duidelijk uitgelegd onder welke voorwaarden die activiteiten zijn toegestaan zonder vergunning.

15. Bijlage

Bijlagen:
1. De nota van beantwoording en wijziging van de Keur Delfland
2. Keur Delfland
3. leggerwijziging legger Regionale waterkeringen
3. leggerwijziging legger Zeewering

Keur Delfland

Hoogheemraadschap van Delfland

Kenmerk VV : …**

Vergaderdatum :19 februari 2015…

Beleidsveld : programma Instrumenten

Agendapunt :04.B.07

De Verenigde Vergadering van Delfland,

op voordracht van dijkgraaf en hoogheemraden van 13 januari 2015, kenmerk 38142;

gelezen het positieve/negatieve advies van de commissie(s) Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering;

overwegende dat:

- De Keur van Delfland wordt geactualiseerd ten einde optimaal bij te dragen aan de behartiging van de taken die aan Delfland zijn opgedragen en goed toepasbaar is in de uitvoering- en rechtspraktijk.
- De teksten van de leggers Regionale waterkeringen de legger Zeewering aansluiten bij de Keur Delfland.

Gelet op:

- artikel 77 en 78 van de Waterschapswet;

Besluit:

1. De Nota van beantwoording en wijziging Keur Delfland vast te stellen.
2. De Keur Delfland vast te stellen.
3. De leggerwijziging van de legger Regionale waterkeringen vast te stellen.
4. De leggerwijziging van de legger Zeewering vast te stellen.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 19 februari 2015

De Verenigde Vergadering voornoemd,

de Secretaris, de Voorzitter,

mr. drs. P.I.M. van den Wijngaart mr. M.A.P. van Haersma Buma

Hoogheemraadschap van Delfland

Keur Delfland

Nota van beantwoording en wijziging

Beantwoording ingekomen zienswijze en ambtshalve wijzigingen op de Keur Delfland

Inhoudsopgave

1 Inleiding **5**

1.1 Algemeen 5
1.2 Inspraakprocedure 5

2 Overzicht binnengekomen zienswijzen **6**

3 Ontvankelijkheid **6**

4 Behandeling zienswijze **6**

5 Ambtelijke wijzigingen **12**

1 Inleiding

1.1 Algemeen

De keur en de leggers van het Hoogheemraadschap van Delfland worden geactualiseerd.
De nieuwe regelgeving wordt eenvoudiger en uniformer.

De keur is een verordening van het hoogheemraadschap van Delfland en bevat regels om activiteiten in en rond het watersysteem in goede banen te leiden en het watersysteem daarbij te beschermen.
De legger is een register waarin onderhoudsplichtigen staan en waarin de ligging en afmeting van waterstaatswerken is vastgelegd. De legger geeft aan waar de Keur Delfland van toepassing is.

In de afgelopen jaren heeft Delfland hard gewerkt aan een vereenvoudiging en professionalisering van de Delflandse regelgeving. Sinds 2010 zijn de keur, de leggers en de algemene regels grondig herzien en vereenvoudigd. In 2011 heeft Delfland een forse dereguleringslag geslagen met een vernieuwde en zeer uitgebreide set algemene regels.

Met het nieuwe ontwerp van de keur wordt een volgende stap gezet in deze verdere vereenvoudiging en professionalisering van de Delflandse regelgeving. De teksten van de leggers voor waterkeringen en wateren worden gewijzigd zodat ze aansluiten bij de nieuwe keur.

Er is een juridische relatie tussen de keur en de leggers. De aanpassing van de keur en de aanpassingen van de leggers zijn daarom allen tegelijkertijd ter inzage gelegd en zij worden tegelijkertijd ter vaststelling aangeboden aan de verenigde vergadering.

Pm conserverende werking

1.2 Inspraakprocedure

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden heeft op 11 november 2014 de volgende ontwerp besluiten vastgesteld en vrijgegeven voor de inspraakprocedure:

- Ontwerp Keur Delfland;
- Ontwerp Partiële wijziging Legger Wateren 2011(2014-03-) Tekst Legger Wateren;
- Ontwerp leggerwijziging van de legger Regionale waterkeringen;
- Ontwerp leggerwijziging van de legger Zeewering.

De ontwerp besluiten hebben van 11 november 2014 tot en met 24 december 2014 ter inzage gelegen. Ingezetenen en belanghebbenden konden gedurende deze termijn een zienswijze indienen.

Tijdens de termijn van terinzagelegging zijn drie zienswijzen binnengekomen.
In deze nota van beantwoording zijn de zienswijzen op de ontwerp Keur Delfland en de reactie van het Hoogheemraadschap van Delfland daarop gebundeld.
Ook zijn de ambtelijke wijzigingen op de ontwerp Keur Delfland weergegeven.
Voor de zienswijzen op de Partiële wijziging Legger Wateren 2011(2014-03-) Tekst Legger Wateren wordt een afzonderlijke nota van beantwoording opgesteld.
Er zijn geen zienswijzen ingediend tegen de ontwerpbesluiten tot leggerwijzigingen van de legger Regionale waterkeringen en de legger Zeewering.

De Keur Delfland, de Partiële wijziging Legger Wateren en de leggerwijzigingen van de legger Regionale waterkeringen en de legger Zeewering worden met de bijbehorende nota's van beantwoording ter vaststelling aangeboden aan de verenigde vergadering.

2 Overzicht binnengekomen zienswijzen

Nr.	Datum ontvangst	Afzender	Kenmerk Delfland
1.	03-12-2014	Gemeente Midden-Delfland	1169985
2.	19-12-2014	LTO Noord	1172897
3.	23-12-2014	Agrarische Natuurvereniging Vockestaert	1173539

3 Ontvankelijkheid

De ingediende zienswijzen zijn binnen de inzagetermijn ontvangen. Diegene die een zienswijze hebben ingediend hebben gebieden binnen het gebied van Delfland of vertegenwoordigen belangen in dat gebied en zijn als belanghebbenden aan te merken. De zienswijzen zijn allen ontvankelijk.

4 Behandeling zienswijze

Brief 1 Gemeente Midden-Delfland

Zienswijzen over begrippen
Het begrip "oever" is niet toegelicht terwijl er onder meer in sub 4 naar wordt verwezen. Doordat dit begrip onduidelijk is, kan dit leiden tot onduidelijkheden bij het beheer.

In de toelichting op de term "oppervlaktewaterlichaam" staat dat ook de oever hier toe behoort. Waar de grens van het waterlichaam ligt is onduidelijk. Kan dit verduidelijkt worden?

Reactie Delfland
De beheerverplichtingen voor oppervlaktewaterlichamen zijn verdeeld in onderhoudsverplichtingen voor het watervoerend deel en onderhoudsverplichtingen voor het bovenwatertalud met de beschermingszone. Het watervoerend deel loopt van oeverlijn tot oeverlijn. Het bovenwatertalud is het gedeelte van het oppervlaktewaterlichaam dat boven het schouwpeil ligt.

De ligging, vorm en afmetingen van oppervlaktewaterlichamen en de bijbehorende beschermingszones staan aangegeven op de kaart van de Legger Wateren.

Het beheer van oppervlaktewaterlichamen is daarmee duidelijk. Een nadere toelichting voor het begrip “oever” is niet nodig.

Aanpassing
De zienswijze geeft geen aanleiding tot wijziging.

Zienswijzen over waterkeringen
De term "schadelijk wild" is ongebruikelijk. Dit is een term uit de oude jachtwet. De benaming: "diersoorten die schade toebrengen" is duidelijker.

Wat wordt er verstaan onder "het verwijderen van schadelijke begroeiingen voor de waterkering"? Wanneer is een begroeiing schadelijk.

In het buitengebied van onze gemeente groeien op veel kades historische bomen. Meestal zijn dit knotbomen. De bomen hebben grote cultuurhistorische en landschappelijke waarden. Wij zijn van mening dat deze bomen op de kades moeten worden gehandhaafd. De bomen staan hier vaak al honderden jaren. Bovendien zullen knotbomen nooit omwaaien en de kade beschadigen. Bij stormschade breken knotbomen uit elkaar. Er is dus geen sprake van windworp waarbij de wortels de kade open trekken. Om die reden zijn wij van mening dat dit artikel een uitzondering moet maken voor beplantingen met hoge cultuurhistorische of landschappelijke waarden.

Reactie Delfland
Het tekstvoorstel ter vervanging van het begrip "schadelijk wild' geeft aanleiding om de ontwerp Keur Delfland aan te passen. Dit is duidelijker.

In de artikelsgewijze toelichting bij artikel 2.2 van de Keur Delfland is een uitgebreide toelichting opgenomen over het verwijderen van schadelijke begroeiing. Kort samengevat is begroeiing schadelijk als het de functie van de waterkering in gevaar brengt.
Het gaat om het waterkerend houden van de waterkering. De onderhoudsverplichtingen zijn bedoeld om de bekleding in stand te houden, kleine schade te voorkomen of te herstellen, en de waterkering toegankelijk te houden voor onderhoudsmaterieel en inspecties.

Onder voorwaarden is het mogelijk om bomen op waterkeringen te plaatsen of te hebben. Hiervoor moet een vergunning zijn of worden aangevraagd, of de gevallen moeten vallen onder een vrijstelling in de Algemene regels behorende bij de Keur Delfland (artikel 27 en 28).
Aan de hand van beleidsregels zoals de Beleidsregel Medegebruik Regionale waterkeringen wordt beoordeeld of vergunning kan worden verleend.
Uitgangspunt is altijd dat de waterkering veilig moet zijn, te inspecteren en te onderhouden moet zijn. Indien de veiligheid van de waterkering niet meer op een goede manier kan worden gegarandeerd of inspectie of onderhoud ernstig wordt belemmerd, zal medegebruik niet zijn toegestaan.

Aanpassing
De zienswijze geeft aanleiding tot wijziging. In artikel 2.2 en de bijbehorende artikelsgewijze toelichting wordt de zinsnede 'schadelijk wild', vervangen door: dieren die schade toebrengen.

Zienswijzen over oppervlaktewaterlichamen
De onderhoudsplichtigen moeten in het watervoerende deel van oppervlaktewaterlichamen schadelijke begroeiing en schadelijk afval verwijderen. Hoe bepaalt u wanneer begroeiing of afval schadelijk is? Dit lijkt te betekenen dat er ruimte is voor discussie wanneer er nog begroeiing in een watergang achter blijft na de jaarlijkse schouw. Kan deze tekst verduidelijkt worden?
Wanneer is beplanting die boven het oppervlaktewaterlichaam hangt schadelijk? Hoe wordt dit bepaald? Diersoorten zoals de ijsvogel zijn voor hun overlevingskansen afhankelijk van takken die boven het water hangen. Zijn er mogelijkheden om het leefgebied van deze vogel in stand te houden?

Het principe van een beschermingszone is nieuw in deze keur en legger. Op zeer veel plekken in onze gemeente is er in de beschermingszone gebouwd of geen schouwstrook (meer) aanwezig. Hoe gaat u om met deze bestaande situaties? Worden deze vergund of gelegaliseerd of gaat u hier handhaven?

In plaats van "het volledig openhouden en schoonhouden van de duiker ten behoeve van een goede doorstroming van het water" kan hier beter staan: "het zodanig openhouden en

schoonhouden van de duiker dat een goede doorstroming van het water is gewaarborgd". In een duiker kan namelijk altijd sprake zijn van enige aanslibbing. Dit hoeft de doorstroming niet te belemmeren.

Reactie Delfland
In de artikelsgewijze toelichting bij artikel 2.4 van de Keur Delfland is een uitgebreide toelichting opgenomen over het verwijderen van schadelijke begroeiing. Kort samengevat is begroeiing schadelijk als het de functie van het oppervlaktewaterlichaam in gevaar brengt. Het gaat dan om het waarborgen van de doorstroming en van de berging van water, het beschermen van de waterkwaliteit en op het bereikbaar houden van het oppervlaktewaterlichaam voor onderhoudsmaterieel en inspectie.

Onder schadelijke begroeiing en afval in het watervoerend deel wordt verstaan begroeiing of afval die een ontoelaatbare beperking voor de doorstroming van het water betekent of die bij verlanding het bergend vermogen van het oppervlaktewaterlichaam beperkt.
Begroeiing die boven het oppervlaktewaterlichaam hangt is schadelijk als die het onderhoud van het watervoerende deel of van een natte ecologische zone of de inspectie of schouw belemmeren of die door schaduwwerking een negatief effect hebben op de (ecologische) waterkwaliteit.
Niet alle begroeiing is schadelijk voor de instandhouding van de functie van het oppervlaktewaterlichaam. Door de toevoeging dat alleen schadelijke begroeiing verwijderd hoeft te worden (i.t.t. alle begroeiing) wordt de mogelijkheid gecreëerd voor meer groenere oevers, wat de (ecologische) waterkwaliteit ten goede zal komen.

Het begrip "onderhoudsstrook" uit de Keur Delfland 2010 en de Legger Wateren is in de nieuwe Keur Delfland en leggertekst van de Legger Wateren vervangen door het begrip "beschermingszone". Hiermee wordt beter aangesloten bij de begrippen uit de Waterwet. Er is geen sprake van een beleidsinhoudelijke wijziging. Er is dan ook geen verschil met de huidige uitvoeringspraktijk.

Het tekstvoorstel voor de onderhoudsverplichting van duikers, geeft aanleiding om de ontwerp Keur Delfland aan te passen. Dit is duidelijker.

Aanpassing
De zienswijze geeft geen aanleiding tot wijziging. In artikel 2.6, onderdeel b, wordt het woord "volledig" verwijderd.

Zienswijze afrastering
Het lijkt er op dat dit artikel in de praktijk betekent dat grondeigenaar zelf een raster moet aankopen en laten plaatsen als er langs zijn perceel een natuurvriendelijke oever wordt aangelegd. Graag zien wij dat, wanneer dit voorkomt, de betreffende eigenaar voor de kosten van de aanleg en het onderhoud van het raster wordt gecompenseerd door de initiatiefnemer van de natuurvriendelijke oever.

Reactie Delfland
Natuurvriendelijke oevers verbeteren de waterkwaliteit, beschermen de oevers tegen afkalving en maken het gebied aantrekkelijker om in te wonen en recreëren. Delfland realiseert en onderhoudt veel natuurvriendelijke oevers mede om te voldoen aan de normen uit de Europese Kaderrichtlijn water.
Uit jaarlijkse controles is gebleken dat veel natuurvriendelijke oevers schade ondervinden door begrazing en vertrapping van vee. Naar aanleiding hiervan zijn brieven verzonden aan alle perceeleigenaren langs natuurvriendelijke oevers om hen hierover te informeren. De meeste eigenaren hebben hierop zelf maatregelen genomen ter voorkoming van schade door hun vee. In de andere gevallen heeft Delfland handhavend opgetreden en/of een

verplichting opgelegd om een afrastering te plaatsen. Deze huidige uitvoeringspraktijk wordt nu geformaliseerd in de Keur. Hiermee wil Delfland de natuurvriendelijke oevers (preventief) beschermen met een afrasterverplichting bij gebruik van de gronden voor beweiding. Dit is een voortzetting van het huidige beleid. Van een goed alternatief voor afrastering is nog niet gebleken. Het achteraf herstellen van schade is geen goed alternatief. Een algeheel beweidingsverbod wordt ook niet als wenselijk gezien. Het streven van Delfland om niet meer beperkingen dan noodzakelijk op te leggen aan (aangrenzende) perceel eigenaren heeft geleid tot de keuze om beweiding toe te staan, mits daarbij een afrastering wordt geplaatst.
Het is logisch dat de kosten van een afrastering voor rekening komen van de perceel eigenaar die de gronden gebruikt voor het houden van dieren. Perceel eigenaren zijn verantwoordelijk voor het voorkomen van schade aan waterstaatwerken en naastgelegen eigendommen van anderen.
De kosten voor het plaatsten en onderhouden van een afrastering vallen over het algemeen niet buiten het normale maatschappelijk risico. Indien de kosten in een bijzondere situatie onevenredig hoog zijn, bestaat de mogelijkheid een verzoek tot nadeelcompensatie in te dienen op grond van artikel 7.14 van de Waterwet.

Aanpassing
De zienswijze geeft geen aanleiding tot wijziging.

Brief 2 LTO Noord

Zienswijze
LTO Noord kan er niet mee instemmen dat een verplichting om afrastering aan te leggen langs natuurvriendelijke oevers wordt neergelegd bij de veehouders. Voor de aanleg van natuurvriendelijke oevers zijn gronden van grondeigenaren verworven. De nieuwe eigenaar is vervolgens verantwoordelijk voor het aanleggen en in stand houden van een deugdelijke afrastering. LTO Noord verzoekt het Hoogheemraadschap van Delfland dan ook de verplichting voor het aanleggen van afrastering neer te leggen bij de eigenaar of beheerder van de natuurvriendelijke oever.

In dit geval is een gedeelte van de grond verworven in het kader van de reconstructie (afgerond in 2006). Deze oevers zijn aangelegd in 2000-2001. Tussen 2001 en 2006 heeft het Hoogheemraadschap van Delfland éénmaal onderhoud gepleegd. In de periode 2006-2009 hebben de veehouders een pilot gedaan, waarin het onderhoud en het afrasteren door de veehouder werd verzorgd, hiervoor werd een vergoeding betaald door het hoogheemraadschap. Hoewel deze pilot voor alle partijen naar tevredenheid is verlopen, moesten de vergoedingen worden aangepast volgens de EU-eisen, op last van de accountant van het Hoogheemraadschap van Delfland. Met deze verlaagde vergoeding zijn de veehouders niet akkoord gegaan omdat deze niet kostendekkend was. Hiermee is deze samenwerking beëindigd. Vanaf dat moment is er geen enkel onderhoud meer gepleegd aan deze oevers. Daarom kan LTO Noord niet instemmen met de nu in de Keur vastgelegde verplichting dat onderhoud van afrastering bij de veehouders wordt neergelegd. LTO Noord verzoekt het hoogheemraadschap daarom deze verplichting tot het aanleggen en onderhouden van afrastering bij de eigenaar of beheerder van de natuurvriendelijke oever neer te leggen.

Reactie Delfland
Natuurvriendelijke oevers verbeteren de waterkwaliteit, beschermen de oevers tegen afkalving en maken het gebied aantrekkelijker om in te wonen en recreëren. Delfland realiseert en onderhoudt meer en meer natuurvriendelijke oevers mede om te voldoen aan de normen uit de Europese Kaderrichtlijn water en de bepalingen uit de Waterwet.

Uit jaarlijkse controles is gebleken dat veel natuurvriendelijke oevers schade ondervinden door begrazing en vertrapping van vee. Naar aanleiding hiervan zijn brieven verzonden aan alle perceeleigenaren langs natuurvriendelijke oevers om hen hierover te informeren. Bij aanhoudende schade aan de oevers door vee is en wordt handhavend opgetreden en/of een verplichting opgelegd om een afrastering te plaatsen.
Deze ervaringen zijn voor Delfland aanleiding om de huidige uitvoeringspraktijk te formaliseren in de Keur en de natuurvriendelijke oevers (preventief) te beschermen met een afrasterverplichting bij gebruik van de gronden voor beweiding.
Van een goed alternatief voor afrastering is nog niet gebleken. Het achteraf herstellen van schade is geen goed alternatief. Een algeheel beweidingsverbod wordt ook niet als wenselijk gezien. Het streven van Delfland om niet meer beperkingen dan noodzakelijk op te leggen aan (aangrenzende) perceel eigenaren heeft geleid tot de keuze om beweiding toe te staan, mits daarbij een afrastering wordt geplaatst.
Het is logisch dat de kosten van een afrastering voor rekening komen van de perceel eigenaar die de gronden gebruikt voor het houden van dieren. Perceel eigenaren zijn verantwoordelijk voor het voorkomen van schade aan waterstaatwerken en naastgelegen eigendommen van anderen.
De kosten voor het plaatsten en onderhouden van een afrastering vallen over het algemeen niet buiten het normale maatschappelijk risico. Indien de kosten in een bijzondere situatie onevenredig hoog zijn, bestaat de mogelijkheid een verzoek tot nadeelcompensatie in te dienen op grond van artikel 7.14 van de Waterwet.
Delfland zal bij de realisatie van nieuwe natuurvriendelijke oevers eventueel te plaatsen afrasteringen eenmalig vergoeden, waarna de ingeland verantwoordelijk is voor het onderhoud.

Het onderhoud van natuurvriendelijke oevers is maatwerk en wordt uitgevoerd aan de hand van het Beheerplan natuurvriendelijke oevers. Er zijn verschillende vormen van onderhoud en die vormen van onderhoud worden, afhankelijk van het ambitieniveau, lokale omstandigheden en belangen, ingezet om zo efficiënt mogelijk bij te kunnen dragen aan doelstellingen en streefbeelden uit het beheerplan.
Het merendeel van de natuurvriendelijke oevers van de Reconstructie in Midden-Delfland is aangelegd om vorm te geven aan de Ecologische Hoofdstructuur. Veel oevers zijn hierbij als droge verbindingszones aangelegd. Dergelijke oevers sluiten minimaal aan bij doelstellingen om de (ecologische) waterkwaliteit te verbeteren.
Deze oevers worden daarom als goed huisvader beheerd, wat wil zeggen dat de oever beschermd wordt tegen (verdere) achteruitgang, en aan een minimaal streefbeeld moet voldoen. Voor het behalen van het streefbeeld zijn adequaat beheer en tegengaan van begrazing en vertrapping nodig. De oever moet minimaal kunnen functioneren als droge ecologische verbindingszone waarbij vegetatieve ontwikkeling waar mogelijk gestimuleerd wordt. Het beheer en onderhoud aan de zogenoemde reconstructieoevers is en wordt sinds 2004 wel degelijk uitgevoerd. Na de overdracht van de natuurvriendelijke oevers aan Delfland in 2004, zijn tot 2009 de oevers jaarlijks gemaaid, in 2004 en 2005 door Delfland en tussen 2006 en 2009 door de agrariërs zelf in het kader van de pilot. Na 2009 is, in het licht van het genoemde maatwerk in relatie tot de streefbeelden van de oevers, jaarlijks door Delfland bepaald of de oevers vanwege de ecologische kwaliteit en ontwikkeling gemaaid moeten worden. Waar nodig zijn en worden sinds 2009 oevers gemaaid. Omdat diverse oevers weinig of niet waren ontwikkeld of door de agrariërs zelf waren gemaaid, heeft Delfland in de praktijk sinds 2009 maar een beperkt aantal oevers gemaaid.

Aanpassing
De zienswijze geeft geen aanleiding tot wijziging.

<u>Brief 3 Agrarische Natuurvereniging Vockestaert</u>

Zienswijze
Onze zienswijze richt zich vooral op artikel 2.10 Afrasteringen van de ontwerp keur.

Juist in de samenwerking in de pilot in de Commandeurspolder werken we aan bescherming van de natuurvriendelijke oever waar afrasteren niet, maar beschermen voorop staat. Het gaat om het voorkomen van schade, niet zozeer het afrasteren zelf. Wij zouden als Agrarische Natuurvereniging deze wijziging ook in de keur willen vast laten leggen, niet alleen voor de pilot, maar voor het gehele gebied van Midden-Delfland.

Reactie Delfland
Natuurvriendelijke oevers verbeteren de waterkwaliteit, beschermen de oevers tegen afkalving en maken het gebied aantrekkelijker om in te wonen en recreëren. Delfland realiseert en onderhoudt veel natuurvriendelijke oevers mede om te voldoen aan de normen uit de Europese Kaderrichtlijn water en de bepalingen uit de Waterwet.
Uit jaarlijkse controles is gebleken dat veel natuurvriendelijke oevers schade ondervinden door begrazing en vertrapping van vee. Naar aanleiding hiervan zijn brieven verzonden aan alle perceeleigenaren langs natuurvriendelijke oevers om hen hierover te informeren. De meeste eigenaren die dieren houden, hebben hierop zelf maatregelen genomen ter voorkoming van schade door hun vee. In de andere gevallen heeft Delfland handhavend opgetreden en/of een verplichting opgelegd om een afrastering te plaatsen. Deze huidige uitvoeringspraktijk wordt nu geformaliseerd in de Keur. Hiermee wil Delfland de natuurvriendelijke oevers (preventief) beschermen met een afrasterverplichting bij gebruik van de gronden voor beweiding. Dit is een voortzetting van het huidige beleid. Van een goed alternatief voor afrastering is nog niet gebleken. Het achteraf herstellen van schade is geen goed alternatief. Een algeheel beweidingsverbod wordt ook niet als wenselijk gezien. Het streven van Delfland om niet meer beperkingen dan noodzakelijk op te leggen aan (aangrenzende) perceel eigenaren heeft geleid tot de keuze om beweiding toe te staan, mits daarbij een afrastering wordt geplaatst.
Mochten uit lopende of geplande experimenten nog wijzigingen voortvloeien dan kan de keur eventueel in overleg worden aangepast

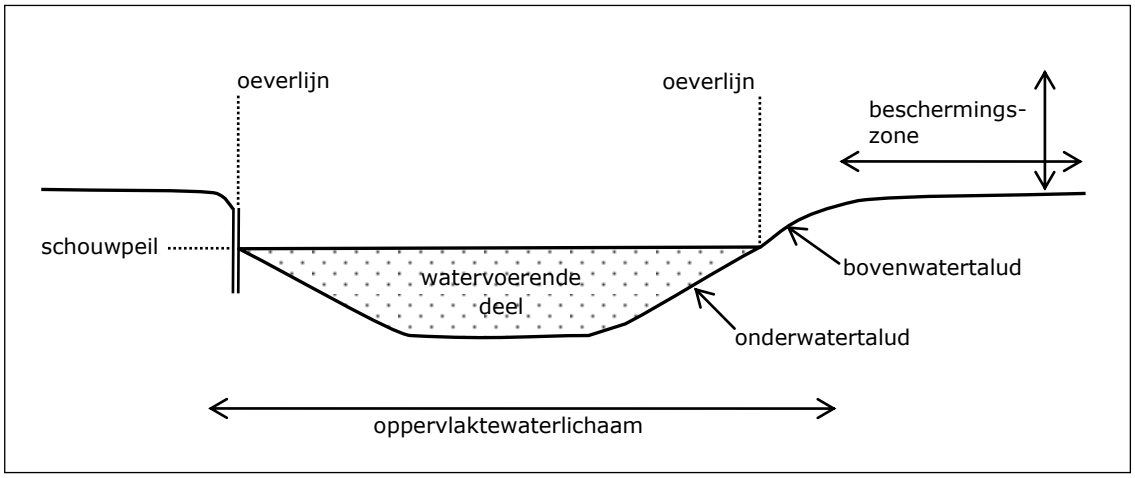
Aanpassing
De zienswijze geeft geen aanleiding tot wijziging.

5 Ambtelijke wijzigingen

De volgende onderdelen zijn ambtshalve aangepast:

In artikel 3.1, tweede lid, is de volgende zinsnede toegevoegd:, of de waterstand op een ander peil te brengen of houden dan het peil dat in het peilbesluit is vastgesteld.
De aanpassing betreft een verduidelijking. Om onduidelijkheid te voorkomen is expliciet in artikel 3.1, aangegeven dat een peilwijziging watervergunningplichtig is. In het ontwerp van de Keur Delfland was dit alleen aangegeven in de toelichting bij artikel 3.1.

In de artikelsgewijze toelichting is het figuur ter verduidelijking van de begrippen bovenwatertalud, oeverlijn, schouwpeil, en watervoerend deel vervangen door de volgende figuur:

Figuur 1. Schematische dwarsdoorsnede van een oppervlaktewaterlichaam en bijbehorende beschermingszones (zonder natte ecologische zone of waterberging)

Hoogheemraadschap van
Delfland

Keur Delfland

19 februari 2015

Inhoudsopgave Keur Delfland

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen 3
Artikel 1.1 Begripsomschrijvingen 3
Artikel 1.2 Verplichtingen 4

Hoofdstuk 2 Beheer en onderhoud van waterstaatswerken 5
§ 1 Onderhoudsplichtigen 5
Artikel 2.1 Onderhoudsplichtigen 5

§ 2 Onderhoudsverplichtingen 5
Artikel 2.2 Gewoon onderhoud waterkeringen 5
Artikel 2.3 Buitengewoon onderhoud waterkeringen 5
Artikel 2.4 Gewoon onderhoud oppervlaktewaterlichamen 5
Artikel 2.5 Buitengewoon onderhoud oppervlaktewaterlichamen 6
Artikel 2.6 Onderhoud ondersteunende kunstwerken 6
Artikel 2.7 Onderhoud bergingsgebieden 6
Artikel 2.8 Afwijkende onderhoudsverplichtingen 6

§ 3 Overige gebodsbepalingen en algemene of nadere regels 6
Artikel 2.9 Onderhoud werken 6
Artikel 2.10 Afrasteringen 6
Artikel 2.11 Coupures en sluizen 6
Artikel 2.12 Peilregulerende kunstwerken 6
Artikel 2.13 Algemene of nadere regels 6

Hoofdstuk 3 Handelingen in het watersysteem 7
§ 1 Verbodsbepalingen 7
Artikel 3.1 Watervergunning waterstaatswerken en bijbehorende zones 7
Artikel 3.2 Watervergunning water brengen in en onttrekken aan oppervlaktewaterlichamen 7
Artikel 3.3 Watervergunning onttrekken van grondwater en infiltreren van water 7

§ 2 Overige verbodsbepaling, zorgplicht, algemene regels en maatwerkvoorschriften 7
Artikel 3.4 Algeheel verbod bij calamiteiten
Artikel 3.5 Zorgplicht 7
Artikel 3.6 Algemene regels en maatwerkvoorschriften 7
Artikel 3.7 Vrijstelling watervergunningplicht 8
8

Hoofdstuk 4 Toezicht en handhaving
Artikel 4.1 Aanwijzing toezichthouders 9
Artikel 4.2 Schouw 9
Artikel 4.3 Strafbepalingen 9
9

Hoofdstuk 5 Overgangs– en slotbepalingen
Artikel 5.1 Overgangsbepaling vergunningen en handhaving 10
Artikel 5.2 Overgangsbepaling zoneringen waterkeringen 10
Artikel 5.3 Intrekking keur 10
Artikel 5.4 Inwerkingtreding 10
Artikel 5.5 Citeertitel 10
10

Toelichting
Algemeen 11
Artikelsgewijs 11
14

Keur Delfland

Besluit van de Verenigde Vergadering van het Hoogheemraadschap van Delfland van (dd.), houdende regels met betrekking tot het beheer en gebruik van het watersysteem (Keur Delfland)

De Verenigde Vergadering van het Hoogheemraadschap van Delfland;

Gelet op artikel 78 van de Waterschapswet;

Besluit:

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen

Artikel 1.1 Begripsomschrijvingen
In deze keur en de daarop berustende bepalingen wordt, tenzij anders bepaald, verstaan onder:

1. **Bergingsgebied**: krachtens de Wet ruimtelijke ordening voor waterstaatkundige doeleinden bestemd gebied, niet zijnde een oppervlaktewaterlichaam of onderdeel daarvan, dat dient ter verruiming van de bergingscapaciteit van een of meer watersystemen en ook als bergingsgebied op de legger is opgenomen.
2. **Beschermingszone**: aan een waterstaatswerk grenzende zone, waarin ter bescherming van dat werk voorschriften en beperkingen kunnen gelden.
3. **Bestuur**: dagelijks bestuur van het Hoogheemraadschap van Delfland.
4. **Bovenwatertalud**: deel van de oever dat boven het schouwpeil ligt.
5. **Coupure**: afsluitbare droogstaande opening in een waterkering.
6. **Grondwater**: water dat vrij onder het aardoppervlak voorkomt met de daarin aanwezige stoffen.
7. **Infiltreren van water**: water in de bodem brengen ter aanvulling van het grondwater, in samenhang met het onttrekken van grondwater.
8. **Legger**: legger als bedoeld in artikel 5.1 van de Waterwet of in artikel 78 tweede lid van de Waterschapswet.
9. **Natte ecologische zone**: natte ecologische zone als bedoeld in de legger.
10. **Oeverlijn:** snijlijn van het water met de oever op het schouwpeil.
11. **Ondersteunend kunstwerk**: kunstwerken die van belang zijn voor de taakuitoefening van het Hoogheemraadschap van Delfland, voor het functioneren van het watersysteem.
12. **Onttrekken van grondwater**: onttrekken van grondwater door middel van een onttrekkingsinrichting.
13. **Onttrekken van water**: onttrekken van water aan een oppervlaktewaterlichaam.
14. **Onttrekkingsinrichting**: inrichting of werk, bestemd voor het onttrekken van grondwater.
15. **Oppervlaktewaterlichaam**: samenhangend geheel van vrij aan het aardoppervlak voorkomend water met de daarin aanwezige stoffen, alsmede de bijbehorende waterbodem, oevers en, voor zover uitdrukkelijk aangewezen krachtens de Waterwet, drogere oevergebieden, alsmede flora en fauna.
16. **Profiel van vrije ruimte**: ruimte als vastgelegd in de legger ter weerszijden van, boven en onder een waterstaatswerk of een toekomstig waterstaatswerk die naar het oordeel van het bestuur nodig is voor toekomstige verbeteringen.
17. **Schouw**: uitoefening van toezicht op de naleving van de onderhoudsverplichtingen in de keur met betrekking tot waterstaatswerken en beschermingszones.
18. **Schouwpeil**: schouwpeil zoals vastgesteld in het peilbesluit.
19. **Sluis**: afsluitbare en regelbare opening in een waterkering waarbij aan weerszijden van de afsluiting water staat.
20. **Waterkering**: kunstmatige, of natuurlijke hoogte of gedeelten daarvan, of hoge gronden, eventueel met ondersteunende kunstwerken die een waterkerende of mede een

waterkerende functie hebben.

21. **Waterstaatswerk**: oppervlaktewaterlichaam, bergingsgebied, waterkering, of ondersteunend kunstwerk.
22. **Watersysteem**: samenhangend geheel van een of meer oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen met bijbehorende bergingsgebieden, waterkeringen en ondersteunende kunstwerken.
23. **Watervergunning**: watervergunning als bedoeld in artikel 1.1 van de Waterwet.
24. **Watervoerende deel**: deel van het oppervlaktewaterlichaam dat tussen de oeverlijnen ligt.
25. **Werken**: alle door menselijk toedoen ontstane of te maken constructies met toebehoren, niet zijnde waterstaatswerken.

Artikel 1.2 Verplichtingen

1. Wanneer gronden met een beperkt zakelijk recht zijn bezwaard, of krachtens persoonlijk recht in gebruik zijn gegeven, rusten de verplichtingen die ingevolge deze keur zijn gericht aan de eigenaar van de gronden, ook op die gerechtigden onderscheidenlijk die gebruikers.
2. Ieder van de in het eerste lid genoemde gerechtigden of gebruikers kan worden aangesproken voor het nakomen van het geheel van de verplichtingen ingevolge deze keur.

Hoofdstuk 2 Beheer en onderhoud van waterstaatswerken

§ 1 Onderhoudsplichtigen

Artikel 2.1 Onderhoudsplichtigen

1. Onderhoudsplichtig zijn degenen, die in de legger of in het tweede of derde lid van dit artikel tot het verrichten van gewoon of buitengewoon onderhoud van waterstaatswerken zijn aangewezen.
2. De vergunninghouder is onderhoudsplichtige voor het gewoon en buitengewoon onderhoud van waterstaatswerken, die op grond van een watervergunning zijn aangelegd of gewijzigd, maar waarvoor de bijbehorende vaststelling onderscheidenlijk wijziging van een legger nog niet in werking is getreden. De artikelen 2.2 tot en met 2.8, zijn van overeenkomstige toepassing.
3. De eigenaar van een ondersteunend kunstwerk is onderhoudsplichtige voor het onderhoud van ondersteunende kunstwerken waarvoor de onderhoudsplicht niet is geregeld in een legger, een watervergunning of op andere wijze. De artikelen 2.6 en 2.8, zijn van overeenkomstige toepassing.

§ 2 Onderhoudsverplichtingen

Artikel 2.2 Gewoon onderhoud waterkeringen

De onderhoudsplichtigen voor gewoon onderhoud van waterkeringen zijn verplicht tot instandhouding van de waterkering overeenkomstig zijn functie, waaronder in ieder geval wordt verstaan:

a. het in stand houden van begroeiingen en materialen, dienstig aan de waterkering,
b. het bestrijden van dieren die schade toebrengen, met uitzondering van muskus- en beverratten,
c. het verwijderen van schadelijke begroeiingen voor de waterkering, en
d. het herstellen van beschadigingen.

Artikel 2.3 Buitengewoon onderhoud waterkeringen

De onderhoudsplichtigen voor buitengewoon onderhoud van waterkeringen of onderdelen daarvan zijn verplicht tot instandhouding daarvan overeenkomstig het in de legger bepaalde omtrent ligging, vorm, afmeting en constructie.

Artikel 2.4 Gewoon onderhoud oppervlaktewaterlichamen

1. De onderhoudsplichtigen voor gewoon onderhoud van het watervoerend deel van oppervlaktewaterlichamen zijn verplicht tot instandhouding van het oppervlaktewaterlichaam overeenkomstig zijn functie, waaronder in ieder geval wordt verstaan:
   a. het verwijderen van schadelijke begroeiingen, en
   b. het verwijderen van schadelijk organisch en anorganisch afval.
2. De onderhoudsplichtigen voor gewoon onderhoud van het bovenwatertalud van oppervlaktewaterlichamen en de bijbehorende beschermingszone zijn verplicht tot instandhouding van het oppervlaktewaterlichaam en de beschermingszone overeenkomstig zijn functie, waaronder in ieder geval wordt verstaan:
   a. het afsteken en ophalen van de kanten om de oeverlijn in stand te houden,
   b. het in stand houden en maaien van het bovenwatertalud,
   c. het in stand houden van oeverconstructies,
   d. het maaien en vrijhouden van de beschermingszone, en
   e. het verwijderen van over het oppervlaktewaterlichaam hangende schadelijke begroeiing.
3. In afwijking van het eerste en tweede lid, zijn onderhoudsplichtigen voor gewoon onderhoud van een natte ecologische zone verplicht tot instandhouding van de natte ecologische zone overeenkomstig zijn functie.

Artikel 2.5 Buitengewoon onderhoud oppervlaktewaterlichamen
De onderhoudsplichtigen voor buitengewoon onderhoud van oppervlaktewaterlichamen, of onderdelen daarvan, zijn verplicht tot instandhouding daarvan overeenkomstig het in de legger bepaalde omtrent ligging, vorm, afmeting en constructie.

Artikel 2.6 Onderhoud ondersteunende kunstwerken
De onderhoudsplichtigen van ondersteunende kunstwerken zijn verplicht tot instandhouding van het ondersteunend kunstwerk overeenkomstig zijn functie, waaronder in ieder geval wordt verstaan:
a. het in stand houden van het ondersteunende kunstwerk wat betreft ligging, vorm, afmeting en constructie;
b. in aanvulling op onderdeel a, geldt voor zover het onderhoud van duikers betreft, het openhouden en schoonhouden van de duiker ten behoeve van een goede doorstroming van het water.

Artikel 2.7 Onderhoud bergingsgebieden
De onderhoudsplichtigen van bergingsgebieden zijn verplicht tot instandhouding van het bergingsgebied overeenkomstig zijn functie.

Artikel 2.8 Afwijkende onderhoudsverplichtingen
In afwijking van de artikelen 2.4 en 2.6, kan het bestuur in het belang van het beschermen of bevorderen van de ecologische kwaliteit van het oppervlaktewaterlichaam, andere onderhoudsverplichtingen voorschrijven in een watervergunning.

§ 3 Overige gebodsbepalingen en algemene of nadere regels

Artikel 2.9 Onderhoud werken
De eigenaren van werken zijn verplicht die werken in een zodanige staat te houden, dat geen nadelige gevolgen ontstaan voor waterstaatswerken.

Artikel 2.10 Afrasteringen
De eigenaren van gronden die worden gebruikt voor het houden van dieren en die zijn gelegen op of nabij natte ecologische zones of waterkeringen zijn verplicht op of langs hun gronden een voldoende veekerende afrastering te hebben en te houden.

Artikel 2.11 Coupures en sluizen
De eigenaren van in waterkeringen voorkomende coupures en sluizen zijn verplicht, op eerste aanzegging door of namens het bestuur, deze onmiddellijk te sluiten.

Artikel 2.12 Peilregulerende kunstwerken
De eigenaren van peilregulerende kunstwerken zijn verplicht het door of namens het bestuur bepaalde peil in te stellen en in stand te houden.

Artikel 2.13 Algemene of nadere regels
Het bestuur kan voor de verplichtingen, bedoeld in de artikelen 2.2 tot en met 2.12, algemene regels stellen, die een gehele of gedeeltelijke vrijstelling van de in deze artikelen genoemde geboden kunnen inhouden of nadere regels met betrekking tot deze verplichtingen.

Hoofdstuk 3 Handelingen in het watersysteem

§ 1 Verbodsbepalingen

Artikel 3.1 Watervergunning waterstaatswerken en bijbehorende zones

1. Het is verboden zonder vergunning van het bestuur waterstaatswerken aan te leggen of te wijzigen.
2. Het is verboden zonder vergunning van het bestuur gebruik te maken van een waterstaatswerk of bijbehorende beschermingszone door, anders dan in overeenstemming met de functie, daarin, daarop, daarboven, daarover of daaronder handelingen te verrichten, werken te behouden, vaste substanties of voorwerpen te laten staan, of te laten liggen, of de waterstand op een ander peil te brengen of houden dan het peil dat in het peilbesluit is vastgesteld.
3. Het is verboden zonder vergunning van het bestuur in het profiel van vrije ruimte werken te plaatsen, te wijzigen of te behouden.
4. Voor waterstaatswerken waarvoor een projectplan als bedoeld in artikel 5.4 van de Waterwet, is vastgesteld, of een watervergunning is verleend, maar waarvoor de bijbehorende vaststelling of wijziging van een legger nog niet in werking is getreden, worden voor de verbodsbepalingen, bedoeld in het eerste en tweede lid van dit artikel, de ligging, vorm, afmeting en constructie van het waterstaatswerk aangehouden, zoals aangegeven in het projectplan of de watervergunning.

Artikel 3.2 Watervergunning water brengen in en onttrekken aan oppervlaktewaterlichamen

Het is verboden zonder vergunning van het bestuur water te brengen in of te onttrekken aan oppervlaktewaterlichamen.

Artikel 3.3 Watervergunning onttrekken van grondwater en infiltreren van water

1. Het is verboden zonder vergunning van het bestuur grondwater te onttrekken of water te infiltreren.
2. Onttrekkingsinrichtingen of infiltratiewerken die vanwege één opdrachtgever of in één project plaatsvinden en die een samenhangend geheel vormen, gelden als één inrichting.

§ 2 Overige verbodsbepaling, zorgplicht, algemene regels en maatwerkvoorschriften

Artikel 3.4 Algeheel verbod bij calamiteiten

1. In geval van grote schaarste of overvloed aan water of grondwater, aanmerkelijke verslechtering van de kwaliteit daarvan of bij het in ongerede raken van een waterstaatswerk, of indien zodanige omstandigheid dreigt te ontstaan, kan door of namens het bestuur, indien nodig in afwijking van watervergunningen, vrijstellingen of peilbesluiten, worden verboden:
   a. water te brengen in of naar of te onttrekken aan oppervlaktewaterlichamen;
   b. grondwater te onttrekken of water te infiltreren.
2. Zodra het bestuur instandhouding van het verbod krachtens het eerste lid niet langer noodzakelijk acht, maakt het direct de intrekking van het verbod bekend.

Artikel 3.5 Zorgplicht

1. Ieder die handelingen verricht of nalaat en die weet of redelijkerwijs had kunnen vermoeden dat door het verrichten van die handelingen of het nalaten daarvan inbreuk kan worden gemaakt op het watersysteem, is verplicht alle maatregelen te treffen die redelijkerwijs van hem verwacht mogen worden, ten einde die inbreuk te voorkomen, dan wel indien van een inbreuk reeds sprake is, al het mogelijke te doen om de gevolgen daarvan zoveel mogelijk ongedaan te maken.
2. Degene die handelingen verricht als bedoeld in het eerste lid, meldt die inbreuk en de maatregelen die hij voornemens is te treffen of reeds heeft getroffen, zo spoedig mogelijk

aan het bestuur.

3. Door of namens het bestuur kunnen aanwijzingen worden geven over de maatregelen, bedoeld in het eerste lid.
4. Degene aan wie door of namens het bestuur aanwijzingen wordt gegeven als bedoeld in het derde lid, is gehouden die aanwijzingen op te volgen.

Artikel 3.6 Algemene regels en maatwerkvoorschriften

1. Het bestuur kan voor het verrichten van handelingen als bedoeld in de artikelen 3.1 tot en met 3.3, algemene regels stellen, die een gehele of gedeeltelijke vrijstelling van de watervergunningplicht, of een algeheel verbod voor het verrichten van bepaalde handelingen kunnen inhouden.
2. Bij regeling krachtens het eerste lid, kan mede de verplichting worden opgelegd handelingen te melden, metingen uit te voeren, gegevens te registreren en daarvan opgave te doen aan het bestuur.
3. Ten aanzien van het verrichten van handelingen waarvoor krachtens het eerste lid geen watervergunning is vereist, kan het bestuur maatwerkvoorschriften stellen met het oog op de bescherming van het watersysteem.

Artikel 3.7 Vrijstelling watervergunningplicht

Geen vergunning krachtens artikel 3.1 tot en met 3.3 is vereist indien de handelingen plaatsvinden in het kader van de uitvoering van:

a. een projectplan als bedoeld in de Waterwet dat is vastgesteld door het Hoogheemraadschap van Delfland;
b. buitengewoon onderhoud aan waterkeringen of ondersteunende kunstwerken door of in opdracht van het Hoogheemraadschap van Delfland;
c. buitengewoon onderhoud aan oppervlaktewaterlichamen;
d. gewoon onderhoud aan oppervlaktewaterlichamen, waterkeringen of ondersteunende kunstwerken;
e. onderhoud aan bergingsgebieden.

Hoofdstuk 4 Toezicht en handhaving

Artikel 4.1 Aanwijzing toezichthouders

Met het toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens deze keur zijn belast de daartoe door het bestuur aangewezen ambtenaren van het waterschap of andere personen.

Artikel 4.2 Schouw

1. Door of namens het bestuur kan schouw worden gevoerd over de waterstaatswerken volgens een door dat bestuur vastgesteld schouwprotocol.
2. Het bestuur kan besluiten een extra schouw te voeren.
3. Het bestuur stelt de datum van de schouw vast en maakt die ten minste twee weken tevoren bekend.
4. De in het derde lid voorgeschreven bekendmaking kan in spoedeisende gevallen voor de aanvang van een extra schouw worden vervangen door een persoonlijke mededeling aan de onderhoudsplichtige. Daarbij kan met een kortere termijn dan genoemd in het derde lid worden volstaan.

Artikel 4.3 Strafbepalingen

1. Overtreding van de bepalingen van deze keur en de daarop gebaseerde regelgeving wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden of een geldboete tot ten hoogste het bedrag van de tweede categorie als genoemd in artikel 23 Wetboek van Strafrecht, al dan niet met openbaarmaking van de rechterlijke uitspraak.
2. Indien ten tijde van het plegen van de in het eerste lid genoemde overtreding nog geen jaar is verlopen sinds een vroegere veroordeling van de overtreder wegens gelijke overtreding onherroepelijk is geworden, kan hechtenis tot het dubbele van het gestelde maximum worden opgelegd.
3. Overtreding van deze keur en de bij of krachtens de keur gestelde regels en voorschriften is verboden.

Hoofdstuk 5 Overgangs– en slotbepalingen

Artikel 5.1 Overgangsbepaling vergunningen en handhaving

1. Een watervergunning die is verleend voor inwerkingtreding van deze keur, wordt geacht ingevolge deze keur te zijn verleend.
2. Een beschikking tot toepassing van bestuursdwang, oplegging van een last onder dwangsom, of een aanwijzing die is opgelegd voor inwerkingtreding van deze keur, wordt geacht ingevolge deze keur te zijn opgelegd.
3. Indien voor inwerkingtreding van deze keur met betrekking tot een activiteit als bedoeld in deze keur een beschikking tot toepassing van bestuursdwang, oplegging van een last onder dwangsom, of een aanwijzing is opgelegd, blijft de Keur Delfland 2010 van toepassing totdat die beschikking onherroepelijk is geworden.
4. Een beschikking als bedoeld in het derde lid wordt, nadat deze onherroepelijk is geworden, gelijkgesteld met een beschikking ingevolge deze keur.

Artikel 5.2 Overgangsbepaling zoneringen waterkeringen

De benamingen van zoneringen voor waterkeringen zoals vastgelegd in de Waterwet en deze keur verschillen van de benamingen in de voorgaande keuren en de daaronder vastgestelde leggers. Daarom wordt de volgende conversietabel gehanteerd totdat de legger is herzien:

Voorgaande leggers	**Keur Delfland**
Waterkering kernzone	Waterstaatswerk
Waterkering beschermingszone	Beschermingszone
Waterkering buitenbeschermingszone	
	Profiel van vrije ruimte

Artikel 5.3 Intrekking keur

De Keur Delfland 2010 wordt ingetrokken op de datum van inwerkingtreding van deze keur.

Artikel 5.4 Inwerkingtreding

Deze keur treedt in werking met ingang van de dag na publicatie ervan in het Waterschapsblad.

Artikel 5.5 Citeertitel

Deze keur wordt aangehaald als "Keur Delfland".

Aldus besloten door de Verenigde Vergadering, op (dd)

de Secretaris, de Voorzitter,

mr. drs. P.I.M. van den Wijngaart mr. M.A.P. van Haersma Buma

Toelichting

Algemeen

Inleiding

Het Hoogheemraadschap van Delfland (hierna: Delfland) zorgt voor het waterbeheer in zijn beheergebied. Het beheergebied wordt begrensd door de duinkust langs de Noordzee, de noordoever van de Nieuwe Waterweg en Nieuwe Maas, de lijn Rotterdam-Zoetermeer-Wassenaar en de grenzen met de beheergebieden van de hoogheemraadschappen van Rijnland in het noorden en Schieland en de Krimpenerwaard in het oosten.

Een van de taken van Delfland is om in het beheergebied te zorgen voor een veilig en gezond watersysteem. De Waterwet geeft aan dat bij de invulling van die taak drie doelstellingen worden nagestreefd:

- het voorkomen of beperken van overstroming, wateroverlast en waterschaarste, in samenhang met
- het beschermen en verbeteren van de chemische en ecologische kwaliteit van watersystemen,
- het vervullen van maatschappelijke functies door watersystemen.

Om deze doelen te kunnen realiseren beschikt Delfland over een eigen verordening, die van oudsher de keur heet. De keur is een belangrijk instrument voor Delfland om activiteiten in en rond het watersysteem in goede banen te leiden en het watersysteem daarbij te beschermen. Delfland stelt daarin kaders die maatschappelijk gewenste initiatieven van burgers en bedrijven mogelijk maken en de kwaliteit van het watersysteem waarborgen.
De keur is één van de instrumenten die Delfland ter beschikking staat om de doelstellingen van waterbeheer te behalen, naast andere instrumenten zoals leggers, het watertoetsproces en projectplannen.

Grondslag van de keur

De keur is een verordening die de Verenigde Vergadering vaststelt op basis van artikel 78 van de Waterschapswet. De keur bevat bepalingen die nodig zijn voor de behartiging van de opgedragen taak om zorg te dragen voor het watersysteem.

Bij het opstellen van de keur is rekening gehouden met en invulling gegeven aan in ieder geval de volgende (hogere) regelgeving: de Waterschapswet, de Waterwet, de op de Waterwet gebaseerde regelgeving, de provinciale Waterverordening en het Reglement van bestuur.

De keur, beleidsregels, algemene regels en maatwerkvoorschriften

De keur heeft een beschermend karakter en bevat gebods- en verbodsbepalingen om het watersysteem te beheren. De bepalingen hebben betrekking op het onderhoud, de aanleg en gebruik van oppervlaktewaterlichamen, bergingsgebieden, waterkeringen en ondersteunende kunstwerken.

De keur bevat het gebod om oppervlaktewaterlichamen, bergingsgebieden, waterkeringen en ondersteunende kunstwerken te onderhouden. In de keur is bepaald dat onderhoudsplichtigen in beginsel zijn aangewezen in de legger. Ook is in de keur bepaald wat de onderhoudsverplichtingen omvatten.
Daarnaast zijn geboden opgenomen met betrekking tot het plaatsen van veekerende afrasteringen, het sluiten van coupures en sluizen en het instellen van peilregulerende kunstwerken.
In de keur zijn de geboden algemeen omschreven. Vervolgens is in de keur de bevoegdheid opgenomen voor het bestuur vrijstelling van de geboden te regelen met algemene regels of nadere regels te stellen om nadere invulling te geven aan de geboden.

De keur bevat ook verboden om zonder watervergunning van het college van dijkgraaf en hoogheemraden (hierna: het bestuur) bepaalde handelingen in het watersysteem te verrichten. Daar waar de risico's voor het watersysteem en de omgeving het grootst zijn, is de watervergunning een effectief instrument om nadelige gevolgen voor de waterkwaliteit, de waterkwantiteit en de veiligheid van de omgeving te voorkomen. Zo mag niet zonder watervergunning een waterstaatswerk zoals een waterkering of een oppervlaktewaterlichaam worden aangelegd of gewijzigd. Ook geldt er een vergunningverbod om handelingen in waterstaatswerken te verrichten, voor het onttrekken van grondwater en het infiltreren van water. Het brengen van water in of het onttrekken van water aan een oppervlaktewaterlichaam is ook verboden zonder watervergunning.

Aanvragen om een watervergunning worden getoetst aan Delflands beleid en in het bijzonder aan beleidsregels. De beleidsregels worden door het bestuur vastgesteld. Daarin is beschreven hoe de afweging van het algemene belang van het watersysteem tegenover het particuliere belang van de aanvrager van de watervergunning plaatsvindt. Daarmee is helder en inzichtelijk hoe door Delfland wordt beoordeeld of een watervergunning kan worden verleend.

In het proces om te komen tot een watervergunning speelt het vooroverleg een steeds belangrijkere rol. Tijdens het vooroverleg worden niet alleen de wettelijke kaders aangegeven, maar wordt vooral gekeken naar oplossingen die zowel voor de initiatiefnemer als voor Delfland goed werken en die niet leiden tot extra kosten in beheer in de toekomst of tot afbraak van investeringen. Hierbij wordt ook gekeken naar kansen voor Delfland om knelpunten of opgaven samen op te lossen met werken van derden. Ook de toename van projecten waarin gebruik wordt gemaakt van innovatieve oplossingen of nieuwe contractvormen zoals design en construct vergt veel maatwerk en afstemming. Vroegtijdig overleg tussen aanvrager en Delfland is hier noodzakelijk om goede randvoorwaarden te kunnen stellen.

In de keur zijn de vergunningverboden algemeen omschreven. Vervolgens is in de keur de bevoegdheid opgenomen voor het bestuur om voor bepaalde handelingen vrijstelling van de vergunningplicht te regelen en algemene regels te geven die bij de handeling in acht moeten worden genomen.
Algemene regels zijn een effectief instrument voor eenvoudige ingrepen en handelingen die geen of nauwelijks risico's met zich meebrengen voor het watersysteem. Belangrijk voordeel van algemene regels is dat zij leiden tot minder regeldruk en administratieve lasten voor burgers en bedrijven.
Het bestuur heeft van de bevoegdheid in de keur gebruik gemaakt en de Algemene regels behorende bij de Keur Delfland vastgesteld. Hierin zijn vrijstellingen van de watervergunningplicht geregeld voor het verrichten van handelingen in en om waterstaatswerken en het onttrekken van grondwater. In sommige gevallen geldt daarbij een meldplicht.

Het bestuur kan op grond van deze keur in individuele gevallen, in aanvulling op de algemene regels, maatwerkvoorschriften stellen in een beschikking met het oog op de bescherming van het watersysteem.

De keur en de leggers
Om te bepalen waar de verschillende keurbepalingen en algemene regels gelden is de legger van belang. In de legger worden de waterstaatswerken en de daaraan grenzende zones zoals de beschermingszone en het profiel van vrije ruimte aangegeven. Binnen de in de legger aangegeven zones zijn de bepalingen uit de keur van toepassing. Daarbij wordt in de legger de ligging, vorm, afmeting en constructie van de waterstaatswerken aangegeven en is aangewezen wie onderhoudsplichtige van een waterstaatswerk is.

Bij Delfland gelden thans de volgende leggers:
- de legger Wateren (oppervlaktewaterlichamen, bergingsgebieden, bepaalde

ondersteunende kunstwerken en bijbehorende zones);
- de legger Zeewering (primaire waterkering en bijbehorende zones);
- de legger Delflandse dijk, Zeedijk, en Rivierdijk (primaire waterkering en bijbehorende zones);
- de legger Regionale Waterkeringen (regionale waterkeringen en bijbehorende zones);
- de legger van de Binnenwaterkeringen, Landscheidingen, Boezemkaden, Polderkaden en Waterscheidingen (overige waterkeringen en bijbehorende zones).

De actuele leggers staan op de website van Delfland: www.hhdelfland.nl.
De leggers zijn gebaseerd op zowel de Waterschapswet als de Waterwet. De leggers op grond van de Waterschapswet bevatten de onderhoudsplichtigen en worden ook wel de onderhoudsleggers genoemd. De leggers op grond van de Waterwet bevatten de ligging van de waterstaatswerken en van de daaraan grenzende zones en daarin is omschreven waaraan de waterstaatswerken naar ligging, vorm, afmeting en constructie minimaal moeten voldoen om te voldoen aan veiligheidsnormen. De leggers op grond van de Waterwet worden ook wel normatieve leggers genoemd. Bij Delfland zijn beide soorten legger gecombineerd in één legger.

Chemische waterkwaliteit
Voor de bescherming van de chemische waterkwaliteit tegen lozingen of uitloging van schadelijke of verontreinigende stoffen op of in een oppervlaktewaterlichaam is in deze keur niets geregeld. De Waterwet, de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en de Wet milieubeheer en de daarop gebaseerde regelgeving, regelen dit nagenoeg uitputtend en laten daarom bijna geen ruimte voor aanvullende regeling op decentraal niveau.

De meeste lozingen worden geregeld met algemene regels op grond van drie besluiten: het Activiteitenbesluit, het Besluit lozen buiten inrichtingen en het Besluit lozing afvalwater huishoudens. Delfland ontvangt en beoordeelt meldingen op grond van de algemene regels en ziet toe op de naleving daarvan. Ook is Delfland bevoegd gezag voor het stellen van maatwerkvoorschriften. Voor de meest risicovolle lozingen op oppervlaktewaterlichamen bijvoorbeeld een lozing vanuit een IPPC inrichting is een watervergunning op grond van artikel 6.2 van de Waterwet nodig. Delfland is bevoegd gezag voor de vergunningplichtige lozingen in oppervlaktewaterlichamen in Delflands beheergebied.

Ecologische kwaliteit
In de keur en de daarop gebaseerde algemene regels en beleidsregels zijn ook bepalingen ter bevordering en bescherming van de ecologische kwaliteit opgenomen. Een goede ecologische kwaliteit betekent dat water, oever en waterbodem voldoende leefmogelijkheden bieden aan de daar van nature thuis horende planten en dieren.

Voor een goede ecologische kwaliteit is de inrichting van het watersysteem belangrijk. Daarom wordt gestreefd naar een inrichting van watersystemen die ook voldoende ruimte biedt voor natuurlijke processen en voor gezonde populaties van flora en fauna. Dit gebeurt door de realisatie van natte ecologische zones, bijvoorbeeld via de aanleg van natuurvriendelijke oevers en vispaaiplaatsen. In de vergunningverlening wordt rekening gehouden met de effecten van de handeling op de ecologische kwaliteit van het watersysteem. De bescherming van natte ecologische zones neemt daarbij een belangrijke plaats in. Deze zones worden beschermd tegen handelingen die de (ontwikkeling van de) ecologische toestand kunnen verstoren.
De wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan de onderhoudsverplichtingen uit deze keur, moet ook gericht zijn op de bescherming van de ecologische kwaliteit. Vooral in natte ecologische zones is het onderhoud specifiek gericht op het waarborgen en ontwikkelen van een goede ecologische kwaliteit.

De bescherming van de (natte) flora en fauna zelf is geregeld in de Flora - en faunawet en de Natuurbeschermingswet. Onderhoudsplichtigen zijn ervoor verantwoordelijk dat zij bij het

uitvoeren van de onderhoudsverplichtingen ook voldoen aan deze regelgeving. Zo gelden bijvoorbeeld tijdens het broedseizoen (ook wel gesloten seizoen genoemd) eisen voor de manier waarop het onderhoud moet worden uitgevoerd. Dit betekent bijvoorbeeld dat het maaien van watergangen alleen plaats vindt buiten het broedseizoen, waarbij de flora en fauna zo veel mogelijk met rust wordt gelaten. Eveneens zijn bij de uitvoering eventueel aanvullende maatregelen nodig om de fauna te beschermen zoals afscherming van vogelnesten. Voor de wijze van uitvoeren van de onderhoudsverplichtingen is een speciale Gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen opgesteld.

Opbouw van de keur
De opbouw van de keur is vergelijkbaar met de opbouw van de Waterwet en de daarop gebaseerde regelgeving en is als volgt:

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen
Hoofdstuk 2 Beheer en onderhoud van waterstaatswerken
Hoofdstuk 3 Handelingen in het watersysteem
Hoofdstuk 4 Toezicht en handhaving
Hoofdstuk 5 Overgangs- en slotbepalingen.

Artikelsgewijs

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen

Artikel 1.1 Begripsomschrijvingen
Voor begrippen die in de keur voorkomen en waarvoor een begripsomschrijving nodig is om interpretatieverschillen te voorkomen, zijn in dit artikel begripsomschrijvingen opgenomen. Voor begrippen die in de keur en in de Waterwet voorkomen, zijn de begripsomschrijving uit de Waterwet overgenomen. Het gaat om de volgende begrippen: bergingsgebied, beschermingszone, grondwater, infiltreren van water, onttrekken van grondwater, onttrekkingsinrichting, oppervlaktewaterlichaam, waterstaatswerk, watersysteem en watervergunning. Voor een toelichting bij deze begrippen wordt verwezen naar de Memorie van toelichting bij de Waterwet.

Legger
In afwijking van de begripsomschrijving uit de Waterwet, wordt met legger in de keur bedoeld de legger op grond van de Waterwet en de legger op grond van de Waterschapswet. In het algemeen deel van deze toelichting is hierover meer uitleg opgenomen.

Natte ecologische zone
Natte ecologische zones worden opgenomen in de legger Wateren, onder andere omdat het in stand houden hiervan noodzakelijk is voor een goede ecologische waterkwaliteit. Natte ecologische zones worden gerealiseerd met als belangrijkste doel de ecologische waterkwaliteit te verbeteren. Het zijn zones in of langs water waarin door inrichting en ecologisch geoptimaliseerd beheer een leefgebied is gecreëerd voor waterplanten en -dieren. Dergelijke zones hoeven niet (volledig) onder water te staan, ook bijvoorbeeld drogere zones waarbij het dienen van de watergebonden ecologie het hoofddoel is, kunnen hier onder vallen. Naast de functie van leefgebied kan een natte ecologische zone ook dienen als (onderdeel van) een ecologische verbindingszone.

Ondersteunend kunstwerk
De kunstwerken die ten dienste staan van oppervlaktewaterlichamen, bergingsgebieden en waterkeringen zijn ondersteunende kunstwerken en vallen daarmee ook onder het begrip waterstaatswerk. De kunstwerken die door Delfland in het kader van zijn waterbeheertaak, worden aangelegd of onderhouden zijn over het algemeen ondersteunende kunstwerken. Het gaat hier om bijvoorbeeld gemalen, stuwen, vispassages, inlaten, duikers, coupures, sluizen en waterkerende constructies.
Werken zoals steigers, vlonders of bruggen vallen niet onder het begrip ondersteunende kunstwerken. Ook een zuiveringtechnisch werk is geen ondersteunend kunstwerk en dus geen waterstaatswerk.

Oppervlaktewaterlichaam
Dit begrip is overgenomen uit de Waterwet.
Onder het begrip oppervlaktewaterlichaam vallen niet alleen het watervoerend deel van een watergang maar ook de oevers.
Ook droge oevers die alleen in bepaalde perioden onder water staan vallen onder dit begrip. Denk aan drogere oevergebieden die ingericht zijn voor de tijdelijke opslag van water zoals waterbergingen.
Ook natte ecologische zones kunnen zich op de oevers bevinden en maken onderdeel uit van het oppervlaktewaterlichaam. Natte ecologische zones die gedurende bepaalde perioden in het jaar droog staan zoals een vispaaiplaats met opmaling of een drasberm vallen ook onder het begrip oppervlaktewaterlichaam.

Geïsoleerde wateren die niet in verbinding staan met andere oppervlaktewaterlichamen of watersystemen en geen functie hebben in de aan en afvoer van water, of waterberging vallen

niet onder dit begrip. Zoals een siervijver in de tuin.

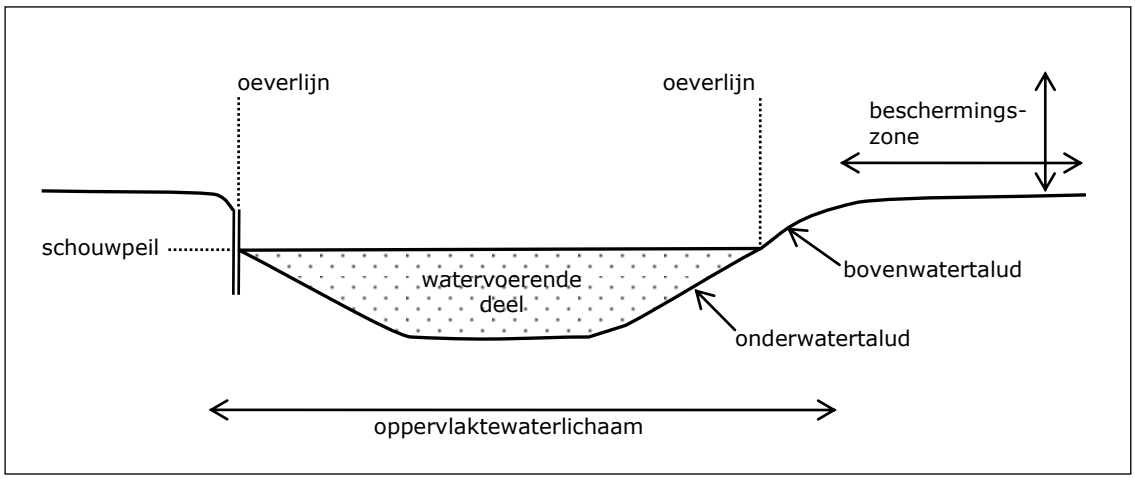
In de legger Wateren worden er verschillende functies van oppervlaktewaterlichamen onderscheiden: primaire wateren, secundaire wateren, waterbergingen en natte ecologische zones. Al naar gelang de functie verschillen de geboden en verboden uit en ingevolge deze keur.

Profiel van vrije ruimte
Bij waterkeringen en oppervlaktewaterlichamen kunnen drie verschillende zones worden onderscheiden, namelijk het waterstaatswerk zelf, de beschermingszone en het profiel van vrije ruimte. De beschermingszone heeft als doel de bescherming van en/of het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden van het waterstaatswerk. Het profiel van vrije ruimte heeft tevens tot doel de toekomstige verbetering van het waterstaatswerk mogelijk te maken. Het profiel van vrije ruimte kan bij alle bestaande en bij toekomstige waterstaatswerken worden vastgelegd. De zones zijn vastgelegd in de legger.

Schouwpeil
Het schouwpeil wordt in het peilbesluit vastgesteld. Een peilbesluit is een besluit van het waterschap waarin het peil van het oppervlaktewater in elk polderdeel wordt geregeld. Het schouwpeil is maatgevend voor het bepalen van de waterdiepte en het referentieniveau voor het voeren van schouw, verlenen van watervergunningen en het uitvoeren van onderhoud aan oppervlaktewaterlichamen.
Als in het peilbesluit niet expliciet een schouwpeil is opgenomen geldt in peilgebieden waar sprake is van een zomer- en winterpeil, dat het schouwpeil gelijk is aan het winterpeil en als sprake is van een flexibel peil, dat het schouwpeil gelijk is aan het midden tussen de boven- en ondergrens als schouwpeil.

Waterkering
Waterkeringen beschermen achtergelegen land tegen overstroming door water.
Dit kan in de vorm van grondlichamen of hoger gelegen gronden zoals duinen, dijken en kades, maar ook damwanden, stuwen, sluizen of andere ondersteunende kunstwerken kunnen een waterkerende functie hebben. De ligging van de waterkeringen zijn in de leggers opgenomen.
Binnen Delfland wordt er onderscheid gemaakt in verschillende typen waterkeringen: primaire, regionale en overige waterkeringen. De primaire waterkering is aangewezen in de Waterwet en biedt beveiliging tegen overstroming vanuit zee of rivier. De primaire waterkering binnen Delfland maakt onderdeel uit van het in de Waterwet opgenomen dijkringgebied 14 waarvoor in de Waterwet een norm voor de veiligheid tegen overstroming is opgenomen.
Een regionale waterkering biedt beveiliging tegen overstroming vanuit boezemwater of binnenboezem. Deze waterkeringen zijn aangewezen door de provincie Zuid Holland in de Waterverordening Zuid-Holland. In de Waterverordening is voor deze keringen ook een norm voor de veiligheid tegen overstroming vastgelegd.
De categorie overige waterkeringen liggen in de polders en bestaat uit binnenwaterkeringen de polderkaden, landscheidingen en waterscheidingen.

Bovenwatertalud, oeverlijn, schouwpeil, en watervoerend deel
Uit onderstaande figuur blijkt wat wordt bedoeld met de begrippen: bovenwatertalud, oeverlijn, schouwpeil, en watervoerend deel.

Figuur 1. Schematische dwarsdoorsnede van een oppervlaktewaterlichaam en bijbehorende beschermingszones (zonder natte ecologische zone of waterberging)

Artikel 1.2 Verplichtingen
Dit artikel regelt dat als de verplichtingen ingevolge de keur rusten op de eigenaren van gronden, deze ook gelden voor de beperkt zakelijk gerechtigden en gebruikers krachtens persoonlijk recht. Dit kunnen bijvoorbeeld een huurder, pachter of feitelijk gebruiker van de gronden zijn. De verplichtingen berusten op al deze gerechtigden en een ieder van deze gerechtigden kan aangesproken worden voor het geheel. Deze gebruikers hebben het, soms meer dan de eigenaar, in hun macht om te voldoen aan de verplichtingen en zijn daarbij meestal ook het meest gebaat.

Hoofdstuk 2 Beheer en onderhoud van waterstaatswerken

§ 1 Onderhoudsplichtigen

Artikel 2.1 Onderhoudsplichtigen
In dit artikel wordt de verbinding gelegd tussen de keur en de legger (zie voor meer uitleg in het algemeen deel van deze toelichting).
De legger geeft aan wie onderhoudsplichtig zijn van waterstaatswerken en de gebodsbepalingen in paragraaf 2 van hoofdstuk 2 geven aan wat de onderhoudsverplichtingen omvatten.
In het tweede en derde lid van dit artikel is een vangnet opgenomen voor de situatie dat er (nog) geen onderhoudsplichtige in de legger is aangewezen. Voor die situaties is geregeld dat bijvoorbeeld de vergunninghouder of de eigenaar onderhoudsplichtige is.
Indien door of namens Delfland een waterstaatswerk is aangelegd op grond van een projectplan, dan is Delfland zelf onderhoudsplichtig totdat de legger op de nieuwe situatie is aangepast.

§ 2 Onderhoudsverplichtingen

Artikel 2.2 Gewoon onderhoud waterkeringen
Het gewoon onderhoud is gericht op het waterkerend houden van de waterkering.
De concrete verplichtingen zijn vooral bedoeld om de bekleding in stand te houden, kleine schade te voorkomen of te herstellen, en de waterkering toegankelijk te houden voor onderhoudsmaterieel en inspecties.

Onder het instandhouden van begroeiingen dienstig aan de waterkering wordt bijvoorbeeld verstaan het periodiek maaien, om kale plekken en de vestiging van ongewenste plantensoorten met diepe wortels te voorkomen en om de waterkering te kunnen inspecteren op gaten en scheuren.

Onder materialen dienstig aan de waterkering worden bijvoorbeeld dijkbekledingen anders dan begroeiing verstaan, zoals een asfalt- of steenbekleding. Het in stand houden van deze materialen houdt onder andere in dat ervoor gezorgd wordt dat er geen gaten ontstaan, die de erosiebestendigheid van de waterkering aantasten.

Denk bij het bestrijden van dieren die schade toebrengen aan het bestrijden van mollen en konijnen en van andere dieren die aantoonbaar schade toebrengen aan het waterkerend vermogen van de waterkering.
De bestrijding van muskus- en beverratten is een taak van Delfland (zie artikel 1, derde lid, van de Waterschapswet en artikel 3.2a van de Waterwet) en is dan ook uitgezonderd van de onderhoudsverplichting.

Denk bij het verwijderen van schadelijke begroeiing voor de waterkering aan diep wortelende planten en begroeiing die door schaduwwerking ervoor zorgt dat er kale plekken in de bekleding ontstaan. Begroeiing met grote of diepe wortels kan zorgen voor ongewenste gangen of ruimtes in de waterkering, terwijl kale plekken de erosiebestendigheid van een waterkering aantasten. Onder schadelijke begroeiing rekenen we ook invasieve uitheemse plantensoorten. Deze moeten worden verwijderd om te voorkomen dat zij zich gaan verspreiden.

Denk bij het herstellen van schade aan bijvoorbeeld het dichten van mollengangen en konijnengangen en andere kleine schade.
In de schouw wordt in de zomer en het najaar systematisch gecontroleerd of onderhoudsplichtigen zich aan de onderhoudsplicht hebben gehouden.

Artikel 2.3 Buitengewoon onderhoud waterkeringen
Het buitengewoon onderhoud is gericht op het waterkerend houden van de waterkering, zodat die voldoet aan veiligheidsnormen. Het gaat dan bijvoorbeeld om het in stand houden van het leggerprofiel of het doorgaand grensprofiel van een waterkering.

Artikel 2.4 Gewoon onderhoud oppervlaktewaterlichamen
Het gewoon onderhoud is gericht op het waarborgen van de doorstroming en van de berging van water, het beschermen van de waterkwaliteit en op het bereikbaar houden van het oppervlaktewaterlichaam voor onderhoudsmaterieel en inspectie.
Bij het onderhoud van het oppervlaktewaterlichaam wordt onderscheid gemaakt in onderhoud van het watervoerende deel, het bovenwatertalud en de beschermingszone, en natte ecologische zones.

Watervoerende deel:
Het gewoon onderhoud van het watervoerende deel is primair gericht op het waarborgen van de doorstroming en het bergend vermogen van de betreffende watergang.
Het watervoerende deel moet vrij gehouden worden van schadelijke begroeiing. Onder schadelijke begroeiing wordt verstaan begroeiing die een ontoelaatbare beperking voor de doorstroming van het water betekent of die bij verlanding het bergend vermogen van het oppervlaktewaterlichaam beperkt. Onder schadelijke begroeiing rekenen we ook invasieve uitheemse plantensoorten. Deze moeten worden verwijderd om te voorkomen dat zij zich gaan verspreiden.

Onder gewoon onderhoud van het watervoerend deel valt tevens de verplichting om schadelijk afval te verwijderen. Hierbij gaat het zowel om anorganisch afval zoals zwerf- en drijfvuil, als om organisch afval zoals dode vissen, kadavers en plantenrestanten. Dit afval moet worden verwijderd als dit de doorstroming belemmert of een negatief effect heeft voor de waterkwaliteit. In andere gevallen valt verwijderen van het afval niet onder de verantwoordelijkheid van de waterbeheerder en wordt de verplichting voor het verwijderen van afval vanuit andere (gemeentelijke) verantwoordelijkheden bepaald zoals het schoonhouden van de openbare ruimte, of het milieu. In de praktijk vindt in het watervoerende deel ook vaak

kroosvorming plaats of is sprake van bladval van bomen. Het verwijderen van kroos en bladval die geen belemmering vormen voor de doorstroming, de berging of geen risico vormen voor de waterkwaliteit, vallen niet onder het gewoon onderhoud van een oppervlaktewaterlichaam.

Bovenwatertalud en de beschermingszone:
Onder het gewoon onderhoud van het bovenwatertalud valt de verplichting tot instandhouding van aanwezige oeverconstructies zoals kademuren en beschoeiingen. Het gaat om oeverconstructies die niet (als onderdeel van) een waterkering zijn aangewezen. De oeverconstructies zijn bedoeld om te voorkomen dat door afkalving of inzakking de doorstroming van het water wordt belemmerd of aangelegde onderhoudsstroken inzakken. Zolang afkalving van de oever geen belemmering vormt voor het doorstroomprofiel, voor het uitvoeren van het onderhoud, of voor een natte ecologische zone, is er voor Delfland geen probleem. Ook moeten de beschermingszones worden gemaaid en vrijgehouden zodat deze voor het onderhoudsmaterieel bereikbaar zijn en inspectie kan worden uitgevoerd.
Als onderdeel van het gewoon onderhoud van het bovenwatertalud dienen overhangende takken van bomen of struiken in het talud, die het onderhoud van het watervoerende deel of een natte ecologische zone of de inspectie of schouw belemmeren of die door schaduwwerking een negatief effect hebben op de (ecologische) waterkwaliteit, te worden verwijderd.

Natte ecologische zones:
In natte ecologische zones (o.a. natuurvriendelijke oevers, vispaaiplaatsen) is het onderhoud specifiek gericht op het waarborgen en ontwikkelen van een goede ecologische toestand waarbij het menselijk ingrijpen tot een minimum wordt beperkt. In afwijking van het gewoon onderhoud van het watervoerende deel en het bovenwatertalud, worden natte ecologische zones in algemene zin zo extensief mogelijk onderhouden en hoeft niet standaard een of twee keer per jaar de begroeiing te worden gemaaid. Per natte ecologische zone is bij het gewoon onderhoud meer maatwerk nodig en mogelijk. Het maatwerk is afhankelijk van het type natte ecologische zone en de betreffende omgevingsfactoren. Dit type is vastgelegd in de legger. Het gewenste onderhoud per type is vastgelegd in beleid en beheerplannen.

Artikel 2.5 Buitengewoon onderhoud oppervlaktewaterlichamen
Het buitengewoon onderhoud is gericht op het in stand houden van de afvoercapaciteit van het watersysteem. Daarnaast kan het een bijdrage leveren aan de waterkwaliteit.
Bij het buitengewoon onderhoud van een natte ecologische zone dient het specifieke profiel van de natte ecologische zone in stand te worden gehouden. Het kan daarvoor bijvoorbeeld nodig zijn dat de zone hiertoe periodiek wordt uitgekrabd.

Artikel 2.8 Afwijkende onderhoudsverplichtingen
Er zijn uitzonderlijke situaties waarin het niet wenselijk is de onderhoudsverplichtingen uit de keur toe te passen. Voor die gevallen kan op grond van dit artikel maatwerk worden geleverd in een watervergunning. De onderhoudsverplichtingen kunnen dan worden afgestemd op bijvoorbeeld specifieke kenmerken en doelstellingen in het gebied.

§ 3 Overige gebodsbepalingen en algemene of nadere regels

Artikel 2.9 Onderhoud werken
De eigenaren van werken bij waterstaatswerken moeten ervoor zorgen dat door die werken geen nadelige gevolgen ontstaan voor waterstaatswerken. Zo moet bijvoorbeeld een brug geen belemmering gaan vormen voor de doorstroming doordat er delen van in de onderliggende watergang terecht komen.

Artikel 2.10 Afrasteringen
Op gronden die gebruikt worden voor het houden van dieren zoals paarden, koeien, schapen en varkens en die in de buurt van natte ecologische zones of waterkeringen liggen moet een afrastering worden geplaats om deze dieren tegen te houden. Dit met de bedoeling te

voorkomen dat deze dieren de waterstaatswerken beschadigen of de werking ervan belemmeren bijvoorbeeld door vraat of vertrapping. Dit kan bijvoorbeeld leiden tot vermindering van de stabiliteit van een waterkering of de doorstroming en schade toebrengen aan natte ecologische zones en de chemische en ecologische kwaliteit van het water.
Op grond van artikel 2.13 kan het bestuur algemene of nadere regels stellen over deze afrasterplicht, bijvoorbeeld over constructies en wijze van plaatsing.

Artikel 2.11 Coupures en sluizen
Bij hoog water of bij oefeningen kan het nodig zijn coupures en sluizen te sluiten met het oog op het voorkomen van overstroming van achter de waterkering gelegen gronden. De eigenaren zijn verplicht op eerste aanzegging van of namens het bestuur deze te sluiten.

Artikel 2.12 Peilregulerende kunstwerken
Delfland heeft het beheer over alle peilregulerende kunstwerken in het beheersgebied. Maar dat houdt niet in dat ook het eigendom of de bediening bij Delfland rusten. In het geval dat eigendom of bediening van een peilregulerend kunstwerk bij een particulier berust en deze bediening leidt tot een situatie die voor het peilbeheer van Delfland nadelig is, is het nodig dat Delfland de particulier kan verplichten een bepaald peil in te stellen en in stand te houden. Dit gebeurt met een schriftelijke beschikking. Titel 4.1 van de Algemene wet bestuursrecht is van toepassing op de voorbereiding van de beschikking. Tegen een dergelijk besluit staan alle gebruikelijke rechtsmiddelen uit de Algemene wet bestuursrecht open.

Artikel 2.13 Algemene regels of nadere regels
Op grond van dit artikel kan het bestuur in een verordening algemene en nadere regels stellen ten aanzien van de gebodsbepalingen in hoofdstuk 2. Nadere regels zijn een nadere uitwerking van de gebodsbepalingen uit deze keur. Het bestuur kan bijvoorbeeld vrijstelling verlenen van het gebod een afrastering te plaatsen in een bepaald soort gebied of kan nadere eisen stellen aan de onderhoudsverplichtingen zoals het onderhoud aan coupures en sluizen.

Hoofdstuk 3 Handelingen in watersystemen

Naast de gebodsbepalingen uit hoofdstuk 2 bevat de keur verbodsbepalingen om het watersysteem te beheren. Handelingen of het nalaten van handelingen die het watersysteem zoals het nu is en functioneert, kunnen frustreren, worden gereguleerd in dit hoofdstuk. Daartoe is in dit hoofdstuk bepaald voor welke handelingen een watervergunning nodig is op grond van de keur. Het bestuur is bevoegd de watervergunningen te verlenen.

§ 1 Verbodsbepalingen

Deze paragraaf bevat de verbodsbepalingen.

Watervergunning
In de Waterwet is bepaald dat alle bepalingen uit hoofdstuk 6, paragraaf 2, van de Waterwet ook van toepassing zijn voor watervergunningen op basis van de keur (artikel 6.13). De vergunningen op grond van de keur integreren daarmee in het vergunningstelsel van de Waterwet. Het gevolg is dat voor alle handelingen in een watersysteem steeds één vergunning nodig is: de watervergunning. Hiermee wordt gewaarborgd dat een integrale afweging van de bij het waterbeheer betrokken belangen kan plaatsvinden.

De bepalingen in hoofdstuk 6, paragraaf 2, van de Waterwet hebben onder meer betrekking op de aanvraag van een vergunning, de voorbereidingsprocedures en een samenloop regeling. Ook zijn bepalingen opgenomen over voorschriften en beperkingen die aan de vergunning zijn te verbinden en wijziging- intrekkings-, en weigeringsgronden.
Het initiatief en de verantwoordelijkheid om toestemming te verkrijgen ligt bij degene die de handelingen wenst te verrichten. Hiervoor moet hij een aanvraag indienen die voldoet aan de

indieningsvereisten van de Waterregeling. Afhankelijk van het onderwerp geldt een langere of een kortere proceduretijd (voorbereidingsprocedure conform Titel 4.1 of Afdeling 3.4 van de Awb).

Het bestuur zal op basis van de aanvraag voor een watervergunning een afweging maken over de toelaatbaarheid van de handeling voor het watersysteem waarvoor vergunning wordt gevraagd. In veel gevallen zal die toelaatbaarheid mede afhangen van de manier waarop de handeling wordt uitgevoerd. Daarom kunnen aan een watervergunning voorschriften worden verbonden. Ook kan het nodig zijn de (afwikkeling van de) gevolgen van die handeling te reguleren, nadat de handeling is beëindigd.
Naast voorschriften kunnen aan een vergunning ook beperkingen worden verbonden. Bij beperkingen gaat het om de reikwijdte van de vergunning. Daarbij kan worden gedacht aan beperkingen naar plaats en tijd. Ook de omvang van de vergunde handeling kan worden beperkt. Denk bijvoorbeeld aan maximum hoeveelheden voor het onttrekken van grondwater aan een grondwaterlichaam.

De bevoegdheid om voorschriften of beperkingen aan een vergunning te verbinden is niet beperkt tot de belangen van het waterbeheer en kan ook worden gebruikt voor de bescherming van de belangen van derden. Dit volgt uit artikel 3:4 van de Algemene wet bestuursrecht. Dit artikel schrijft voor dat een afweging van de rechtstreeks bij een besluit betrokken belangen moet plaatsvinden. Een vergunning mag niet worden geweigerd vanwege de belangen van derden, maar met deze belangen moet wel rekening worden gehouden bij de aan de vergunning te verbinden voorschriften. Denk hierbij aan het verbinden van voorschriften aan een vergunning voor een grondwateronttrekking om nabij gelegen zettingsgevoelige bebouwing te beschermen, of aan een voorschrift aan de hoogte van een brug om ervoor te zorgen dat er onder door gevaren kan worden.

Een watervergunning wordt geweigerd indien de doelstellingen of belangen van het waterbeheer, bedoeld in artikel 2.1, of artikel 6.11 van de Waterwet zich tegen vergunningverlening verzetten (artikel 6.21).

Leges
Voor het in behandeling nemen van de vergunningaanvraag kunnen kosten in de vorm van Leges zijn verbonden op grond van de Legesverordening Delfland.

Lex Silencio Positivo
De lex silencio positivo is niet van toepassing voor de vergunningverlening op grond van deze Keur. De lex silencio positivo, ofwel de positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen, is het beginsel dat een vergunning geacht wordt te zijn verleend wanneer op de aanvraag daartoe niet binnen de wettelijke termijn is beslist. Toepassing van dit beginsel is op grond van de Algemene wet bestuursrecht facultatief (art. 4.20a, eerste lid, Awb), tenzij sprake is van vergunningen die vallen onder de Dienstenwet. Watervergunningen als bedoeld in deze keur vallen niet onder de Dienstenwet. Een specifieke bepaling in de keur om deze vergunningen uit te sluiten van de werking van de lex silencio positivo is dan ook niet nodig.

Artikel 3.1 Watervergunning waterstaatswerken en bijbehorende zones
Lid 1
Over het algemeen zal Delfland waterstaatswerken aanleggen en wijzigen. Hiervoor stelt Delfland een projectplan vast op grond van de Waterwet (artikel 5.4).
In de praktijk kan echter ook sprake zijn van aanleg of wijziging van een waterstaatswerk door een derde. Het gaat dan meestal om gebruik van waterstaatswerken met aanleg of wijziging van (al dan niet andere) waterstaatswerken tot gevolg. Op grond van dit artikel is daarvoor een watervergunning van het bestuur nodig.

Lid 2

De formulering en reikwijdte van deze algemene en ruime verbodsbepaling sluiten aan bij de verbodsbepaling in het Waterbesluit ten aanzien van rijkswaterstaatswerken, waarvoor het Rijk beheerder is.

Bij de zinsnede 'handelingen te verrichten, werken te behouden, of vaste of vloeibare substanties of voorwerpen te laten staan of te laten liggen' moet worden gedacht aan activiteiten die een oppervlaktewaterlichaam, de waterkering, het bergingsgebied, of de ondersteunende kunstwerken raken.

Denk aan handelingen die de stabiliteit en waterkerend vermogen van een waterkering kunnen aantasten zoals ophogingen, ontgravingen, het aanbrengen en hebben van beplantingen, werken, wegen, kabels en leidingen en onderhoudswerkzaamheden. Ook mag een waterkering niet worden gebruikt voor de (tijdelijke) opslag van materialen of het houden van paarden, koeien, of andere dieren die schade kunnen toebrengen aan de waterkering.
Ook kan worden gedacht aan handelingen die de doorstroming veranderen of belemmeren en de bergingscapaciteit verminderen zoals dempingen, het aanleggen van drijvende objecten, of plaatsen van vistuigen in de buurt van gemalen.
Ook de handelingen waarmee de waterstand op een ander peil wordt gebracht of gehouden dan het peil dat voor het betreffende oppervlaktewaterlichaam in het peilbesluit is vastgesteld, is vergunningplichting.
Naast lozingen die worden gereguleerd ingevolge de Waterwet, zijn er handelingen die een vermindering van de waterkwaliteit tot gevolg kunnen hebben. Een voorbeeld daarvan kan zijn het uitzetten of onttrekken van vis anders dan in overeenstemming met afspraken in een visstandbeheerplan. Het uitzetten of onttrekken van vis kan dan negatieve gevolgen hebben voor de waterkwaliteit en kan dan vergunningplichtig zijn. Een ander voorbeeld hiervan is werkzaamheden in waterstaatswerken die verzilting tot gevolg hebben. Deze vallen ook onder de vergunningplicht.

Het gaat hier telkens om handelingen die niet "in overeenstemming met de functie" zijn. Handelingen die evident geen gevolgen hebben voor een waterstaatswerk zijn niet vergunningplichting. Denk aan zwemmen of kanoën. Ook het wandelen op een waterkering is niet vergunningplichtig. Net zo min als het aanbrengen van een dakkapel op een woning die is gebouwd nabij een waterstaatswerk. Recreëren op het strand, fietsen of hardlopen op paden door de duinen zijn ook voorbeelden van handelingen die niet vergunningplichtig zijn.
Soms is niet gelijk evident of een handeling geen gevolgen heeft voor een waterstaatswerk. Denk aan het vervangen van het asfalt op een weg op een waterkering, of het uitvoeren van buitengewoon onderhoud aan een waterkering door derden. Ook het rijden met zwaar materieel zoals een hijskraan op een waterkering is een voorbeeld daarvan. Afhankelijk van het te gebruiken materieel en de uitvoeringswijze zijn deze handelingen vergunningplichtig. In deze gevallen kan van te voren contact worden opgenomen met Delfland om de afweging te maken of een vergunning nodig is.

Lid 3
Het derde lid verbiedt het plaatsen, wijzigen of behouden van werken in het profiel van vrije ruimte zonder vergunning van het bestuur. Dit is belangrijk om bijvoorbeeld in de toekomst noodzakelijke aanpassingen aan waterstaatwerken, zoals het ophogen van een waterkering, te kunnen realiseren.

Lid 4
Dit artikel is opgenomen voor de situatie dat met een watervergunning of een projectplan een waterstaatswerk is aangelegd of gewijzigd, maar de legger nog niet is aangepast op deze nieuwe situatie.
In de praktijk is een geheel actuele legger niet altijd mogelijk. Pas als het nieuwe waterstaatswerk conform watervergunning of projectplan is aangelegd of gewijzigd, treedt de leggerwijziging in werking. Er zit dus een beperkte periode tussen vaststelling van het besluit

tot wijziging van de legger en de inwerkingtreding van de leggerwijziging, waarin het nieuwe of gewijzigde waterstaatswerk niet wordt beschermd door de keur.
In de periode waarin de legger nog niet de nieuwe situatie aangeeft, dan voorziet dit artikel in duidelijkheid omtrent maten, afmetingen en onderhoudsplichten en bepaalt het dat de keur vooruitlopend op vastlegging in de legger van toepassing is op het nieuwe of gewijzigde waterstaatswerk.

Artikel 3.2 Watervergunning water brengen in en onttrekken aan oppervlaktewaterlichamen
Dit artikel bevat het verbod om zonder vergunning van het bestuur water te brengen in of onttrekken aan oppervlaktewaterlichamen.
Het met behulp van een werk of op natuurlijke wijze water in een oppervlaktewater brengen omvat zowel het aanvoeren van water uit het ene oppervlaktewaterlichaam naar het andere oppervlaktewaterlichaam als het lozen van water dat niet afkomstig is uit een oppervlaktewaterlichaam.
Met het onttrekken van water wordt bedoeld het met behulp van een werk, of op natuurlijke wijze water uit een oppervlaktewaterlichaam halen. Het water kan daarbij uit het watersysteem worden gehaald of worden afgevoerd naar een ander of hetzelfde oppervlaktewaterlichaam.

Artikel 3.3 Watervergunning onttrekken van grondwater en infiltreren van water
Dit artikel bevat het algemene verbod om zonder vergunning van het bestuur grondwater te onttrekken of water te infiltreren. Van onttrekken van grondwater is sprake als gebruik wordt gemaakt van een inrichting of werk, bestemd voor het onttrekken van grondwater. Het ontwateren van gronden met drainagemiddelen, anders dan met een bemaling, valt hier niet onder.

Voor drie specifieke categorieën van onttrekkingen en infiltraties zijn op grond van artikel 6.4 van de Waterwet Gedeputeerde Staten bevoegd. Dit artikel is dan ook niet van toepassing op deze drie categorieën. Het gaat om de onttrekkingen van grondwater of infiltreren van water:
- als de onttrokken hoeveelheid water ten behoeve van industriële toepassingen meer dan 150.000 m3 per jaar bedraagt;
- onttrekkingen plaatsvinden voor de openbare drinkwatervoorziening, of
- onttrekkingen die plaatsvinden ten behoeve van een bodemenergiesysteem (koude-warmte-opslag).

Met betrekking tot infiltraties gaat het hier om waterkwantiteit, en niet om waterkwaliteit. Voor wat betreft de waterkwaliteit bij infiltraties moet worden voldaan aan de Waterwet, de Wet bodembescherming en de Wet milieubeheer.

§ 2 Overige verbodsbepalingen, zorgplicht, algemene regels en maatwerkvoorschriften

Artikel 3.4 Algeheel verbod bij calamiteiten
Dit artikel is een aanvulling op, en uitbreiding van de bevoegdheden op grond van de Waterwet. Op grond van de artikelen 5.28 tot en met 5.30 van de Waterwet is Delfland bevoegd bij gevaar de benodigde maatregelen te treffen, zo nodig in afwijking van wettelijke voorschriften. De artikelen in de Waterwet gelden alleen bij acute situaties en alleen voor zover de goede staat van één of meer waterstaatswerken in het geding is.
Dit artikel biedt het bestuur ook de mogelijkheid maatregelen te treffen als er (nog) geen acute situatie is en als er niet direct gevaar is voor waterstaatswerken, maar meer voor de omgeving. Daarnaast biedt dit artikel het bestuur niet alleen de mogelijkheid om af te wijken van wettelijke voorschriften maar ook om af te wijken van vergunningvoorschriften en peilbesluiten. Het bestuur kan daarmee met een algemeen geldend besluit individuele rechten en verplichtingen op grond van een onder andere een vergunning inperken of uitbreiden.

Artikel 3.5 Zorgplicht

Dit artikel is een aanvulling op, en uitbreiding van de specifieke zorgplichten die in de Waterwet en de daarop gebaseerde regelgeving zijn opgenomen. Zo bevat artikel 6.8 van de Waterwet een zorgplicht voor iedereen die handelingen verricht die de bodem of oever van een oppervlaktewaterlichaam kunnen verontreinigen en aantasten. In artikel 7 van het Besluit bodemkwaliteit is een zorgplicht opgenomen ter bescherming van oppervlaktewaterlichamen, die van toepassing is voor iedereen die bouwstoffen, grond of baggerspecie toepast. En in de lozingenbesluiten op grond van de Waterwet zit een zorgplicht voor iedereen die loost, om verontreiniging van het oppervlaktewaterlichaam of het grondwater te voorkomen.

In dit artikel is een algemene zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht drukt de zorg uit die iedereen heeft ten aanzien van het behoud van de kwaliteit en het functioneren van het watersysteem. De zorgplicht heeft als doel het watersysteem te beschermen en dient ook als een juridisch vangnet in die gevallen waarin niet uitdrukkelijk is voorzien. Denk hierbij aan activiteiten die plaatsvinden buiten waterstaatswerken en de daarbij behorende zones, maar die daar wel gevolgen voor kunnen hebben. Voorbeelden zijn handelingen die leiden tot aanzienlijke verzilting of diepe boringen die gevolgen kunnen hebben op de stabiliteit van een waterkering.

Artikel 3.6 Algemene regels en maatwerkvoorschriften
Het eerste lid van dit artikel biedt het bestuur de grondslag om algemene regels te stellen, die een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit de artikelen 3.2 tot en met 3.3 in kunnen houden. Een vrijstelling van een verbodsbepaling kan aan de orde zijn als aan bepaalde voorwaarden (toepassingscriteria) is voldaan. Daarbij moet worden voldaan aan de algemene voorwaarden die voor de activiteit zijn opgenomen (algemene criteria).
Het bestuur heeft ook de mogelijkheid een algeheel verbod in te stellen, waarbij geen vergunningverlening mogelijk is.

In uitzonderlijke gevallen kan behoefte aan maatwerk bestaan, zo nodig in afwijking van de algemene regels. Het derde lid biedt het bestuur de mogelijkheid om voor die handelingen, die zijn vrijgesteld van de vergunningplicht, maatwerkvoorschriften te stellen. Deze voorschriften kunnen zowel een verzwaring als een versoepeling van de algemene voorwaarden betreffen. Dit gebeurt met een schriftelijke beschikking. Titel 4.1 van de Algemene wet bestuursrecht is van toepassing op de voorbereiding van deze beschikking. Het stellen van deze maatwerkvoorschriften is een besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht, waartegen de gebruikelijke rechtsmiddelen uit die wet beschikbaar zijn.

Artikel 3.7 Vrijstelling watervergunningplicht
Handelingen die dienen voor het onderhoud van waterstaatswerken zijn in beginsel niet vergunningplichtig. Het verrichten van werkzaamheden ter uitvoering van het onderhoud aan waterstaatswerken is toegestaan, of dit nu door of in opdracht van Delfland zelf, of door een andere onderhoudsplichtige wordt uitgevoerd. Uitzondering geldt voor buitengewoon onderhoud aan waterkeringen dat door derden wordt uitgevoerd. Hiervoor is wel een watervergunning nodig.

Voor zover bij verrichten van werkzaamheden ter uitvoering van het onderhoud aan waterstaatswerken afvalstoffen, verontreinigende of schadelijke stoffen in een oppervlaktewaterlichaam worden gebracht, geldt de vergunningplicht op grond van artikel 6.2, van de Waterwet.
Indien een grondwateronttrekking nodig is bij het uitvoeren van het onderhoud door een derde dan is daarvoor een watervergunning nodig.
Voor een afwijking van het peil is zowel voor Delfland als voor een derde een watervergunning nodig.

Hoofdstuk 4 Toezicht en handhaving

Artikel 4.1 Aanwijzing toezichthouders
Dit artikel voorziet in de vereiste wettelijke grondslag voor de aanwijzing van toezichthouders (artikel 5.11 Awb).
Het toezicht wordt primair opgedragen aan door het bestuur aangewezen ambtenaren. Het artikel biedt Delfland ook de mogelijkheid om bijvoorbeeld voor de schouw andere personen dan ambtenaren in te schakelen. Er is altijd een aanwijzingsbesluit van het bestuur nodig.

Artikel 4.2 Schouw
De schouw is een manier om toezicht te houden op naleving van de onderhoudsverplichtingen uit hoofdstuk 2 van de keur. De schouw gaat om een systematische controle, die van tevoren wordt aangekondigd en die in een bepaalde periode wordt uitgeoefend.
Onder de schouw vallen bijvoorbeeld niet het toezien op de naleving van vergunningvoorschriften of ad hoc inspecties.

Artikel 4.3 Strafbepalingen
In artikel 81 van de Waterschapswet is bepaald welke maximumstraf op overtreding van de keur kan worden gesteld. In dit artikel is deze maximumstraf opgenomen, namelijk drie maanden hechtenis of een geldboete van de tweede categorie als bedoeld in artikel 23 Wetboek van Strafrecht. Deze strafbepalingen staan los van of naast het bestuursrechtelijke instrumentarium – bestuursdwang en last onder dwangsom – waarover Delfland in geval van overtreding kan beschikken

Hoofdstuk 5 Overgangs- en slotbepalingen

Artikel 5.1 Overgangsbepalingen vergunningen en handhaving
In dit artikel is het overgangsrecht opgenomen voor watervergunningen en handhavingsbeschikkingen, verleend op basis van de voorgaande keur.
Als de handelingen zowel op basis van de voorgaande keur als deze, nieuwe keur vergunningplichtig zijn, en er is een watervergunning verleend op basis van de voorgaande keur, dan wordt deze watervergunning geacht te zijn verleend op basis van deze, nieuwe keur. Hetzelfde geldt voor handhavingsbeschikkingen die zijn opgelegd op basis van de voorgaande keur, dan worden deze geacht te zijn opgelegd op basis van deze nieuwe keur.
Voor nog oudere vergunningen en ontheffingen, die zijn verleend op basis van oudere keuren geldt het overgangsrecht van deze oudere keur(en).
Ook is er overgangsrecht met uitgestelde werking handhavingsbeschikkingen of aanwijzingen en aanzeggingen die zijn opgelegd voor inwerkingtreding van deze keur, maar nog niet onherroepelijk zijn geworden. De Keur Delfland 2010 blijft dan geldig totdat deze beschikkingen onherroepelijk zijn geworden.

Artikel 5.2 overgangsbepaling zoneringen waterkeringen
Met de invoering van de Waterwet zijn diverse definities voor zoneringen behorende bij een waterkering veranderd. In sommige leggers en beleidsregels zijn deze termen nog niet gewijzigd. Om onduidelijkheid te voorkomen is in dit overgangsartikel een tabel opgenomen.

Besluit van de Verenigde Vergadering van het Hoogheemraadschap van Delfland van 19 februari, tot partiële wijziging van de legger Regionale waterkeringen

De Verenigde Vergadering van het Hoogheemraadschap van Delfland;

gelet op artikel 78, tweede lid, van de Waterschapswet en artikel 5.1, eerste lid, van de Waterwet;

Besluit vast te stellen de volgende wijziging van de legger Regionale waterkeringen:

Artikel I

Artikel 1 van de legger Regionale waterkeringen wordt gewijzigd als volgt:
1. In het eerste lid wordt de definitie van Gewoon onderhoud vervangen door:
Gewoon onderhoud: gewoon onderhoud van waterkeringen als bedoeld in de Keur Delfland.
2. In het eerste lid wordt de definitie van Buitengewoon onderhoud vervangen door:
Buitengewoon onderhoud: buitengewoon onderhoud van waterkeringen als bedoeld in de Keur Delfland.

Artikel II

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na publicatie ervan in het Waterschapsblad.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 19 februari 2015,

De Verenigde Vergadering voornoemd,

de Secretaris, de Voorzitter,

mr. drs. P.I.M. van den Wijngaart mr. M.A.P. van Haersma Buma

Ontwerp besluit van de Verenigde Vergadering van het Hoogheemraadschap van Delfland van (dd), tot partiële wijziging van de legger Zeewering

De Verenigde Vergadering van het Hoogheemraadschap van Delfland;

gelet op artikel 78, tweede lid, van de Waterschapswet en artikel 5.1, eerste lid, van de Waterwet;

Besluit vast te stellen de volgende wijziging van de legger Zeewering:

Artikel I

Artikel 1 van de legger Zeewering wordt gewijzigd als volgt:
1. In het eerste lid wordt de definitie van Gewoon onderhoud vervangen door:
Gewoon onderhoud: gewoon onderhoud van waterkeringen als bedoeld in de Keur Delfland.
2. In het eerste lid wordt de definitie van Buitengewoon onderhoud vervangen door:
Buitengewoon onderhoud: buitengewoon onderhoud van waterkeringen als bedoeld in de Keur Delfland.
3. In het tweede lid wordt de zinsnede 'Keur Delfland 2010', vervangen door: Keur Delfland.

Artikel II

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na publicatie ervan in het Waterschapsblad.

Aldus besloten in de openbare vergadering van (datum)

De Verenigde Vergadering voornoemd,

de Secretaris, de Voorzitter,

mr. drs. P.I.M. van den Wijngaart mr. M.A.P. van Haersma Buma

Hoogheemraadschap van
Delfland

Leden van de verenigde vergadering (VV)
Phoenixstraat 32
2611 AL DELFT

ONS KENMERK
1176340
DELFT
15 januari 2015

ONDERWERP
Rapport monisme in het waterschapsbestel

Geachte leden van de Verenigde Vergadering,

Naar aanleiding van een brief d.d. 27 november 2014van mevrouw Hilders van de VVD-fractie en mevrouw Jans van de AWP-fractie met een bijgevoegd rapport 'Monisme en het Waterschapsbestel', is in de Agendacommissie afgesproken dat deze stukken zouden worden geagendeerd in de commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering op 3 februari 2015. Daarbij is tevens afgesproken dat het college een plan van aanpak zou presenteren. In deze brief treft u dit plan van aanpak aan, waarbij wij ons hebben geconcentreerd op de juridische context en het Delegatiebesluit. Zoals de dijkgraaf reeds in de Agendacommissie heeft gezegd, onthoudt het college zich van een oordeel over de verhouding monisme en dualisme. Dat is aan de Verenigde Vergadering, en wellicht straks, aan de college-onderhandelaars.

Juridische context
Vanzelfsprekend zijn de bevoegdheden die de bestuursorganen binnen het waterschap ter beschikking staan bij of krachtens wet geregeld. Voor het Delfland wordt dit kader gevormd door de volgende wetten en regelingen:

- Waterschapswet;
- Overige wetten en AMvB's;
- Algemene Wet Bestuursrecht, voor zover het gaat om de algemene bepalingen over delegatie en mandaat;
- Provinciaal Reglement van Bestuur;
- Reglement van Orde en;
- Delegatiebesluit Delfland.

BIJLAGE(N) - 3
CONTACT mevrouw mr. A.J. Buisman • T (015) 260 81 09• E abuisman@hhdelfland.nl
POSTADRES Postbus 3061, 2601 DB Delft • WEBSITE www.hhdelfland.nl
SECTOR Bedrijfsvoering • TEAM Juridische Zaken, Vastgoed en Inkoop

Zoals ook in het rapport 'Monisme en het Waterschapsbestel' van de Universiteit Leiden is aangegeven zijn de samenstelling, ondersteuning en toedeling van bevoegdheden in Gemeentewet en Waterschapswet verschillend geregeld (zie voor de hoofdlijnen de schema's in de *bijlagen 1 en 2*). Opvallend is dat de Waterschapswet veel minder gedetailleerd is en dat bevoegdheden in het algemeen door middel van delegatie aan het college worden toebedeeld. Verder is relevant dat niet alle bevoegdheden door het algemeen aan het dagelijks bestuur kunnen worden toebedeeld, omdat de Waterschapswet ook een delegatieverbod bevat (zie *bijlage 3)*.

Te onderzoeken opties
Naar aanleiding van het rapport zouden de volgende opties kunnen worden onderzocht, voor zover het betreft de bevoegdheidsverdeling tussen de bestuursorganen van Delfland:

- Actualisatie van het Delegatiebesluit Delfland, waarbij wij tevens in kaart brengen welk beleid daarbij is vastgesteld. Onderdeel van deze actualisatie is dat ook de bevoegdheden inventariseren, die zijn gedelegeerd in andere regelingen dan het Delegatiebesluit;
- Bevoegdheden mandateren in plaats van delegeren;
- Delegatie en mandaat, in combinatie met beleid voor de uitoefening van de toegekende bevoegdheden;
- Het afleggen van verantwoording achteraf over de wijze waarop gedelegeerde bevoegdheden zijn gebruikt.

Relevante aspecten voor het onderzoek
Bij het voorgaande is het naar onze mening belangrijk om de volgende aspecten in de discussie te betrekken:

- Invloed vooraf en/of verantwoording achteraf;
- Slagvaardigheid/werkbaarheid, mede in relatie tot
- Vergaderfrequentie;
- Verantwoordelijkheid voor beleid: waar kan deze het beste worden belegd en tot op welk detailniveau.

Globaal plan van aanpak
Met inachtneming van het voorgaande wordt een plan van aanpak voorgesteld voor de inventarisatie en evaluatie van de huidige verdeling van bevoegdheden.

Dit plan van aanpak wordt weergegeven in het volgende schema:

Actie		**Planning**
Start Opstellen plan van aanpak		1e kwartaal 2015
Inventarisatie van bevoegdheden die door de VV aan D&H zijn toegekend. a. door middel van delegatie; b. in verordeningen (c. in mandaat)		2e kwartaal 2015
Inventarisatie van beleidsregels en andere regels die gelden bij uitvoering van de bevoegdheden		2e kwartaal 2015

Evaluatie huidige verdeling van bevoegdheden d.m.v. interviews onder stakeholders		September 2015
Rapportage bevindingen met aanbevelingen		September 2015
Evt. traject aanpassing Delegatiebesluit		1e kwartaal 2016
Evt. traject opstellen beleidsregels		1e kwartaal 2016

Hoogachtend,
namens het College van Dijkgraaf en Hoogheemraden van Delfland,
de Secretaris-Directeur, de Dijkgraaf,

mr. drs. P.I.M. van den Wijngaart mr. M.A.P. van Haersma Buma

Bijlage 1
Wettelijke verschillen gemeente-waterschap

Gemeente (dualistisch)	**Waterschap (monistisch)**
Organen: gemeenteraad, B&W, burgemeester	Organen: VV, D&H en dijkgraaf (algemeen bestuur, dagelijks bestuur en voorzitter)
griffier - benoeming raad - bij vergaderingen raad - staat raad bij secretaris - benoeming B&W - bij vergaderingen B&W - staat B&W en burgemeester bij	secretaris - benoeming VV - bij vergaderingen VV en D&H - staat VV, D&H en dijkgraaf bij
wethouders maken geen deel uit van de raad	hoogheemraden maken deel uit van de VV
meerdere wettelijke bevoegdheden college	beperkt aantal wettelijke bevoegdheden college
college kan bevoegdheid krijgen verordeningen vast te stellen	college kan geen bevoegdheid krijgen verordeningen vast te stellen

Bijlage 2
Taken en bevoegdheden gemeente-waterschap

	Gemeente (dualistisch)	**Waterschap (monistisch)**
Algemeen bestuur	- artikelen 147 – 159 Gemeentewet, waronder - Verordenende bevoegdheid - Bevoegdheden rond begroting en jaarrekening	- Artikelen 77 – 83 Waterschapswet - VV is bevoegd, tenzij... - Regeling rond begroting en verantwoording: bij Delfland uitgewerkt in Planning & Controlcyclus -
Dagelijks bestuur	- Artikelen 160 – 169 Gemeentewet - Dagelijkse aangelegenheden - Voorbereiden en uitvoeren raadsbesluiten - Regels over ambtelijke organisatie (m.u.v. griffie) - Benoemen, schorsen, ontslaan ambtenaren - Privaatrechtelijke rechtshandelingen - Besluiten tot bezwaarprocedures en rechtszaken, tenzij het de raad aangaat en de raad anders beslist	Artikelen 84 en 86 Wsw. - dagelijkse aangelegenheden; - voorbereiding van besluiten VV; - uitvoering van besluiten VV; - besluiten tot kort geding, beslaglegging

Bijlage 3

Delegatieverbod artikel 83 Waterschapwet betreft:

- Vaststellen en wijzigen van de begroting
- Vaststellen jaarrekening
- Vaststellen verordening beleids- en verantwoordingsfunctie
- Vaststellen controleverordening
- Heffen van belastingen of rechten
- Vaststellen van verordeningen
- Vaststellen van peilbesluiten
- Vaststellen van plannen krachtens bijzondere wetten
- Aard van de bevoegdheid verzet zich tegen delegatie

Aanbieding aan de Verenigde Vergadering van het Hoogheemraadschap van Delfland van het rapport **'Monisme en het Waterschapsbestel',** opgesteld aan de hand van vraagstellingen uit de VV over de positie, taken, functie en bevoegdheden van de VV, zoals vastgelegd in de Waterschapswet.

Geachte leden van de Verenigde Vergadering,

Bij de beraadslagingen in de Verenigde Vergadering gedurende de afgelopen jaren waren met zekere frequentie zaken aan de orde die verband hielden met het monistische karakter van het waterschapsbestuur.
Diverse keren zijn in de VV interpretaties gegeven over de positie van de VV in relatie tot het monisme. Die interpretaties waren voor ons niet altijd goed te volgen en te doorgronden.

Wij hebben het initiatief genomen om onze vragen over monisme in relatie tot het waterschapsbestel en de positie, taken, functie en bevoegdheden van de VV voor te leggen aan mr. dr. G.S.A. Dijkstra, universitair docent staats- en bestuursrecht aan de Universiteit van Leiden. Wij hebben vragen gesteld over de wettelijke bevoegdheden van de VV, het college en de voorzitter in het waterschapsbestuur en hoe zich die verhouden tot de gemeentelijke situatie; over de vertaling van de wettelijke bevoegdheden van de VV in de interne regelgeving van Delfland, de verhouding tussen het Algemeen Bestuur en het Dagelijks Bestuur, het voorzitten van commissies en vertegenwoordiging in gemeenschappelijke regelingen.

Bovengenoemd rapport bevat meer specifiek een juridische analyse van de begrippen monisme en dualisme en biedt duidelijkheid over de positie, taken, functie en bevoegdheden van de VV. Onder andere komen aan de orde de wettelijke taken en bevoegdheden van de VV, het college en de dijkgraaf, de relevantie van het delegatiebesluit en de mogelijkheid om aan delegatie algemene beleidsregels te verbinden.
Dat laatste biedt de mogelijkheid het college uitgangspunten mee te geven voor bijvoorbeeld het omgaan met Gemeenschappelijke Regelingen of het vervreemden van cultuurhistorisch erfgoed. Op de strategische conferentie van 18 november jl. zijn op het gebied van Gemeenschappelijke Regelingen daarvoor al diverse suggesties gedaan (zie bijlage 3).

Wij bieden het rapport ‘Monisme en het Waterschapsbestel’ met veel genoegen aan de Verenigde Vergadering aan en hopen uit dat u met belangstelling kennis zult nemen van de resultaten.

Wij doen aan de Verenigde Vergadering het volgende behandelingsvoorstel:

- De VV stelt een commissie in, waarin alle fracties en vertegenwoordigers van de geborgde zetels zijn vertegenwoordigd.
- Deze commissie houdt de procedures en het delegatiebesluit van de VV tegen het licht en herijkt ze. De commissie overweegt tevens of in bepaalde gevallen mandatering van de VV aan het college een betere optie is. Uiteraard is het aan de commissie om haar werkzaamheden aan te vullen met andere thema's.
- Waar wenselijk doet de commissie gemotiveerde voorstellen voor aanpassing van de procedures en het delegatiebesluit. Daarbij besteedt de commissie o.a. aandacht aan de sturing van Gemeenschappelijke Regelingen door de VV. De commissie doet, waar wenselijk eveneens gemotiveerd voorstellen voor zaken die beter in mandaat kunnen worden geregeld.

- De commissie formuleert voorts gemotiveerde aanbevelingen aan de nieuwe VV die, samen met bijgaand rapport ‘Monisme en het Waterschapsbestel’, deel zullen uitmaken van het onderhandelingsdossier rond de nieuwe formatie van een college, na de verkiezingen in maart 2015.
- De commissie krijgt ambtelijke ondersteuning vanuit Delfland op deskundigheidsgebieden, nader te bepalen door de commissie.
- De beschreven procedure wordt geagendeerd in de commissie BOB van 2 december 2014 en de VV van 18 december 2014.
- Het rapport (inclusief bijlagen), bijbehorende voorstellen van de commissie alsmede de aanbevelingen van de commissie aan de nieuwe VV worden geagendeerd in de commissie BOB en de VV in februari 2015.

Wij verzoeken de commissie BOB om op 2 december de procedure voor de behandeling van het rapport 'Monisme en het Waterschapsbestel' te agenderen en door te geleiden naar de VV van 18 december.

Wij verzoeken de Agendacommissie de procedure voor de behandeling van het rapport 'Monisme en het Waterschapsbestel' te agenderen voor de VV van 18 december.

Wij verzoeken tenslotte aan de griffier deze brief, het rapport en de bijlagen terstond door te geleiden naar alle leden van de Verenigde Vergadering.

Met vriendelijke groet,

Marja Hilders, VVD-fractie
Antoinette Jans, AWP-fractie
25 november 2014

Bijgevoegd
- Rapport ‘Monisme en het Waterschapsbestel’
- Bijlage 1: Delegatiebesluit Delfland
- Bijlage 2: De bevoegdheden van algemeen bestuur, dagelijks bestuur en de voorzitter volgens de Waterschapswet
- Bijlage 3: Aantekeningen ‘Strategische conferentie Delfland’, 18 november 2014
- Bijlage 4: Algemene wet bestuursrecht over beleidsregels, mandaat, delegatie en attributie

Monisme en het waterschapsbestel

27 oktober 2014

Mr.dr. G.S.A. Dijkstra

De aanleiding tot deze notitie wordt gevormd door vragen van leden van de Verenigde Vergadering van het Hoogheemraadschap van Delfland over de consequenties van het functioneren van de bestuursorganen van het waterschap in een monistische structuur. Mede op basis van raadpleging van de verslagen van diverse vergaderingen ben ik tot een aantal observaties gekomen die ik hieronder zal weergeven. Vervolgens zal ik op basis hiervan een aantal vragen beantwoorden.

1) De begrippen monisme/dualisme zijn geen begrippen die in de Grondwet of in wetgeving zijn neergelegd. Het zijn dan ook begrippen die in strikte zin niet juridisch zijn vastgelegd of in strikte zin een juridische betekenis hebben. Het zijn begrippen die in de staatsrechtelijke literatuur zijn ontwikkeld om een bepaalde bevoegdheidsverdeling binnen een bestuurslichaam te kunnen duiden (vooral met betrekking tot het Rijk en de gemeente). Wat de begrippen inhouden valt dan ook niet exact aan te geven, verschillende definities zijn mogelijk.

2) Wanneer het gaat om de formele bevoegdheidsverdeling binnen bestuurslichamen is er –met inachtneming van hetgeen hierboven onder 1) is gesteld – geen sprake van een strikte tweedeling (ofwel dichotomie) tussen een monistisch en een dualistisch model. Evident is dat de huidige Gemeentewet meer dualistische trekken kent dan in het verleden het geval was (zoals de wethouder die geen lid meer is van de gemeenteraad). Toch kent ook de huidige Gemeentewet elementen die als monistisch gekenschetst kunnen worden. Ook in de Grondwet wordt de gemeenteraad nog steeds aangeduid als hoofd van de gemeente (artikel 125 Grondwet). Kortom een bevoegdheidsverdeling kan als meer monistisch of als meer dualistisch worden aangeduid, vaak is er sprake van een mix van monistische en dualistische elementen.

3) Het waterschapsbestuur kent een geheel eigen en uniek karakter dat moeilijk in termen van monisme te duiden valt (bijvoorbeeld de verdeling over de verschillende categorieën.) Hier komt nog bij dat de begrippen monisme/dualisme geen betrekking hebben op de relatie tussen een door de Kroon benoemd bestuursorgaan (Commissaris der Koning, burgemeester, dijkgraaf) tot de overige bestuursorganen.

4) De begrippen monisme/dualisme kunnen op twee verschillende manieren worden gebruikt namelijk als aanduiding van de formeel juridische bevoegdheidsverdeling (zie hierboven onder 1 tot en met 3) en als aanduiding van een feitelijke praktijk. Zo kan de formele gemeentelijke structuur (met de nodige kanttekeningen) worden aangeduid als duaal, maar kan er in de praktijk een meer dualistische dan wel monistische invulling aan worden gegeven. Zo is de wethouder niet meer lid van de gemeenteraad en woont hij niet meer automatisch de vergaderingen van zijn fractie bij (dualisme) zoals het in het waterschapsbestel wel het geval is bij de hoogheemraden aangezien dit een monistische structuur is. Dit laat onverlet dat gemeenten of gemeenteraadsfracties er wel voor kunnen kiezen om de wethouder de vergaderingen van ‘zijn’ fractie bij te laten wonen. Dit is een meer monistische invulling (praktijk) binnen een dualistische structuur. Een dergelijke invulling is uitdrukkelijk niet in strijd met de formele bevoegdheidsverdeling zoals neergelegd in de

Gemeentewet. Hetzelfde geldt voor de wethouder van buiten de gemeenteraad. De gemeenteraad kan wethouders die gekozen zijn in de gemeenteraad aantrekken of juist veelvuldig wethouders van buiten de raad. Ik zie geen enkele (juridische) belemmering waarom een dualistische bevoegdheidsverdeling niet gepaard kan gaan met een meer monistische invulling, of juist omgekeerd (mits uiteraard de wet wordt nageleefd).

5) De Waterschapswet kent een beperkt aantal eigen bevoegdheden van het college en van de dijkgraaf (zie noot 1 en bijlage 2). Dit vormt een uitvloeisel van het monisme. In de Gemeentewet worden veel eigen bevoegdheden van het college van B&W gedefinieerd sinds gekozen is voor een meer dualistische structuur. Belangrijk is dan ook welke bevoegdheden de Verenigde Vergadering in de praktijk gedelegeerd heeft aan het college. In belangrijke mate wordt daarmee de omvang van de bevoegdheden van het college door de Verenigde Vergadering bepaald. Het juridische document waarin dit is vastgelegd, is het delegatiebesluit. Dit document is overigens niet voor eens en altijd bepalend. Volgens de Algemene wet bestuursrecht (artikel 10:18) kan de delegatie ten alle tijden worden ingetrokken of gewijzigd. De Verenigde Vergadering kan dan ook een ander delegatiebesluit vaststellen. Verder geeft de Algemene wet bestuursrecht aan (artikel 10:16) dat het bestuursorgaan dat delegeert (de Verenigde Vergadering) beleidsregels vast kan stellen ten aanzien van de wijze waarop de bevoegdheden moeten worden uitgevoerd.

Het begrip ‘monisme’ is dan ook geen vast omlijnde maatstaf die kan worden ingeroepen om een bepaalde praktijk goed of af te keuren. Doorslaggevend is de bevoegdheidsverdeling zoals neergelegd in de Waterschapswet. Met inachtneming van deze bevoegdheidsverdeling is het uiteindelijk aan het vertegenwoordigend lichaam om hier invulling aan te geven. Uit de mij voorgelegde verslagen van de Verenigde Vergadering komt enkele malen de term ‘monisme’ naar voren. Veelal wordt dit begrip gebruikt om het eigen standpunt nader te onderstrepen. Zo wordt gesteld dat de aanwezigheid van de hoogheemraden bij de fractievergaderingen volgt uit de monistische structuur. Dat is geheel correct, maar zoals ik hierboven heb aangegeven zou dit ook in een dualistische structuur mogelijk kunnen zijn (een meer monistische invulling binnen een dualistische structuur). Ook wordt gesteld dat in moeilijke tijden de verschillende bestuursorganen samen moeten optrekken omdat dit zou volgen uit de monistische structuur. Het samen moeten optrekken lijkt mij inderdaad gewenst in moeilijke tijden, maar dat lijkt mij ook gewenst in een dualistische structuur. Wanneer de bestuursorganen niet samen optrekken in moeilijke tijden lijkt dit niet zo verstandig, maar ik zie niet in dat dit voortvloeit uit de formele bevoegdhedenstructuur die monistisch is. Hetzelfde geldt voor opmerkingen die zijn gemaakt over de openheid die zou volgen uit het monistische model. Openheid lijkt mij ook in een dualistisch stelsel (veelal) gewenst en nuttig.

Met inachtneming van bovenstaande uitgangspunten, zal ik tenslotte de vragen beantwoorden die mij zijn gesteld.

1. Wat zijn de wettelijke bevoegdheden van de Verenigde Vergadering en het college van dijkgraaf en hoogheemraden in het monisme?

Kenmerkend van de monistische structuur van het waterschap is dat vrijwel alle bevoegdheden formeel in handen zijn van de Verenigde Vergadering. Het college heeft beperkte eigen wettelijke bevoegdheden. Uiteraard is het voor een orgaan als de Verenigde Vergadering in de praktijk niet mogelijk deze bevoegdheden zelf ook daadwerkelijk uit te voeren. Daarom zal de Verenigde Vergadering een deel van haar bevoegdheden mandateren dan wel delegeren aan het college. Bij mandaat blijft de bevoegdheid bij de Verenigde

Vergadering, maar wordt de bevoegdheid door het college uitgevoerd namens de Verenigde Vergadering. Bij delegatie wordt de bevoegdheid overgedragen. Bij Delfland is er sprake van delegatie. Het ligt hierbij voor de hand dat het stellen van de algemene kaders geschiedt door de Verenigde Vergadering en de feitelijke uitvoering door het college (dat hierover jaarlijks verantwoording moet afleggen tegenover de Verenigde Vergadering). Zoals hierboven aangegeven kan de Verenigde Vergadering ten alle tijden een aan het college gedelegeerde bevoegdheid intrekken en kan zij voor gedelegeerde bevoegdheden beleidsregels stellen.

De VV zou in plaats van delegatie ook kunnen kiezen voor mandatering van de bevoegdheden. In dat geval blijft de VV bevoegd deze bevoegdheden zelf uit te oefenen en kan de VV niet alleen beleidsregels uitvaardigen maar ook bijzondere instructies geven en instructies die niet schriftelijk zijn vastgelegd in een beleidsregel. Opdrachtgevers hebben verzocht om voorbeelden van beleidsregels, bijzondere instructies en niet schriftelijke instructies bij andere waterschappen en gemeenten. Bij de auteur zijn geen voorbeelden bekend. Vermoedelijk zijn er geen of weinig gemeenten / waterschappen die hiervan gebruik maken. Het enige dat de auteur heeft willen aangeven, is dat de Algemene wet bestuursrecht deze mogelijkheden biedt.

2. Wat zijn de wettelijke bevoegdheden van de gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders in het dualisme?

De bevoegdheden van de gemeenteraad, het college van burgemeester en wethouders en van de burgemeester worden uitvoerig uiteen gezet in de artikelen 147 tot en met 180 van de Gemeentewet. De taken van de gemeenteraad zijn samen te vatten in drie hoofdtaken, namelijk volksvertegenwoordiging, kaderstelling (waaronder verordeningen, gemeentebegroting en plannen) en controle. Het college van burgemeester en wethouders heeft vooral uitvoerende taken die in de Gemeentewet aan het college zijn toebedeeld onder andere in artikel 160. In dit artikel staan onder andere genoemd het stellen van regels over de ambtelijke organisatie, ambtenaren te benoemen, te schorsen en te ontslaan (met uitzondering van de griffie), privaatrechtelijke rechtshandelingen aan te gaan en het dagelijks bestuur van de gemeente te voeren. De VV kan theoretisch bepalen dat de griffier door of met instemming van de VV wordt benoemd.
Daarnaast heeft het college ook nog een groot aantal bevoegdheden uit andere wetgeving (medebewind). In de ‘oude’ monistische structuur had de gemeenteraad zowel regelgevende bevoegdheid als bestuursbevoegdheid en had het college van burgemeester en wethouders (behoudens de bevoegdheden op basis van medebewind) enkel de bevoegdheden die gedelegeerd waren door de gemeenteraad aan het college. Deze ‘oude’ structuur is vergelijkbaar met de huidige structuur van het waterschap (zie hierboven).

3. Hoe verhouden de bevoegdheden van de Verenigde Vergadering zich tot die van de gemeenteraad?

Het antwoord op deze vraag heb ik onder 1) en 2) al gegeven. Het belangrijkste verschil is dat de Verenigde Vergadering eigenlijk alle bevoegdheden heeft binnen het waterschap en het college enkel de bevoegdheden die gedelegeerd zijn door de Verenigde Vergadering aan het college. Kenmerkend van delegatie is dat de Verenigde Vergadering deze bevoegdheden ook weer terug kan halen dan wel aanwijzingen kan geven in de vorm van beleidsregels. De gemeenteraad heeft enkel de bevoegdheden die zijn neergelegd in de Gemeentewet. Daarnaast heeft het college van burgemeester en wethouders eigen bevoegdheden die rechtstreeks uit de wet voortvloeien (attributie).

4. Hoe zijn de wettelijke bevoegdheden van de Verenigde Vergadering in de praktijk vertaald in de interne regelgeving van Delfland?

Zoals hierboven is aangegeven is het belangrijkste document waarin de bevoegdheden van het college zijn omschreven, het delegatiebesluit (als bijlage toegevoegd aan deze notitie). Er is ook een mandaatbesluit van Delfland, maar dat heeft betrekking op de uitoefening van bevoegdheden namens het college. Met andere woorden, dit mandaatbesluit betreft de mandatering van bevoegdheden door het college aan de ambtelijke organisatie en het betreft dan voornamelijk de bevoegdheden die het college zelf op basis van delegatie heeft verkregen.

5. Wat zijn de consequenties van de inrichting van het bestuur van waterschappen volgens de Waterschapswet voor de verhoudingen tussen het dagelijks bestuur (het college) en het algemeen bestuur (de Verenigde Vergadering)?

Kenmerkend van de monistische structuur van het waterschap is dat in principe alle bevoegdheden bij de Verenigde Vergadering liggen en dat de Verenigde Vergadering bepaalt welke bevoegdheden het college heeft. In een dualistische structuur (zoals bij de gemeente) is er sprake van eigen bevoegdheden van de verschillende bestuursorganen (waarbij aangetekend moet worden dat het college door de gemeenteraad voor de eigen bevoegdheden van het college ter verantwoording kan worden geroepen). Het is dus aan de Verenigde Vergadering om de bevoegdheden van het college te bepalen en om te bepalen hoe het college met deze bevoegdheden om dient te gaan (bijvoorbeeld door middel van beleidsregels of door artikelen uit het delegatiebesluit zoals het huidige artikel 3). Met de Verenigde Vergadering bedoel ik meer concreet de meerderheid van de Verenigde Vergadering (los van de vraag hoe deze meerderheid wordt behaald, met of zonder de geborgde zetels en met of zonder alle leden van de coalitie of de oppositie).

6. Is het gebruikelijk dat collegeleden commissies van de Verenigde Vergadering voorzitten?

Ik kan geen oordeel geven over de vraag of dit gebruikelijk is. Zowel het wel als het niet voorzitten van commissies door collegeleden lijkt mij toegestaan. Het is aan de Verenigde Vergadering om hierover een oordeel te geven. Bij gemeenten is het gebruikelijk dat een raadslid voorzitter is van een raadcommissie.

7. Is vertegenwoordiging van waterschappen dan wel gemeenten in algemeen en dagelijks besturen van gemeenschappelijke regelingen waaraan zij deelnemen in het monisme anders geregeld dan in het dualisme?

Ook op deze vraag kan ik moeilijk een antwoord geven, aangezien het antwoord op de vraag naar mijn mening niet zozeer samenhangt met het onderscheid monisme en dualisme. Wel raakt de vraag aan dit onderscheid, aangezien gemeenschappelijke regelingen aangegaan kunnen worden door elk van de drie bestuursorganen van het waterschap, voor zover het hun eigen bevoegdheden betreft (zie onderstaand artikel 50 van de Wet gemeenschappelijke regelingen). In het monistische waterschapsbestel bepaalt (zie hierboven) de Verenigde

Vergadering welke de bevoegdheden van het college zijn. In het dualistische gemeentebestel heeft het college eigen bevoegdheden op basis van de wet.

Artikel 50 Wgr

a. De algemene besturen, de dagelijkse besturen en de voorzitters van twee of meer waterschappen kunnen afzonderlijk of tezamen, ieder voor zover zij voor het eigen waterschap bevoegd zijn, een gemeenschappelijke regeling treffen ter behartiging van een of meer bepaalde belangen van die waterschappen.
b. De dagelijkse besturen en de voorzitters van waterschappen gaan niet over tot het treffen van een regeling dan na verkregen toestemming van de algemene besturen van de waterschappen. De toestemming kan slechts worden onthouden wegens strijd met het recht of het algemeen belang.
c. Onder het treffen van een regeling wordt in dit artikel mede verstaan het wijzigen van, het toetreden tot en het uittreden uit een regeling.
Tenslotte wil ik erop wijzen dat er vijf verschillende soorten gemeenschappelijke regelingen zijn: openbaar lichaam, gemeenschappelijk orgaan, centrumgemeente, een regeling zonder meer en de nieuwe bedrijfsvoeringsorganisatie met rechtspersoonlijkheid.

Noot 1) De bevoegdheden van algemeen bestuur, dagelijks bestuur en de voorzitter volgens de Waterschapswet zijn opgenomen in bijlage 2.

- Bevoegdheden algemeen bestuur: artikelen 77 t/m 89 (90 t/m 93 zijn vervallen)
- Bevoegdheden dagelijks bestuur: artikelen 84 tot en met 89 Waterschapswet, meest specifieke bevoegdheden art 85 (opsporing) en 86 (rechtsgeding)
- Bevoegdheden voorzitter: artikelen 94 tot en met 97, meest specifieke bevoegdheden artikel 95 (vertegenwoordiging in en buiten rechte) en 96 (buitengewone omstandigheden).

Bijlage 1: **Delegatiebesluit Delfland**

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

In dit besluit wordt verstaan onder:

1) a. delegeren: het overdragen van bevoegdheden van de verenigde vergadering aan het college van dijkgraaf en hoogheemraden krachtens artikel 83, eerste lid, van de Waterschapswet;
2) b. college: college van dijkgraaf en hoogheemraden.

Artikel 2 Gedelegeerde bevoegdheden

Gedelegeerd worden de volgende bevoegdheden:

1) a. de aanwijzing van bestuursleden voor rechtspersonen, gemeenschappelijke regelingen en samenwerkingsverbanden waarin het hoogheemraadschap deelneemt;
2) b. de benoeming, schorsing en het ontslag van de voorzitter, leden en plaatsvervangende leden van de commissie als bedoeld in de Verordening commissie bezwaarschriften Delfland;
3) c. het aanvaarden van erfstellingen, legaten of schenkingen voor zover hieraan geen bezwarende voorwaarden zijn gebonden;
4) d. het indienen van bezwaar en het instellen van beroep; het instellen van rechtsgedingen, het voeren van verweer tegen rechtsvorderingen en het berusten in rechtsvorderingen; het ageren tegen plannen van derden en het indienen van zienswijzen, bedenkingen en klaagschriften;
5) e. het aangaan van vaststellingsovereenkomsten en schikkingen alsmede het opdragen van geschillenbeslechting aan scheidslieden;
6) f. het overnemen in beheer of onderhoud van waterstaatkundige werken;
7) g. het aangaan van overeenkomsten van blijvende aard ten behoeve of ten laste van het hoogheemraadschap, met uitzondering van waterakkoorden en overeenkomsten die betrekking hebben op het opnieuw in polderverband brengen;
8) h. de vaststelling van de wijze en het houden van aanbestedingen voor uit te voeren werken, leveringen en diensten;
9) i. het verkrijgen van registergoederen, voorzover de jaarbegroting of een begrotingswijziging hierin voorziet, en het vervreemden van registergoederen;
10) j. het vestigen, wijzigen, opzeggen en afstand doen van zakelijke rechten;
11) k. het kopen, vervreemden of verpanden van waardepapieren;
12) l. het besteden van de in de jaarbegroting beschikbaar gestelde gelden;
13) m. het doen van investeringen voorzover bij de jaarbegroting of een begrotingswijziging krediet beschikbaar is gesteld, tenzij de verenigde vergadering zich bij de vaststelling van de jaarbegroting zulks heeft voorbehouden;
14) n. het beschikken over de posten onvoorzien in de vastgestelde jaarbegroting;
15) o. het aangaan van geld- en kapitaalmarkttransacties binnen de ruimte van de vastgestelde jaarbegroting en de meerjarenraming; .
16) p. het aangaan en wijzigen van rekening-courantovereenkomsten;
17) q. het verlenen van vermindering of kwijtschelding aan hen, die hebben aangenomen ten behoeve van het hoogheemraadschap iets te doen of te leveren;
18) r. de aanleg of verbetering van waterstaatswerken waarvan naar het oordeel van het college niet in betekenende mate een wijziging van de bestaande waterstaatkundige situatie of van de hoogte van de te heffen omslagen is te verwachten;
19) s. het aanwijzen van een of meer ambtenaren die de secretaris bij afwezigheid vervangen;
20) t. het vaststellen en wijzigen van regelingen inzake het georganiseerd overleg;

21) u. het uitoefenen van de bevoegdheden van het algemeen bestuur op grond van artikel 8.1.8 van de Sectorale arbeidsvoorwaarden waterschappen (eervol ontslag op grond van onverenigbaarheid van karakters);

22) v. het geven van beschikkingen terzake van een ontheffing als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990.

Artikel 3 Inlichtingenplicht gebruik gedelegeerde bevoegdheden

1) 1. Het college doet éénmaal per jaar aan de verenigde vergadering mededeling over de gebruikmaking van de gedelegeerde bevoegdheden.
2) 2. Het college verschaft desgevraagd aan de verenigde vergadering inlichtingen over de uitoefening van gedelegeerde bevoegdheden.

Artikel 4 Citeertitel, intrekking oud besluit en inwerkingtreding nieuw Delegatiebesluit

- 1. Dit besluit kan worden aangehaald als: Delegatiebesluit Delfland.
- 2. Het delegatiebesluit van de verenigde vergadering van 23 november 1995, nr. 95.04098, laatstelijk gewijzigd op 27 november 2003, nr. 398866, wordt ingetrokken.
- 3. Het Delegatiebesluit Delfland treedt in werking op de eerste dag na de bekendmaking daarvan.
- Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de verenigde vergadering van 6 juli 2006, nr. 583682.
- Secretaris F.P. Spaak
- Dijkgraaf drs. P.H. Schoute

Toelichting bij het Delegatiebesluit Delfland: Algemene toelichting

- De verenigde vergadering (VV) kan bevoegdheden delegeren aan het college. Dit is bij Delfland al sedert 1969 geregeld in het Delegatiebesluit. Daarna is het Delegatiebesluit meermalen aangevuld en aangepast aan gewijzigde hogere regelgeving als de Waterschapswet, het Delflands Reglement en de Algemene wet bestuursrecht (Awb).

Bevoegdheden verenigde vergadering:

- Artikel 56 van de Waterschapswet luidt: dheden delegeren aan het college. Dit is bij Delfland al sedert 1969 geregeld in het Delegatiebesluit. Daarna is het Delegatiebesluit meermalen aangevuld en aangepast aan gewijzigde hogere regelgeving als de Waterschvoegdheid tot regeling en bestuur bij het algemeen bestuur berust voor zover deze niet bij of krachtens reglement dan wel bij wet of amvb is toegekend aan het dagelijks bestuur, de voorzitter of aan het bestuur van een afdeling. In artikel 83 Waterschapswet is de delegatiegrondslag gegeven. In het eerste lid is bepaald: “Het algemeen bestuur kan aan het dagelijks bestuur en aan het bestuur van een afdeling bevoegdheden van het algemeen bestuur overdragen, tenzij de aard van de bevoegdheid zich tegen overdracht verzet.” In het tweede lid is een aantal delegatieverboden neergelegd.

Bevoegdheden college

- Artikel 84 geeft de bevoegdheden van het college aan. Het college is belast met de dagelijkse aangelegenheden van Delfland en met de voorbereiding en uitvoering van beslissingen van de VV. Daarnaast heeft het college de door de VV gedelegeerde bevoegdheden.

Bij gebruik bevoegdheid delegatiebesluit vermelden

- In artikel 10:19 Awb is bepaald dat een besluit dat op grond van een gedelegeerde bevoegdheid wordt genomen, het delegatiebesluit en de vindplaats daarvan vermeld.

Bron:
http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Historie/Hoogheemraadschap%20van%20Delfland/271733/271733_2.html

Opmerkingen (op genoemde website) **met betrekking tot de regeling**
Deze regeling vervangt het Delegatiebesluit van 23 november 1995, laatstelijk gewijzigd op 27 november 2003.
Advertentie in diverse huis-aan-huis-bladen in het hele gebied van Delfland in week 28, 2006, o.a. in de Posthoorn, 13-07-06
Datum ondertekening inwerkingtredingsbesluit: 6-7-2006
Bron bekendmaking inwerkingtredingsbesluit: De Posthoorn, 13-07-2006

Wettelijke grondslag(en) of bevoegdheid waarop de regeling is gebaseerd
Waterschapswet, art. 83

Bijlage 2

Waterschapswet

Ontleend aan
http://wetten.overheid.nl/BWBR0005108/TitelI/geldigheidsdatum_25-09-2014

Titel III. De bevoegdheid van het waterschapsbestuur

Hoofdstuk X. De bevoegdheid van het algemeen bestuur

- ### Artikel 77

  De in artikel 56 omschreven bevoegdheid tot regeling en bestuur berust bij het algemeen bestuur voor zover deze niet bij of krachtens reglement dan wel bij wet of bij algemene maatregel van bestuur is toegekend aan het dagelijks bestuur of aan de voorzitter.

- ### Artikel 78

  1. Het algemeen bestuur maakt de verordeningen die het nodig oordeelt voor de behartiging van de taken die het waterschap zijn opgedragen.

  2. Tevens stelt het algemeen bestuur vast de legger waarin onderhoudsplichtigen of onderhoudsverplichtingen worden aangewezen.

- ### Artikel 79

  1. Het algemeen bestuur stelt een verordening vast waarin regels worden gesteld met betrekking tot de wijze waarop ingezetenen en belanghebbenden bij de voorbereiding van het beleid van dat bestuur worden betrokken.

  2. De in het eerste lid bedoelde inspraak wordt verleend door toepassing van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht, voorzover in de verordening niet anders is bepaald.

- ### Artikel 80

  1. Onverminderd het bepaalde bij een ingevolge artikel 79, eerste lid, vastgestelde verordening, wordt het ontwerp van het besluit tot vaststelling of wijziging van een keur tegelijk met de terinzagelegging daarvan toegezonden aan de besturen van de gemeenten in het gebied waarvan de keur van toepassing zal zijn.

  2. Het besluit tot vaststelling of wijziging van een keur wordt binnen vier weken aan gedeputeerde staten toegezonden, met de naar voren gebrachte bedenkingen en het standpunt daaromtrent van het algemeen bestuur.

- ## Artikel 81

  1. Op overtreding van een keur kan als straf worden gesteld hechtenis van ten hoogste drie maanden of geldboete van de tweede categorie als bedoeld in artikel 23 van het Wetboek van Strafrecht, al dan niet met openbaarmaking van de rechterlijke uitspraak.

  2. De in het eerste lid bedoelde strafbare feiten zijn overtredingen.

  3. Indien tijdens het plegen van de overtreding nog geen jaar is verlopen, sedert een vroegere veroordeling van de schuldige wegens gelijke overtreding onherroepelijk is geworden, kan hechtenis tot het dubbele van het gestelde maximum worden opgelegd. Onder vroegere veroordeling wordt mede verstaan een vroegere veroordeling door een strafrechter in een andere lidstaat van de Europese Unie wegens soortgelijke feiten.

- ## Artikel 82

  Het algemeen bestuur regelt de bezoldiging van de ambtenaren van het waterschap.

- ## Artikel 83

  1. Het algemeen bestuur kan aan het dagelijks bestuur bevoegdheden van het algemeen bestuur overdragen, tenzij de aard van de bevoegdheid zich tegen overdracht verzet.

  2. Het algemeen bestuur kan het dagelijks bestuur niet overdragen de bevoegdheid tot:

    - a. het vaststellen of wijzigen van de begroting;
    - b. het vaststellen van de rekening, als bedoeld in artikel 106;
    - c. het vaststellen van regels als bedoeld in de artikelen 108 en 109;
    - d. het heffen van belastingen of rechten;
    - e. het vaststellen van verordeningen, behoudens het bepaalde in het derde lid;
    - f. het vaststellen van peilbesluiten;
    - g. het vaststellen van plannen krachtens bijzondere wetten, met uitzondering van projectplannen als bedoeld in hoofdstuk 5 van de Waterwet.

  3. De bevoegdheid tot het maken van keuren kan het algemeen bestuur slechts overdragen voorzover het betreft de vaststelling van nadere regels met betrekking tot bepaalde door het algemeen bestuur in zijn verordeningen aangewezen onderwerpen.

  4. De voorschriften met betrekking tot de bevoegdheid van het algemeen bestuur, de uitoefening daarvan en het toezicht daarop zijn ten aanzien van de met toepassing van het eerste lid overgedragen bevoegdheden van overeenkomstige toepassing, met uitzondering van die betreffende vergaderingen.

Hoofdstuk XI. De bevoegdheid van het dagelijks bestuur

- ### Artikel 84

  1. Het dagelijks bestuur is belast met de dagelijkse aangelegenheden van het waterschap.

  2. Het dagelijks bestuur is belast met de voorbereiding van al hetgeen in de vergadering van het algemeen bestuur ter overweging en beslissing moet worden gebracht.

  3. Het dagelijks bestuur is belast met de uitvoering van de beslissingen van het algemeen bestuur, tenzij bij het reglement de voorzitter hiermede is belast

- ### Artikel 85

  1. Met de opsporing van de overtreding van bij keuren strafbaar gestelde feiten zijn, onverminderd artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering, belast de bij besluit van het dagelijks bestuur aangewezen ambtenaren van het waterschap. Indien bij provinciale verordening het toezicht op de naleving van het bij of krachtens die verordening bepaalde is opgedragen aan het dagelijks bestuur, zijn met de opsporing van de overtreding daarvan, onverminderd artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering, belast de bij besluit van dat bestuur aangewezen ambtenaren.

  2. De in het eerste lid bedoelde ambtenaren van het waterschap zijn tevens belast met de opsporing van de feiten, strafbaar gesteld in de artikelen 179 tot en met 182 en 184 van het Wetboek van Strafrecht, voor zover deze feiten betrekking hebben op een bevel, vordering of handeling, gedaan of ondernomen door henzelf.

- ### Artikel 86

  1. Het dagelijks bestuur neemt, ook alvorens is besloten tot het voeren van een rechtsgeding, alle conservatoire maatregelen en doet wat nodig is ter voorkoming van verjaring of verlies van recht of bezit.

  2. Het dagelijks bestuur is bevoegd, tenzij het algemeen bestuur daaromtrent in voorkomende gevallen een beslissing heeft genomen, tot het procederen in kort geding en tot voeging in strafzaken als bedoeld in artikel 51a van het Wetboek van Strafvordering.

  3. Het dagelijks bestuur is bevoegd, indien ingevolge wettelijk voorschrift aan het waterschap of aan het waterschapsbestuur hetzij een recht van beroep hetzij een recht bezwaar te maken toekomt, om spoedshalve beroep in te stellen of bezwaar te maken alsmede, voor zover de voorschriften dat toelaten, om schorsing van het aangevochten besluit of om een voorlopige voorziening ter zake te verzoeken.

  4. Tenzij bij reglement anders is bepaald, wordt het ingestelde beroep of het gemaakte bezwaar ingetrokken, indien het algemeen bestuur de beslissing van het dagelijks bestuur tot het instellen van beroep of het maken van bezwaar niet hetzij in zijn eerstvolgende vergadering, hetzij binnen drie maanden bekrachtigt.

- **Artikel 87 [Vervallen per 29-12-2007]**

- **Artikel 88**

  Het dagelijks bestuur kan mandaat verlenen aan een of meer leden van het dagelijks bestuur.

- **Artikel 89**

  1. De leden van het dagelijks bestuur zijn, tezamen en ieder afzonderlijk, aan het algemeen bestuur verantwoording verschuldigd voor het door het dagelijks bestuur gevoerde bestuur.

  2. Zij geven het algemeen bestuur mondeling of schriftelijk de door een of meer leden gevraagde inlichtingen voorzover het verstrekken daarvan niet in strijd is met het openbaar belang.

- **Artikel 90 [Vervallen per 01-09-2002]**

- **Artikel 91 [Vervallen per 01-09-2002]**

- **Artikel 92 [Vervallen per 01-09-2002]**

- **Artikel 93 [Vervallen per 01-09-2002]**

Hoofdstuk XII. De bevoegdheid van de voorzitter

- ### Artikel 94

  1. De voorzitter bevordert een goede behartiging van de taken van het waterschap.

  2. In de vergadering van het algemeen bestuur heeft de voorzitter een raadgevende stem.

  3. Hij ondertekent alle stukken welke van het algemeen en het dagelijks bestuur uitgaan.

- ### Artikel 95

  De voorzitter vertegenwoordigt het waterschap in en buiten rechte. Indien de voorzitter aan een ander machtiging verleent tot vertegenwoordiging, behoeft deze machtiging de instemming van het dagelijks bestuur.

- ### Artikel 96

  1. Wanneer de omstandigheden geen voorafgaande bijeenroeping van het algemeen bestuur of van het dagelijks bestuur gedogen, is de voorzitter bevoegd bij omstandigheden waaronder de veiligheid van een of meer waterstaatswerken, of anderszins de goede staat daarvan, in onmiddellijk en ernstig gevaar is of dreigt te komen, al die maatregelen te treffen waartoe die besturen bevoegd zijn, zolang deze toestand voortduurt en totdat deze besturen van hun bevoegdheid gebruik maken.

  2. Hij geeft daarvan onverwijld kennis aan het desbetreffende bestuur alsmede aan gedeputeerde staten.

- ### Artikel 97

  1. De voorzitter is het algemeen bestuur verantwoording verschuldigd voor het door hem gevoerde bestuur.

  2. Hij geeft het algemeen bestuur mondeling of schriftelijk de door een of meer leden gevraagde inlichtingen voorzover het verstrekken daarvan niet in strijd is met het openbaar belang.

Bijlage 3

Aantekeningen 'Bestuursconferentie Delfland', 18 november 2014

In het kader van het agendapunt 'evaluatie bestuursproces' melden de VVD- en AWP-fractie gezamenlijk een onderzoek te hebben laten uitvoeren naar **het monisme en het waterschapsbestel'**. De fracties van VVD en AWP zullen dit onderzoek binnenkort aanbieden aan de VV. Voorstel zal zijn dat de VV in december een commissie instelt, die de procedures en het delegatiebesluit tegen het licht houdt en herijkt. Een van de mogelijke resultaten is een advies aan de volgende VV.

Over Gemeenschappelijke Regelingen (GR-en)

De fracties in de VV vragen zich af of de vorm van sturing in een GR wel de juiste is. Welke sturingsvorm zou de vv graag willen hanteren?

Groep 1 (Ries, Jeannine, Marja, Bart S, Han, Gisela, Guido)
De gemeenschappelijk regelingen staan te ver af van de VV en er wordt te laat gerapporteerd. Hoe kan dat worden verbeterd?

- Elke agenda van een gemeenschappelijke regeling wordt vooraf in de commissie behandeld. Net als de TK dat doet bij de EU. Geen tijd wordt niet geaccepteerd als argument, de GR-en moeten zich richten naar tijdschema algemeen bestuur.
- Van elke bijeenkomst GR volgt een rapportage achteraf naar de commissie en /of AB
- Er worden elementen van last en ruggenspraak geïntroduceerd.
- De griffier ondersteunt en zorgt (ism andere griffiers) voor gelijktijdige agendering, informatie over fracties in andere gemeenten, telefoonnummers en emailadressen, portefeuilleverdeling raadsleden.
- Vóór instelling van een gemeenschappelijke regeling kunnen andere dingen worden geregeld dan als de GR al draait. Zoals:
    - Omschrijf zorgvuldig wat gedelegeerd wordt (bij de decentralisaties wordt gedacht over wél de uitvoering delegeren maar niet het beleid). Wat is het doel van de GR? (zie groep 4)
    - Kies de punten waarop de VV wil sturen (advies: niet te veel, wel de belangrijkste punten). Leg vast hoe sturingsinformatie wordt gerapporteerd aan de VV: welke punten, de frequentie en tijdigheid.
    - Leg vast hoe de informatievoorziening aan de VV wordt geregeld (zie hierboven: tijdig voor behandeling in commissies, voorafgaand aan DB of AB GR). Dat vereist discipline van de GR en de griffies kunnen ondersteunen dat de GR-onderwerpen op dezelfde datum/in dezelfde week op de agenda staan.
    - Leg vast dat voorgenomen beleidswijzigingen van de GR zsm gedeeld worden met de VV.
    - Zie groep 3: uitstapmoment regelen; kan ook zijn een horizonbepaling waarmee de gehele GR na x jaar wordt geëvalueerd en uitstappen mogelijk is, inclusief vooraf afspraken maken over de financiële afwikkeling.
- De VV ontwikkelt 10 punten waarop gemeenschappelijke regelingen kunnen worden getoetst. Die 10 punten moeten gezamenlijk een volledig beeld opleveren, inclusief de financiën. De VV stelt een sjabloon op.

Groep 2 (Alphons, Ingrid, Antoinette, Jacob, Ingrid, Jan vd B,..)

- Het Algemeen Bestuur moet meer kaderstellend zijn.
- Bij publieke belangen toch een publieke entiteit nodig (anders kan NV, BV)
- Ontmantel DRSH, hou het simpel. Participeer direct in HVC.

Groep 3 (Bart, Nieske, Kees,Tineke,…)

- Begroting ed zijn altijd te laat bij het db (college) en dus ook te laat bij de VV.
- Met welke pet op zit de bestuurder (hoogheemraad) in de GR? (nb. Zie last en ruggenspraak).

- In het voortraject altijd een uitstapmoment regelen.
- Financieel voordeel mag nooit het enige argument zijn om in een GR te stappen. We hebben bij Aquon wel gezien hoe verkeerd dat kan uitpakken.

Groep 4 (Hans v R, Paul, Pleun, Joop, Tineke, Rian, Arie)

- Inhoud goed meenemen bij de overlevering aan de nieuwe VV
- GR-en hebben een plus- en een min- kant. Belangrijk is dat het doel goed in beeld blijft. En dat duidelijk is wanneer de GR aan het eind van zijn levenscyclus is.
- Benut strategische keuzes, zorg voor een strategisch tussenmoment alvorens een volgende stap te zetten.
- Accent lag op zenden, het budget was steeds hoger dan we gehoopt hadden.
- Terugkoppelen naar de achterban is nodig

Groep 5 (Adri, Monique,Jan Batist, Leon, Elsbeth, Hans M, ..)

- Afspraken maken over delegatie en mandaat in het coalitieakkoord
- Wat is meerwaarde van dualistische trekjes?

Wat willen de leden van de VV meegeven aan de onderhandelaars van het straks op te stellen coalitieakkoord?

Groep 1

- Herijk het delegatiebesluit (zie oa discussie over GR-en)
- Gemeenschappelijke regelingen: elke agenda wordt voorafgaand in de commissie behandeld

Groep 2

- Wijsheid

Groep 3

- Verkiezingen afwachten en de verkiezingsprogramma's
- Het coalitieakkoord moet kaderstellend zijn
- En ook een langetermijnvisie bevatten

Groep 4

- Een naadloze overdracht
- Bij onze start lagen al dingen vast die we moesten uitvoeren. Na 7 jaar is het gelukt de tanker van richting te veranderen
- Kerntaken voorop
- Het coalitieakkoord moet geen dichtgetimmerd verhaal zijn (flexibiliteit)

Groep 5

- Niet dicht timmeren
- Na 2 jaar een review
- Goede informatie-overdracht: bijspijkeren nieuwe VV op o.a. gemeenschappelijke regelingen en financiën van gemeenschappelijke regelingen, manier van ramen, commissiestructuur.

Hoe kijkt u aan tegen de rol van hoogheemraad, coalitie en oppositie in het bestuurlijke proces?

Groep 1

- Oppositie beter informeren, eens per maand bijpraten door dijkgraaf. Bij huisvesting gaat het nu goed maar niet bij elk onderwerp.
- Het dagelijks bestuur is transparant over nut en noodzaak van externe samenwerkingsverbanden, zoals de Zandmotor en het 2^{e} fietspad langs de kust. Bij zowel de Zandmotor als het 2e fietspad was geen V.V. besluit nodig. Delfland droeg geen kosten of kreeg alle kosten terug en de 'samenwerking met Delfland' is kennelijk gemandateerd aan het college. VV-leden stelden vragen, de portefeuillehouder deed mededelingen in de commissie. Maar over de locatie van de Zandmotor heeft de VV niet mee beslist en evenmin over wel of geen fietspad en welke route.

- Meer dualistische aspecten inbouwen, o.a. commissievoorzitter uit de VV.
  Vraag werd bij rapportage als niet aan de orde beoordeeld), toch een voorzet voor een antwoord.
  Wat is voordeel als AB/VV-lid commissie voorzit? Welk probleem los je hiermee op?
  Nb. Vraag werd bij rapportage als niet aan de orde beoordeeld), toch een voorzet voor een antwoord.
    - *Er is geen wetsartikel dat zich hier tegen verzet (itt suggestie ter vergadering).*
    - *Het primaat ligt bij de VV en dit is één van de manieren om dat te tonen.*
    - *De commissie kiest iemand met voorzitterskwaliteiten (kan verloop vergadering ten goede komen, DB-lid kan zich concentreren op eigen rol)*
    - *De voorzitter (en dus het AB/VV-lid) kan sturen op agendering, volgorde, voorraadagenda ed. Nu is natuurlijk niet zichtbaar welk effect dit heeft (want thans sturen d en h dit proces). De moeite waard om uit te proberen na ervaringen afgelopen jaren. En navraag doen bij raadsleden ligt voor de hand.*

Groep 3
- Een kleinere coalitie komt het politieke karakter ten goede. Of natuurlijk een coalitie van 30 zetels.

Groep 4
- De bestuurlijke inrichting is niet voltooid ten opzichte van andere ontwikkelingen. Waterschappen zijn niet 1:1 vergelijkbaar met gemeenten. De vraag is of wij zaken opgelegd krijgen.

Groep 5
- Bijpraten oppositie door voorzitter, dat kan ook door de hoogheemraden

Hoe moet een gekozen VV-lid straks omgaan met het gebied/ingelanden?

Heeft betrekking op communicatie maar ook op participatie van ingelanden.

Groep 1
- De oude afdelingsstructuur was nuttig. Nb. Is kennelijk wettelijk afgeschaft. We zouden de afdelingsstructuur kunnen herstellen voor communicatieve doelen.
- Naar de (oude) afdelingen toegaan, het gebied in gaan.
- Spreekbeurten houden
- Alle afdelingen van politieke partijen periodiek bezoeken
- Spreekuur van VV-leden op locatie, bij de gemeenten
- Vergaderingen van maatschappelijke organisaties bezoeken, bv. natuurorganisaties, bedrijvenorganisaties, bewonersorganisaties, drinkwaterbedrijven,…
- Awareness bevorderen, zie OESO-rapport
- Momenten gericht aangrijpen om te communiceren. Koppel voorlichting over waterbergingen aan wateroverlast. Idem voor droogte en zoetwatervoorziening etc. (Toen Tonino zijn pc bij het grof vuil zette, was hét moment om over computerveiligheid en privacy te communiceren)
- Wat kunnen inwoners zelf doen? Sluit aan bij burgerparticipatie, doe een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van burgers.
- Werk met vrijwilligers
- Waterles op school

Groep 2
- Vooral gericht informatie naar ingelanden

Groep 3
- Steden zijn een aandachtspunt, water awareness (zie OESO) is daar laag
- Water awareness bevorderen
- Buurthuis en keukentafels past goed bij lokale knelpunten

Groep 4
- Meer zenden, het budget voor communicatie omhoog (?)
- Terugkoppelen naar de eigen achterban van politieke partijen en geborgde zetels

Groep 5

- Achterban informeren is eigen verantwoordelijkheid
- Bestaande nieuwsbrief breder verspreiden (met eigen verhaal van fracties)

Marja Hilders
24 november 2014

Algemene wet bestuursrecht (Awb)

Hieronder de bepalingen over beleidsregels (H 4.3), mandaat (H 10.1.1.), delegatie (H 10.1.2) en attributie (10.1.3)

Hoofdstuk 4. Bijzondere bepalingen over besluiten

Titel 4.3. Beleidsregels

Artikel 4:81

1. Een bestuursorgaan kan beleidsregels vaststellen met betrekking tot een hem toekomende of onder zijn verantwoordelijkheid uitgeoefende, dan wel door hem gedelegeerde bevoegdheid.

2. In andere gevallen kan een bestuursorgaan slechts beleidsregels vaststellen, voor zover dit bij wettelijk voorschrift is bepaald.

Artikel 4:82

Ter motivering van een besluit kan slechts worden volstaan met een verwijzing naar een vaste gedragslijn voor zover deze is neergelegd in een beleidsregel.

Artikel 4:83

Bij de bekendmaking van het besluit, inhoudende een beleidsregel, wordt zo mogelijk het wettelijk voorschrift vermeld waaruit de bevoegdheid waarop het besluit, inhoudende een beleidsregel, betrekking heeft voortvloeit.

Artikel 4:84

Het bestuursorgaan handelt overeenkomstig de beleidsregel, tenzij dat voor een of meer belanghebbenden gevolgen zou hebben die wegens bijzondere omstandigheden onevenredig zijn in verhouding tot de met de beleidsregel te dienen doelen.

Hoofdstuk 10. Bepalingen over bestuursorganen

Titel 10.1. Mandaat, delegatie en attributie

Afdeling 10.1.1. Mandaat

Artikel 10:1

Onder mandaat wordt verstaan: de bevoegdheid om in naam van een bestuursorgaan besluiten te nemen.

Artikel 10:2

Een door de gemandateerde binnen de grenzen van zijn bevoegdheid genomen besluit geldt als een besluit van de mandaatgever.

Artikel 10:3

1. Een bestuursorgaan kan mandaat verlenen, tenzij bij wettelijk voorschrift anders is bepaald of de aard van de bevoegdheid zich tegen de mandaatverlening verzet.

2. Mandaat wordt in ieder geval niet verleend indien het betreft een bevoegdheid:

a. tot het vaststellen van algemeen verbindende voorschriften, tenzij bij de verlening van die bevoegdheid in mandaatverlening is voorzien;
b. tot het nemen van een besluit ten aanzien waarvan is bepaald dat het met versterkte meerderheid moet worden genomen of waarvan de aard van de voorgeschreven besluitvormingsprocedure zich anderszins tegen de mandaatverlening verzet;
c. tot het vernietigen van of tot het onthouden van goedkeuring aan een besluit van een ander bestuursorgaan.

3. Mandaat tot het beslissen op een bezwaarschrift of op een verzoek als bedoeld in artikel 7:1a, eerste lid, wordt niet verleend aan degene die het besluit waartegen het bezwaar zich richt, krachtens mandaat heeft genomen.

4. Indien artikel 5:53 van toepassing is, wordt mandaat tot het opleggen van een bestuurlijke boete niet verleend aan degene die van de overtreding een rapport of proces-verbaal heeft opgemaakt.

Artikel 10:4

1. Indien de gemandateerde niet werkzaam is onder verantwoordelijkheid van de mandaatgever, behoeft de mandaatverlening de instemming van de gemandateerde en in het voorkomende geval van degene onder wiens verantwoordelijkheid hij werkt.

2. Het eerste lid is niet van toepassing indien bij wettelijk voorschrift in de bevoegdheid tot de mandaatverlening is voorzien.

Artikel 10:5

1. Een bestuursorgaan kan hetzij een algemeen mandaat hetzij een mandaat voor een bepaald geval verlenen.

2. Een algemeen mandaat wordt schriftelijk verleend. Een mandaat voor een bepaald geval wordt in ieder geval schriftelijk verleend indien de gemandateerde niet werkzaam is onder verantwoordelijkheid van de mandaatgever.

Artikel 10:6

1. De mandaatgever kan de gemandateerde per geval of in het algemeen instructies geven ter zake van de uitoefening van de gemandateerde bevoegdheid.

2. De gemandateerde verschaft de mandaatgever op diens verzoek inlichtingen over de uitoefening van de bevoegdheid.

Artikel 10:7

De mandaatgever blijft bevoegd de gemandateerde bevoegdheid uit te oefenen.

Artikel 10:8

1. De mandaatgever kan het mandaat te allen tijde intrekken.

2. Een algemeen mandaat wordt schriftelijk ingetrokken.

Artikel 10:9

1. De mandaatgever kan toestaan dat ondermandaat wordt verleend.

2. Op ondermandaat zijn de overige artikelen van deze afdeling van overeenkomstige toepassing.

Artikel 10:10

Een krachtens mandaat genomen besluit vermeldt namens welk bestuursorgaan het besluit is genomen.

Artikel 10:11

1. Een bestuursorgaan kan bepalen dat door hem genomen besluiten namens hem kunnen worden ondertekend, tenzij bij wettelijk voorschrift anders is bepaald of de aard van de bevoegdheid zich hiertegen verzet.

2. In dat geval moet uit het besluit blijken, dat het door het bestuursorgaan zelf is genomen.

Artikel 10:12

Deze afdeling is van overeenkomstige toepassing indien een bestuursorgaan aan een ander, werkzaam onder zijn verantwoordelijkheid, volmacht verleent tot het verrichten van privaatrechtelijke rechtshandelingen, of machtiging verleent tot het verrichten van handelingen die noch een besluit, noch een privaatrechtelijke rechtshandeling zijn.

Afdeling 10.1.2. Delegatie

Artikel 10:13

Onder delegatie wordt verstaan: het overdragen door een bestuursorgaan van zijn bevoegdheid tot het nemen van besluiten aan een ander die deze onder eigen verantwoordelijkheid uitoefent.

Artikel 10:14

Delegatie geschiedt niet aan ondergeschikten.

Artikel 10:15

Delegatie geschiedt slechts indien in de bevoegdheid daartoe bij wettelijk voorschrift is voorzien.

Artikel 10:16

1. Het bestuursorgaan kan ter zake van de uitoefening van de gedelegeerde bevoegdheid uitsluitend beleidsregels geven.

2. Degene aan wie de bevoegdheid is gedelegeerd, verschaft het bestuursorgaan op diens verzoek inlichtingen over de uitoefening van de bevoegdheid.

Artikel 10:17

Het bestuursorgaan kan de gedelegeerde bevoegdheid niet meer zelf uitoefenen.

Artikel 10:18

Het bestuursorgaan kan het delegatiebesluit te allen tijde intrekken.

Artikel 10:19

Een besluit dat op grond van een gedelegeerde bevoegdheid wordt genomen, vermeldt het delegatiebesluit en de vindplaats daarvan.

Artikel 10:20

1. Op de overdracht door een bestuursorgaan van een bevoegdheid van een ander bestuursorgaan tot het nemen van besluiten aan een derde is deze afdeling, met uitzondering van artikel 10:16, van overeenkomstige toepassing.

2. Bij wettelijk voorschrift of bij het besluit tot overdracht kan worden bepaald dat het bestuursorgaan wiens bevoegdheid is overgedragen beleidsregels over de uitoefening van die bevoegdheid kan geven.

3. Degene aan wie de bevoegdheid is overgedragen, verschaft het overdragende en het oorspronkelijk bevoegde bestuursorgaan op hun verzoek inlichtingen over de uitoefening van de bevoegdheid.

Artikel 10:21

Deze afdeling is van overeenkomstige toepassing indien een bestuursorgaan zijn bevoegdheid tot het verrichten van andere handelingen dan besluiten overdraagt aan een ander die deze onder eigen verantwoordelijkheid uitoefent, met dien verstande dat artikel 10:19 van overeenkomstige toepassing is voor zover de aard van de handeling zich daartegen niet verzet.

Afdeling 10.1.3. Attributie

Artikel 10:22

1. Indien een bevoegdheid tot het nemen van besluiten bij wettelijk voorschrift is toegedeeld aan een persoon of college, werkzaam onder de verantwoordelijkheid van een bestuursorgaan, kan dit bestuursorgaan per geval of in het algemeen instructies geven ter zake van de uitoefening van de toegedeelde bevoegdheid.

2. Degene aan wie de bevoegdheid is toegedeeld, verschaft het bestuursorgaan op diens verzoek inlichtingen over de uitoefening van de bevoegdheid.

Artikel 10:23

Artikel 10:22 is van overeenkomstige toepassing indien bij wettelijk voorschrift een bevoegdheid tot het verrichten van andere handelingen dan besluiten is toegedeeld aan een persoon of college, werkzaam onder de verantwoordelijkheid van een bestuursorgaan.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

> Retouradres postbus 20011 2500 EA Den Haag

Hoogheemraadschap van Delfland (ZH)
Postbus 3061
2601 DB DELFT

Aan alle algemene besturen
Aan alle dagelijks besturen

Directoraat-Generaal Bestuur en Koninkrijksrelaties
Bestuur, Democratie en Financiën

Turfmarkt 147
Den Haag
postbus 20011
2500 EA Den Haag
www.facebook.com/minbzk
www.twitter.com/minbzk

Kenmerk
2014-0000621815

Uw kenmerk

Datum 5 december 2014
Betreft wijziging Wet gemeenschappelijke regelingen

Geachte besturen,

Op 12 augustus 2014 is het voorstel tot 'wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen en een aantal andere wetten in verband met de dualisering van het gemeente- en provinciebestuur en de invoering van een bedrijfsvoeringsorganisatie met rechtspersoonlijkheid, alsmede regeling van diverse andere onderwerpen' gepubliceerd. Deze wetswijziging is tot stand gekomen in nauw overleg met IPO, VNG en UvW.

Deze wetswijziging heeft gevolgen voor u, zowel als het gaat om het treffen van nieuwe gemeenschappelijke regelingen als mogelijk ook voor bestaande gemeenschappelijke regelingen. In deze brief informeer ik u over de betekenis die deze wetswijziging voor u kan hebben. Daarbij merk ik op dat deze wetswijziging in het bijzonder voor de algemene besturen om twee redenen van betekenis is. In de eerste plaats zijn bepaalde wijzigingen van betekenis voor algemene besturen als deelnemers aan gemeenschappelijke regelingen. Daarnaast wordt met deze wetswijziging beoogd de invloed van de algemene besturen van waterschappen op samenwerkingsverbanden te versterken, los van de vraag of deze ook deelnemer zijn aan het samenwerkingsverband.

Introductie bedrijfsvoeringsorganisatie

De bedrijfsvoeringsorganisatie (hierna ook: BVO) is een nieuwe samenwerkingsvorm die zich kenmerkt door een eenvoudige bestuurlijke structuur en het hebben van rechtspersoonlijkheid. De BVO onderscheidt zich van het openbaar lichaam door het hebben van een enkelvoudig, ongeleed bestuur en van het gemeenschappelijk orgaan door het hebben van rechtspersoonlijkheid. Met de introductie van de BVO wordt invulling gegeven aan de reeds geruime tijd bestaande behoefte in de praktijk aan een samenwerkingsvorm met rechtspersoonlijkheid, maar slechts één bestuursorgaan.

Een BVO kan alleen worden ingesteld bij gemeenschappelijke regelingen waaraan uitsluitend dagelijks besturen (van waterschappen) deelnemen. Door de enkelvoudige bestuurlijke structuur vindt bij een BVO geen interne

verantwoording plaats; de BVO kent immers geen dagelijks bestuur en algemeen bestuur of de mogelijkheid bestuurscommissies in te stellen. Beleidsrijke taken kunnen daarom niet overgedragen worden aan een BVO. De BVO is bedoeld voor samenwerking op het terrein van bedrijfsvoering (taken op het gebied van PIOFACH: Personeel, Inkoop, Organisatie, Financiën, Automatisering, Communicatie en Huisvesting) en voor uitvoerende taken met een geringe beleidsmatige component. Ook voor de instelling van een BVO is instemming van de algemene besturen van de deelnemende waterschappen vereist. Bij deze instemming kan gelet worden op de mate van beleidsrijkheid van de over te dragen taken aan de BVO. Voor de instelling van een BVO geldt ook de verplichting dat in de regeling waarmee een BVO wordt ingesteld, regels zijn opgenomen over de wijze waarop op hun verzoek, informatie aan de algemene besturen van de waterschappen wordt verstrekt.

Wijzigingen in planning- en controlcyclus en versterking positie van algemene besturen van waterschappen

In de planning- en controlcyclus van gemeenschappelijke regelingen wordt een aantal wijzigingen doorgevoerd die erop gericht zijn de invloed van algemene besturen van waterschappen op het samenwerkingsverband te versterken. Het gaat om de volgende wijzigingen:

- het dagelijks bestuur van het openbaar lichaam, het bestuur van het gemeenschappelijk orgaan en het bestuur van de BVO dienen de algemene en financiële kaders voor het volgende begrotingsjaar uiterlijk voor 15 april aan te bieden aan de algemene besturen van de deelnemende waterschappen, zodat deze informatie beschikbaar is tijdens de behandeling van de voorjaarsnota;
- de jaarrekening, met verslag van de accountant, moet eveneens uiterlijk voor 15 april worden aangeboden aan de algemene besturen van de deelnemende waterschappen; en
- de termijn waarbinnen het algemeen bestuur van een waterschap een zienswijze kan indienen op de ontwerpbegroting van een samenwerkingsverband wordt met twee weken verlengd naar acht weken.

Veranderingen in bestaande gemeenschappelijke regelingen

Drie onderdelen van de wetswijziging kunnen vragen om aanpassing van een bestaande gemeenschappelijke regeling waaraan uw waterschap deelneemt. Na inwerkingtreding van dit deel van de wijziging heeft u één jaar de tijd om – waar nodig - bestaande gemeenschappelijke regelingen aan te passen. Het betreft de volgende punten:

- het bestuur van een openbaar lichaam of het gemeenschappelijk orgaan kan niet langer zelf besluiten tot uitbreiding van overgedragen bevoegdheden, voor zover de gemeenschappelijke regeling die mogelijkheid nu biedt;
- de constructie waarbij het aantal leden van het dagelijks bestuur van een openbaar lichaam identiek is aan dan wel een meerderheid vormt van het aantal leden van het algemeen bestuur van het openbaar lichaam, is niet langer toegestaan, tenzij het een openbaar lichaam tussen voorzitters van 6 waterschappen of minder betreft; en

- bij een openbaar lichaam, dat uitsluitend is ingesteld door algemene besturen van waterschappen, is het niet langer toegestaan dat leden van het dagelijks bestuur van het waterschap zitting nemen in het algemeen bestuur.

Overige wijzigingen
Met deze wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen worden nog enige andere aanpassingen van uiteenlopende aard doorgevoerd, bijvoorbeeld met betrekking tot de publicatie van gemeenschappelijke regelingen en van besluiten van gemeenschappelijke regelingen. Voor meer informatie daarover verwijs ik u graag naar www.rijksoverheid.nl.

Inwerkingtreding

De wijziging van de Wgr gaat op 1 januari 2015 in. Dit betekent dat u, indien nodig, tot 1 januari 2016 de tijd hebt om uw bestaande regelingen aan te passen.

Hoogachtend

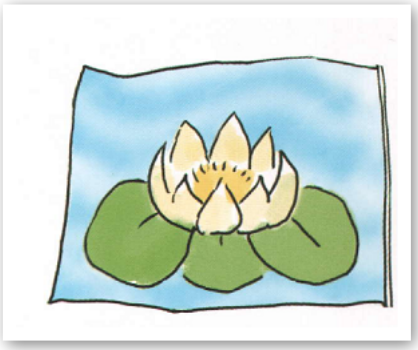
De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

dr. R.H.A. Plasterk

WATERLELIE

Netwerk van vrouwelijke waterschapsbestuurders
Een overzicht van de periode 2000 - 2015

Uitgave ter gelegenheid van de 30e bijeenkomst,

op donderdag 2 oktober 2014,

bij Waterschap De Dommel in Boxtel.

Samengesteld door Thea de Roos - van Rooden

m.m.v. Leonie Bruggink - van der Steen.

September 2014.

Heb je haar gezien zo-even net
boven het water zweven
het leek nog even of ze niet bewoog
maar toen ging ze omhoog
met een onstuimige boog

heb je wel gezien hoe ze kan vliegen
met vleugels alle vier
plezier
en schoonheid in de lucht
en even later
vlak bij het water
is zij weer terug

waterjuffer
waterschat
libelle belle dame
ben je eenzaam in de lucht
dan vliegen we toch samen

Heb je haar gezien zo-even zij
kan zo veel leven geven
aan vijvers, drijvers, riet en stille vliet
geeft zij haar waterlied
zonder haar gaat het niet

waterdame watervrouw
ik wil je zien
waar ben je nou naar toe
kom hier
en dans de waterdans met mij
bij Maas en Waal
en het Amsterdam Rijnkanaal

waterjuffer
waterschat
libelle belle dame
ben je eenzaam in de lucht
dan vliegen we toch samen

Het lied Watervrouw gemaakt en gezongen door het duo Saskia en Roosje op de studiedag in Utrecht, 18 maart 1999.

Voorwoord

De 30e Waterleliedag, op 2 oktober 2014 bij waterschap De Dommel, zal vermoedelijk voor een deel van de huidige vrouwelijke waterschapsbestuurders de laatste bijeenkomst zijn. Vandaar dit boekje. De verkiezingen in 2015 zijn in aantocht en naar verwachting zal bijna de helft van ons met het bestuurswerk stoppen.

De meesten Waterlelies zijn ge- en herkozen in november 2008, toen er voor het eerst in het hele land waterschapsverkiezingen werden gehouden. Niemand kon vermoeden dat de volgende verkiezingen ruim 6 jaar later zouden zijn, namelijk op 18 maart 2015.

Dat Waterlelie 15 jaar bestaat is een bijzonder moment. Er is ongelooflijk veel gebeurd in die periode. We bezochten alle waterschappen en hadden bijzondere inleiders, zoals Neelie Kroes en Marleen van Rijswick. Van alle sprekers, projecten en excursies hebben we veel geleerd. We voelden ons bevoorrecht in de keuken te mogen kijken van een ander waterschap. We zijn inmiddels aan een tweede ronde bezig. Elk nieuw bezoek roept weer herinneringen op aan de bijeenkomst van toen.

Dit boekje bundelt die herinneringen door het publiceren van foto's, verslagen en interviews. Ik heb gebruik gemaakt van eigen fotocollecties, maar ook van de open bron die het wereldwijde web heet. Zo zijn de gezamenlijke activiteiten van Waterlelie en de Nederlandse Vrouwen Raad (NVR) rond de verkiezingen van 2008 allemaal terug te vinden op de website van de NVR, www.nederlandsevrouwenraad.nl. De gepubliceerde interviews met een aantal Waterlelies zijn bijzonder waardevol. Zij geven een goed beeld van het denken en doen van vrouwen als waterschapsbestuurder.

Waterlelie beschikt sinds 2009 over een eigen website www.waterlelienetwerk.nl en die zal vanaf dit najaar actueel worden gehouden door Anita Slaats, algemeen bestuurslid van waterschap Aa en Maas in 's Hertogenbosch. Zij zal dat zeker heel goed gaan doen!

Graag wil ik Waterlelie-coördinator Leonie Bruggink - van der Steen bedanken. Zij stelde haar uitgebreide archief beschikbaar, twee flinke dozen met mappen, foto's, brochures, uitnodigingen en programma's. Ze heeft alle bijeenkomsten bijgewoond en is vanaf 2004 belast met de organisatie. Aanvankelijk deed zij dat werk samen met Anke van Essen, maar sinds 2009 alleen. Dat de 30e bijeenkomst plaats vindt bij haar eigen waterschap De Dommel is voor haar dubbel feest. Leonie, heel veel dank voor wat je allemaal voor Waterlelie doet en hebt gedaan!

Tenslotte ben ik waterschap De Dommel erkentelijk voor het drukken van dit boekje.

Thea de Roos - van Rooden,
september 2014.

De tijd gaat voorbij, het water blijft stromen.

Studiedag Utrecht
18 maart 1999

Thea: ”In 1999 was ik dijkgraaf van waterschap Het Lange Rond in Alkmaar. Met steun van het bureau van de Unie van Waterschappen kreeg ik de kans om te peilen of er belangstelling zou zijn voor een netwerk van vrouwelijke waterschapsbestuurders. Er kwam een studiedag in de Jaarbeurs in Utrecht, waarvoor alle vrouwelijke bestuurders waren uitgenodigd.

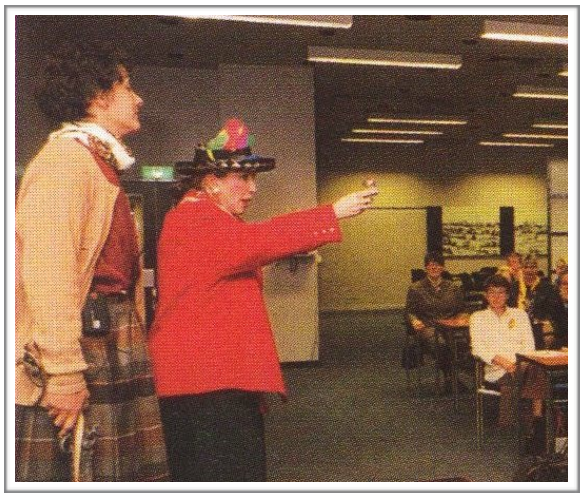
Bij de opening sprak de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat Monique de Vries. Zij meldde dat vrouwen slechts met 11% vertegenwoordigd waren in de waterschapsbesturen en dat het kabinet streefde naar een verhoging tot 15% in 2002.
Daarmee zette zij de toon voor de rest van het programma. Aan het einde van de dag was de algemene conclusie dat een netwerk van vrouwen in waterschapsbesturen nuttig en nodig was. Ik nam de rol van coördinator op mij en de voorlichter van mijn waterschap, Willem Messchaert, stelde voor het netwerk Waterlelie te noemen. Voor de aanloop- en organisatiekosten kregen we van de Unie 1000 gulden en daarmee gingen we aan de slag.”

Staatssecretaris Monique de Vries:

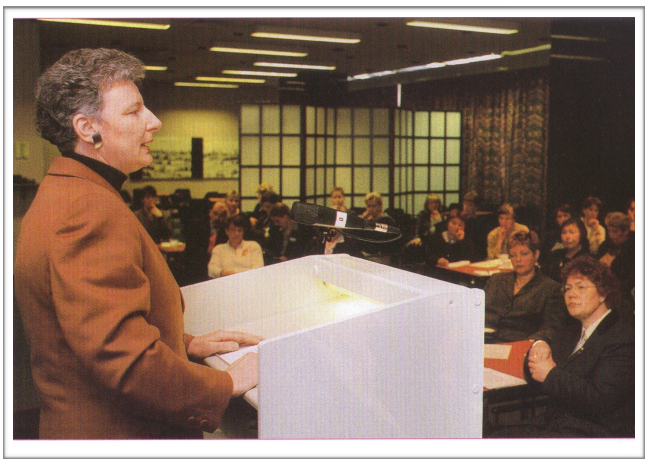
”In 1992 stelde het toenmalige kabinet Lubbers vast dat de ondervertegenwoordiging van vrouwen in openbare besturen uit het oogpunt van democratie onacceptabel was. Desondanks is het lastig vrouwen te interesseren voor het waterschapsbestuur. Vrouwen moeten zelf de stap zetten om zich kandidaat te stellen. ga niet eeuwig aan je zelf twijfelen, ken je zaken, bereid je goed voor en heb je werk en je afspraken op een rijtje. Dan is besturen vooral heel erg leuk”.

Linksboven: Dijkgraaf Thea de Roos opent de bijeenkomst;

Midden: Dijkgraaf Albertine van Vliet van waterschap De Veluwe in discussie;

Onder: Marianne Wöltgens van Wetterskip Fryslân spreekt de zaal toe;

Rechtsboven: Saskia en Roosje zingen speciaal voor deze gelegenheid het lied Watervrouw.

Over Waterlelie

Leonie Bruggink-van der Steen

Toen ik in 1999 als bestuurder begon, was het waterschap een mannenbolwerk. De kracht van het gezamenlijk denken binnen de categorie ingezetenen was voor mij heel inspirerend. Tegelijkertijd voelde ik de behoefte aan een vrouwennetwerk.

In datzelfde jaar organiseerde Thea de Roos, dijkgraaf van Het Lange Rond, een eerste bijeenkomst voor vrouwelijke waterschapsbestuurders en werd Waterlelie geboren. Een netwerk voor vrouwen in waterschapsbesturen met als doel het delen van kennis en ervaring.

Later hebben Anke van Essen van De Brielse Dijkring en ik het coördinatorschap op ons genomen. We geloofden in het samen sterk staan en vonden diversiteit een meerwaarde voor besluitvorming. Hiervoor hebben we hard aan de weg moeten timmeren.

Bij de invoering van het lijstenstelsel bij de waterschapsverkiezingen in 2008 hebben we samen met de Nederlandse Vrouwenraad het project '*Water zoekt Vrouw*' opgestart. We maakten ons sterk om vrouwen hoog op de lijsten te plaatsen en de vrouwen werden via cursussen voorbereid op het bestuurlijke werk.

We hebben veel bereikt. Het aantal vrouwelijke bestuurders is substantieel toegenomen. Alle waterschappen kennen nu Waterlelie en de kracht van de vrouwelijke bestuurders.

(Bron: Personeelsmagazine waterschap De Dommel, nr. 3, 2011).

Leonie Bruggink - van der Steen is sinds 1999 lid van het algemeen bestuur van waterschap De Dommel en sinds 2004 landelijk coördinator van Waterlelie.

Terug naar 2000

Thea de Roos-van Rooden

Aan de vooravond van een prachtige meizomer in 2000 is het vrouwennetwerk Waterlelie opgericht. Het is een middel om vrouwen te stimuleren zich beschikbaar te stellen voor het waterschapsbestuur. Vrouwen zijn de helft van de samenleving en dat zal ook zichtbaar moeten worden bij de waterschappen. De vrouwen reageren bijna allemaal enthousiast op dit initiatief, slechts een enkeling beschouwt het gebrek aan vrouwen in waterschapsbesturen niet echt als een probleem. Iemand schreef me, waar ik in godsnaam mee bezig was en die vraag hield me wat langer bezig. Want, inderdaad, met welk recht neem je dit soort initiatieven?

Nog steeds is het voor vrouwen veel comfortabeler af te zien van een baan aan de top. Nederland loopt op het punt van gelijke maatschappelijke deelname van mannen en vrouwen achter bij veel andere landen. Een paar vrouwelijke ministers, twee dijkgraven en wat vrouwelijke hoogleraren maken duidelijk dat het met de gelijkwaardige positie van vrouwen nog lang niet voor elkaar is.

We doen hier graag alsof vrouwen gelijke kansen hebben en dat het normaal is dat vrouwen een carrière ambiëren. Nog steeds: we doen alsof. Intussen blijven vrouwen met ambities verdacht. Als vrouwen al in de top van een organisatie terechtkomen, wordt dat gezien als een vorm van genade en niet als eigen verdienste. "Ze moeten daar zo nodig een vrouwtje hebben", is het bijna vanzelfsprekende commentaar.
Intussen hoop ik dat veel vrouwen hun kansen blijven benutten. Bovendien moeten wij vooral onszelf blijven, onder alle omstandigheden. Wie trouw aan zichzelf blijft, levert het beste bewijs dat je geschikt bent voor je functie. Vrouwen hebben een andere manier van leidinggeven en van besturen. Als die stijl wordt geaccepteerd zal dat zeker positieve gevolgen hebben. Organisaties met een monocultuur hebben geen toekomst. Onze maatschappij is daarvoor te divers en te veelkleurig geworden. Daarom is Waterlelie meer dan nodig.

(Deze column verscheen in Het Waterschap nr. 12, 2000).

Thea de Roos-van Rooden was dijkgraaf van waterschap Het Lange Rond in Alkmaar van 1 mei 1997 tot 1 januari 2003. Sinds 8 januari 2009 dagelijks bestuurder van het Hoogheemraadschap van Rijnland.

Waterschap Het Lange Rond
28 april 2000

programma:

voor het symposium meer vrouwen te interesseren voor het watermanagement
en het starten van een vrouwennetwerk "WATERLELIE" voor de watersector.

09.15-10.15	Ontvangst met koffie
10.15-10.20	drs. Thea de Roos-van Rooden (dijkgraaf Waterschap Het Lange Rond): *Welkom*
10.20-10.35	ir. J.M. (Joan) Leemhuis-Stout (voorzitter Energieraad en oud-dijkgraaf): *Vrouwen bij Waterschappen*
10.35-11.00	prof.dr. T.A.J. (Theo) Toonen (hoogleraar bestuurswetenschappen Universiteit Leiden): *Een bestuursschouw van het waterschap*
11.00-11.30	Discussie onder leiding van M.A.H.W. (Mieke) Bles-van der Velden (lid dagelijks bestuur Zuiveringsschap Rivierenland)
pauze	
11.45-12.00	Mary L. Shafer-Malicki (president en general manager Amoco Netherlands BV): *Vrouwen bij Multinationals*
12.00-12.15	G. (Gea) Klein (directeur Klein Aannemingsmaatschappij): *Vrouwen bij Weg- en Waterbouwers*
12.15-12.30	mr. L. (Lenny) Klijn (gedeputeerde Provincie Noord-Holland voor arbeidsmarktbeleid): *Vrouwen bij Provincies*
12.30-13.00	Buitenbuffet
13.00-14.00	Lunch
14.00-15.30	Excursies
15.30-16.00	Uitgeleide (Uitzwaai)

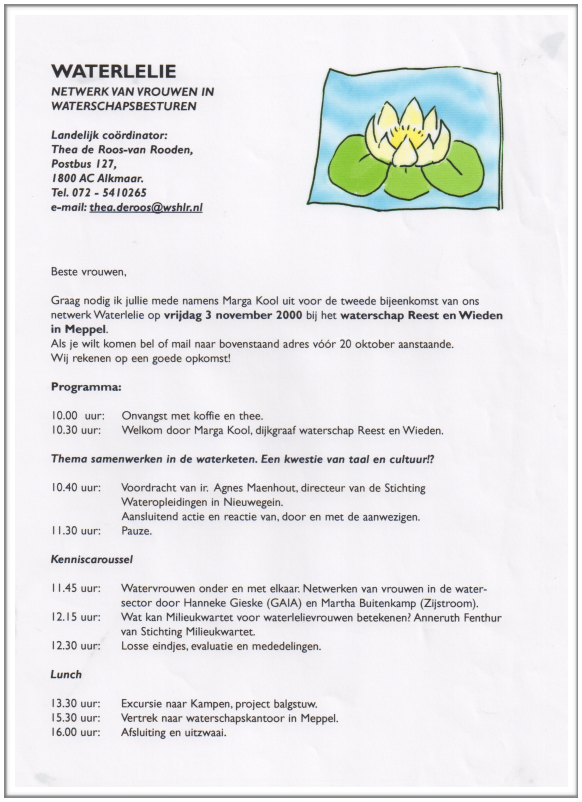
Info: bestuurssecretariaat 072 – 5410202 E-mail: leontien.loos@wshlr.nl

Fietsexcursie naar polder Mijzen.

Waterschap Reest en Wieden
3 november 2000

WATERLELIE
NETWERK VAN VROUWEN IN WATERSCHAPSBESTUREN

Landelijk coördinator:
Thea de Roos-van Rooden,
Postbus 127,
1800 AC Alkmaar.
Tel. 072 - 5410265
e-mail: thea.deroos@wshlr.nl

Beste vrouwen,

Graag nodig ik jullie mede namens Marga Kool uit voor de tweede bijeenkomst van ons netwerk Waterlelie op **vrijdag 3 november 2000** bij het **waterschap Reest en Wieden in Meppel**.
Als je wilt komen bel of mail naar bovenstaand adres vóór 20 oktober aanstaande.
Wij rekenen op een goede opkomst!

Programma:

10.00 uur: Onvangst met koffie en thee.
10.30 uur: Welkom door Marga Kool, dijkgraaf waterschap Reest en Wieden.

Thema samenwerken in de waterketen. Een kwestie van taal en cultuur!?

10.40 uur: Voordracht van ir. Agnes Maenhout, directeur van de Stichting Wateropleidingen in Nieuwegein.
Aansluitend actie en reactie van, door en met de aanwezigen.
11.30 uur: Pauze.

Kenniscaroussel

11.45 uur: Watervrouwen onder en met elkaar. Netwerken van vrouwen in de water-sector door Hanneke Gieske (GAIA) en Martha Buitenkamp (Zijstroom).
12.15 uur: Wat kan Milieukwartet voor waterlelievrouwen betekenen? Anneruth Fenthur van Stichting Milieukwartet.
12.30 uur: Losse eindjes, evaluatie en mededelingen.

Lunch

13.30 uur: Excursie naar Kampen, project balgstuw.
15.30 uur: Vertrek naar waterschapskantoor in Meppel.
16.00 uur: Afsluiting en uitzwaai.

Op bezoek naar het project Balgstuw bij Ramspol.

Dijkgraaf Marga Kool.

Hoogheemraadschap Delfland
26 april 2001

Programma bijeenkomst Waterlelie
op donderdag 26 april 2001

09.30 uur : Aankomst, koffie en rondleiding door het Gemeenlandshuis, daterend uit 1500. De rondleiding wordt gedaan door de vrouwelijke leden uit de Verenigde Vergadering van Delfland.

10.30 uur : Opening door de coördinator van de Waterlelie: Thea de Roos, dijkgraaf van waterschap Het Lange Rond.

10.35 uur : Welkom door Tineke Ruijgh-van der Ploeg, hoogheemraad van Delfland, toelichting programma en inleiding 1e spreker.

10.40 uur : Mevrouw Ineke van Gent, lid 2e Kamer en lid Vaste Kamercommissie voor Verkeer en Waterstaat.

10.55 uur : De heer Kay van der Linde, ervaringsdeskundige op het gebied van campagnevoering met een personenstelsel in de Verenigde Staten.

11.10 uur : Mevrouw Ingrid ter Woorst, lid Verenigde Vergadering van Delfland, gekozen in de categorie gebouwd.

11.25 uur : Start rondetafelgesprekken in aanwezigheid van sprekers.

12.30 uur : Formuleren standpunten.

12.45 uur : Lunch (standpunten worden in lunchzaal getoond op affiches, geen formele discussie).

13.30 uur : Middagprogramma - Waterplan Delft + rondleiding in Delft.

15.00 uur : Vertrek per bus naar de Unie van Waterschappen in Den Haag.

15.30 uur : Aankomst Unie, pauze en gelegenheid tot lezen geformuleerde standpunten.

16.00 uur : Ontvangst door de voorzitter van de Unie, J.J. de Graeff.

16.10 uur : Weergave dagprogramma door Thea de Roos.

16.15 uur : Presentatie standpunten door woordvoerders discussiegroepen.

16.45 uur : Bespreken aanpak in samenwerking met de Unie van Waterschappen.

17.00 uur : Afsluiting en aperitief.

17.30 uur : Sluiting bijeenkomst, vertrek naar Delftk, indien gewenst via station Den Haag Centraal.

18.00 uur : Aankomst Delft via station Delft.

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

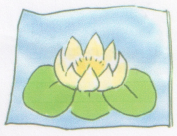
Hoogheemraad Tineke Ruigh met Kay van der Linde.

Mieke en Conny met Unievoorzitter Jan-Jaap de Graeff.

Waterschap De Dommel
1 november 2001

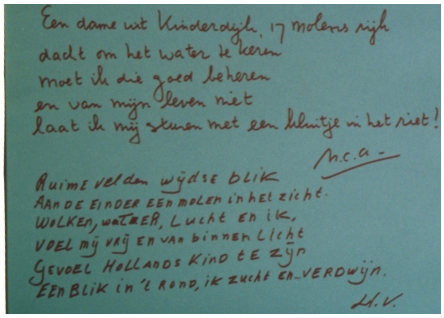
Programma bijeenkomst Waterlelie
op donderdag 1 november 2001
bij waterschap De Dommel

09.15 uur	Ontvangst met koffie en vlaai
10.00 uur	Opening door mevrouw drs. Thea de Roos-van Rooden, dijkgraaf waterschap Het Lange Rond, coördinator Waterlelie. Evaluatie bijeenkomst Waterlelie op donderdag 26 april jl. bij het hoogheemraadschap van Delfland.
10.10 uur	Welkom door de heer ir. A.J.A.M Segers, watergraaf waterschappen De Dommel en De Aa. Corporate video waterschap De Dommel
10.25 uur	1e gastspreker de heer ir. A.J.A.M. Segers, watergraaf waterschappen De Dommel en De Aa. Onderwerp: "Regionale stroomgebiedbenadering"
10.40 uur	2e gastspreker mevrouw mr. C.J.M. Aarts-Engbers bestuurslid waterschap De Dommel en wethouder gemeente Tilburg. Onderwerpen: - "Functie als dagelijks bestuurslid" - "Functioneren huidige stroomgebiedscommissies"
11.00 uur	Pauze
11.15 uur	"Creatieve invulling van water als ordenend principe in de toekomst" (creatieve workshop)
12.15 uur	Lunch
13.00 uur	Evaluatie samenwerkingsopdracht
13.45 uur	Mevrouw drs. ir. A.M.T. van de Looy, hydrologe afdeling Advies Waterbeheer van waterschap De Dommel geeft een inleiding op de excursie aan de hand van het Waterbeheersplan 2001-2004
14.00 uur	Vertrek excursie naar buitengebied • Viermannekesbrug • Spoordonkse Watermolen • Vispassage in De Beerze
16.00 uur	Afsluiting met hapje en drankje

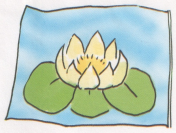
Creatieve invulling van water als ordenend principe.

Waterschap De Brielse Dijkring
25 april 2002

Programma bijeenkomst netwerk "Waterlelie" op donderdag 25 april 2002 bij het waterschap De Brielse Dijkring

Thema: Deltawaterschap

09.30 uur	Ontvangst met koffie en koek.
10.00 uur	Opening door mevrouw drs. Thea de Roos-van Rooden, dijkgraaf waterschap Het Lange Rond, coördinator Waterlelie. Terugblik op de bijeenkomst van 1 november 2001 bij het waterschap De Dommel.
10.10 uur	Welkom door de heer D. Monster, dijkgraaf van het waterschap De Brielse Dijkring.
10.15 uur	Korte terugblik door mevrouw A. van Essen-van Mazijk op het eerste lustrum van het netwerk Waterlelie.
10.25 uur	Inleiding door dijkgraaf Monster over het dagthema: Deltawaterschap.
11.00 uur	Vertrek naar het stadskantoor van Brielle.
11.15 uur	Ontvangst op het stadskantoor gevolgd door rondwandeling in het historisch centrum van Brielle onder leiding van een stadsgids.
12.30 uur	Vertrek vanuit Brielle naar Rockanje.
12.45 uur	Lunch in strandpaviljoen Badlust te Rockanje.
13.45 uur	Vertrek excursie naar het buitengebied.
16.00 uur	Afsluiting in het waterschapshuis met een hapje en een drankje.

Het is eveneens mogelijk om vanaf 16.00 uur enkele bijzondere archiefstukken van het waterschap te bekijken in het, eveneens in het waterschapshuis gevestigde, Streekarchief Voorne-Putten-Rozenburg. De streekarchivaris, de heer L. W. Hordijk zal desgewenst graag een toelichting verzorgen.

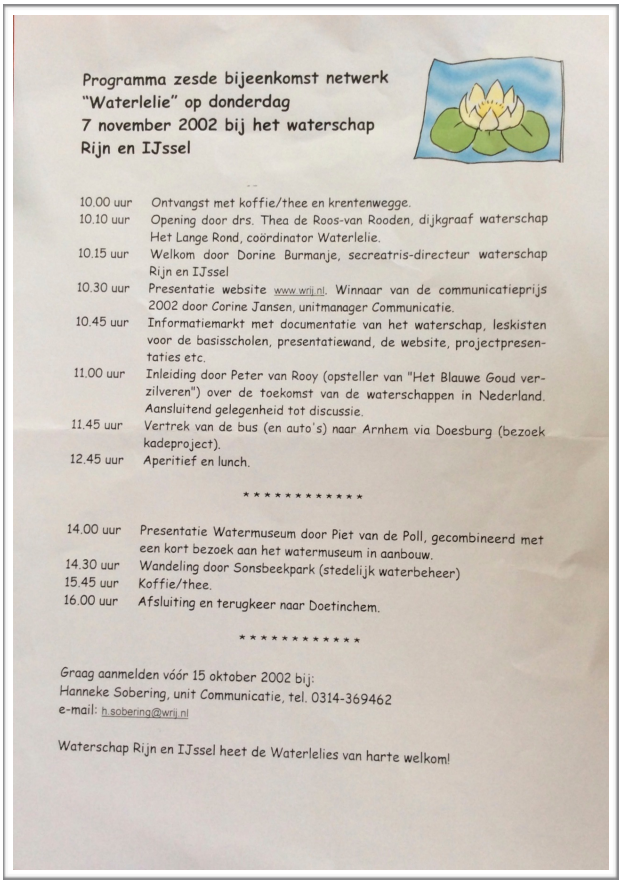

Stadswandeling.

Waterschap Rijn en IJssel
7 november 2002

Programma zesde bijeenkomst netwerk
"Waterlelie" op donderdag
7 november 2002 bij het waterschap
Rijn en IJssel

10.00 uur	Ontvangst met koffie/thee en krentenwegge.
10.10 uur	Opening door drs. Thea de Roos-van Rooden, dijkgraaf waterschap Het Lange Rond, coördinator Waterlelie.
10.15 uur	Welkom door Dorine Burmanje, secreatris-directeur waterschap Rijn en IJssel
10.30 uur	Presentatie website www.wrij.nl. Winnaar van de communicatieprijs 2002 door Corine Jansen, unitmanager Communicatie.
10.45 uur	Informatiemarkt met documentatie van het waterschap, leskisten voor de basisscholen, presentatiewand, de website, projectpresentaties etc.
11.00 uur	Inleiding door Peter van Rooy (opsteller van "Het Blauwe Goud verzilveren") over de toekomst van de waterschappen in Nederland. Aansluitend gelegenheid tot discussie.
11.45 uur	Vertrek van de bus (en auto's) naar Arnhem via Doesburg (bezoek kadeproject).
12.45 uur	Aperitief en lunch.

****

14.00 uur	Presentatie Watermuseum door Piet van de Poll, gecombineerd met een kort bezoek aan het watermuseum in aanbouw.
14.30 uur	Wandeling door Sonsbeekpark (stedelijk waterbeheer)
15.45 uur	Koffie/thee.
16.00 uur	Afsluiting en terugkeer naar Doetinchem.

****

Graag aanmelden vóór 15 oktober 2002 bij:
Hanneke Sobering, unit Communicatie, tel. 0314-369462
e-mail: h.sobering@wrij.nl

Waterschap Rijn en IJssel heet de Waterlelies van harte welkom!

Watermuseum in aanbouw.

Waterschap Peel en Maasvallei
10 april 2003

Programma zevende bijeenkomst netwerk
"Waterlelie" op donderdag
10 april 2003 bij
Waterschap Peel en Maasvallei

9.30 uur	Ontvangst met koffie/thee en vlaai
10.00 uur	Opening door Thea de Roos-van Rooden, coördinator Waterlelie.
10.10 uur	Welkom door Cor Cornelissen, voorzitter Waterschap Peel en Maasvallei
10.15 uur	Inleiding door Allard Kooistra, secretaris-directeur Waterschap Peel en Maasvallei
10.25 uur	Vertoning video 'De Maas gekeerd'
10.40 uur	Toelichting hoogwater / kademaatregelen door Allard Kooistra, secretaris-directeur Waterschap Peel en Maasvallei
10.50 uur	Pauze
11.10 uur	Inleiding door Neelie Kroes 'Effectief waterbeheer kan niet zonder onorthodoxe bestuurders' Aansluitend gelegenheid tot vragen stellen
12.00 uur	Vertrek per bus naar restaurant Jagersrust in Velden Aperitief en lunch
14.00 uur	Korte toelichting op het waterschapsproject Venkoelen door Jan Jacobs, projectleider Waterschap Peel en Maasvallei Aansluitend wandeling project Venkoelen onder begeleiding van Ger van Wylick, bestuurslid Waterschap Peel en Maasvallei en projectleider Jan Jacobs
15.45 uur	Terugkeer in Jagersrust. Koffie/theepauze
16.30 uur	Afsluiting
16.45 uur	Terugkeer naar Blerick per bus
17.00 uur	Einde

****

Graag aanmelden vóór 24 maart 2003 bij:
Leonie Geelen, Communicatie & Voorlichting, tel. 077 - 3891158
e-mail: leonie.geelen@wpm.nl

Waterschap Peel en Maasvallei heet de Waterlelies van harte welkom!

Neelie Kroes: 'Effectief waterbeheer kan niet zonder onorthodoxe bestuurders'.

Riet met de vlaai en de bloemen voor Neelie.

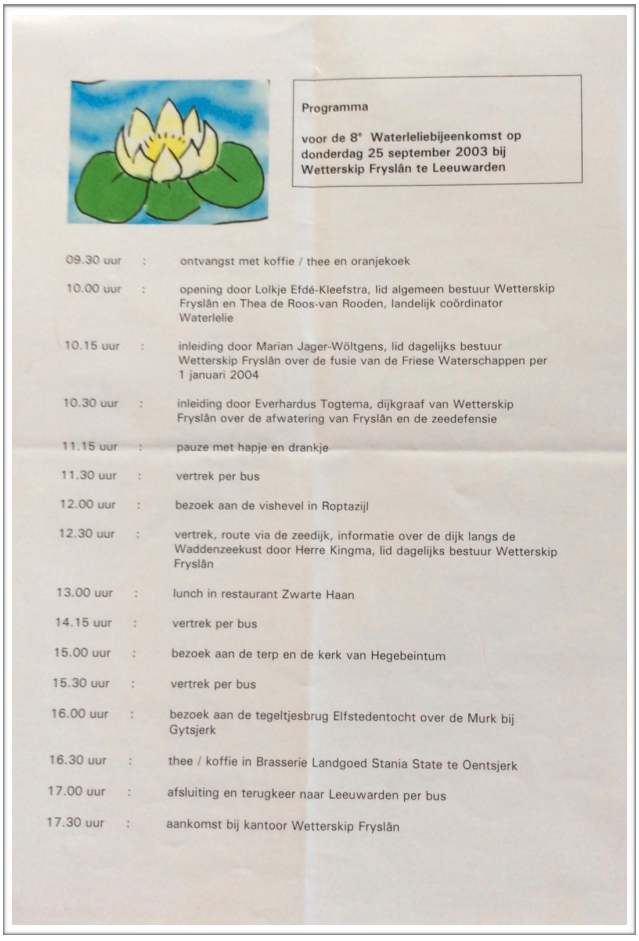
nieuwsberichten

Waterlelies bezoeken WPM

Op donderdag 10 april jl. kreeg ons waterschap een bezoekje van zo'n vijftig 'Waterlelies'. Dit op uitnodiging van onze bestuursleden Riet Fleuren en Gerd van de Goor.

De Waterlelies is een netwerk van alle vrouwelijke waterschapsbestuurders in Nederland. Ze bezoeken enkele malen per jaar een waterschap en deze keer was WPM aan de beurt. Doel van het bezoek: kennismaken met WPM en haar werkzaamheden. Op de agenda stonden onder andere een toelichting van Allard Kooistra op onze hoogwateractiviteiten en op de kademaatregelen.
's Middags werd er door bestuurslid Ger van Wylick en collega Jan Jacobs ingegaan op het project Venkoelen.

Wetterskip Fryslân
25 september 2003

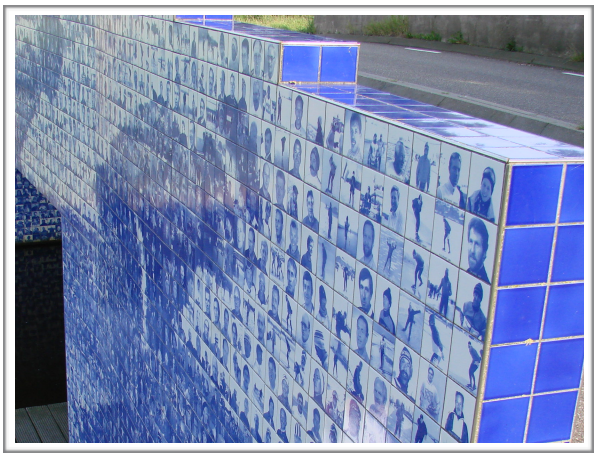

Programma

voor de 8e Waterleliebijeenkomst op donderdag 25 september 2003 bij Wetterskip Fryslân te Leeuwarden

09.30 uur	:	ontvangst met koffie / thee en oranjekoek
10.00 uur	:	opening door Lolkje Efdé-Kleefstra, lid algemeen bestuur Wetterskip Fryslân en Thea de Roos-van Rooden, landelijk coördinator Waterlelie
10.15 uur	:	inleiding door Marian Jager-Wöltgens, lid dagelijks bestuur Wetterskip Fryslân over de fusie van de Friese Waterschappen per 1 januari 2004
10.30 uur	:	inleiding door Everhardus Togtema, dijkgraaf van Wetterskip Fryslân over de afwatering van Fryslân en de zeedefensie
11.15 uur	:	pauze met hapje en drankje
11.30 uur	:	vertrek per bus
12.00 uur	:	bezoek aan de vishevel in Roptazijl
12.30 uur	:	vertrek, route via de zeedijk, informatie over de dijk langs de Waddenzeekust door Herre Kingma, lid dagelijks bestuur Wetterskip Fryslân
13.00 uur	:	lunch in restaurant Zwarte Haan
14.15 uur	:	vertrek per bus
15.00 uur	:	bezoek aan de terp en de kerk van Hegebeintum
15.30 uur	:	vertrek per bus
16.00 uur	:	bezoek aan de tegeltjesbrug Elfstedentocht over de Murk bij Gytsjerk
16.30 uur	:	thee / koffie in Brasserie Landgoed Stania State te Oentsjerk
17.00 uur	:	afsluiting en terugkeer naar Leeuwarden per bus
17.30 uur	:	aankomst bij kantoor Wetterskip Fryslân

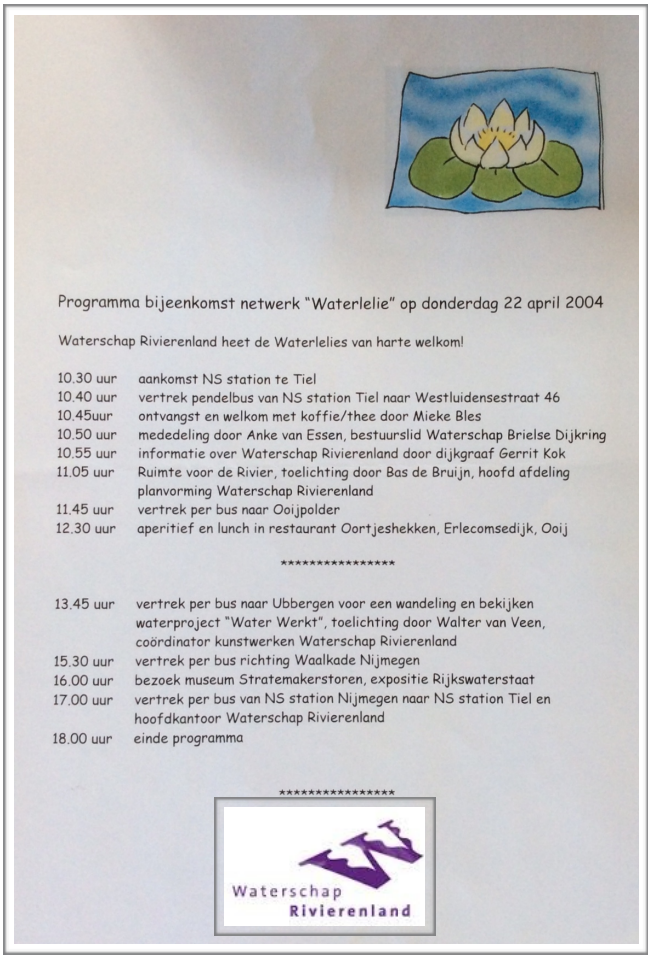

Hennie, Leonie en Anke bij de Elfstedenbrug in Gytsjerk.

Waterschap Rivierenland
22 april 2004

Programma bijeenkomst netwerk "Waterlelie" op donderdag 22 april 2004

Waterschap Rivierenland heet de Waterlelies van harte welkom!

10.30 uur	aankomst NS station te Tiel
10.40 uur	vertrek pendelbus van NS station Tiel naar Westluidensestraat 46
10.45uur	ontvangst en welkom met koffie/thee door Mieke Bles
10.50 uur	mededeling door Anke van Essen, bestuurslid Waterschap Brielse Dijkring
10.55 uur	informatie over Waterschap Rivierenland door dijkgraaf Gerrit Kok
11.05 uur	Ruimte voor de Rivier, toelichting door Bas de Bruijn, hoofd afdeling planvorming Waterschap Rivierenland
11.45 uur	vertrek per bus naar Ooijpolder
12.30 uur	aperitief en lunch in restaurant Oortjeshekken, Erlecomsedijk, Ooij

****

13.45 uur	vertrek per bus naar Ubbergen voor een wandeling en bekijken waterproject "Water Werkt", toelichting door Walter van Veen, coördinator kunstwerken Waterschap Rivierenland
15.30 uur	vertrek per bus richting Waalkade Nijmegen
16.00 uur	bezoek museum Stratemakerstoren, expositie Rijkswaterstaat
17.00 uur	vertrek per bus van NS station Nijmegen naar NS station Tiel en hoofdkantoor Waterschap Rivierenland
18.00 uur	einde programma

****

Waterschap Rivierenland

Project 'Water Werkt' in Ubbergen.

Kunstwerk van Pauline Lutters, langs de Waal bij Ooij, ter herinnering aan het Hoogwater in 1993, 1995 en de dijkverbetering in 1997.

Hoogheemraadschap Schieland & de Krimpenerwaard 3 november 2004

Op bezoek in het gemaal Schilthuis en naar de Zuidplaspolder.

Waterschap De Zeeuwse Eilanden
29 april 2005

PROGRAMMA ELFDE BIJEENKOMST NETWERK "WATERLELIE"

OP DONDERDAG 28 APRIL 2005

BIJ WATERSCHAP ZEEUWSE EILANDEN

Kanaalweg 1 te Middelburg
telefoon: 0118-621000

10.00 uur	Ontvangst met koffie en thee.
10.15 uur	Opening en welkom door de heer W.A. Gosselaar, dijkgraaf en mevrouw S. van 't Westeinde, gezworene
11.00 uur	Toelichting door mevrouw G. Wijffels inzake Effectief Besturen, inclusief case.
12.00 uur	Apéritief en lunch.
13.30 uur	Rondrit per bus door het beheersgebied van waterschap Zeeuwse Eilanden, waarbij u op de hoogte wordt gesteld van: – organisatie aanpassingen, zoals het opheffen van districtskantoren en de werkwijze bij het beheer van grondstromen; – nieuwe technologieën zoals optimalisatie van de verwerking van zuiveringsslib, energiereductie door andere beluchtingstechniek en procesoptimalisaties; – samenwerking met andere overheden, zoals bij het gemaal aan de Veerse watergang en de samenwerking tussen Staatsbosbeheer, gemeente Veere en het waterschap op het steunpunt te Grijpskerke.
16.00 uur	Afsluiting

Graag aanmelden vóór 18 april per email: HJ.Bulthuis@wze.nl

Waterschap **Zeeuwse Eilanden**

Godelieve Wijffels over Effectief Besturen.

Hoogheemraadschap
De Stichtse Rijnlanden
29 oktober 2005

WATERLELIE
NETWERK VAN VROUWEN IN WATERSCHAPSBESTUREN

Houten, 4 oktober 2005

Onderwerp: Uitnodiging Waterleliedag vrijdag 28 oktober 2005

Beste Waterlelie,

Graag wil ik jullie namens het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden uitnodigen om op **vrijdag 28 oktober** a.s. ons waterschap te bezoeken.
Het waterschap kenmerkt zich door een grote verscheidenheid: het beheersgebied loopt van het veengebied in het westen via het stedelijk gebied in het midden over in het Kromme Rijngebied en de Utrechtse Heuvelrug in het oosten. Er valt in het hele gebied veel te zien, want er zijn veel ontwikkelingen in de manier waarop wij omgaan met waterbeheer. We hebben echter een keuze moeten maken en ons beperkt tot één thema.

We hebben een interessant programma opgesteld waarin de **Europese Kaderrichtlijn Water** centraal staat. Waterkwaliteit is tenslotte voor alle waterschapsbestuurders een belangrijk thema. Het gaat ons met name om de vraag, hoe wij als bestuurders invloed kunnen uitoefenen op beslissingen die de komende tijd genomen gaan worden.We worden in onze zoektocht naar oplossingen bijgestaan door twee vrouwen die hun sporen in het waterbeleid hebben verdiend bij De Stichtse Rijnlanden en bij de Provincie Utrecht.

In de middag zullen wij gaan bekijken hoe het waterkwaliteitsbeheer wordt toegepast in de VINEX-wijk Leidsche Rijn. Hier is bij de aanleg van de wijk rekening gehouden met de eisen die het waterbeheer van de 21ste eeuw stelt, door het water vast te houden in de wijk, zonder dat er gebiedsvreemd water wordt ingelaten. Tevens wordt de waterkwaliteit op peil gehouden door een groot helofytenfilter. We zullen de diverse voorzieningen gaan bekijken.

Ik vertrouw er op dat we naast een interessant programma, voldoende gelegenheid bieden om de contacten binnen het netwerk aan te halen. Voor aanmelding kan je een e-mail sturen naar directie-bestuur@hdsr.nl of het bijgevoegde aanmeldingsformulier invullen en opsturen.
Graag aanmelden vóór 14 oktober.
Voor meer informatie over De Waterlelie kan je contact opnemen met de hieronder vermelde coördinatoren.

De vrouwelijke leden van De Stichtse Rijnlanden hopen je op 28 oktober te kunnen begroeten in ons moderne pand in Houten.

Tot ziens,

Mirjam Speksnijder

Leonie opent de 12e bijeenkomst.

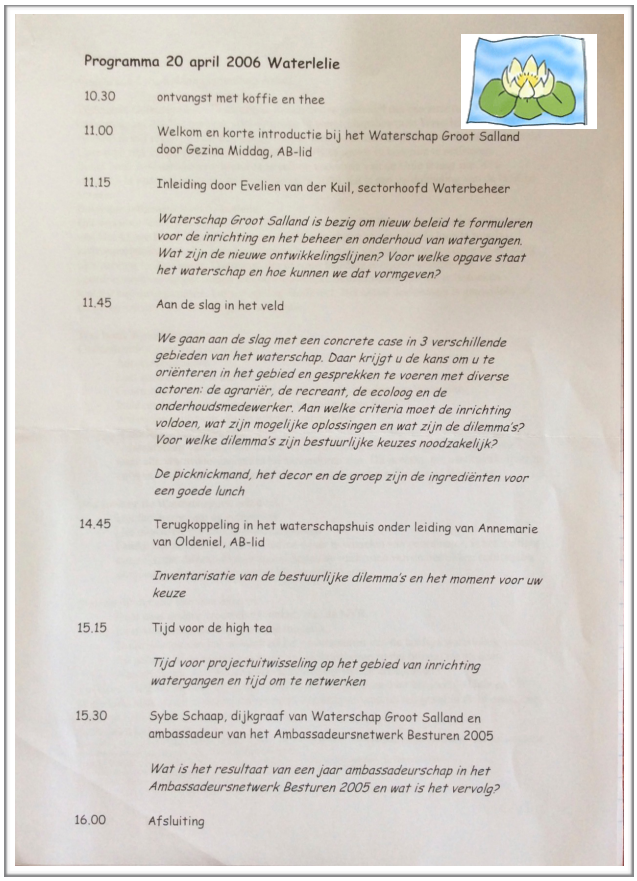

De Kaderrichtlijn Water in theorie en praktijk.

HOOGHEEMRAADSCHAP
DE STICHTSE
RIJNLANDEN

Waterschap Groot Salland
20 april 2006

Programma 20 april 2006 Waterlelie

10.30	ontvangst met koffie en thee
11.00	Welkom en korte introductie bij het Waterschap Groot Salland door Gezina Middag, AB-lid
11.15	Inleiding door Evelien van der Kuil, sectorhoofd Waterbeheer
	Waterschap Groot Salland is bezig om nieuw beleid te formuleren voor de inrichting en het beheer en onderhoud van watergangen. Wat zijn de nieuwe ontwikkelingslijnen? Voor welke opgave staat het waterschap en hoe kunnen we dat vormgeven?
11.45	Aan de slag in het veld
	We gaan aan de slag met een concrete case in 3 verschillende gebieden van het waterschap. Daar krijgt u de kans om u te oriënteren in het gebied en gesprekken te voeren met diverse actoren: de agrariër, de recreant, de ecoloog en de onderhoudsmedewerker. Aan welke criteria moet de inrichting voldoen, wat zijn mogelijke oplossingen en wat zijn de dilemma's? Voor welke dilemma's zijn bestuurlijke keuzes noodzakelijk?
	De picknickmand, het decor en de groep zijn de ingrediënten voor een goede lunch
14.45	Terugkoppeling in het waterschapshuis onder leiding van Annemarie van Oldeniel, AB-lid
	Inventarisatie van de bestuurlijke dilemma's en het moment voor uw keuze
15.15	Tijd voor de high tea
	Tijd voor projectuitwisseling op het gebied van inrichting watergangen en tijd om te netwerken
15.30	Sybe Schaap, dijkgraaf van Waterschap Groot Salland en ambassadeur van het Ambassadeursnetwerk Besturen 2005
	Wat is het resultaat van een jaar ambassadeurschap in het Ambassadeursnetwerk Besturen 2005 en wat is het vervolg?
16.00	Afsluiting

Groot Salland
Waterschap
Veelzijdig met water

Annemarie van Oldeniel,
bestuurslid Groot Salland, 2005-2009.

WATERLELIE
NETWERK VAN VROUWEN IN WATERSCHAPSBESTUREN

Hoogheemraadschap van Rijnland
26 oktober 2006

071- 3063063 Hsch Rijnland

Programma 26 oktober 2006 Waterlelie

10.00	Ontvangst met koffie en thee
10.15	Welkom bij Rijnland door Tineke Langeveld, AB-lid
10.20	Nieuws vanuit het Waterlelienetwerk door Anke van Essen en Leonie Bruggink, coördinatoren
10.30	Introductie over Rijnland door de dijkgraaf, Gerard Doornbos
10.45	Sybe Schaap, voorzitter van de Unie van Waterschappen, over de inzet van de Unie om te komen tot een grotere deelname van vrouwen in de besturen van waterschappen
11.00	Aart Haitjema, secretaris/algemeen directeur van Rijnland over de nieuwe Waterschapswet, met name over de invoering van het lijstenstelsel bij de waterschapsverkiezingen van 2008 en de mogelijke gevolgen daarvan voor het aandeel van vrouwen in de waterschapsbesturen
11.15	Discussie/ Stellingenspel over voornoemde onderwerpen onder leiding van Maria Rosendal, DB-lid
12.15	Vertrek naar gemaal Katwijk per bus
12.45	Lunch in gemaal Katwijk, tijdens de lunch een presentatie door Peter Groen, DB-lid, over de Zwakke Kust-schakel Noordwijk
14.30	Busrondrit naar Noordwijk
15.30	Afsluiting op het Rijnlandhuis

Er bestaat de mogelijkheid om, na afloop, gebruik te maken van georganiseerd busvervoer naar het station.

Hoogheemraadschap van Rijnland

Uitwaaien op het strand bij Noordwijk.

’Doe alles met hart en ziel’
Interview Maria Rosendal

Oorspronkelijk wilde Maria Rosendal, sinds 2006 DB-lid van hoogheemraadschap Rijnland, als ontwikkelingswerker naar de tropen. Zij koos daarom voor de studie tropische cultuurtechniek. Dan kon ze net als haar vader, die technisch tekenaar was, met grote landkaarten en tekeningen aan de slag. “Zijn tekentafels en grote ladenkasten met kaarten maakten als kind veel indruk op mij.”
Haar studie bracht haar naar Sri Lanka, Tunesië, en later ook Brazilië. In 1992 bezocht Maria Rosendal Suriname en is ze met de pastoor en een jeep de jungle in gegaan. Drie tantes van haar zijn non geworden en een daarvan verrichtte missiewerk in Suriname. Werk vinden in de tropen lukte haar helaas niet. Tussen 1990 en 1997 heeft ze bij het Instituut voor Natuur- en Milieueducatie allerlei onderwijsprojecten over waterkwaliteit, natuur en milieu op basisscholen in Zuid-Holland gedaan. Toch bleef techniek haar trekken en daarom besloot ze een ICT-omscholingscursus te volgen.
Na gewerkt te hebben als programmeur en applicatiebeheerder, is Rosendal in 2004 een tijdje gestopt met werken om te zorgen voor de twee kleine kinderen. Haar partner werkt fulltime. Maar het ging al snel weer kriebelen en toen ze in de krant een oproep zag voor de waterschapsverkiezingen besloot ze zich, evenals een buurman, kandidaat te stellen voor het algemeen bestuur. En ze werd gekozen. Dat smaakte naar meer, “want het was veel leuker dan ze eerst dacht”. Toen in 2006 een plaats vrij kwam in het dagelijks bestuur, hoefde ze niet lang na te denken. Ze werd uiteindelijk met de meeste stemmen gekozen, “hoewel een andere, mannelijke, kandidaat was voorgedragen.”

Vormgeving van Nederland
“Boeiend aan het bestuurswerk vind ik dat je invloed kunt uitoefenen. Ook is het leuk om naar de toekomst te kijken. Je bent bezig met de vormgeving van Nederland.” Het werk past natuurlijk ook goed bij haar opleiding. “Cultuurtechniek gaat over hoe je land in cultuur kunt brengen. Over drainagetechnieken, over de aanleg van sloten, dijkjes en wegen.”
Als dagelijks bestuurder heeft Rosendal een convenant getekend met een boomkwekerij in Boskoop over terugdringing van mestgebruik, want er komen nu teveel meststoffen in het water terecht. Ook heeft ze zich ingezet voor de aanleg van een bubbelinstallatie in de Zegerplas, die de groei van blauwalgen moet voorkomen.

Verscheidenheid
In het dagelijks bestuur van Rijnland is Rosendal de enige vrouw. Maar ze heeft er geen last van. De sfeer is goed. Het algemeen bestuur bestaat uit 30% vrouwen en in de ambtelijke organisatie zitten vooral in de beleidsfuncties ook aardig wat vrouwen. “Ik zie geen enkele belemmering voor vrouwen.” In het DB is ze de jongste. In het AB zitten wel jongeren. De jongste is ongeveer 35 jaar en de oudste 75 jaar. Gemiddeld ligt de leeftijd rond 50-55 jaar.

Inhoudelijke kennis is natuurlijk altijd meegenomen, “zeker ook voor alle vaktermen en de bergen informatie die je moet doorwerken.” Daaruit moet je snel de hoofdlijnen kunnen halen. Rosendal noemt als belangrijkste voorwaarde voor potentiële kandidaten dat het waterschapsbestuur je echt moet aantrekken. Daarnaast kan bestuurlijke ervaring in het openbaar bestuur als de gemeenteraad, je goed van pas komen. Je moet contacten kunnen leggen en onderhouden, alsook kunnen zorgen voor een achterban.
Het dagelijks bestuur vergt gemiddeld twee à drie dagen per week. Het is een betaalde functie. Als je eraan begint, moet je er dus echt tijd in willen en kunnen steken, waarschuwt ze. De dagen dat ze niet werkt haalt en brengt zij de kinderen, ook in de lunchpauze, van en naar school. De andere dagen blijven ze op school.

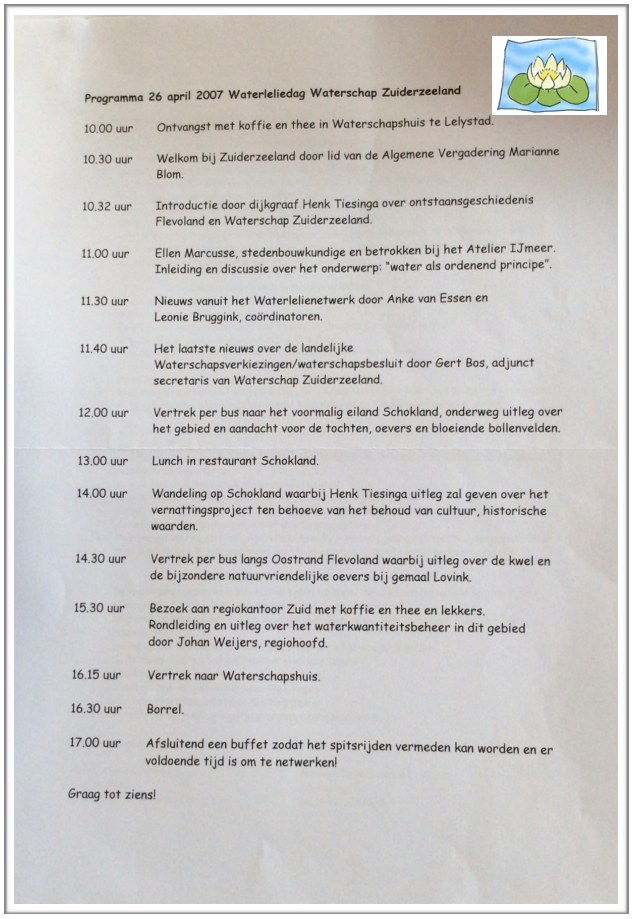
Ambitie tónen
Een evenwichtige m/v-samenstelling van een bestuur geeft meer kwaliteit. Soms kunnen daardoor andere afwegingen worden gemaakt. Wie echt interesse heeft, moet zich zeker kandidaat stellen, vindt Rosendal. “Wees niet bang dat je het niet kunt. Gewoon doen. Zelfvertrouwen is essentieel. Als je overtuigd bent van je kwaliteiten zijn er geen belemmeringen. Je moet wel je ambitie tónen, ook al zijn er drie mannelijke kandidaten.” Het waterschapsbestuur geeft haar in ieder geval energie. “Bovendien…macht uitoefenen is leuk”

door Margriet Rutgers

Ir. Maria Rosendal is in 1965 geboren in Zwolle
Woont: in Gouda
Is: lid Dagelijks Bestuur (DB) Hoogheemraadschap Rijnland
Opleiding: Tropische cultuurtechniek aan Landbouwuniversiteit Wageningen
Carrière: projectmedewerker Instituut voor Natuur- en Milieueducatie; programmeur en applicatiebeheerder
Persoonlijk: getrouwd, twee dochters van zes en negen
Lid vrouwenorganisatie: vrouwenvollybal
Motto: “Doe alles wat je doet met hart en ziel” (Tröckener Kecks)

(Bron: Website Nederlandse Vrouwen Raad, 2008)

Waterschap Zuiderzeeland
26 april 2007

Programma 26 april 2007 Waterleliedag Waterschap Zuiderzeeland

10.00 uur	Ontvangst met koffie en thee in Waterschapshuis te Lelystad.
10.30 uur	Welkom bij Zuiderzeeland door lid van de Algemene Vergadering Marianne Blom.
10.32 uur	Introductie door dijkgraaf Henk Tiesinga over ontstaansgeschiedenis Flevoland en Waterschap Zuiderzeeland.
11.00 uur	Ellen Marcusse, stedenbouwkundige en betrokken bij het Atelier IJmeer. Inleiding en discussie over het onderwerp: "water als ordenend principe".
11.30 uur	Nieuws vanuit het Waterlelienetwerk door Anke van Essen en Leonie Bruggink, coördinatoren.
11.40 uur	Het laatste nieuws over de landelijke Waterschapsverkiezingen/waterschapsbesluit door Gert Bos, adjunct secretaris van Waterschap Zuiderzeeland.
12.00 uur	Vertrek per bus naar het voormalig eiland Schokland, onderweg uitleg over het gebied en aandacht voor de tochten, oevers en bloeiende bollenvelden.
13.00 uur	Lunch in restaurant Schokland.
14.00 uur	Wandeling op Schokland waarbij Henk Tiesinga uitleg zal geven over het vernattingsproject ten behoeve van het behoud van cultuur, historische waarden.
14.30 uur	Vertrek per bus langs Oostrand Flevoland waarbij uitleg over de kwel en de bijzondere natuurvriendelijke oevers bij gemaal Lovink.
15.30 uur	Bezoek aan regiokantoor Zuid met koffie en thee en lekkers. Rondleiding en uitleg over het waterkwantiteitsbeheer in dit gebied door Johan Weijers, regiohoofd.
16.15 uur	Vertrek naar Waterschapshuis.
16.30 uur	Borrel.
17.00 uur	Afsluitend een buffet zodat het spitsrijden vermeden kan worden en er voldoende tijd is om te netwerken!

Graag tot ziens!

Bets en Rian genieten van het mooie weer.

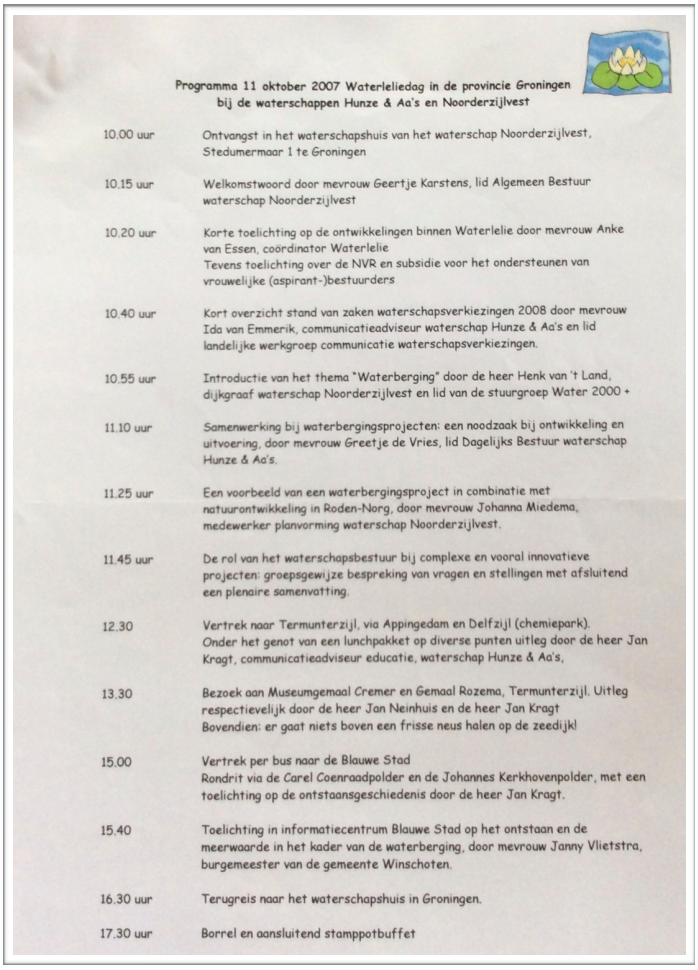

Leonie, Yvonne, Marijke en Plonie.

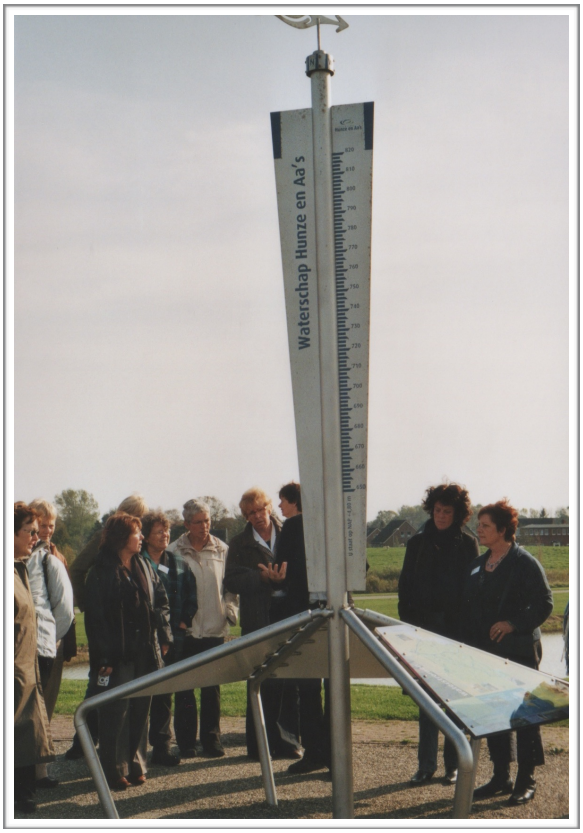
Groepsfoto in Schokland.

Waterschappen Hunze en Aa's & Noorderzijlvest 11 oktober 2007

Programma 11 oktober 2007 Waterleliedag in de provincie Groningen
bij de waterschappen Hunze & Aa's en Noorderzijlvest

10.00 uur	Ontvangst in het waterschapshuis van het waterschap Noorderzijlvest, Stedumermaar 1 te Groningen
10.15 uur	Welkomstwoord door mevrouw Geertje Karstens, lid Algemeen Bestuur waterschap Noorderzijlvest
10.20 uur	Korte toelichting op de ontwikkelingen binnen Waterlelie door mevrouw Anke van Essen, coördinator Waterlelie Tevens toelichting over de NVR en subsidie voor het ondersteunen van vrouwelijke (aspirant-)bestuurders
10.40 uur	Kort overzicht stand van zaken waterschapsverkiezingen 2008 door mevrouw Ida van Emmerik, communicatieadviseur waterschap Hunze & Aa's en lid landelijke werkgroep communicatie waterschapsverkiezingen.
10.55 uur	Introductie van het thema "Waterberging" door de heer Henk van 't Land, dijkgraaf waterschap Noorderzijlvest en lid van de stuurgroep Water 2000 +
11.10 uur	Samenwerking bij waterbergingsprojecten: een noodzaak bij ontwikkeling en uitvoering, door mevrouw Greetje de Vries, lid Dagelijks Bestuur waterschap Hunze & Aa's.
11.25 uur	Een voorbeeld van een waterbergingsproject in combinatie met natuurontwikkeling in Roden-Norg, door mevrouw Johanna Miedema, medewerker planvorming waterschap Noorderzijlvest.
11.45 uur	De rol van het waterschapsbestuur bij complexe en vooral innovatieve projecten: groepsgewijze bespreking van vragen en stellingen met afsluitend een plenaire samenvatting.
12.30	Vertrek naar Termunterzijl, via Appingedam en Delfzijl (chemiepark). Onder het genot van een lunchpakket op diverse punten uitleg door de heer Jan Kragt, communicatieadviseur educatie, waterschap Hunze & Aa's,
13.30	Bezoek aan Museumgemaal Cremer en Gemaal Rozema, Termunterzijl. Uitleg respectievelijk door de heer Jan Neinhuis en de heer Jan Kragt Bovendien: er gaat niets boven een frisse neus halen op de zeedijk!
15.00	Vertrek per bus naar de Blauwe Stad Rondrit via de Carel Coenraadpolder en de Johannes Kerkhovenpolder, met een toelichting op de ontstaansgeschiedenis door de heer Jan Kragt.
15.40	Toelichting in informatiecentrum Blauwe Stad op het ontstaan en de meerwaarde in het kader van de waterberging, door mevrouw Janny Vlietstra, burgemeester van de gemeente Winschoten.
16.30 uur	Terugreis naar het waterschapshuis in Groningen.
17.30 uur	Borrel en aansluitend stamppotbuffet

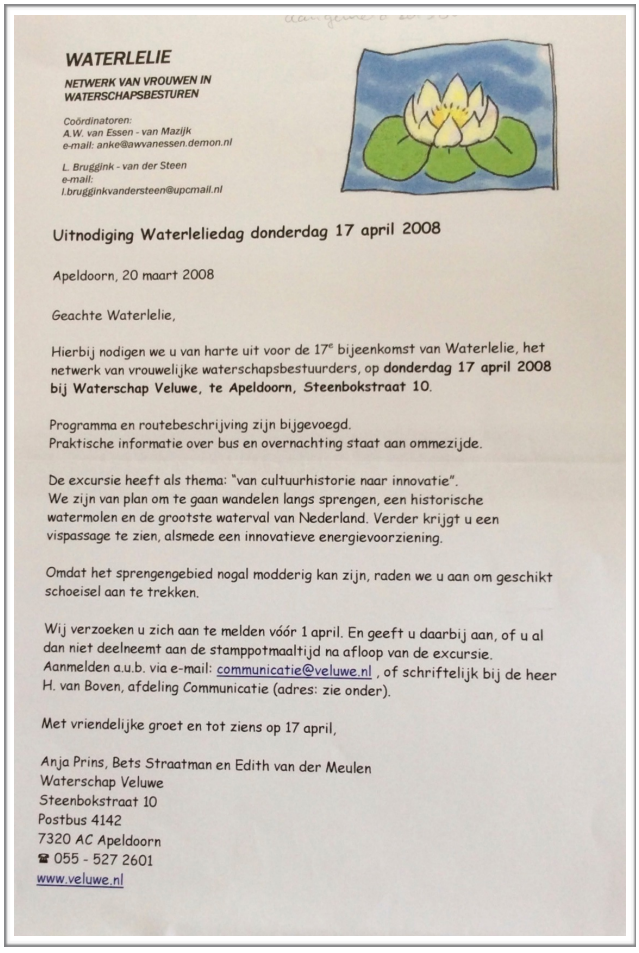

Praten over waterberging en daarna op excursie naar Termunterzijl en naar de Blauwe Stad bij Winschoten.

Waterschap Veluwe
17 april 2008

WATERLELIE

NETWERK VAN VROUWEN IN WATERSCHAPSBESTUREN

Coördinatoren:
A.W. van Essen - van Mazijk
e-mail: anke@awvanessen.demon.nl

L. Bruggink - van der Steen
e-mail:
l.brugginkvandersteen@upcmail.nl

Uitnodiging Waterleliedag donderdag 17 april 2008

Apeldoorn, 20 maart 2008

Geachte Waterlelie,

Hierbij nodigen we u van harte uit voor de 17e bijeenkomst van Waterlelie, het netwerk van vrouwelijke waterschapsbestuurders, op **donderdag 17 april 2008 bij Waterschap Veluwe, te Apeldoorn, Steenbokstraat 10.**

Programma en routebeschrijving zijn bijgevoegd.
Praktische informatie over bus en overnachting staat aan ommezijde.

De excursie heeft als thema: "van cultuurhistorie naar innovatie".
We zijn van plan om te gaan wandelen langs sprengen, een historische watermolen en de grootste waterval van Nederland. Verder krijgt u een vispassage te zien, alsmede een innovatieve energievoorziening.

Omdat het sprengengebied nogal modderig kan zijn, raden we u aan om geschikt schoeisel aan te trekken.

Wij verzoeken u zich aan te melden vóór 1 april. En geeft u daarbij aan, of u al dan niet deelneemt aan de stamppotmaaltijd na afloop van de excursie.
Aanmelden a.u.b. via e-mail: communicatie@veluwe.nl , of schriftelijk bij de heer H. van Boven, afdeling Communicatie (adres: zie onder).

Met vriendelijke groet en tot ziens op 17 april,

Anja Prins, Bets Straatman en Edith van der Meulen
Waterschap Veluwe
Steenbokstraat 10
Postbus 4142
7320 AC Apeldoorn
☎ 055 - 527 2601
www.veluwe.nl

Koppelsprengen Apeldoorn.

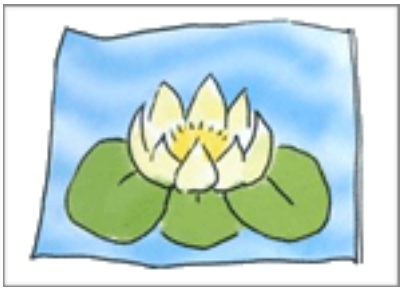
Vrijenbergerspreng met waterval bij Loenen.

De verkiezingen van november 2008 komen er aan...

17e Waterleliedag Apeldoorn

Na een hartelijke ontvangst door de vrouwelijke waterschapsbestuurders van het waterschap Veluwe, stelde de dijkgraaf actuele thema's aan de orde. Zoals de noodzaak tot veel meer samenwerking tussen de waterschappen, maar ook tussen de waterschappen en andere overheden zoals de gemeenten. Voorbeelden: het aanstellen van een gezamenlijke inkoopcoördinator, een gezamenlijk laboratorium en gezamenlijk belastingen en heffingen innen.

De gevolgen van de nieuwe kostentoedeling, die per 1 januari 2009 in zal gaan, maakten veel tongen los, vooral over de hoge kosten van de boeren.

Anke van Essen, coördinator Waterlelies, liet de activiteiten van het project ”Water zoekt vrouw” zien. Vrouwelijke kandidaten voor de waterschappen kunnen zich opgeven voor een cursus. En kunnen, als zij bestuurslid zijn geworden, ondersteuning krijgen.

Na de lunch was er een interessante, afwisselende excursie. We wandelden langs “Koppelsprengen” door het bos. Dit zijn beekjes, die al in de 18e eeuw en soms nog vroeger zijn gegraven ten behoeve van de papiermakerijen. Nu lijken het natuurlijke beken, die prachtig in het landschap zijn gesitueerd. Uniek is ook, dat het water biologisch heel schoon is. Al wandelend kwamen we bij de “Hamermolen”, die lang dienst heeft gedaan als papiermolen.

Tijdens de bustocht waren veelal de verkiezingen het onderwerp in de onderlinge gesprekjes: ga je door en zo ja voor welke lijst? Zo te horen stellen veel vrouwen zich herkiesbaar.

Presentatie “van rioolslib tot stadsverwarming”:
Klapstuk van de dag was voor mij het bezoek aan de rioolzuiveringsinstallatie in Apeldoorn. De overcapaciteit aan warmte, die bij de slibverwerking ontstaat, wordt geleverd aan Essent voor stadsverwarming van de nieuwe woonwijk Zuidbroek. Het is een woonwijk van 2.500 woningen. In tijden van erge kou voldoen extra gasgestookte installaties aan een eventuele piekaanvraag. Bewoners regelen net als overal met een thermostaat de temperatuur in hun huis. De bewoners hebben geen ketel in huis, die zij moeten onderhouden. Het koken gebeurt elektrisch want in de wijk wordt geen aardgasnet aangelegd. Vermeld werd, dat het de eerste woonwijk in Nederland is waarbij huizen via restenergie uit afvalwaterzuivering worden verwarmd.

Ambitieus als wij zijn, gingen velen van ons naar huis met het voornemen na te gaan of een dergelijke stadsverwarming ook in ons waterschap kan worden gerealiseerd.

Jeannine Engels, algemeen bestuurslid hoogheemraadschap Delfland.

(Bron: Website Nederlandse Vrouwen Raad)

Gezond water of onder water? Interview met Jeanine Engels

Zij kwam in contact met de wereld van het waterschap als gemeenteraadslid van de PvdA in Monster. Als fractievoorzitter kreeg ze vervolgens te maken met alle portefeuilles. Zo raakte Jeannine Engels geïnteresseerd in ruimtelijke ordening en volkshuisvesting. Daarnaast is ze lid van verschillende natuurorganisaties.
Het liefst troont Jeannine Engels mij meteen mee naar een naburig gemaal om waterbeheersing in de praktijk te tonen. Maar eerst haar verhaal.
Na haar studie psychologie is zij uit haar geboortestad Groningen vertrokken, naar Monster vlakbij de kust. Toen haar kinderen klein waren, kon ze geen geschikte parttime baan vinden. Ze heeft zich vooral in commissies en in de politiek maatschappelijk ingezet. Haar moeder heeft lang fulltime gewerkt, ook vanwege haar scheiding. Als 92-jarige publiceert haar moeder nog steeds artikelen over het milieu.
Via allerlei natuurtijdschriften kwam ze op het spoor van het waterschap en raakte geïnteresseerd. “Mijn vrouwzijn was een pré, toen ik mij in 1999 kandidaat stelde voor het Algemeen Bestuur.” Haar foto stond samen met de foto’s van twee mannen - ook uit Monster - op verkiezingsborden. Na een enthousiaste campagne met steun van natuur- en milieuorganisaties en de toenmalige Provinciale Vrouwenraad, werd zij als ingezetene op persoonlijk titel gekozen. Als slogan had ze toen al: ‘Meer vrouwen in het waterschapsbestuur’. Vier jaar geleden is Engels herkozen met bijna 9000 stemmen. Eind 2008 stelt ze zich opnieuw verkiesbaar met veiligheid en duurzaamheid als doel.

Kwijtschelding
Het is hollen of stilstaan met het algemeen bestuurswerk. Gemiddeld besteedt Engels er een halve dag per week aan, inclusief alle voorbereiding. Intensiever kan, als je bijvoorbeeld ook openingen bijwoont van nieuwe gemalen.
Zij heeft geen belemmeringen ervaren. “Soms hoor ik dat ik vasthoudend kan zijn, in positieve en negatieve zin. Zo had Delfland met een enkel ander waterschap een beperkte regeling voor kwijtschelding van de heffingen voor mensen met een minimuminkomen. Ik bleef er jarenlang op aandringen de regeling te verruimen. Uiteindelijk is het in juli 2006 gelukt.”
Daarnaast heeft ze zich altijd sterk gemaakt voor een natuurlijke omgeving. “Natuurwaarden vind ik belangrijk en Delfland is daar steeds gevoeliger voor geworden. Na een paar overstromingen zijn er vervolgmaatregelen genomen die, behalve op veiligheid, gericht waren op de aanleg van natuurvriendelijke oevers. Dat is vaak duurder, maar je krijgt op langere termijn betere waterkwaliteit.
De stimulans daarvoor kwam van mensen die gesteund werden door natuur- en milieuorganisaties. Engels is lid van Duinbehoud en het Zuid-Hollands landschap, “omdat dit soort clubs je steeds attenderen op nieuwe oplossingen.”

Kering en kwaliteit
Onder een waterkoud, grijs wolkendek, lopen we naar het naburig Gemaal Vlotwatering, om de praktijk van waterbeheersing te zien. En bij de duinen aangekomen, toont Engels de zandsuppletie die ervoor dient om het water beter te kunnen keren. Plannen voor aanleg van nieuw land voor de kust noemt ze 'prachtige fantasieën', "maar ze lossen niets op." Het is alleen verschuiven van het probleem. Wel ziet ze iets in een recent plan 'Zandmotor'. Dat plan beoogt een grote berg zand in zee te spuiten, met als doel dat iedere keer met de golfslag mee, zand tegen de kust wordt aangespoeld. Dus op natuurlijke wijze.

Campagne voeren
Inhoudelijke kennis is een voordeel, vindt Engels. Met haar achtergrond als psycholoog heeft zij zich zeker in de beginperiode goed moeten inlezen. Campagne voeren raadt zij sterk aan. "Als je je goed oriënteert op het water in je omgeving, kom je een heel eind. Zoek naar voorbeelden van wat er zoal gebeurt in de waterhuishouding. Informeer bij je waterschap wat de achtergronden zijn. Zo krijg je een verhaal. Vervolgens kijk je in welke lokale bladen je je plannen bekend kunt maken. Laat iedereen weten wat je van plan bent, zodat anderen je kunnen steunen."
Kortom: steek energie in een goede campagne!
Bij de laatste verkiezingen waren er in het Hoogheemraadschap van Delfland niet zoveel vrouwelijke kandidaten, maar ze werden wel vaker dan voorheen gekozen. "Toch blijft het nodig om een vrouw te kiezen, alleen al om de verhoudingen recht te trekken."

door Margriet Rutgers

Drs. Jeannine Engels is in 1943 geboren in Groningen.
Woont: in Monster
Is: lid Algemeen Bestuur (AB) Hoogheemraadschap van Delfland
Opleiding: doctoraal Psychologie, opleiding tot Humanistisch Vormings Onderwijskundige, cursus Lagere Overheden
Carrière: onderwijs aan volwassenen/kinderen, bestuursfuncties in onderwijs, gemeenteraadslid/fractievoorzitter PvdA,
o.a. lid Commissie Toezicht Politiecellen, lid Klachtencommissie Woonzorginstellingen
Persoonlijk: getrouwd, twee dochters van 30 en 36 en een zoon van 34
Lid vrouwenorganisatie: Vrouwen voor vrede
Motto: gezond water of onder water?

(Bron: Website Nederlandse Vrouwen Raad, 2008)

De Slag om het Water

Anja Prins (51) vertelt: "Het is mooi en zinvol werk en naar mijn gevoel heb je als waterschapsbestuurder zelfs meer invloed dan als raadslid." De Apeldoornse weet waar ze over praat. Zij was twee perioden raadslid voor de VVD in Apeldoorn, is sinds 2002 bestuurslid van waterschap Veluwe en in 2006 met voorkeurstemmen gekozen in provinciale staten. "Het mooie is dat je bij het waterschap het resultaat van vergaderingen veel sneller terug ziet in beleidsstukken. Bij een gemeente behandel je veel meer onderwerpen, maar is er ook veel meer afstand en daardoor blijft de invloed uiteindelijk ook beperkt tot het toezien op het naleven van beleidskaders."
Politiek is overal, in haar ogen, dus ook in het waterschap. "Iedere discussie die je voert is politiek. Daarom verwacht ik niet dat de nieuwe opzet van de verkiezingen wezenlijk veel zal veranderen aan de wijze waarop waterschappen worden bestuurd."

Na de verkiezingen neemt Anja Prins gedwongen afscheid van het waterschap. Ze mag volgens de nieuwe regels niet tegelijk waterschapsbestuurder en provinciebestuurder zijn. "En ik ben met voorkeurstemmen in de staten gekozen. Die kiezers mag ik niet teleurstellen." Ook zonder nieuwe regels zou ze het waterschap vaarwel hebben gezegd. "Provincies controleren waterschappen. Dan zou ik dus me zelf controleren. Dat kan natuurlijk niet."

(Bron: De Stentor, 20 september 2008)

’Kan een vrouw dat wel?’ Interview Edith van der Meulen

Het waterschap boeit Edith van der Meulen al meer dan tien jaar. Terwijl zij in haar beroepsleven na een jaar of vijf meestal ging verkassen, biedt het waterschapsbestuur haar steeds genoeg afwisseling. Vorig jaar is ze DB-lid geworden. Ook dat geeft weer nieuw elan.
Niet te lang op dezelfde werkplek en je blijven ontwikkelen, is het credo van DB-lid Edith van der Meulen van Waterschap Veluwe. Zij vindt het eigenlijk bijzonder dat ze het waterschapsbestuur al zo lang boeiend vindt. Haar verklaring: “De wereld verandert en het waterschapswerk verandert mee. Je bent bezig met gevarieerde onderwerpen als klimaatverandering, het Nationaal bestuursakkoord water, de Flora- en Faunawet.”
Ze heeft allerlei beroepen uitgeoefend na haar studie elektrotechniek. In dat vak kon ze geen werk vinden, maar wel als systeemontwerper bij het Rijkscomputercentrum, dat zat te springen om automatiseerders. Deeltijdwerk was daarom geen probleem. Ook heeft ze gewerkt in de zorg en als docent wiskunde en informatica op verschillende schoolsoorten.
“Zodra iets routine wordt, krijg ik zin in iets nieuws.” Haar overstap van AB naar DB geeft haar andere verantwoordelijkheden. Ze treedt nu meer naar buiten om het waterschap te vertegenwoordigen in klankbordgroepen, hoorzittingen en bewonersavonden.

Publiciteit

Hoe is het balletje gaan rollen? Van der Meulen won een milieuprijs van de gemeente Apeldoorn en kreeg daardoor enige bekendheid. De Apeldoornse Vrouwenraad zocht toentertijd kandidates voor het waterschap. Zo werd ze gevraagd. Nadat ze zich in het onderwerp had verdiept, besloot ze zich in de strijd te werpen. Ze hield overal praatjes, ook in bejaardentehuizen, en vertelde iedereen over haar kandidaatstelling. Samen met vier andere kandidates heeft ze voor haar herverkiezing de regionale krant opgezocht. Met als motto: “Als elkaars rivalen, toch samenwerken” hebben ze een leuk stuk in de krant gekregen, vertelt ze glunderend.

Boeiend

“Water is enerzijds zo gewoon, maar tegelijk ook zo machtig”, benadrukt Van der Meulen. Het waterschap zorgt ervoor dat er niet teveel water komt en dat het niet vervuilt. Het concrete trekt haar aan en er heerst een goede sfeer. Maar het is nog teveel een mannenbolwerk. “Waterschappen bestaan al sinds de middeleeuwen. Nog steeds bestaat bij sommige mannen de houding: kan een vrouw dat wel? Vooral als vrouwen met innovatieve ideeën komen. Terwijl mannen elkaar dan eerder als origineel beoordelen.” Als ze in het vooroverleg weerstand proeft, liet ze daarom soms een medebestuurder haar idee inbrengen. “Dat is eigenlijk niet goed”, bekent ze schuldbewust.

Toen zij in Twente studeerde was ze de enige vrouwelijke student elektrotechniek in haar jaar. Ze was de eerste vrouw die daar afstudeerde. Ze heeft er slechte ervaringen opgedaan als vrouw en ook in haar werk in mannengemeenschappen.
Over haar wapenfeiten moet ze even nadenken. “Want alles gaat in overleg en met de meeste onderwerpen zit ik op de lijn van het waterschap.” Ze heeft zich bijvoorbeeld sterk gemaakt voor het terugdringen van chemische onkruidbestrijding. Ook heeft ze het initiatief genomen voor onderzoek naar de baten van de Europese Kaderrichtlijn Water.

Waterschapspartij

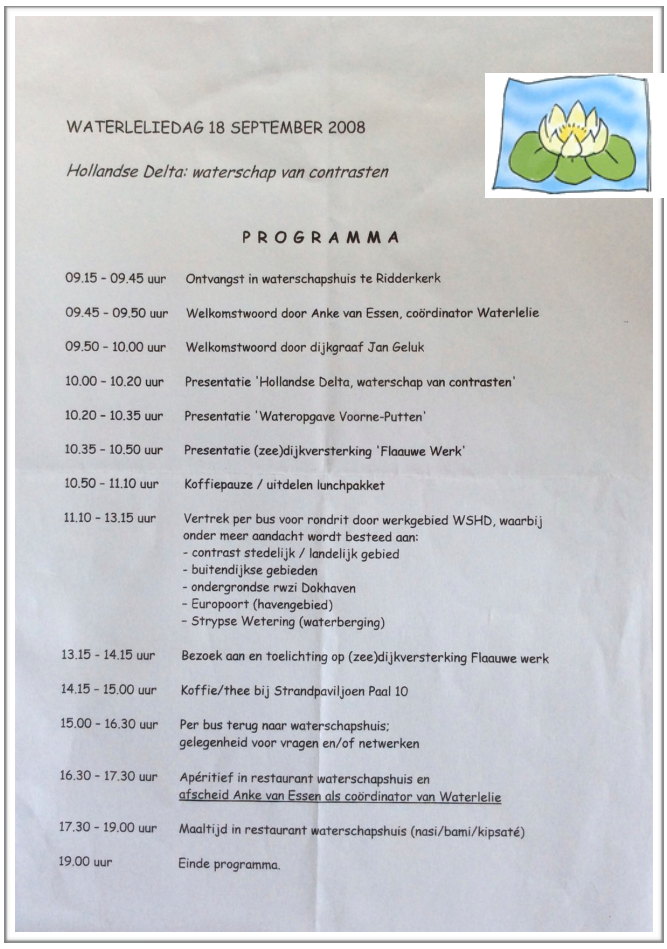
Van der Meulen heeft zich voor de komende verkiezingen kandidaat gesteld voor de Algemene Waterschapspartij. Zij heeft gemengde gevoelens over de invoering van het nieuwe lijstenstelsel, waardoor nu ook politieke partijen meedoen. “Het fijne van de waterschappen was juist dat je echt goed kon samenwerken en je bezighouden met de relevante dingen. Zonder je te profileren ten koste van anderen zoals in de politiek vaak gebeurt.” Ook bij andere waterschappen is zo’n onafhankelijke partij opgericht.
Het blijkt moeilijk om vrouwen te werven, omdat velen denken dat mannen geschikter zijn. “Technische mensen zijn er al genoeg. Bovendien heb je daar het ambtelijk apparaat voor. De waterschappen hebben juist behoefte aan mensen die goed zijn in financiën of communicatie. Elke stem op een vrouw is meegenomen, want er zijn er gewoon te weinig!”
De Waterschapspartij heeft diversiteit hoog in het vaandel staan en streeft naar een afspiegeling van de maatschappij.

door Margriet Rutgers

Ir. Edith van der Meulen is in 1950 geboren in Rotterdam
Woont: in Apeldoorn
Is: lid Dagelijks Bestuur (DB) Waterschap Veluwe
Opleiding: Elektrotechniek aan Technische Hogeschool Twente (nu: TU Twente)
Carrière: systeemontwerper, docent wiskunde en informatica, organisatieadviseur
Persoonlijk: woont samen, een dochter van 28 en een zoon van 26
Lid vrouwenorganisatie: o.a. NVVH-vrouwennetwerk, Waterlelie
Motto: Regenwater is een zegen, die wij niet genoeg waarderen. Omdat we te vaak nog het als vuil rioleren.

(Bron: Website Nationale Vrouwen Raad, 2008)

Waterschap Hollandse Delta
18 september 2008

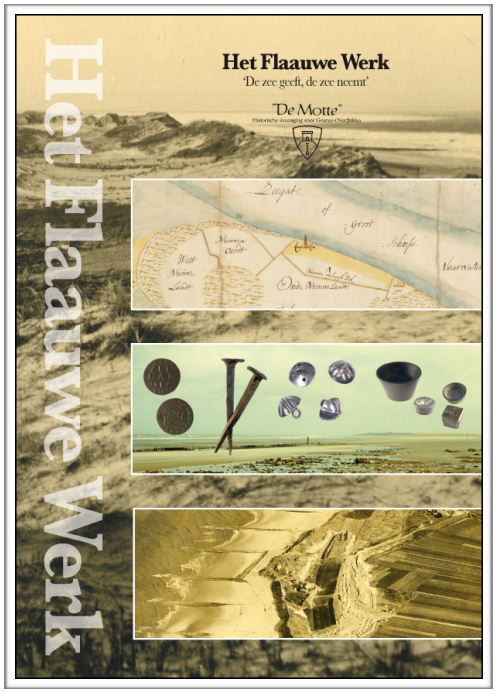

WATERLELIEDAG 18 SEPTEMBER 2008

Hollandse Delta: waterschap van contrasten

PROGRAMMA

09.15 - 09.45 uur	Ontvangst in waterschapshuis te Ridderkerk
09.45 - 09.50 uur	Welkomstwoord door Anke van Essen, coördinator Waterlelie
09.50 - 10.00 uur	Welkomstwoord door dijkgraaf Jan Geluk
10.00 - 10.20 uur	Presentatie 'Hollandse Delta, waterschap van contrasten'
10.20 - 10.35 uur	Presentatie 'Wateropgave Voorne-Putten'
10.35 - 10.50 uur	Presentatie (zee)dijkversterking 'Flaauwe Werk'
10.50 - 11.10 uur	Koffiepauze / uitdelen lunchpakket
11.10 - 13.15 uur	Vertrek per bus voor rondrit door werkgebied WSHD, waarbij onder meer aandacht wordt besteed aan: - contrast stedelijk / landelijk gebied - buitendijkse gebieden - ondergrondse rwzi Dokhaven - Europoort (havengebied) - Strypse Wetering (waterberging)
13.15 - 14.15 uur	Bezoek aan en toelichting op (zee)dijkversterking Flaauwe werk
14.15 - 15.00 uur	Koffie/thee bij Strandpaviljoen Paal 10
15.00 - 16.30 uur	Per bus terug naar waterschapshuis; gelegenheid voor vragen en/of netwerken
16.30 - 17.30 uur	Apéritief in restaurant waterschapshuis en afscheid Anke van Essen als coördinator van Waterlelie
17.30 - 19.00 uur	Maaltijd in restaurant waterschapshuis (nasi/bami/kipsaté)
19.00 uur	Einde programma.

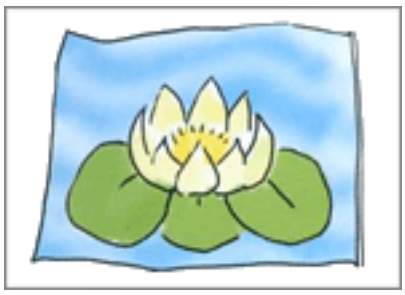

Bezoek dijkverbetering Flaauwe Werk.

Coördinator Anke neemt afscheid met een Koninklijke Onderscheiding, uitgereikt door burgemeester Salet.

18e Waterleliedag Ridderkerk

Op 18 september 2008 waren de Waterlelies te gast bij waterschap Hollandse Delta. Aan het einde van de middag werd afscheid genomen van Anke van Essen, sinds 2003 - samen met Leonie - coördinator van Waterlelie. Op de site van de Nationale Vrouwen Raad doet Jeannine Engels, lid van het algemeen bestuur van Delfland, verslag van deze dag:

Circa veertig vrouwelijke waterschapsbestuurders kwamen op 18 september bijeen in Ridderkerk, de nieuwe zetel van waterschap Hollandse Delta. Daar ontving de dijkgraaf, de heer Jan Geluk, de dames hartelijk. Anneke van Veen - tot voor kort dagelijks bestuurslid - gaf een helder inzicht in het karakter van dit waterschap: enerzijds zeer verstedelijkt gebied en anderzijds platteland; dat stelt zeer verschillende eisen. Daarna kregen de Waterlelies uitleg over de dijkversterking bij het Flaauwe Werk op Goeree en over het herstel van de Strypse Wetering op Voorne. 's Middags werden deze gebieden bekeken.

Aan het eind van de dag kwamen de Waterlelies terug in het gemeenlandshuis. Daar aangekomen bleken er enkele hoogwaardigheidsbeklederste zijn, maar ook de kinderen en kleinkinderen van Anke van Essen, coördinator van Waterlelie. De burgemeester van Spijkenisse, mevrouw Salet, hield een toespraak waarin de vele verdiensten van Anke, onder andere voor de Waterlelies, onder de loep werden genomen. Onder luid applaus speldde zij daarna Anke de speld op die hoort bij de benoeming tot Lid in de Orde van Oranje-Nassau. Een feestelijk slot dus.

Jeanine Engels, algemeen bestuurslid hoogheemraadschap Delfland.

(Bron: Website Waterlelie)

’Vrouwen zijn flexibeler’
Interview met Anke van Essen

Besturen zit haar in het bloed. Gedreven kijkt Anke van Essen terug op haar verschillende bestuursfuncties. “Na mijn huwelijk ben ik op Voorne Putten gaan wonen en kreeg twee kinderen. Daar was geen werk op mijn terrein. Dus ben ik al vroeg begonnen met bestuursfuncties in de kinderopvang tot in de overkoepelende Schoolraad van Spijkenisse.” Veel later werd ze bestuurslid van D66, afdeling Spijkenisse. Via haar lidmaatschap van de steunfractie van D66 kwam zij in contact met ruimtelijke ordening. “Ik deed mee met commissievergaderingen over dat onderwerp. Een Statenlid polste me vervolgens of ik zin had om me kandidaat te stellen voor het waterschap en nodigde me uit voor een bijeenkomst. Die vond ik heel boeiend.”
Zo gebeurde het dat Van Essen in 1995, door de gemeenteraad, werd gekandideerd voor het waterschap. Door het Algemeen Bestuur werd zij gekozen tot heemraad (lid) van het Dagelijks Bestuur (college van dijkgraaf en heemraden). Na vijf jaar werd zij automatisch herkozen tot heemraad, omdat zij de meeste stemmen kreeg. Ze heeft die functie tot 2005 uitgeoefend en is sindsdien gewoon Algemeen Bestuurslid.

Aantrekkelijk
Het aantrekkelijke van een waterschap is dat het om een functionele organisatie gaat. “Je beslist om iets uit te voeren en dan gebeurt dat ook. Niet zoals in de politiek, waar regelmatig beslissingen worden genomen die later weer worden teruggedraaid of ‘omgebogen’.”
Wat heeft ze geleerd van het waterschapsbestuur? Kordaat: “Blijf vooral jezelf! En zoek elkaar op als vrouwen. Net als bij het ‘oldboys’-netwerk zijn ook de wandelgangen voor vrouwen heel belangrijk. Om ervaringen uit te wisselen en kennis op te doen. De nieuwe bestuursleden in het nog te vormen waterschapsbestuur krijgen cursussen en een jaar lang begeleiding aangeboden. Vanuit het project van de Nederlandse Vrouwen Raad en vanuit het waterschap zelf.”

Na al die jaren loopt bestuurslid Anke van Essen nog steeds warm voor het waterschap. “Het is bijzonder. Je bent bezig met onderwerpen, waarvan je echt resultaat ziet. En als natuurmens kom je ook aan je trekken, want de natuur, het water is ons uitgangspunt. Gelukkig groeit de laatste tijd het respect voor water. Niet alleen het platteland, maar ook de steden ervaren de macht van het water. We gaan ons steeds meer aanpassen aan de loop van het water in plaats van andersom.

Steden moeten bijvoorbeeld zorgen voor goede opvang en afwatering van grote hoosbuien die anders overlast veroorzaken. Rotterdam is bijvoorbeeld bezig met aanleg van zogenoemde groene daken om het regenwater vertraagd op te kunnen vangen."
Haar tip voor geïnteresseerde vrouwen: "Oriënteer je eens bij een waterschap en ontdek wat er zoal omgaat. Behalve de natuur, kom je er de hele maatschappij tegen, omdat je overal mee te maken krijgt. Je kunt er je kennis uit je bedrijf of organisatie inzetten en je krijgt er brede bestuurservaring voor terug. Altijd goed voor je carrière."

Gezond verstand
De bestuurster benadrukt dat een technische opleiding niet noodzakelijk is. "Dan duik je soms teveel in de diepte. En dat schiet niet op! Het gaat juist om besturen op hoofdlijnen én een dosis gezond verstand." Dat neemt niet weg dat de waterschapsmannen vreemd aankijken tegen haar achtergrond. Als zij gewoontegetrouw naar haar opleiding vragen, zijn ze altijd verbaasd over haar antwoord kunstgeschiedenis. "Ik zeg er altijd bij dat ik ruime bestuurservaring heb. Als bestuur wil je toch gewoon weten: Hoe zit het kostenplaatje in elkaar, wat is het tijdpad en welke obstakels kunnen we tegenkomen?"

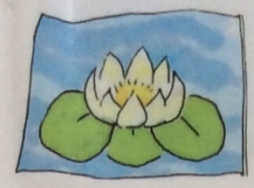
Flexibeler
Ze roept vrouwen op zich kandidaat te stellen of te stemmen op een vrouw. Nu is 11% van de bestuursleden van waterschappen een vrouw. De cultuur zal dan verbeteren. Ook kan je samen meer bereiken en eventueel 'een-tweetjes' sluiten over in te brengen onderwerpen. Te vaak zijn ervaren vrouwen gepasseerd bij verkiezingen. "Ik heb vrouwen uit landbouworganisaties ontmoet, die veel ervaring hadden met waterbeheer en een goede praktische inbreng hadden in het bestuur. Ik was verbijsterd dat zij niet voldoende stemmen kregen." Daarnaast willen mannen zich vaker te strak aan de regels houden. "Vrouwen zijn flexibeler als het echt nodig is om alsnog een betere oplossing te kiezen."
Haar waterschapsbestuur geeft leiding aan 550 mensen. De omvang verschilt per regio. "Ik vind het heel belangrijk dat nieuwe bestuurders met hun benen nog midden in de maatschappij staan, en zo hun kennis en ervaring kunnen inbrengen in het waterschap. Omgekeerd kan een bestuurder profiteren van de kennis die zij bij het waterschap vergaart. Want, zoals gezegd, de hele maatschappij is erin vertegenwoordigd."

door Margriet Rutgers

Anke van Essen is in 1940 geboren in Batavia
Is: lid Algemeen Bestuur (AB) Waterschap Hollandse Delta
Woonplaats: Spijkenisse
Opleiding: HBS-A; docentopleiding kunstgeschiedenis en kunstnaaldvakken
Carrière: kort docentschap, drie jaar ontwerpafdeling wolfabriek, bestuursfuncties in onderwijs en politiek
Persoonlijk: weduwe sinds 1985, een dochter van 39 en een zoon van 37
Lid vrouwenorganisatie: Coördinator netwerk van vrouwen in waterschapsbesturen 'Waterlelie'
Motto: diversiteit zorgt voor meerwaarde van de besluitvorming

(Bron: Website Nederlandse Vrouwen Raad, 2008)

Waterschap Groot Salland

Nederlandse Vrouwen Raad

WATERLELIE

NETWERK VAN VROUWEN IN WATERSCHAPSBESTUREN

Felicitatiebijeenkomst

Voor alle gekozen vrouwelijke waterschapsbestuurders

Datum:	Zaterdag 7 februari 2009
Plaats:	In het gebouw van het waterschap Groot Salland
Adres:	Dr. van Thienenweg , 8025 AL Zwolle
telefoon:	038-455 72 00
Aanmelding	bij Ineke Bijl per email: ibijl@wgs.nl

Programma:

13.00 uur:	Inloop, koffie/thee
13.30 uur:	Welkom door Mea van Ravesteyn, voorzitter van de Stuurgroep "Water zoekt Vrouw".
13.40 uur:	Marga Kool, Dijkgraaf van het waterschap Reest en Wieden, spreekt de gekozenen toe.
13.50 uur:	Anke van Essen en Leonie Brunink van Waterlelie vertellen over de activiteiten van Waterlelie als netwerk van vrouwelijke waterschapsbestuurders. Gelegenheid om uw reactie en wensen mee te geven.
14.00 uur:	Kennismaking met elkaar
14.30 uur:	Workshops. Er worden 3 workshops aangeboden door ervaren trainers op dit gebied. U krijgt tips over het functioneren in een waterschapsbestuur. Er wordt aandacht besteed aan: het spreken in een grote groep, je standpunt duidelijk naar voren brengen en argumenteren. De ervaringen van ervaren waterschapsbestuurders worden uitgewisseld met nieuwe bestuurders.
16.30 uur:	Afsluiting met drankje.

Dagvoorzitter is: Mea van Ravesteyn-Kramer, voorzitter Stuurgroep Water zoekt Vrouw; bestuurslid NVR, ervaren waterschapsbestuurder

Benoordenhoutseweg 23 2596 BA Den Haag T +31 (0)70 3469304 F +31 (0)70 3459346 info@de-nvr.nl
www.nederlandsevrouwenraad.nl

Felicitatiebijeenkomst 7 februari 2009 in Zwolle

"Meissie, het is je gelukt!", zei de vader van Marga Kool toen ze vertelde dat ze was aangenomen als dijkgraaf van waterschap Reest en Wieden. Marga, op dit moment de enige vrouwelijke dijkgraaf in ons land, sprak op de Felicitatiebijeenkomst van het project 'Water zoekt vrouw' op zaterdag 7 februari 2009. De Nederlandse Vrouwen Raad en Waterlelie organiseerden deze bijeenkomst om de vrouwen te feliciteren die het gelukt is om in het bestuur van een waterschap te komen. De omstreeks vijftig aanwezige vrouwen waren blij met dit initiatief en lieten zich er ook heel positief over uit. Het was een goede bijeenkomst in het gebouw van waterschap Groot Salland in Zwolle waar we te gast waren.

Water zoekt Vrouw met Marga en Mea.

Dagvoorzitter was Mea van Ravesteijn-Kramer, bestuurder van de Nederlandse Vrouwen Raad en oud-waterschapsbestuurder. Zij vertelde over het project 'Water zoekt vrouw' en de samenwerkingspartners daarin. Ze stelde de verschillende aanwezige sprekers voor en gaf Karin Nobel, stagiaire bij de NVR voor 'vrouwen in besturen', de gelegenheid haar onderzoek toe te lichten. Karin gaat onderzoek doen onder de bestuurders van de waterschappen en wil daarom deze dag gebruiken om contacten te leggen en afspraken te maken voor interviews. Karin ging die middag met een hele rij afspraken naar huis.
Hans de Jong, bestuurder van Groot Salland, trad op als gastheer en heette iedereen van harte welkom. Hij vertelde over het waterschap, dat vorig jaar haar 700-jarig bestaan vierde, en over het fantastische werk als bestuurder in deze boeiende tijd vanwege de klimaatveranderingen. Waterschap Groot Salland heeft te maken met grote rivieren en het IJsselmeer. Op het logo van het waterschap staat de kievitsbloem of Zwolse tulp, een heel gevoelig en zeldzaam bloemetje, dat alleen met heel goed natuurbeheer kan blijven bestaan. Hans de Jong gaf met enige trots aan dat Godelieve Wijffels, die zich enthousiast voor Waterlelie inzet, uit dit waterschap afkomstig is. Ten slotte deed hij de suggestie om naast de Waterlelie voor vrouwelijke waterschapbestuurders, de Lisdodde op te richten voor mannelijke waterschapbestuurders. Wel een leuk idee, maar later deed Marga Kool - zie verderop in dit verslag - een andere suggestie. Hans de Jong wenste alle aanwezigen veel succes bij hun belangrijke taak in het bestuur van de waterschappen.

Inhaalslag nodig

Marga Kool hield een inspirerend verhaal. Eerst iets over haar loopbaan: van lerares werd ze gemeenteraadslid, statenlid, gedeputeerde en daarna dijkgraaf. Volksvertegenwoordiger zijn is de mooiste taak die er is. Als vrouw moet je je plek opeisen, inbreng leveren op je eigen, vrouwelijke manier. Die gedachte is nog niet echt overal gerealiseerd. Wat ervoor nodig is, is elkaar bemoedigen. In de waterschappen is de ideale situatie nog niet bereikt als het gaat om een evenwichtige verdeling van mannen en vrouwen in de besturen. Er is een inhaalslag voor nodig.

Marga's ouders waren boeren. Toen ze solliciteerde als dijkgraaf, was de reactie van haar vader: 'Denk je dat je een kans maakt?' Toen ze vertelde dat ze was aangenomen, zei haar vader: 'Meissie, het is je gelukt!' Maar we zijn er nog niet. Als we kijken naar de 59 DB-functies, dan zien we dat er 44 mannen en 15 vrouwen in de dagelijkse besturen zitten. Ook in de gemeenten zitten slechts 20% vrouwelijke wethouders. Vrouwen kunnen niet gemist worden. In gemengde besturen heerst een andere sfeer: minder 'oude jongens krentenbrood', quasi-daadkrachtig geblaat en het overtroeven in flinkigheid. Vrouwen zoeken over het algemeen meer naar consensus, hebben aandacht voor communicatie, leven mee met anderen. De valkuil voor vrouwen is dat ze de neiging hebben om zich aan te passen en bijvoorbeeld meegaan in de mannelijke manier van vergaderen, in het flink en daadkrachtig zijn. Het advies van Marga is: "wees niet krampachtig, verlies jezelf niet. Wees stevig maar niet hoekig, wees assertief maar niet stekelig." Vrouwen kunnen ook onvriendelijk zijn: als we er eenmaal zitten, willen we er liever niemand meer bij.

De vraag of we de volgende keer bij de verkiezingen weer deze verhouding van mannen en vrouwen willen, moeten we nu al stellen. En we moeten besluiten welke actie we daarop gaan ondernemen. Veel vrouwen willen geen kandidaat zijn. "Ga ze overhalen, verleiden, ga afspraken maken en sla nu je slag. Vrouwen staan open voor vernieuwing. U kunt, binnen Waterlelie, over de grenzen van de waterschappen heen kijken. Dat is een groot voordeel als het gaat om vernieuwing van de waterschappen."

En voor Hans de Jong had Marga de suggestie: "Richt de 'vrienden van Waterlelie' op. Steun de vrouwen, denk mee, werk mee aan de inhaalslag."

Presentatie Waterlelie

Na deze woorden was het woord aan Anke van Essen en Leonie Bruggink die als coördinator van Waterlelie alle vrouwen hartelijk feliciteerden. Er was ook applaus voor Heiltje Duijster, die als vrijwilliger veel tijd heeft gestoken in het bijhouden van de website van Waterlelie. Aan de hand van een Powerpoint-presentatie ging Leonie in op de activiteiten van Waterlelie als netwerkorganisatie van vrouwelijke waterschapsbestuurders. Ze vertelde over de komende netwerkdagen, cursussen, de website, de bezoeken aan de waterschappen en de begeleiding van ervaren vrouwelijke waterschapbestuurders voor de nieuwe bestuurders.

Om dit alles te organiseren, vroeg ze om de inzet van nieuwe vrouwen, mede omdat Anke van Essen ermee gaat stoppen. Anke heeft zich vele jaren ingezet voor de waterschappen en voor Waterlelie en gaat nu andere dingen doen. Iedereen die er iets voor voelt om de netwerkbijeenkomsten mee te organiseren kan zich opgeven bij Leonie. Alle waterschapbestuurders kregen een rugzakje met het logo van Waterlelie erop. Anke vertelde dat dit ook een symbolische betekenis heeft. "In je rugzak stop je al je kennis en ervaring en daar put je uit. Vandaag kan die rugzak al een beetje gevuld worden met het informatiemateriaal dat voor iedereen klaar ligt."

Resultaten campagne

Aan het eind van dit plenaire deel gaf Mea van Ravesteijn-Kramer nog even het woord aan Lotte Wouters, beleidsmedewerker bij de NVR en projectleider van 'Water zoekt vrouw', om de resultaten van de campagne bekend te maken. Lotte vertelde over de fasen in de campagne: over het informeren van vrouwen in regionale bijeenkomsten over waterschappen en over de verkiezingen, over het zoeken naar goede kandidaten, over workshops en trainingen voor de vrouwelijke kandidaten, over de campagne gericht op het gaan stemmen en liefst op een vrouw. Ze deelde de uitslagen van de verkiezingen op papier uit. Het aantal vrouwen in de besturen vóór en na de verkiezingen is niet goed te vergelijken. Er was een andere manier van verkiezingen, namelijk met lijsten waar je als kandidaat zo hoog mogelijk op moest zien te komen, en het aantal bestuursleden per waterschap is veranderd en een stuk minder geworden. Naast de gekozen bestuurders zijn er ook de zogeheten 'geborgde zetels' die worden ingevuld door de Kamers van Koophandel, Wat opvalt in de cijfers: het aantal vrouwen inclusief de geborgde zetels is 19% gebleven, maar als we de geborgde zetels niet meetellen, is het percentage gemiddeld 24%.

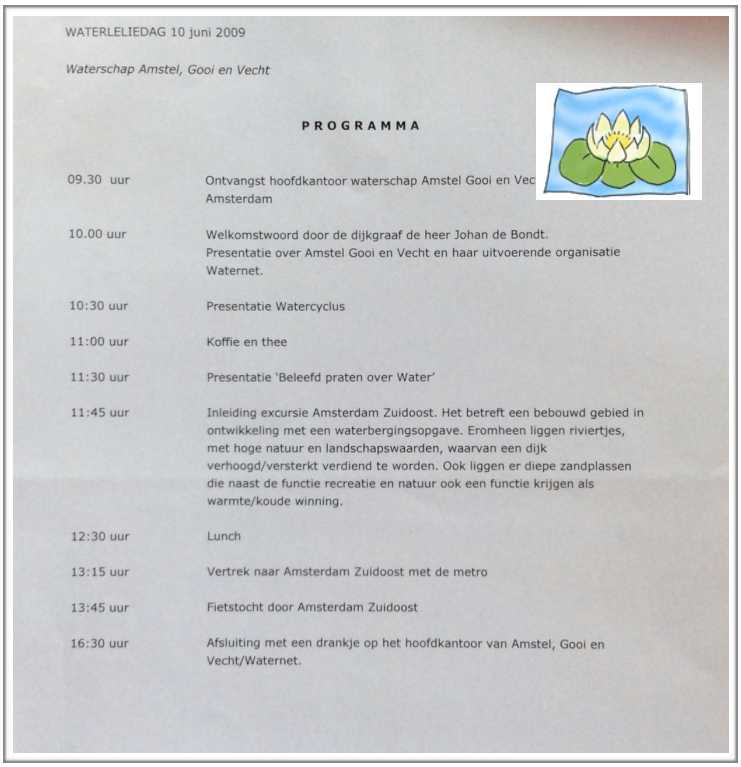
Naast de gekozen bestuurders zijn er ook de zogeheten 'geborgde zetels' die worden ingevuld door de Kamers van Koophandel, Bosschappen, en LTO-organisaties. Daar hadden we in de campagne weinig greep op. De verkiezingen zijn relatief gunstig gebleken voor vrouwen. Heel interessant is natuurlijk hoeveel vrouwen er met voorkeursstemmen zijn gekozen. Een aantal hiervan zit in de zaal. De resultaten verschillen ook per regio. In Zeeland en Overijssel is de campagne succesvol geweest. Karin gaat in haar onderzoek uitzoeken welke succesfactoren en belemmeringen er waren voor vrouwen voor het verkrijgen van een bestuursfunctie.

Mea sloot de bijeenkomst plenair af. Dieny Scheffer, voorzitter van de Nederlandse Vrouwen Raad, was bij deze bijeenkomst aanwezig en wenste alle vrouwen namens de NVR heel veel succes in de waterschapsbesturen.

Tekst: Lotte Wouters en Karin Nobel

(Bron: Website Waterlelie)

Waterschap Amstel, Gooi en Vecht 10 juni 2009

WATERLELIEDAG 10 juni 2009

Waterschap Amstel, Gooi en Vecht

PROGRAMMA

09.30 uur	Ontvangst hoofdkantoor waterschap Amstel Gooi en Vec Amsterdam
10.00 uur	Welkomstwoord door de dijkgraaf de heer Johan de Bondt. Presentatie over Amstel Gooi en Vecht en haar uitvoerende organisatie Waternet.
10:30 uur	Presentatie Watercyclus
11:00 uur	Koffie en thee
11:30 uur	Presentatie 'Beleefd praten over Water'
11:45 uur	Inleiding excursie Amsterdam Zuidoost. Het betreft een bebouwd gebied in ontwikkeling met een waterbergingsopgave. Eromheen liggen riviertjes, met hoge natuur en landschapswaarden, waarvan een dijk verhoogd/versterkt verdiend te worden. Ook liggen er diepe zandplassen die naast de functie recreatie en natuur ook een functie krijgen als warmte/koude winning.
12:30 uur	Lunch
13:15 uur	Vertrek naar Amsterdam Zuidoost met de metro
13:45 uur	Fietstocht door Amsterdam Zuidoost
16:30 uur	Afsluiting met een drankje op het hoofdkantoor van Amstel, Gooi en Vecht/Waternet.

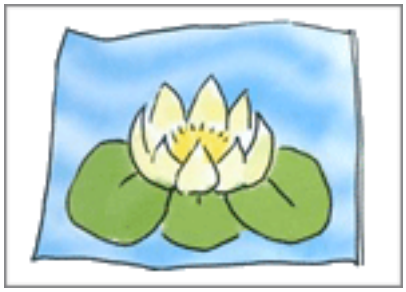
Lammy opent de bijeenkomst.

Excursie door Amsterdam Zuidoost, want waar bergen we het water?

19e Waterleliedag Amsterdam

Op de eerste Waterleliedag van deze bestuursperiode werden we ontvangen door loco-dijkgraaf Lammy Garming van Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht in Amsterdam. Vele nieuwe dames maakten kennis met elkaar en met hen die al meerdere jaren bestuurder bij een waterschap waren. Diverse dames hadden de aangeboden cursussen in het kader van het project 'Water zoekt Vrouw' gevolgd en de felicitatiebijeenkomst op 7 februari bezocht, waardoor zij zich niet helemaal meer vreemd voelden.

Lammy Garming heeft haar waterschap gepresenteerd. Als enige waterschap heeft AGV met een gemeente (Amsterdam) een ambtelijke uitvoeringsorganisatie gevormd op de werkgebieden riolering, drinkwater en grondwater: Waternet. Gedeelde kennis en bedrijfsvoering onder één dak; dat geeft schaalvoordelen en bespaart vele miljoenen.

Hoofd marketing Annemarie Kornman van AGV/Waternet maakte duidelijk wat bedoeld werd met 'Beleefd praten over water'. Leef je in in wat er bij de mensen speelt als het gaat om water en kijk hoe je ze daar interactief bij kunt betrekken. Zorg ervoor dat je het proces daarbij goed aanpakt. Rob Ververs van AGV/Waternet lichtte watervraagstukken en de ruimtelijke ordening toe. De geschiedenis van het ontstaan van De Bijlmer (eerste pogingen tot drooglegging in 1749) en de huidige grondwaterproblematiek waren de inleiding tot de fietstocht 's middags.

Lida Schelwald-van der Kley, DB-lid van Waterschap Zuiderzeeland, had een boek geschreven over 'Water & Culture'. Vele landen waren daarvoor bezocht. Gelukkig kon zij in een kort tijdsbestek vertellen over water in de wereld, de schaarste, de overvloed, de beleving van water in traditionele culturen. Kortom, hoe belangrijk water is. Lida had voor alle deelnemers een exemplaar ter beschikking, waarvoor dank. Na de goedverzorgde lunch zijn we op de fiets gestapt. Onder zonnige en droge omstandigheden hebben we Amsterdan-Zuidoost bezocht. Tot slot hebben we onder het genot van een drankje en heerlijke hapjes nagepraat over deze dag die goed was voorbereid door de dames Gabriele van der Linden en José van der Loos (AGV/Waternet) en de sprekers.

Hartelijk dank aan Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht voor de gastvrijheid en het boek over de geschiedenis van het waterschap en hartelijk dank aan Lammy Garming voor deze indrukwekkende en leerzame 19e Waterleliedag.

(Bron: Website Waterlelie)

’Benut je talenten’
Interview Lammy Garming

Ze heeft haar hart verpand aan het landschap. Als landschapontwerper en bij de provincie Noord-Holland hield ze zich bezig met natuur en recreatie. Het waterschapsbestuur is voor Lammy Garming een mooie voortzetting van ‘bezig zijn met buiten’ en ‘contact met mensen’. Zij combineert haar bestuurswerk met haar eigen bureau voor advies en coaching in bestuur. “Potentiële kandidaten die overwegen te gaan besturen, moeten van tevoren nagaan waar hun belangstelling precies ligt. Wil je iets betekenen voor de mensen en bedrijven in je gebied? Kijk je graag naar de toekomst? Jouw kwaliteit wordt namelijk toegevoegd aan de kwaliteiten van de andere teamleden.” Ook is het goed als je nieuwsgierig bent, je in de materie wilt verdiepen. Een valkuil voor vrouwen is dat ze alles van tevoren willen weten. “Heb het lef om gewoon te beginnen. Van de praktijk kan je veel leren,” verzekert Garming. Profiteer van de kennismakingstijd het eerste jaar. Zoek een interne praatpaal én steun van buiten. Dat doen mannelijke bestuurders ook.

Richting uitstippelen
Na vijf jaar Algemeen Bestuur stapte zij in 2003 over naar het Dagelijks Bestuur. Het DB verzorgt zowel de voorbereiding als de uitvoering van de hoofdlijnen, die door het Algemeen Bestuur worden uitgezet. Als voorbeeld noemt Garming waterpeilbesluiten. Dat zijn de vast te stellen waterhoogtes in de binnenwateren. Die hoogtes zijn afhankelijk van de functie van het water en of het om landbouw-, natuur- of stedelijk gebied gaat. Op de DB-vergaderingen worden beleidslijnen van het AB voorbereid. Is dit de goede richting? Daarnaast bespreekt het DB allerlei praktische kwesties. “We hebben bijvoorbeeld een watergebied dat geboekt staat als boezem (berging). Maar het wordt al lang niet meer als zodanig gebruikt. Voor de ecologie is het beter om die bergingsfunctie op te heffen, bovendien is het goedkoper. We laten dit door ambtenaren uitzoeken. Daarnaast voeren we richtinggevende gesprekken met projectleiders met vragen als: Heeft het bijzondere risico’s? Wat is het effect na 20 jaar?
Elk bestuurslid kiest een paar aandachtsgebieden. Garming doet onder meer ruimtelijke ordening, recreatie en watergebiedsplannen. Het DB en de dijkgraaf vergaderen een halve dag per week. Inclusief voorbereidingstijd en overleg vergt het werk ongeveer een halve werkweek. Het wordt betaald. Daarnaast heeft zij sinds 2003 haar eigen bureau voor advies en coaching.

Meewerken aan vernieuwing
Ze is er trots op dat haar waterschap, Amstel, Gooi en Vecht (AGV), gericht is op innovatie. “Hoe komen we tot slimme oplossingen?” Als voorbeeld van zo’n innovatief project noemt zij het project ‘Spongejob’. Dat gaat over de waterregulering in de Amsterdamse Zuid-As, een gebied met veel nieuwe wolkenkrabbers. “Wat doen we hier met het water? Bedacht is om de gebouwen deels als sponzen het water te laten vasthouden en later weer af te staan.” Echte obstakels is Garming niet tegengekomen. “Niets van gemerkt. Misschien omdat het AGV-waterschap meer vrouwelijke leden kent.” Ze merkt wel cultuurverschil bij vergaderingen met de overkoepelende Unie van Waterschappen. Dat is echt een ‘old boys network’. “Een gezelschap van veel grijze mannen, waarvan sommigen in een bijzin zeggen dat ze wel even iets regelen met de CDA-fractie, en zo soms zaken proberen door te drukken”, bekent ze. “Dat spel krijg je langzamerhand wel door. Houd goed in de gaten of er achterliggende belangen meespelen, als iets onverwachts dreigt te gebeuren. Mannen zijn vaak lid van allerlei clubjes, met soms tegenstrijdige belangen.” Een enkele keer werpt ze haar boerenachtergrond in de strijd, als het handig is om de suggestie van Amsterdamse arrogantie te bestrijden.

Gewoon oefenen
Het glazen plafond bestaat uit meerdere facetten. Het kan helpen als je goede voorbeelden hebt gehad. Haar moeder was de eerste vrouwelijke ouderling in Drenthe en bestuurslid bij de plattelandsvrouwen. Autonomie bevechten, blijkt nog steeds moeilijk voor veel vrouwen. “Het is vooral een kwestie van oefenen!” Zelf heeft ze ooit geoefend met functioneel kwaad worden op een wethouder, met wie ze in verschillende functies te maken had. “Soms moet je heel bewust een andere rol kiezen. Vrouwen kunnen leren om functie en persoon te scheiden en van het spel te genieten.”

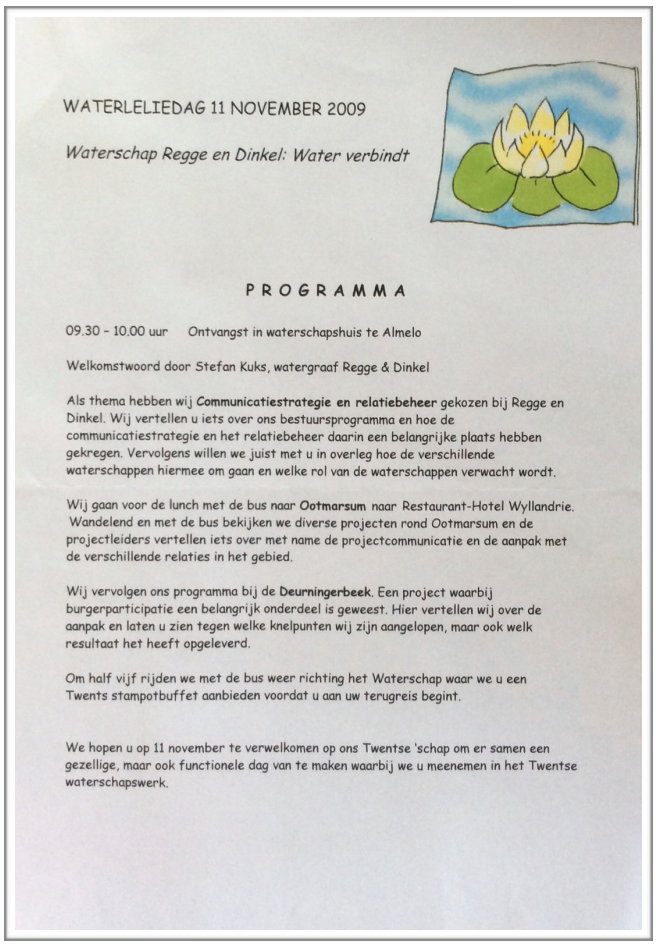
Als waterschapsbestuurder wil ze vernieuwend op de bres staan voor een beter landschap, natuur en milieu. Garming hoopt en verwacht dat meer vrouwen gaan besturen. Vrouwen hebben meer oog voor de maatschappelijke gevolgen van besluiten. Zij zijn sterker in het voeren van persoonlijke gesprekken. Bovendien blijkt uit onderzoek dat clubs met minstens 30% vrouwen betere kwaliteit leveren. Maar het allerbelangrijkste: “De maatschappij bestaat uit de helft mannen en de helft vrouwen. Dus moeten we samen de maatschappij besturen, ook in waterschapsland. We hebben elkaar nodig.”

door Margriet Rutgers

Ing. Lammy Garming is in 1947 geboren in Noordbarge (bij Emmen)
Woont: in Amsterdam
Is: lid Dagelijks Bestuur van Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vechtstreek
Opleiding: tuin- en landschapsarchitectuur, Master of Public Management, trainingen
Carrière: landschapsarchitect o.a. bij gemeente Haarlem en Amsterdam, managementfuncties bij provincie Noord-Holland, gemeentesecretaris op Goeree Overflakkee, bureau voor advies en coaching in bestuur
Persoonlijk: ongehuwd (weduwe)
Lid vrouwenorganisatie: de Soroptimisten
Motto: benut je talenten

(Bron: Website Nederlandse Vrouwen Raad, 2008)

Waterschap Regge en Dinkel
11 november 2009

WATERLELIEDAG 11 NOVEMBER 2009

Waterschap Regge en Dinkel: Water verbindt

PROGRAMMA

09.30 – 10.00 uur Ontvangst in waterschapshuis te Almelo

Welkomstwoord door Stefan Kuks, watergraaf Regge & Dinkel

Als thema hebben wij **Communicatiestrategie en relatiebeheer** gekozen bij Regge en Dinkel. Wij vertellen u iets over ons bestuursprogramma en hoe de communicatiestrategie en het relatiebeheer daarin een belangrijke plaats hebben gekregen. Vervolgens willen we juist met u in overleg hoe de verschillende waterschappen hiermee om gaan en welke rol van de waterschappen verwacht wordt.

Wij gaan voor de lunch met de bus naar **Ootmarsum** naar Restaurant-Hotel Wyllandrie. Wandelend en met de bus bekijken we diverse projecten rond Ootmarsum en de projectleiders vertellen iets over met name de projectcommunicatie en de aanpak met de verschillende relaties in het gebied.

Wij vervolgen ons programma bij de **Deurningerbeek**. Een project waarbij burgerparticipatie een belangrijk onderdeel is geweest. Hier vertellen wij over de aanpak en laten u zien tegen welke knelpunten wij zijn aangelopen, maar ook welk resultaat het heeft opgeleverd.

Om half vijf rijden we met de bus weer richting het Waterschap waar we u een Twents stampotbuffet aanbieden voordat u aan uw terugreis begint.

We hopen u op 11 november te verwelkomen op ons Twentse 'schap om er samen een gezellige, maar ook functionele dag van te maken waarbij we u meenemen in het Twentse waterschapswerk.

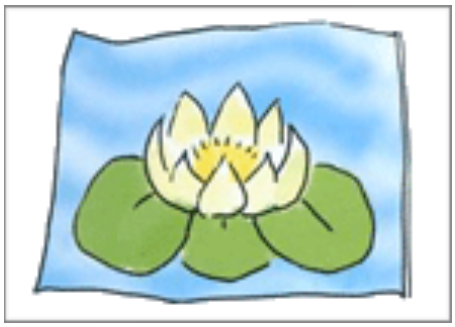

Lunchen in Ootmarsum en daarna een bezoek aan het project Deurningerbeek.

20e Waterleliedag Almelo

Op woensdag 11 november 2009 organiseerden de vrouwen van waterschap Regge en Dinkel de Waterleliedag. In de ochtend werd een Lagerhuisdebat gehouden en 's middags bezochten we Ootmarsum voor een leerzame wandeling langs de beken in het Overijssels landschap.

Allereerst werden we in het waterschapshuis toegesproken door Stefan Kuks, watergraaf van Regge en Dinkel.

Als thema was gekozen de communicatiestrategie en relatiebeheer. Dat vinden ze heel belangrijk bij Regge en Dinkel. Hoe gaan de verschillende waterschappen hiermee omgaan en welke rol wordt verwacht van de waterschappen. In een Lagerhuisdebat werd over dit onderwerp van gedachten gewisseld.

Voor de lunch gingen we met de bus naar Ootmarsum naar Restaurant-Hotel Wyllandrie. Wandelend en vanuit de bus bekeken we diverse projecten rond Ootmarsum. De projectleiders vertelden met name over de projectcommunicatie en de aanpak met de verschillende relaties in het gebied.

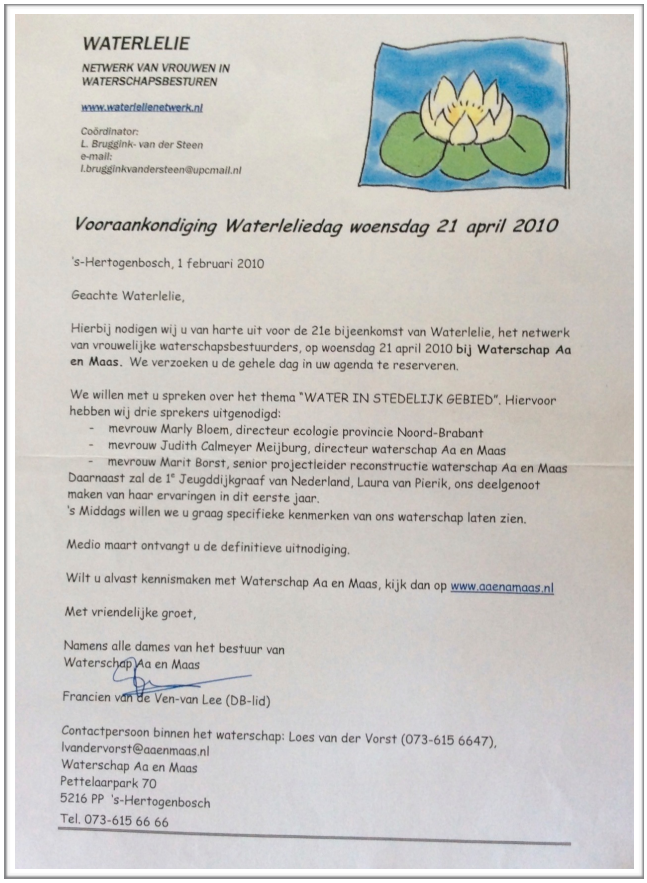
Wij vervolgden ons programma bij de Deurningerbeek. Een project waarbij burgerparticipatie een belangrijk onderdeel is geweest. De medewerkers van het waterschap lieten ons zien tegen welke knelpunten zij waren aangelopen en welk resultaat dat opleverde. Om half vijf reden we met de bus weer richting het waterschapskantoor. Daar stond voor ons een heerlijk Twents stamppotbuffet klaar.

Veel dank aan onze collega' s van dit Twentse waterschap. Het was een gezellige èn een prima inhoudelijke dag.

(Bron: Website Waterlelie)

Waterschap Aa en Maas
21 april 2010

WATERLELIE

NETWERK VAN VROUWEN IN WATERSCHAPSBESTUREN

www.waterlelienetwerk.nl

Coördinator:
L. Bruggink- van der Steen
e-mail:
l.brugginkvandersteen@upcmail.nl

Vooraankondiging Waterleliedag woensdag 21 april 2010

's-Hertogenbosch, 1 februari 2010

Geachte Waterlelie,

Hierbij nodigen wij u van harte uit voor de 21e bijeenkomst van Waterlelie, het netwerk van vrouwelijke waterschapsbestuurders, op woensdag 21 april 2010 **bij Waterschap Aa en Maas.** We verzoeken u de gehele dag in uw agenda te reserveren.

We willen met u spreken over het thema "WATER IN STEDELIJK GEBIED". Hiervoor hebben wij drie sprekers uitgenodigd:
- mevrouw Marly Bloem, directeur ecologie provincie Noord-Brabant
- mevrouw Judith Calmeyer Meijburg, directeur waterschap Aa en Maas
- mevrouw Marit Borst, senior projectleider reconstructie waterschap Aa en Maas

Daarnaast zal de 1e Jeugddijkgraaf van Nederland, Laura van Pierik, ons deelgenoot maken van haar ervaringen in dit eerste jaar.
's Middags willen we u graag specifieke kenmerken van ons waterschap laten zien.

Medio maart ontvangt u de definitieve uitnodiging.

Wilt u alvast kennismaken met Waterschap Aa en Maas, kijk dan op www.aenamaas.nl

Met vriendelijke groet,

Namens alle dames van het bestuur van
Waterschap Aa en Maas

Francien van de Ven-van Lee (DB-lid)

Contactpersoon binnen het waterschap: Loes van der Vorst (073-615 6647),
lvandervorst@aaenmaas.nl
Waterschap Aa en Maas
Pettelaarpark 70
5216 PP 's-Hertogenbosch
Tel. 073-615 66 66

Lammy en Femmy en Marjan.

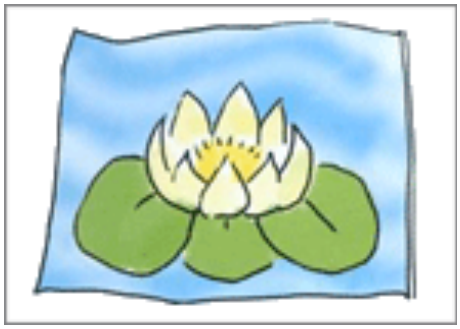
Jeugddijkgraaf Laura met Francien.

Rondvaart door Den Bosch en bezoek aan Kilsdonkse Molen.

21e Waterleliedag Den Bosch

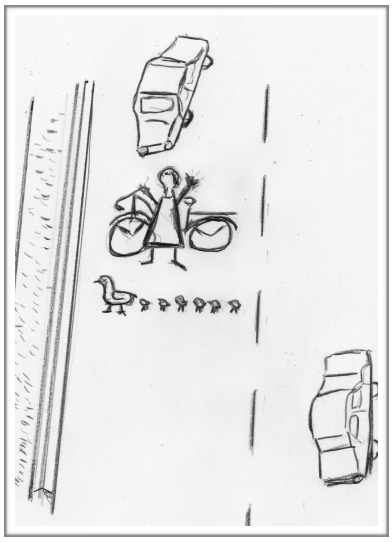
De eerste Waterleliedag in 2010 werd gehouden bij waterschap Aa en Maas in 's-Hertogenbosch. Onze Brabantse collega's zijn van links naar rechts: DB-lid Francien van de Ven-van Lee en de AB-leden Eva Eigenhuijsen, Ellen Niessen-Noordraven en Marianne van de Ven-Meulendijks.

Thema van de bijeenkomst was 'Water in het stedelijk gebied'. Hiervoor waren drie sprekers uitgenodigd:

- Marly Bloem, directeur ecologie provincie Brabant;
- Judith Calmeyer-Meijburg, directeur waterschap Aa en Maas;
- Marit Borst, senior projectmanager reconstructie waterschap Aa en Maas.

Daarnaast vertelde de eerste jeugddijkgraaf, Laura Pierik, ons over haar ervaringen in deze functie bij het Hoogheemraadschap van Delfland.

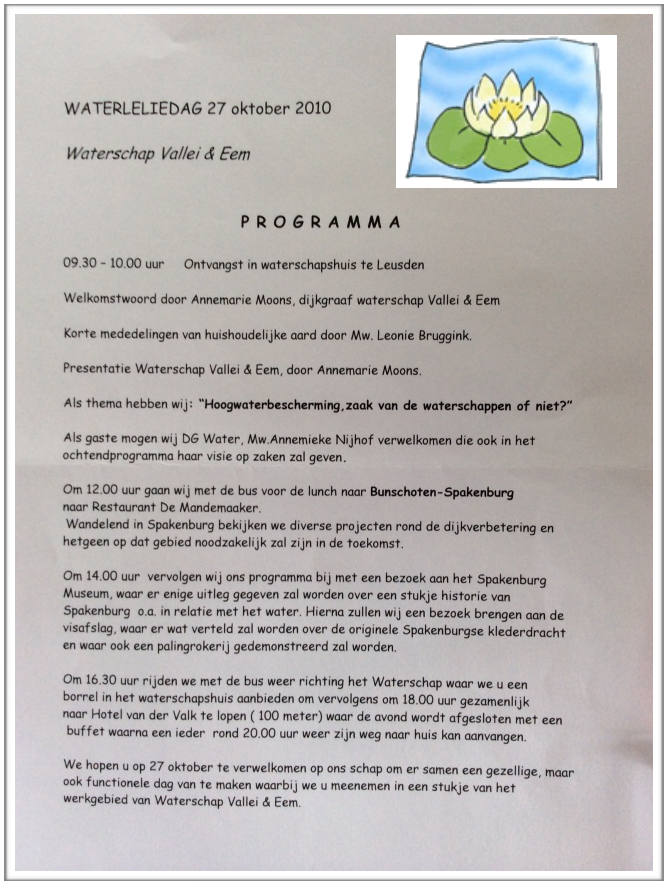
Na de lunch gingen we per bus naar het centrum van Den Bosch voor een rondvaart op de Binnendieze, daarna bezochten we de Kilsdonkse Molen in Heeswijk-Dinther. Ten slotte volgden een borrel en een afsluitend buffet in het Dorpsplein, het bedrijfsrestaurant van het waterschap.

Na afloop van de Waterleliedag in Den Bosch, op weg naar het station, zag Anita Slaats het volgende: "Vlak voor het drukke kruispunt waar we in en uit de boot waren gestapt, zag ik een mevrouw op straat staan, terwijl er een eend met jongen overstak. Een kuikentje lag op zijn rug voor de stoeprand. Ze pakte het op en zette dat bij de moeder met jongen neer. Die mevrouw was Waterlelie Marlies van Hulsentop van Rivierenland met haar stationsfiets! We hadden geen fototoestel bij de hand, dus ik heb het maar uitgetekend."

(Bron: Website Waterlelie)

Waterschap Vallei & Eem
27 oktober 2010

WATERLELIEDAG 27 oktober 2010

Waterschap Vallei & Eem

PROGRAMMA

09.30 - 10.00 uur Ontvangst in waterschapshuis te Leusden

Welkomstwoord door Annemarie Moons, dijkgraaf waterschap Vallei & Eem

Korte mededelingen van huishoudelijke aard door Mw. Leonie Bruggink.

Presentatie Waterschap Vallei & Eem, door Annemarie Moons.

Als thema hebben wij: **"Hoogwaterbescherming, zaak van de waterschappen of niet?"**

Als gaste mogen wij DG Water, Mw.Annemieke Nijhof verwelkomen die ook in het ochtendprogramma haar visie op zaken zal geven.

Om 12.00 uur gaan wij met de bus voor de lunch naar **Bunschoten-Spakenburg** naar Restaurant De Mandemaaker.
Wandelend in Spakenburg bekijken we diverse projecten rond de dijkverbetering en hetgeen op dat gebied noodzakelijk zal zijn in de toekomst.

Om 14.00 uur vervolgen wij ons programma bij met een bezoek aan het Spakenburg Museum, waar er enige uitleg gegeven zal worden over een stukje historie van Spakenburg o.a. in relatie met het water. Hierna zullen wij een bezoek brengen aan de visafslag, waar er wat verteld zal worden over de originele Spakenburgse klederdracht en waar ook een palingrokerij gedemonstreerd zal worden.

Om 16.30 uur rijden we met de bus weer richting het Waterschap waar we u een borrel in het waterschapshuis aanbieden om vervolgens om 18.00 uur gezamenlijk naar Hotel van der Valk te lopen (100 meter) waar de avond wordt afgesloten met een buffet waarna een ieder rond 20.00 uur weer zijn weg naar huis kan aanvangen.

We hopen u op 27 oktober te verwelkomen op ons schap om er samen een gezellige, maar ook functionele dag van te maken waarbij we u meenemen in een stukje van het werkgebied van Waterschap Vallei & Eem.

Opening dijkgraaf Annemarie Moons.

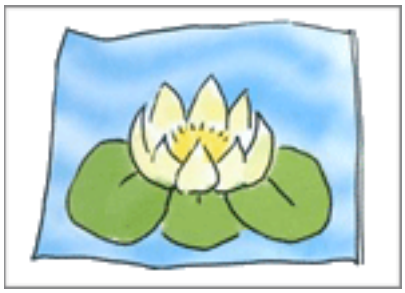
Annemieke Nijhof, DG Water.

In Bunschoten-Spakenburg.

22e Waterleliedag Leusden

De vrouwelijke bestuurders van Vallei & Eem, Annemarie Moons (dijkgraaf), Evelien Blom (DB), Marjan Brouwer (DB), Lineke van Bruggen en Franciska van Hierden (beiden AB), waren enthousiast over de hoge opkomst.

Dijkgraaf Annemarie Moons gaf de aftrap met een korte inleiding over het werkgebied van het waterschap. Vervolgens vertelde zij over het voornemen van waterschap Vallei & Eem en waterschap Veluwe om te fuseren. Hiervoor is onder meer een bestuurskrachtmeting uitgevoerd en Annemarie benadrukte dat waterschapsbestuurders absoluut veel baat hebben bij een dergelijk instrument.

Hoogwaterbescherming, zaak van de waterschappen of niet?

Annemieke Nijhof, directeur-generaal Water bij het ministerie van I&M, betoogde dat water geen politiek thema is (!) en dat de geldpot in Den Haag op is. In dat licht bezien vond zij het van groot belang dat waterschappen niet afhankelijk worden van de waan van de dag. Zij was ervan overtuigd dat waterschappen moeten blijven bestaan. Zij zag de kracht van de waterschappen in de deskundigheid, de directe relatie met de inwoners en in de gebiedskennis. Waterschappen weten wat nodig is om kwaliteit te leveren en kunnen dat gericht berekenen. Een reële gedachte is dat water het straks aflegt tegen asfalt, want een gat in het wegdek voelt de burger direct en een iets slechter wordende dijk niet. Annemieke zou het liefst een grondwetwijziging zien waarin duidelijk staat dat waterschappen er primair zijn voor de veiligheid, namelijk het dijkenbeheer. Zij adviseerde de waterschappen de komende tijd goed op te letten en alert te reageren op politieke ontwikkelingen.

Netwerken in Spakenburg

Het middaggedeelte werd gebruikt om met elkaar informeel van gedachten te wisselen over de gevolgen van de spoedwet, over het besturen van waterschappen en waar je als vrouwelijke bestuurder tegenaan loopt en over nog veel meer zaken. Dit gebeurde op locatie in Spakenburg, waar ook diverse projecten rond de dijkverbetering bekeken werden. Na een demonstratie palingroken, volgden een genoeglijke borrel en een heerlijk diner.

De volgende Waterleliedag is op 27 april 2011 bij waterschap Brabantse Delta in Breda.

(Bron: Website Waterlelie).

Waterschap Brabantse Delta
27 april 2011

WATERLELIEDAG 27 april 2011

Waterschap Brabantse Delta

PROGRAMMA

09.30 uur	Ontvangst in het poorthuis van het waterschap te Breda
10.00 uur	Welkomstwoord door Anke Dielissen, loco-dijkgraaf en Joseph Vos, dijkgraaf waterschap Brabantse Delta. Korte mededelingen van huishoudelijke aard door Mevr. Leonie Bruggink.
10.30 uur	Lezing over het waterschapsbestel door prof. mr. Marleen van Rijswick, hoogleraar Europees en nationaal waterrecht aan de Universiteit van Utrecht.
11.15 uur	Pauze
11.30 uur	Discussie "gevolgen van het wetsvoorstel indirecte verkiezingen voor het percentage vrouwen in waterschapsbesturen."
12.30 uur	Lunch in de brasserie.
14.00 uur	Vertrek per bus naar het informatiecentrum van het project "de Overdiepse Polder". In de Overdiepse Polder wordt een "Ruimte voor de Rivier" project gerealiseerd door het waterschap namens Rijkswaterstaat. Het bijzondere van dit project is dat op innovatieve wijze rekening wordt gehouden met de wensen van de bewoners. In het informatiecentrum wordt er een toelichting verzorgd door de projectleider mevrouw Maartje Thijssen en een bewoner van de Overdiepse Polder, mevrouw Yvonne Fleerakkers. Daarna rijden we per bus door het gebied.
16.00	Met de bus terug naar het Waterschap. Daar wordt nog een hapje en een drankje geserveerd in de brasserie en voor de geinteresseerden is er een korte rondleiding in het kasteel van Bouvigne.

Kasteel Bouvinge in Breda.

Waterschap Brabantse Delta

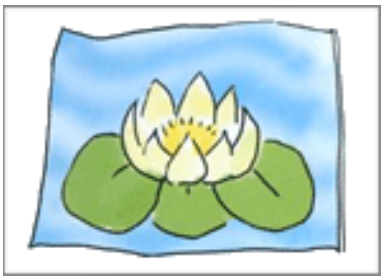
Water kleurt het leven

Anke (rechts) bedankt Marleen voor haar bijdrage aan deze Waterleliedag.

23e Waterleliedag Breda

Op woensdag 27 april 2011 stonden de deuren van waterschap Brabantse Delta voor ons open voor de 23e Waterleliedag. Om 10.00 uur werden we welkom geheten door dagelijks bestuurslid Anke Dielissen en dijkgraaf Joseph Vos.

Marleen van Rijswick, hoogleraar Europees en Nationaal waterrecht aan de Universiteit van Utrecht, hield een boeiende inleiding over een actueel onderwerp: Brengt het bestuursakkoord water ook beter waterbeheer? Na een korte pauze gaf Thea de Roos een toelichting op haar activiteiten als waterambassadeur van het A&O-fonds Waterschappen. Daarna discussieerden we over het wetsvoorstel indirecte verkiezingen in het genderperspectief.

Na de lunch volgde een excursie naar de Overdiepse Polder, waar een project in het kader van Ruimte voor de Rivier werd bezocht. In het informatiecentrum kregen we een toelichting van de projectleider, Maartje Thijssen, en een bewoonster, Yvonne Fleerakkers. Terug in Breda was er een rondleiding door kasteel Bouvigne, gevolgd door een borrel en een afsluitend diner. Veel dank aan de collega's van Brabantse Delta voor deze leuke en interessante netwerkdag!

(Bron: Website Waterlelie).

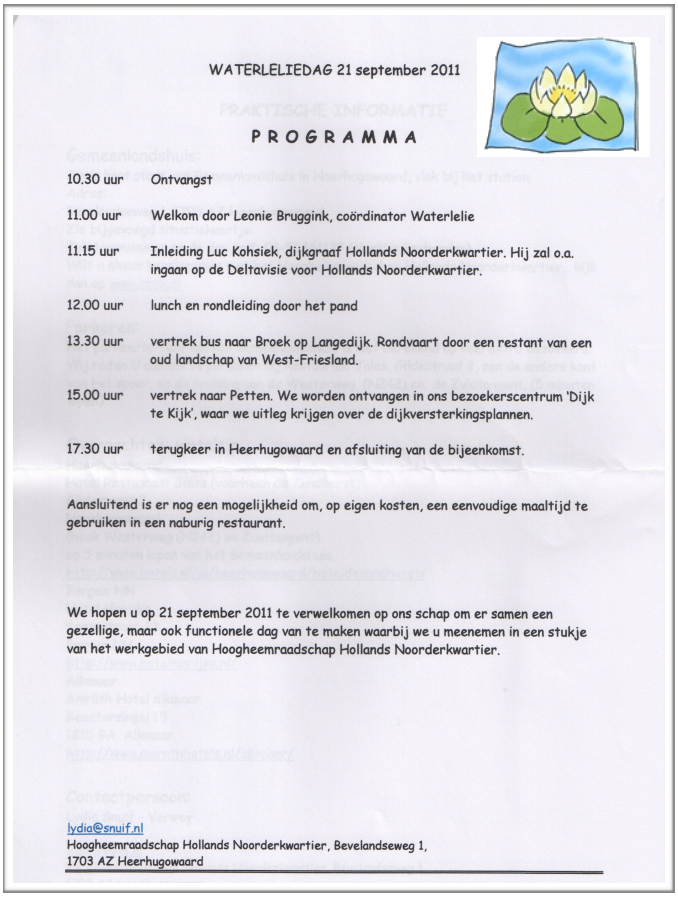
Waterlelie Hannie Visser-Kieboom blogte:

Vandaag was ik wederom op bezoek in de Overdiepse polder, in het informatie centrum om precies te zijn, vlakbij de Abram Kampbrug. Daar vertelde Maartje Thijssen van Waterschap Brabantse Delta tijdens de 23e bijeenkomst van het Waterlelienetwerk over de Ruimte voor de Rivier maatregel tot aanleg van de boerderijterpen in de polder.
In de polder van 550 ha. stonden 17 boerderijen uit de jaren zeventig(!). Als de polder is heringericht zijn er nog 8 of 9 boerderijen over. De nieuwe dijk die aangelegd wordt is 6 meter hoog en de huidige rivierdijk wordt 2,5 meter afgegraven. De terpen zelf worden 2,5 ha. groot zodat er plek is voor een woonhuis(op palen) en stal, waar het melkvee gestald kan worden, indien de polder onder loopt. Dat wordt waarschijnlijk 48 uur eerder bekend, zodat het ook tijd is om het vee uit de polder te halen. Het onderlopen van de polder gebeurt eens in de 25 jaar.

(Bron: Hanviskie blogspot, 27 april 2011).

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
21 september 2011

WATERLELIEDAG 21 september 2011

PROGRAMMA

10.30 uur	Ontvangst
11.00 uur	Welkom door Leonie Bruggink, coördinator Waterlelie
11.15 uur	Inleiding Luc Kohsiek, dijkgraaf Hollands Noorderkwartier. Hij zal o.a. ingaan op de Deltavisie voor Hollands Noorderkwartier.
12.00 uur	lunch en rondleiding door het pand
13.30 uur	vertrek bus naar Broek op Langedijk. Rondvaart door een restant van een oud landschap van West-Friesland.
15.00 uur	vertrek naar Petten. We worden ontvangen in ons bezoekerscentrum 'Dijk te Kijk', waar we uitleg krijgen over de dijkversterkingsplannen.
17.30 uur	terugkeer in Heerhugowaard en afsluiting van de bijeenkomst.

Aansluitend is er nog een mogelijkheid om, op eigen kosten, een eenvoudige maaltijd te gebruiken in een naburig restaurant.

We hopen u op 21 september 2011 te verwelkomen op ons schap om er samen een gezellige, maar ook functionele dag van te maken waarbij we u meenemen in een stukje van het werkgebied van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.

lydia@snuif.nl
Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Bevelandseweg 1,
1703 AZ Heerhugowaard

Tineke over Waterveiligheid.

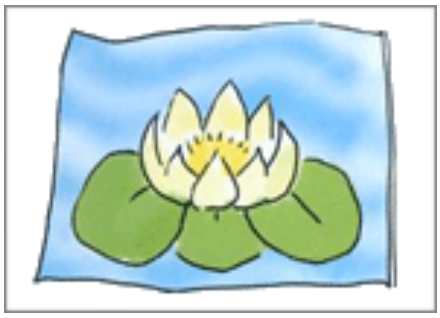

Lydia en Plonie in het bezoekerscentrum Dijk te Kijk.

Bezoek Hondsbossche Zeewering in Petten.

24e Waterleliedag Heerhugowaard

De 24e bijeenkomst van Waterlelie vond plaats op woensdag 21 september 2011 in Heerhugowaard. We waren te gast bij Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, dat sinds 30 mei een nieuw kantoor heeft betrokken aan de Bevelandseweg. Het programma was in juli in een brief aan de deelnemers verstuurd. Het dagthema was waterveiligheid.

Na een welkomstwoord van Lydia Snuif-Verwey, algemeen bestuurslid van Hollands Noorderkwartier, bedankte Waterlelie-coördinator Leonie Bruggink het waterschap voor de gastvrijheid en de vrouwelijke bestuurders, Elly, Marjan, Klazien en Lydia, voor de organisatie van deze 24e Waterleliedag. Daarna gaf dijkgraaf Luc Kohsiek een presentatie rond het thema waterveiligheid in Hollands Noorderkwartier onder het motto: 'Welkom in de badkuip van Noord-Holland!'

Vervolgens presenteerde Tineke Ruigh-van der Ploeg als commissievoorzitter het advies 'Tijd voor water veiligheid' van de raden van de Leefomgeving en Infrastructuur, een samenvoeging van drie adviescommissies, namelijk de Raad Landelijk Gebied, de Vromraad en de Raad voor Verkeer en Waterstaat.

De ochtend werd afgesloten met een toelichting op en rondleiding door het kantoor van het waterschap. In de middag maakten we een boottocht en bezochten we de Hondsbossche Zeewering. De vrouwen van Hollands Noorderkwartier kregen terecht veel complimenten voor de organisatie. Elly, Klazien, Marjan en Lydia dank jullie wel voor deze 24e Waterleliedag. Op naar de 25e bijeenkomst in het voorjaar van 2012!

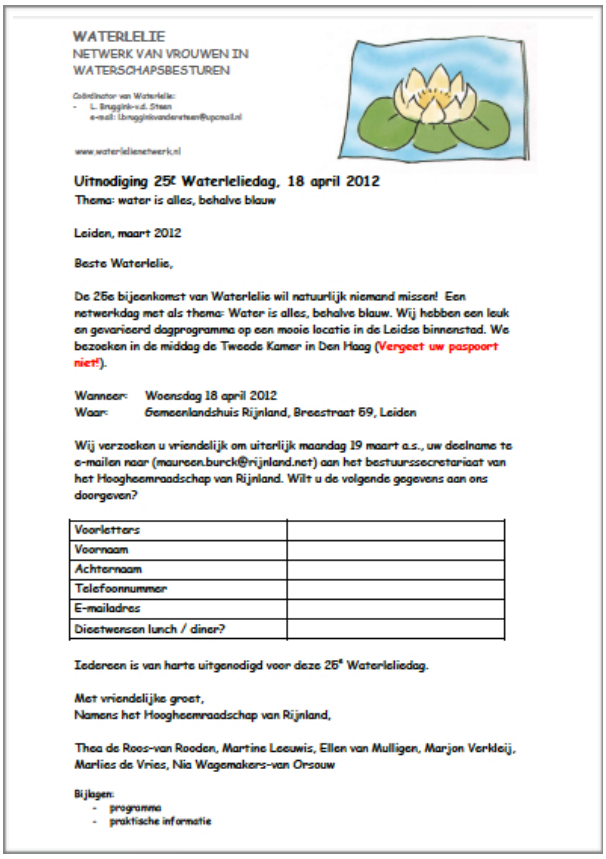
(Bron: Website Waterlelie).

hoogheemraadschap
Hollands
Noorderkwartier

Welkom Waterlelies in Leiden

Hoogheemraadschap van Rijnland
18 april 2012

WATERLELIE
NETWERK VAN VROUWEN IN WATERSCHAPSBESTUREN

Coördinator van Waterlelie:
- L. Bruggink-v.d. Steen
  e-mail: l.brugginkvandersteen@upcmail.nl

www.waterlelienetwerk.nl

Uitnodiging 25e Waterleliedag, 18 april 2012
Thema: water is alles, behalve blauw

Leiden, maart 2012

Beste Waterlelie,

De 25e bijeenkomst van Waterlelie wil natuurlijk niemand missen! Een netwerkdag met als thema: Water is alles, behalve blauw. Wij hebben een leuk en gevarieerd dagprogramma op een mooie locatie in de Leidse binnenstad. We bezoeken in de middag de Tweede Kamer in Den Haag (Vergeet uw paspoort niet!).

Wanneer: Woensdag 18 april 2012
Waar: Gemeenlandshuis Rijnland, Breestraat 69, Leiden

Wij verzoeken u vriendelijk om uiterlijk maandag 19 maart a.s., uw deelname te e-mailen naar (maureen.burck@rijnland.net) aan het bestuurssecretariaat van het Hoogheemraadschap van Rijnland. Wilt u de volgende gegevens aan ons doorgeven?

Voorletters	
Voornaam	
Achternaam	
Telefoonnummer	
E-mailadres	
Dieetwensen lunch / diner?	

Iedereen is van harte uitgenodigd voor deze 25e Waterleliedag.

Met vriendelijke groet,
Namens het Hoogheemraadschap van Rijnland,

Thea de Roos-van Rooden, Martine Leeuwis, Ellen van Mulligen, Marjon Verkleij, Marlies de Vries, Nia Wagemakers-van Orsouw

Bijlagen:
- programma
- praktische informatie

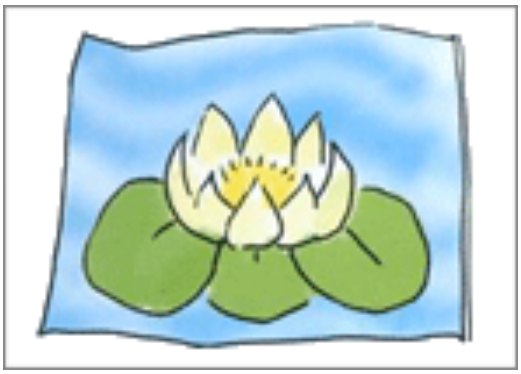
Hoogheemraadschap van Rijnland

De 25e bijeenkomst in het historische Gemeenlandshuis van Rijnland aan de Breestraat in Leiden. Daarna naar de Tweede Kamer in Den Haag waar we discussieerden over de waterschapsverkiezingen.

25e Waterleliedag Leiden

Rijnlands hoogheemraad en initiatiefnemer van Waterlelie, Thea de Roos-van Rooden, zette bij de opening coördinator Leonie Bruggink in de spotlights. Leonie is sinds 2003 de motor achter het netwerk en zonder haar zou er geen 25e bijeenkomst zijn geweest! In de ochtend werd er gediscussieerd over drie thema's, namelijk Waterschappen in internationaal perspectief (spreker Gerard Doornbos), Waterschappen en diversiteit (spreker Mirjam van Kuijk) en Nederland en de Europese regelgeving (spreker Hilde Onderdijk-Varkevisser).

Daarna daagde Martine Leewis, algemeen bestuurslid van Rijnland, de Waterlelies uit hun mening te geven aan de hand van stellingen.

Naar Den Haag en discussie Indirecte Verkiezingen

Het middagprogramma begon in de bus op weg naar de Tweede Kamer in Den Haag. Daar werden we ontvangen door Eva en Noor van de VVD-fractie. Na een interessante rondleiding door het gebouw, spraken we een half uur met Tweede Kamerlid Willibrord van Beek over het wetsvoorstel Indirecte Verkiezingen. Hij spitste de discussie toe door te stellen dat het wetsvoorstel het voortbestaan van de waterschappen garandeert. Met het aannemen van de geamendeerde motie-Schouw (in december 2011) is een kamermeerderheid voor het onderbrengen van de waterschappen bij de provincies. Dat uitgangspunt leidde tot heftige reacties bij enkele Waterlelies van VVD-huize, die vonden dat een liberale partij vóór directe verkiezingen zou moeten zijn. Van Beek begreep de emoties en de argumenten, het wetsontwerp was zeker nog geen gelopen koers.

Terug in Leiden maakten we een rondvaart door de Leidse grachten en sloten we af met een buffet in een Thais restaurant. Namens de Unie kregen de Waterlelies een paraplu en de dvd 'Nederland van Boven'. Na de Rijnlandse organisatie hartelijk bedankt te hebben voor deze bijzondere en interessante dag, ging iedereen huiswaarts met de zekerheid dat de 26e bijeenkomst wordt gehouden op woensdag 5 september 2012 bij waterschap Scheldestromen in Middelburg.

(Bron: Website Waterlelie).

Waterschap Scheldestromen
5 september 2012

WATERLELIEDAG 5 september 2012

Waterschap Scheldestromen

PROGRAMMA

10.00 uur, ontvangst op het waterschapskantoor te Middelburg

10.30 uur, start van het programma met een welkomstwoord door dijkgraaf Toine Poppelaars van waterschap Scheldestromen.

Presentatie door dijkgraaf Toine Poppelaars over waterschap Scheldestromen.

Korte mededelingen van huishoudelijke aard door Leonie Bruggink.

Presentatie door db lid Denis Steijaert over het waterschap en de Hedwigepolder.

12.00 uur, lunch in de foyer van het waterschapskantoor.

13.15 uur, vertrek met de bus richting de ferry Vlissingen/Breskens.
We gaan de dijkversterking bij Breskens ter plaatse bekijken. De overtocht naar Breskens duurt ongeveer 20 minuten.

14.15 uur, ontvangst op kantoor 'Zwakke Schakel' met aansluitend een presentatie. Vervolgens brengen we een bezoek aan het werk.

16.30 uur, vertrek met de boot richting Vlissingen.

17.00 uur, de bus brengt ons weer terug naar het waterschapskantoor.

17.30 uur, afsluiting van de dag met een Zeeuws buffet.

Waterlelie Thea Horsmans.
Zij overleed in augustus 2014.

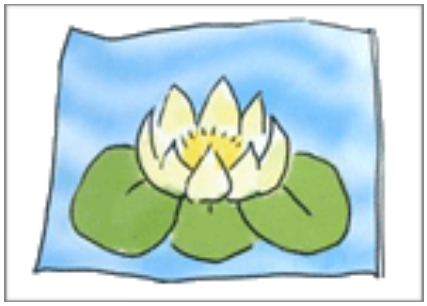

Op bezoek bij de dijkverbetering in Breskens.

26e Waterleliedag Middelburg

Woensdag 5 september 2012 werd de 26e Waterleliedag gehouden bij waterschap Scheldestromen in Middelburg. De vrouwelijke waterschapsbestuurders kregen informatie over een actueel onderwerp, de Hedwigepolder, en bezochten de kustversterking bij Breskens.

Dagelijks bestuurder Sophie van 't Westeinde heette ons hartelijk welkom en introduceerde dijkgraaf Toine Poppelaars, die een presentatie gaf over het waterschap. Scheldestromen is ontstaan uit een fusie tussen de waterschappen Zeeuwse Eilanden en Zeeuws-Vlaanderen. Het werkt nauw samen met de provincie Zeeland en er bestaan plannen voor de oprichting van een gezamenlijk facilitair bedrijf.

Hedwigepolder

Denis Steijaert schetste in zijn voordracht over de Hedwigepolder het Zeeuwse dilemma in wat bekend staat als het Westerscheldedossier. Als gevolg van de uitdieping van de Westerschelde - om de haven van Antwerpen bereikbaar te houden voor grote schepen - hebben Nederland en België afspraken gemaakt over de natuurcompensatie in de Hedwigepolder. Dat betekent dat deze polder onder water zal worden gezet. De zeven agrariërs, die - saillant feit - hun grond pachten van een Belgische eigenaar, verzetten zich met hand en tand tegen deze ontpoldering. De emoties zijn hoog opgelopen en de uitvoering van deze afspraak is daarom doorgeschoven naar een volgend kabinet.

Kustversterking Breskens

Na de lunch gingen we met de ferry Vlissingen-Breskens naar de kustversterking bij Breskens. Dit project is het derde van vijf deelprojecten die het waterschap op het programma heeft. We bekeken de betonnen muur die de dijk bij de Scheldeveste verhoogt en we liepen over kakelvers asfalt naar het badstrand. Daar wordt de dijk eveneens verhoogd en het klei vervangen door stenen. De kustversterking van 2,4 kilometer kost 13,8 miljoen euro. In oktober aanstaande moet het werk klaar zijn. Tot die tijd draait de tijdelijke asfaltcentrale op volle toeren.

De dag werd afgesloten met een buffet op het waterschapskantoor. We kijken met voldoening terug op een geslaagde netwerkdag. Dank jullie wel, Zeeuwse collega's!

(Bron: Website Waterlelie).

Waterschap en hoge hakken…

Column Klazien Hartog

Hoe gaan de waterschappen elders in het land om met de omstandigheden in hun eigen gebied. Dat zijn vragen die vrijwel altijd aan de orde komen tijdens de Waterleliedagen. Afgelopen woensdag waren we met elkaar te gast bij waterschap Scheldestromen. Het weer zat mee en het gezelschap was goed. De Waterlelies kregen een rondtoer langs delen van het gebied en met het veer Vlissingen – Breskens zijn we de Zwakke Schakels gaan bekijken.

Een van de dames die ons uitleg gaf over de versterkingen van de zeewering, liep op hoge sjieke hakken over de dijk. De aanblik van haar gekleurde hakken gaf ons allen gespreksstof. Het kwam er in het kort op neer dat we het allemaal erg leuk vonden om te zien, maar de meeste van ons niet zo stabiel waren op hoge hakken om daarmee ook nog eens over een zeewering te wandelen. Zelf had ik laarzen met een hakje aan, dus dat gaf wat meer stabiliteit rond de enkels om me door het mulle zand en de pas aangelegde asfaltlaag te wagen.

Later die dag volgde ik een gesprek in de auto over de kleding van de politica tijdens de afgelopen weken op televisie. Een van de dames legde uit dat binnen bepaalde functies er ongeschreven dresscodes zijn. Daar zijn we allemaal wel min of meer van op de hoogte. Maar zij vertelde dat bijvoorbeeld binnen de EU-vergaderingen, een te hoge hak absoluut niet gewaardeerd wordt. Onze vrouwelijke vicevoorzitter van de Europese Commissie drs. Neelie Kroes zou volgens de dame in de uitzending precies weten wat ze moest dragen en bij welke gelegenheid. Zij had zich weten aan te passen aan het systeem. Maar, zo waarschuwde de dame: Zorg dat je er altijd verzorgd en netjes uitziet, (en dat kan ook met gympen als je een dijk moet beklimmen), want als een vrouwelijke bestuurder haar haren en haar garderobe al niet op orde kan krijgen, hoe kan zij dan een organisatie op orde krijgen. Ik moest om de uitspraak lachen, maar maakte me er ook een beetje boos over. Het gaat om de boodschap, om de kennis die erin zit, niet om de verpakking. Maar blijkbaar speelt dat toch nog steeds een grote rol. Zelf probeer ik er altijd representatief uit te zien, maar als het moeten wordt om de boodschap over te krijgen, dan is dat eigenlijk minder leuk.

Later hadden we wat meer tijd met elkaar om te praten over de toekomst van de waterschappen en hoe wij als vrouwelijke bestuurders daarin een rol spelen. Ik hoorde interessante verhalen van andere waterschappen, hun vergadercultuur en hoe enkele mede-bestuurders toch de stap waagden naar een eigen onderneming om de kennis die ze hebben verder te verspreiden.Toen ik ’s avonds naar huis reed en de dag nog eens overdacht wist ik het zeker: Als vrouwelijke waterschapsbestuurders de hakken in het zand zetten, dan doen ze dat helemaal niet uit protest, maar juist om met elkaar naar oplossingen te zoeken voor het waterbeheer in Nederland.

(Bron: Website Klazien Hartog).

’Goed voor kennisuitwisseling'

door Janet Hidding, verschenen in het personeelsblad (2012) waterschap Hunze en Aa’s, Veendam

In 2007 waren ze in Groningen. Georganiseerd door Hunze en Aa’s en Noorderzijlvest. Ons voormalig DB-lid mevrouw De Vries-Leggedoor was gastvrouw, samen met mevrouw Carla Alma van Noorderzijlvest. Gonja Hospers- Spiegelaar gaat regelmatig naar de bijeenkomsten van Waterlelie. Aan haar stelde ik een aantal vragen.

Waarom bent u lid geworden van het netwerk?
Je bent geen lid. Alle vrouwelijke bestuursleden van waterschappen krijgen een uitnodiging voor de bijeenkomsten en mogen komen. Ik ga er vooral heen vanwege de kennisuitwisseling.

Hoeveel dames komen naar die bijeenkomsten?
Tijdens de bijeenkomsten zijn er meestal rond de 50 à 60 dames. Landelijk zijn er 137 vrouwelijke bestuurders. Eén van de doelstellingen van het netwerk is om een schakel te zijn tussen vrouwelijke bestuurders. Gemiddeld 50 vrouwen per bijeenkomst is een redelijk hoog opkomstpercentage.

Draagt het netwerk bij om je kandidaat te stellen voor een zetel in een waterschapbestuur?
Ik had voor de verkiezingstijd niet gehoord van het Waterlelienetwerk. Maar in het eerste jaar na mijn benoeming heb ik een cursus gevolgd die het netwerk had georganiseerd. En ik heb de afgelopen jaren wel veel geleerd van alles wat ons door de ontvangende waterschappen aan informatie is aangeboden. De nieuwste ontwikkelingen waar de waterschappen trots op zijn, laten ze ons zien. En ondertussen leer je je collega’s kennen.

Helpt het netwerk u in uw werk als waterschapbestuurder?
Ja, ik merk dat ik gemakkelijker even iemand van een ander waterschap vraag of ze ervaring hebben met een bepaald onderdeel. En ook omgekeerd krijg ik wel mail van dames uit andere waterschappen. Waar je dan weer een antwoord voor zoekt.

Krijgt u door de bijeenkomsten inzicht in verschillen tussen de waterschappen?
Ja, je krijgt zeker inzicht in verschillen tussen de waterschappen. Alleen al de aanspreektitels verschillen. En ook merk je dat er verschil zit in de manier van besturen en de hiërarchiebeleving. Verder zit er natuurlijk ook verschil in waterschappen en waterbeheer. Alleen al vanwege de ligging.

Wat valt u dan het meeste op?
Er zijn waterschappen waar meer getrokken moet worden door de besturen om informatie boven water te krijgen. Althans, zo ervaar ik de gesprekken. Daarnaast merk ik dat we binnen dit netwerk geen last hebben van hokjes. We praten allemaal met elkaar en luisteren naar elkaars ideeën. Zonder last te hebben van de kleur of ideologische achtergrond en dat is erg plezierig. En het allerbelangrijkste van dit netwerk vind ik de bereidheid om informatie te delen en je kennis te vergroten. Ik moet daarbij wel aantekenen dat ik beslist geen voorstander ben van aparte groepjes, dus ook geen vrouwengroepjes/netwerken. In het begin was ik dan ook heel sceptisch over het nut van Waterlelie. En toch blijkt het te werken. De vorige bijeenkomst was in Middelburg. Ik kon toen helaas niet. De volgende bijeenkomst is 17 april in Coevorden, bijna een thuiswedstrijd, dus ik zal er zeker bij zijn.

Waterschap Velt en Vecht
17 april 2013

Uitnodiging Waterleliedag 17 april 201

Coevorden, 4 april 2013

Beste Waterlelie,

Met genoegen nodigen wij u uit voor de 27e bijeenkomst van Waterlelie, het netwerk van vrouwelijke waterschapsbestuurders. Wij hebben ons best gedaan om u allen een interessant, educatief programma aan te bieden in Coevorden, waarin we u het waterschapswerk laten beleven.

De bijeenkomst vindt plaats op woensdag 17 april 2013 in het werkgebied van Waterschap Velt en Vecht. Vanaf 10.30 uur bent u van harte welkom in het waterschapshuis aan de Burg. Feithsingel 2 in 7742 BP Coevorden.

Wij verzoeken u vriendelijk om u uiterlijk maandag 8 april aanstaande per e-mail aan te melden bij Sophia Lucas, directie-assistente via : S.Lucas@veltenvecht.nl. Wilt u ook mailen als u niet deelneemt? Ook vernemen wij graag of u bijzondere dieetwensen heeft. We sluiten de dag af met een hapje en een drankje in een sfeervol restaurant. Gedurende het programma reist u met eigen vervoer.

Voor zover er sprake is van niet gekozen dames, die zich wel bezig houden met bestuurswerk, zijn zij ook van harte uitgenodigd.

Met vriendelijke groeten,
namens waterschap Velt en Vecht,

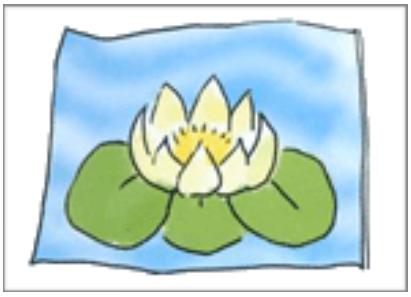
Mw. Albertine van Vliet, dijkgraaf
Mw. Marjo de Greef-Moes, lid AB
Mw. Dini Tuenter-ter Wijlen, lid AB

Bijlagen: -praktische informatie

waterschap Velt en Vecht
Voor schoon, veilig en aantrekkelijk water

27e Waterleliedag Coevorden

Op woensdag 17 april 2013 werd de 27e netwerkdag van Waterlelie gehouden bij waterschap Velt en Vecht in Coevorden. Coördinator Leonie: "We zijn bijgespijkerd over onderwerpen als fuseren, innovaties en projecten." Kortom, een zeer geslaagde dag waar we met veel plezier op terugkijken. Marianne Blom-Gommers, lid van het algemeen bestuur van waterschap Zuiderzeeland, schreef een verslag van deze dag.

In Coevorden was ik nog nooit geweest, tot op die woensdag 17 april 2013. Toen reed ik volgens de toegezonden routebeschrijving naar het waterschapshuis van waterschap Velt en Vecht. Daar werd die dag onze Waterleliedag gehouden. Leonie meldde in haar welkomstwoord dat Nederland momenteel 133 vrouwelijke waterschapsbestuurders en vier vrouwelijke dijkgraven telt. Verder wees ze op de Waterleliewebsite - die door Thea actueel wordt gehouden - en op de komende verkiezingen in maart 2015. Een denktankgroepje gaat aan de slag met het thema waterschapsverkiezingen.

Jan Bosman (DB-lid) vertelde boeiend over Waterschap Velt en Vecht. Zijn verhaal ging over oorlogen, ridders, bisschoppen, kastelen, karakteristieke boerderijen en landwerkershuisjes. 'Al het water uit dit gebied komt ergens in de Vecht terecht', aldus Jan. Die Vecht is ook de reden voor samenwerking met Duitsland en medebepalend voor de fusie met Waterschap Regge en Dinkel per 1-1-2014. Vechtstromen wordt de naam van dat nieuwe waterschap en we mochten het (nog geheime) logo alvast bewonderen.

's Middags bezochten we de Puurwaterfabriek, ontwikkeld en gerund door een samenwerkingsverband van waterleidingmaatschappij Drenthe en waterschap Velt en Vecht. De fabriek krijgt gezuiverd water binnen van de naastgelegen rioolwaterzuiveringsinstallatie en maakt dat dan nog zo'n vijf keer schoon. Dat heel schone water gaat naar de Nederlandse Aardolie Maatschappij, die het verhit tot stoom en daarmee moeilijk winbare olie toch kan winnen. Een lucratieve bezigheid, want de NAM betaalt voor 8000 kuub per dag en neemt maar 4000 kuub af. De fabriek zelf is ook heel schoon; er is (bijna) geen stofje te vinden. In de Loozensche Linie zagen we vanuit de uitkijktoren (met lift) de aangetakte oude meander, een pontje en mooie natte natuur. Dijkgraaf Albertine van Vliet had zich inmiddels bij ons gevoegd. En dat de rapvertellende gids ons '... ook zo'n ouder gezelschap...' noemde, vergaten we weer na een lekkere borrel bij Landgoed Zwieseberg.

Marianne Blom-Gommers, algemeen bestuurslid waterschap Zuiderzeeland.

(Bron: Website Waterlelie)

Waterschap Rijn en IJssel
6 november 2013

WATERLELIE
NETWERK VAN VROUWEN IN WATERSCHAPSBESTUREN

Coördinator van Waterlelie:
- L. Brugginki-v.d. Steen
  e-mail: l.brugginkvandersteen@upcmail.nl

www.waterlelienetwerk.nl

Uitnodiging Waterleliedag 6 november 2013

Doetinchem, 11 oktober 2013

Beste Waterlelie,

Met genoegen nodigen wij u uit voor de 28e bijeenkomst van Waterlelie, het netwerk van vrouwelijke waterschapsbestuurders. Wij hebben ons best gedaan om u allen een interessant programma aan te bieden in Doetinchem, waarin we u het waterschapswerk laten beleven. Het thema van de dag is "Verbinden en Watervisie 2030".

De bijeenkomst vindt plaats op woensdag 6 november 2013 in het werkgebied van Waterschap Rijn en IJssel. Tussen 9.30 en 10.00 uur ontvangen wij u graag in ons waterschapskantoor aan de Liemersweg 2 in 7006 GG Doetinchem.
De mogelijkheid bestaat om u met een busje op te halen bij het station. Wilt u bij uw aanmelding doorgeven als u daar gebruik van wil maken?

Wij verzoeken u vriendelijk om u uiterlijk maandag 28 oktober aanstaande per e-mail aan te melden bij Lonneke Bol via: l.bol@wrij.nl. Wilt u ook mailen als u niet deelneemt? Ook vernemen wij graag of u bijzondere dieetwensen heeft. We sluiten de dag af met een maaltijd in ons waterschapskantoor van 18.00 tot circa 20.00 uur.

Voor zover er sprake is van niet gekozen dames, die zich wel bezig houden met bestuurswerk (fractievolgers), zijn zij ook van harte uitgenodigd.

Met vriendelijke groeten,
namens alle dames van het bestuur van Waterschap Rijn en IJssel,

DB: Antoinet van Helvoirt-Looman, Els Rutting, Jannie Lamberts-Grotenhuis
AB: Diny Berends-Bos, Tinie te Dorsthorst, Ruth Maatman, Karin Otermann, Joke Pot-Klumper, Wilma Winkelhorst

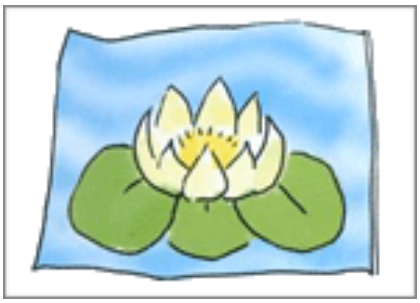

Els en Tinie proberen het droog te houden tijdens de excursie.
Foto's: Anita Slaats.

28e Waterleliedag Doetinchem

Na een hartelijke ontvangst door de collega's van Rijn en IJssel hield dijkgraaf Hein Pieper een inleiding over het Rijnlands model. Volgens hem zijn samenlevingen en organisaties doortrokken van het Anglo-Amerikaanse *shareholder value*-denken. Aan dat systeem zitten nadelen en er valt af te dingen op de uiteindelijke resultaten. Pieper is een uitgesproken aanhanger van het Rijnlands model, waarin de belangen van alle stakeholders in de samenleving en in organisaties serieus worden genomen. In dat model wordt rekening gehouden met maatschappelijke factoren, zoals natuur, milieu en werkgelegenheid bij het ondernemen.

Marke Mallem & Berkelzomp: We lunchten in het dorpshuis van Almen terwijl er twee zeer interessante inleidingen werden gehouden. De eerste ging over de Marke Mallem, een burgerinitiatief dat gronden langs de Berkel bij Eibergen beheert, onderhoudt en inricht. Met de werknaam Marke Mallem wordt teruggegrepen naar de vroegere 'boermarke' waarin belanghebbenden in en rond het gebied actief meedachten en meewerkten. De stichting betrekt lokale inwoners en verenigingen actief bij de besluitvorming over de inrichting en het beheer van de gronden. De tweede inleiding ging over de Berkelzomp. Een hele enthousiaste stichting vaart en onderhoudt schepen die naar oud model opnieuw zijn gebouwd, voor rondvaarten op de Berkel. Dit hebben wij dan ook gedaan.

Meanderproject: Op de boot vertelden projectleiders van het waterschap en de gemeente Lochem over een groot meanderproject. Op het traject tussen Almen en stuw De Kap mag de Berkel weer meanderen. Steile en kale oevers en moerasachtige flauwe oevers wisselen elkaar af. De stuwen Besselink en Warken worden passeerbaar voor vissen.

Landbouw en milieu: De lage en vaak natte landbouwgronden langs de Berkel worden ingericht als extensief beheerd natuurgebied. Dankzij een kavelruil komen er voor de landbouw grotere huiskavels en komen veldkavels in het Berkeldal dichter bij de boerderijen te liggen. Naast een mooiere en schonere Berkel komt er meer gelegenheid voor recreatie.

Na de boottocht kregen wij in het gemeentehuis van Lochem van de wethouder nog een toelichting op het verplaatsen van het gemeentehuis en de inrichting van de omgeving. De dag eindigde in het waterschapshuis met een voedzame en gezonde maaltijd. Veel dank aan de organisatoren, onze AB- en (drie!) DB-collega's van waterschap Rijn en IJssel.

Aaltje Schouten-Saarloos, algemeen bestuurslid waterschap De Dommel.

(Bron: Website Waterlelie)

Hoogheemraadschap van Delfland
10 april 2014

ROUTEBESCHRIJVING

Gemeenlandshuis: Hoogheemraadschap van Delfland
Phoenixstraat 32, 2611 AL Delft, tel. 015-2608059 en 015-2608

Parkeren:	U kunt uw auto parkeren in de Phoenixgarage, Phoenixstraat 29, Delft (vlak naast ons Gemeenlandshuis aan de Phoenixstraat 32)
Openbaar vervoer:	Vanaf Delft Centraal Station is het 10 minuten lopen naar Delfland. Tevens kunt u gebruik maken van tramlijn 1, uitstappen halte Prinsenhof, 50 meter lopen.

PROGRAMMA DONDERDAG 10 APRIL 2014

10.00 uur	Ontvangst bij Delfland in Gemeenlandshuis
10.30 uur	Welkom door loco-dijkgraaf mevrouw Adri Bom-Lemstra
10.45 uur	Delfland film - Het Hoogste Niveau
11.00 uur	Presentatie over zandmoter en dijk in de boulevard
11.45 uur	Filmpje klepstuw in centrum Delft
12.00 uur	Lunch in Albrechthal
13.00 uur	Rondleiding door historische Gemeenlandshuis
13.45 uur	Op de fiets
14.00 uur	Klepstuw in centrum Delft bekijken
14.15 uur	Fietsen naar Delftse Hout
14.45 uur	Parkeren fietsen bij Restaurant Knus in Delftse Hout
15.00 uur	Wandeling met Delflander door gebied, Onderwerp: Samenwerking met Gemeente Delft om zwemwatermaatregelen te nemen & natuurvriendelijke oevers
15.30 uur	Koffie/thee in Restaurant Knus in Delftse Hout Onderwerp: Aanloop naar de verkiezingen van maart 2015
16.45 uur	Terugfietsen naar Delfland
17.15 uur	Terug bij Delfland en lopen naar restaurant Eten bij Italiaans Restaurant La Famiglia (vlak naast Gemeenlandshuis)
19.15 uur	Einde

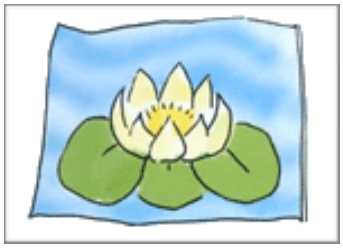
Ingrid geeft toelichting in Delftse Hout.

Waterlelies in de vergaderzaal van het college van dijkgraaf en hoogheemraden.

29e Waterleliedag Delft

Het is een heerlijke droge lentedag met af en toe een beetje zon. Vanaf 10.00 uur kwamen de 55 deelnemers binnenlopen in het mooie Gemeenlandshuis te Delft voor een netwerkdag met als thema samenwerken. Na een vriendelijk welkomstwoord van loco-dijkgraaf Adri Bom kwam onze spil van het Waterlelienetwerk Leonie Bruggink aan het woord. Het blijkt dat het reeds de 29ste keer is dat we bij een waterschap samenkomen in de 15 jaar dat het netwerk bestaat. De grondlegger van de Waterlelie, Thea de Roos, meldt vervolgens dat ze na de verkiezingen van volgend jaar gaat stoppen als waterschapsbestuurder en zodoende ook met het bijhouden van de website. De loco-dijkgraaf Adri vertelt vervolgens over het hoogheemraadschap van Delfland. Het project voor de kustverdediging bij de pier van Scheveningen heeft op ons veel indruk gemaakt. Met name ook hoe met burgerparticipatie dit project zodanig kon worden uitgevoerd dat iedereen er blij mee was. Na dit enthousiaste verhaal gaan we lunchen met heerlijke broodjes in de Albrechthal.

Dan staan de fietsen klaar en begeven ons naar de klepstuw in het centrum van Delft. Door de toename van hoosbuien ontstond er wateroverlast in het centrum van Delft. De grachten stroomden over. Er is een innovatieve oplossing bedacht. Alle watertoevoer openingen zijn nu voorzien van klepstuwen.
We fietsen door naar Delftse Hout bij restaurant Knus. Dit natuurgebied met grote natuurplas wordt massaal bezocht door wandelaars meestal met hond, zwemmers en sportvissers. Door toename van de voedselrijkdom ontstaat hier bij warm weer blauwalg. Wat is de oorzaak? De bodem met veel blad blijkt de hoofdoorzaak. Samen met de gemeente Delft is er gezocht naar oplossingen. Een groot deel van de plas is uitgebaggerd en bomen langs het water zijn gekapt.

Bij een lekkere kop koffie/thee met appeltaart worden de resultaten van de enquête ter voorbereiding van de verkiezingen toegelicht door initiatiefnemer, Klazien Hartog, algemeen bestuurslid van Hollands Noorderkwartier. Ruim 50% heeft meegedaan. Van deze deelnemers gaat ruim de helft na deze bestuursperiode stoppen. Begrijpelijk gezien de hoge leeftijd en de vele jaren dat men al aan het bestuur deelneemt. We fietsen terug naar Delfland en een groot deel van de deelnemers gaat mee naar het restaurant La Famiglia voor een heerlijk Italiaans diner.
Leonie meldt tenslotte dat de volgende netwerkbijeenkomst zal plaatsvinden in Brabant bij Waterschap De Dommel op donderdag 2 oktober 2014.

Plonie van Campen, algemeen bestuurslid waterschap De Dommel.

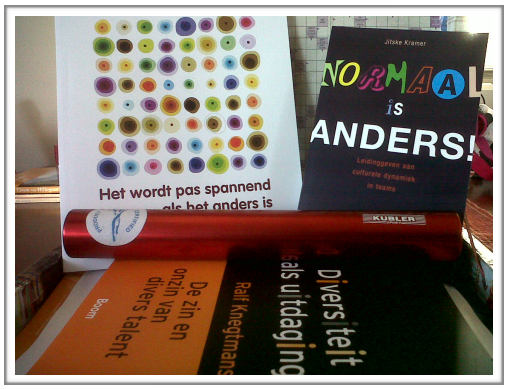
(Bron: Website Waterlelie)

Water zoekt Vrouw 2014

Klazien Hartog en Thea de Roos - van Rooden besloten eind januari 2014 actie te ondernemen teneinde de diversiteit in het waterschapsbestuur van de toekomst verder vorm te geven, met het oog op de verkiezingen van 18 maart 2015.
Het doel van het project *Water zoekt vrouw* is ervoor te zorgen dat het aandeel vrouwelijke vertegenwoordigers binnen de diverse waterschapsbesturen niet verder terugloopt, maar juist wordt vergroot.

In het voorjaar van 2014 werd een enquête gehouden onder de vrouwelijke waterschapsbestuurders. In totaal reageerden 63 vrouwen. Dat aantal is hoog gezien het totaal aantal vrouwelijke bestuurders, namelijk 126. Daaruit blijkt dat het onderwerp voor de vrouwelijke bestuurders wel aandacht heeft en de uitkomsten zijn daardoor ook representatief.
Een aantal vrouwen heeft aangegeven mee te willen denken over het vraagstuk diversiteit, namen zijn bekend bij de beheerders van de website en de enquête. De meeste ondervraagden, (71%) vindt het belangrijk dat er aandacht voor diversiteit komt tijdens de komende verkiezingen.

Klazien Hartog (Zaandam) is in 2009 met voorkeurstemmen gekozen in het bestuur van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Zij is fractievoorzitter van GroenWater&Land, een partij die de belangen uit de regio Noord Holland vertegenwoordigd. Daarnaast is zij ambassadeur diversiteitsbeleid voor het Arbeidsmarkt & Ontwikkelingsfonds voor de waterschappen. Vanuit deze functie zet zij zich in om meer vrouwen in het waterschapsbestuur te krijgen.

Thea de Roos-van Rooden (Haarlem) richtte in 2000 als dijkgraaf van het waterschap Het Lange Rond (Alkmaar) het vrouwennetwerk Waterlelie op. In 2008 werd zij voor de PvdA in het bestuur van het Hoogheemraadschap Rijnland (Leiden) gekozen met 5809 voorkeurstemmen. Sinds 2009 lid van het Dagelijks Bestuur. In 2011/2012 was zij ambassadeur diversiteit namens het A&O fonds waterschappen. In 2013 droeg zij het ambassadeurschap over aan Klazien (foto).

Bestuurservaring
Van de ondervraagde vrouwen is 91% lid van het dagelijks bestuur of algemeen bestuur. Zestig procent zit voor het eerst in het bestuur van het waterschap, 40% zit er al langer dan deze bestuursperiode bij. Vijftien vrouwen zitten al langer in het bestuur dan vijf jaar. Op de vraag of er eerder bestuurservaring is opgedaan in de gemeenteraad of de provinciale staten antwoordde 56% niet eerder ervaring op te hebben gedaan. 44% heeft wel bestuurservaring. Een van de ondervraagden gaf aan inmiddels al 26 jaar diverse bestuursfuncties te bekleden.
De gemiddelde leeftijd van de vrouwelijke waterschapsbestuurder is 52 jaar. De jongste bestuurder is 33 jaar. 37% van de nu zittende vrouwen heeft aangegeven ermee te gaan stoppen, 6 % twijfelt nog of ze door willen en kunnen gaan.

Ambitie
Van de ondervraagde vrouwen heeft 68% geen ambities om in het dagelijks bestuur plaats te nemen, 32% van de ondervraagden zou wel graag een plaats innemen in het DB.

Politiek
Van de ondervraagden zit 54% in het bestuur namens een politieke partij, 46% zit zonder politieke achterban.

Afspiegeling van de maatschappij
Van de ondervraagden vindt 89% het belangrijk dat het bestuur van het waterschap een afspiegeling is van de maatschappij, 11% vindt dit minder belangrijk.
Bij de vragen die gesteld werden over de vervanging van een vrouw voor een vrouw tijdens de nieuwe verkiezingen gaf 56% van de vrouwen aan er niet op te letten of er een vrouw in haar plaats komt, 44% let hier wel op.

Diversiteit
Van de ondervraagden zien de meeste vrouwen een rol weggelegd voor zichzelf om meer diversiteit in het bestuur van het waterschap te krijgen.
De meeste van de ondervraagden zullen het besturen van het waterschap zeker aanraden aan andere vrouwen. De meesten vinden het een verrijking van hun kennis.

Technische kennis
Van de ondervraagden vindt 60% het niet noodzakelijk dat er technische kennis aanwezig is, wel vinden de meesten dat er affiniteit dient te zijn met techniek en de bereidheid om te leren.

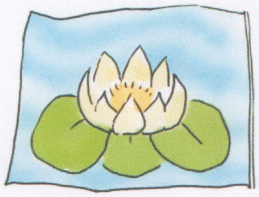
Concurrentie ten opzichte van andere vrouwen
De meeste ondervraagden zien er geen concurrentie in om een vrouwelijke bestuurder uit de eigen woonplaats op de kieslijst te krijgen.
De meeste ondervraagden zijn nog niet actief op zoek naar geschikte vrouwelijke kandidaten maar geven wel aan dat te willen gaan doen. Van de ondervraagden ziet slechts 1 procent de komst van vrouwen als een bedreiging voor de eigen positie in het waterschapsbestuur.
De meeste partijen (54%) zijn inmiddels wel actief op zoek naar vrouwelijke waterschapsbestuurders, 46% is niet actief op zoek naar vrouwelijke vertegenwoordiging in het waterschapsbestuur.

Waterschap De Dommel
2 oktober 2014

WATERLELIE
NETWERK VAN VROUWEN IN WATERSCHAPSBESTUREN

Coördinator van Waterlelie:
- L. Bruggink-v.d. Steen
  e-mail: l.brugginkvandersteen@upcmail.nl

www.waterlelienetwerk.nl

Uitnodiging Waterleliedag 2 oktober 2014

Boxtel, september 2014

Beste Waterlelie,

Met genoegen nodigen wij u uit voor de 30e bijeenkomst van Waterlelie, het netwerk van vrouwelijke waterschapsbestuurders. Wij hebben ons best gedaan om er weer een bijzondere dag van te maken. Het thema van de dag is
"15 jaar Waterlelie".

De bijeenkomst vindt plaats op donderdag 2 oktober 2014 bij Waterschap De Dommel, Bosscheweg 56, 5283 WB in Boxtel.

Programma:

9.30 – 10.00 uur	Ontvangst
10.00 – 10.45 uur	Welkom en presentatie Peter Glas, watergraaf
10.45 – 11.00 uur	Aanbieden boek 15 jaar Waterlelie en aanbieden enquête "Water zoekt vrouw"
11.00 – 12.00 uur	Inspirerende lezing door communicatieprofessional Christian Scheres
12.15 uur	Vertrek bus
12.45 uur	Lunch
13.30 uur	Presentatie Design Academy Eindhoven
15.00 – 16.30 uur	Bezoek project Halsche Beemden met projectleider Hans Koekkoek
17.00 – 19.00 uur	Afsluitend gezamenlijk eten
19.00 uur	Einde

Voor zover er sprake is van niet gekozen dames, die zich wel bezig houden met bestuurswerk (fractievertegenwoordigsters), zijn zij ook van harte uitgenodigd.

Wij verzoeken u vriendelijk om u uiterlijk vrijdag 19 september aanstaande per email aan te melden bij Femke van der Weide via : fvdweide@dommel.nl.
Wilt u ook mailen als u niet deelneemt?
We sluiten de dag af met een maaltijd in het Waterschapshuis. Kunt u aangeven of u daarbij aanwezig bent en of u bijzondere dieetwensen heeft?

Hartelijke groet,

De dames van het algemeen bestuur van Waterschap De Dommel,
Aaltje Schouten, Corinne Aerdts, Els Joosten, Els Stravens, Leonie Bruggink, Loes Dielissen, Marijke Abrahams, Mieke Nijssen, Nan Zevenhek, Plonie van Campen, Yvonne van Sebille.

Bijlage: **praktische informatie**

Contactpersoon waterschap:
Femke van der Weide, team Communicatie:
fvdweide@dommel.nl, 06 – 15 87 82 47
Waterschap De Dommel, Bosscheweg 56, 5283 WB Boxtel

Waterschap De Dommel

Bijlagen:

Overzicht Waterleliedagen

&

Overzicht vrouwelijke waterschapsbestuurders

Waterleliedagen

2014:
30e Waterleliedag: 2 oktober 2014, Waterschap De Dommel, Boxtel
29e Waterleliedag: 10 april 2014, Hoogheemraadschap Delfland, Delft

2013:
28e Waterleliedag: 6 november 2013, Waterschap Rijn en IJssel, Doetinchem
27e Waterleliedag: 17 april 2013, Waterschap Velt en Vecht, Coevorden

2012:
26e Waterleliedag: 5 september, Waterschap Scheldestromen, Middelburg
25e Waterleliedag: 18 april, Hoogheemraadschap van Rijnland, Leiden

2011:
24e Waterleliedag: 21 september, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Heerhugowaard
23e Waterleliedag: 27 april, Waterschap Brabantse Delta, Breda

2010:
22e Waterleliedag: 27 oktober, Waterschap Vallei en Eem, Leusden
21e Waterleliedag: 21 april, Waterschap Aa en Maas, Den Bosch

2009:
20e Waterleliedag: 11 november, Waterschap Regge en Dinkel, Almelo
19e Waterleliedag: 10 juni, Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, Amsterdam

2008:
18e Waterleliedag: 18 september, Waterschap Hollandse Delta, Rotterdam
17e Waterleliedag: 17 april, Waterschap Veluwe, Apeldoorn

2007:
16e Waterleliedag: 11 oktober, Waterschappen Hunze en Aa's & Noorderzijlvest, Groningen
15e Waterleliedag: 26 april, Waterschap Zuiderzeeland, Lelystad

2006:
14e Waterleliedag: 26 oktober, Hoogheemraadschap van Rijnland, Leiden
13e Waterleliedag: 20 april, Waterschap Groot Salland, Zwolle

2005:
12e Waterleliedag: 29 oktober, Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Houten
11e Waterleliedag: 29 april, Waterschap Zeeuwse Eilanden, Middelburg

2004:
10e Waterleliedag: 3 november, Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, Rotterdam
9e Waterleliedag: 22 april, Waterschap Rivierenland, Tiel

2003:
8e Waterleliedag: 25 september, Wetterskip Fryslân, Leeuwarden
7e Waterleliedag: 10 april, Waterschap Peel en Maasvallei, Venlo

2002:
6e Waterleliedag: 7 november, Waterschap Rijn en IJssel, Doetinchem
5e Waterleliedag: 25 april, Waterschap De Brielse Dijkring, Brielle

2001:
4e Waterleliedag: 1 november, Waterschap De Dommel, Boxtel
3e Waterleliedag: 26 april, Hoogheemraadschap van Delfland, Delft

2000:
2e Waterleliedag: 3 november, Waterschap Reest en Wieden, Meppel
1e Waterleliedag: 28 april, Waterschap Het Lange Rond, Schermerhorn

Bijzondere bijeenkomsten:
26 juni 2009: Afsluiting project 'Water zoekt vrouw' in Boxtel
7 februari 2009: Felicitatiebijeenkomst in Zwolle
3 november 2006: Dokhaven in Rotterdam
18 maart 1999: Studiedag vrouwen in waterschapsbesturen in Utrecht (georganiseerd door de Unie van Waterschappen)

Overzicht vrouwelijke bestuurders waterschappen

1. Wetterskip Fryslan (25 leden):

1. Tine Bijstra - de Vries
2. Paula van den Burg - Boersma
3. Trienke Elshof – Witteveen
4. Aaltje Rispens (DB)

2. Noorderzijlvest (23 leden):

1. Joke Wouda-Majoor
2. Yvonne Morsselt-de Ruijter
3. Carla Alma (DB)
4. Tineke van der Schoor
5. Janny de Weijs-Krol

3. Hunze en Aa's (23 leden):

1. Gonja Hospers
2. Fien Heeringa
3. Marisja Bos

4. Reest en Wieden (23 leden):

1. Elly Beenen
2. Geertje Veenstra
3. Arja Doornbos

5. Vechtstromen (27 leden):

1. Rosemarie Merz
2. José Seijger
3. Siny Poppink
4. Joke van Nijen
5. Ria de Weerd-van der Meij
6. Els Koopmans-Roeloffzen
7. Netty Aarnink (DB)
8. Livina Waanders

6. Groot Salland (25 leden):

1. Marion Wichard
2. Brenda Vrieling
3. Bonne Bentinck-van Schoonheten
4. Herma Nap-Borger
5. Thea Huisman
6. Femmy le Clercq-Westhuis
7. Betty van Leeuwen

7. Zuiderzeeland (26 leden):

1. Lydia Schelwald-van der Kleij (DB)
2. Marianne Blom-Gommers
3. Coby Dekker-van den Berg
4. Royle Dijksma-Potjer
5. Elt van Otterloo

8. Hollands Noorderkwartier (30 leden):

1. Lydia Snuif-Verwey
2. Marjan Leijen
3. Klazien Hartog
4. Elly Koning-Bruijn

9. De Stichtse Rijnlanden (30 leden):

1. Els van der Vorm (DB)
2. Lydia Tutein- Nolthenius
3. Marloes de Bont
4. Riet van der Nat
5. Tine van der Stroom
6. Jikke Balkema
7. Wanda Bodewitz
8. Anja de Kruijf

10. Amstel Gooi en Vecht (30 leden):

1. Els Gasseling
2. Leny van Vliet
3. A. P. Glasius
4. Mimy Sluiter
5. Annemarie Willems
6. Pita van de Velde
7. Marieka Kerstens

11. Vallei en Veluwe (30 leden):

1. Evelien Blom
2. Marjan Brouwer (AB)
3. Yvonne de Graaf
4. Francisca Baak - van den Broeke
5. Edith van der Meulen
6. Ineke Wegman-van Tongeren

12. Rijn en IJssel (30 leden):

1. Janny Lamberts (DB)
2. Wilma Winkelhorst
3. Antoinet van Helvoirt (DB)
4. Karin Oterman
5. Els Rutting (DB)
6. Joke Pot-Klumper
7. Tinie te Dorsthorst
8. Ruth Maatman
9. Diny Berends-Bos

13. Rivierenland (30 leden):

1. Cathrijn Haubrich
2. Marlies van Hulsentop
3. Engelina van Steenbrugge-Spiering
4. Hennie Roorda (DB)

14. Rijnland (30 leden):

1. Marlies de Vries
2. Nia Wagemakers
3. Martine Leewis
4. Ellen van Mulligen
5. Thea de Roos-van Rooden (DB)

15. Delfland (30 leden):

1. Adri Bom-Lemstra (DB)
2. Ingrid ter Woorst (DB)
3. Monique Ammerlaan-Romeyn
4. Nieske Dijkshoorn-van Dijk
5. Tineke Ruijgh- van der Ploeg
6. Jeanine Engels
7. Antoinette Jans
8. Marja Hilders

16. Schieland en de Krimpenerwaard (30 leden):

1. Agnes van Zoelen (DB)
2. Maria Wientjes -van der Velden
3. Tjitske Wierenga-Posthumus
4. Anneke Heinecke

17. Hollandse Delta (30 leden):

1. Dorien Kickert
2. Hennie Korteweg-de Jager
3. Branka Vos-Wallenburg
4. Ellen Slachter

18. Scheldestromen (30 leden):

1. Wilma Brouwer
2. Rian de Feijter
3. Sophie van ’t Westeinde (DB)

19. Brabantse Delta (30 leden):

1. Lisette de Jong-Stabel
2. Cécile Franssen
3. Angelique Pijnenburg

20. Dommel (30 leden):

1. Leonie Bruggink-van der Steen
2. Aaltje Schouten-Saarloos
3. Nan Zevenhek
4. Marijke Abrahams
5. Plonie van Campen
6. Corinne Aerdts
7. Yvonne van Sebille
8. Els Joosten
9. Els Stravens
10. Mieke Nijssen
11. Loes Dielissen

21. Aa en Maas (30 leden):

1. Eva Eigenhuijsen
2. Ellen Niessen
3. Francien van de Ven-van Lee (DB)
4. Marianne van de Ven- Meulendijks
5. Judith Hendrickx
6. Anita Slaats

22. Peel en Maasvallei (25 leden):

1. Ria Notermans
2. Gerd van der Goor-van den Broek
3. Wendy Janssen-Camp

23. Roer en Overmaas (25 leden):

1. Elian Vanderheijden-Knops
2. Margon Nusteling
3. Josette van Wersch
4. Ursula Wijnen-Kivit
5. Jacqueline Aelen
6. Elly Roebroek-Keulers

(Bron: Websites waterschappen, juni 2014)

Enkele Waterlelies op cursus in 2008.

Colofon:

Waterlelie, een overzicht van de periode 2000 - 2015

Uitgave: Waterlelie, netwerk van vrouwelijke waterschapsbestuurders

Samenstelling: Thea de Roos-van Rooden, m.m.v. Leonie Bruggink-van der Steen

Druk: Waterschap De Dommel

September, 2014

Vooral doorgaan,
het horen van andere aanpak en ideeën geeft weer nieuwe inzichten. Kijken naar en horen van (vrouwen zijn anders) anja prins.

Leerzaam
inspirerend
en leuk
Edith

Waterlelie is een enthousiaste organisatie. De bijeenkomsten zijn altijd inspirerend, en leveren ideeën op om te krijgen 20.2.

Agnes van Zoelen
Het is voor mij altijd een unieke gelegenheid om een "kijkje in de keuken" te krijgen in een ander →

Het leuke van Waterlelie vind ik dat je een 'zeede kijk' ontwikkeld in waterschapsland. En de ontmoeting met de ander waterlelies na-

Ik ben trots op Waterlelie en op haar activiteiten!
Alle mannelijke waterschapbestuurders zijn jaloers op onze organisatie, Ik hoop dat Waterlelie blijft bestaan, zodat we deze informatieve en educatieve bijeenkomsten 202.

Vanaf 'gg er bij' Ik vond/vind Waterlelie zeer stimulerend: vanwege de persoonlijke uitwisseling en vanwege de leerzame excursies en de

Ik vond al de keren de waterlelieedagen weer interessant en ook leuk en gezellig.
Het meest waardeerde ik (naast de organisatoren) het feit dat ik in en bij een ander

Het is altijd zo plezierig om te horen hoe andere WS en hun projecten oppakken!!
En zeker de excursies in het schiedel zijn steeds

- Leuke en interessante excursies.
- Fijn om kennis te maken met andere waterschappen en van elkaar te "leren"

Heel prettige sfeer en goede relaties opgedaan

Water zoekt vrouw

Uitkomsten van de enquête Staat van het bestuur 2014

2 oktober 2014

Geachte lezer,

voor u ligt de enquête Staat van het bestuur 2014. Deze enquête is tot stand gekomen door een initiatief van waterschapsbestuurders Klazien Hartog en Thea de Roos.

De enquête is gehouden in de periode maart/april van 2014. Doel van de enquête is om in kaart te brengen hoe het is gesteld met de vrouwelijke vertegenwoordiging in de besturen van de waterschappen en Hoogheemraadschappen in Nederland.

De enquête is verspreid via het netwerk van vrouwelijke waterschapbestuurders Waterlelie en via de waterschappen. De respons was hoog en we willen een ieder die de moeite heeft genomen om mee te werken aan deze enquête bedanken voor deelname.

We hopen dat u met veel plezier de uitkomsten van deze enquête doorleest. Zodat we met elkaar maatregelen kunnen nemen om ervoor te zorgen dat diversiteit ook in de toekomst een plaats krijgt binnen de waterschapsbesturen.

Klazien Hartog & Thea de Roos - Van Rooden

Inleiding

Op initiatief van waterschapsbestuurders Klazien Hartog (hoofdingeland bij Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en ambassadeur Diversiteitsbeleid van het A&O fonds voor de waterschappen) en Thea de Roos (hoogheemraad van Hoogheemraadschap Rijnland) is er in het voorjaar van 2014 een enquête gehouden onder de vrouwelijke waterschapsbestuurders.

Begin 2014 telt Nederland 23 waterschappen met in totaal 595 bestuurders, waaronder 126 vrouwen. Dat is ongeveer 21%.
In maart 2015 zijn er voor het eerst in ruim zes jaar weer Waterschapsverkiezingen. De grote vraag daarbij is hoe de verhouding man/vrouw zal gaan worden in de nieuw gekozen besturen.

Van de 126 vrouwelijke waterschapsbestuurders – sinds 2000 verenigd in het netwerk Waterlelie - hebben 63 dames gereageerd op onze enquête. Hieruit mag worden opgemaakt dat de respons voldoende is om er enige conclusies uit te trekken. Het belang van vrouwen in het waterschapsbestuur wordt onderstreept door de geënquêteerden. Ofschoon de meeste vrouwelijke bestuurders het belang inzien van een diverse vertegenwoordiging in het bestuur, heeft toch een groot aantal vrouwen aangegeven in maart 2015 te stoppen.

Het doel van deze enquête was het verkrijgen van informatie van het aantal zittende vrouwelijke bestuursleden en een inkijkje krijgen in de stand van zaken na de verkiezingen in 2015. Behalve deze enquête is er ook een website opgericht www.waterzoektvrouw.nl om deze enquête op te verspreiden en gericht informatie te geven. Hieraan is een twitteraccount ‘waterzoektvrouw’ gekoppeld.

Graag nodigen wij u uit om samen met ons de resultaten van deze enquête te bespreken en te kijken of de voorgestelde vervolgstappen een impuls kunnen geven aan de verjonging en diversiteit van de nieuw te kiezen waterschapsbesturen.

Klazien Hartog & Thea de Roos – van Rooden

Voorlopige conclusies

Uit de hoge respons van de enquête (63 reacties van de 126 zittende vrouwelijke bestuursleden) kunnen we concluderen dat diversiteit in het waterschapsbestuur een belangrijk issue is onder de bestaande vrouwelijke bestuursleden. Dit zijn dagelijks- en algemeen bestuursleden van de waterschappen in Nederland.

De enquête is verspreid via het vrouwennetwerk Waterlelie en via de daarvoor gemaakte website Waterzoektvrouw.nl.

De betrokkenheid van de bestuurders is groot, veel dames hebben de moeite genomen om de antwoorden van commentaren en toelichtingen te voorzien waardoor we een goed beeld hebben kunnen krijgen van wat er gaande is in de besturen.

De meeste vrouwelijke waterschapsbestuurders die gereageerd hebben, zitten voor het eerst in het bestuur, maar gelukkig is er ook bestaande kennis aanwezig. De gemiddelde leeftijd van de dames die gereageerd hebben is 52 jaar. Dat is zorgelijk, want waterbeheer verdient onze aandacht en vooral jongeren zouden betrokken moeten worden bij het waterbeheer om ook in de toekomst goede en deskundige bestuurders te krijgen en te behouden.

Er lijkt bij de huidige bestuurders weinig ambitie te zijn om een positie te verkrijgen als dagelijks bestuurder. De oorzaak daarvan is niet onderzocht in deze enquête. Wenselijk zou het zijn als ook in het dagelijkse bestuur de man/vrouw verhouding beter tot zijn recht komt. Waarom de dames dit niet ambiëren is niet bekend.

De meeste ondervraagden vinden het belangrijk dat het bestuur en afspiegeling vormt van de maatschappij (89%). Concrete actie om dit ook in de toekomst te waarborgen wordt nog niet gehouden. Wel gaf 44% van de zittende bestuurders aan hierop te letten tijdens de komende verkiezingen.

71% van de ondervraagden gaf aan dat er aandacht moet komen voor diversiteit tijdens de komende verkiezingen. Een aantal vrouwen heeft aangegeven hierover mee te willen denken.

Van de ondervraagden vindt 60% technische kennis niet noodzakelijk, betrokkenheid bij het waterbeheer is wel van groot belang.

De meeste vrouwen zijn niet bang voor concurrentie binnen het waterschapsbestuur van andere vrouwen, ze zien zelfs graag dat er meer vrouwelijke bestuurders komen en de meesten zijn daar dan ook al naar op zoek.

Aanbevelingen

De ondervraagde vrouwen vinden het belangrijk dat er meer aandacht komt voor vrouwen in het waterschapsbestuur. De meeste vrouwen zijn hier al actief in de eigen regio naar op zoek. Wenselijk zou het zijn om vanuit de Unie van Waterschappen te bedenken hoe dit te realiseren is.

Bij de vorige verkiezingen zijn er vanuit de waterschappen zelf diverse acties gestart, het zou mooi zijn deze kennis in Unieverband samen te bundelen en zo te komen tot een landelijk resultaat.

Omdat het waterbewustzijn in Nederland laag is, lijkt het mede daardoor ook lastiger om vrouwen enthousiast te krijgen voor een rol in het bestuur.

Een beter waterbewustzijn bij de burger kan wellicht bijdragen aan een bredere vertegenwoordiging van alle bevolkingsgroepen in het waterschapsbestuur. Het zou de diversiteit ten goede kunnen komen.

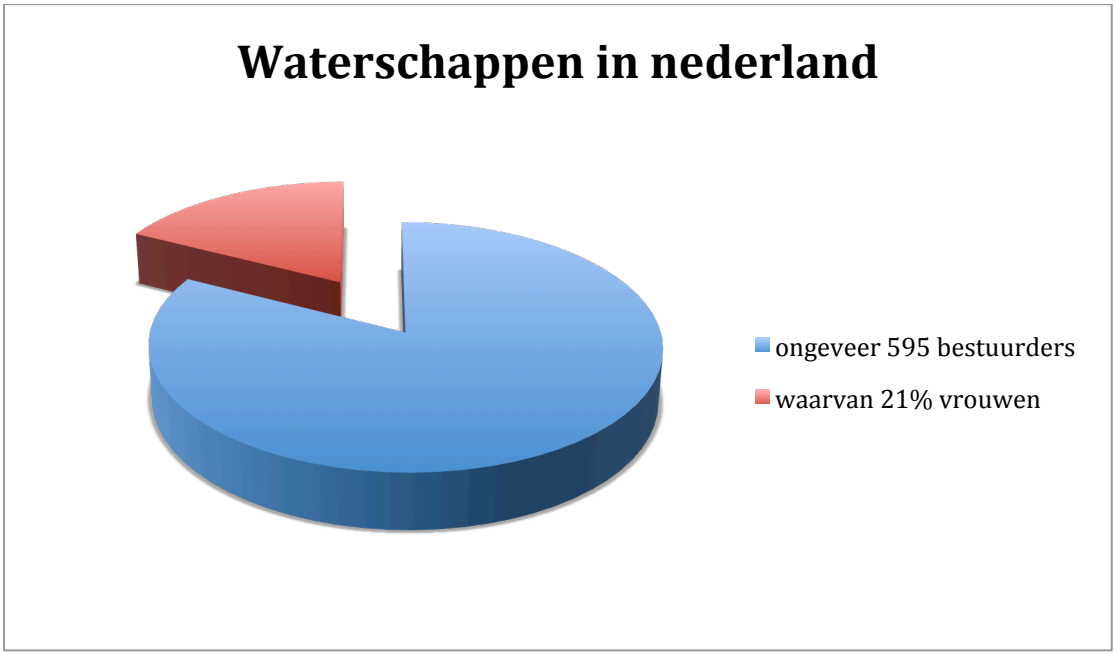
Wij gaan de opbrengst van deze enquête onder de aandacht brengen van de Unie van Waterschappen, met het verzoek de resultaten op de website en in het blad Waterschap te publiceren. Dit najaar willen we dit boekje aanbieden aan de minister en de leden van de vaste kamercommissie. De publicatie zal worden gestuurd naar de 23 waterschappen met verzoek de publicatie te verspreiden onder de bestuursleden en kandidaat-bestuursleden. Veder verzoeken we de Unie een conferentie te organiseren die tot doel heeft een impuls te geven aan de verjonging en de diversiteit in de waterschapsbesturen.

Het is de hoogste tijd om van ‘oud bestuur’ een ‘nieuw bestuur’ te maken!

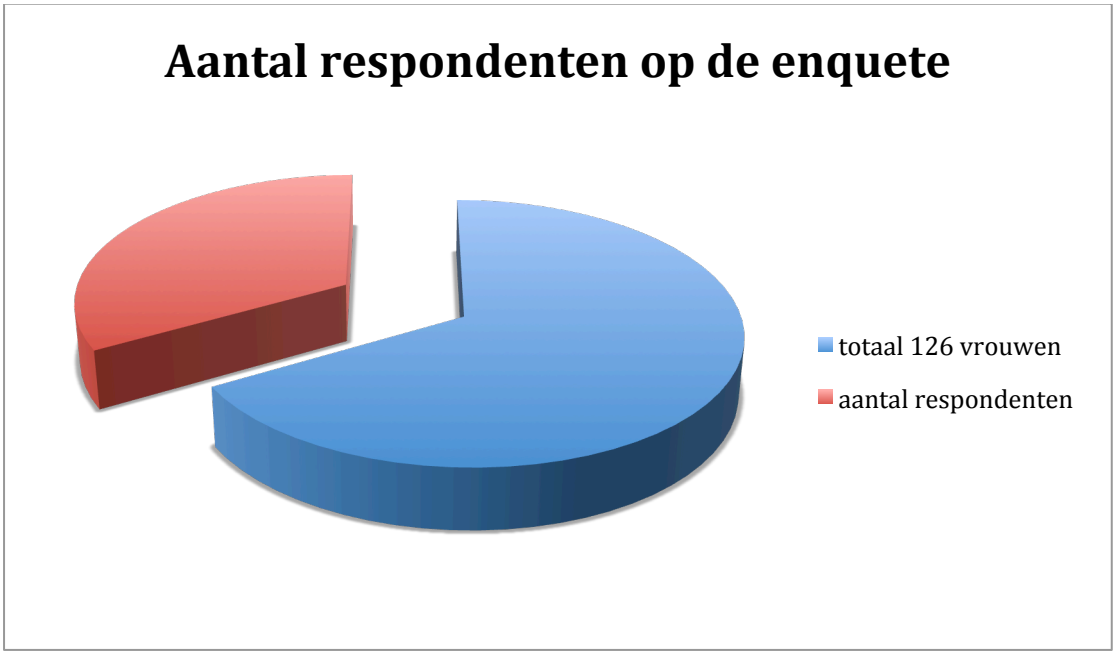

Uitkomsten van de enquête Staat van het bestuur 2014

Totaal aantal waterschapsbestuurders en vertegenwoordiging vrouwen in het bestuur.

Aantal respondenten op de enquête:
126 vrouwelijke bestuurders, 63 respondenten.

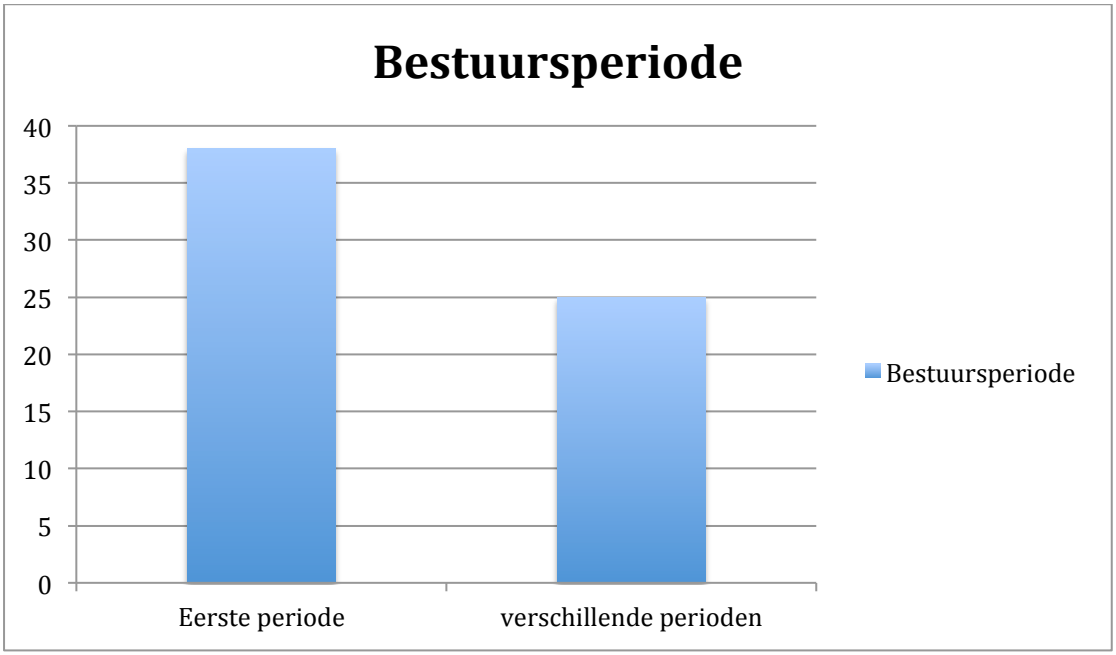

Vraag 1:
Bent u lid van het dagelijkse bestuur of het algemene bestuur?

Antwoord vraag 1:
Ja: 57
Nee: 4

Van de ondervraagden is 91% lid van het dagelijks bestuur of algemeen bestuur.

Vraag 2:
Is dit uw eerste periode in het bestuur?

Antwoord vraag 2:
Ja: 38
Nee: 25

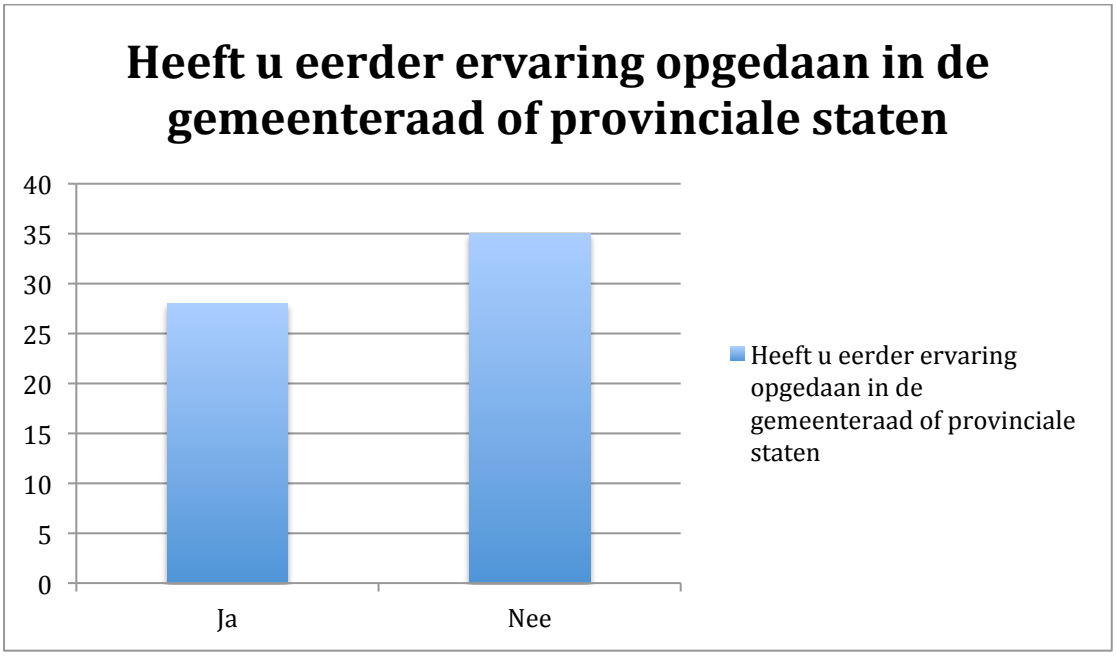
Van de ondervraagden zit 60% voor het eerst in het bestuur van het waterschap, 40% zit al langer in het bestuur.

Vraag 3:
Indien bovenstaande antwoord nee was, hoelang zit u nu al in het bestuur?

Antwoord vraag 3:
5 vrouwen al 15 jaar, 2 vrouwen al 14 jaar, 1 vrouw al 13 jaar, 5 vrouwen al 9 jaar
1 vrouw al 20 jaar, 1 vrouw al 18 jaar.

Van de ondervraagden zitten 15 vrouwen al langer in het bestuur dan 5 jaar.

Vraag 4:
Heeft u eerder ervaring opgedaan in de gemeenteraad of provinciale staten?

Antwoord vraag 4:
Ja: 28
Nee: 35

Van de ondervraagden heeft 56% niet eerder ervaring opgedaan in de gemeenteraad of provinciale staten, 44% heeft wel eerder ervaring opgedaan.

Vraag 5:
Indien bovenstaande antwoord ja was, waar en hoelang?

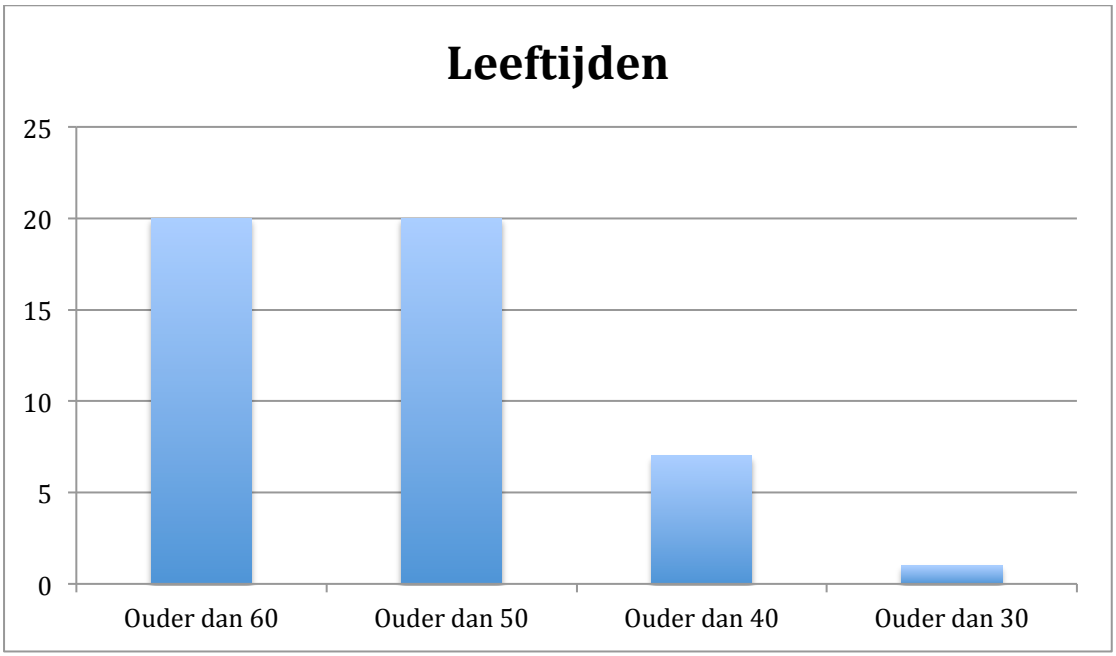
Antwoorden vraag 5:

- 6 jaar commissielid /steunfractielid & 8 jaar als raadslid
- sinds 1999 in de gemeenteraad
- Provinciale Staten, 1999-2003 (dus 1 periode van 4 jaar)
- Gemeenteraad 12 jaar, waarvan vier jaar wethouder in de prov. staten en het college
- 10,5 jaar in de gemeenteraad, sinds 2002 andere gemeente, 23 jaar. Nu gestopt.
- PS 1999-2007
- PS 987 – 1991,
- Vanaf 1994 tot 2009 in gemeenteraad,
- gemeenteraad 10 jaar
- Wel al jaren actief in het bestuur van de politieke partij in de gemeente
- Raadslid en wethouder gedurende 26 jaar.
- Voordat ik in het Waterschap kwam zat ik 2 jaar in de gemeenteraad
- Ik was al ruim 6 jaar gemeenteraadslid voordat ik het AB van het waterschap werd gekozen

- gemeenteraad 11 jaar
- Gemeenteraad 1986-1999, dus 13 jaar, Provinciale Staten 1999-2007, dus 8 jaar
- Provinciale Staten 4 jaar
- gemeenteraad, nu 8 jaar
- 9 jaar
- Gelijktijdig raad 5,5 jaar
- 24 jaar als fractievoorzitter, wethouder, raadslid,
- gemeenteraad 12 jaar, wethouder 4 jaar, burgemeester meerdere gemeenten 15 jaar
- gemeenteraad van 2006 tot 2014
- bijna 12 jaar gemeenteraad
- gemeenteraad 16 jaar
- zes jaar in de gemeenteraad
- Ik ben in de gemeente 10 jaar raadslid geweest en 4 jaar wethouder
- Gemeenteraad 8 jaar, wethouder 8 jaar provinciale staten 7 jaar

Van de ondervraagden met bestuurservaring elders heeft een van de vrouwen over een periode van 26 jaar diverse bestuursfuncties bekleed.

Vraag 6:
Wat is uw leeftijd?

Antwoord vraag 6:
20 vrouwen zijn 60 jaar en ouder, 20 vrouwen zijn 50 jaar en ouder, 7 vrouwen zijn 40 jaar en ouder, 1 vrouw is 33 jaar en daarmee de jongste vrouwelijke waterschapsbestuurder van Nederland.

Van de ondervraagden is de gemiddelde leeftijd 50 jaar en ouder

---

Vraag 7:
Heeft u deze volledige bestuursperiode in het waterschap gezeten?

Antwoord vraag 7:

Ja: 49
Nee: 14

Van de ondervraagden hebben de meeste dames deze hele bestuursperiode in het bestuur gezeten.

Vraag 8:

Indien het bovenstaande antwoord nee was, kunt u aangeven hoelang u in het bestuur zit?

Antwoord vraag 8:

2 vrouwen sinds 2010
1 vrouw sinds 2011
1 vrouw sinds 2012
1 vrouw sinds 2014

Vraag 9:
Bent u van plan om uzelf opnieuw verkiesbaar te stellen? Zo ja, waarom? Zo niet waarom dan niet?

Antwoord vraag 9:
Nee: 23
Ja: 36
Twijfel: 4

Enige commentaren die erbij geleverd zijn:

- "Nee, volgend jaar zit ik 15 jaar in het waterschapbestuur en dan wordt het tijd voor een opvolger."
- „Het is erg besturen op afstand geworden en ik ben meer een persoon van de praktijk."
- „ In principe wel, maar alleen als er binnen mijn partij geen jongere vrouwen zijn die zich verkiesbaar willen stellen. Voor diversiteit in de waterschapsbesturen vind ik verjonging minstens zo belangrijk als stijging van het aantal vrouwen. De gemiddelde leeftijd in de waterschapsbesturen ligt te hoog om voldoende breed maatschappelijk draagvlak te garanderen. Vind dat mijn generatie (altijd de grootste groep met de meeste macht, invloed en verworvenheden) ruim baan moet maken voor de generatie die na ons komt(..).
- „Ja, het is een leuke en leerzame periode geweest die ik graag zou verlengen, omdat het moeilijk is om geschikte kandidaten te vinden, vind ik een goede inwerk periode belangrijk."

Van de ondervraagden geeft 37% aan ermee te stoppen, 6% twijfelt nog.

Vraag 10:
Indien u zichzelf niet weer verkiesbaar stelt en een ander neemt uw plaats in, let u er dan op of dit een man of een vrouw is?

Antwoord vraag 10:
Ja: 28
Nee: 35

Van de ondervraagde vrouwen let 56% er niet op of er een vrouw in haar plaats komt, 44% let hier wel op.

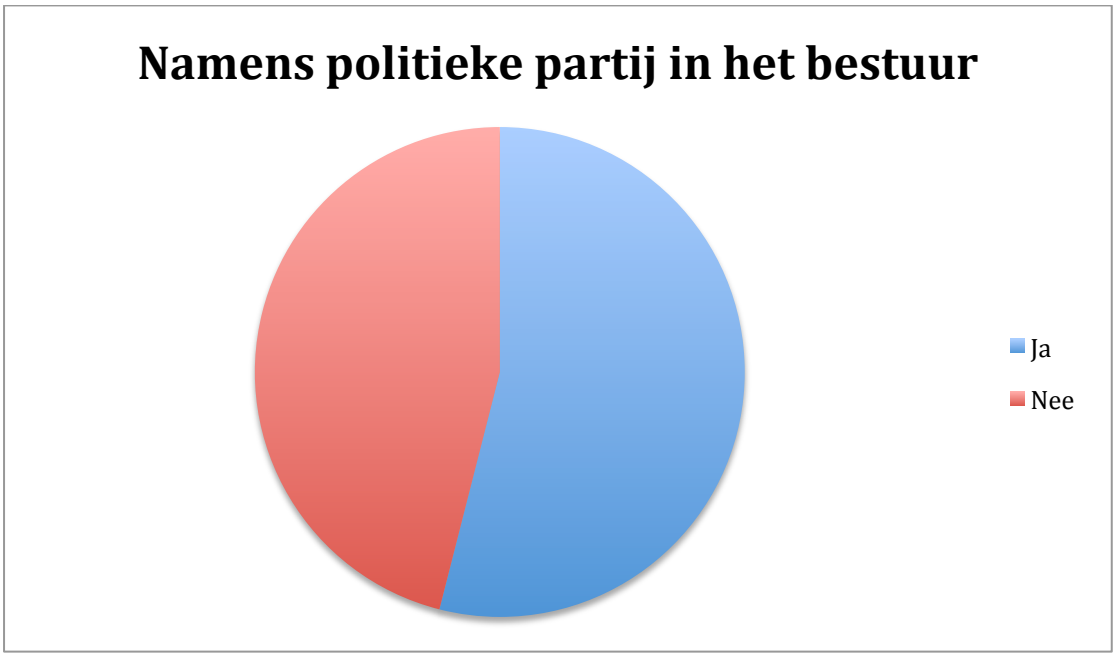
Vraag 11:
Ambieert u in de nieuwe periode een plaats in het dagelijks bestuur?

Antwoord vraag 11:
Ja: 20
Nee: 43

Van de ondervraagde vrouwen heeft 68% geen ambities om in het dagelijks bestuur plaats te nemen, 32% van de ondervraagden zou wel graag een plaats innemen in het DB.

Vraag 12:
Zit u in het bestuur namens een politieke partij?

Antwoord vraag 12:
Ja: 34
Nee: 29

Van de ondervraagden zit 54% in het bestuur namens een politieke partij, 46% zonder.

Vraag 13:
Vindt u het belangrijk dat het bestuur van het waterschap een afspiegeling is van de maatschappij?

Antwoord vraag 13:
Ja: 56
Nee: 7

Van de ondervraagden vindt 89% het belangrijk dat het bestuur van het waterschap een afspiegeling is van de maatschappij, 11% vindt dit minder belangrijk.

Vraag 14:
Wilt u bovenstaande vraag motiveren?

Enkele antwoorden op vraag 14:

- „Het zou goed zijn als mensen met een buitenlandse afkomst ook deel uit maken van het bestuur, zodat hun betrokkenheid en hun kennis over het Nederlandse watersysteem zou verbeteren."
- „ ja, besluiten moeten van alle invalshoeken bekeken worden."
- „ Omdat iedereen te maken heeft met water in de 'breedste' zin van het woord, waterveiligheid, kwaliteit van water, waterzuivering, droge voeten en bij droogte voldoende water voor de mens en de land en tuinbouw."
- „ Het is een democratisch gekozen Bestuursorgaan en iedereen krijgt een aanslag op de deurmat. Wel vind ik dat er ook meer bestuurders uit de diverse bevolkingsgroepen zich verkiesbaar moeten stellen. Dus meer "kleur" in het Waterschapsbestuur! Dat is de essentie van de democratie!"

- „ Het waterschap wordt gefinancierd door belastingen. Daarom is het noodzakelijk dat er verantwoording wordt afgelegd over de besteding van die middelen.”
- „ Het is een openbaar bestuur daarin moet de maatschappij in vertegenwoordigd zijn op een herkenbare manier.”
- „ Het gaat om goede betrokken bestuurders met kennis van zaken en contacten in de maatschappij. Dat hoeft niet perse een afspiegeling van de samenleving te zijn.”
- „Het Waterschap is een functioneel bestuur. Belangrijk is dat er bestuurders inzitten die weten welke belangen er zijn. Als alleen inwoners vertegenwoordigd zijn (een zeer groot aantal), dan komen belangen van grondeigenaren of industrie in gevaar.”
- „De verstedelijking neemt toe, dat betekent dat steeds meer mensen in en rond de stad wonen. Ook in de steden en in de gebieden er om heen is een goed waterbeheer van het grootste belang. Het is niet alleen het domein van de dorpeling en de boer.”
- „ Ja, ik vind het belangrijk dat het bestuur een afspiegeling is van de maatschappij omdat het functioneren van een waterschap de hele maatschappij raakt.”
- „Diversiteit draagt bij tot betere beeldvorming van problemen en van de oplossingsrichtingen.”
- „Ik geloof ook dat er betere besluiten worden genomen in een groep waar zowel mannen als vrouwen zitten. Vrouwen kijken vaak anders tegen zaken aan dan mannen, waardoor onderwerpen van meer kanten beoordeeld worden.”
- „Het gaat in een waterschap om belangen die soms tegenstijdig zijn. Dan is het goed dat de keuze weloverwogen gemaakt wordt, waarin alle belangen worden afgewogen. Daarvoor heb je mensen nodig die vanuit een verschillende invalshoek daarover meebeslissen.”
- „Ik vind het goed als er meer vrouwen in het bestuur komen. Maar uiteindelijk gaat het er wel om hoe die vrouwen initiatief nemen en presteren. In mijn bestuur zitten meerdere vrouwen die de discussie vooruit helpen.”
- „ Naast leeftijd is ook een goede mix van man/vrouw inderdaad van belang, hoewel 50/50 mij ook een erg nobel streven lijkt. Maar hoe dichter we daarbij komen hoe beter natuurlijk.”

Van de ondervraagden onderstrepen de meeste het belang van diversiteit in het waterbeheer, 89% vindt dat het bestuur een afspiegeling moet zijn van de maatschappij.

Vraag 15:
Ziet u daarin een rol weggelegd voor vrouwen, zo ja graag motiveren, zo nee, waarom niet?

Diverse antwoorden vraag 15:

- „Ja, de helft van de bevolking is vrouw. Dus mag/moet ook de helft van het bestuur uit vrouwen bestaan."
- „Nee, ik vind het ieders verantwoordelijkheid dat de samenstelling van het bestuur divers is."
- „ Ja, vrouwen vormen de helft van de samenleving, maar daarnaast is bewezen dat besturen of directies van bedrijven effectiever zijn als er sprake is van meer evenwicht in de m/v-verhoudingen."
- „ Ja, maar ook voor niet in NL geboren Nederlanders. Blanke oude mannen bepalen het beeld van het waterschapsbestuur."
- „ De combinatie van mannen en vrouwen in een bestuur heeft zonder meer meerwaarde."
- „ Als je een voorstander bent van een afspiegeling van de maatschappij dan is het vrij logisch dat er dan ook vrouwen in het bestuur zitten omdat de helft van de samenleving toch uit vrouwen bestaat. Bovendien is het mijn ervaring dat gemengde besturen beter functioneren dan besturen die alleen uit mannen dan wel vrouwen bestaan."
- „ Dat is een vraag waar ik nog niet zo over heb nagedacht, maar feitelijk is mijn oordeel dat het bestuur een afspiegeling moet zijn van de maatschappij en de maatschappij bestaat voor de helft uit vrouwen, dus ja er moeten meer vrouwen in het bestuur komen dan de huidige 21%."

Van de ondervraagden zien de meeste vrouwen een rol weggelegd voor zichzelf om meer diversiteit in het bestuur van het waterschap te krijgen.

Vraag 16:
Zou u het lidmaatschap van het bestuur aanraden aan andere vrouwen? Zo ja, waarom, nee waarom niet?

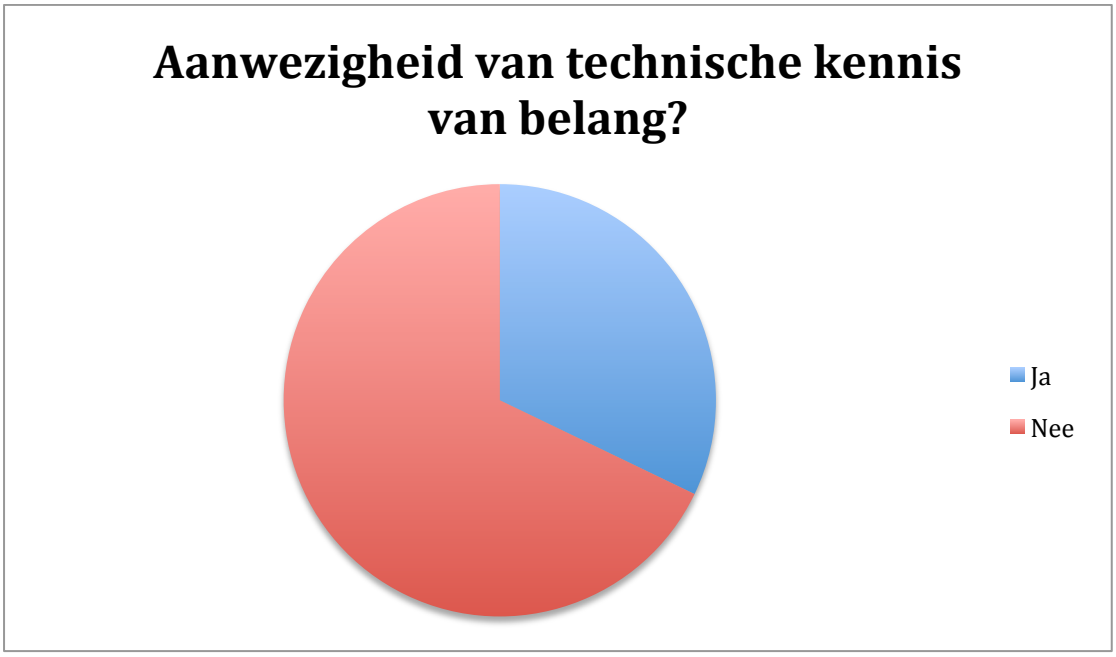

Diverse antwoorden vraag 16:

- „Waterveiligheid (ook wat de waterkwaliteit betreft) staat voorop. Met zoveel kennis die bij de waterschappen aanwezig is, is deze bestuurdersrol een bevoorrechte positie."
- „Ja. Ik vind het erg interessante materie en ik kan mijn enthousiasme ook overbrengen."
- „Ja. Het is heel boeiend en maatschappelijk van grote waarde."
- „Ja, het biedt vrouwen de kans hun maatschappelijk visie en hun netwerk in te brengen bij bestuurlijke vraagstukken. Bovendien kunnen vrouwen zich heel goed ontplooien en een rol spelen in het bestuurlijk debat."
- „Ja, het is een fantastische 'baan', waarin je ok zelf veel leert!"
- „Ja, je staat met je poten in de klei en ziet Nederland nooit meer met dezelfde ogen."
- „Het is een dynamische wereld met veel innovatie en gedrevenheid!!!"
- „ja, het is inhoudelijk en bestuurlijk interessant werk. voordeel t.o.v. van andere besturen is dat het meer inhoudelijk is, en minder politiek. bovendien gaat het om de kwaliteit van de leefomgeving, dicht bij huis."
- „Niet specifiek, ik vraag mensen die ik geschikt vind."
- „Ja maar alleen als ze belangstelling voor en affiniteit met het werk van het Waterschap hebben, anders zeker niet."

De meeste van de ondervraagden zullen het besturen van het waterschap zeker aanraden aan andere vrouwen. De meesten vinden het een verrijking van hun kennis.

Vraag 17:
Vindt u dat er technische kennis aanwezig moet zijn om een positie in het bestuur te kunnen innemen? Zo ja, waarom? Zo niet, waarom niet?

Antwoord vraag 17:
Ja: 18
Nee: 38

Enkele antwoorden bij vraag 17:

- „In principe is dat niet nodig, maar er moet een bereidheid zijn om informatie en kennis tot je te willen nemen."
- „Ja, enige technische kennis is nodig anders word je meteen onder tafel gepraat."
- „Nee, wel bestuurservaring, gezond boerenverstand en levenswijsheid (levenservaring)."
- „Besturen op hoofdlijnen is gewenst."
- „Nee. Je rol is die van volksvertegenwoordiger. Technische kennis is in de waterschappen zelf voldoende aanwezig. Je moet wel voldoende snel inzicht krijgen in de diversiteit van belangen en de mate waarin deze van invloed zijn op besluiten die genomen moeten worden."
- „Nee, technische kennis kan in de weg zitten als je doet wat je moet doen: kaderstellen en controleren. In de praktijk blijken (vooral) mannen met een lange ervaring en dus veel kennis van het feitelijke werk van het waterschap niet altijd hoofd- en bijzaken te kunnen onderscheiden."
- „Technische kennis is meegenomen maar er valt ook steeds weer veel te leren. Oprechte interesse is naar mijn idee belangrijker."
- „Met een helder en nuchter verstand kom je een heel eind."

- „Dat is een groot misverstand. Je moet feeling hebben of willen ontwikkelen voor besturen op hoofdlijnen. Het gaat om het afwegen van belangen. Je moet trots zijn op het waterschap dat je mag besturen, de waarden en de normen en de missie verdedigen en uitdragen. Een bestuurder die zich bemoeit met de uitvoering of zelf offertes gaat opvragen zit niet op de goede stoel. Het algemeen bestuur gaat over het WAT en het dagelijks bestuur over het HOE. De organisatie adviseert en voert uit."
- „Neen. Een bestuursfunctie vereist andere eigenschappen dan specifieke technische kennis."
- „Nee. Je bent geen uitvoerder, maar beleidsmaker. Je moet rationele beslissingen nemen. Enig technisch begrip is wel handig, maar kan onderweg ook geleerd worden.""
- „Zonder inhoudelijke kennis (hoeft niet perse technisch te zijn), zal het met name in de begin periode meer moeite kosten om thuis te raken in de materie."
- „Een bestuurder dient altijd een goed beeld te hebben van de taak. Daar hoort bij de waterschappen ook wat technisch inzicht bij."
- „Niet perse. Waterschappen zijn organisaties met voldoende technische kennis. Het is voor een bestuurder zaak om de techniek bespreekbaar te maken voor de maatschappij. Ik stel me altijd op het standpunt dat ik alleen iets kan uitleggen en bepleiten als ik het zelf begrijp. Mijn ervaring is dat het niet nodig is dat je daarvoor zelf al technische kennis moet hebben."
- „Dat hoeft niet, maar bestuursleden moeten wel bereid zijn om zich in de materie te verdiepen."
- „Affiniteit met techniek is belangrijk. Kennis van techniek niet."

Van de ondervraagden vindt 60% het niet noodzakelijk dat er technische kennis aanwezig is, wel vinden de meesten dat er affiniteit dient te zijn met techniek en de bereidheid om te leren.

Vraag 18:
Indien u een geschikte vrouwelijke kandidaat kent voor de komende bestuursperiode, mag deze dan uit uw woonplaats komen? Zo ja, waarom? Nee, waarom niet?

Antwoord vraag 18:
Ja: 40
Nee, weet niet, niet van toepassing: 23

Enkele antwoorden bij vraag 18:

- „Natuurlijk wel. Ik stop zelf."
- „Ja natuurlijk mag dat, er moet wel oog zijn voor een goede spreiding van de kandidaten."
- „ja, dat kan maar is niet handig omdat we ook naar geografische spreiding van de kandidaten kijken."
- „Liever niet; is toch concurrentie."
- „Ja, natuurlijk. Ga uit van je eigen kracht."
- „Ja, de kans dat in mijn woonplaats een geschikte vrouwelijke kandidaat is, is vrij groot gezien het inwoneraantal. Maar het is geen noodzaak."
- „Ben een voorstander van geografische spreiding. Hele werkgebied van een waterschap kan vertegenwoordiging hebben. Meerdere bestuurders uit een woonplaats zie ik niet als wenselijk."
- „Natuurlijk is dat ook even een concurrent bij de verkiezingen, maar een goede kandidaat is altijd welkom. Bovendien, er mogen wel wat meer vrouwen in de waterschapsbesturen komen."

De meeste ondervraagden zien er geen concurrentie in om een vrouwelijke bestuurder in de eigen woonplaats op de kieslijst te krijgen.

Vraag 19:
Bent u actief op zoek naar vrouwelijke kandidaten voor de komende bestuursperiode? Zo ja, hoe en waar? Zo nee, waarom niet?

Antwoord vraag 19:
Ja: 16
Nee: 38
Anders/weet nog niet/ ga ik niet over: 7

Antwoorden bij vraag 19:

- „Ja, ik zoek vrouwen die nu uit de gemeenteraad komen en interesse hebben in het waterschap."
- „Ik ben op zoek naar mannen en vrouwen"
- „Nog niet, we zijn nauwelijks begonnen met onze voorbereidingen"
- „Wat mij betreft komt er in het zoekprofiel dat er een voorkeur is voor jongere mensen en vrouwen, maar ook een voldoende deskundigheid, vertrouwdheid met de materie en dat de kandidaten iets meebrengen (toegevoegde waarde hebben)."
- „Nee, wordt landelijk geregeld met kennis van plaatselijke bestuurders."
- „Nee. Omdat ik voor spreiding ben en zelf ook ambitie heb om door te gaan ben ik niet actief aan het zoeken, maar stimuleer anderen wel om zich hier eens in te verdiepen."
- „Nee, ik zit niet in de kandidatencommissie."
- „Nee, niet actief - denk er wel over na."
- „Mogelijk gaat scouten gemakkelijker als er eerst enthousiaste verhalen komen van zittende vrouwen. "

De meeste ondervraagden zijn nog niet actief op zoek, maar geven wel aan dat te willen gaan doen.

Vraag 20:
Ziet u de komst van vrouwen in het waterschapsbestuur als bedreiging voor uw eigen positie?

Antwoord vraag 20:
Ja: 1
Nee: 62

Van de ondervraagden ziet slechts 1 procent de komst van vrouwen als een bedreiging voor de eigen positie in het waterschapsbestuur. De overige ondervraagden zien hier geen bedreigingen in.

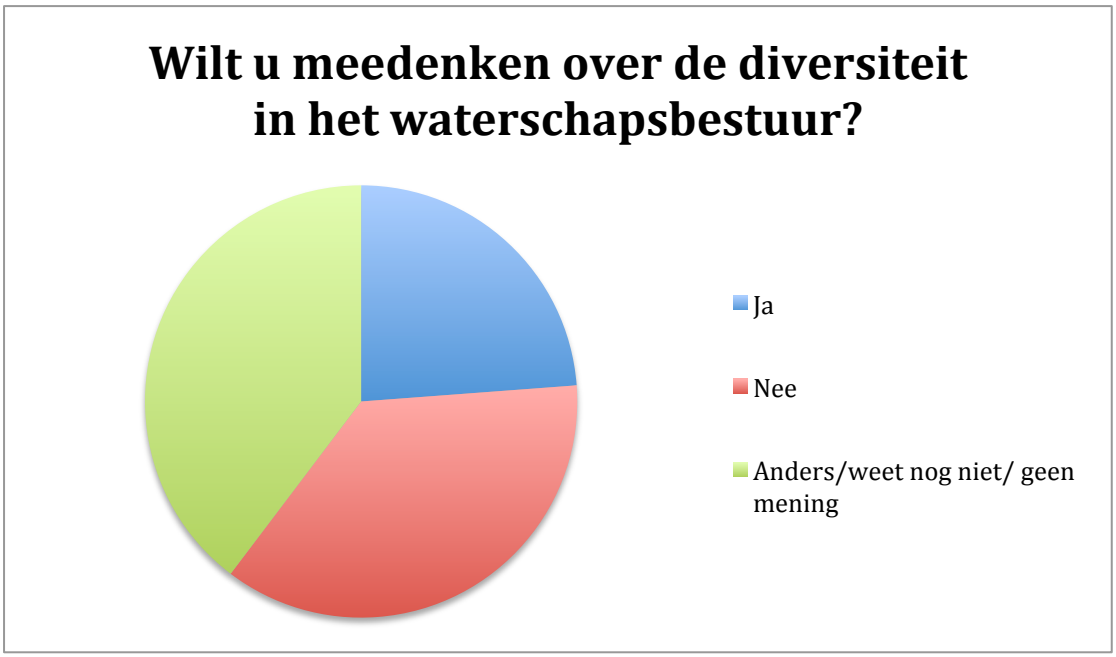
Vraag 21:
Indien bovenstaande antwoord ja is, heeft u een idee hoe u dit kunt ondervangen?

Antwoorden vraag 21:

- „Ik ben hier tweeslachtig in, ik wil heel graag vrouwen interesseren in het waterschap, ik heb ook al aan enkele vrouwen gevraagd of ze belangstelling hebben. Van de andere kant wil ik heel graag nog een periode in het bestuur zitten."
- „Als er super veel vrouwen op de lijsten komen te staan is dat natuurlijk wel een bedreiging voor de bestaande vrouwen."
- „Ik vind het prettig als er meer vrouwen in het bestuur komen, zodat er een evenredigere verdeling man/vrouw komt."

Van de ondervraagden vinden de meeste vrouwen het geen bedreiging als er meer vrouwen in het bestuur zitting nemen.

Vraag 22:
Wilt u in de toekomst meedenken over diversiteit in het waterschapsbestuur? Laat in dat geval een bericht achter op het contactformulier op de website www.waterzoektvrouw.nl.

Antwoord vraag 22:

Ja: 15
Nee: 23
Anders/weet nog niet/ geen mening: 25

Een aantal vrouwen heeft aangegeven mee te willen denken over het vraagstuk diversiteit, namen zijn bekend bij de beheerders van de website en de enquête. Vanwege privacy redenen zullen wij deze adressen niet publiceren in deze enquête.

Vraag 23:
Vindt u het belangrijk dat dit aan de orde komt tijdens de komende verkiezingen?

Antwoord vraag 23:
Ja: 45
Nee: 18

De meeste ondervraagden, (71%) vindt het belangrijk dat er aandacht voor diversiteit komt tijdens de komende verkiezingen.

Vraag 24:
Heeft u zelf nog ideeën over de toekomst van het bestuur en de diversiteit?

Antwoorden vraag 24:
Nee: 21
Ja: 29

Enkele antwoorden bij vraag 24:

- „Blijven doorgaan en diversiteit aan de orde stellen binnen je eigen waterschap."
- „Er gaan meer jonge vrouwen studeren, ook technische studies, daar zit mogelijk potentieel."
- „Onder diversiteit versta ik ook mensen van allochtone afkomst."
- „Het lijkt me zeker goed om hier bij iedereen actief op te wijzen, maar we kunnen dit niet verplichten."
- „Leeftijd (ik ben met mijn 43 jaar veruit de jongste) en oververtegenwoordiging van landbouw/plattelandsbelangen lijken meer een issue dan man/vrouw."
- „Zoek thema's die met water te maken hebben en vrouwen aanspreken. Zoek actief naar vrouwengroepen die raakvlakken hebben."

- „Laat eerst maar eens zien hoe belangrijk water in het leven van een mens is, en hoe vernietigend de kracht ervan kan zijn. Pas als dat tussen de oren van de mensen zit komt er als vanzelf een afspiegeling van de maatschappij in het bestuur, denk ik."
- „Wanneer je geen bestuurservaring hebt, is het erg moeilijk om je staande te houden in deze mannen cultuur."
- „De verkiezingen zijn samen met die van de Provinciale Staten, ik denk dat we de handen ineen moeten slaan en duidelijk moeten maken aan de kiezer dat het belangrijk is dat in beide besturen voldoende vrouwen komen."

Vraag 25:
Worden er vanuit uw partij acties ondernomen om meer vrouwen in het bestuur van het waterschap te krijgen?

Antwoord vraag 25:
Ja: 34
Nee: 29

De meeste partijen (54%) zijn inmiddels wel actief op zoek naar vrouwelijke waterschapsbestuurders. 46% is niet actief op zoek naar vrouwelijke vertegenwoordiging in het waterschapsbestuur.

Vraag 26:
Indien bovenstaande antwoord ja is, kunt u aangeven welke acties?

Antwoorden vraag 26:

- „De partij wil graag een evenwichtige verdeling van mannen en vrouwen. En is daar dan ook naar op zoek."
- „Wij laten geïnteresseerden voor een bestuursfunctie sinds kort meedraaien met onze fractie. Hier bevinden zich 2 vrouwen bij."
- „Kandidatenlijst zoveel mogelijk om en om, vrouw/ man/vrouw."
- „Dat is feitelijk traditie in onze partij, in onze fractie is 75% vrouw."
- „Bij de selectie van kandidaten voor de kandidatenlijst wordt er naar een aantal criteria gekeken waaronder verhouding man/vrouw."
- „Nee, maar er was bij de vorige verkiezing wel een promotie van vrouwen, dus ik verwacht het nu weer."
- „Nog niet begonnen met kandidatenwerving. Geen idee hoe bestuur hierin zit. Gezien vorige verkiezingen wordt gestreefd naar diversiteit."

Vraag 27:
Heeft u nog aanvullende informatie waarmee u ons van dienst kan zijn?

Antwoorden vraag 27:

- „Via waterlelienetwerk, social media etc. regelmatig flyer/berichten sturen dat werkt als inktvlek."
- „Op http://allevrouwennetwerken.nl/ is een tamelijk compleet overzicht van alle netwerken van vrouwen / vrouwelijke ondernemers. Ik denk dat het handig is om te kijken of een aantal van deze netwerken ingeschakeld kan worden om informatie te verspreiden over de waterschapsverkiezingen en de mogelijkheid voor vrouwen om zich aan te melden."
- „Probeer de Unie achter meer vrouwen in het bestuur te krijgen. De Unie is wel erg passief en loopt te veel de eigen agenda af."
- „Ik heb veel moeite met de stammenstrijden en discussies over bestaansrecht die regelmatig opduiken rond verkiezingen, over minder bestuurlijke drukte etc."
- „Hoe kunnen toonaangevende dames uit het waterbeheer, de belangstelling voor de verkiezingen en vrouwelijke kandidaten aanwakkeren bijv. via TV (de wereld draait door, of RTL late night....)."
- „Laat vrouwen uit de verschillende waterschapsbesturen in beeld komen in de periode voor de verkiezingen als de kandidaten worden geworven (Dijkgraven, DB-leden, AB-leden)."
- „Ga eens in gesprek met redacties van bladen als Opzij, Margriet, Libelle e.d."
- „Vrouwen die op de lijsten staan, bijeen brengen en samen een actie richting pers en uw instantie om aandacht te vragen voor vrouwen op de lijst. Aangeven hoe belangrijk het is dat er vrouwen in het bestuur van een waterschap komen."

Vraag 28:
Heeft u nog opmerkingen of suggesties over deze enquête?

„Lastige enquête met veel open vragen.”
„Leuk initiatief. Ik ben benieuwd naar de uitslag.”
„Ik heb een hekel aan die organisaties die zich specifiek op vrouwen richten! Het gaat om goede kandidaten en dan maakt vrouw of man niet uit.”
„Prima om de positie van de vrouw in het waterschap te proberen te versterken.”
„Prima ruimte om inbreng te geven.”
„Misschien moeten we netwerk waterlelie hiervoor meer benutten.”
„Ik ben benieuwd naar het resultaat en het vervolg.”

Einde enquête

agendapunt 04.H.08
1157124

Hoogheemraadschap van Delfland

Aan Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering

VAARVERORDENING DELFLAND

Voorstel Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering 03-02-2015
De vaarverordening Delfland met bijbehorende toelichting en de Nota van beantwoording en wijziging vast te stellen.

Advies Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering 03-02-2015

Vaarverordening Delfland

1. Probleemstelling - context

In mei 2013 heeft het college van Delfland aan de hand van een viertal scenario's uit het voorstel "toekomst vaarwegbeheer Delfland" bepaald dat Delfland een regierol op zich neemt met betrekking tot vaarrecreatie gerelateerde zaken. Eén van de uitwerkingen hiervan is de bijgevoegde vaarverordening Delfland, waarin vaarregels opgenomen die gelden voor de wateren waar Delfland het nautisch beheer heeft. Tevens zijn in samenspraak met verschillende belanghebbende partijen nieuwe vaarkaarten opgesteld.

De vaarverordening en de bijbehorende toelichting heeft ter inzage gelegen van 12 november tot 24 december 2014. In de bijgevoegde nota van beantwoording en wijziging wordt ingegaan op de ingediende zienswijzen.

2. Beoogd effect

Aan het college van Dijkgraaf en Hoogheemraden wordt gevraagd:

1. De vaarverordening Delfland en bijbehorende toelichting ter vaststelling aan te bieden aan de verenigde vergadering.

2. De nota van beantwoording en wijziging ter vaststelling aan te bieden aan de verenigde vergadering.

3. Kernboodschap

In samenspraak met verschillende belanghebbende partijen is de Vaarverordening Delfland opgesteld met een bijbehorende toelichting. De verordening met toelichting heeft ter inzage gelegen van 12 november 2014 tot 24 december 2014. Aan de hand van de ingediende zienswijzen is een nota van beantwoording en wijziging opgesteld, welke samen met de verordening en toelichting hierbij wordt aangeboden aan het college van Dijkgraaf en Hoogheemraden. D&H wordt verzocht om de verordening en toelichting en de nota van beantwoording en wijziging ter vaststelling aan te bieden aan de verenigde vergadering.

4. Historie - eerdere besluitvorming

<u>Nautisch toezicht</u>
Delfland is nautisch toezichthouder voor een aantal wateren in haar beheersgebied (voor een overzicht van de nautisch toezichthouders in Delfland zie bijlage 1 van de vaarverordening Delfland). Voor deze wateren zijn vaarregels opgesteld in de vaarverordening Delfland.

<u>Aangewezen vaarwegen</u>
De provincie Zuid-Holland heeft in haar vaarwegenverordening Zuid-Holland uit 1987 wateren aangewezen met een functie "vaarweg". Deze verordening wordt halverwege 2015 ingetrokken, waarmee ook deze functieaanwijzing vervalt. Alleen de Vliet en het Rijn Schiekanaal blijft in de nieuwe vaarwegenverordening van de provincie Zuid-Holland de functie vaarweg behouden.
In mei 2013 is bovenstaande ontwikkeling aan het college voorgelegd en heeft zij besloten dat Delfland een coördinerende rol op haar zal gaan nemen om het recreatieve belang van wateren ook in de toekomst voldoende te kunnen beschermen. Hier is uitvoering aangegeven door in overleg met verschillende belanghebbende partijen (gemeenten, provincie, GZH, verenigingen en ondernemers) te bepalen over welke wateren gevaren kan worden. Dit heeft geresulteerd in de in de verordening opgenomen vaarkaarten.

Bescherming van de vaarweg
Aan de hand van de vaarkaarten kan in de toekomst worden voorkomen dat er werken worden toegestaan (door Delfland of door derden) die de doorvaart belemmeren. Hierbij valt te denken aan duikers, lage bruggen, versmallingen etc. Een toetsingskader hiervoor zal op een later tijdstip worden opgesteld.

Inzage
De vaarverordening en de bijbehorende toelichting heeft ter inzage gelegen van 12 november tot 24 december 2014. In de bijgevoegde nota van beantwoording en wijziging wordt ingegaan op de ingediende zienswijzen.

5. Regelgeving en Beleid

Verordening Delfland
De verordening Delfland vervangt de Beleidsregel Scheepvaartverkeersmaatregelen Delfland en de twee bijbehorende verkeersbesluiten waarin de vaarregels nu zijn geregeld. De verordening is een vereenvoudiging en verduidelijking van de regels uit de beleidsregel en de verkeersbesluiten. Eén van de resultaten van de vereenvoudiging van de regels is het vervallen van de verplichting om een motorvaartvergunning aan te schaffen op ruimschoots het grootste gedeelte van de vaarwateren.

Overgangstermijn motorvaartvergunningplicht in 2015
Met het vaststellen van de nieuwe vaarverordening komt de motorvaartvergunningplicht grotendeels te vervallen. Gedurende de overgangstermijn van de oude regelgeving naar de nieuwe, hoeft de vaarrecreant geen nieuwe vaarvergunning aan te vragen. D&H heeft op 11 november 2014 besloten de vergunningen die verleend zijn voor 2014 ambtshalve te verlengen tot het van kracht worden van de Vaarverordening Delfland.

De totstandkoming van de nieuwe vaarkaart
In 1987 heeft de provincie Zuid-Holland een vaarkaart opgesteld. De wateren op deze kaart zijn aangewezen als vaarwater. Het is aan de nautisch beheerder van deze wateren om te bepalen wat is toegestaan en wat niet. Delfland heeft deze bevoegdheid in 1992 gekregen en heeft destijds bepaald welke wateren draagkrachtig genoeg zijn om gemotoriseerd over te kunnen varen.

De provinciale vaarkaart uit 1987 heeft als basis gediend voor de nu nieuw opgestelde vaarkaart in de Delflandse vaarverordening. Omdat de praktijk situatie in de loop der jaren aan verandering onderhevig is geweest, is de vaarkaart uit 1987 in eerste instantie doorgesproken met diverse belanghebbende partijen. Hierbij is kritisch gekeken naar het huidige gebruik van wateren in het beheersgebied van Delfland. Aan de hand van onderstaande criteria zijn een aantal wateren op de nieuwe vaarkaart komen te vervallen of juist toegevoegd.

Criterium 1: nautische veiligheid (vanuit onze nautische rol):
- Breedte water moet voldoende zijn voor doorgaande en passerende vaart;
- Doorvaarthoogte en diepte moet voldoende zijn voor vaarverkeer;
- Niet in de buurt van gemalen of andere werken die gevaar kunnen opleveren voor vaarverkeer.

Criterium 2: waterkwaliteit:
- Niet of met beperking over wateren waar sprake is van een natte ecologische zone (NEZ);
- Niet of beperkt over wateren met (hoog) ecologische potentieel en / of doelstellingen.

Criterium 3: Waterkwantiteit:
- Kades en oevers moeten voldoende bestand zijn tegen recreatieve vaart.

"Externe" criteria:
- Verbindingsroutes of aansluitingen op recreatieve routes;
- Aantrekkelijkheid watergangen voor vaarrecreatie.

De bovenstaande criteria hebben geleid tot een vaarkaart waarin rekening is gehouden met de verschillende waterstaatkundige, kwalitatieve, nautische en recreatieve belangen. In een aantal gevallen is de wens uitgesproken om een water op te nemen op de vaarkaart maar is dit uiteindelijk niet gelukt. Bijvoorbeeld de Strijp/Reijnderwatering. Deze watergang vormt een mooie verbinding tussen Den Haag en het Westland maar is niet voldoende breed en diep om doorgaand vaarverkeer (en passerend vaarverkeer) op een veilige manier te kunnen laten plaatsvinden. In overleg met belanghebbende gemeenten (Den Haag, Rijswijk, Westland) wordt op dit moment gekeken naar verschillende oplossingsrichtingen om toch in de toekomst gebruik te kunnen maken van de watergang, rekening houdend met bovenstaande criteria.

De vaarkaart gaat uit van een doorgaand netwerk van vaarwater, welke gebruikt kan worden als "onderlegger" voor derden. Derden die bijvoorbeeld recreatieve routes ontwikkelen en willen weten welke watergangen hiervoor geschikt zijn. Hierbij is uitgegaan van wateren die als doorgaand vaarwater gebruikt worden of tot de hoofdstructuur behoren. De vaarkaart is dan ook niet bedoeld om iedere watergang waar gevaren wordt of waar afgemeerde bootjes liggen, de status van vaarwater te geven.

De vaarkaart uit de verordening is opgesteld met de achterliggende gedachte dat de kaart gezien moet worden als een dynamisch instrument. In de loop der jaren kunnen opnieuw wateren toegevoegd of verwijderd worden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan infrastructurele ontwikkelingen die zwaarder wegen dan het in stand houden van een vaarweg of het opnieuw inrichten van wateren waardoor het doorvaartprofiel voldoet aan het criteria voor veilige doorvaart.

Tijdens het proces tot opstellen van de vaarkaarten is zoveel mogelijk rekening gehouden met de diverse externe belangen, regelgeving en beleid, o.a.:

- Sloepennetwerk, Stadsgewest Haaglanden;
- Nota binnenwater, gemeente Den Haag;
- Nota vaarrecreatie in het Westland, gemeente Westland;
- Verordening Openbaar Gemeentewater, gemeente Delft;
- Vaarwegenverordening provincie Zuid-Holland (oude en nieuwe versie).

6. Financiën

In de collegevergadering van mei 2013 is uitgesproken dat het oppakken van een coördinerende rol geen extra financiële inspanningen met zich mee zal brengen.

Voor de introductie van de nieuwe vaarregels uit de vaarverordening zal zoveel mogelijk worden aangesloten bij de bestaande interne en externe communicatiekanalen (denk aan samenwerking met andere overheden en initiatieven).

Uit een eerdere analyse blijkt dat de inkomsten vanuit de motorvaartvergunning net dekkend waren voor de kosten die de motorvaartvergunning met zich meebrengt. Het afschaffen van de motorvaartvergunning brengt een wijziging in de baten met zich mee (inkomstenderving afgifte motorvaartvergunningen) welke wordt gecompenseerd door de vermindering van kosten (bijvoorbeeld de kosten van de vignetten, administratie- en verzendkosten, systeemonderhoud en beperkte personele kosten (verspreid over verschillende teams). Onder de streep heeft het afschaffen van de motorvaartvergunning geen financiële consequenties voor de begroting.

Eén van de verdere uitwerkingen / gevolgen van de regierol is het opstellen en ten uitvoering brengen van een bebordingsplan voor de Delflandse vaarwateren. Het uitgangspunt hierbij is een zo minimaal mogelijk aantal te plaatsen borden. De kosten voor het ten uitvoering brengen van het bebordingsplan zullen in 2015 verder worden uitgewerkt.

7. Duurzaamheid

N.v.t.

8. Organisatorische en personele consequenties

De introductie van de nieuwe vaarverordening en de bijbehorende vaarkaarten zal het eerste jaar extra inspanning vergen op het gebied van communicatie (meldpunt toezicht, Toezicht & Handhaving en Regulering & Planadvisering). Het afschaffen van de motorvaartvergunning zal op de lange termijn een administratieve lastenverlichting geven. Om onder andere de komende jaren goed invulling te kunnen geven aan de regierol die Delfland beoogd, is bij het DMT is een aanvraag goedgekeurd voor de aanstelling van een (tijdelijke) beleidsadviseur nautisch en scheepvaart.

9. OR/GO

N.v.t.

10. Risico- en beheersmaatregelen

Om de overgang van de oude naar de nieuwe situatie (nieuwe verordening, afschaffen motorvaartvergunning, nieuwe vaarkaarten) zo vloeiend mogelijk te laten verlopen, zal extra aandacht worden besteed aan communicatie richting de vaarrecreant.

11. Communicatie (in- en extern)

De afdeling communicatie is betrokken en zal een op de doelgroep afgestemd communicatieplan opstellen, waarbij rekening wordt gehouden met bestaande communicatietrajecten (van o.a. gemeenten).

12. Bekendmaking en vervolgprocedure

Ingevolge de Inspraakverordening Delfland 2011 wordt de vaarverordening voorbereid met toepassing van de uniforme openbare voorbereidingsprocedure van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht. Het college van dijkgraaf en hoogheemraden heeft de ontwerp vaarverordening op 11 november 2014 vastgesteld en vrijgegeven voor ter inzage legging en inspraak. Het ontwerp is van 12 november tot 24 december 2014 ter inzage gelegd in het Gemeenlandshuis en digitaal op de website van Delfland. Gedurende zes weken hebben ingezetenen en belanghebbenden de gelegenheid gekregen om hun mening over de ontwerp vaarverordening kenbaar te maken.

De ingediende zienswijzen zijn verwerkt in de bijgevoegde nota van beantwoording en wijziging en hebben geleid tot één wijziging van de vaarverordening, de vaarkaarten en de toelichting behorende bij de vaarverordening.

13. Bevoegd orgaan

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden is op grond van artikel 84 tweede lid van de Waterschapswet en de Inspraakverordening Delfland 2011 bevoegd om ontwerpbesluiten van de Verenigde Vergadering voor te bereiden en ter inzage te leggen. Dit is gebeurd bij besluit van 11 november 2014. De vaarverordening Delfland zal door de Verenigde Vergadering vastgesteld worden op basis van artikel 78 van de Waterschapswet.

In het reglement van bestuur van Delfland is in artikel 4 lid 3 bepaald dat Delfland de taak heeft om te zorgen voor de toepassing van de Scheepvaartverkeerswet, voor zover het wateren betreft waarvoor het hoogheemraadschap is aangewezen als het bevoegd gezag. In artikel 42 van de Scheepvaartverkeerswet is bepaald dat het waterschap de bevoegdheid heeft tot het stellen van nadere regels.

14. Toelichting

N.v.t.

15. Bijlagen

1. Vaarverordening Delfland
2. Toelichting vaarverordening Delfland
3. Nota van beantwoording en wijziging Vaarverordening Delfland

Hoogheemraadschap van Delfland

Kenmerk VV : …**

Vergaderdatum : 19 februari 2015

Beleidsveld : E, instrumenten

Agendapunt : …**

De Verenigde Vergadering van Delfland,

op voordracht van dijkgraaf en hoogheemraden van 11 november 2014, kenmerk 37829;

gelezen het positieve/negatieve advies van de commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering;

overwegende dat:

- Delfland door Provinciale Staten van Zuid-Holland is aangewezen als het nautisch bevoegd gezag op grond van de Scheepvaartverkeerswet;
- Het gebruik van wateren door vaarrecreatie in het beheersgebied van Delfland aan veranderingen onderhevig is;
- De nieuwe vaarverordening Delfland een vereenvoudiging en verduidelijking van de regels voor de vaarrecreant bewerkstelligt;
- Bij de totstandkoming van de nieuwe vaarverordening Delfland rekening is gehouden met verschillende interne en externe belangen;
- In samenspraak met diverse belanghebbenden nieuwe vaarkaarten zijn opgesteld;

Gelet op:
- artikel 77 en 78 van de Waterschapswet;
- artikel 42 van de Scheepvaartverkeerswet;
- het reglement van bestuur van Delfland, artikel 3 lid 4;

Besluit:
De vaarverordening Delfland met bijbehorende toelichting en de Nota van beantwoording en wijziging vast te stellen.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 19 februari 2015

De Verenigde Vergadering voornoemd,

de Secretaris, de Voorzitter,

mr. drs. P.I.M. van den Wijngaart mr. M.A.P. van Haersma Buma

Hoogheemraadschap van Delfland

Vaarverordening Delfland

Nota van beantwoording en wijziging

Beantwoording ingekomen zienswijzen en ambtshalve wijzigingen op de vaarverordening Delfland

Status : vast te stellen door het college van dijkgraaf en hoogheemraden
Datum : 13 januari 2015

1 Algemeen

In mei 2013 heeft het college van Delfland bepaald dat Delfland een regierol op zich neemt met betrekking tot vaarrecreatie gerelateerde zaken. Eén van de uitwerkingen hiervan is de vaarverordening Delfland, waarin vaarregels opgenomen die gelden voor de wateren waar Delfland het nautisch beheer heeft. In de verordening zijn nieuwe vaarkaarten opgenomen die in overleg met verschillende belanghebbenden zijn opgesteld. De vaarverordening Delfland vervangt de Beleidsregel Scheepvaartverkeersmaatregelen Delfland en de twee bijbehorende verkeersbesluiten waarin voorheen de vaarregels waren geregeld. De verordening is een vereenvoudiging en verduidelijking van de oude regels. Eén van de resultaten van de vereenvoudiging van deze regels is het vervallen van de verplichting om een motorvaartvergunning aan te schaffen op ruimschoots het grootste gedeelte van de vaarwateren.

2 Procedure

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden heeft op 11 november 2015 de ontwerp vaarverordening vastgesteld en vrij gegeven voor terinzagelegging voor het indienen van zienswijzen gedurende 6 weken. Gedurende deze termijn, van 12 november 2014 tot en met 24 december 2014 was het voor ingezetenen en belanghebbenden mogelijk een zienswijze in te dienen.

Tijdens de termijn van terinzagelegging zijn zienswijzen van 2 partijen binnengekomen. In deze nota wordt gereageerd op de ingediende zienswijzen. Daarnaast bevat deze nota een voorstel voor één ambtshalve wijziging in het ontwerp. Deze nota van beantwoording wordt tezamen met de wijziging aangeboden aan het college van dijkgraaf en hoogheemraden van 13 januari 2015. Na vrijgeven door het college zal de verenigde vergadering de vaarverordening en bijbehorende toelichting op 19 februari 2015 kunnen vaststellen.

3 Overzicht binnengekomen zienswijzen

Nr.	Datum ontvangst	Afzender	Kenmerk Delfland
1	18 november 2014	Watersportvereniging “Westland”, de heer K.P. Kornaat	1168695
2	22 december 2014	Koninklijk Nederlands Watersport Verbond, de heer F. Jibben	1173166

4 Ontvankelijkheid zienswijze

Op grond van de artikelen 3:16 en 6:9 van de Algemene wet bestuursrecht is een zienswijze tijdig ingediend indien deze voor het einde van de termijn is ontvangen. De termijn voor het indienen van een zienswijze bedraagt zes weken en vangt aan met ingang van de dag waarop het ontwerp ter inzage is gelegd. Bij verzending per post is sprake van tijdige indiening als de zienswijze voor het einde van de termijn per post is bezorgd (verzendtheorie), mits deze niet later dan een week na afloop van de termijn is ontvangen. De ingediende zienswijzen zijn binnen deze termijn ontvangen.
De partijen die zienswijzen hebben ingediend zijn als belanghebbenden aan te merken. De zienswijzen zijn ontvankelijk.

5 Behandeling zienswijze

Nr. 1 – Brief Watersportvereniging "Westland", de heer K.P. Kornaat

A) Art 1, begripsomschrijving; Schip: elk vaartuig etc.

Zienswijze:
Niet duidelijk is wat bedoeld wordt met "een vaartuig zonder waterverplaatsing". Is dit een type luchtkussenvaartuig (Hovercraft)?

Antwoord Delfland:
Om verwarring te voorkomen hebben we zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de bestaande landelijke definities. Dit is een definitie uit het Binnenvaartpolitiereglement. Een hovercraft is inderdaad een "vaartuig zonder waterverplaatsing" volgens de uitleg van de definitie.

Aanpassing:
Geen aanpassing.

B) Art 3, vaarverboden:
zienswijze:
Jammer dat hier snelle vaartuigen met registratienummers hier niet onder vallen. Deze veroorzaken vaak, ook zonder dat er geskied wordt, overlast aan mede watersporters en kwetsbare oevers.

Antwoord Delfland:
Delfland is zich bewust van het feit dat snelle vaartuigen voor meer overlast kunnen zorgen. Maar een snel vaartuig vaart niet per definitie te hard. Daarom is in artikel 6 een maximale vaarsnelheid opgenomen die voor iéder vaartuig geldt.

Aanpassing:
Geen aanpassing.

C) Art 5, Afmeren, aanleggen, en/of ligplaats innemen:

Zienswijze:
Minimale vaarstrook was 6 m en is nu vergroot tot 8 m. Dit kan problemen opleveren in de bebouwde kom van enkele kernen, denk aan de Naaldwijkse Vaart in Naaldwijk. Houdt deze maat van 8 m ook in dat op die plaatsen waar de vaarweg smaller is dan 8 m dit vaarwater verbreed wordt tot minimaal 8 m?

Antwoord Delfland:
Nee, dit artikel heeft niet tot gevolg dat er vaarwateren verbreed zullen worden. Het doel van dit artikel is om te voorkomen dat toekomstige situaties kunnen zorgen voor onwenselijke versmallingen van de vaarweg. Delfland is verantwoordelijk voor een veilige en vlotte doorvaart en de minimale vaarstrook moet er voor zorgen dat boten elkaar veilig kunnen passeren. De ontheffingsmogelijkheid maakt het mogelijk om in specifieke gevallen af te wijken van deze 8 meter.

Aanpassing:
Geen aanpassing.

D) Bijlage 2, kaart met wateren waarover gemotoriseerd gevaren mag worden:
Zienswijze:
Verheugd dat nu ook de Wennetjessloot bevaren mag worden, om zo een rondje Poeldijk mogelijk te maken.

Antwoord Delfland: We hebben samen met gemeenten en andere belanghebbenden gekeken naar de mogelijkheden om de vaarkaart uit te breiden met wateren waarover men graag vaart. De wennetjessloot was hier één van.

Aanpassing:
Geen aanpassing.

E) Bijlage 3, kaart met wateren waar met een ontheffing gevaren mag worden:

Zienswijze: Jammer dat de Reijnerwatering en Strijp richting Den Haag nog niet zijn opgenomen als (groen) vaarwater. Dit om een rondje Rijswijk mogelijk te maken.

Antwoord Delfland:
De wens om ook deze watergangen op te nemen op de kaart met doorgaande wateren is bij ons bekend. Ze vormen inderdaad een mooie verbinding tussen Den Haag en het Westland maar ze zijn niet voldoende breed en diep om doorgaand vaarverkeer (en passerend vaarverkeer) op een veilige manier te kunnen laten plaatsvinden. In overleg met belanghebbende gemeenten (Den Haag, Rijswijk, Westland) wordt op dit moment gekeken naar verschillende oplossingsrichtingen om toch in de toekomst gebruik te kunnen maken van deze wateren. Het kan dus zijn dat deze wateren in de toekomst wel worden opgenomen op de vaarkaart.

Aanpassing:
Geen aanpassing.

Nr. 2 – Brief **Koninklijk Nederlands Watersport Verbond, de heer F. Jibben**

A) Art 1, begripsomschrijving; vaarseizoen

Zienswijze:
In artikel 1 wordt het vaarseizoen gedefinieerd als de periode van 15 april tot 15 oktober. In de Beleidsvisie Recreatie Toervaart Nederland, de gezamenlijke beleidsvisie van rijk, provincies, waterschappen, gemeenten en de watersportorganisaties, wordt het vaarseizoen gedefinieerd als de periode van 1 april tot 31 oktober. Door het hanteren van deze grenzen worden de vakantieperiodes in voor- en naseizoen, waarin immers veel wordt gevaren, ook tot het vaarseizoen gerekend. Wij verzoeken u de definitie op dit punt aan te passen.

Antwoord Delfland:
De definitie zal worden aangepast.

Aanpassing:
Artikel 1: begripsomschrijvingen;
- vaarseizoen: de periode van 1 april tot 31 oktober.

B) Art 4, aanwijzingsbevoegdheid college

Zienswijze:
In artikel 4 is de bevoegdheid vastgelegd van het college tot het wijzigen van de wateren, zoals vermeld op bijlage 2 en 3. Wij erkennen dat. Wij zijn echter van mening dat voorgenomen wijzigingen als ontwerpbesluit dienen te worden gepubliceerd, zodat belanghebbenden hun zienswijze kunnen indienen.

Antwoord Delfland:
In artikel 4 is geregeld dat een wijziging van bijlage 2 of 3 (de vaarkaarten) niet hoeft te worden vastgesteld door de verenigde vergadering van Delfland, maar gedelegeerd wordt aan het college van Dijkgraaf en Hoogheemraden. Alle wijzigingen in de vaarverordening Delfland of in de bijbehorende toelichting (en dus ook wijziging van de vaarkaarten in bijlage 2 en 3) zullen altijd worden gepubliceerd en belanghebbenden kunnen hierop zienswijzen indienen.

Aanpassing:
Geen aanpassing.

Nota van Toelichting behorende bij de Vaarverordening Delfland

Inleiding

Delfland is verantwoordelijk voor het waterbeheer, inclusief de afvalwaterzuivering en de waterstaatkundige veiligheid in het gebied dat globaal is gelegen tussen Den Haag, Berkel en Rodenrijs, Rotterdam en Hoek van Holland. Naast de verantwoordelijkheid voor het waterbeheer heeft Delfland ook taken op het gebied van het nautisch beheer. De nautisch beheerder ziet toe op de regels uit landelijke wetgeving (zoals de Scheepvaartverkeerswet) en lokale wetgeving (zoals deze verordening) met de intentie om vlot en veilig verloop van het scheepvaartverkeer te regelen.

In 1992 is Delfland door de Provincie Zuid-Holland aangewezen als nautisch beheerder voor de vaarwateren die niet vallen onder het nautisch toezicht van een andere beheerder. In de praktijk zijn dit de vaarwateren die niet in het beheersgebied vallen van de zes grote steden in Delfland (Den Haag, Rotterdam, Schiedam, Delft, Maassluis en Vlaardingen, zie ook bijlage 1 van de Vaarverordening voor een overzicht van bevoegde gezagen). Waarschijnlijk zal de provincie Zuid-Holland haar vaarwegenverordening aanpassen, waardoor er een verschuiving in de aanwijzing van vaarwegbeheerders zal plaatsvinden. In deze verordening wordt alleen gesproken over het nautisch beheer. Op het gebied van nautische bevoegdheden zijn voorlopig geen veranderingen in de bevoegdheden gepland.

In het belang van een vlot en veilig verloop van het scheepvaartverkeer maar ook ter in stand houding van de wateren waarover gevaren mag worden én ter voorkoming of beperking van schade door de scheepvaart aan waterstaatkundig gezien de kwetsbare wateren, heeft Delfland op grond van artikel 3 lid 4 van het Reglement van bestuur voor het hoogheemraadschap van Delfland en de aanwijzingsbesluiten van de provincie Zuid-Holland, alsmede op grond van artikel 42 van Scheepvaartverkeerswet in voorliggende Vaarverordening regels gesteld voor de onder het nautisch beheer van Delfland vallende wateren.

Ten opzichte van de eerder door de provincie aangewezen vaarwegen is een aantal veranderingen doorgevoerd. In overleg met verschillende belanghebbenden zijn wateren aangewezen die draagkrachtig genoeg zijn om naast het functioneren als deel van het Delflandse watersysteem als nevenfunctie de functie vaarweg te dragen.

De vaarverordening Delfland is ter vervanging van een aantal oude verkeersbesluiten, welke worden ingetrokken met het van kracht worden van deze verordening. Aanleiding voor het opstellen van deze vaarverordening is het actualiseren van de nautische regelgeving van Delfland, evenals het herzien van het nut en de noodzaak van het oude vaarvergunningstelsel. In het kader van deregulering is deze nieuwe verordening een compleet en compact overzicht van de actuele nautische kaders en regels van Delfland.

Toelichting artikel 1, begripsomschrijvingen:
Waar van toepassing zijn definities overgenomen uit hogere wetgeving zoals het binnenvaart politiereglement of de Scheepvaartverkeerswet.

Toelichting artikel 2, reikwijdte vaarverordening:
Er zijn verschillende nautische toezichthouders voor de vaarwateren in het gebied van Delfland. In 1992 heeft de provincie Zuid-Holland in een aanwijsbesluit nautische bevoegdheden toegewezen aan verschillende instanties (besluit Provinciale Staten van Zuid-Holland, registratienummer 921353). In bijlage 1 is een kaart opgenomen met de wateren waarover Delfland nautisch beheerder is. Met verschillende kleuren is aangegeven welke andere bevoegde gezagen nautisch beheerder zijn over de overige wateren in het gebied van Delfland.

Artikel 3, vaarverboden:
Voor waterscooters geldt een algeheel vaarverbod. In het verleden zijn door meerdere toezichthoudende instanties algehele vaarverboden ingesteld voor waterscooters ter voorkoming van ongewenste situaties. Zie ook Wijzigingsbesluit verkeersbesluit AGV2, Besluit "tot instellen waterscooterverbod voor bepaalde vaargebieden en tot instellen vaargebieden voor het snelvaren met waterscooters" van RWS etc. Delfland heeft in de hier voorgaande beleidsregel Scheepvaartverkeersmaatregelen besloten, ter voorkoming van overlast en gezien het beperkte vaarwegprofiel van de wateren waarover gemotoriseerd gevaren mag worden en de kwetsbaarheid van oevers en ecologische waarden, een algeheel vaarverbod in te stellen voor waterscooters. Dit verbod is overgenomen in deze verordening.

Net zoals in de oude nautische besluiten van Delfland is een maximum gesteld aan de afmetingen van schepen die mogen varen over de wateren die onder het nautische beheer vallen van Delfland. De afmetingen zijn niet gewijzigd ten opzichte van de oude situatie en er is wederom een mogelijkheid om – onder voorwaarden – een ontheffing te verkrijgen voor boten met grotere afmetingen.

De door middel van wind- en/of spierkracht voortgedreven vaartuigen mogen volgens het Binnenvaartpolitiereglement op elk voor het openbaar verkeer met schepen openstaand water varen. In de praktijk betekent dit dat deze vaartuigen mogen varen op alle wateren waarop het fysiek mogelijk is om te varen. Om meer duidelijkheid te creëren in waar *gemotoriseerd* gevaren mag worden, is een vaarkaart opgesteld in samenspraak met de verschillende belanghebbenden in het beheersgebied van Delfland.

Gemotoriseerd vaarverkeer kan schade veroorzaken aan de flora en fauna en kan het functioneren van het watersysteem belemmeren. Daarom is bij het vaststellen van de vaarkaarten in bijlage 2 en 3 rekening gehouden met de draagkracht van iedere individuele watergang. Voor de wateren die draagkrachtig genoeg zijn en waarbij een belang is om er gemotoriseerd op te kunnen varen, is in overleg met de verschillende belanghebbende partijen bepaald dat deze wateren geschikt zijn om vaarwater als nevenfunctie te krijgen. In bijlage 2 is de kaart met vaarwateren weergegeven waarover een ieder gemotoriseerd mag varen. In bijlage 3 is de kaart weergegeven met vaarwateren waarop met ontheffing gemotoriseerd gevaren mag worden.

De wateren in bijlage 2 zijn wateren die draagkrachtig genoeg zijn om doorgaande gemotoriseerde recreatievaart aan te kunnen. De wateren in bijlage 3 zijn dit niet. Dit kan komen omdat er veel ecologische waarden in het water zijn aangetroffen die schade ondervinden van teveel gemotoriseerd vaarverkeer. Maar er kan ook bepaald zijn dat de draagkracht beperkt is omdat de watergang bijvoorbeeld niet breed genoeg is voor doorgaande gemotoriseerde recreatievaart. Er kan door het college een ontheffing worden verleend voor het gemotoriseerd mogen varen op de wateren die genoemd zijn in bijlage 3.

Iedereen die in aanmerking wil komen voor een ontheffing zal zelf de informatie aan moeten leveren waaruit blijkt dat er voldaan wordt aan de volgende voorwaarden:

- particulieren kunnen een ontheffing aanvragen wanneer zij kunnen aantonen dat zij aan het water genoemd in bijlage 3 wonen of een perceel in eigendom of in huur hebben.
- Ondernemers kunnen een ontheffing aanvragen wanneer zij kunnen aantonen dat zij commerciële belangen hebben bij het bevaren van een watergang genoemd in bijlage 3.
- Verder kan voor scholing, onderzoek en voor evenementen een ontheffing verleend worden om te mogen varen op de wateren genoemd in bijlage 3.
- Particulieren en ondernemers kunnen een ontheffing aanvragen wanneer zij kunnen aantonen dat vóór het van kracht worden van deze verordening een ontheffing werd verkregen voor één van de wateren genoemd in bijlage 3. Met ingang van deze verordening kan hiervoor ook een ontheffing verleend worden.

Toelichting artikel 4, aanwijzingsbevoegdheid college:
Delfland kan watergangen toevoegen aan of verwijderen uit bijlage 2 of 3, wanneer zij dit nodig acht. Hierbij worden de verschillende belangen afgewogen zoals het functioneren van het watersysteem, de veiligheid en de vrijheid van het scheepvaartverkeer, de instandhouding en bruikbaarheid van vaarwateren voor het vaarverkeer, etc.

Toelichting artikel 5, afmeren, aanleggen en/of ligplaats innemen:
Delfland is nautisch beheerder en heeft vanuit dat oogpunt een aantal voorwaarden gesteld aan het afmeren, aanleggen en ligplaats innemen. De voorwaarden zijn bedoeld ter bescherming van het watersysteem en de ecologische waarden in dit watersysteem en ter voorkoming van gevaarlijke situaties. Naast de voorwaarden die Delfland stelt, kan een gemeente vanuit het oogpunt van ruimtelijke ordening en planologie bepalen waar zij aangemeerde schepen toestaat. Per gemeente verschilt of hier invulling is, bijvoorbeeld in de vorm van een ligplaatsenbeleid.

De minimale vaarstrook is dat deel van het vaarwater dat op de waterspiegel vrijgehouden moet worden om veilig en vlot scheepvaartverkeer mogelijk te maken. Dit is in het gebied van Delfland 8 meter, conform de Beleidsvisie kleine waterrecreatie Nederland 2001-2020. Afmeren, aanleggen en ligplaats innemen op plaatsen waar niet kan worden voldaan aan deze minimale vaarstrook, kan onder voorwaarden worden toegestaan met behulp van ene ontheffing.

In het oude verkeersbesluit van Delfland was opgenomen dat de bepaling van een minimale vaarstrook niet van toepassing was indien betreffende gemeente een andere vrij te houden doorvaartbreedte formeel heeft bepaald. Deze bepaling is komen te vervallen aangezien Delfland verantwoordelijk is voor een veilige en vlotte doorvaart op wateren waar zij nautisch beheerder is.

Toelichting artikel 6, maximale vaarsnelheid:
Door het limiteren van de vaarsnelheid wordt voorkomen dat onnodige opwerveling van slib (negatieve invloed op waterkwaliteit) en schade aan waterstaatswerken ontstaat.

Toelichting artikel 7, tijdelijk belemmeren of stremmen scheepvaart:
De meeste administratieve handelingen en de uitwerking van een verkeersbesluit tot stremmen van de doorvaart zijn geregeld in het Besluit administratieve bepalingen scheepvaart (Babs). Aanvullend op het bepaalde in het Babs worden in deze verordening eisen gesteld aan de manier van melden van een stremming bij het bevoegde gezag. Aangezien de wateren waarover gemotoriseerd gevaren mag worden vaak wateren zijn die in de zomerperiode intensief gebruikt worden, heeft het de voorkeur om stremmingen zoveel mogelijk te laten plaatsvinden buiten het vaarseizoen. Na 1 oktober en voor 1 april vindt vrijwel geen vaarverkeer plaats en is een stremming relatief eenvoudig af te stemmen met belanghebbenden.

Artikel 8, uitzonderingen:
Voor motorschepen waarmee waterstaatkundig onderhoud en/of onderzoek moet worden verricht en voor motorschepen ten behoeve van toezicht en handhaving (of om een andere reden een blauw licht voeren) gelden de artikelen in deze verordening niet, voor deze

motorschepen gelden de regels uit het Binnenvaart politiereglement en de Scheepvaartverkeerswet.

Artikel 9, leges:
Anticiperend op een eventuele wijziging van de Legesverordening Delfland kan in de toekomst besloten worden om leges te heffen op het verlenen van ontheffingen en het nemen van besluiten op basis van deze verordening.

Artikel 10, intrekkingen, inwerkingtreding en citeertitel:
Geen toelichting.

Overige toelichtingsonderwerpen:
Bebording:
Het college kan volgens het Besluit administratieve bepalingen Scheepvaartverkeer (Babs) bij verkeersbesluit bepalen om verkeerstekens te plaatsen, zoals verkeersborden uit het Binnenvaartpolitiereglement (BPR).

Vaarverordening Delfland

De verenigde vergadering van het Hoogheemraadschap van Delfland;

gelet op artikel 78 van de Waterschapswet;
gelet op artikel 42 van de Scheepvaartverkeerswet;
gelet op het reglement van bestuur van Delfland, artikel 3 lid 4;

Besluit:

Artikel 1, begripsomschrijvingen:
In deze verordening wordt verstaan onder:

- Het college: het college van dijkgraaf en hoogheemraden van Delfland.
- Drijvend object: een object te water dat, uit hoofde van zijn feitelijke bestemming of gebruik, plaatsgebonden is.
- Gemotoriseerd vaartuig: een schip dat is voorzien van enige vorm van mechanische middelen tot voortbeweging. Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt in de brandstof of elektriciteitsvoorziening van de motor.
- Natte ecologische zone: een zone in/langs water waarin door inrichting, ecologisch geoptimaliseerd beheer of een combinatie van deze maatregelen, leefgebied is gecreëerd voor waterplanten en -dieren.
- Nautisch beheer: de zorg voor een vlotte en veilige afwikkeling van het scheepvaartverkeer.
- Schip: elk vaartuig, met inbegrip van een vaartuig zonder waterverplaatsing en een watervliegtuig, dat feitelijk wordt gebruikt of geschikt is om te worden gebruikt als middel tot verplaatsing te water.
- Stremming: gehele of gedeeltelijke belemmering van de doorvaart op een watergang die is opgenomen in bijlage 2 of 3 van de vaarverordening Delfland.
- Vaarseizoen: de periode van 1 april tot 31 oktober.
- Vaarstrook: dat deel van het vaarwater dat op de waterspiegel vrijgehouden moet worden om veilig en vlot scheepvaartverkeer mogelijk te maken.
- Vaartuig; zie schip.
- Vaarwater: elk voor het openbaar verkeer met schepen openstaand water.
- Vaarwegbeheer: het in stand houden van het vaarwegprofiel ten behoeve van de scheepvaart overeenkomstig de aan dat water toegekende vaarwegfunctie.
- Waterscooter: snelle motorboot gebouwd of ingericht om door één of meer personen skiënd door of over het water te worden voortbewogen. Hieronder vallen óók Jetski's.
- Waterstaatswerk: wateren, bergingsgebieden, waterkeringen en ondersteunende kunstwerken, die als zodanig in de legger zijn aangegeven, tenzij hiervoor een vrijstelling geldt van de opneming in de legger als bedoeld in artikel 5.1van de Waterwet.

Artikel 2, reikwijdte vaarverordening:
De artikelen in deze verordening zijn alleen van toepassing voor die wateren waar Delfland nautisch beheerder is (zie bijlage 1).

Artikel 3, vaarverboden:

a. Het is verboden te varen met waterscooters.
b. Het is verboden zonder ontheffing van het college te varen met vaartuigen die de volgende afmetingen overschrijden:
   - maximale diepgang: 1,00 meter;
   - maximale lengte: 21,00 meter;
   - maximale breedte: 3,50 meter.
c. Het is verboden te varen met een gemotoriseerd vaartuig anders dan op de wateren aangewezen in bijlage 2.
d. Het is verboden zonder ontheffing van het college te varen met een gemotoriseerd vaartuig op de wateren aangewezen in bijlage 3.
e. Een ontheffing moet tijdens het varen in het vaartuig aanwezig zijn.

Artikel 4, aanwijzingsbevoegdheid college:
Het college kan wateren toevoegen aan of verwijderen van de kaarten in bijlage 2 en 3.

Artikel 5, afmeren, aanleggen en/of ligplaats innemen:

a. Het is verboden ligplaats in te nemen, aan te meren of te ankeren met een vaartuig:
    I. op zodanige wijze dat een minimale vaarstrook van 8 meter breed wordt beperkt;
    II. binnen 20 meter van een bocht;
    III. als dat schadelijk is of een belemmering vormt voor het functioneren van een natte ecologische zone of een waterstaatswerk;
b. Het is verboden om vaartuigen en drijvende objecten onbeheerd los te laten drijven.
c. Van het verbod in artikel 5 lid a. onder I kan door het college ontheffing worden verleend. Aan een ontheffing kunnen voorwaarden worden verbonden.

Artikel 6, maximale vaarsnelheid:
De maximale vaarsnelheid bedraagt 6 kilometer per uur, tenzij bij verkeersbesluit van het college voor een specifiek water anderszins is bepaald.

Artikel 7, tijdelijk belemmeren of stremmen scheepvaart:

a. Tijdelijk stremmen van een water welke is opgenomen in bijlage 2 of 3 wordt minimaal 8 weken voor aanvang van de stremming gemeld aan Delfland.
b. De melding van een stremming wordt schriftelijk gedaan via het daarvoor geldende meldingsformulier.
c. Het stremmen van water in het vaarseizoen vindt alleen plaats indien aangetoond kan worden dat het redelijkerwijs niet mogelijk is om buiten het vaarseizoen te stremmen.

Artikel 8, uitzonderingen:
De geboden en verboden genoemd in deze verordening gelden niet voor vaartuigen:

a. waarmee waterstaatkundig onderhoud en/of onderzoek wordt verricht;
b. ten behoeve van toezicht en handhaving;
c. die krachtens artikel 3.27 van het Binnenvaartpolitiereglement, een blauw licht tonen.

Artikel 9, leges:
Aan besluiten, zijnde verkeersbesluiten dan wel ontheffingen op verkeersbesluiten of op deze verordening, die worden genomen ten behoeve van derden, zoals het afkondigen van stremmingen en het verlenen van ontheffingen voor het gemotoriseerd varen, kunnen leges verbonden worden.

Artikel 10, intrekkingen, inwerkingtreding en citeertitel:

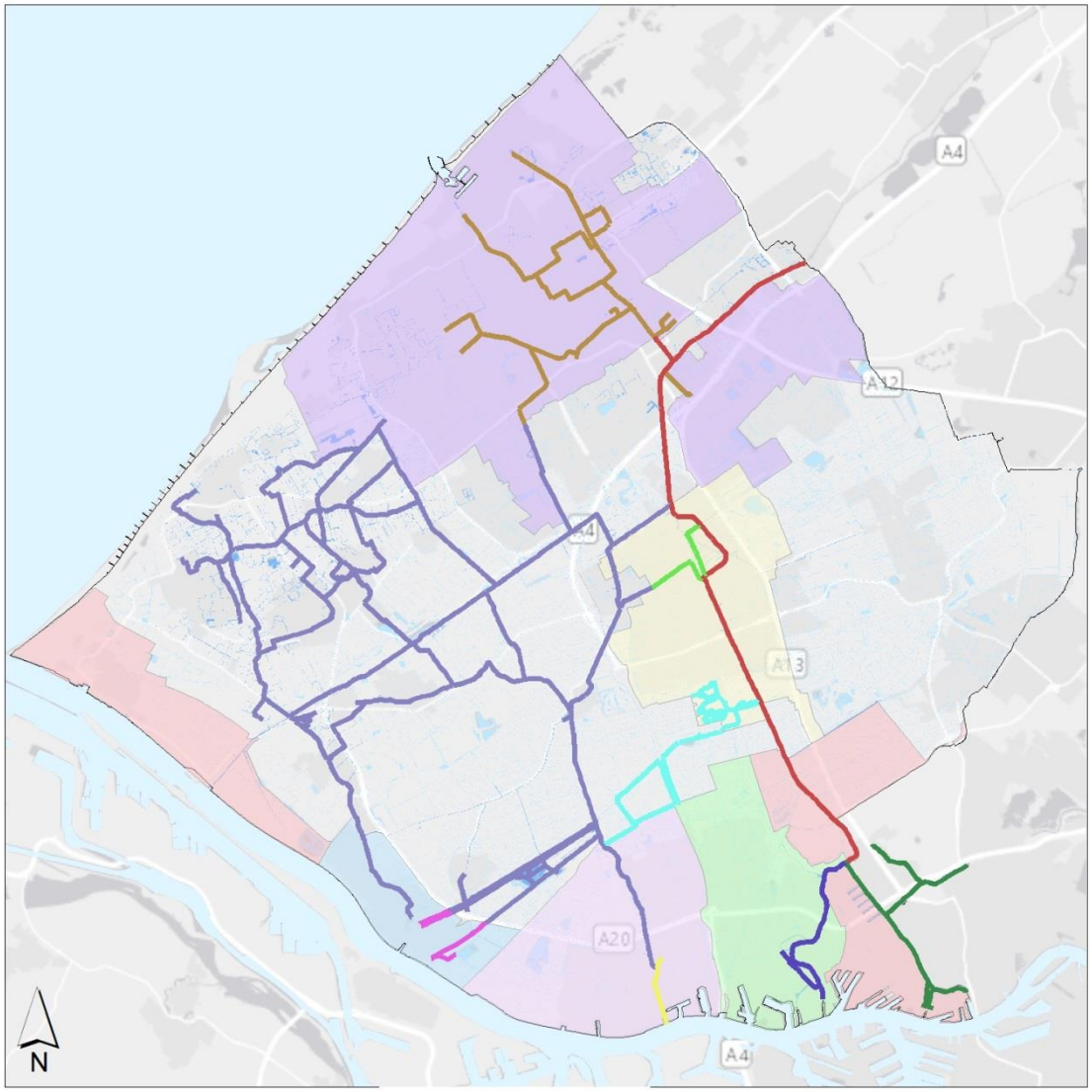
a. de besluiten genoemd in bijlage 4 worden ingetrokken;
b. deze verordening treedt in werking op xxxxxxxx
c. deze verordening wordt aangehaald als de 'vaarverordening Delfland".

Aldus besloten door de Verenigde Vergadering, op (dd)

de Secretaris, de Voorzitter,

... mr. M.A.P. van Haersma Buma

Bijlage 1: Overzicht nautisch bevoegde gezagen in Delfland
Delfland is conform het aanwijzingsbesluit van de provincie Zuid-Holland nautisch beheerder van die wateren waar geen andere nautische beheerder is. In onderstaande kaart is weergegeven hoe de verdeling van het nautisch beheer er in het beheersgebied van Delfland uitziet.

Legenda

Bevoegd gezag	Gemeentegrens
Delfland	Delft
Delft	Den Haag
Den Haag	Maassluis
GZH	Rotterdam
Maassluis	Schiedam
Provincie Zuid-Holland	Vlaardingen
Rotterdam	Beheersgebied
Schiedam	
Vlaardingen	

Hoogheemraadschap van Delfland
Postbus 3061
2601 DB Delft
Telefoon : (015) 260 81 08
www.hhdelfland.nl
twitter.com/hhdelfland

Nautische bevoegdheden

Programma :	Stevige Dijken
Formaat : A4	Datum : 17-06-2014
	Revisie datum : 15-10-2014
Schaal : 1:150.000	Getekend : George de Ruiter
	Tekeningnummer : 201312010_4_A4

Proclaimer: Delfland doet er alles aan om de afgebeelde gegevens actueel en juist te houden. Delfland staat open voor opmerkingen of ideeën.
Heeft u suggesties voor verbeteringen, opmerkingen of komt u fouten of verouderde informatie tegen, dan stellen wij uw reactie bijzonder op prijs. GIS@hhdelfland.nl.
Topografische ondergrond: © De auteursrechten en databankrechten zijn voorbehouden aan de Topografische Dienst Kadaster, Emmen, 2008

Bijlage 2: Kaart met wateren waarover gemotoriseerd gevaren mag worden
Op deze kaart zijn de wateren groen gekleurd waarover zonder ontheffing gemotoriseerd gevaren mag worden. In de Vaarverordening Delfland zijn regels gesteld voor het gebruik van deze wateren als vaarwater. Denk hierbij aan vaarsnelheden, mogelijkheden om aan te leggen, etc.

Legenda

ja

Gemeentegrens

Delfland

Postbus 3061
2601 DB Delft

Telefoon : (015) 260 81 08

www.hhdelfland.nl
twitter.com/hhdelfland

Vaarwegen
Beheergebied HHD

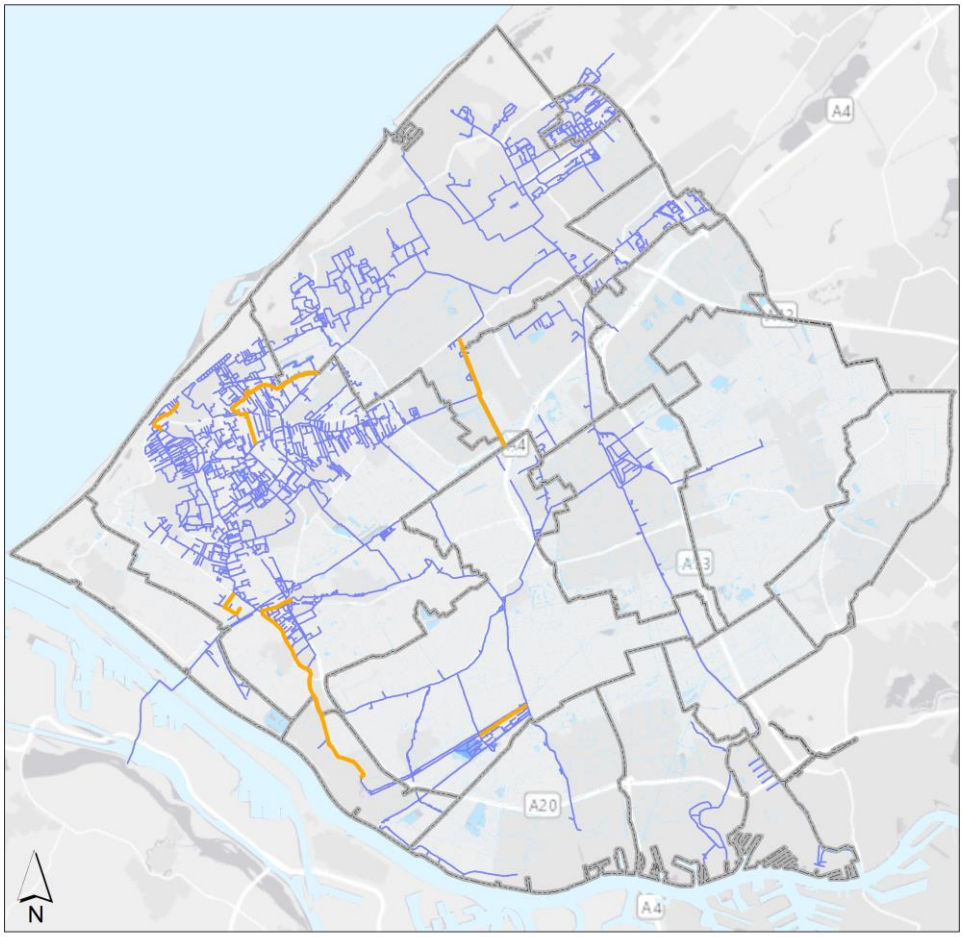
Programma :	Voldoende water
Datum :	30-06-2014
Revisie datum :	15-10-2014
Getekend :	George de Ruiter
Tekeningnummer :	201312010_3_A4

Formaat : A4

Schaal : 1:150.000

Bijlage 3: Kaart met wateren waar met ontheffing gevaren mag worden (geel)
Op deze kaart zijn de wateren geel gekleurd waarover alleen met ontheffing van delfland gevaren mag worden. Om een ontheffing te krijgen, dient voldaan te worden aan de eisen gesteld in de Vaarverordening Delfland.

Legenda

Met ontheffing

Gemeentegrens

Disclaimer: Delfland doet er alles aan om de afgebeelde gegevens actueel en juist te houden. Delfland staat open voor opmerkingen of ideeën. Heeft u suggesties voor verbeteringen, opmerkingen of komt u fouten of verouderde informatie tegen, dan stellen wij uw reactie bijzonder op prijs, GIS@hhdelfland.nl.
Topografische ondergrond: © De auteursrechten en databankrechten zijn voorbehouden aan de Topografische Dienst Kadaster, Emmen, 2008

Postbus 3061
2601 DB Delft
Telefoon : (015) 260 81 00
www.hhdelfland.nl
twitter.com/hhdelfland

Delfland

Vaarwegen met Ontheffing

Beheersgebied HHD

Programma :	Stevige Dijken
Formaat : A4	Datum : 30-06-2014
	Revisie datum : 22-07-2014
Schaal : 1:150.000	Getekend : George de Ruiter
	Tekeningnummer : 201312010_1_A4

Bijlage 4: In te trekken besluiten

- Verkeersbesluit vaarwegen Delfland 1 van december 2009;
- Verkeersbesluit vaarwegen Delfland 2 van december 2009;
- Beleidsregel Scheepvaartverkeersmaatregelen Delfland van december 2009;

agendapunt 04.H.09
1156651

Hoogheemraadschap van Delfland

Aan Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering

PLANNING & CONTROLCYCLUS 2015

Voorstel Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering 03-02-2015
De verenigde vergadering te adviseren de Planning & Controlcyclus 2015 vast te stellen.

Advies Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering 03-02-2015

Hoogheemraadschap van Delfland

P&C cyclus 2015

1. Probleemstelling - context

Het college van D&H wordt gevraagd de P&C cyclus 2015 vast te stellen. In het document wordt beschreven uit welke documenten deze cyclus bestaat en de jaarplanning van de P&C producten weergegeven.

2. Beoogd effect

Na vaststelling in D&H wordt de P&C cyclus 2015, inclusief eventuele wijzigingen, ter vaststelling aangeboden aan de VV.

3. Kernboodschap

Het doel van dit stuk is alle voor Delfland relevante informatie rond de P&C-cyclus zodanig weer te geven dat de P&C producten efficiënt en rechtmatig kunnen worden samengesteld. Hiermee wordt een belangrijke basis gelegd voor het in control raken van de organisatie.

4. Historie - eerdere besluitvorming

De P&C cyclus wordt jaarlijks vastgesteld. Dit is de vijfde keer.

5. Regelgeving en Beleid

In de P&C cyclus wordt rekenschap gehouden met nationale en provinciale regelgeving. Daarnaast wordt rekening gehouden met de regelgeving vanuit afspraken met de VV van Delfland.

6. Financiën

NVT

7. Duurzaamheid

NVT

8. Organisatorische en personele consequenties

NVT

9. OR/GO

NVT

10. Risico- en beheersmaatregelen

NVT

11. Communicatie (in- en extern)

De P&C cyclus 2015 is voortgekomen uit een concernbreed gedeelde behoefte aan een betrouwbare samenhangende cyclus waarin duidelijk is wat er wanneer moet gebeuren en wie waarvoor verantwoordelijk is. Communicatie op het gebied van P&C wordt in de komende weken verder uitgewerkt.

12. Bekendmaking en vervolgprocedure

Na vaststelling in D&H, wordt de P&C cyclus ter vaststelling aangeboden aan de VV .

13. Bevoegd orgaan

Het college van D&H wordt gevraagd de P&C cyclus 2015 vast te stellen.

14. Toelichting

Naar aanleiding van de vraag uit de VV ten aanzien van het verminderen van bestuursrapportages, is in dit voorstel het aantal bestuursrapportages teruggebracht van twee naar één. De structurele effecten die voortkomen uit de jaarrekening 2014, en eventuele overige significante wijzigingen zullen in de VV waarin de jaarrekening behandeld wordt (23 april 2015), separaat als begrotingswijziging ter besluitvorming worden aangeboden. De bestuursrapportage in juni komt hiermee te vervallen.

15. Bijlagen

1. P&C cyclus 2015 concept 15 .12.2014
2.
3.
4.

Alleen in te vullen indien het een VV-voorstel betreft

*** = in te vullen door team Bestuur*

Hoogheemraadschap van Delfland

Kenmerk VV : …**

Vergaderdatum : …

Beleidsveld : …

Agendapunt : …**

De Verenigde Vergadering van Delfland,

op voordracht van dijkgraaf en hoogheemraden van 6 januari 2015 , kenmerk …*(BIS-zaaknummer D&H besluit)*;

gelezen het positieve advies van de commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering ;

overwegende dat:

alle voor Delfland relevante informatie rond de P&C-cyclus zodanig wordt weer gegeven dat de P&C producten efficiënt en rechtmatig kunnen worden samengesteld .

Besluit:
De P&C cyclus 2015 vast te stellen.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 19 februari 2015.
De Verenigde Vergadering voornoemd,

de Secretaris,

de Voorzitter,

mr. drs. P.I.M. van den Wijngaart

mr. M.A.P. van Haersma Buma

Planning & Controlcyclus
2015
Bestuurlijk

1. P&C cyclus op concernniveau

1.1 Waterbeheerplan

Het waterbeheerplan is het kader voor alle activiteiten van de organisatie. Voor een periode van 6 jaar legt de VV vast welke doelstellingen ze wil bereiken en wat daarvoor gedaan moet worden. Het WBP geeft op hoofdlijnen een overzicht van de kosten die daarmee gemoeid zijn. WBP en Meerjarenraming moeten één op één op elkaar aansluiten: inhoud en benodigde middelen moeten met elkaar kloppen.
Het waterbeheerplan houdt rekening met de integrale plannen van het rijk, de provincie en de provinciale verordening.
Het geldende waterbeheerplan loopt tot 2016. In 2015 wordt het nieuwe plan (2016 – 2021) vastgesteld. Het uitvoeringsprogramma wordt gevormd door de zes kadernota's die in de planperiode van het WBP 5 opgesteld worden.

1.2 Kadernota 2016-2020

Positie in de P&C-cyclus
- De kadernota 2016 volgt op de programmabegroting 2015 en de meerjarenraming 2016-2019, de Jaarrekening en -verslag 2014.
- De kadernota wordt gevolgd door de programmabegroting 2016 en de meerjarenraming 2017-2020.

Doel
Het WBP is een vastgesteld statisch document dat wordt herijkt en geactualiseerd in de kadernota. Voor een effectief en efficiënt verloop van het begrotingsproces worden in de kadernota de kaders vastgesteld voor de komende (meerjaren)begroting. De kadernota vormt de start van het begrotingsproces voor 2016, wat een termijn omvat van 2016 t/m 2020.
Het waterbeheerplan is het uitgangspunt voor de kadernota 2016.
De kadernota is vooral van belang voor de kaderstellende en beleidsbepalende functie van het algemeen bestuur. In de besprekingen over de kadernota geeft het algemeen bestuur het dagelijks bestuur de beleidsmatige en financiële kaders mee die gelden voor de uitwerking van het meerjarenbeleid.

Inhoud
In de kadernota 2016 worden de ontwikkelingen en structurele effecten verwerkt die nog niet door de VV in de begrotingscyclus zijn vastgelegd en wordt aangegeven wat daarvan het effect is op het beleid van het waterschap voor de komende jaren. De financiële gevolgen, inclusief die voor de waterschapsbelastingen die worden opgelegd, worden in beeld gebracht. De kadernota leidt tot een besluit over welke financiële en inhoudelijke kaders gelden voor het begrotingsproces. De financiële kaders dienen aan te sluiten bij de in de nota geformuleerde ontwikkelingen en beleid. Het betreft zowel interne als externe ontwikkelingen, zowel financieel als inhoudelijk.
De kadernota is in vorm vrij omdat het geen wettelijk vereist P&C product is. In verband met de onderlinge vergelijkbaarheid van de P&C-producten wordt een identieke indeling van die producten gevolgd. Hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit geeft de uitgangspunten: er is een programma-indeling, waarin doelstellingen, beleid en de kosten zijn weergegeven. Eenvoudig geformuleerd, gaat het in de P&C-producten dus telkens om de beantwoording van de 3 W-vragen:
- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we er voor doen?
- Wat gaat het kosten?

In de kadernota worden deze vragen per programmalijn op het niveau van doelen, resultaten en prestatie-indicatoren gemonitord.

Naast de programmabeschrijving bestaat de kadernota uit een algemene toelichting, waarin ten minste staat:

- de gevolgen voor de WBP-doelstellingen per programma
- de financiële uitgangspunten zoals die in de begroting zijn vastgelegd.

Planning
De kadernota vormt de start van het begrotingsproces 2016. Vooruitlopend op de vaststelling in de VV van 2 juli 2015 is de ambtelijke voorbereiding van Programmabegroting 2016 en de meerjarenraming 2016-2019 al gestart; eventuele gevolgen van de formele vaststelling van de kadernota zullen in het proces van de begroting worden verwerkt.

1.3 Programmabegroting 2016 en de meerjarenraming 2017-2020

Positie in de P&C-cyclus
De Programmabegroting 2016 en de meerjarenraming 2017-2020 volgt op de kadernota 2016 en de Burap 2015.
De Programmabegroting 2016 en de meerjarenraming 2017-2020 worden gevolgd door de Najaarsbrief 2015 en de jaarrekening 2015;

Doel
In de Programmabegroting 2016 en de meerjarenraming 2017-2020 stelt de Verenigde Vergadering de financiële en inhoudelijke kaders vast waarbinnen het College de komende begrotingsjaren moet opereren. Per programmalijn geeft de Verenigde Vergadering aan welke doelen zij wil bereiken en wat de beoogde effecten daarvan zijn door middel van het benoemen van doelen, resultaten en prestatie-indicatoren. Ook wordt aangegeven hoeveel dit mag kosten.

Feitelijk bestaat de totale programmabegroting 2016 uit drie delen: de bestuurlijke programmabegroting en de meerjarenraming en de ambtelijke beheersbegroting.

- De programmabegroting is het document dat de financiële en inhoudelijke kaders van de VV voor het college bevat voor het volgende begrotingsjaar. Hierover wordt via de Bestuursrapportages (tussentijds) en het Jaarverslag (achteraf) gerapporteerd.
- De meerjarenraming bevat de meerjarige[1] doorkijk en is primair van belang voor de kostenontwikkeling, de financieringsonderbouwing en de tariefsstelling.
- De beheersbegroting is de gedetailleerde financiële uitwerking van de begroting. Het is een tabel, waarin de programmabegroting is toegedeeld aan de lijnorganisatie op basis waarvan de financiele bedrijfsvoering van de organisatie plaats vindt en is voor intern gebruik.

Inhoud
De Programmabegroting 2016 en de meerjarenraming 2017-2020 is de uitwerking van de vastgestelde kadernota 2016 in concrete doelstellingen, resultaten en prestatie-indicatoren per programmalijn en de bijbehorende (financiële) middelen. Voor wat betreft de voorbereiding is sprake van één proces en één document.
Op het niveau van de Toelichting (MJR) en Paragrafen (Begroting) omschrijft het Waterschapsbesluit wat minstens in de begroting moet zijn opgenomen.[2]

Planning
De VV stelt de Programmabegroting 2016 en de meerjarenraming 2017-2020 vast op 19 november 2015. Deze datum wordt bepaald door de vereisten uit de waterschapswet[3] en het tijdig gereed zijn van de administratie voor het nieuwe boekjaar.
De ambtelijke voorbereiding is erop gericht om de conceptbegroting van de (exploitatie- en investerings)budgetten eind augustus 2015 ambtelijk te hebben afgerond. Daarna volgt het afstemmingsproces in DMT en het College.

---

[1] WS-wet art 100: ten minste 3 op het begrotingsjaar volgende jaren.
[2] Waterschapsbesluit artikel 4.7 en 4.8 omschrijft de minimum vereisten aan de inhoud van de toelichting (MJR); artikel 4.11 t/m 4.25 die voor de paragrafen (Begroting).
[3] WS-wet art 101: het DB zendt de begroting binnen 2 weken na vaststelling, en uiterlijk 1 december aan GS van de provincie.

1.4 Bestuursrapportage en Jaarverslaggeving (van D&H aan VV)

1.4.1 Bestuursrapportage en de Najaarsbrief

Positie in de P&C-cyclus
De Burap 2015 (tot en met juni) volgt op de jaarrekening en jaarverslag 2014, de programma begroting 2015 en de meerjarenraming 2016-2019 en de kadernota 2016.
De Burap 2015 wordt opgebouwd vanuit de Begroting 2015, Burap 1 2015; programma- en teamapportages januari t/m juni.
De Burap 2015 wordt gevolgd door de Najaarsbrief en de jaarrekening en jaarverslag 2015.

Doel
Via de Burap informeert D&H de VV over de afwijkingen ten opzichte van de begroting en de voortgang op de prestatie-indicatoren. Het is een middel voor informatievoorziening en verantwoording, op basis waarvan de VV eventueel kan bijsturen door bijvoorbeeld over begrotingswijzigingen te beslissen. De wijzigingen kunnen betrekking hebben op de lopende begroting, maar ook doorwerken in de meerjarenraming.
De structurele effecten uit de Burap en jaarrekening zijn daarnaast van belang als input in het begrotingsproces 2016.

Voor de Burap geldt dat gerapporteerd wordt over de begroting 2015 inclusief de bijstellingen die voortkomen uit de structurele effecten die na vaststelling van de oorspronkelijke begroting hebben plaatsgevonden. Deze effecten komen met name naar voren uit de jaarrekening 2014. De Burap is verder van groot belang als input voor het proces van de programma begroting 2016 en de meerjarenraming 2017-2020.
Daarnaast voert de accountant over de eerste zes maanden van het jaar een interim-controle uit waarin de Burap één van de onderwerpen is.

Om de tijd tussen de Burap en het Jaarverslag te overbruggen wordt een Najaarsbrief opgesteld die informatief van karakter is. De Najaarsbrief is net als de Burap een rapportage op afwijking die wordt vorm gegeven in een informatieve brief. De Najaarsbrief volgt op de Burap en wordt gevolgd door het Jaarverslag.

Inhoud
In verband met de onderlinge vergelijkbaarheid van de P&C-producten wordt, zoals bij de beschrijving van de kadernota al geschetst, in principe een identieke indeling van die producten gevolgd. Conform hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit gelden de uitgangspunten:

- er is een programma-indeling, waarin doelstellingen, beleid en de kosten zijn weergegeven. Over de *afwijkingen* ten opzichte van de 3 W-vragen wordt gerapporteerd.
- Elk programma bestaat uit een overzicht van kerncijfers met een korte toelichting.
- Voor de Burap en de Najaarsbrief geldt dat alleen over afwijkingen ten opzichte van het vorige vastgestelde P&C product wordt gerapporteerd. Voor wat betreft de inhoud gaat het om afwijkingen op de doelen en resultaten, maar wordt de voortgang gerapporteerd betreffende de prestatie-indicatoren.

Planning
De Burap 2015 wordt in de VV van 24 september 2015 vastgesteld.
De Najaarsbrief 2015 wordt op 17 december 2015 aan de VV aangeboden.

1.4.2 Jaarverslaggeving

Positie in de P&C-cyclus
Jaarverslaggeving 2014 volgt op de begroting 2015, de Burap en de najaarsbrief 2014.
Jaarverslaggeving 2014 wordt opgebouwd vanuit de begroting 2014 en de programma- en teamrapportages.
Jaarverslaggeving 2014 wordt gevolgd door de kadernota 2016 en de Burap 2015;

Doel

De jaarverslaglegging is het sluitstuk van de jaarlijkse planning en controlcyclus waarmee D&H aan de VV verantwoording aflegt over het door het college gevoerde bestuur[4]. De jaarverslaggeving betreft een verantwoording over de bestede middelen en de bereikte resultaten ten opzichte van de begroting, waarbij rekening wordt gehouden met de bijstellingen vanuit de bestuursrapportages.
De jaarverslaglegging wordt getoetst door de accountant. De accountant brengt een advies uit aan het bestuur, inclusief een oordeel over de kwaliteit en betrouwbaarheid en rechtmatigheid.
De jaarrekening is verder van belang voor een aantal externe doelen zoals de opgave voor de berekening van het totale EMU-saldo en CBS statistieken. Ook moet de vastgestelde jaarrekening inclusief besluit uiterlijk 15 juli van het volgende jaar aan de toezichthouder (de provincie) zijn aangeboden

Inhoud
De indeling van jaarverslaglegging volgt de indeling van de programmabegroting. In het Waterschapsbesluit zijn verder vele wettelijke vereisten beschreven waaraan de verslaglegging moet voldoen. De volgende hoofdonderdelen zijn te onderscheiden:

- Het jaarverslag, met daarin opgenomen de programmaverantwoording en de financiële paragrafen[5].
- De jaarrekening, met daarin opgenomen: de exploitatierekening ingedeeld naar programma's, kostendragers en kosten- en opbrengstensoorten en de balans[6].

Planning
De jaarverslaglegging moet worden vastgesteld vóór de vaststelling van de Burap en de kadernota, zodat de in de P&C-cyclus opeenvolgende documenten elkaar ook daadwerkelijk opvolgen. Voor 2015 is besloten dat de jaarrekening en het jaarverslag 2014 in de VV van 23 april 2015 zal worden behandeld. Dit betekent dat sprake is van een zeer krappe planning welke weinig ruimte laat voor afwijkingen.
In het proces is ruimte voor de accountscontrole ingebouwd inclusief de rapportage aan D&H en VV.

[4] WS wet art. 103.
[5] WS besluit art. 4.27 t/m 4.35
[6] WS besluit art. 4.36 t/m 4.62

		Prog. Rap.			Prog. Rap.			Prog. Rap.			Prog. Rap.	
	Jan.	Feb.	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
Jaarverslag '14												
DMT			4									
PFO's			Vòòr 17									
D&H			17									
Commissies				7								
VV				23								
Bestuursrapportage '15												
DMT								5				
PFO's								Vòòr 18				
D&H								18				
Commissies									8			
VV									24			
Najaarsbrief '15												
DMT											28	
PFO's											Vòòr 10	
D&H											10	
Commissies												1
VV												17
Kadernota '16												
DMT					13							
PFO's					Vòòr 26							
D&H					26							
Commissies						16						
VV							2					
Begroting '16												
DMT										30		
PFO's										Vòòr 13		
D&H										13		
Commissies											3	
VV											19	
Jaarplannen '16										1		

agendapunt 05.01
1162692

Hoogheemraadschap van Delfland

Aan Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering

WATERSCHAPSPEIL 2014

Voorstel Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering 03-02-2015
1. Kennis te nemen van de rapportages: I. Waterschapspeil 2014 II. Waterschapsspiegel 2014 III. Waterschapsrapportage 2014 Delfland. 2. Kennis te nemen van de brief met bijlagen aan de verenigde vergadering inzake waterschapsvergelijkingen, ons kenmerk 1173823.

Advies Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering 03-02-2015

Hoogheemraadschap van Delfland

Waterschapspeil 2014

1. Probleemstelling – context

De Unie van Waterschappen zet jaarlijks een vragenlijst uit bij alle waterschappen op het gebied van doelen, prestaties, exploitatiekosten, investeringen en lastendruk. Om het jaar presenteert de unie de resultaten hiervan onder de verzamelnaam 'Waterschapspeil'.
De stukken worden ter kennisneming gebracht aan onder meer het bestuur van de waterschappen.

2. Beoogd effect

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden en de VV nemen kennis van Waterschapspeil 2014.

3. Kernboodschap

De waterschappen doen elke twee jaar gezamenlijk verslag van hun resultaten. Als transparante overheid stellen zij vanaf heden de onderliggende cijfers volledig open voor het publiek. Ook Delfland legt met deze publicatie verantwoording af over de geleverde prestaties in relatie tot vorige jaren en andere waterschappen.

4. Historie - eerdere besluitvorming

In D&H van 23 juni 2009 is besloten tot deelname aan deze landelijke benchmark omdat het leidt tot meer inzicht in en transparantie van de kosten van verschillende taken van Delfland. Door de Unie van Waterschappen is in 2014 voor de vierde maal (eerder in 2009, 2010 en 2012) gepubliceerd over Waterschapspeil.

5. Regelgeving en Beleid

Delfland neemt deel aan de landelijke vergelijking van waterschappen. De vragenlijsten bevatten ook wettelijk verplicht te beantwoorden vragen van o.m. het CBS.

6. Financiën

N.v.t.

7. Duurzaamheid

N.v.t.

8. Organisatorische en personele consequenties

N.v.t.

9. OR/GO

N.v.t.

10. Risico- en beheersmaatregelen

N.v.t.

11. Communicatie (in- en extern)

Op 12 november 2014 heeft de Unie van Waterschappen het vergelijkingsonderzoek Waterschapspeil officieel gepresenteerd door deze aan te bieden aan de voorzitter van de Tweede Kamercommissie Infrastructuur & Milieu. Onderdeel van deze presentatie was een landelijk persbericht van de Unie van Waterschappen.
De presentatie van Waterschapsspiegel aan bestuur en directie van de waterschappen vond plaats op 26 november 2014. Gelijktijdig zijn de onderliggende cijfers volledig opengesteld voor het publiek (www.waterschapsspiegel.nl). Ook hierover is een persbericht verschenen.
In tegenstelling tot eerdere jaren is Waterschapsspiegel 2014 alleen in pdf verschenen en dus niet langer in drukvorm.

12. Bekendmaking en vervolgprocedure

Vervolgprocedure:
Een historisch overzicht op hoofdlijnen van de resultaten van Delfland en een analyse van significante afwijkingen met (min of meer vergelijkbare) andere waterschappen worden aan het DMT voorgelegd voor nadere bespreking, mede ter voorbereiding op de Kadernota 2016.

13. Bevoegd orgaan

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden.

14. Toelichting

In 2014 zijn door de Unie van Waterschappen onder de verzamelnaam 'Waterschapspeil' voor de vierde keer rapportages uitgebracht met de gerealiseerde prestaties over voorgaande jaren (voornamelijk 2013). Die prestaties zijn weergegeven in de volgende producten:

- Een beschouwende brancherapportage (Waterschaps*peil*). Waterschapspeil heeft als belangrijkste functie om de externe omgeving (Haagse politiek, burger, media) inzicht te geven in de prestaties en ontwikkelingen in de waterschapssector;
- Een meer specifieke brancherapportage (Waterschaps*spiegel*). Het doel van Waterschapsspiegel is vooral om waterschap bestuurders inzicht te geven in de bijdrage van hun waterschap in de prestaties van de totale branche en in de prestaties van het eigen waterschap ten opzichte van collega-waterschappen;
- Een rapportage per waterschap (Vergelijkingsrapport). Dit betreft een door de Unie verzorgde rapportage die specifiek is toegesneden op het eigen waterschap;
- De beschikbaarheid van het (online) informatiesysteem Waves (Waterschap Analyse en Verbetersysteem) met de genoemde rapporten en detailinformatie. Met dit systeem kunnen ook nadere analyses worden uitgevoerd per waterschap, per onderwerp of per jaar.

Waterschapspeil en -spiegel worden elke twee jaar uitgebracht en breed verspreid. Nieuw is dat Waterschapsspiegel 2014 alleen in pdf is verschenen en dus niet langer in drukvorm. Op de website www.waterschapsspiegel.nl kunnen sinds de presentatie op 26 november 2014 voor een ieder de onderliggende cijfers worden ingezien. Het uitgangspunt bij het openstellen van de data is "ja-tenzij". Hierbij speelt de betrouwbaarheid van de data een doorslaggevende rol. Om die reden is de afgelopen maanden gewerkt aan het valideren van alle data. Niet alleen is gekeken naar de gegevens die dit jaar zijn ingevoerd, maar zijn ook eerdere jaren onder de loep genomen.

In Waterschapsspiegel zijn de gegevens van de verschillende waterschappen onderling vergeleken. Dit levert inzicht op in verschillen tussen voortgang en kosten tussen de verschillende waterschappen en binnen Delfland zelf. Belangrijk is om te constateren dat gezien de verschillen in beheergebied, de waterschappen niet zomaar te vergelijken zijn. De vergelijking met onze omliggende waterschappen geeft over het algemeen geen bijzondere afwijkingen. De resultaten van Delfland in de tijd en ten opzichte van andere waterschappen zullen nader ter bespreking worden voorgelegd aan het DMT (zie vervolgprocedure).

15. Bijlagen

1. Waterschapspeil 2014
2. Waterschapsspiegel 2014
3. Vergelijkingsrapport Delfland 2014
4. Aanbiedingsbrief vergelijking waterschapen VV 19 februari 2015, kenmerk 1173823

Alleen in te vullen indien het een VV-voorstel betreft

*** = in te vullen door team Bestuur*

Hoogheemraadschap van Delfland

Kenmerk VV : …** Vergaderdatum : …

Beleidsveld : … Agendapunt : …**

De Verenigde Vergadering van Delfland,

op voordracht van dijkgraaf en hoogheemraden van …*(datum collegevergadering)*, kenmerk …*(BIS-zaaknummer D&H besluit)*;

gelezen het positieve/negatieve …*(bij ondertekening doorstrepen wat niet van toepassing is)* advies van de commissie(s) …*(commissie noemen)*;

overwegende dat:
…
- *(motiveer het besluit, waarom wordt dit besluit genomen).*

Gelet op:
…
- *artikel 84 van de Waterschapswet (bij D&H-voostellen)*;
- *artikel 77 van de Waterschapswet (bij VV-voorstellen)*;
- *alle andere wetgeving (zoals KRW, NBW, verordening Zuid-Holland, delegatiebesluit etc.;*

Besluit:
…
Dit moet in overeenstemming zijn met het ontwerpbesluit (ontwerpbesluit kopiëren).

Aldus besloten in de openbare vergadering van …*(datum)*

De Verenigde Vergadering voornoemd,

de Secretaris, de Voorzitter,

mr. drs. P.I.M. van den Wijngaart mr. M.A.P. van Haersma Buma

WATER-SCHAPSPEIL 2014

Trends en ontwikkelingen
in het regionale waterbeheer

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

COLOFON

UITGAVE
Unie van Waterschappen
Postbus 93218
2509 AE Den Haag
www.uvw.nl

DRUKWERKPRODUCTIE
Opmeer BV, Den Haag

FOTOGRAFIE
inZicht fotografie, Henri Cormont

Foto voorzijde:
Maatkolfjes in het Gemeenschappelijk Waterlaboratorium in Boxtel.

OPLAGE
1.500

VOORWOORD

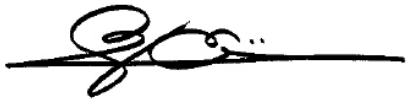
In Waterschapspeil 2014 leggen waterschappen zichzelf langs de lat. Hoe gaat het met de zorg voor droge voeten, schoon en voldoende water in Nederland? En wat kost dat? Water en waterbeheer zijn onmisbaar in Nederland en vergen permanente investering en goed beheer en onderhoud. De waterschappen zijn er de afgelopen jaren in geslaagd om het waterbeheer goed te organiseren. Waterschappen zijn klaar voor de toekomst, is dan ook de conclusie van de OESO in het rapport over waterbeheer in Nederland van maart 2014.

Maar waterschappen moeten zich wel blijven ontwikkelen. Waterschappen zijn dus altijd op zoek naar nieuwe manieren om het waterbeheer beter, goedkoper en duurzamer te maken. Daarin zijn belangrijke keuzes te maken. Op 18 maart 2015 gaan de inwoners van Nederland naar de stembus om hun keuze te bepalen voor de nieuwe waterschapsbesturen.

Door deze rapportage kan iedereen kennisnemen van het werk en de verrichtingen van de waterschappen. Waterschapspeil 2014 brengt de brancheprestaties van de gezamenlijke waterschappen in de afgelopen twee jaar in kaart. Dit maakt het mogelijk om de ontwikkeling en successen in beeld te brengen, en ook aan te geven waar de komende jaren een tandje moet worden bijgezet.

Waterschappen zorgen met hun werk, dat het leven in onze delta mogelijk is. Maar vaak wordt gehoord dat ze daarbij niet goed zichtbaar zijn. Met Waterschapspeil 2014 willen we ons werk en onze prestaties juist wel laten zien. Transparant en eerlijk, ambitieus en realistisch. We durven te leren en houden u graag op de hoogte van onze inspanningen.

Peter Glas, voorzitter Unie van Waterschappen

INHOUDSOPGAVE

03 VOORWOORD

05 DOEL EN OPZET

07 I. SAMENVATTING: RESULTATEN EN AMBITIES

10 II. INLEIDING: RONDJE LANGS DE WATEREN

17 DEEL 1: HET WERK VAN DE WATERSCHAPPEN

17 1. Bescherming tegen overstromingen: de strijd gaat door
23 2. Voldoende water: voorkomen van overlast én tekorten
27 3. Waterkwaliteit: de zorg voor schoon water
31 4. Zuiver afvalwater: impact door samenwerking
35 5. Innovatie en duurzaamheid: werken aan de toekomst

39 DEEL 2: DE ORGANISATIE VAN DE WATER-SCHAPPEN

41 6. Bestuursakkoord Water: doelmatigheid en samenwerking
47 7. Inzicht in financiën
52 8. Dienstverlening in cijfers

DOEL EN OPZET

Waterschapspeil 2014 is de vierde landelijke rapportage over de trends en ontwikkelingen in het regionale waterbeheer. De waterschappen doen hiermee gezamenlijk verslag van de resultaten die zij in de periode 2011-2013 hebben bereikt. Ook geven ze hiermee aan voor welke uitdagingen zij de komende jaren staan, want in onze laaggelegen delta is het werk aan het waterbeheer nooit af.

Waterschapspeil 2014 is bedoeld om relaties en partners te informeren over de taken en de belangrijkste prestaties van de waterschappen in de afgelopen jaren. Door deze rapportage kunnen politici, bestuurders, toezichthouders, samenwerkingspartners en burgers op hoofdlijnen kennisnemen van het werk en de verrichtingen van de waterschappen. Deze rapportage geeft invulling aan de doelstelling van de waterschappen om als moderne overheid op een transparante wijze verantwoording af te leggen.

De prestaties van de waterschappen over 2013 vormen de basis van Waterschapspeil 2014. De gegevens hiervoor zijn door de waterschappen aangeleverd. Waar mogelijk zijn vergelijkingen gemaakt met de gegevens uit 2009 en 2011. Om te leren van elkaars prestaties en de eigen resultaten te kunnen verbeteren, voeren de waterschappen elke twee jaar een vergelijkend onderzoek uit naar de geleverde prestaties. Alle waterschappen nemen hier op vrijwillige basis aan deel. De resultaten worden op waterschapsniveau vastgelegd in de Waterschapsspiegel.
De waterschappen zijn een transparante overheid en ontsluiten deze detailinformatie vanaf dit jaar via een speciale website en als open data bestand aan geïnteresseerden via waterschapsspiegel.nl.

LEESWIJZER

In het eerste deel van deze rapportage leest u wat de waterschappen hebben gerealiseerd op het terrein van waterveiligheid, watersystemen, afvalwaterzuivering, innovatie en duurzaamheid. In het tweede deel vindt u informatie over de organisatie van de waterschappen, de afspraken in het kader van het Bestuursakkoord Water en ten slotte de financiën en de dienstverlening.

Kernindicatoren van de waterschappen

Indicator	2013	Verandering ten opzichte van 2011
% lengte primaire waterkeringen dat aan de normen voldoet	69%	+7%
Lengte km getoetste regionale waterkeringen dat aan de normen voldoet	5.944	+797
% oppervlakte beheergebieden dat voldoet aan normen van onaanvaardbare wateroverlast	99,0%	0%
% actuele peilbesluiten	72%	-1%
% meetpunten waar oppervlaktewater voldoet aan normen prioritaire en gevaarlijke stoffen	52%	-25%
% zwemwaterlocaties dat voldoet aan kwaliteitsnormen	95%	+4%
Voldoen aan de afnameverplichting zuivering	98,6%	+1,2%
Zuiveringsprestatie	87,2%	+0,3%
Naleving lozingseisen	98,7%	+1,1%
Totaal energieverbruik zuiveringsbeheer	7715 TJ	-1,5%
Energie effiencyverbetering per jaar in zuiveringsbeheer periode 2009-2013	3,0%	+1%
Aandeel eigen productie van totaal energieverbruik zuiveringsbeheer (gegevens 2012 t.o.v. 2009)	28%	+3%
Aandeel duurzame inkoop	93%	+5%
Carbon Footprint	283.675 ton CO_2	-11%
% vergunningaanvragen Waterwet en keur binnen wettelijke termijnen afgewikkeld	92%	+5%
% Aandeel tijdig afgehandelde klachten	92%	+8%
Totale netto kosten	2,4 miljard	+3,6%
Totale belastingopbrengsten	2,5 miljard	+6,9%

I. SAMENVATTING: RESULTATEN EN AMBITIES

Waterschapspeil en de uitgebreidere vergelijkingsrapportage Waterschapsspiegel bieden de waterschappen inzicht in de eigen prestaties en in de ontwikkeling ten opzichte van die van andere waterschappen. De rapportages signaleren ook waar de prestaties van de sector achterblijven bij de doelstellingen en verwachtingen. Op deze terreinen worden verbeterpunten benoemd, die de waterschappen de komende periode samen oppakken.

De vorige editie van Waterschapspeil heeft geleid tot leerkringen op het gebied van peilbesluiten en duurzaamheid. In deze leerkringen hebben waterschappen kennis uitgewisseld wat geleid heeft tot verbeteringen. Ook deze rapportageronde levert een aantal onderwerpen op waar de waterschappen extra intensief mee aan de slag gaan. Deze worden met de directies en bestuurders voor het einde van 2014 vastgesteld.

BESCHERMING TEGEN WATER

Verbeteringen aan de primaire waterkeringen worden uitgevoerd in het kader van het Hoogwater beschermingsprogramma-2 (HWBP2) en het eerste HWBP-programma. Het HWBP-2 programma is vastgesteld op basis van de tweede veiligheidstoets en bevindt zich in de realisatiefase. Totaal wordt er 366 km verbeterd in het HWBP-2 waarvan 111 km ultimo 2013 is gerealiseerd. Het merendeel van de grote dijkverbeteringsprojecten heeft op dit moment de planvormende fase met alle procedures in de ruimtelijke ordening doorlopen. Dit betekent dat de grote risico's feitelijk nu bekend zijn en de uitvoering goed op stoom komt. Van de getoetste keringen was eind 2013 69% op orde.

De uitkomsten van de derde veiligheidstoets zijn gebruikt om het HWBP-programma op te stellen. Het HWBP-programma is het vervolg op het HWBP-2 programma en een continu proces, vandaar dat over het HWBP-programma wordt gesproken. Niet alle afwijkingen ten opzichte van de norm kunnen tegelijk opgepakt worden. Het prioriteren vindt plaats volgens het grootste veiligheidsrendement eerst. Dit betekent dat de euro daar als eerste wordt besteed waar deze de grootste verbetering in

veiligheid oplevert. Conform de afspraken in het nieuwe Deltaprogramma zijn de keringen in 2050 op orde.

De waterschappen hebben eind 2013 8.838 km regionale keringen getoetst. Het percentage regionale keringen dat voldoet is 67%. In 2013 is door de waterschappen in totaal 262 km opgepakt. Het is een grote opgave om in 2020 alle regionale keringen op orde te hebben.

VOLDOENDE WATER

De waterschappen voldoen inmiddels voor 99% van de totale oppervlakte in Nederland aan de normen voor wateroverlast. In 2013 is het resterende gebied dat in 2005 niet aan de normen voldoet verder afgenomen. Bij de realisatie van dit laatste deel speelt de doelmatigheid van maatregelen een steeds bepalender rol en soms zal normaanpassing plaatsvinden. Voor het peilbeheer in polders en droogmakerijen (ruim 50% van Nederland) moeten waterschappen peilbesluiten opstellen. In 2013 beschikten de waterschappen voor 72% van deze gebieden over actuele peilbesluiten. De ambitie is dat in 2015 minimaal 80% van de peilbesluiten actueel is.

SCHOON WATER

De kwaliteit van het oppervlaktewater is de laatste jaren ten dele verbeterd. Het terugdringen van schadelijke stoffen in het oppervlaktewater blijft echter een zaak van lange adem. Waterschappen hebben zelf maar beperkt invloed op de vervuilingsbronnen en zoeken samenwerking met de agrarische sector. De kwaliteit van zwemwater is de afgelopen jaren verder gestegen. In 2013 voldeed 95% van het zwemwater aan de Europese richtlijn. In 2014 is de Zwemwaterapp gelanceerd waarmee informatie over de zwemwaterlocaties wordt ontsloten zoals de actuele zwemwaterkwaliteit.

ZUIVER AFVALWATER

Ook in 2013 waren de prestaties in de afvalwaterzuivering goed. Het gemiddelde zuiveringsrendement bedroeg 87% en in bijna 99% van de situaties werd voldaan aan de lozingseisen. De ambitie is om deze prestaties onveranderd hoog te houden en tegelijkertijd te werken aan kostenbesparing. De waterschappen werken intensief samen met gemeenten, om te besparen op investeringen en uitvoeringskosten in de afvalwaterketen. De waterschappen willen deze samenwerking verder versterken en streven naar een verdere terugdringing van de kosten in de afvalwaterketen.

Een groot deel van de samenwerkingsverbanden van gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven laat goede voortgang zien in de uitvoering van afspraken over kostenbeheersing en kwaliteitsverbetering uit 2011. Zorgen zijn er over de 20% achterblijvende regio's. Dat concludeert Karla Peijs, voorzitter van de Visitatiecommissie Waterketen.

De ambitie is om samen met gemeenten besparingen in de afvalwaterketen te realiseren, die oplopen tot in totaal € 380 miljoen in 2020.

ENERGIE, DUURZAAMHEID EN INNOVATIE

De ambitie is dat de waterschappen in 2020 40% van de eigen energiebehoefte opwekken. Het aandeel eigen duurzame energieproductie van de waterschappen vertoont een stijgende trend en bedraagt in 2013 28% voor de totale sector.
In 2015 willen de waterschappen dat 100% van de inkoop voldoet aan de duurzaamheidcriteria van de overheid. In de periode van 2011 naar 2013 is het aandeel gestegen van 88% naar 93%.

Het waterbeheer vraagt vandaag de dag om vernieuwing en kennisontwikkeling. Nieuwe concepten en technologieën zijn nodig om tegen aanvaardbare kosten invulling te geven aan de watertaken veiligheid, droge voeten en voldoende en schoon water. Waterschappen bundelen de krachten om hier samen met kennisinstellingen en bedrijven invulling aan te geven. De initiatieven rond de Energie en Grondstoffenfabriek laten zien wat samenwerking in relatief korte tijd kan bereiken op innovatiegebied.

DOELMATIGHEID EN FINANCIËN

Ondanks de noodzakelijke forse investeringen hebben de waterschappen de gemiddelde lastenstijging voor burgers en bedrijven in 2012 en 2013 weten te beperken tot maximaal het inflatieniveau. Dit is ruim binnen de bandbreedte die is afgesproken in het Bestuursakkoord Water. Dit gebeurt bijvoorbeeld door besparingen door te voeren in het waterbeheer en de afvalwaterzuivering, maar ook door de kosten van de belastingheffing te verlagen door samen te werken. Zowel op korte als lange termijn zien de waterschappen hiervoor nog steeds kansen. Voorbeelden zijn de samenwerking met gemeenten en Rijkswaterstaat, maar ook gezamenlijk inkopen en aanbesteden.

DIENSTVERLENING

Het aandeel vergunningaanvragen dat tijdig is afgehandeld bedraagt in 2013 92% en is daarmee gestegen ten opzichte van 2011. Door de verkorting van de afhandelingstermijn van dertien naar zes weken, is het percentage bezwaren tegen de belastingaanslag dat tijdig is afgehandeld in 2013 gedaald naar 73%. De ambitie is om dit de komende jaren te verhogen naar minstens 90%.

II. INLEIDING: RONDJE LANGS DE WATEREN

Sinds de vorige editie van Waterschapspeil is er veel gebeurd in Nederland Waterland: de OESO heeft een rapport uitgebracht over het waterbeheer in ons land, het Deltaprogramma 2015 is gepresenteerd, de Omgevingswet is aangeboden aan de Tweede Kamer, de Kaderrichtlijn Water werpt zijn vruchten af, de visitatiecommissie heeft in een tussentijds rapport de samenwerking in de waterketen beoordeeld, waterschappen innoveren binnen en buiten onze landsgrenzen en maken serieus werk van het energie-akkoord en tot slot trad eind 2013 de Wet Houdbare overheidsfinanciën in werking. Graag nemen wij u in vogelvlucht mee met een 'rondje langs de wateren'.

OESO: NEDERLANDS WATERBEHEER ALS 'WERELDWIJDE REFERENTIE'

Het Nederlandse waterbeheer is klaar voor de toekomst. Dat concludeert de OESO in hun in maart 2014 gepresenteerde rapport over het waterbeheer in Nederland. De OESO onderzocht het afgelopen jaar de toekomstbestendigheid van het Nederlandse waterbeleid. De OESO ziet het Nederlandse waterbeheer als 'wereldwijde referentie' met een 'excellent track record'. De OESO wijst daarbij op de bestuurlijke organisatie die zich steeds heeft aangepast aan nieuwe omstandigheden en in het bijzonder op de rol die de waterschappen daarin spelen. Tegen relatief lage kosten -1,26% van het BNP- zorgen we voor waterveiligheid, waterkwaliteit en voldoende water. Minister Schultz van Haegen hierover: 'Dit rapport geeft reden tot trots, het is een mooi visitekaartje. Maar willen we in de toekomst bij de wereldtop blijven horen, dan zullen we moeten blijven investeren. Dat is de grootste waarde van dit rapport: het stimuleert ons niet op onze lauweren te rusten, maar steeds te blijven zoeken naar de beste oplossingen.'

Nieuwe uitdagingen

De OESO benoemt in haar rapport een aantal concrete uitdagingen voor het Nederlands waterbeleid en doet aanbevelingen hoe daar

mee om te gaan. Daar gaan we als waterschappen graag mee aan de slag. De druk is hoog want er komt heel veel op ons af: ophoging van de normen voor zowel waterveiligheid als waterkwaliteit, klimaatverandering, nieuwe uitdagingen zoals medicijnresten, de toenemende noodzaak om waterbewustzijn bij burgers en bedrijven te bevorderen, maar ook bijvoorbeeld omgaan met informatieveiligheid en het sluiten van de kringlopen in een biobased en circulaire economie. Deze ontwikkelingen maken dat we op volle kracht blijven streven naar verdere verbetering van onze prestaties.

DELTAPROGRAMMA: NEDERLAND VEILIG EN LEEFBAAR

Vlak voor het verschijnen van deze rapportage presenteerde de Deltacommissaris aan minister Schultz van Haegen het Deltaprogramma 2015. Dit plan, waaraan de waterschappen met het ministerie, de gemeenten en de provincies hebben meegewerkt, stippelt de koers uit om Nederland op lange termijn te beschermen tegen overstromingen en van voldoende zoetwater te voorzien. Essentieel in het Deltaprogramma is een nieuwe veiligheidsnorm. De oude was gebaseerd op de kans dat water over de dijk stroomde. De nieuwe norm betekent dat voor iedereen die in Nederland binnendijks woont, de kans op verdrinking door overstroming nooit groter is dan een honderdduizendste per jaar. Het Deltaplan heeft grote gevolgen voor de opgaven voor de waterschappen. De lengte van de dijken en duinen langs kust, rivieren en meren die moet worden aangepakt wordt geschat op 1.500 kilometer van de totaal 3.700 kilometer in Nederland. Daarvan is 3.600 kilometer in beheer bij waterschappen. De zeekeringen zijn voor het grootste deel op orde. De grootse opgaven liggen in het rivierengebied. De investeringsopgave wordt geschat op ongeveer 7 tot 9 miljoen euro per kilometer aan te pakken dijk.

Waarborgen

De waterschappen zijn tevreden met het plan en het proces. Wel vragen we aandacht voor een aantal zaken. Zo wordt tot 2028 jaarlijks 362 miljoen euro geïnvesteerd in de versterking van de primaire keringen die bij de waterschappen in beheer zijn; 181 miljoen euro door waterschappen en 181 miljoen door het Rijk. De waterschappen pleiten voor verlenging van het Deltafonds tot 2050 waardoor deze financiële middelen ook in de toekomst zijn gewaarborgd. Voor de economische ontwikkeling hebben investeringen in de zoetwatervoorziening grote betekenis en ook de natuur heeft baat bij een goede zoetwatervoorziening.

Maatregelen om de zoetwatervoorziening robuuster te maken vergen naar inschatting van de deltacommissaris een investering van 470 miljoen euro. Ook hier doen de waterschappen een beroep op de minister. Op korte termijn is een eenvoudige financiële uitvoeringsregeling met criteria nodig waarmee maatregelen kunnen worden genomen om gebieden ook in droge perioden van zoet water te voorzien. Verder is het in een vol land als Nederland,

van groot belang dat ruimtelijke plannen worden beoordeeld op de invloed die ze kunnen hebben op het waterbeheer. Hiervoor bestaat sinds 2001 de watertoets. De waterschappen pleiten ervoor dat deze watertoets, waarvan het belang ook door de minister wordt onderschreven, wordt opgenomen in het Nationaal Waterplan en in de Omgevingswet.

KADERRICHTLIJN WATER: OP WEG NAAR EEN GOEDE WATERKWALITEIT

Een tweede grote opgave ligt er op het gebied van de waterkwaliteit. Voor het overgrote deel van de wateren geldt de Kaderrichtlijn Water (KRW) die ervoor moet zorgen dat in 2027 de Nederlandse oppervlaktewateren voldoen aan de zogenaamde 'chemische en ecologische normen'. De KRW geeft door de vele maatregelen die er in zijn vastgelegd een grote impuls aan de verbetering van de waterkwaliteit.

Agrarisch waterbeheer
Wat we echter zien is dat ondanks alle maatregelen, een meetbare verbetering van de kwaliteit over de hele linie een kwestie is van lange adem. En van veel afstemming en samenwerking met partijen zoals de landbouw. Op dit terrein zijn de waterschappen erg actief en lopen tal van initiatieven. Een voorbeeld is de verspreiding van stikstof en fosfaat en van gewasbeschermingsmiddelen. Via het deltaplan agrarisch waterbeheer probeert de landbouw het vrijkomen van deze stoffen terug te dringen.

OMGEVINGSWET

Het kabinet werkt aan een stelselherziening in het omgevingsrecht. Momenteel bestaat het omgevingsrecht uit verschillende wetten en regelingen voor ruimte, milieu, natuur en water. Daardoor is het omgevingsrecht erg ingewikkeld geworden. Het kabinet wil de verschillende wetten en regelingen bundelen en vereenvoudigen. De Unie van Waterschappen steunt de komst van de Omgevingswet. De Unie van Waterschappen maakt de gevolgen van de Omgevingswet inzichtelijk voor de waterschappen en bespreekt met de relevante ministeries en het parlement welke verbeterpunten op het wetsvoorstel de waterschappen zien.

Waterwet
De Unie en het ministerie van Infrastructuur en Milieu zijn een afsprakenkader overeengekomen rond het wetsvoorstel. Hierin zijn afspraken gemaakt over de integratie van de huidige Waterwet in de Omgevingswet. Met deze afspraken is een belangrijk fundament gelegd voor verankering van het waterbeheer en de positie van de waterbeheerders in de Omgevingswet.

BESTUURSAKKOORD WATER: SAMENWERKING IN DE WATERKETEN

In 2011 hebben het Rijk, de provincies, gemeenten, waterschappen en waterleidingbedrijven het Bestuursakkoord Water ondertekend.

Dit bestuursakkoord omvat een groot aantal afspraken over een doelmatiger beheer van de waterkeringen, watersystemen en waterketen (drinkwater, riolering en afvalwaterzuivering). In het Bestuursakkoord Water is opgenomen dat de gezamenlijke overheden streven naar een doelmatigheidswinst die geleidelijk oploopt tot jaarlijks € 750 miljoen euro in 2020. De waterschappen zullen een aanzienlijk deel van deze doelmatigheidswinst moeten realiseren en doen dat ook al. Uit de cijfers blijkt dat lastendruk zich beduidend gematigder heeft ontwikkeld dan was voorzien.

Aangespoord door verscherpte regelgeving, bodemdaling en klimaatverandering (zeespiegelstijging, neerslagextremen, kans op droogte) leveren de waterschappen steeds hogere prestaties.

Ze investeren blijvend in de waterkeringen en de watersystemen, in het verbeteren van de waterkwaliteit en in het zuiveren van afvalwater. Zij vangen de stijgende kosten op door doelmatiger te werken, door via onderlinge samenwerking schaalvoordelen te behalen en door intensiever met partners samen te werken in de waterketen en het waterbeheer.

Visitatiecommissie

Om de voortgang van de afspraken te bewaken is de Visitatiecommissie Waterketen ingesteld, onder voorzitterschap van Karla Peijs. Deze commissie heeft eind 2013 onderzoek gedaan naar de voortgang. Zij heeft in de tussenrapportage vastgesteld dat 80% van de 50 van onderop gevormde regio's op schema ligt om de doelen in 2020 te bereiken. In december 2014 verschijnt de eindrapportage van de visitatiecommissie.

INTERNATIONAAL EN INNOVATIE: DE PRACHT VAN HET WATER

Vanuit de hele wereld is er vraag naar Nederlandse waterkennis en de manier waarop ons waterbeheer is georganiseerd. De waterschappen helpen andere landen door hun expertise te delen en stimuleren de Nederlandse exportpositie door samen te werken met Nederlandse bedrijven. De Nederlandse waterschappen doen dit sinds Waterschapsdag 2014 onder een gezamenlijke paraplu, Dutch Water Authorities. In oktober 2013 is Peter Glas gekozen als voorzitter van het nieuwe wereldwijde Water Governance Initiative. Dit platform van instellingen uit meer dan 25 landen koppelt mondiale problemen aan lokale oplossingen. Deelnemers zijn overheden, bedrijven, kennisinstellingen en NGO's op het gebied van waterbeheer.

Topsectoren

Water is ook een van de negen 'Topsectoren'. Topsector Water richt zich vooral op innovatie en ontwikkeling, ook internationaal. In dit kader bundelt het platform 'Rembrandt Water' krachten binnen de Nederlandse water- en afvalwatersector om duurzame oplossingen aan te dragen op de internationale watermarkt.

De Unie van Waterschappen maakt deel uit van de stuurgroep met andere publieke en private partijen. Een ander initiatief is de Waterinnovatieprijs. De Unie reikt deze jaarlijks uit aan de meest belovende projecten in de categorieën 'Droge voeten', 'Voldoende water', 'Schoon water' en 'Ruimte voor innovatie'.

De winnaars krijgen een intensief begeleidingstraject ter waarde van 15.000 euro. Een traject op maat waarbij een innovatiemakelaar de winnaar op weg helpt bij de realisatie of marktintroductie van de innovatie. De begeleiding wordt aangeboden door de Unie van Waterschappen, de Topsector Water en het Valorisatieprogramma Deltatechnologie & Water.

ENERGIEAKKOORD: LOKALE DUURZAME ENERGIEPRODUCTIE

Uit de eerste voortgangsrapportage van de Sociaal-Economische Raad (SER) blijkt dat waterschapen serieus werk maken van het energieakkoord. Speerpunt voor de waterschappen is lokale duurzame energieproductie. De waterschappen willen in 2020 minstens 40% van het eigen energieverbruik zelf duurzaam produceren. Op rioolwaterzuiveringen wordt nu jaarlijks al meer dan 100 miljoen kubieke meter biogas opgewekt. Deze hoeveelheid wordt elk jaar substantieel hoger. Wij zien afvalwater naast een energiebron ook als een bron van grondstoffen. Bioplastic, waterstof, ethanol, algen en kunstmest kunnen allemaal gemaakt worden uit afvalwater. Voor duurzaam hergebruik van deze stoffen en stimulering van de circulaire economie, werken de waterschappen en de Unie samen met het bedrijfsleven.

SER: Substantiële bijdrage

Op een bijeenkomst van het Klimaatverbond in juni 2014 sprak Ed Nijpels zich namens de SER positief uit over de inzet van de waterschappen: "Het is verrassend en nog niet voor iedereen bekend, maar de oudste bestuurslaag is bijzonder actief op dit terrein. Dijkgraven tonen lef en nemen veel initiatieven voor duurzame energieproductie. Zij leveren zo een substantiële en concrete bijdrage aan het Energieakkoord. De waterschappen zijn een goed voorbeeld van hoe je deze kansen kan oppakken en ervaringen kunt delen."

WET HOUDBARE OVERHEIDSFINANCIËN: ZORGEN OVER DE GEVOLGEN

Uit het voorgaande blijkt dat de waterschappen actief inspelen op de steeds hogere eisen die aan het waterbeheer worden gesteld. Ook brengen zij duurzaamheid en innovatie echt in praktijk. Om dit te kunnen blijven doen is het nodig dat de investeringen van de waterschappen op peil blijven. Met dit in gedachten zijn de waterschappen niet gerust op de gevolgen van de Wet Houdbare overheidsfinanciën (Wet Hof). Deze wet heeft als doelen om het begrotingstekort van de Nederlandse overheid, ook wel 'EMU-tekort' genoemd, structureel te verlagen en de overheidsschuld te verminderen.

De eerste afspraken over de invulling van de Wet Hof, die het kabinet met de provincies, gemeenten en waterschappen maakte, geven de waterschappen enerzijds in 2014 en 2015 perspectief om een groot deel van hun voorgenomen investeringen uit te voeren, maar anderzijds ook onzekerheid voor de periode na 2015. Investeringen die noodzakelijk zijn voor bescherming van burgers, bewoonbaarheid en volksgezondheid moeten mogelijk blijven. De waterschappen zijn als functionele overheid opgericht voor een goede behartiging van deze taken en belangen. In het belang van onze burgers moeten waterschappen nu en in de toekomst voldoende ruimte houden voor deze investeringen.

18 MAART 2015: ER VALT WAT TE KIEZEN

Waterschapspeil laat meer laten zien dan alleen de getallen. We willen de lezer ook meenemen in de wereld achter de cijfers. Want al lijkt de opgave van droge voeten, schoon en voldoende water glashelder, de invulling en uitvoering hangen sterk af van keuzes. Bijvoorbeeld over een bredere taakopvatting dan wettelijk voorgeschreven, of samenhang met andere activiteiten zoals landbouw, natuur en recreatie. Tijdens de waterschapsverkiezingen bepalen burgers met hun stem de koers die hun waterschap gaat varen. Het motto van de komende waterschapsverkiezingen op 18 maart 2015 is dan ook: “er valt wat te kiezen”.

LIVE DIJK XL

Betrokken waterschappen:
Waterschap Noorderzijlvest

LiveDijken zijn bestaande dijken, uitgerust met sensorsystemen. Een mooi voorbeeld is de LiveDijk in Groningen.

De sensorsystemen meten de werkelijke sterkte van deze dijken en voorspellen de toekomstige sterkte van de dijk. Zo draagt het sensorsysteem bij aan betere inspectie en beheer van de dijk. Sensortechnologieën helpen niet alleen om de dijken op sterkte te houden, maar leveren ook besparingen op.

De LiveDijk XL Noorderzijlvest is onderdeel van het IJkdijk ontwikkelprogramma. Naast waterschap Noorderzijlvest en Stichting IJkdijk doen diverse overheden, kennisinstellingen en het bedrijfsleven mee aan het project.

Meer over LiveDijk Groningen
https://www.noorderzijlvest.nl

DEEL 1: HET WERK VAN DE WATERSCHAPPEN

1. BESCHERMING TEGEN OVERSTROMINGEN: DE STRIJD GAAT DOOR

Het beleid voor waterveiligheid in Nederland richt zich van oudsher op preventie. Het beschermen tegen een overstroming door middel van een waterkering staat centraal. Dit is voor Nederland een belangrijke taak, omdat meer dan de helft van ons land regelmatig zou overstromen als er geen waterkeringen zouden zijn. In dat deel wonen bijna 10 miljoen mensen, ligt 2.000 miljard euro aan beschermde waarde en wordt 70% van ons nationaal inkomen verdiend. Waterkeringen zijn dus ook van groot economisch belang.
Primaire keringen beschermen ons land tegen het water van de zee, de grote rivieren en het IJssel- en Markermeer. Regionale waterkeringen zijn bijvoorbeeld boezemkaden en dijken langs kanalen en kleine rivieren, die vooral bedoeld zijn om water-overlast vanuit regionale wateren te voorkomen.
De waterschappen beheren en onderhouden bijna alle primaire waterkeringen (3.600 km) in Nederland, Rijkswaterstaat verzorgt circa 3%. Voor het verhogen van de waterveiligheid zijn twee zaken van het grootste belang: toetsen en het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Begin 2014 is de verlengde derde toets van de primaire kering afgerond. Periodiek toetsen van de primaire waterkeringen is vergelijkbaar met wat de APK keuring voor een auto is. Feitelijk wordt met toetsen bepaald wat er moet gebeuren om te voldoen aan de normen.

De uitkomst van de derde verlengde toets is dat 69% van de primaire kering in Nederland voldeed. Een verbetering ten opzichte van 2011 toen 62% voldeed. Dit betekent overigens niet dat bij de keringen die niet aan de normering voldoen acuut gevaar voor overstromingen is, maar wel dat er met het oog op de toekomst verbeteringen nodig zijn.

HWBP-2 en HWBP
Verbeteringen aan de primaire kering worden uitgevoerd in het kader van het HWBP-2 programma en het HWBP-programma. Het HWBP-2 programma is vastgesteld op basis van de tweede veiligheidstoets en bevindt zich in de realisatiefase. Totaal wordt er 366 km verbeterd in het HWBP-2 waarvan ultimo 2013 111 km is gerealiseerd. Het merendeel van de grote dijkverbeteringsprojecten heeft op dit moment de planvormende fase met alle procedures in de ruimtelijke ordening doorlopen. Dit betekent dat de grote risico's nu bekend zijn en de uitvoering op stoom zal komen.

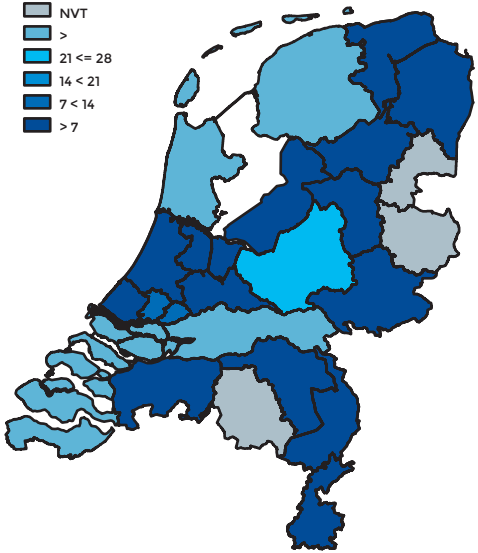
De uitkomsten van de derde veiligheidstoets wordt gebruikt om het HWBP-programma op te stellen. Het HWBP-programma is het vervolg op het HWBP-2 programma en een continu proces, vandaar dat over het HWBP-prográmma wordt gesproken. De prioritering van het HWBP-programma is gebaseerd op de uitkomsten van de (verlengde) derde toets. Niet alle afwijkingen t.o.v. de norm worden tegelijk opgepakt. Het prioriteren vindt plaats volgens het grootste veiligheidsrendement eerst; de euro wordt als eerste besteed waar deze de grootste verbetering in veiligheid oplevert.

Deltabeslissingen

Op Prinsjesdag 2014 zijn de deltabeslissingen gepubliceerd. Eind 2014 worden deze beleidsmatig verankerd in de herziening van het Nationaal Waterplan. Eén van de wijzigingen is dat de huidige veiligheidsnorm naar aanleiding van de Watersnoodramp van 1953, zal worden vervangen door een nieuwe. De grootste verandering bij de nieuwe normen voor waterveiligheid is de overstap van overschrijdingskans naar overstromingskans. Bij overschrijdingskans wordt als norm de kans dat water over de dijk heen stroomt genomen en worden de overige faalmechanismen bij het ontwerp van de dijk meegenomen. Bij overstromingskans worden bij het falen van de dijk álle faalmechanismen meegenomen.

Effect van deze wijziging is dat Nederland nog beter wordt beschermd tegen overstromingen. Daarnaast wordt bij de nieuwe deltabeslissing gewerkt met een kans van een honderdduizendste per jaar dat je als individu -waar ook in Nederland- komt te overlijden als gevolg van een overstroming. In de praktijk betekent dit dat de globale indeling in grotere gebieden (kans per jaar van één op 10.000, 4.000, 2.000 en 1.250) wordt vervangen door een fijnmazige doorrekening per locatie.

Lengte primaire waterkeringen die nog versterkt moet worden volgens HWBP-2 (2013) [Kilometer]

Nieuwe normen
De nieuwe normering wordt meegenomen in het HWBP-programma met als streven dat alle primaire waterkeringen in 2050 aan de nieuwe normering voldoen. Deze nieuwe normen brengen met zich mee dat het percentage keringen op orde tijdens de volgende toetsing mogelijk lager zal uitvallen.

De huidige ontwikkelingen van nieuwe normen, zeespiegelstijging, bevolkingsgroei en toenemende economische waarde, hebben geleid tot het besef dat het voorkomen van overstromingen alleen, niet meer volstaat. Preventie blijft voorop staan (eerste laag) maar daarnaast moet meer aandacht worden geschonken aan ruimtelijke inrichting (tweede laag) en rampenbestrijding (derde laag). Het concept van meerlaagsveiligheid is een belangrijke bouwsteen van de Deltabeslissing.

Regionale keringen
De waterschappen hebben eind 2013 8.838 km getoetst. Het percentage regionale keringen dat is getoetst en voldoet is 67%. In 2013 is door de waterschappen in totaal 262 km opgepakt. Het is een grote opgave om in 2020 alle regionale keringen op orde te hebben.

Voor sommige waterschappen zijn de uitdagingen voor de regionale keringen groot. Voorbeelden van onderliggende oorzaken voor een trage voortgang zijn een grote financiële opgave of complicerende factoren voor de uitvoering zoals een slappe ondergrond of aardbevingsgevoeligheid. Nieuwe inzichten op het gebied van bijvoorbeeld veiligheid kunnen invloed hebben op de wijze van omgang met de regionale keringen. Dit speelt in het bijzonder bij de waterschappen Rijnland, Amstel Gooi en Vecht, Hollands Noorderkwartier, Fryslân en in een bijzondere combinatie met aardbevingsgevoeligheid bij Noorderzijlvest.

Beheerregister
Op de vraag of het waterschap een beheerregister heeft voor de primaire kering, wordt door bijna 80% van de waterschappen dat dit voor 90% het geval is. Daarnaast is gevraagd naar onderdelen die in een beheerregister zijn opgenomen. In de legger is vastgelegd aan welk profiel en welke hoogte de kering moet voldoen.

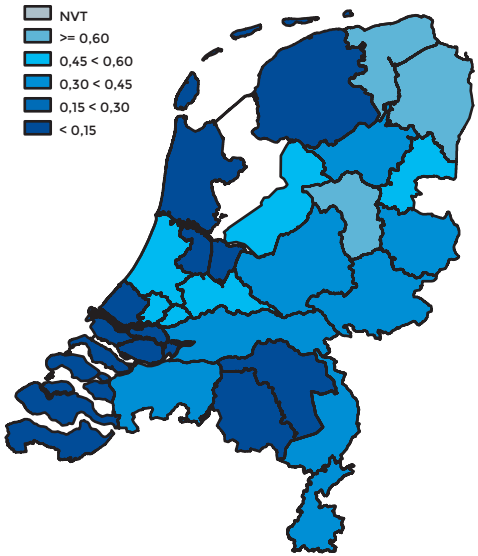
Crisisbeheersing: van calamiteitenbestrijder naar crisispartner
De OESO constateert dat Nederlanders zich te weinig bewust zijn van de waterrisico's in eigen land. Minister Schultz van Haegen: "Weinig mensen weten wat er allemaal bij komt kijken om ons land droog en bewoonbaar te houden, wat de overstromingsrisico's zijn en wat je moet doen als de nood aan de man komt. Net als de OESO vind ik een indringende wake up call op zijn plaats: mensen moeten erover nadenken wat ze moeten doen als het misgaat." Waterschappen zetten alles op alles om te voorkomen dat het mis gaat, maar àls het mis gaat is het de taak van de waterschappen om goed voorbereid te zijn.

In 2013 hebben de gezamenlijke waterschappen hiertoe een visie op crisisbeheersing vastgesteld. Waterschappen hebben zichzelf ten doel gesteld een (veer)krachtige partner te zijn in crisisbeheersing. Zowel in de voorbereiding als de feitelijke bestrijding van crises. Hierin werken de waterschappen nauw samen met de Veiligheidsregio's en Rijkswaterstaat. Het invoeren van de zogenaamde netcentrische werkwijze heeft voor de waterschappen prioriteit. In het calamiteitenplan staat de samenwerking met gemeente, provincie, brandweer en andere hulpverleners beschreven. Het trainen en oefenen speelt hierbij een belangrijke rol. Van de waterschappen met primaire waterkeringen oefent 80% alle opschalingsniveaus in elk geval één keer per jaar. Dit betekent dat de calamiteitenorganisatie binnen de waterschappen tot en met het beleidsteam bestaande uit de bestuurders van de waterschappen wordt geoefend. Voor de actieteams op het eerste opgeschaalde niveau, vindt bij de helft van de waterschappen meer dan eens per jaar een oefening plaats.

Muskusrattenbeheer

Het onder controle houden van de muskusratten- en beverrattenpopulatie is van belang voor de stabiliteit en instandhouding van de waterkeringen en oevers. Door het gevoerde beleid is de afgelopen jaren de populatie in grote delen van Nederland sterk gedaald. Met dierenwelzijnsorganisaties is een dialoog gestart over de beheersing van de populatie. Hiervoor lopen twee wetenschappelijke veldproeven. Eén waarbij op gecontroleerde wijze de bestrijdingsdruk met ca. 30% wordt gevarieerd, zowel omhoog als naar beneden. Daarnaast wordt in twee proefgebieden (Omgeving Lelystad in waterschap Zuiderzeeland en Omgeving Steenbergen in waterschap Brabantse Delta) een proef met objectbescherming uitgevoerd. Hierbij wordt gekeken of het mogelijk is alleen de waterschapsobjecten te beschermen en wat het effect is van het niet meer bestrijden van muskusratten in het gehele gebied.

Muskusrattenbeheer - vangsten per km (2013) [aantal]

BENTHEM WATERPLEIN

Betrokken waterschappen:
Hoogheemraadschap van Schieland en Krimpenerwaard

Rotterdam krijgt steeds vaker te maken met hevige regenval, onder meer door de gevolgen van klimaatverandering. Rotterdam heeft als dichtbevolkte stad weinig ruimte voor de berging van extra water. Om het riool te ontlasten, komen er in Rotterdam meer waterpleinen. Een waterplein is een stadsplein met speciale bassins om overmatig water op te vangen.

Het Benthemplein in Rotterdam Noord is hier een mooi voorbeeld van. Als het hard regent wordt het water opgevangen in speciale reservoirs op het plein. Het sportveld ligt lager, zodat het bij extreme omstandigheden onder water loopt en zo als extra bufferruimte kan functioneren. Zodra het weer droog is wordt het water weer afgevoerd.

De noodzaak om overtollig water te bergen gaat goed samen met het creëren van groene ruimtes in de stad. Ook kan de zichtbare afvoer en opvang van water de inwoners van Rotterdam bewuster maken van de werking van het water-systeem.

Meer over het Benthemplein Waterplein
http://www.rotterdam.nl

2. VOLDOENDE WATER: VOORKOMEN VAN OVERLAST ÉN TEKORTEN

Naast waterveiligheid is de tweede hoofdtaak van de waterschappen het beheer van de hoeveelheid water in hun gebied. Het gaat dan om het handhaven van het gewenste waterpeil en de zorg voor voldoende zoet water. Hiervoor moeten de komende jaren veel maatregelen worden getroffen voor aan en afvoer en het bergen van water, om wateroverlast en watertekorten te voorkomen. Ook het tegengaan van verzilting is een onderdeel van deze taak.

Peilbeheer op orde

Om te kunnen wonen, werken op het land of van de natuur te genieten is een juist waterpeil een voorwaarde. Het voor een gebied gewenste waterpeil wordt vastgelegd in een peilbesluit. Een peilbesluit komt tot stand na het afwegen van de belangen van alle betrokkenen in een gebied, zoals bewoners, agrariërs of natuurbeschermingsorganisaties. Een woonwijk stelt immers andere eisen aan het waterpeil dan bijvoorbeeld landbouwgrond of een natuurgebied.

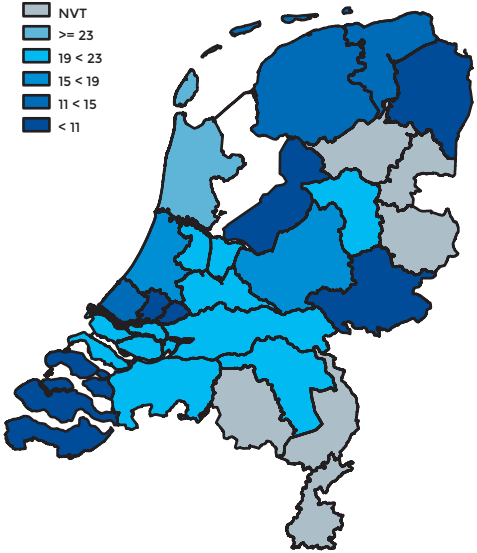
De waterschappen zijn verantwoordelijk voor het vaststellen, maar ook het handhaven van het waterpeil in hun beheergebieden. In totaal moet er voor ongeveer 50% van het totale beheergebied van de waterschappen een peilbesluit worden opgesteld. In hooggelegen delen van Nederland stroomt het water vaak vrij af naar lager gelegen gebieden en is het niet mogelijk om het waterpeil te reguleren. Een peilbesluit is daar overbodig.

Bestuurlijke keuzes bepalen hoe waterschappen omgaan met de vaststelling, de uitvoering en de handhaving van de peilbesluiten. Bijvoorbeeld of er onderscheid wordt gemaakt tussen verplichte en vrijwillige peilbesluiten, de bepaling van de grootte van de peilbesluitgebieden met het aantal inliggende peilgebieden, of het grondwaterpeil of het oppervlaktewaterpeil het uitganspunt is en welke belanghebbenden in welk stadium en met welke intensiteit worden betrokken bij het opstellen van het peilbesluit.

Voor 1.7 miljoen hectare geldt dat er een actueel peilbesluit moet zijn. Eind 2013 bedroeg het percentage actuele peilbesluiten 72%. Over de manier waarop waterschappen omgaan met peilbesluiten is in 2013 een leerkring geweest. Deze heeft onder andere een vervuiling in de historische data aangetoond, wat maakt dat de percentages actuele peilbesluiten niet goed vergelijkbaar zijn met eerdere metingen.

Een niet actueel peilbesluit wil niet zeggen dat er geen peilbesluit aanwezig is; oudere peilbesluiten behouden hun rechtswaarde tot de nieuwe zijn vastgesteld. Een peilbesluit geldt over het algemeen voor tien jaar. De ambitie is dat in 2015 minimaal 80% van de peilbesluiten actueel zijn.

Gemiddelde doorlooptijd (maanden) opstellen peilbesluit (2013) [aantal]

Bescherming tegen wateroverlast

Om de problemen met de waterhuishouding het hoofd te bieden, hebben Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten in 2003 het Nationaal Bestuursakkoord Water gesloten. Het belangrijkste doel uit dit akkoord is dat alle gebieden waar 'onaanvaardbare wateroverlast' zou kunnen voorkomen, in 2015 moeten voldoen aan de nieuwe veiligheidsnormen. Waterschappen zijn daarom de afgelopen jaren honderden projecten gestart en hebben grote sommen geld geïnvesteerd om de waterveiligheid te verbeteren. Bij veel projecten gaat het om het realiseren van opvanggebieden, waarbij meren of polders dienen als opvang voor water bij hevige regenval. Zo wordt wateroverlast op andere plaatsen voorkomen. Het opgevangen water wordt weer gebruikt bij droogte.

De waterschappen voldoen inmiddels voor 99% van de totale oppervlakte in Nederland aan de normen voor wateroverlast. In 2013 is het resterende gebied dat in 2005 niet aan de normen voldoet, verder afgenomen.

De afgelopen jaren zijn de benodigde gegevens en kennis van waterpeil en wateroverlast verbeterd. Op een aantal plaatsen heeft dit geleid tot aanpassing van het oorspronkelijke vastgesteld oppervlak met een risico voor wateroverlast. Daarnaast zien we

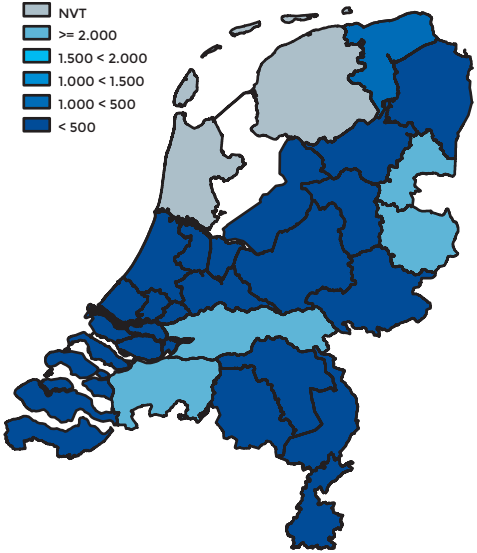
dat de maatregelen die genomen moeten worden om te voldoen aan de resterende opgave, vaak worden afgeleid van gebiedsprocessen waarbij de doelmatigheid van de te nemen maatregelen om te voldoen aan de norm een belangrijke rol speelt. In een aantal gevallen zullen voorstellen gedaan worden om de norm aan te passen.

Groen Blauwe diensten

Groenblauwe diensten zijn gericht op maatschappelijke wensen op terreinen als natuur, landschap, recreatie en waterbeheer. Grondeigenaren kunnen voor of samen met de waterschappen projecten uitvoeren voor bijvoorbeeld (tijdelijke) waterberging, ecologische verbindingszones of het verbeteren van de biologische kwaliteit van sloten en oevers. Volgens deze regeling mogen Nederlandse decentrale overheden grondeigenaren een vooraf vastgestelde vergoeding geven voor zo'n 'maatschappelijke dienst'. De regeling biedt kansen om samen met betrokken grondeigenaren invulling te geven aan maatregelen om de natuurkwaliteit of recreatieve waarde van het waterschapswerk te vergroten.

In 2013 gaven de waterschappen gemiddeld 86.000 euro uit aan groenblauwe diensten.

Gebieden die na 2015 nog moeten worden ingericht ter voorkoming van wateroverlast (2013) [hectare]

VEENWEIDE

Betrokken waterschappen:
Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier
Hoogheemraadschap van Rijnland
Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard
Hoogheemraadschap van Delfland
Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden
Waterschap Amstel, Gooi en Vecht
Waterschap Rivierenland
Wetterskip Fryslân

Veel water in veenweidegebieden in Nederland kleurt groen van algen en kroos. Dit komt door te hoge concentraties aan nutriënten in het water. Een aantal organisaties waaronder 8 waterschappen willen ervoor zorgen dat dit water weer schoon wordt, door maatregelen in te voeren die nutriëntenemissies beperken en door eigen bagger- en slootschoonprogramma's op te zetten.

Naast kroos en algen maken ook bodemdaling, zoutindringing, verdroging en waterberging de veenweidegebieden kwetsbaar. De waterschappen ontwikkelen samen met agrariërs innovaties om dit op te lossen.

Het project Onderwaterdrainage is daar een succesvol voorbeeld van. Deze innovatie is gericht op het bereiken van een gelijkmatig grondwaterpeil, waardoor bodemdaling in veenrijke gebieden voor de helft wordt voorkomen. Zo stellen de waterschappen schoon water en de toekomst van agrariërs in het veenweidegebied zeker.

Meer over Veenweide
http://www.veenweiden.nl

3. WATERKWALITEIT: DE ZORG VOOR SCHOON WATER

De waterschappen zorgen voor de kwaliteit van het oppervlaktewater. In de praktijk betekent dit dat zij streven naar goede ecologische en chemische omstandigheden voor planten en dieren in het water, maar ook voor gebruikers van het water, zoals de landbouwsector, sportvissers, pleziervaarders en zwemmers.

De waterschappen geven vergunningen af en controleren op de naleving van de wet en regelgeving. Het toezien op de ongewenste lozing van verontreinigd water is een belangrijke taak naast het monitoren van de waterkwaliteit, het zuiveren van het afvalwater en, in toenemende mate, het nemen van inrichtingsmaatregelen zoals de aanleg van natuurvriendelijke oevers. Ook de controleren de waterschappen de kwaliteit van het zwemwater.

Kaderrichtlijn Water

Met de invoering van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) is de beoordeling van de chemische en ecologische toestand van het oppervlaktewater grotendeels op Europees niveau gestandaardiseerd. Voor zowel de chemische als de ecologische toestand van de KRW waterlichamen, zijn de monitoring, de beoordeling en de rapportage bij alle Europese waterautoriteiten hetzelfde. In 2009 is over de waterkwaliteit volgens deze richtlijn gerapporteerd ten behoeve van de eerste Stroomgebiedbeheerplannen (SGBP). Eind 2015 volgt een tweede rapportage voor SGBP 2016-2021.

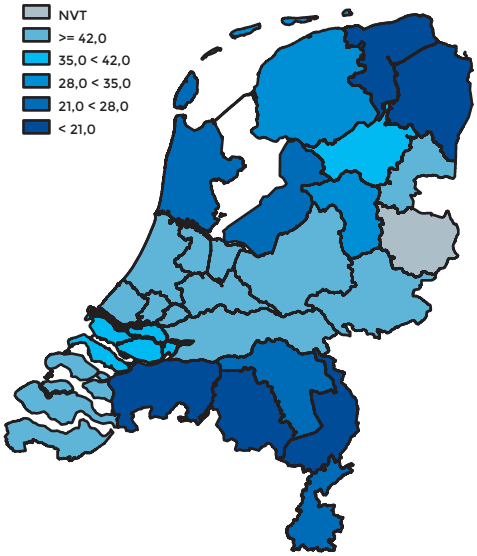
Kwaliteit oppervlaktewater

De kwaliteit van het oppervlaktewater is van vele factoren afhankelijk. Samenwerking met de industriële en agrarische sector zijn essentieel om knelpunten in de waterkwaliteit op te lossen. Waterschappen ervaren van de kant van de agrarische sector bereidheid om mee te denken over bijvoorbeeld de wijze waarop de gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen worden ingezet, en hoe kan worden voorkomen dat deze stoffen in het water terecht komen. De rol van de waterschappen breidt zich uit: naast handhaver zijn waterschappen ook vaak adviseur.

Lozingen vanuit het riool na bijvoorbeeld heftige regenval hebben ook invloed op de kwaliteit van het oppervlaktewater. Hiervoor werken de waterschappen samen met gemeenten aan het terugdringen van lozingen vanuit het riool op oppervlaktewater.

De implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water in 2009 heeft de verbetering van de waterkwaliteit ten dele bevorderd. De richtlijn heeft de investeringen door de waterbeheerders, zoals aanpassing RWZI's, vistrappen en de natuurlijke inrichting van de wateren, een impuls gegeven. De effecten zijn merkbaar aan een aantal belangrijke indicatoren zoals de toename van waterplanten en kleine ongewervelde diertjes en de verbetering van de visstand. Het percentage wateren dat ontoereikend scoort op macrofauna neemt af van 33% naar 24%.Hoewel nog onvoldoende, scoort in 2013 38% van de wateren goed voor de visstand, tegen 25% in 2009. Chloride, zuurgraad, temperatuur en zuurstof zijn nagenoeg overal goed.

Visstand - goed (2013) [%]

Uitdagingen zijn er ook: de gehalten aan fosfor en stikstof zijn nog op veel plaatsen te hoog, 48% van de wateren voldoet niet voor prioritaire stoffen en er zijn nog teveel gewasbeschermingsmiddelen en andere microverontreinigingen in het water te vinden. Op de helft van het aantal meetlocaties komen gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater voor.

Nutriënten: vermesting van het oppervlaktewater

De nutriënten in het oppervlaktewater zijn een belangrijke oorzaak van het grotendeels niet op orde zijn van de biologische toestand van onze oppervlaktewateren. Een teveel aan fosfor en stikstof zorgt voor een overdaad aan bijvoorbeeld kroos en -algengroei, wat ten koste gaat van het zuurstofgehalte van het water. Stikstof bedreigt ook bossen en vennen en leidt tot nitraatvervuiling van drinkwatergebieden. De concentraties fosfor en stikstof in de KRW-waterlichamen nemen weliswaar af, maar omdat de normen voor fosfor en vooral stikstof zijn aangescherpt, wijkt de beoordeling weinig af van 2009. In het agrarisch gebied voldoet 50% van de meetlocaties niet aan de normen voor stikstof en fosfor. De daling van de fosforconcentraties is deels toe te schrijven aan de verbeterde prestaties van de zuiveringsinstallaties. De noodzakelijke verdere vermindering van deze schadelijke nutriënten moet komen van de belangrijkste bron: het mestgebruik in de landbouw. De voorschriften en beperkingen voor wat betreft het mestgebruik vallen onder de Wet bodembescherming en de Meststoffenwet.

Nieuwe uitdagingen

Resten van geneesmiddelen, microplastics en hormonen vormen een categorie die in de nabije toekomst steeds meer aandacht zal krijgen. De waterschappen streven ernaar ook hier te adviseren aan de bron van de vervuiling. Waterschap Groot Salland en het

Deventer Ziekenhuis houden bijvoorbeeld een pilot door de urine van personen die röntgencontrastmiddelen tot zich hebben genomen apart in te zamelen.

De schadelijke effecten van microplastics in ons oppervlaktewater worden steeds duidelijker. Samen met het Instituut voor Milieuvraagstukken startte Waternet daarom in 2013 een onderzoek naar de aanwezigheid en herkomst van microplastics in het Amsterdamse watermilieu. Een plasticbalans maakt duidelijk waar de meest effectieve maatregelen kunnen worden genomen om milieuproblemen te voorkomen. Ook wordt er onderzocht wat het effect is van het toepassen van innovatieve zuiveringstechnieken op de concentratie van microplastics. Technisch gezien behoort het uitfilteren van microplastics -net zoals hormonen en medicijnen- tot de mogelijkheden. Vooralsnog genieten maatregelen aan de bron echter de voorkeur in verband met de hogere kosten die gemoeid zijn met het toepassen van nieuwe zuiveringstechnieken.

Ook signaleren de waterschappen met enige zorg de verspreiding van exoten zoals bepaalde waterplanten, de quaggamossel of vissoorten uit bijvoorbeeld het Donau-stroomgebied. De effecten op de soortensamenstelling en de totale ecologie van ons oppervlaktewater zijn onzeker en vragen om nader onderzoek.

Kwaliteit zwemwater

Van de wateren die bij de waterschappen in beheer zijn, zijn ongeveer 475 locaties door provincies aangewezen als officieel zwemwater. Het aantal zwemwaterlocaties verschilt sterk per waterschap. Als beheerder zijn de waterschappen verantwoordelijk voor het monitoren van de kwaliteit van het zwemwater. Zwemlocaties worden getoetst op aanwezigheid van ziekmakende bacteriën zoals E-coli. Daarnaast controleren de waterschappen op de aanwezigheid van blauwalg; bij te hoge concentraties blauwalg wordt de locatie tijdelijk gesloten. De waterschappen nemen verschillende maatregelen om blauwalg te bestrijden. Bijvoorbeeld door luchtmenginstallaties te plaatsen bij locaties met voldoende diepgang (>15 meter) en door te mengen en te pompen bij minder diepe zwemwateren.

De waterschappen hebben in mei 2014 de Zwemwater-app gelanceerd, met daarin actuele gegeven van achthonderd zwemlocaties in Nederland. Met de Zwemwater-app is precies te zien waar met een gerust hart een duik genomen kan worden. Daarnaast is er ook andere informatie te vinden, zoals het aantal parkeerplaatsen, de bereikbaarheid en de aanwezigheid van horecagelegenheden.

Voor de beoordeling van de kwaliteit van het zwemwater geldt de Europese Zwemwaterrichtlijn uit 2006. In 2013 voldeed 95% van de zwemwaterlocaties aan de gestelde eisen, een verbetering ten opzichte van 2012 toen 92% voldeed.

PHARMAFILTER 2.0

Betrokken waterschappen:
Amstel, Gooi en Vecht

Het afvalwater van ziekenhuizen bevat stoffen die schadelijk zijn voor het milieu en die vaak lastig uit het water te verwijderen zijn. Waternet onderzoekt samen met het Academisch Medisch Centrum (AMC) in Amsterdam of dit probleem kan worden opgelost met behulp van het Pharmafilterconcept.

Het water wordt in een speciale installatie op het terrein van het ziekenhuis zelf gezuiverd. De zuiveringsinstallatie verwijdert alle schadelijke stoffen uit het afvalwater en er blijft alleen schoon water en biogas over. Met biogas kan warmte en energie worden opgewekt.

Dankzij dit systeem komen er geen schadelijke stoffen in het grondwater terecht. Ook wordt er CO^2 bespaard, omdat er minder transport van ziekenhuisafval nodig is. Alles komt nu in één keer in de zuiveringsinstallatie terecht, terwijl het afval voorheen per vrachtwagen moest worden afgevoerd. Waternet, Pharmafilter en het AMC onderzoeken of er meer mogelijkheden zijn voor duurzame oplossingen, bijvoorbeeld door het geproduceerde biogas te gebruiken voor het opwekken van warmte in het ziekenhuis. Of door organisch afval van bedrijven in de omgeving te verwerken en afvalwater van nabijgelegen zorginstellingen te behandelen.

Samenwerking: Pharmafilter B.V. en het AMC ziekenhuis
Naam: Rob Ververs, projectleider
E-mail: rob.ververs@waternet.nl
Telefoon: 06 – 52 48 04 59

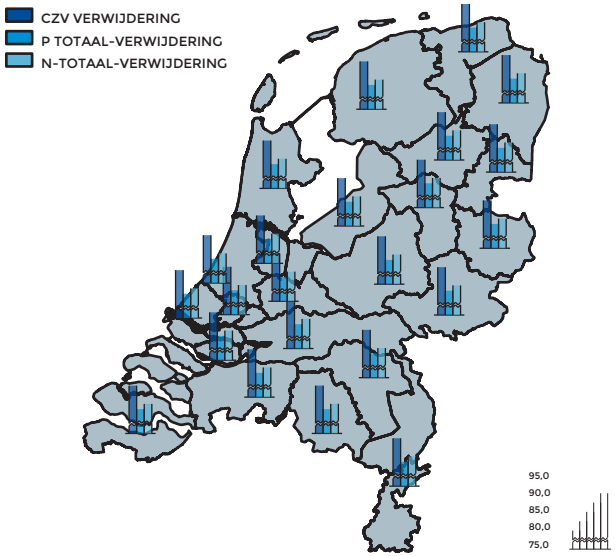

4. ZUIVER AFVALWATER: IMPACT DOOR SAMENWERKING

Afvalwaterzuivering is de vierde hoofdtaak van de waterschappen. Om de waterkwaliteit van het oppervlaktewater te waarborgen, zuiveren de waterschappen het afvalwater van huishoudens en bedrijfsleven. Dit afvalwater wordt via de riolering van de gemeente ingezameld en getransporteerd naar een riool-waterzuiveringsinstallatie (RWZI), waar het water zodanig wordt gezuiverd dat het kan afstromen naar het oppervlaktewater. Het inzamelen van het afvalwater via de riolering is een verantwoordelijkheid van de gemeenten en dient de volks-gezondheid. Ook is er een samenhang met het watersysteem en de ruimtelijke ordening (wateroverlast voorkomen).

Waterschappen zorgen voor het transport en de zuivering van afvalwater. De hoeveelheid water en het daarin aanwezige vuil dat gemiddeld door één persoon wordt geproduceerd wordt één inwoner-equivalent (i.e.) genoemd. Zo hebben de waterschappen in 2013 zo'n 25 miljoen i.e.'s gezuiverd in circa 340 RWZI's. Uitgedrukt in m^3 zuiverden de waterschappen ongeveer 2 miljard m^3 afvalwater in hun RWZI's, wat overeenkomt met 60.000 Olympische zwembaden.

Aandeel gerealiseerd rendement (2013) [%]

Wederom verbetering van de zuiveringsprestaties

De afgelopen jaren zijn de zuiveringsprestaties opnieuw sterk verbeterd. Ook in 2013 is deze verbetering doorgezet. Zo is de mate waarin de waterschappen voldoen aan de eisen voor lozing op het oppervlaktewater gestegen van 98% in 2011 tot 99% in 2013. Ook de mate waarin wordt voldaan aan de afspraken met gemeenten voor de afname van het afvalwater is gestegen van 98% in 2011 tot 99% in 2013.

De RWZI's voldoen ruimschoots aan de Europese afspraken van 75% verwijdering voor zowel de nutriënten stikstof als fosfaat. Meer dan de helft van de waterschappen heeft een verhoging van het verwijderingsrendement gerealiseerd ten opzichte van 2011. Per saldo is over het geheel van de waterschappen een verhoging van het verwijderingsrendement te zien. Het gemiddelde rendement voor het verwijderen van fosfaat is gestegen van ruim 84% tot bijna 85% en het verwijderingsrendement van stikstof is constant gebleven op 84%.

De hoge zuiveringsprestaties houden verband met de vaak strengere eisen voor het lozen op de regionale wateren. Dit speelt bijvoorbeeld in de buurt van kwetsbare natuurgebieden. Per locatie of situatie is sprake van maatwerk waarbij de ambities van doelmatigheid worden afgewogen tegen de ambities om beter te zuiveren dan de wettelijk voorgeschreven norm. Over het geheel genomen stijgen de kosten zeer beperkt, zoals is overeengekomen in het Bestuursakkoord water van 2011.

	2009	2011	2013
Voldoen aan lozingseisen	99%	98%	99%

Vergelijken en verbeteren

Sinds 1999 vergelijken de waterschappen iedere drie jaar de prestaties op het gebied van zuiveringsbeheer met elkaar. In 2013 is er weer een Bedrijfsvergelijking Zuiveringsbeheer (BVZ) uitgevoerd over de prestaties van 2012. Ook daaruit bleek dat er op vele onderdelen weer een verbetering is gerealiseerd. Dat is een mooi resultaat, maar de BVZ geeft ook inzicht in verdere verbeteringsmogelijkheden. Daarvoor worden gezamenlijk drie verbeterthema's opgepakt: optimalisatie verbruik van chemische hulpstoffen in de slibverwerking, reductie van het verschil tussen de hoeveelheid die de waterschappen gezuiverd hebben en de als zuiveringsheffing opgelegde hoeveelheid en het terugdringen van water dat niet in de riolering thuis hoort zoals grondwater of schoon regenwater.

Winning van grondstoffen, energie en reductie afvalstromen

Duurzaamheid en innovatie staan hoog in het vaandel. Het rioolwater wordt niet meer gezien als louter afval, maar ook als houder van schaarse en waardevolle grondstoffen. Naast de grondstof voor het opwekken van energie, bevat het afvalwater bijvoorbeeld ook de nutriënten fosfaat, stikstof en kalium, en verder cellulose, alginaat en bouwstenen voor bio-plastics. Energie wordt al op grote schaal teruggewonnen en er worden steeds meer RWZI's doorontwikkeld tot grondstoffenfabriek. Hiermee worden kosten

bespaard en schaarse grondstoffen teruggewonnen. Zo dragen de RWZI's bij aan de circulaire economie en realiseren de waterschappen ambities op gebied van milieu en klimaat. Daarnaast worden steeds meer nieuwe technieken ingezet om de omvang van de reststof slib te reduceren.

Samenwerking versterken

Waterschappen werken steeds intensiever samen bij het inzamelen, transporteren en zuiveren van het afvalwater en het beheer van deze waterketen. Daarbij werken waterschappen samen met gemeenten, (drinkwater)bedrijven en uiteraard ook met elkaar. Met de ontwikkelingen op het terrein van innovatie en duurzaamheid wordt de samenwerking met het bedrijfsleven en kennisinstellingen steeds belangrijker en intensiever.

Over samenwerking tussen waterschappen en gemeenten in de afvalwaterketen zijn in het Bestuursakkoord Water van 2011 afspraken gemaakt. De gezamenlijke doelstellingen hebben betrekking op besparing van kosten, verminderen van kwetsbaarheden bij het beheer en het vergroten van de kwaliteit van de prestaties. Verdergaande samenwerking levert een potentiële besparing op van €380 miljoen per jaar in 2020. Om de voortgang van de afspraken te bewaken is de Visitatiecommissie Waterketen ingesteld. Deze commissie heeft eind 2013 onderzoek gedaan naar de voortgang en in de tussenrapportage vastgesteld dat 80% van de 50 regio's op schema ligt met de afspraken om de doelen te bereiken vanaf 2020.

HERGEBRUIK GRONDSTOFFEN INNOVIO PAPERS

Betrokken waterschappen:
Rivierenland

De rioolwaterzuiveringsinstallatie in Nijmegen ligt naast de afvalwater-zuiveringsinstallatie van papierproducent Innovio Papers. In het afvalwater van Innovio Papers zit weinig stikstof en fosfaat; stoffen die nodig zijn om het water goed te kunnen zuiveren.

In het water dat na zuivering achterblijft in de rioolzuiveringsinstallatie zit juist veel stikstof en fosfaat. Dat water wordt nu gebruikt door de papierproducent. Het bedrijf bespaart geld, omdat het de grondstoffen niet meer zelf hoeft in te kopen. Het waterschap bespaart energie omdat het overgebleven stikstof vroeger moest worden omgezet. Dat hoeft nu niet meer. Ook wordt er geen fosfaat meer geloosd in het oppervlaktewater, wat beter is voor het milieu.

Samenwerking: Innovio Papers, gemeente Beuningen en Rijkswaterstaat Oost Nederland
Aanvullende informatie:
http://www.aquareuse.nl/
Naam: de heer P.C.G. Willems
E-mail: p.willems@wsrl.nl
Telefoon: 0344 – 64 92 81

5. INNOVATIE EN DUURZAAMHEID: WERKEN AAN DE TOEKOMST

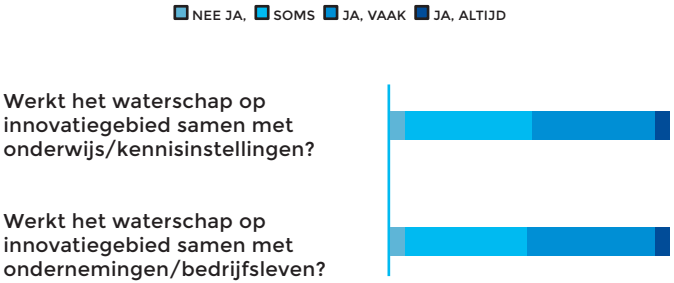
Waterschappen zijn van oudsher innovatief. Door de jaren heen hebben waterschappen zich telkens aangepast aan de eisen van de tijd. Niet alleen door gebruik te maken van technologische vernieuwingen, maar ook door zichzelf steeds opnieuw uit te vinden.

Door te kiezen voor innovatieve oplossingen realiseren waterschappen hun wateropgaven goedkoper, sneller en duurzamer. Daarbij zijn de waterschappen zich steeds meer bewust dat de waarde van innovatieve ontwikkelingen in het water(keten) beheer het best tot zijn recht komt in samenwerking met partners. Technologie en governance gaan daarbij hand in hand.

De afgelopen jaren hebben de waterschappen de onderlinge innovatiekrachten gebundeld. De Energiefabriek, de Grondstoffenfabriek en verbreding van het 'building with nature' concept zijn daar voorbeelden van.

Ook binnen het Hoogwaterbeschermingsprogramma wordt in de vorm van projectoverstijgende verkenningen veel aandacht besteed aan innovatie. Doel hiervan is om de (investerings)kosten voor de versterkingen te beperken en tegelijkertijd met door de omgeving geaccepteerde oplossingen te komen.

Samenwerking met bedrijfsleven en kennisinstelling

De ontwikkeling en het vergroten van de maatschappelijke waarde van de waterinnovaties wordt door de samenwerking bespoedigd en belemmeringen worden collectief aangepakt.

De komende jaren wordt de krachtenbundeling verder vormgegeven aan de hand van zeven innovatiethema's: Building with nature, Digitale Delta, Klimaatactieve Stad, Sociale innovatie, Watertechnologie, Waterveiligheid en Zoetwater en Verzilting.

Energie besparen en opwekken

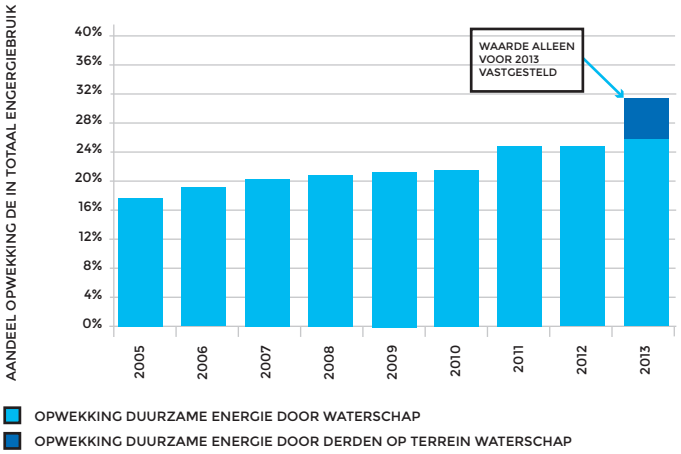
Waterschappen spelen een belangrijke rol bij het terugdringen van het nationale energieverbruik en de uitstoot van broeikasgassen. Door energie te besparen, groene stroom in te kopen en duurzame energie op te wekken geven de waterschappen invulling aan de afspraken in het Klimaatakkoord (2010) tussen waterschappen en het Rijk. In 2013 wekten de waterschappen 28% van de eigen energiebehoefte duurzaam op. In 2020 moet dit aandeel minstens 40% zijn.

Op het gebied van energie-efficiency zijn de waterschappen voor hun zuiveringstaak aangesloten bij de landelijke afspraken uit de Meerjarenafspraken energie-efficiency (MJA). Dit betekent dat de waterschappen streven naar een efficiency-verbetering van minimaal 30% in de periode 2005-2020 (gemiddeld 2% per jaar). In de jaren 2009-2013 is binnen de afvalwaterzuiveringen een efficiency gerealiseerd van 2,3% per jaar. (2009-2011 2% per jaar).
De ombouw van afvalwaterzuiveringsinstallaties naar energiefabrieken draagt hier aan bij. Het uiteindelijke doel is om de afvalwaterzuivering per saldo energieneutraal te laten functioneren, of zelfs netto energie te laten opleveren.

Vanuit het watersysteembeheer verkennen veel waterschappen de mogelijkheden om biomassa in de vorm van houtsnippers, maaisel en kroos beschikbaar te maken voor duurzame energieproductie of als grondstof. Werken aan het Klimaatakkoord raakt daardoor steeds meer verweven met de transitie naar een biobased economy.

Door alle maatregelen daalde de carbon footprint naar 283.675 ton CO_2. (2011: 318.221 ton CO_2). Een afname van 11%, wat overeenkomst met de voetafdruk van ruim 4.000 huishoudens.

Opwekking duurzame energie

Groen inkopen en aanbesteden

De waterschappen hebben een inkoopvolume van circa € 2 miljard per jaar. In 2015 willen de waterschappen dat 100% van de inkoop voldoet aan de duurzaamheidcriteria van de overheid. In de periode van 2011 naar 2013 is het aandeel gestegen van 85% naar 93%.

In de praktijk zien de waterschappen dat inkoop en aanbesteden ook een flinke bijdrage kan leveren aan de realisatie van organisatiedoelstellingen op het gebied van innovatie, duurzaamheid en kostenbeheersing. Op het professionaliseren van inkoop- en aanbestedingsprocessen wordt daarom zwaar ingezet. Leren van elkaar en samenwerken blijkt effectief. Niet alleen met waterschappen onderling, maar ook met andere overheden.

Internationaal samenwerken

Invloeden op ons watersysteem beperken zich niet tot onze landsgrenzen. Grensoverschrijdende samenwerking en het opereren in internationale stroomgebieden zijn dan ook een dagelijkse taak voor de waterschappen. Samen met de Belgische en Duitse partners beheren zij grensoverschrijdende watersystemen of delen zij afvalwaterzuiveringen. Ook hebben de waterschappen een stem in de internationale riviercommissies voor Rijn, Maas, Schelde en Eems.

Waterexpertise van waterschappen wordt over de hele wereld ingezet bij waterprojecten. Hier leren de waterschappen zelf van, maar ondersteunen tegelijkertijd de exportpotentie van de Nederlandse watersector. Voorbeelden zijn de inzet van waterschappen in de zomer van 2013 in Duitsland en begin 2014 in overstromingsgebieden in Engeland, maar ook de rol van de waterschappen in de Mekong delta in Vietnam. De waterschappen maken op dit punt een professionaliseringsslag door de gezamenlijke waterexpertise internationaal onder één naam in te zetten: Dutch Water Authorities. De Unie van Waterschappen fungeert hiervoor als aanspreekpunt.

STUDIEBEURZEN TOPSECTOR WATER

Tijdens de 5e Innovatie-estafette eind 2013 reikte de minister van Infrastructuur en Milieu de eerste 20 studiebeurzen van de Topsector Water uit aan talentvolle studenten uit de watersector. Met de studiebeurzen biedt de Topsector Water 3e en 4e jaars MBO en HBO studenten en WO masterstudenten op een aantal geselecteerde opleidingen de kans hun collegegeld te winnen.

Melanie Schultz van Haegen, minister van Infrastructuur en Milieu: "De watersector heeft ook in de toekomst goede mensen nodig, of het nu gaat om waterveiligheid, watertechnologie of de maritieme industrie. Dit zijn allemaal jongeren die met hun pitch een waterbeurs hebben gewonnen. Ze hebben passie voor water en dat is heel mooi."

De studiebeurzen van de Topsector Water zijn beschikbaar gesteld door werkgevers uit de watersector, waaronder bedrijven, de waterschappen, het ministerie van Infrastructuur en Milieu en Rijkswaterstaat.

DEEL 2: DE ORGANISATIE VAN DE WATERSCHAPPEN

Zorg voor veilig wonen en werken te midden van water
Nederland is gevormd door water en menskracht. Water is onze vriend en vijand. We leven onder de zeespiegel, te midden van de delta van vier grote Europese rivieren. Meer dan de helft van de Nederlanders woont in gebieden met een risico van overstromen. In dit deel van Nederland verdienen we 70% van ons nationaal inkomen.

En toch is Nederland de veiligste delta ter wereld. Dat komt omdat we al decennialang fors in waterveiligheid hebben geïnvesteerd. Maar die bescherming tegen water is niet vanzelfsprekend. Het klimaat verandert, de zeespiegel stijgt terwijl de bodem daalt en de verstedelijking toeneemt. Om Nederland blijvend te beschermen tegen overstromingen, zijn ook de komende jaren investeringen nodig.

Democratische organisatie
De bescherming tegen water en de zorg voor schoon water zijn overheidstaken, die in de Grondwet zijn toegewezen aan de waterschappen. Daarmee zijn de waterschappen zelfstandige overheidsorganen, naast het Rijk, de provincies en de gemeenten. De geografische grenzen van de waterschappen worden bepaald door waterstaatkundige factoren, zoals de loop van rivieren. Elk waterschap heeft een gekozen bestuur dat wordt voorgezeten door de dijkgraaf of watergraaf, die door de Kroon is benoemd.

Het bestuur van een waterschap bestaat uit vertegenwoordigers van de groepen uit de samenleving, die belang hebben bij het werk van de waterschappen. Dat zijn in de eerste plaats de inwoners van ons land. Hun vertegenwoordigers worden rechtstreeks gekozen door alle stemgerechtigden in het gebied van een waterschap. Een derde deel van het waterschapsbestuur bestaat uit vertegenwoordigers van groepen die een bijzonder belang hebben bij het werk van de waterschappen: bedrijven, de agrarische sector en natuurterreinbeheerders. Hun vertegenwoordigers worden respectievelijk voorgedragen door de Kamer van Koophandel, de Land- en Tuinbouworganisatie (LTO) en het Bosschap.

Waterschapsbelasting
Een waterschap bekostigt zijn taken grotendeels zelf door het heffen van waterschapsbelastingen. Dit systeem garandeert dat het geld dat nodig is voor de bescherming tegen overstromingen en voor het waterbeheer, niet wordt afgewogen tegen geld voor

andere zaken. De waterschappen kennen twee hoofdbelastingen: de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing.

Voor en door de Nederlanders

Elke Nederlander heeft belang bij het werk van de waterschappen. Door onder meer vergunningen en belastingen hebben inwoners en bedrijven rechtsreeks met de dienstverlening van het waterschap te maken.

Kerncijfers 2013 van de waterschappen

- Nederland telt 24 waterschappen (in 1953 waren dat er nog 2.600, in 2014 zijn het er 23).
- Bij de waterschappen werken circa 11.000 medewerkers.
- Waterschappen beheren samen ongeveer 18.000 km waterkeringen en 225.000 km waterlopen.
- Vijf waterschappen beheren samen ook nog eens 7.500 km wegen.
- Waterschappen zuiveren per jaar ruim 2 miljard m^3 afvalwater in 340 zuiveringsinstallaties.
- Waterschappen investeren jaarlijks circa € 1 miljard in waterwerken.
- Waterschappen legden in 2013 in totaal circa € 2,5 miljard aan belastingen op.

Inwoners in beheergebied (2013) [aantal]

6. BESTUURSAKKOORD WATER: DOELMATIGHEID EN SAMENWERKING

Het waterbeheer moet aan steeds meer en hogere eisen voldoen en daardoor is er al een aantal jaren sprake van stijgende kosten. Om het waterbeheer voor burgers en bedrijven betaalbaar te houden, hebben Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven in 2011 het Bestuursakkoord Water (BAW) afgesloten. Hierin hebben zij afgesproken dat zij een gezamenlijke doelmatigheidswinst nastreven die tot 2020 oploopt tot jaarlijks € 750 miljoen ten opzichte van 2010. Naast een grotere doelmatigheid is het BAW bedoeld om de transparantie en slagvaardigheid te vergroten en de bestuurlijke drukte en kwetsbaarheid te verminderen. Er zijn afspraken gemaakt over bijvoorbeeld taken, verantwoordelijkheden, toetsing, beheer en bestuur. De waterschappen zullen een aanzienlijk deel van de totale doelmatigheidswinst moeten realiseren. Om na te gaan of de afspraken ook worden gerealiseerd hebben de BAW-partners een monitoringssystematiek ontwikkeld die de lokale lasten en de bereikte doelmatigheid door de jaren heen in beeld brengt.

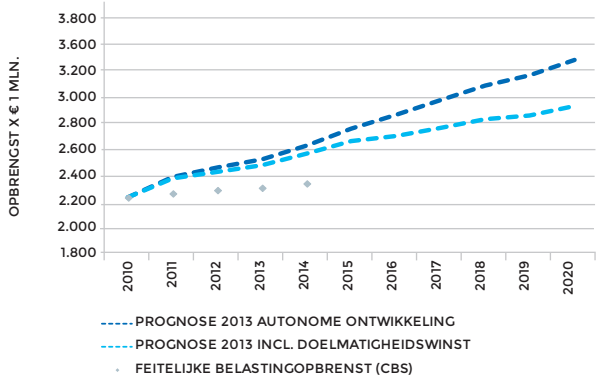
Met deze systematiek worden drie parallelle sporen gepresenteerd:

- De ontwikkeling van de lokale belastingen of kosten van partijen.
- De manier waarop de doelmatigheidswinst wordt bereikt.
- De ontwikkeling van de door partijen geleverde prestaties.

Beheersing van de ontwikkeling van de belastingen

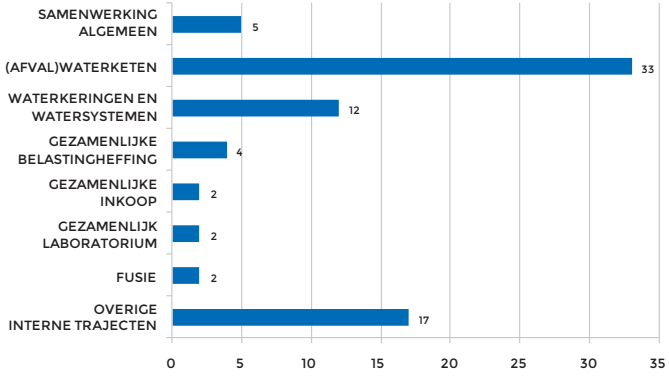
In het eerste spoor wordt de feitelijke ontwikkeling van de belastingen afgezet tegen de prognose van de autonome ontwikkeling daarvan in de periode 2010-2020. Dit is de ontwikkeling zoals die zou zijn geweest zonder het BAW. Het verschil tussen de feitelijke ontwikkeling en de prognose is een belangrijke indicatie of de beoogde doelmatigheidswinst ook daadwerkelijk wordt bereikt. De grafiek laat zien dat de opbrengsten op zich stijgen, maar dat de waterschapsbelastingen zich gematigder ontwikkelen dan de prognoses van het BAW. Dit geeft de indicatie dat de waterschappen een goede start hebben gemaakt in het realiseren van de doelmatigheidswinst.

Ontwikkeling totale belastingopbrengst waterschappen 2010-2020

De manier waarop de doelmatigheidswinst wordt bereikt
Het BAW heeft alle waterschappen gestimuleerd om extra doelmatigheidsinitiatieven te ontplooien. Vooral de onderlinge samenwerking tussen waterschappen en de samenwerking met andere waterbeheerders is geïntensiveerd, maar er zijn ook vele interne doelmatigheidstrajecten opgestart.

In het kader van deze rapportage zijn de waterschappen gevraagd de belangrijkste doelmatigheidstrajecten te benoemen die zij in 2013 hebben afgerond, waarbij een waterschap maximaal vijf trajecten kon vermelden. In totaal zijn door de waterschappen 77 trajecten genoemd, gemiddeld 3 tot 4 per waterschap, waarbij als nuancering geldt dat het aantal projecten niet maatgevend is voor de omvang van de besparingen.

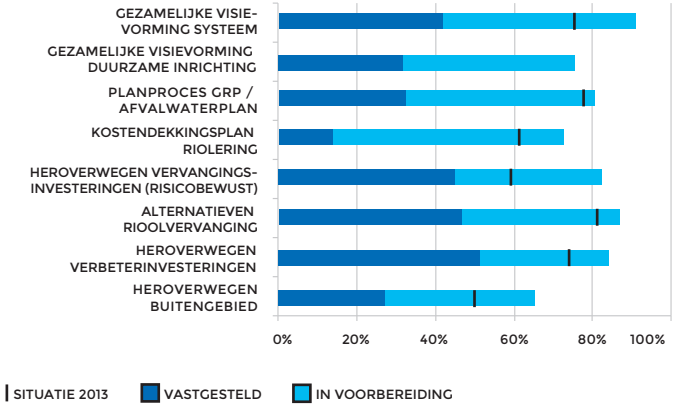
Bijna de helft van de initiatieven ligt op het terrein van de (afval) waterketen. Van deze initiatieven betreft het overgrote deel een vorm van samenwerking van waterschappen met gemeenten.

De regionale uitwerking van de aanpak voor de afvalwaterketen is in volle gang. In circa 60 deelgebieden worden de afspraken van het bestuursakkoord uitgewerkt. De Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten brengen jaarlijks de voortgang en het tussentijdse resultaat van de samenwerking in beeld. Dit hoofdstuk is gebaseerd op de meest recente rapportage met als peildatum februari 2014.

We zien verschillen in tempo en diepgang tussen de regio's. Een aantal (koploper)regio's ligt goed op koers om de doelen van het Bestuursakkoord Water te halen, terwijl andere regio's zich extra zullen moeten inspannen om tot diezelfde resultaten te komen.

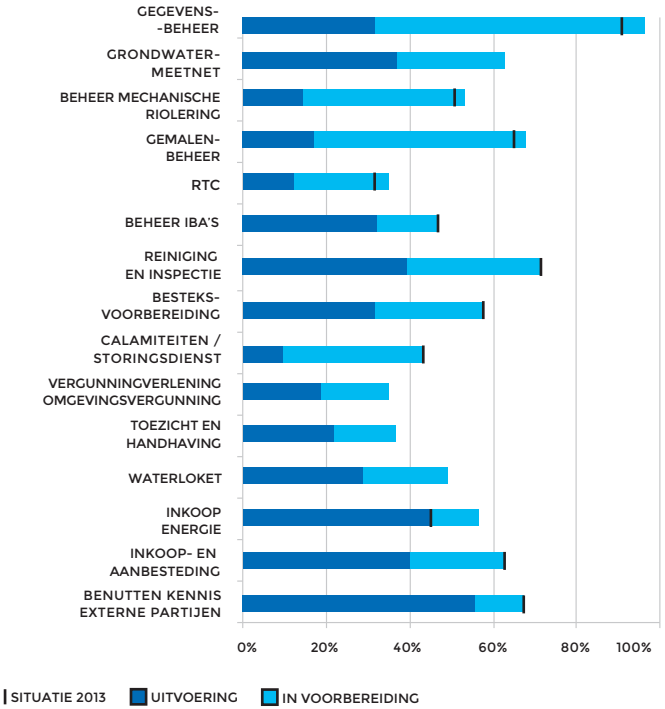
Kapitaallasten zijn in het beheer van de afvalwaterketen de grootste kostenpost. De keuzes die worden gemaakt in de beleids- en investeringsprocessen zijn hierbij bepalend. Samenwerking op dit gebied tussen waterschappen en gemeenten zal leiden tot lagere kapitaallasten. We zien dat het aantal regio's dat de verschillende onderdelen van beleidsvoorbereiding en investeringsprogrammering gezamenlijk invult, in de periode van februari 2013 - februari 2014 verder is gegroeid.

Beleidsvoorbereiding en investeringsprogrammering

Ook voor de operationele taken geldt dat de gezamenlijke uitvoering in de periode van februari 2013 - februari 2014 verder is toegenomen:

Uitvoering operationele taken

Tussentijdse bevinding visitatiecommissie waterketen
Om een onafhankelijk beeld te krijgen van de voortgang van de regionale samenwerking in de (afval)waterketen, heeft de minister van I&M de Visitatiecommissie Waterketen ingesteld. Onder leiding van oud-minister Karla Peijs constateerde de commissie begin 2014 dat er goede voortgang is in de uitvoering van afspraken over kostenbeheersing en kwaliteitsverbetering. Bij zo'n twintig procent van de regio's lijken de ambities echter nog onvoldoende om er zeker van te zijn dat de doelstellingen van het BAW in 2020 zullen worden behaald. De visitatiecommissie gaat deze regio's stimuleren en adviseren, onder andere door ze op best practices te wijzen. Eind 2014 zal de commissie haar slotconclusies presenteren.

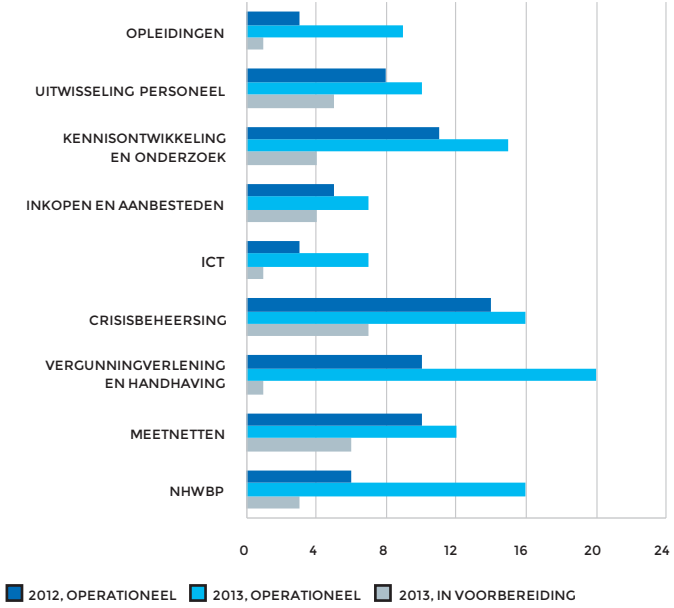
Samenwerking waterschappen en Rijkswaterstaat
Als de twee grote beheerders van de watersystemen in ons land hebben de waterschappen en Rijkswaterstaat veel mogelijkheden om bij de uitvoering via samenwerking efficiencywinst te boeken. Op de volgende terreinen is deze samenwerking in de afgelopen jaren al geïnitieerd: professionalisering van de leidraden voor het toetsen van waterkeringen, crisisbeheersing, informatievoorziening, inkoop en aanbesteden, vergunningverlening en handhaving, personele mobiliteit en overdracht van waterkeringen en wateren.

Om de samenwerking in de regio te faciliteren hebben Rijkswaterstaat en de Unie van Waterschappen de Werkgroep Slim Samenwerken opgericht. Regionaal wordt verkend welke samenwerkingsmogelijkheden er concreet zijn. In potentie liggen hier substantiële (financiële) voordelen, maar de ervaring leert dat het behalen hiervan aandacht en tijd vraagt.

De samenwerking verloopt via een aantal sporen; verminderen van kwetsbaarheid, kostenreductie, kennis delen maar ook kwaliteitsverbetering.

Vooral op de onderwerpen 'Hoogwaterbeschermingsprogramma' (nHWBP) en 'vergunningverlening en handhaving' wordt intensiever gewerkt. Vooral in de ondersteunende processen lijkt nog ruimte voor nadere samenwerking. Met als nuancering dat het niet hebben van samenwerkingsafspraken ook kan betekenen dat na gedegen onderzoek is gebleken dat samenwerking geen toegevoegde waarde heeft.

Aantal waterschappen dat samenwerkt met Rijkswaterstaat

De ontwikkeling van de kernprestaties van de waterschappen op een rij

In de verschillende hoofdstukken van deze rapportage wordt de ontwikkeling van een groot aantal prestaties van de waterschappen in beeld gebracht. Over het algemeen laten deze een positief beeld zien. De waterschappen zijn er in geslaagd zich op zowel de kerntaken, ondersteunende processen alsmede gebieden zoals dienstverlening, duurzaamheid en innovatie te verbeteren. In het kader van het Bestuursakkoord Water is een aantal prestaties als 'kernprestaties' benoemd. De ontwikkeling van deze prestaties wordt in de tabel op de volgende pagina in beeld gebracht.

Ontwikkeling van de prestaties van de waterschappen die ook in het kader van het BAW worden gemonitord

Prestatie-indicator[1]	2011	2013
% lengte primaire waterkeringen dat aan de normen voldoet	62%	69%
Lengte km regionale waterkeringen dat is getoetst	7.867	8.838
Lengte km regionale waterkeringen dat aan de normen voldoet	5.147	5.944
% meetpunten waar oppervlaktewater voldoet aan normen prioritaire en gevaarlijke stoffen (gegevens 2009 en 2013)	77%	52%
% zwemwaterlocaties dat voldoet aan kwaliteitsnormen Zwemwaterrichtlijn 2006	92%[2]	95%
Voldoen aan de afnameverplichting	97,4%	98,6%
Zuiveringsprestatie	86,9%	87,2%
Rendement verwijdering zuurstofbindende stoffen	92,2%	92,6%
Rendement verwijdering stikstof	84%	84,%
Rendement verwijdering fosfaat	84,5%	84,9%
Naleving lozingseisen	97,6%	98,7%
Totaal energieverbruik zuiveringsbeheer	7839 TJ	7715 TJ
Energie-effiencyverbetering per jaar in zuiveringsbeheer periode 2009-2013		3,0%
Aandeel duurzame energie in het zuiveringsbeheer	93,1%	102,2%
Aandeel eigen productie van totaal energieverbruik zuiveringsbeheer	30,5%	33,9%
Niet beschikbaar zijn afvalwatertransportsystemen a.g.v. storingen (gegevens 2009 en 2012)	0,77%	0,30%
Niet beschikbaar zijn afvalwaterzuiveringsinstallaties a.g.v. storingen (gegevens 2009 en 2012)	1,59%	0,61%
% vergunningaanvragen Waterwet en keur binnen wettelijke termijnen afgewikkeld	87%	92%
Aandeel duurzame inkoop	88%	93%

[1] Niet alle indicatoren worden jaarlijks gemeten

[2] Gemeten in 2012

7. INZICHT IN FINANCIËN

Investeren in de toekomst

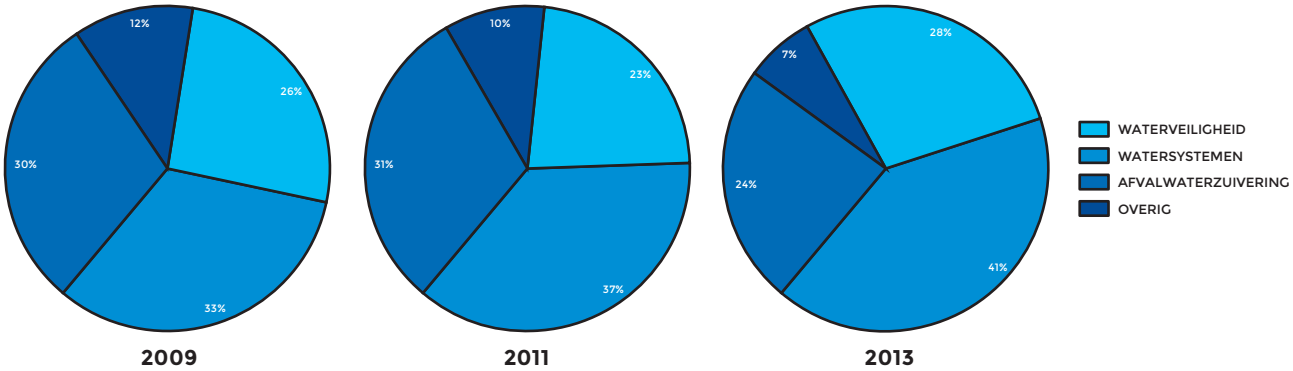
Het werk aan de watersystemen en de bescherming tegen water in een delta is nooit af. Zeespiegelstijging, neerslagextremen en bodemdaling in combinatie met strengere milieueisen en verstedelijking maken elk jaar omvangrijke investeringen noodzakelijk. In 2013 hebben de waterschappen bijna € 1 miljard geïnvesteerd in de waterkeringen, watersystemen en rioolwaterzuiveringsinstallaties. De investeringen zijn hiermee op vrijwel hetzelfde niveau gebleven als in 2009 en 2011.

De toename van het aandeel van investeringen in de waterkeringen heeft onder andere te maken met de bijdrage van de waterschappen aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Tot 2011 was het Rijk verantwoordelijk voor de financiering van dit programma. In het kader van het Bestuursakkoord Water is echter afgesproken dat de waterschappen vanaf 2011 jaarlijks € 81 miljoen voor eigen rekening nemen. Dit bedrag wordt geleidelijk verhoogd tot € 181 miljoen vanaf 2015.

Inzicht in de kosten

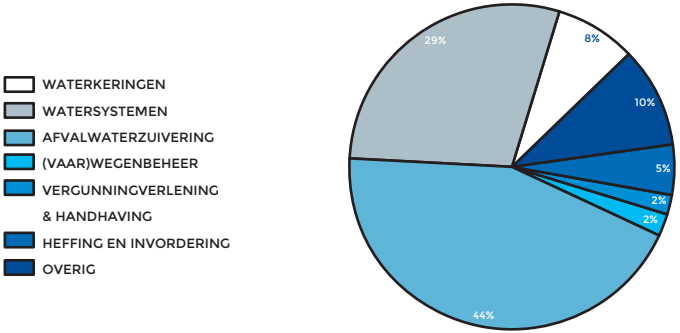
De jaarlijkse rente en afschrijvingen van investeringen maken deel uit van de totale exploitatiekosten van de waterschappen. De totale netto kosten bedroegen in 2013 ruim € 2,4 miljard, een

Aandeel investeringsomvang per taakveld

stijging van 3,5% ten opzichte van 2011. Waterschappen maken het grootste deel van hun kosten voor het zuiveren van afvalwater (44%) en watersysteembeheer (29%).

Aandeel exploitatiekosten per beleidsveld (2013)

Duurzame financiering

Het Nederlandse Waterbeheer kent volgens het OESO-rapport *Dutch Water Governance, fit for the future* een stabiele financiële structuur. Voor de lange termijn wordt gewerkt aan een meer duurzame financiering van de taken. De waterschappen denken na over een systeem waarbij het principe geldt 'gebruiker en vervuiler betalen' opdat economische prikkels meehelpen de vervuiling te verminderen.

Lastenontwikkeling rond inflatiecijfer

De waterschappen bekostigen de uitvoering van hun taken in hoge mate zelf door het heffen van waterschapsbelastingen. De waterschapsbelastingen bestaan uit twee hoofdcomponenten: de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing. Daarnaast zijn er de wegenheffing en de verontreinigingsheffing, die een relatief beperkte opbrengst genereren. Met de watersysteemheffing ('veiligheid' en 'droge voeten') worden de kosten van waterkeringen en schoon en voldoende oppervlaktewater gedekt.

Burgers, bedrijven en organisaties die belang hebben bij deze taken, betalen hiervoor belasting. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende groepen: ingezetenen (alle gezinshuishoudens), eigenaren van gebouwen (gezinnen met een eigen huis en eigenaren van bedrijfspanden), grondeigenaren (voornamelijk agrariërs) en eigenaren van natuurterreinen. Met de zuiveringsheffing bekostigen de waterschappen de zuivering van het afvalwater. Burgers en bedrijven betalen naar omvang en mate van vervuiling van het afvalwater dat zij op de riolering lozen.

Gemiddelde belastingdruk in € per huishouden/bedrijf

Gemiddelde belastingdruk	2013	2014	Ontwikkeling 2013-2014
Meerpersoonshuishouden in een huurwoning	235	241	2,7%
Meerpersoonshuishouden in een koopwoning	300	306	1,9%
Agrarisch bedrijf	2.681	2.776	3,5%
Natuurterrein	3.749	4.066	8,5%
Groothandel	1.143	1.160	1,4%
Productiebedrijf	20.007	20.364	1,8%

De hoogte van de belastingen die de waterschappen opleggen, verschilt per gebied. Dit komt onder andere door de aard van het gebied en verschillen in taken. In bovenstaande tabel zijn de gemiddelde, totale waterschapsbelastingen voor zes groepen weergegeven, inclusief de belastingen die vijf waterschappen in rekening brengen voor het wegenbeheer. Het verwachte inflatiecijfer bedraagt 2% voor 2014 (bron: CPB.nl). De stijging ligt in de meeste gevallen onder of rond het inflatiecijfer. Voor natuurterreinen en agrarische bedrijven ligt de stijging daar duidelijk boven.

Totale belastingopbrengsten

De lastendruk is het totaal van alle waterschapsbelastingen waar huishoudens en bedrijven mee te maken hebben. De hoogte van de tarieven komt tot stand door de belastingopbrengsten te delen door het aantal eenheden dat die belastingopbrengst moet opbrengen. Het gaat om de volgende eenheden: aantal huishoudens, WOZ-waarden, aantal hectaren niet-bebouwde grond, aantal hectaren natuurterrein en aantal vervuilingseenheden. Omdat voor de meeste belastingen het aantal eenheden toeneemt, stijgen de tarieven en dus de lastendruk gemiddeld genomen met een lager percentage dan de belastingopbrengsten. De afgelopen jaren was de stijging van de lastendruk steeds circa 0,5%-1,0% lager dan die van de belastingopbrengsten. De belastingopbrengsten van de waterschappen bedroegen in 2014 bijna circa € 2,6 miljard.

Meer informatie over de lastenontwikkeling en de belastingopbrengst staat te lezen in de brochure *De Waterschapsbelastingen in 2014*, een uitgave die de Unie van Waterschappen jaarlijks in het eerste kwartaal uitbrengt.

Kwijtschelding neemt toe

De economische situatie heeft ook zijn weerslag op de belastingopbrengsten van waterschappen. Huishoudens doen vaker een beroep op de mogelijkheid tot kwijtschelding van waterschapsbelastingen. In 2013 is dit percentage gestegen tot 3,1%. De post oninbare belastingopbrengsten is relatief gezien kleiner geworden in 2013 (0,6%).

Kwijtschelding en oninbare bedragen als percentage van de belastingopbrengst

	2009	2011	2013
Kwijtschelding	2,8%	2,6%	3,1%
Oninbaar	0,5%	0,8%	0,6%

Reserves zijn gering en worden verder afgebouwd

Net als iedere andere organisatie hebben de waterschappen een bepaalde financiële buffer nodig. Als deze buffer in de vorm van eigen vermogen (reserves) er niet of niet voldoende is, dan leiden tegenvallers tot een situatie, waarin de schulden van een waterschap groter worden dan de bezittingen. In dat geval zijn er gedurende enkele jaren verhoogde belastingtarieven nodig om de schulden en de waarde van bezittingen weer in evenwicht te brengen. De onderstaande tabel geeft aan op welke wijze de waterschappen in de periode 2009-2013 hun activa (het hele vermogen) hebben gefinancierd.

Omvang eigen vermogen en vreemd vermogen

Bedragen x € 1 miljoen	2009	2011	2013
Eigen vermogen	929	869	757
Vreemd vermogen	6.520	7.235	7.716

Bovenstaande tabel geeft aan dat waterschappen een relatief gering deel van hun activa met eigen middelen hebben gefinancierd en dus een groot beroep op de geld- en kapitaalmarkt doen. De omvang van het eigen vermogen neemt jaarlijks af. In 2013 bedroeg het eigen vermogen 9% van het totale vermogen, tegen 11% in 2011.

Vreemd vermogen neemt toe

Bovenstaande tabel laat ook zien dat de omvang van het vreemd vermogen van de waterschappen nog steeds toeneemt. Dit heeft twee oorzaken. Allereerst geldt dat de waterschappen doordat er steeds hogere eisen aan het waterbeheer worden gesteld, steeds in nieuwe infrastructuur investeren. Ten tweede hanteren de waterschappen daarbij als principe dat gedurende de periode dat belanghebbenden profiteren van de infrastructuur, er door hen voor betaald wordt. Dit maakt dat waterschappen leningen afsluiten om deze investeringen te financieren, die worden afgelost uit de jaarlijkse betalingen door de belanghebbenden in de vorm van waterschapsbelastingen.

Perceptiekosten dalen

Het opleggen en innen van de waterschapsbelastingen brengt kosten met zich mee; de zogenaamde perceptiekosten. Bijvoorbeeld voor het inwinnen van gegevens om de hoogte van de belastingaanslagen te kunnen bepalen en het versturen van aanslagbiljetten. De perceptiekosten worden uitgedrukt als een percentage van de totale begrote belastingopbrengst.

Perceptiekosten ten opzichte van de begrote belastingopbrengst

	2009	2011	2013
Perceptiekosten	5,3%	5,0%	4,4%

De gemiddelde perceptiekosten bedroegen in 2013 4,4%, terwijl de kosten in 2011 nog 5,0% waren. Ten opzichte van 2007 zijn de kosten met circa 24% afgenomen. De samenwerkingsverbanden die de waterschappen onderling en met gemeenten zijn aangegaan, hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan deze daling.

8. DIENSTVERLENING IN CIJFERS

Alle waterschapstaken zijn diensten aan de samenleving. Veel van deze diensten voeren de waterschappen uit in samenwerking met belanghebbenden. Of het nu om een bewonersvereniging gaat die meepraat over een nieuwe waterberging, of een individu dat een steiger wil aanleggen. Daarom is het voor de waterschappen van groot belang om een goed inzicht te hebben in de mening die belanghebbenden over hen hebben. Daarmee kunnen ze de dienstverlening verder verbeteren.

Servicenormen

De waterschappen werken volgens de in 2011 vastgestelde 'Waterschapsvisie op dienstverlening'. Dit betekent dat zij de vragen van burgers, bedrijven en belangengroepen centraal stellen en hun dienstverlening hierop inrichten.
Eén van de eerste resultaten van de visie is de ontwikkeling van een set gezamenlijke servicenormen waarmee de dienstverlening wordt geoptimaliseerd.

De waterschappen zijn goed op weg om de doelstelling te halen, maar het kost tijd om de systemen te implementeren: in 2013 hanteerde 20% de Waterschapsservicenormen en verklaart het overgrote deel deze uiterlijk 2015 te willen invoeren.

Digitaal diensten verlenen

Op het gebied van de digitale dienstverlening hebben de waterschappen al diverse successen geboekt zoals het digitaal aanvragen en bekendmaken van vergunningen.
Door de uitbreiding van het digitale omgevingsloket met de Waterwet, kan vanaf elke plek en 24 uur per dag een aanvraag of melding gedaan worden op grond van de waterregelgeving. Als voor een activiteit zowel een omgevingsvergunning als een watervergunning nodig is, kunnen burgers en bedrijven een 'geïntegreerde' aanvraag indienen. Wie twijfelt of een vergunning of meldplicht van toepassing is, kan de 'vergunningcheck' raadplegen. Deze check bevat ook informatie over water-vergunningen en meldingen op grond van de lokale regelgeving van alle waterschappen.

Informatieveiligheid

Digitalisering kent een keerzijde: cybercrime en andere inbreuken op de informatieveiligheid vormen een steeds grotere bedreiging voor burgers, bedrijven en publieke organisaties. Ook de waterschappen zijn niet gevrijwaard van deze bedreigingen. Zo bleek bijvoorbeeld in 2012 dat pompen en sluizen in de gemeente Veere via internet konden worden bediend en kwamen in juni 2013 de gegevens van alle klanten van een waterschap bij een krant terecht. Informatieveiligheid heeft niet alleen betrekking op de bestuurlijke én de technische informatievoorziening, maar vraagt ook aandacht voor de wijze waarop de organisatie en de medewerkers met informatie omgaan.

Grote incidenten op het gebied van informatieveiligheid in Nederland (DigiNotar, Lektober) waren aanleiding voor een onderzoek door de Onderzoeksraad voor Veiligheid naar het belang van digitale veiligheid bij de overheid. Op 13 februari 2013 heeft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties met de oprichting van de Taskforce Bestuur en Informatieveiligheid Dienstverlening (Taskforce BID) gehoor gegeven aan de aanbeveling uit het in 2012 verschenen rapport van de Onderzoeksraad om "(...) een programma te ontwikkelen dat bestuurders van overheidsorganisaties doordringt van het belang van digitale veiligheid en hen te voorzien van voldoende inzicht en vaardigheden om hen in staat te stellen actief sturing te geven aan de beheersing van digitale veiligheid in hun organisatie". Deze zelfregulering moet binnen twee jaar zijn gerealiseerd, anders zal de minister met wettelijke maatregelen komen.

De waterschappen zijn hard aan het werk om deze doelen te realiseren. Er zijn meerdere bijeenkomsten georganiseerd om de bewustwording bij medewerkers en bestuurders te vergroten, er loopt een pilot voor het afhandelen van meldingen en incidenten (Nationaal Respons Netwerk) en er is een baseline informatieveiligheid voor waterschappen opgesteld. Ook is er een groot aantal producten voor waterschappen beschikbaar, zoals een template voor een informatieveiligheidsplan en een methodiek voor de uitwerking van risicoanalyse. De Unie van Waterschappen peilt de voortgang van de waterschappen en stelt een algemene rapportage op die via het Ministerie van Binnenlandse Zaken aan de Tweede Kamer wordt aangeboden. Dit najaar wordt een grote iBewustzijncampagne gelanceerd tijdens de Alert Online week, die ook voor waterschappen beschikbaar is.

De omgevingsvergunning

Door de invoering van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) zijn 26 vergunningen ondergebracht in één vergunning: de omgevingsvergunning. De Wabo zorgt zo voor een betere en snellere dienstverlening van de overheid aan burgers en bedrijven. Door integrale vergunningverlening en handhaving ontstaat een doelmatige manier van werken. Daarnaast levert de omgevingsvergunning een flinke besparing op voor burgers en bedrijven.

Vergunningen voor indirecte lozingen (lozingen op het riool) vallen ook binnen de omgevingsvergunning. Waterschappen hebben een adviesrecht voor alle indirecte lozingen en hebben ook de mogelijkheid om toezicht uit te oefenen.

In 2013 hebben de waterschappen op basis van de Wabo in totaal 796 adviezen inzake indirecte lozingen afgegeven. Per waterschap zijn dat gemiddeld 33 adviezen met een spreiding van 0 tot 121. Daarnaast zijn in totaal door de waterschappen aan de gemeenten en provincies (als bevoegd gezag) 74 handhavingsverzoeken inzake de indirecte lozingen gedaan. Deze werden niet in alle gevallen opgevolgd; in 5% van de handhavingsverzoeken hebben de gemeenten of provincies deze naast zich neergelegd.

De watervergunning
Een watervergunning is nodig voor bijvoorbeeld het lozen van afvalwater op oppervlaktewater. In de watervergunning worden voorschriften gesteld om het watersysteem te beschermen. 92% van de aanvragen voor een watervergunning is binnen de wettelijke termijn afgehandeld. Dit is een verbetering ten opzichte van 2011 toen 87% binnen de termijn werd afgehandeld.

Klachten en bezwaren
Wie vindt dat een waterschap onjuist of onzorgvuldig heeft gehandeld, kan een klacht indienen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om een te hoog of te laag waterpeil, of klachten over de waterkwaliteit (bijvoorbeeld de aanwezigheid van blauwalgen, dode vissen of afval in het water). Voor het afhandelen van klachten is geen wettelijke termijn. De waterschappen bepalen zelf welke termijn zij hanteren. De meeste waterschappen hanteren hiervoor een termijn van zes weken.

In 2013 zijn er niet alleen veel meer klachten dan in 2011, 836 ten opzichte van 438, het aandeel tijdige afhandeling steeg ook van 84% in 2011 naar gemiddeld 92% in 2013.

Belanghebbenden die het niet eens zijn met hun belastingaanslag, kunnen hiertegen bezwaar maken. Per 1 januari 2010 is de wettelijke termijn voor afhandeling teruggebracht naar zes weken. In 2013 is 73% van de bezwaarschriften binnen de wettelijke termijn afgehandeld. Dit is een daling ten opzichte van het percentage van 90%, toen nog de oude termijn van 12 weken werd gehanteerd.

Percentage klachten dat binnen de termijn die ervoor staat wordt afgehandeld

	2009	2011	2013
Tijdige afhandeling van klachten	93%	85%	90%

WILT U MEER INFORMATIE?

Zie de website van de Unie van Waterschappen: www.uvw.nl. Daar vindt u ook de publicatie *Waterschapsspiegel 2014, Waterschappen onderling vergeleken*. Daarin worden de onderwerpen uit deze brochure uitgebreider belicht. Ook is in de publicatie een vergelijking van de prestaties per waterschap opgenomen.

Met ingang van 1 december 2014 zijn alle data uit Waterschapspeil en Waterschapsspiegel openbaar toegankelijk via www.waterschapsspiegel.nl.

BEZOEKADRES
Koningskade 40
2596 AA Den Haag
070 351 97 51
Nederland

POSTADRES
Postbus 93218
2509 AE Den Haag
Nederland

info@uvw.nl
www.uvw.nl

WATER-SCHAPS-SPIEGEL 2014

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

COLOFON

UITGAVE
Unie van Waterschappen

DRUKWERKPRODUCTIE
Opmeer BV, Den Haag

FOTOGRAFIE
inZicht fotografie, Henri Cormont

Foto voorzijde:
Maatkolfjes in het Gemeenschappelijk Waterlaboratorium in Boxtel

VOORWOORD

Hoe houden we drogen voeten, schoon en voldoende water in Nederland? Welke doelen formuleren we en wat zijn onze resultaten? Waterschappen zijn de enige overheid in Nederland die hun prestaties in één sectorbrede rapportage presenteren.

Als monopolist op het gebied van het waterbeheer in Nederland, hebben we geen tucht van de markt die ons scherp houdt. Naast het formele toezicht door de provincies hechten we daarom sterk aan het systeem van bedrijfsvergelijkingen. We gebruiken de resultaten om onszelf continu te verbeteren en ons op transparante wijze te verantwoorden richting de maatschappij.

Daarbij willen we meer laten zien dan alleen de getallen. We willen de lezer, intern en extern, ook meenemen in de wereld achter de cijfers. Want al lijkt de opgave van droge voeten, schoon en voldoende water glashelder, de invulling en uitvoering hangen sterk af van keuzes. Bijvoorbeeld over een bredere taakopvatting dan wettelijk voorgeschreven, of samenhang met andere activiteiten zoals landbouw, natuur en recreatie. Het motto van de komende waterschaps-verkiezingen op 18 maart 2015 is dan ook: 'Er valt wat te kiezen'.

Keuzes maak je op basis van informatie. Of het nu om het uitbrengen van een stem of om het doen van een verbeter-voorstel gaat. En hoe beter en relevanter de informatie, hoe beter de keuze. Daarom is het goed om te zien hoe grondig en enthousiast alle waterschappen weer hebben meegewerkt aan de totstandkoming van deze vergelijking. Een rapportage die niet alleen als rapport verschijnt, maar die ook volledig interactief te gebruiken is via waterschapsspiegel.nl.

De opgave waar de waterschappen voor staan neemt toe: de normen voor zowel waterveiligheid als waterkwaliteit zijn opgehoogd. Tegelijkertijd vragen politiek en maatschappij om zo min mogelijk stijging van de lastendruk. Dilemma's waar de waterschappen met de nodige inspanningen op het gebied van innovatie en samenwerking mee omgaan.

Het afgelopen jaar heeft de OESO de waterschappen beoor-deeld op de mate waarin zij klaar zijn voor de toekomst. Een toekomst waarvan we denken dat hij een stuk natter zal zijn dan waar we tot voor kort rekening mee hielden. De OESO concludeert dat de waterschappen zowel qua organisatievorm, als qua prestatieniveau goed zijn toegerust om die uitdaging tegemoet te treden. Dat is goed om te horen. Maar het betekent niet dat we achterover leunen. Kijkend naar deze rapportage zien we tal van terreinen waarop we ons verder kunnen en moeten verbeteren. Daarom roep ik alle collega's op om met deze rapportage aan de slag te gaan, van bestuurder tot medewerker. Duik er in, kijk naar buiten, leer van elkaar, wees kritisch en sta open voor verandering. Maar wees ook trots op wat we met elkaar bereiken.

Huub Hieltjes,

Bestuurslid Unie van Waterschappen

INHOUDSOPGAVE

03 VOORWOORD

07 INLEIDING EN SAMENVATTING

09 1. WATERVEILIGHEID

17 2. VOLDOENDE WATER

21 3. SCHOON WATER

32 4. ZUIVER AFVALWATER

37 5. DOELMATIGHEID EN SAMENWERKING: BESTUURSAKKOORD WATER

44 6. FINANCIËN

50 7. DIENSTVERLENING

54 8. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD

Kernindicatoren van de waterschappen

Indicator	2013	Verandering ten opzichte van 2011
% lengte primaire waterkeringen dat aan de normen voldoet	69%	+7%
Lengte km getoetste regionale waterkeringen dat aan de normen voldoet	5.944	+797
% oppervlakte beheergebieden dat voldoet aan normen van onaanvaardbare wateroverlast	99,0%	0%
% actuele peilbesluiten	72%	-1%
% meetpunten waar oppervlaktewater voldoet aan normen prioritaire en gevaarlijke stoffen	52%	-25%
% zwemwaterlocaties dat voldoet aan kwaliteitsnormen	95%	+4%
Voldoen aan de afnameverplichting zuivering	98,6%	+1,2%
Zuiveringsprestatie	87,2%	+0,3%
Naleving lozingseisen	98,7%	+1,1%
Totaal energieverbruik zuiveringsbeheer	7715 TJ	-1,5%
Energie effiencyverbetering per jaar in zuiveringsbeheer periode 2009-2013	3,0%	+1%
Aandeel eigen productie van totaal energieverbruik zuiveringsbeheer (gegevens 2012 t.o.v. 2009)	28%	+3%
Aandeel duurzame inkoop	93%	+5%
Carbon Footprint	283.675 ton CO_2	-11%
% vergunningaanvragen Waterwet en keur binnen wettelijke termijnen afgewikkeld	92%	+5%
% Aandeel tijdig afgehandelde klachten	92%	+8%
Totale netto kosten	2,4 miljard	+3,6%
Totale belastingopbrengsten	2,5 miljard	+6,9%

INLEIDING EN SAMENVATTING

Waterschapsspiegel biedt de waterschappen inzicht in de eigen prestaties en in de ontwikkeling ten opzichte van die van andere waterschappen. De gegevens zijn in 2014 uitgevraagd en betreffen, tenzij anders vermeld, het jaar 2013. In 2013 waren er nog 24 waterschappen, die in de verschillende hoofdstukken van *waterschapsspiegel* met elkaar worden vergeleken. Sinds 1 januari 2014 zijn de waterschappen Regge en Dinkel en Velt en Vecht gefuseerd tot waterschap Vechtstromen. In Limburg wordt het zuiveringsbeheer voor de waterschappen Peel en Maasvallei en Roer en Overmaas uitgevoerd door Waterschapsbedrijf Limburg. Waar dit geldt vindt u in de tabel dan ook de gegevens van Waterschapsbedrijf Limburg, en niet die van Peel en Maasvallei en Roer en Overmaas afzonderlijk.

Kijkend naar de resultaten zien we over de hele linie een verdere verbetering ten opzichte van 2011. Maar de rapportage signaleert ook waar de prestaties van de sector achterblijven bij de doelstellingen en verwachtingen. Op deze terreinen worden verbeterpunten benoemd, die de waterschappen de komende periode samen oppakken.

Bescherming tegen water
Verbeteringen aan de primaire keringen worden uitgevoerd in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma-2 (HWBP-2) en het eerste HWBP-programma. Het HWBP-2 programma is vastgesteld op basis van de tweede veiligheidstoets en bevindt zich in de realisatiefase. Totaal wordt er 366 km verbeterd in het HWBP-2, waarvan 111 km is gerealiseerd. Het merendeel van de grote dijkverbeteringsprojecten heeft op dit moment de planvormende fase met alle procedures in de ruimtelijke ordening doorlopen. Dit betekent dat de grote risico's feitelijk nu worden aangepakt.

De uitkomsten van de derde veiligheidstoets worden gebruikt om het HWBP-programma op te stellen. Het HWBP-programma is het vervolg op het HWBP-2 programma en een continu proces, vandaar dat over het HWBP-programma wordt gesproken. De prioritering van het HWBP-programma is gebaseerd op de uitkomsten van de (verlengde) derde toets. Niet alle afwijkingen ten opzichte van de norm kunnen tegelijk opgepakt worden. Het prioriteren vindt plaats volgens het grootste veiligheidsrendement eerst. Dit betekent dat de euro daar als eerste dáár wordt besteed, waar dit de grootste verbetering in veiligheid oplevert. Conform de afspraken in het nieuwe Deltaprogramma zijn de primaire keringen in 2050 op orde.

Bij de regionale keringen is het beeld diffuus. In totaal wordt door de waterschappen aangegeven dat zij ultimo 2013 8.838 km hebben getoetst. 67% is als 'goed' beoordeeld. In 2013 is door de waterschappen in totaal 262 km opgepakt. De opgave om de doelstelling voor regionale keringen ultimo 2020 te halen is groot.

Voldoende water
Inmiddels voldoet 99% van de totale oppervlakte in Nederland aan de normen voor wateroverlast. In 2013 is het gebied dat in 2005 niet aan de normen voldeed, met ca. 65% afgenomen. De verwachting is dat dit in 2015 85% is. Bij de realisatie van de laatste 15% is de doelmatigheid van maatregelen steeds meer bepalend en soms zal normaanpassing plaatsvinden. Voor het peilbeheer in polders en droogmakerijen (ruim 50% van Nederland) moeten waterschappen peilbesluiten opstellen. In 2013 beschikten de waterschappen voor 72% van deze gebieden over actuele peilbesluiten. De ambitie is dat in 2015 minimaal 80% van de peilbesluiten actueel is.

Schoon water
De kwaliteit van het oppervlaktewater is de laatste jaren gestaag verbeterd, maar de ambitie van de waterschappen ligt hoger. Het terugdringen van schadelijke stoffen in het oppervlaktewater blijft echter een zaak van lange adem. Waterschappen hebben zelf maar beperkt invloed op de vervuilingsbronnen. De kwaliteit van zwemwater is de afgelopen jaren verder gestegen. In 2013 voldeed 95% van het zwemwater aan de Europese richtlijn.

In 2014 is de Zwemwater-app gelanceerd, waarmee informatie over zwemwaterlocaties wordt ontsloten, zoals de actuele zwemwaterkwaliteit.

Zuiver afvalwater
Ook in 2013 waren de prestaties in de afvalwaterzuivering goed. Het gemiddelde zuiveringsrendement bedroeg 87% en in bijna 99% van de situaties werd voldaan aan de lozingseisen. De ambitie is om deze prestaties onveranderd hoog te houden en tegelijkertijd te werken aan kostenbesparing. De waterschappen werken intensief samen met gemeenten om te

besparen op investeringen en uitvoeringskosten in de afvalwaterketen. De waterschappen willen deze samenwerking verder versterken en streven naar een verdere terugdringing van de kosten in de afvalwaterketen.

Een groot deel van de samenwerkingsverbanden van gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven laat goede voortgang zien in de uitvoering van afspraken over kostenbeheersing en kwaliteitsverbetering uit 2011. Zorgen zijn er over de 20% achterblijvende regio's. Karla Peijs, voorzitter van de Visitatiecommissie Waterketen, concludeert dat er zorgen zijn over de 20% achterblijvende regio's.
De ambitie is om samen met gemeenten besparingen in de afvalwaterketen te realiseren, die oplopen tot in totaal 380 miljoen euro in 2020.

Energie en duurzaamheid en innovatie
De ambitie is dat de waterschappen in 2020 40% van de eigen energiebehoefte opwekken. Het aandeel duurzame energieproductie van de waterschappen vertoont een stijgende trend en bedraagt in 2013 bijna 28% voor de totale sector. De verwachting is dat de 40% energiedoelstelling haalbaar is, gelet op de ontwikkeling van energiefabrieken en de verwachte inzet van andere energiebronnen. Voorwaarde is wel dat de huidige focus op het verbeteren van de duurzaamheidprestaties blijvend is.

In 2015 willen de waterschappen dat 100% van de inkoop voldoet aan de duurzaamheidcriteria van de overheid. In de periode van 2011 naar 2013 is het aandeel gestegen van 88% naar 93%.

Doelmatigheid en financiën
De lastenontwikkeling van de waterschappen blijft ruim binnen de bandbreedte die is afgesproken in het Bestuursakkoord Water. Ondanks de noodzakelijke forse investeringen hebben de waterschappen de lastenstijging voor burgers en bedrijven in 2012 en 2013 weten te beperken. Bijvoorbeeld door besparingen door te voeren, maar ook door de kosten van de belastingheffing te verlagen door samen te werken. Zowel op korte als lange termijn zien de waterschappen hiervoor kansen. Voorbeelden zijn de samenwerking met gemeenten en Rijkswaterstaat, maar ook gezamenlijke inkoop en aanbestedingen.

Dienstverlening
Het aandeel vergunningaanvragen dat tijdig is afgehandeld bedraagt in 2013 92% en is daarmee gestegen ten opzichte van 2011. Door de verkorting van de afhandelingstermijn van dertien naar zes weken is het percentage bezwaren tegen de belastingaanslag dat tijdig is afgehandeld in 2013 gedaald naar 73%. De ambitie is om dit de komende jaren te verhogen naar minstens 90%.

1. WATERVEILIGHEID

Waterschappen hebben het grootste deel van de waterkeringen in Nederland in beheer en zorgen daarmee voor veiligheid en bescherming tegen wateroverlast. Primaire keringen beschermen ons land tegen het water van de zee, de grote rivieren en het IJssel- en Markermeer. Regionale waterkeringen zijn bijvoorbeeld boezemkaden en dijken langs kanalen en kleine rivieren, die vooral bedoeld zijn om wateroverlast vanuit regionale wateren te voorkomen.

Bijna alle primaire waterkeringen in Nederland worden door de waterschappen beheerd en onderhouden (3.600 km), de overige 3% door Rijkswaterstaat. Voor het verhogen van de waterveiligheid zijn o.a. twee zaken van belang: toetsen en het verbeterprogramma (HWBP). Begin 2014 is de verlengde derde toets van de primaire keringen afgerond. Periodiek toetsen van de primaire waterkeringen is vergelijkbaar met wat de APK-keuring voor een auto is. Feitelijk wordt met toetsen bepaald wat er moet gebeuren om aan de normen te voldoen.

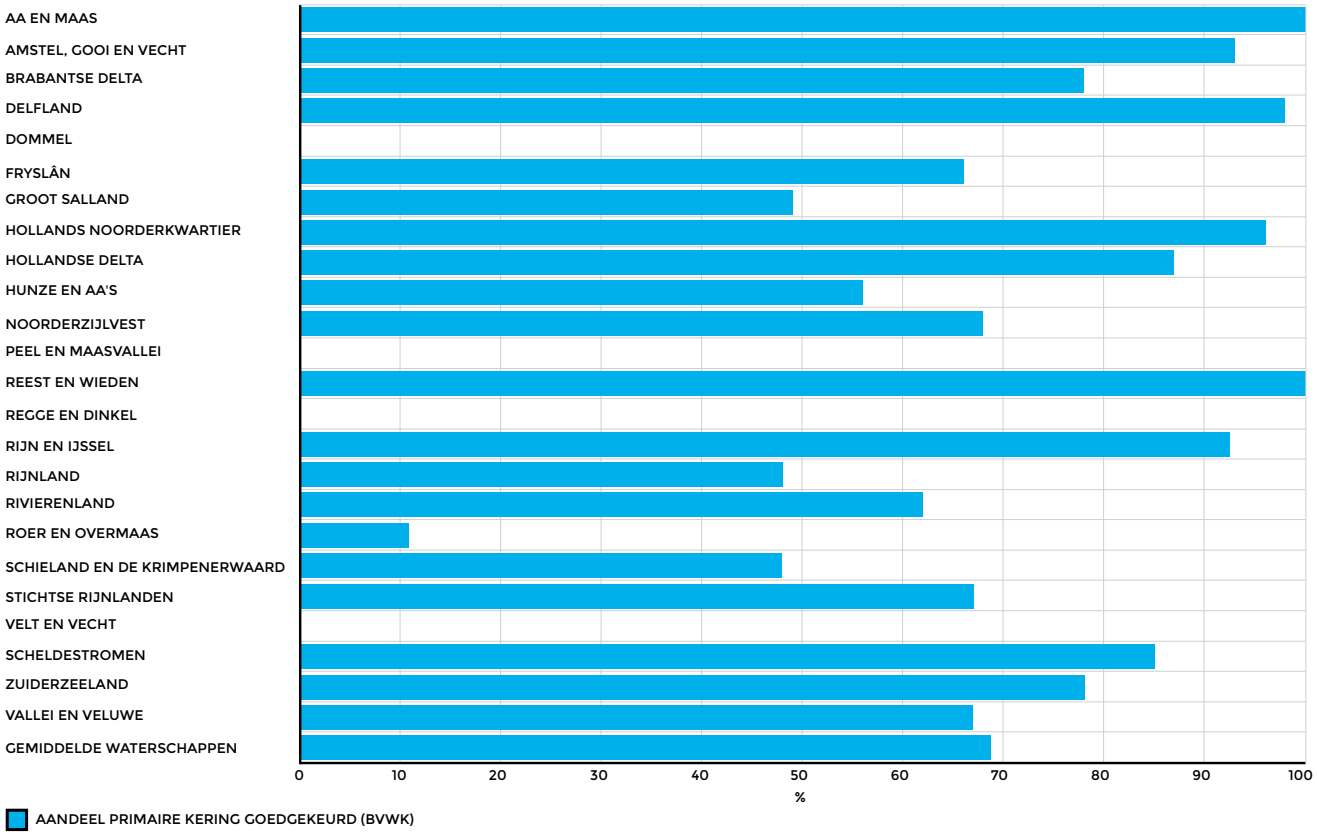
De uitkomst van de derde verlengde toets is dat 69% van de primaire kering in Nederland voldeed. Een verbetering ten opzichte van 2011 toen 62% voldeed. Dit betekent overigens niet dat bij de keringen die niet aan de normering voldoen acuut gevaar voor overstromingen is, maar wel dat er met het oog op de toekomst verbeteringen nodig zijn.

HWBP-2 en HWBP

Verbeteringen aan de primaire kering worden uitgevoerd in het kader van het HWBP-2 programma en het HWBP-programma. Het HWBP-2 programma is vastgesteld op basis van de tweede veiligheidstoets en bevindt zich in de realisatie-fase. Totaal wordt er 366 km verbeterd in het HWBP-2 waarvan ultimo 2013 111 km is gerealiseerd. Het merendeel van de grote dijkverbeteringsprojecten heeft op dit moment de plan-vormende fase met alle procedures in de ruimtelijke ordening doorlopen. Dit betekent dat de grote risico's feitelijk nu bekend zijn en de uitvoering om stoom komt.

De uitkomsten van de derde veiligheidstoets worden gebruikt om het HWBP-programma op te stellen. Het HWBP-programma is het vervolg op het HWBP-2 programma en een continu proces, vandaar dat over het HWBP-programma wordt

Aandeel primaire kering goedgekeurd (BVWK) (2013) [%]

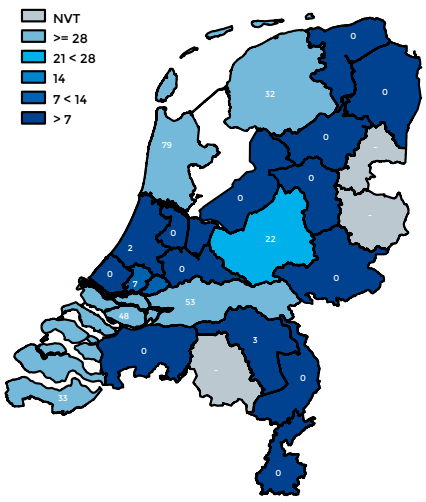

gesproken. De prioritering van het HWBP-programma is gebaseerd op de uitkomsten van de (verlengde) derde toets. Niet alle afwijkingen ten opzichte van de norm kunnen tegelijk opgepakt worden. Het prioriteren vindt plaats volgens het grootste veiligheidsrendement eerst. Dit betekent dat de euro daar als eerste wordt besteed waar dit de grootste verbetering in veiligheid oplevert.

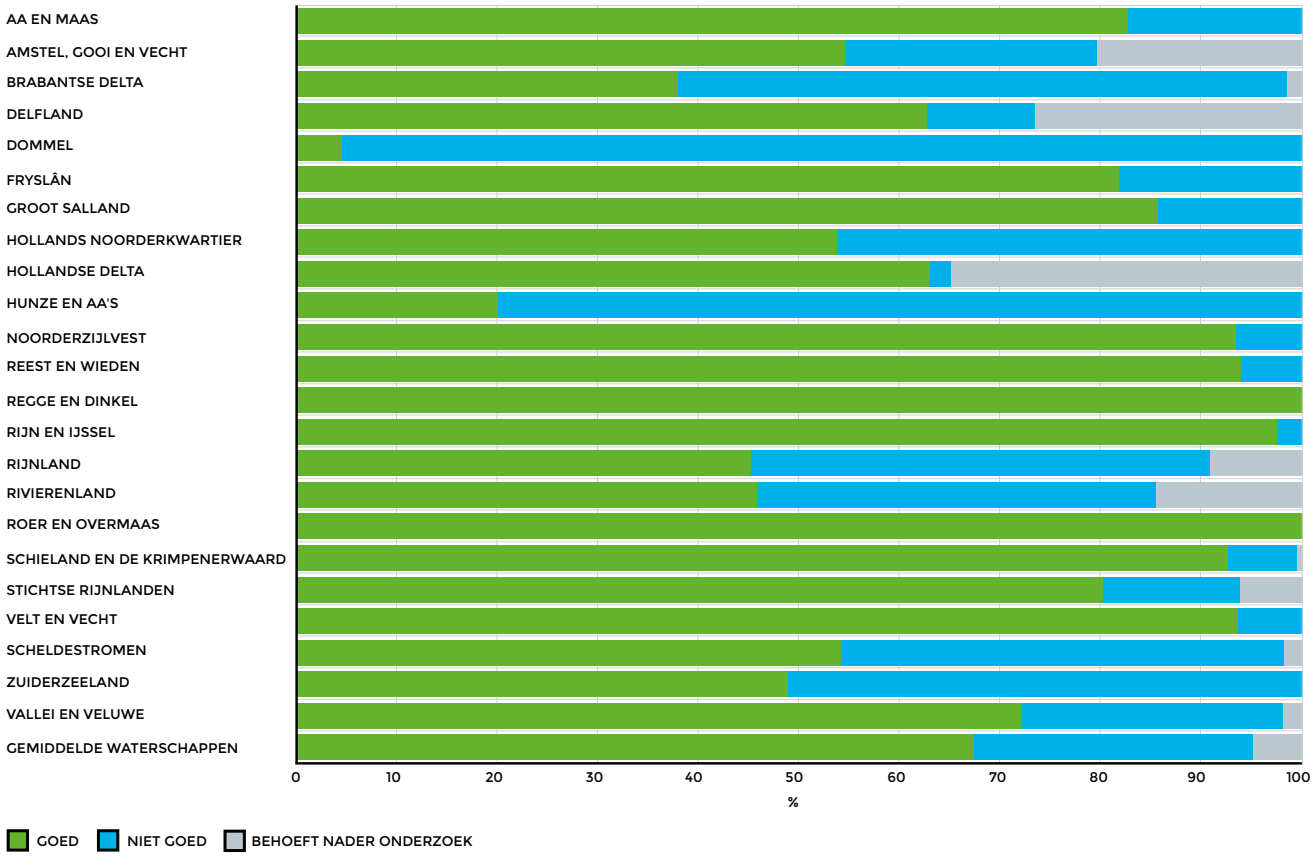
Regionale keringen

Bij de regionale kering is het beeld diffuus. In totaal wordt door de waterschappen aangegeven dat zij ultimo 2013 8.838 km hebben getoetst. 67% is als 'goed' beoordeeld. In 2013 is door de waterschappen in totaal 262 km opgepakt. De opgave om de doelstelling voor regionale keringen ultimo 2020 te halen is groot. Onderliggende oorzaken zijn bijvoorbeeld een grote financiële opgave of complicerende factoren voor de uitvoering, zoals een slappe ondergrond of aardbevingsgevoeligheid. Nieuwe inzichten op het gebied van bijvoorbeeld meerlaagsveiligheid kunnen invloed hebben op de wijze waarop met de regionale keringen wordt omgegaan. Dit speelt bij Rijnland, AGV, HHNK, Fryslân en in een bijzondere combinatie met aardbevingsgevoeligheid bij Noorderzijlvest.

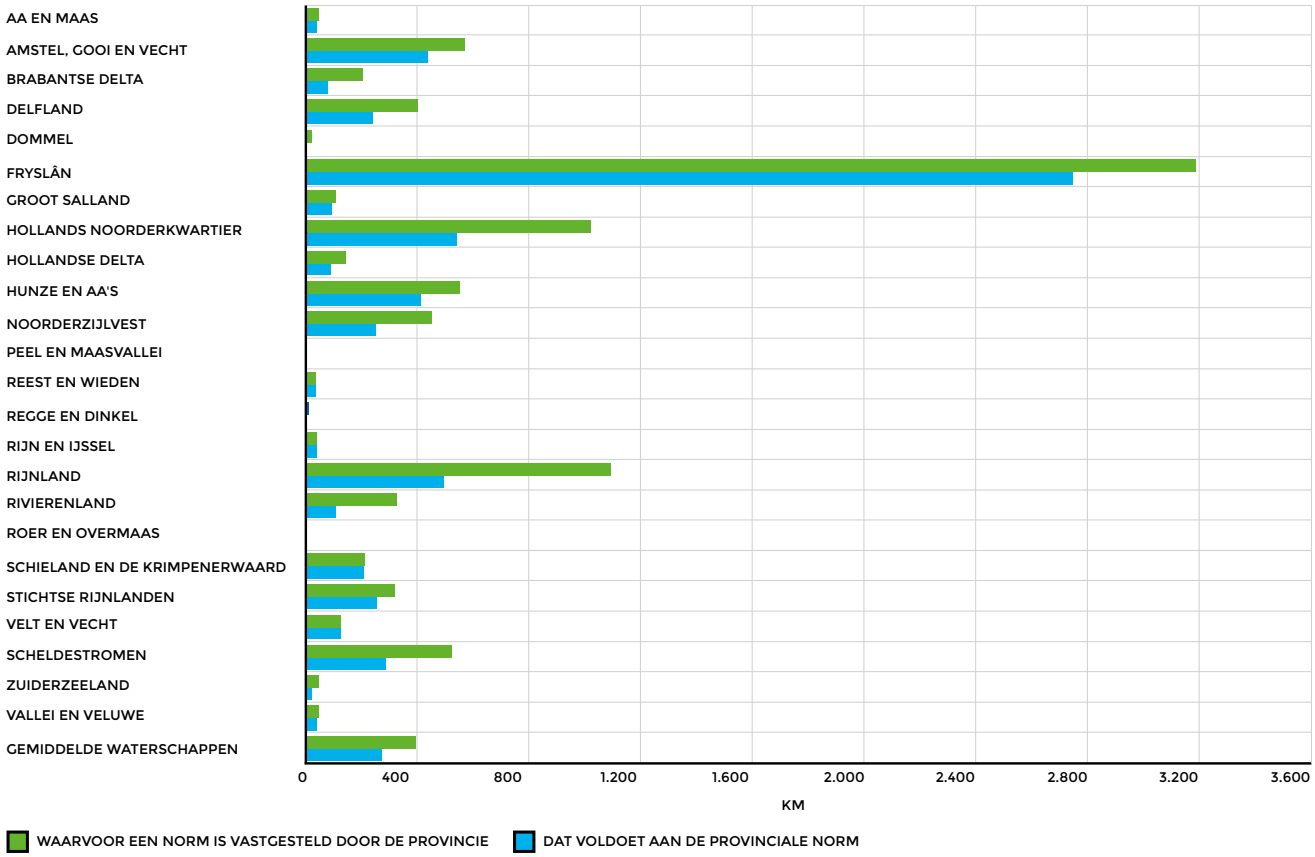
Lengte primaire waterkeringen die nog versterkt moet worden volgens HWBP-2 (2013) [Kilometer]

Lengte regionale waterkering volgens toetsing (2013) [%]

Lengte regionale waterkering 2013

Beheerregister en legger

Op de vraag of het waterschap een beheerregister heeft voor de primaire keringen, wordt door bijna 80% van de waterschappen aangegeven dat dit voor 90% het geval is. Daarnaast is gevraagd naar onderdelen die in een beheerregister zijn opgenomen.

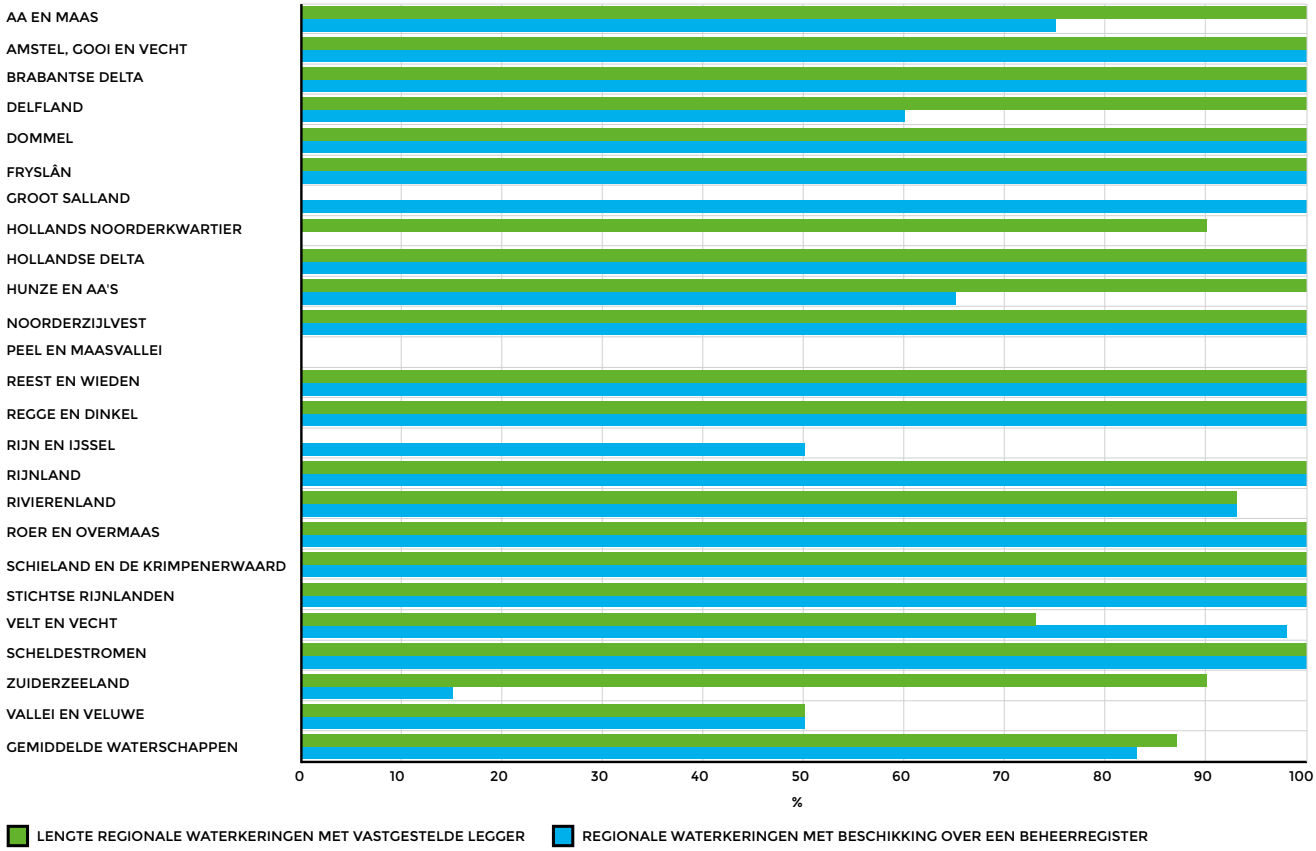
De onderdelen die uitgevraagd zijn hebben een relatie met transparantie over de toestand van de primaire kering. In de legger is vastgelegd aan welk profiel en welke hoogte de kering moet voldoen. Voor het beheerregister is gevraagd of aan aanlegprofiel na oplevering (score van 70%) dan wel een ingemeten dwarsprofiel beschikbaar is (score van 90%). Waterschappen gaan verschillend om met het beheerregister.

Op de vraag of de toetsgegevens tot de derde toetsronde zijn opgenomen, geeft iets minder dan de helft aan dat dit het geval is. Een zelfde score wordt behaald als gevraagd wordt naar visuele inspectiegegevens in het beheerregister.

Inspectieplannen

Bij tweederde van de waterschappen wordt gebruik gemaakt van een inspectieplan voor de primaire waterkering. Voor de regionale waterkering is dit ca. de helft. Een inspectieplan maakt transparant op welke wijze de dijkinspectie wordt georganiseerd en waarop wordt gelet. Uniformering ligt voor de hand. Overigens zal de inspectie leefbaarheid en transport (ILT) op basis van de audits met mogelijke aanbevelingen komen.

Aandeel 2013

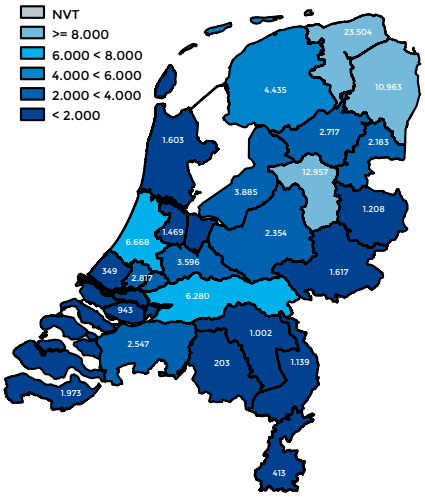

Calamiteitenbestrijding

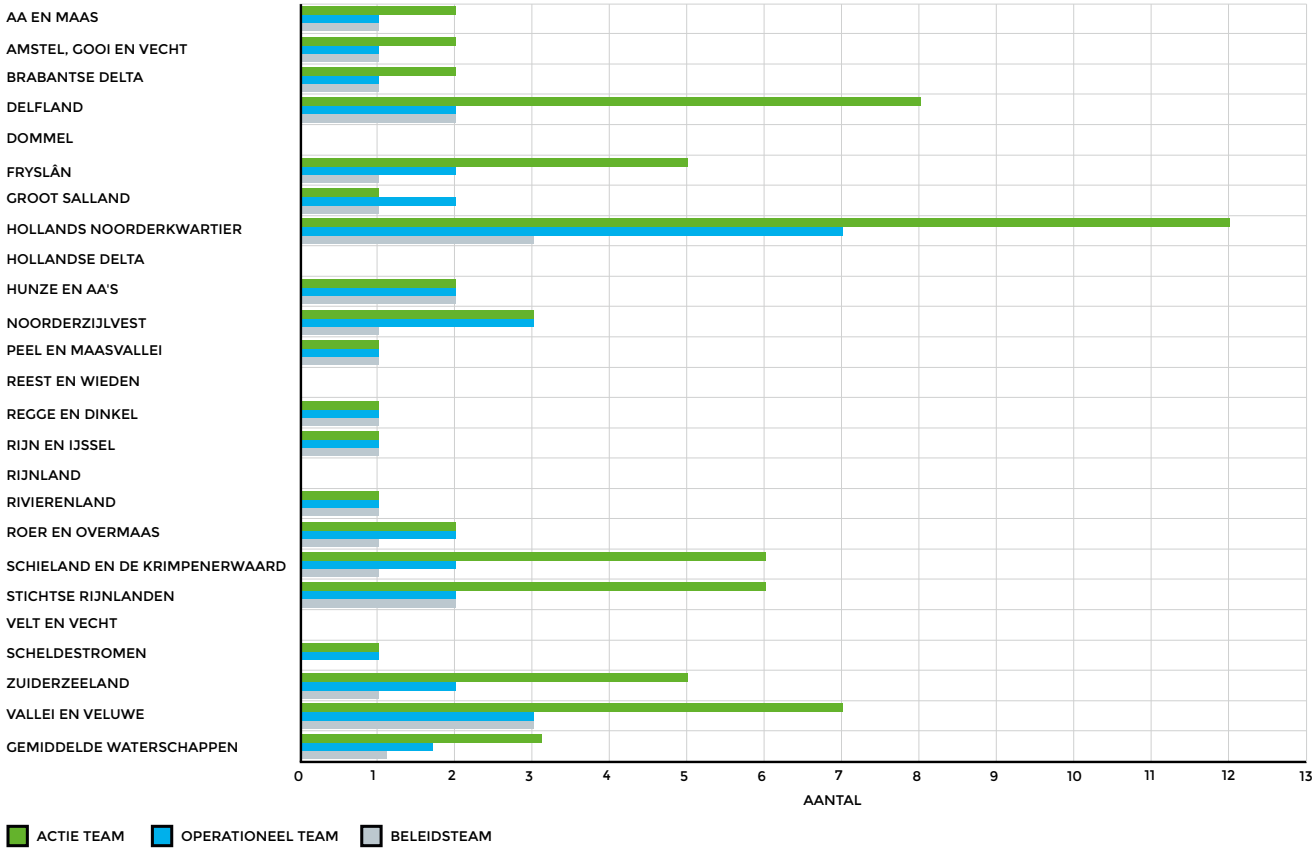
Naast de zorg om overstromingen te voorkomen, moeten waterschappen ook voorbereid zijn op calamiteiten. Hiervoor hebben zij calamiteitenplannen opgesteld en hebben zij een calamiteitenorganisatie paraat staan. De waterschappen werken bij de crisisbeheersing samen met Rijkswaterstaat en de Veiligheidsregio's. In het calamiteitenplan staat de samenwerking met gemeenten, provincies, brandweer en andere hulpverleners beschreven. Het trainen en oefenen speelt hierbij een belangrijke rol. Van de waterschappen met primaire waterkeringen oefent volgens opgave 80% alle opschalingsniveaus in elk geval eenmaal per jaar. Dit betekent dat de calamiteitenorganisatie binnen de waterschappen tot en met het beleidsteam bestaande uit de bestuurders van de waterschappen wordt geoefend. Voor de actieteams op het eerste opgeschaalde niveau, vindt bij de helft van de waterschappen meer dan eens per jaar een oefening plaats.

Waterschappen geven aan ook andersoortige oefeningen te houden, bijvoorbeeld binnen de veiligheidsregio of met het crisiscommunicatieteam.

Muskusrattenbeheer- vangsten (2013) [aantal]

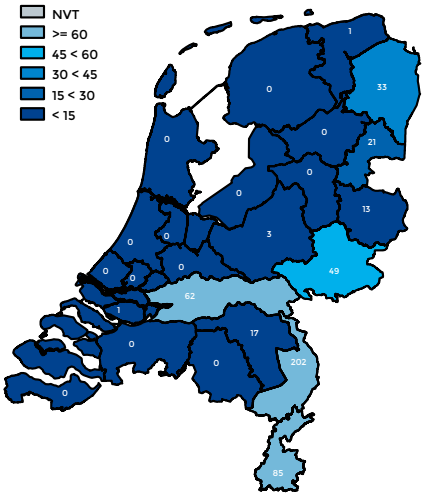
Aantal calamiteitenoefeningen: 2013

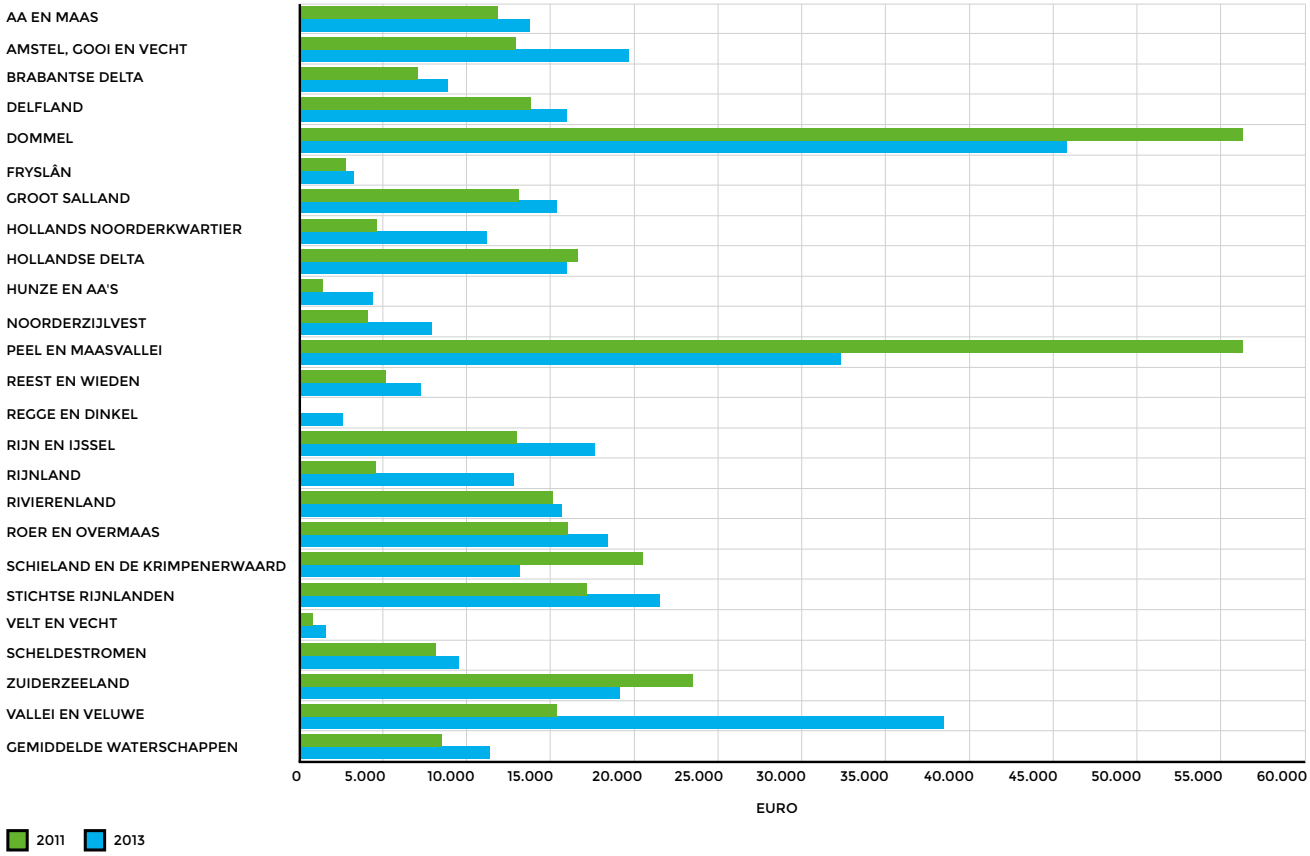
Muskusrattenbeheer

Het onder controle houden van de muskusratten- en beverrattenpopulatie is van belang voor de stabiliteit en instandhouding van de waterkeringen en oevers. In Nederland streven we naar een zo klein mogelijke populatie muskusratten en beverratten. Door het gevoerde beleid is de afgelopen jaren de populatie in grote delen van Nederland sterk gedaald. Met dierenwelzijnsorganisaties is een dialoog opgezet over de beheersing van de populatie. Hiervoor lopen twee wetenschappelijke veldproeven. Een waarbij op gecontroleerde wijze de bestrijdingsdruk met ca. 30% wordt gevarieerd, zowel omhoog als naar beneden. Daarnaast wordt in twee proefgebieden (Omgeving Lelystad, waterschap Zuiderzeeland en omgeving Steenbergen, waterschap Brabantse Delta) een proef met objectbescherming uitgevoerd. Hierbij wordt gekeken of het mogelijk is alleen de waterschapsobjecten te beschermen en wat het effect is van het niet meer bestrijden van muskusratten in het gehele gebied.

Beverrattenbeheer- vangsten (2013) [aantal]

Netto kosten aanleg en beheer per km waterkering (2011, 2013) [euro]

Kosten aanleg en beheer waterkeringen

Bovenstaande tabel geeft per waterschap weer wat in 2011 en 2013 de werkelijk gemaakte netto kosten per km waterkering waren voor de aanleg en het beheer. Daarbij gaat het om het totaal van de primaire en regionale waterkeringen die bij het waterschap in beheer zijn. De kosten hebben alleen betrekking op activiteiten die direct met de dijklichamen te maken hebben (de waterstaatswerken zelf dus) en omvatten geen componenten die indirect op de infrastructuur betrekking hebben, zoals het verlenen van vergunningen en de handhaving ervan.

De kosten van het beheer en het onderhoud van één kilometer primaire waterkering zijn een veelvoud van die van een kilometer regionale waterkering.

De verhouding primaire waterkeringen/regionale waterkeringen dat een waterschap in beheer heeft, is sterk bepalend voor de hoogte van de kosten. Waterschappen met relatief veel kilometers primaire waterkeringen in beheer, hebben hogere kosten dan water-schappen met een geringer aantal te beheren kilometers primaire waterkeringen.

Verder betalen alle waterschappen mee aan het HWBP. Ook de waterschappen die geen primaire keringen hebben. Dit verklaart de hoge kosten voor De Dommel.

2. VOLDOENDE WATER

De tweede hoofdtaak van de waterschappen is het beheer van de hoeveelheid water in hun gebied. Het gaat dan om het handhaven van het gewenste waterpeil en de zorg voor voldoende zoet water. Hiervoor moeten de komende jaren veel maatregelen worden getroffen voor aan en afvoer en het bergen van water, om wateroverlast en watertekorten te voorkomen. Ook het tegengaan van verzilting is een onderdeel van deze taak.

Watertekort en zoetwatervoorziening

Over watertekort/zoetwatervoorziening en de stand van zaken GGOR wordt in deze *Waterschapsspiegel* niet gerapporteerd omdat bij de rapportage van 2012 gebleken is dat tussen 'hoog' en 'laag' Nederland de toepassing en de status van de GGOR verschillend is geïnterpreteerd. Een goede vergelijking tussen waterschappen voor deze onderwerpen was dan ook niet goed mogelijk. Het is de bedoeling de vraagstelling rond deze onderwerpen bij een volgende versie te verbeteren, wellicht in een leerkring.

Peilbeheer op orde

Om te kunnen wonen te werken op het land of van de natuur te genieten is een juist waterpeil een voorwaarde. Het voor een gebied gewenste waterpeil wordt vastgelegd in een peilbesluit. Een peilbesluit komt tot stand na het afwegen van de belangen van alle betrokkenen in een gebied, zoals bewoners, agrariërs of natuurbeschermingsorganisaties. Een woonwijk stelt immers andere eisen aan het waterpeil dan bijvoorbeeld landbouwgrond of een natuurgebied.

Waterschap	Totale opp. beheergebied	Verplicht peilbesluiten opstelen	% van totale beheergebied (verplicht)	Vrijwillige op te stellen peilbesluit	% van totale beheergebied (vrijwillig)
Aa en Maas	161007	19850	12%	0	0%
Amstel, Gooi en Vecht	70412	55797	79%	0	0%
Brabantse Delta	170744	55930	33%		0%
Delfland	40547	38881	96%	0	0%
Dommel	151237	0	0%	100000	66%
Fryslân	346000	345793	100%	0	0%
Groot Salland	118000	23000	19%	0	0%
Hollands Noorderkwartier	196400	180400	92%	0	0%
Hollandse Delta	101806	83000	82%	0	0%
Hunze en Aa's	207000	120000	58%	86000	42%
Noorderzijlvest	144000	115200	80%	35000	24%
Peel en Maasvallei	128675	0	0%	128675	100%
Reest en Wieden	137500	31625	23%	105875	77%
Regge en Dinkel	134633	0	0%	0	0%
Rijn en IJssel	195000	7887	4%	1200	1%
Rijnland	107945	97000	90%	1000	1%
Rivierenland	201000	131369	65%	30873	15%
Roer en Overmaas	92261	0	0%	0	0%
Schieland en de Krimpenerwaard	35113	35000	100%	0	0%
Stichtse Rijnlanden	83021	64431	78%	8156	10%
Velt en Vecht	92412	0	0%	91412	99%
Scheldestromen	190273	175000	92%	0	0%
Zuiderzeeland	150000	145000	97%	0	0%
Vallei en Veluwe	244833	20000	8%	0	0%
Gemiddelde waterschappen	**3499819**	**1745163**	**50%**	**588191**	**17%**

Voor de *waterschapsspiegel* 2014 is de vraagstelling aan de waterschappen rond het complexe onderwerp 'Peilbesluiten' door middel van een leerkring, waarin verschillende waterschappen vertegenwoordigd waren, drastisch aangepast. Dit heeft geleid tot een completer en vooral een eenduidiger resultaat.

In delen van Nederland waar het waterpeil nauwkeurig kan worden gereguleerd wordt het peil vastgelegd in een peilbesluit.

De tabel op pagina 16 laat zien voor welk deel van het beheersgebied volgens de provinciale verordening een peilbesluit moet worden vastgesteld. Het gaat hier in totaal om afgerond 1.7 mln ha. Daarnaast worden er door een aantal waterschappen voor een gebied van afgerond 0.6 mln ha vrijwillig peilbesluiten opgesteld. Deze gebieden liggen met name in het hoger gelegen, oostelijk deel van Nederland.

Eind 2013 bedroeg het aandeel actuele peilbesluiten 72%. Redenen waarom een peilbesluit niet actueel is, zijn vaak van technisch en organisatorisch karakter. Ze hangen, zoals uit de leerkring peilbesluiten is gebleken, samen met de manier van vaststelling, uitvoering en handhaving van het peilbesluit.

Het verschilt ook of een waterschap rapporteert dat de polder pas op orde is als alle peilgebieden in de polders aan de norm voldoen. Waar andere waterschappen in peilgebieden rekenen, en daarmee een hoger percentage scoren.

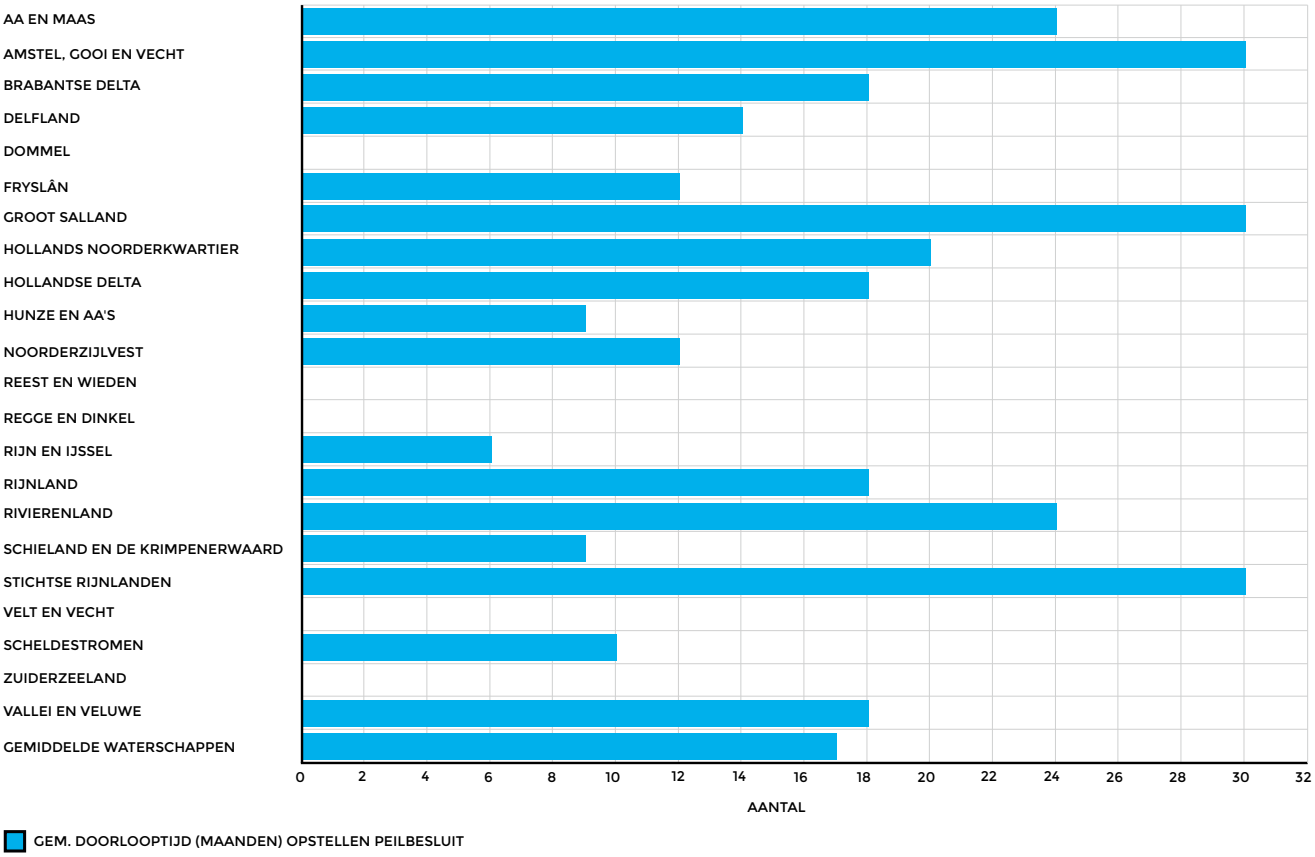
Opvallend is ook de relatief grote bandbreedte in de omvang van een peilgebied en de bandbreedte in de omvang van de inliggende peilgebieden per peilbesluit. Afhankelijk van de bovengenoemde verschillen in werkwijzen en regionale verschillen varieert de doorlooptijd voor het opstellen of aanpassen van een peilbesluit van 6 tot 30 maanden.

Wateroverlast voorkomen

Om de problemen met de waterhuishouding het hoofd te bieden hebben Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten in 2003 het Nationaal Bestuursakkoord Water gesloten. Het belangrijkste doel uit dit akkoord is dat alle gebieden waar onaanvaardbare wateroverlast zou kunnen voorkomen, in 2015 moeten voldoen aan de nieuwe veiligheidsnormen.

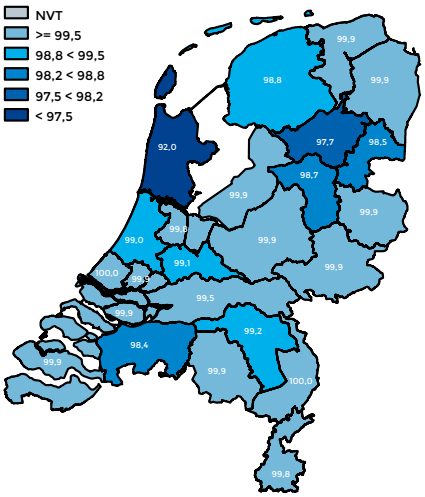
In 2005 (uitgangssituatie) is bepaald dat bij waterschappen 78.828 ha niet voldeed aan de normen voor wateroverlast vanuit het oppervlaktewater en dat voor 72.004 ha het waterschap verantwoordelijk is voor het nemen van maatregelen.

Gemiddelde doorlooptijd (maanden) opstellen peilbesluit (2013) [aantal]

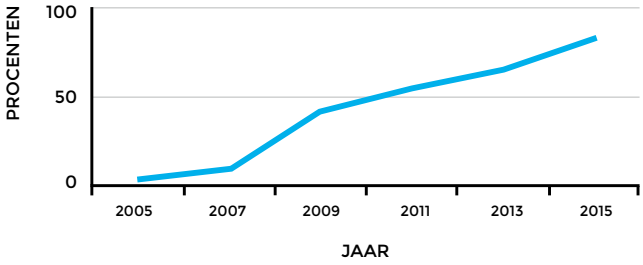

Einde 2013 zijn in ca. 65% van de gebieden waar maatregelen genomen moeten worden, deze maatregelen uitgevoerd (in 2007 was dit 11%, in 2009 42% en in 2012 56%). De verwachting is dat in 2015 ca. 85% gerealiseerd is. In 2013 is het totale beheergebied van de waterschappen voor 99% op orde.

Aandeel beheersgebied op orde (2013) [%]

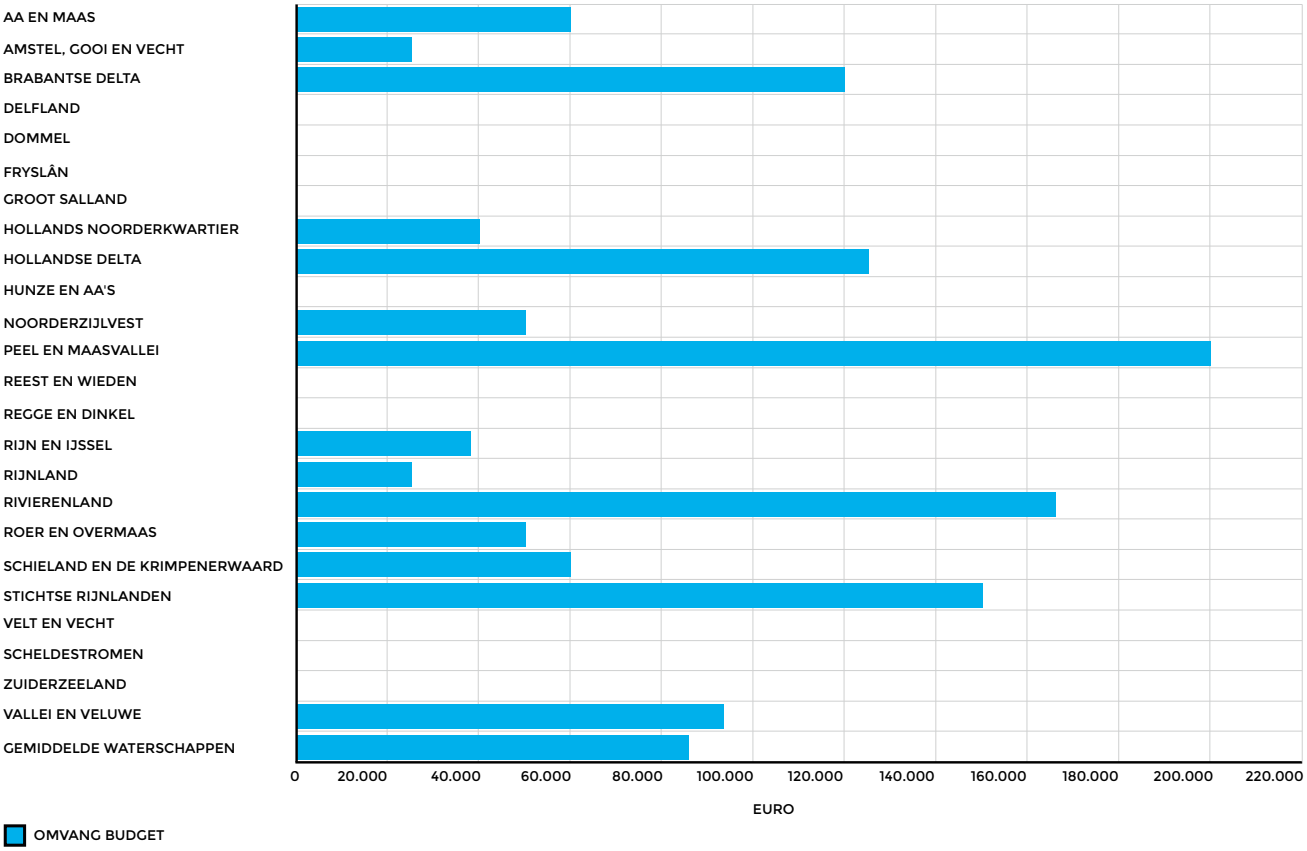
Voortgang maatregelen in het deel van het beheers-gebied dat in 2005 niet op orde bleek

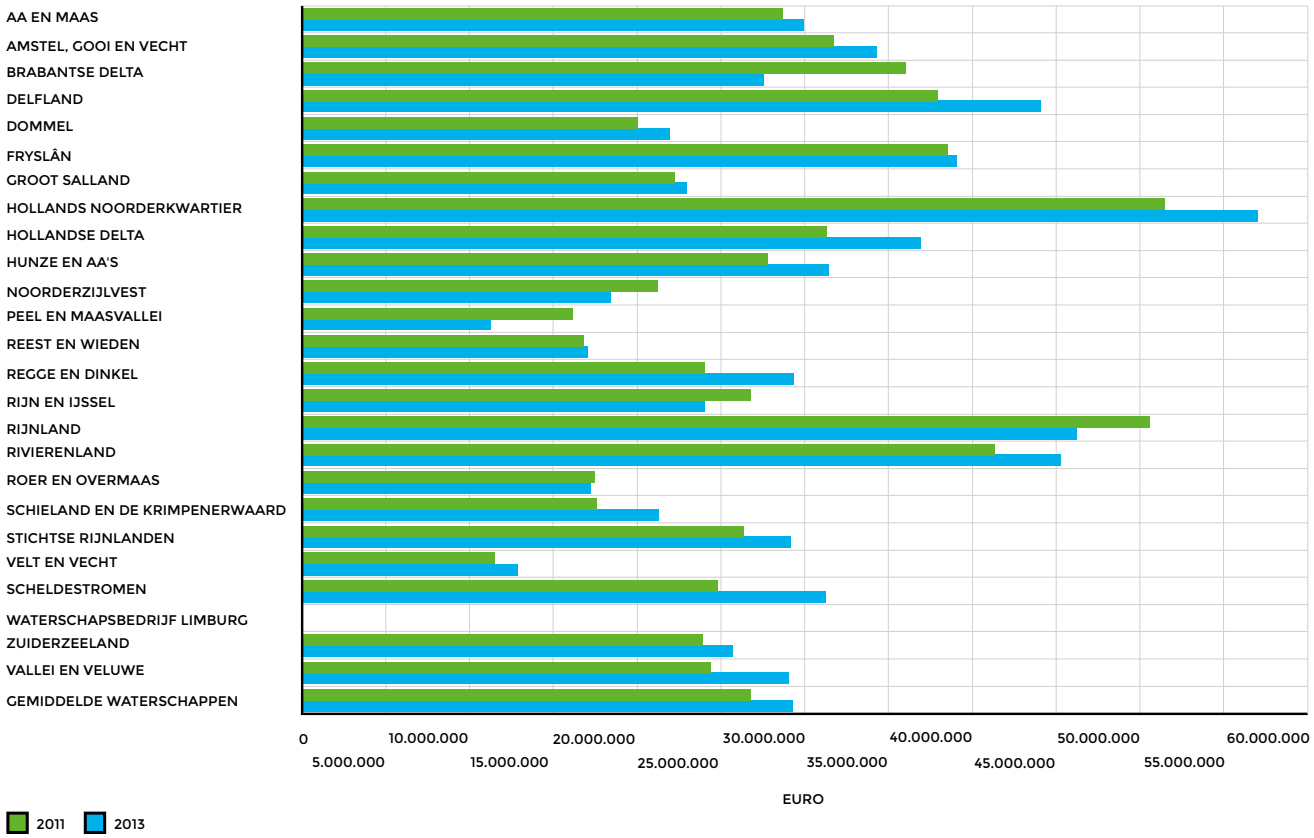
Groen blauwe diensten

Groenblauwe diensten zijn gericht op maatschappelijke wensen op terreinen als natuur, landschap, recreatie en waterbeheer. Grondeigenaren kunnen voor of samen met de waterschappen projecten uitvoeren voor bijvoorbeeld (tijdelijke) waterberging, ecologische verbindingszones of het verbeteren van de biologische kwaliteit van sloten en oevers. 14 waterschappen hebben in 2013 een budget van gemiddeld 86.000 euro (min. 25.000 euro en max. 200.000 euro) voor groenblauwe diensten. In de meeste gevallen (10) is de vergoeding verleend op basis van de catalogus Groenblauwe diensten van het IPO. De vergoedingen zijn voornamelijk verleend voor ecologische verbindingszones, beheer en onderhoud en akkerrandbeheer. In een enkel geval voor vogelbeheer in combinatie met waterberging.

Omvang budget (2013) [euro per waterschap]

Nettokosten watersysteem (2011, 2013) [euro per waterschap]

3. SCHOON WATER

De waterschappen zorgen voor de kwaliteit van het oppervlaktewater. In de praktijk betekent dit dat zij streven naar goede ecologische en chemische omstandigheden voor planten en dieren in het water, maar ook voor gebruikers van het water, zoals de landbouwsector, sportvissers, pleziervaarders en zwemmers. De waterschappen geven vergunningen af en controleren op de naleving van de wet en regelgeving. Het toezien op de ongewenste lozing van verontreinigd water is een belangrijke taak naast het monitoren van de waterkwaliteit, het zuiveren van het afvalwater en, in toenemende mate, het nemen van inrichtingsmaatregelen zoals de aanleg van natuurvriendelijke oevers. Ook controleren de waterschappen de kwaliteit van het zwemwater.

Kaderrichtlijn Water

Met de invoering van de Kaderrichtlijn Water (KRW) is de beoordeling van de chemische en ecologische toestand van het oppervlaktewater in de KRW-waterlichamen in sterke mate geüniformeerd. Voor zowel de chemische als de ecologische toestand van deze wateren is de monitoring, de beoordeling en de rapportage voor alle watertypen bij alle waterschappen (in binnen en buitenland) hetzelfde. In 2009 is over de toestand op deze geüniformeerde werkwijze gerapporteerd ten behoeve van het eerste Stroomgebiedbeheerplan (SGBP). Eind 2015 wordt de toestand bepaald ten behoeve van het tweede SGBP (2016-2021). In 2014 is de toestand gerapporteerd ten behoeve van de inspraak voor de beheerplannen van de waterschappen.

In deze *Waterschapsspiegel* worden de metingen uit 2013 vergeleken met de toestand van 2009.

Bij de vergelijking moeten wel twee kanttekeningen gemaakt worden. In de eerste plaats is de toestand in 2009 gebaseerd op gegevens die nog niet volledig volgens de richtlijnen zijn gemeten en beoordeeld. In de tweede plaats zijn intussen een aantal normen en zogenaamde maatlatten enigszins gewijzigd.

Daardoor zijn vooral bij vissen en waterplanten de gegevens minder goed vergelijkbaar. Bij de beoordeling van de kwaliteit van de waterlichamen wordt onderscheid gemaakt tussen de chemische toestand en de ecologische toestand.

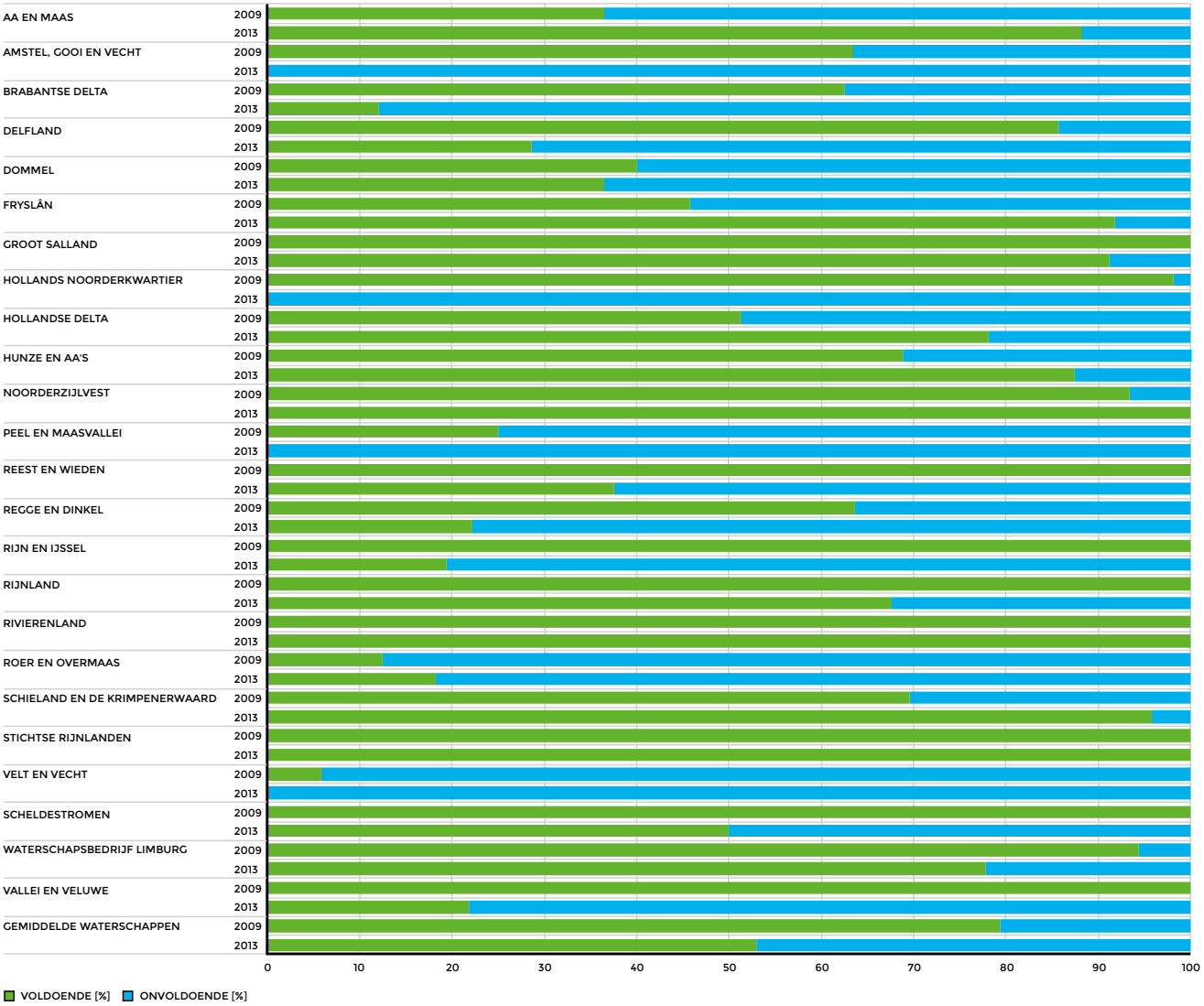
- De chemische toestand wordt bepaald op basis van de toetsing van de concentraties van de zogenaamde prioritaire stoffen. Dit is een lijst van 33 stoffen die volgens de KRW richtlijnen een groot risico vormen voor het watermilieu.
- De ecologische toestand wordt bepaald op basis van:
  - de biologische toestand, op basis van vier parameters (fytoplankton, macrofauna, waterplanten en vissen).
  - de algemeen fysisch-chemische parameters (eerder aangeduid met de term 'ecologie ondersteunende factoren' (N, P, chloride, temperatuur, doorzicht, pH, zuurstof));
  - de concentraties van specifiek verontreinigende stoffen zoals gewasbeschermingsmiddelen;

De laagste score bepaalt het eindoordeel over de ecologische toestand. Nadeel van dit principe van one out = all out, is dat het onduidelijk is op welk terrein eventuele vorderingen worden geboekt. Daarom is er voor gekozen om in deze *Waterschapsspiegel* de belangrijkste elementen die bepalend zijn voor de ecologische toestand, apart weer te geven.

Chemische toestand oppervlaktewater

De beoordeling van de chemische toestand van een waterlichaam is gebaseerd op het slechtste oordeel van de beschouwde prioritaire stoffen: het hele waterlichaam scoort onvoldoende zodra aan één prioritaire stof niet wordt voldaan. De chemische waterkwaliteit verslechtert in zijn geheel, wat is toe te schrijven aan de aangescherpte normen voor een aantal stoffen. Dit geldt vooral voor fluorantheen en nikkel, in geringe mate voor lood en geldt ook voor de ubiquitaire stof benzo(a)pyreen. Ubiquitaire stoffen zijn in dit verband stoffen die door hun gevaren al langere tijd in bepaalde toepassingen zijn verboden, maar die door hun persistentie nog lang voor zullen komen in het milieu. Er zijn geen andere maatregelen denkbaar dan verwijdering via regulier baggeren en afdekken door schonere lagen via natuurlijke sedimentatie. Bodemsanering is geen optie vanwege het diffuse karakter van de penetratie van deze stoffen.

Prioritaire stoffen

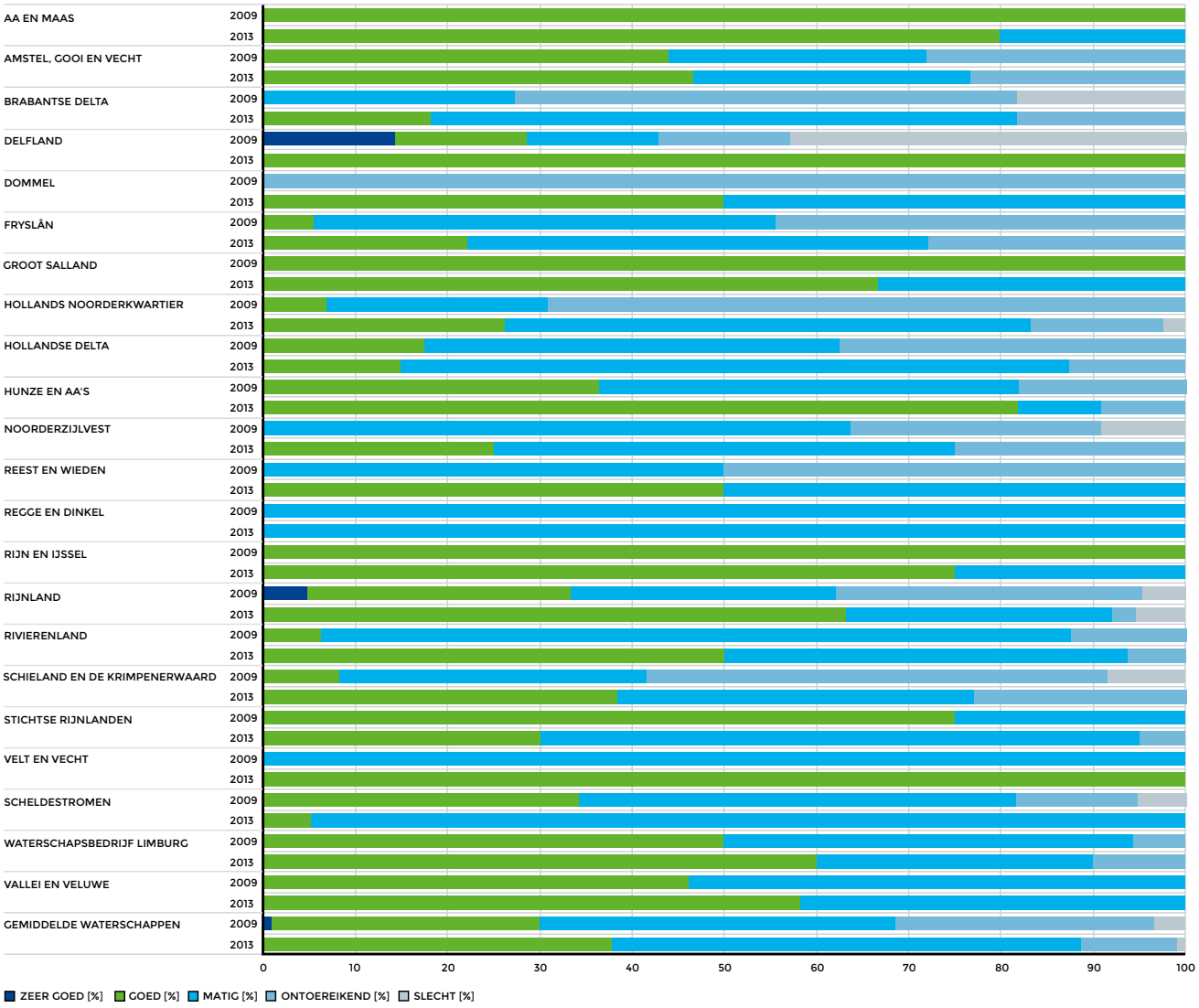
Ecologische toestand

Het verbeteren van de ecologische toestand is een kwestie van lange adem en veel factoren. De biologische waterkwaliteit vertoont een lichte verbetering ten opzichte van 2009 maar de specifiek verontreinigende stoffen zoals gewasbeschermingsmiddelen, vertonen een lichte achteruitgang. Bij deze vergelijking dient te worden opgemerkt dat in 2012 een aantal maatlatten is gewijzigd.

De biologische toestand is een belangrijke component van de ecologische toestand en wordt bepaald op basis van vier parameters:

- Fytoplankton (niet voor beken)
- Macrofauna
- Waterplanten
- Viskwaliteit

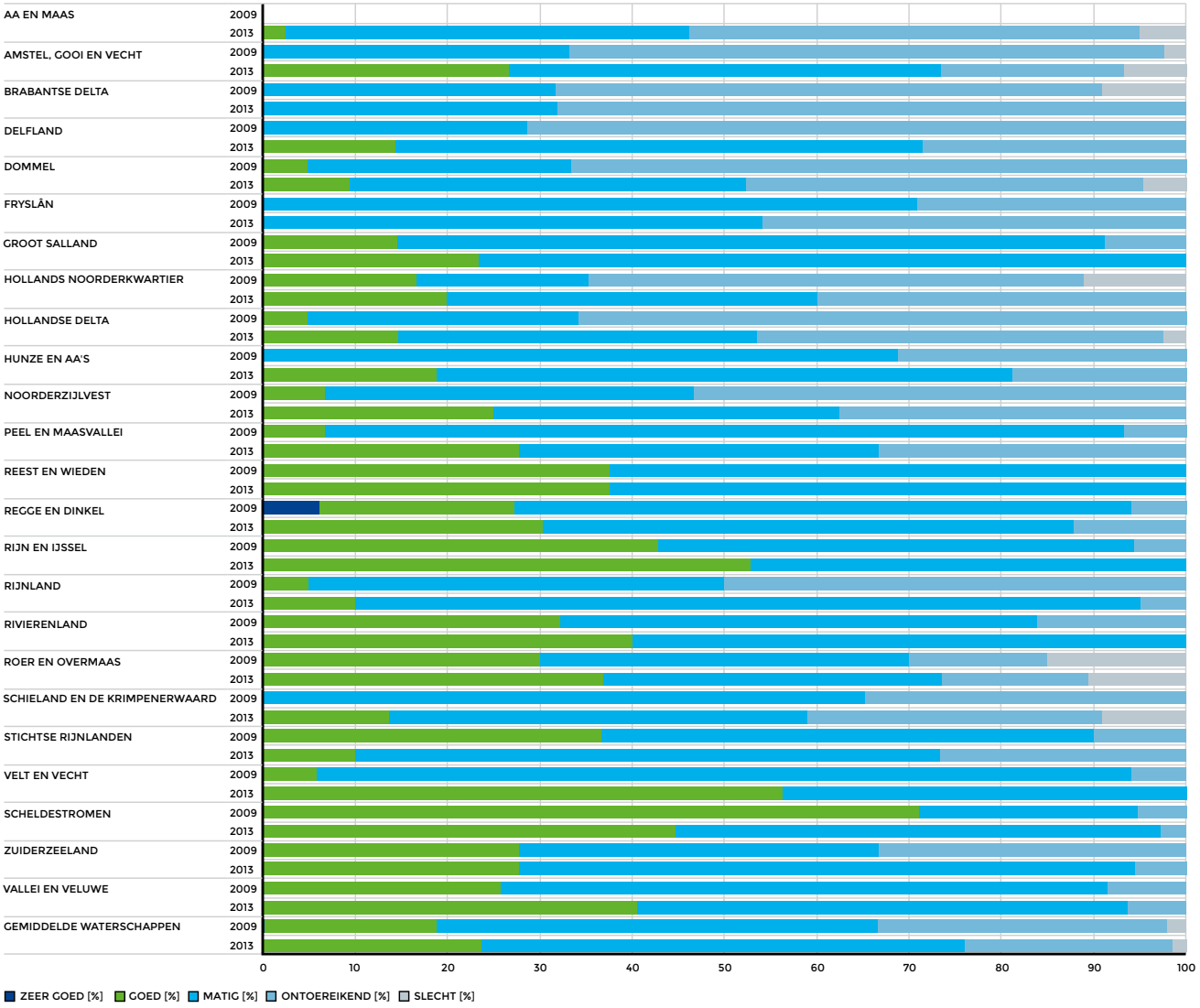
Fytoplankton

Fytoplankton

Fytoplankton is een factor in de zuurstofhuishouding van het oppervlaktewater en een belangrijke voedselbron. Bij de gemeten waterlocaties zien we dat significant meer waterlichamen voldoen aan de normen (goed) voor fytoplankton. Het aantal meetpunten voor fytoplankton verschilt per waterschap, waarbij een laag aantal meetpunten de beoordeling postitiever of negatiever kan laten uitvallen dan dat de toestand in werkelijkheid is.

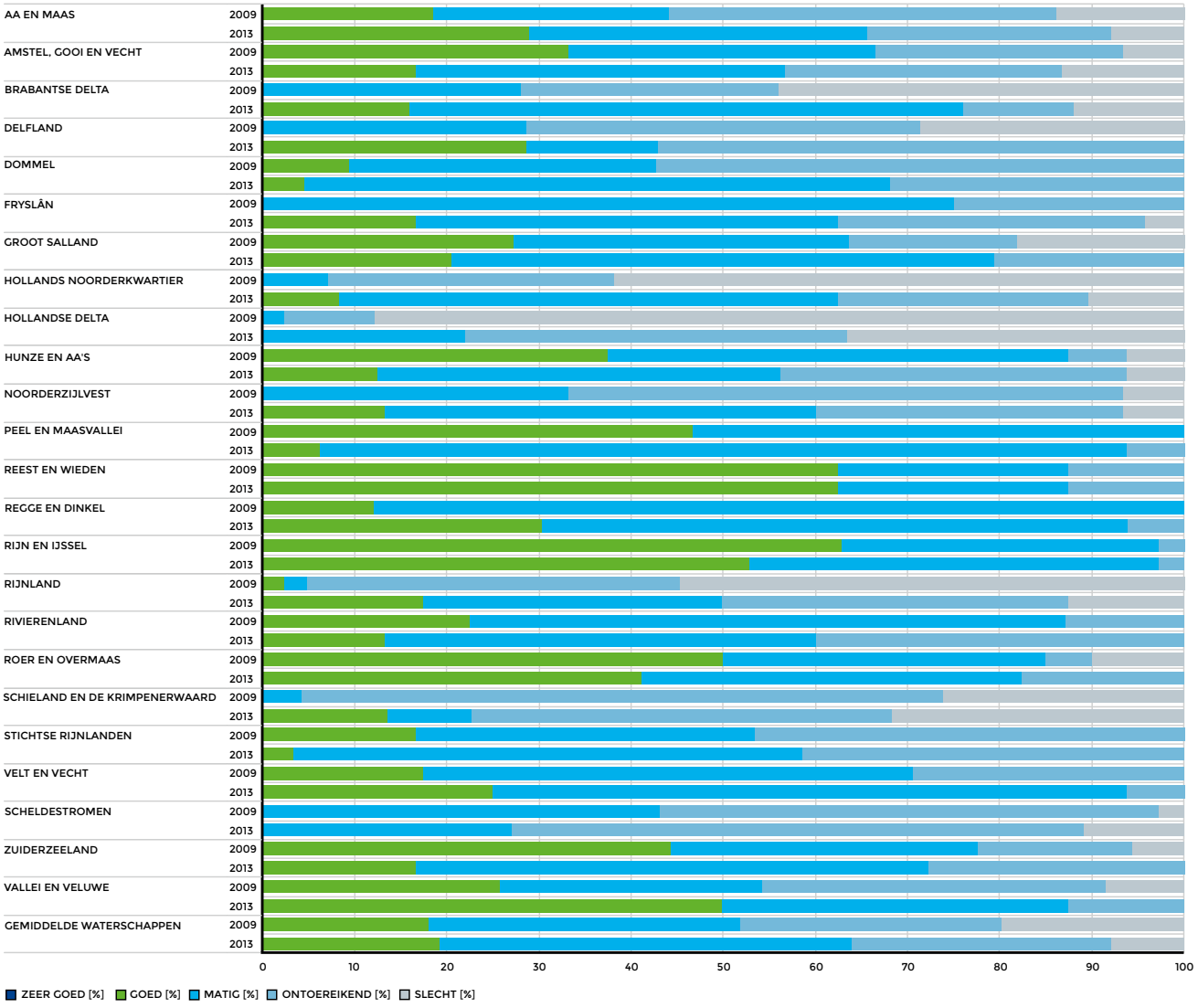
Macrofauna

Macrofauna

Macrofauna zijn kleine, maar met het blote oog zichtbare, ongewervelde dieren zoals insecten en slakken die in het oppervlaktewater leven. De natuurkwaliteit van macrofauna is in de meeste oppervlaktewateren nog matig of ontoereikend, maar een toenemend deel van de wateren heeft een goede natuurkwaliteit.

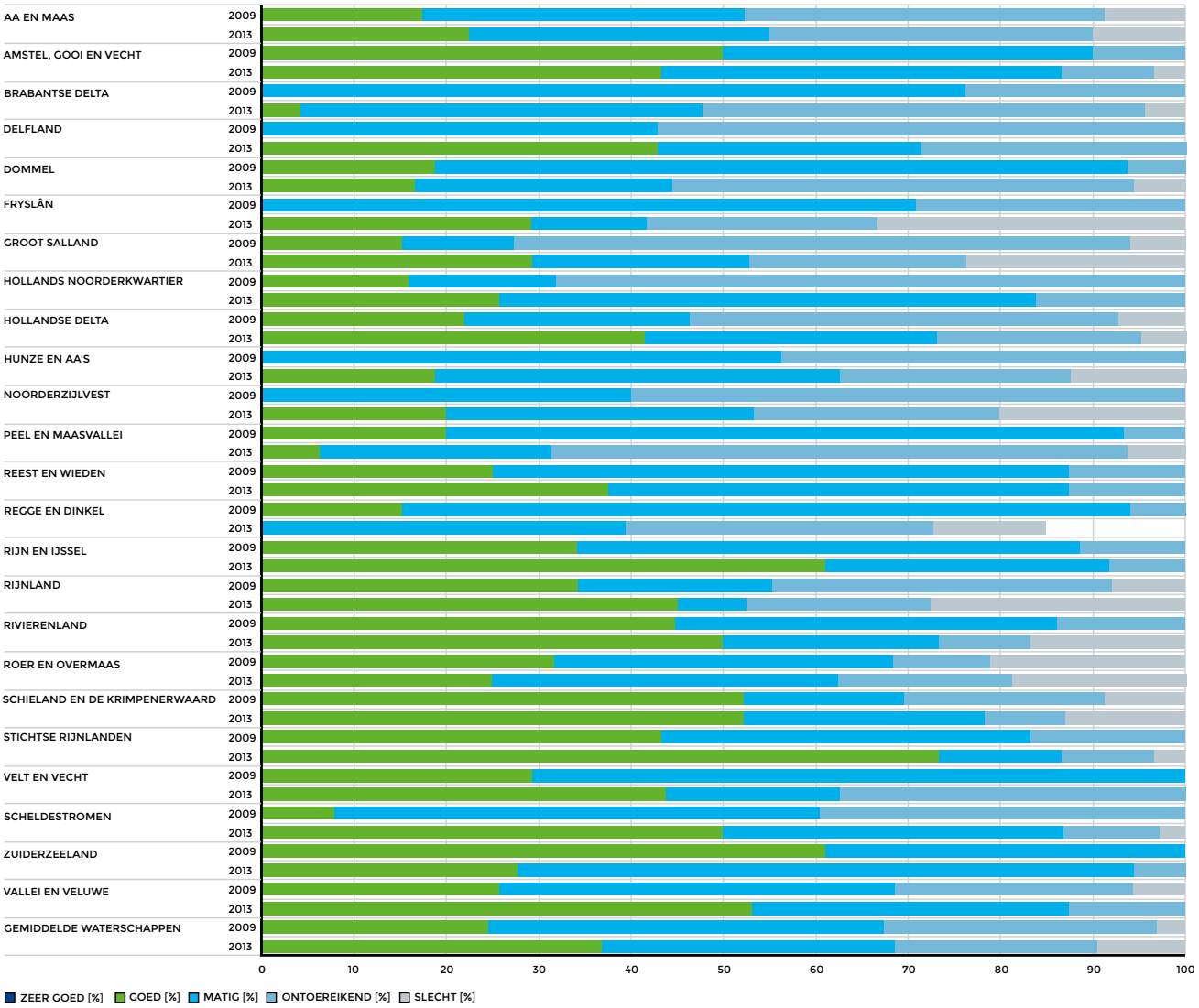
Overige waterflora

Overige waterflora

We zien een lichte verbetering ten opzichte van 2009. Maatregelen ter verbetering van de waterflorakwaliteit zijn bijvoorbeeld natuurvriendelijke oevers en het bestrijden van plaagsoorten als kroosvaren en de grote waternavel.

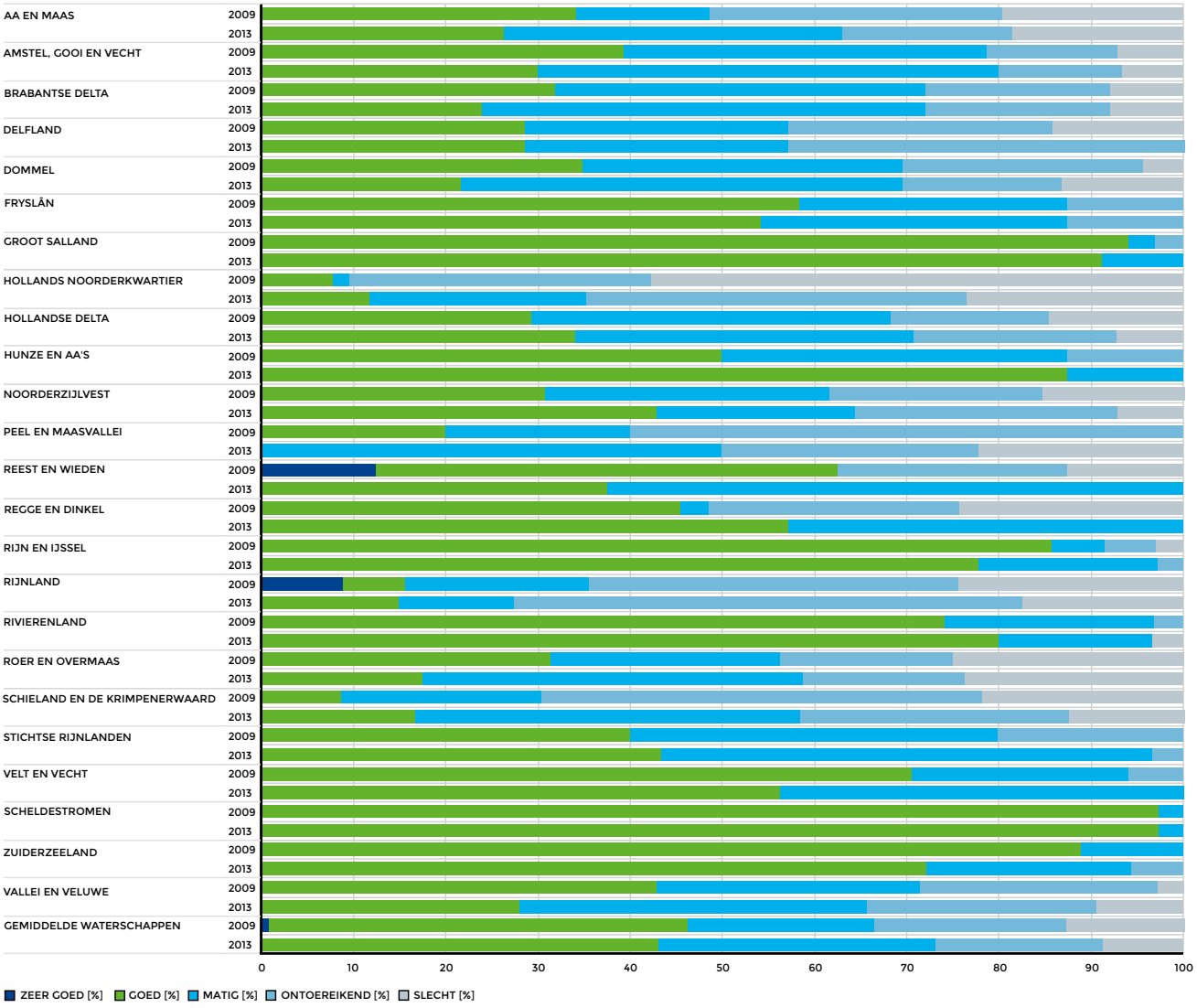
Visstand

Viskwaliteit

Over de hele linie tekent zich het beeld af dat de visstand vooruit gaat. Maatregelen die effect sorteren zijn onder andere het aanleggen van vispassages en inrichtingsmaatregelen zoals het aanleggen van natuurvriendelijke oevers.

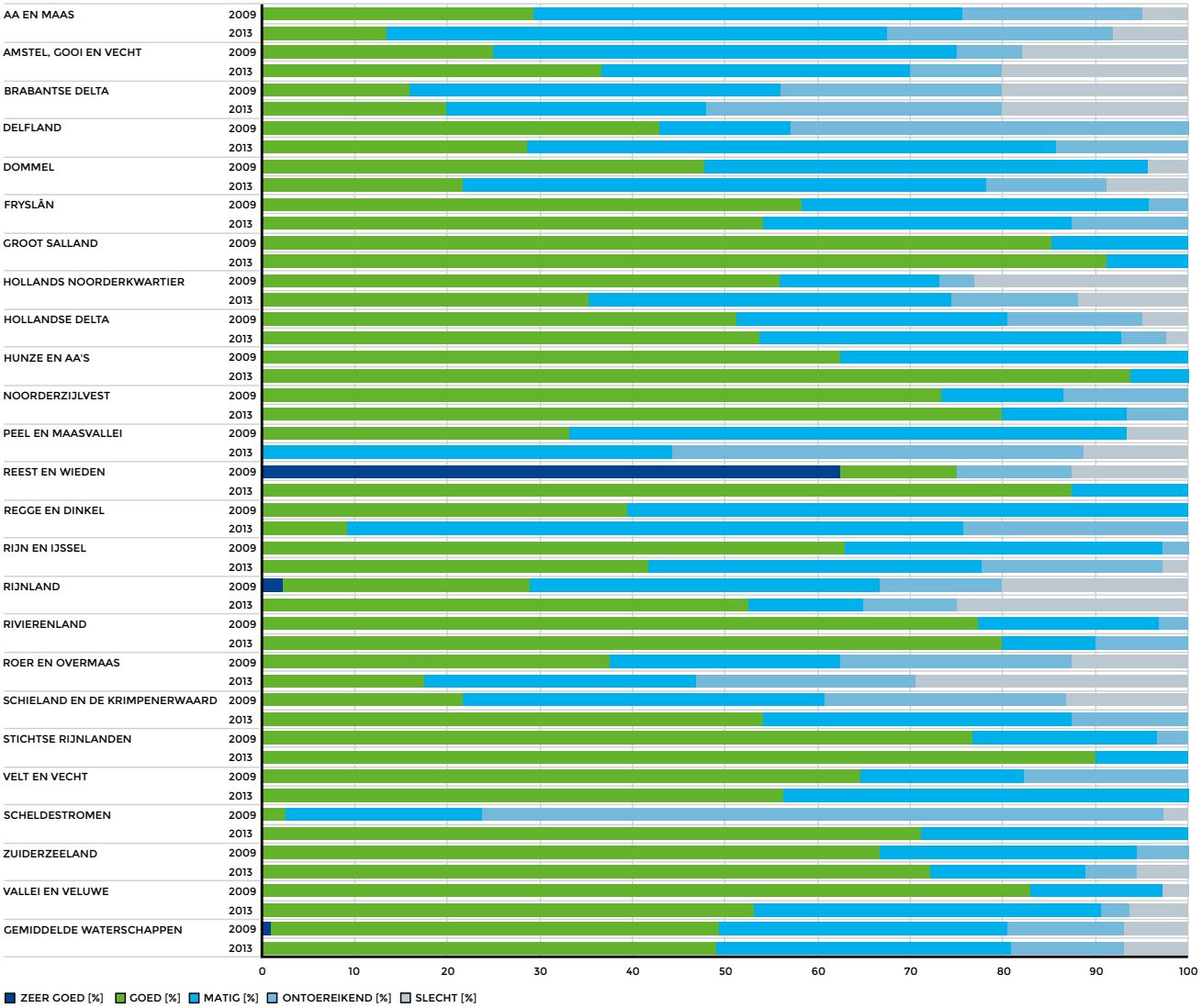
Fosfor

Fosfor en stikstof

Fosfor en stikstof blijven een belangrijke oorzaak voor het niet op orde zijn van de biologische toestand waarbij de grootste verbetering heeft plaatsgevonden vóór 2009. De concentraties fosfor en stikstof nemen weliswaar nog steeds iets af, maar omdat in stromende wateren de normen voor fosfor en vooral stikstof zijn aangescherpt, wijkt de beoordeling weinig af van 2009. Daarbij moet worden aangetekend dat in de kunstmatige wateren van het stroomgebied van de Rijn nog nauwelijks rekening is met van nature aanwezige achtergrondbelasting van nutriënten. De kennisontwikkeling vindt momenteel volop plaats.

Stikstof

AA EN MAAS 2009
2013
AMSTEL, GOOI EN VECHT 2009
2013
BRABANTSE DELTA 2009
2013
DELFLAND 2009
2013
DOMMEL 2009
2013
FRYSLÂN 2009
2013
GROOT SALLAND 2009
2013
HOLLANDS NOORDERKWARTIER 2009
2013
HOLLANDSE DELTA 2009
2013
HUNZE EN AA'S 2009
2013
NOORDERZIJLVEST 2009
2013
PEEL EN MAASVALLEI 2009
2013
REEST EN WIEDEN 2009
2013
REGGE EN DINKEL 2009
2013
RIJN EN IJSSEL 2009
2013
RIJNLAND 2009
2013
RIVIERENLAND 2009
2013
ROER EN OVERMAAS 2009
2013
SCHIELAND EN DE KRIMPENERWAARD 2009
2013
STICHTSE RIJNLANDEN 2009
2013
VELT EN VECHT 2009
2013
SCHELDESTROMEN 2009
2013
ZUIDERZEELAND 2009
2013
VALLEI EN VELUWE 2009
2013
GEMIDDELDE WATERSCHAPPEN 2009
2013
0
10
20
30
40
50
60
70
80
90
100
ZEER GOED [%]
GOED [%]
MATIG [%]
ONTOEREIKEND [%]
SLECHT [%]

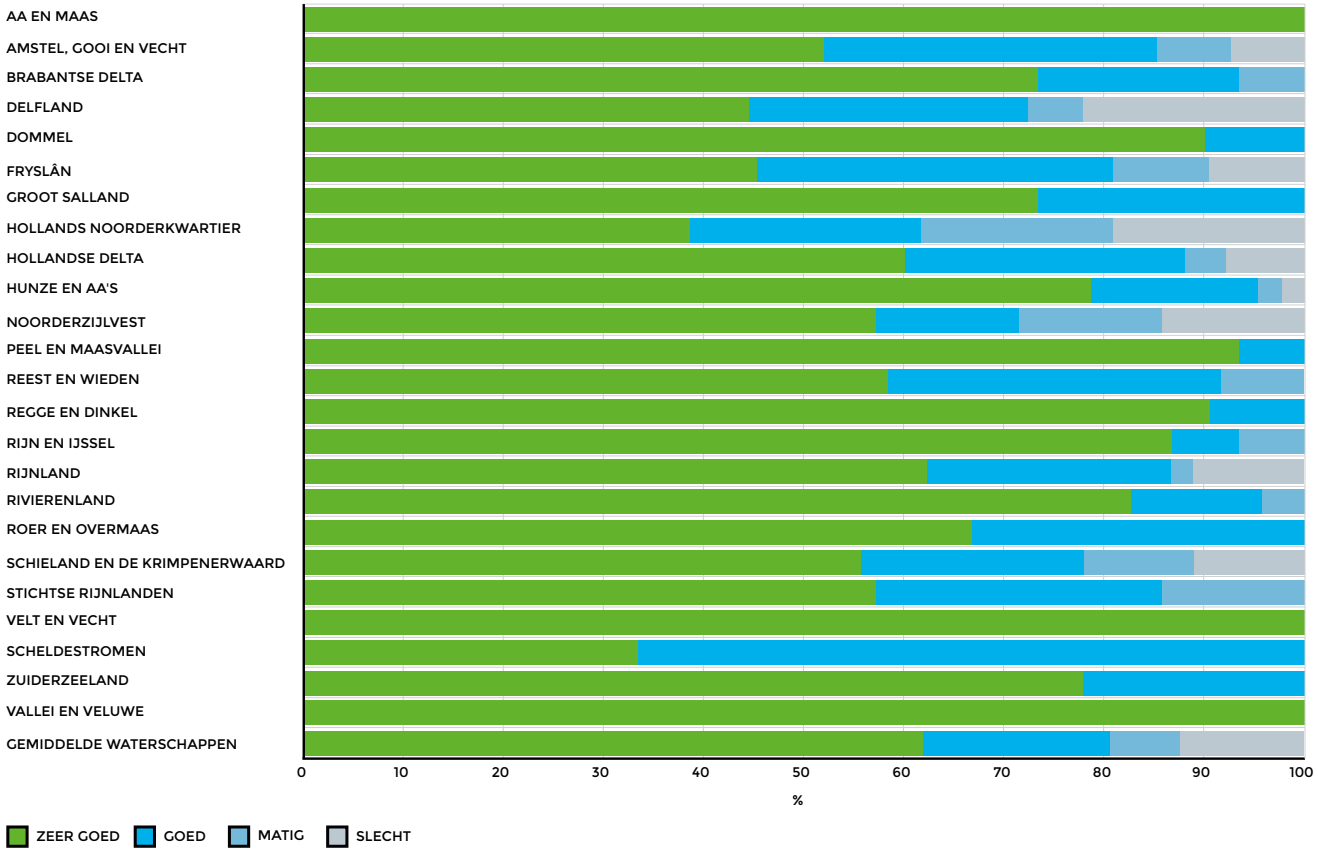
Specifiek Verontreinigende stoffen

Specifiek Verontreinigende stoffen

Het percentage waterlichamen dat voldoet voor alle specifieke verontreinigende stoffen is gedaald naar 15%. Dit komt deels door aanscherping van de normen en deels door betere meetmethoden die het nu mogelijk maken overschrijdingen aan te tonen. Aan de andere kant is ditmaal voor een aantal stoffen het tweedelijns oordeel gebruikt; dat betekent dat rekening is gehouden met achtergrondgehalten en biologische beschikbaarheid. Hierdoor is het aantal stoffen dat de norm overschrijdt afgenomen, dit geldt bijvoorbeeld voor koper en zink. De beoordeling van een waterlichaam is gebaseerd op het slechtste oordeel van de beschouwde stoffen. In de tabel wordt een overzicht van de overschrijding van de belangrijkste stoffen gegeven als percentage van de relevante waterlichamen. Er is sprake van een toename bij met name barium, kobalt, beryllium, thallium, dichloorvos en mevinvos. In 2009 waren er nog 19 andere stoffen waarvoor de norm werd overschreden.

Aantal getoetste zwemwaterlocaties t.o.v. de zwemwaterrichtlijn 2006 - (2013) [%]

Zwemwater

In *waterschapsspiegel 2012* zijn de zwemwaterlocaties getoetst aan de richtlijn van 1976. Met ingang van 2012 worden de locaties getoetst aan de richtlijn uit 2006. Volgens deze richtlijn wordt voor de beoordeling van de zwemwaterkwaliteit onder andere gekeken naar de aanwezigheid van ziekmakende bacterieën en naar de concentraties blauwalg. Waarbij de blauwalgconcentraties vaak samenhangen met de weers-omstandigheden en dus gedurende het jaar sterk kunnen variëren.

In het zwemseizoen monitoren de waterschappen eventuele concentraties blauwalg conform het baluwalgenprotocol uit 2012 en adviseren op basis daarvan of een locatie tijdelijk moet worden gesloten. In 2013 voldeed 95% van de zwem-waterlocaties die door de waterschappen worden beheerd, aan de bacteriële normen uit de zwemwaterrichtlijn (sufficient).

4. ZUIVER AFVALWATER

Afvalwaterzuivering is de vierde hoofdtaak van de waterschappen. Om de kwaliteit van het oppervlaktewater te waarborgen, zuiveren de waterschappen het afvalwater van huishoudens en bedrijfsleven. Dit afvalwater wordt via de riolering van de gemeente ingezameld en getransporteerd naar een rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI), waar het water zodanig wordt gezuiverd dat het kan afstromen naar het oppervlaktewater.

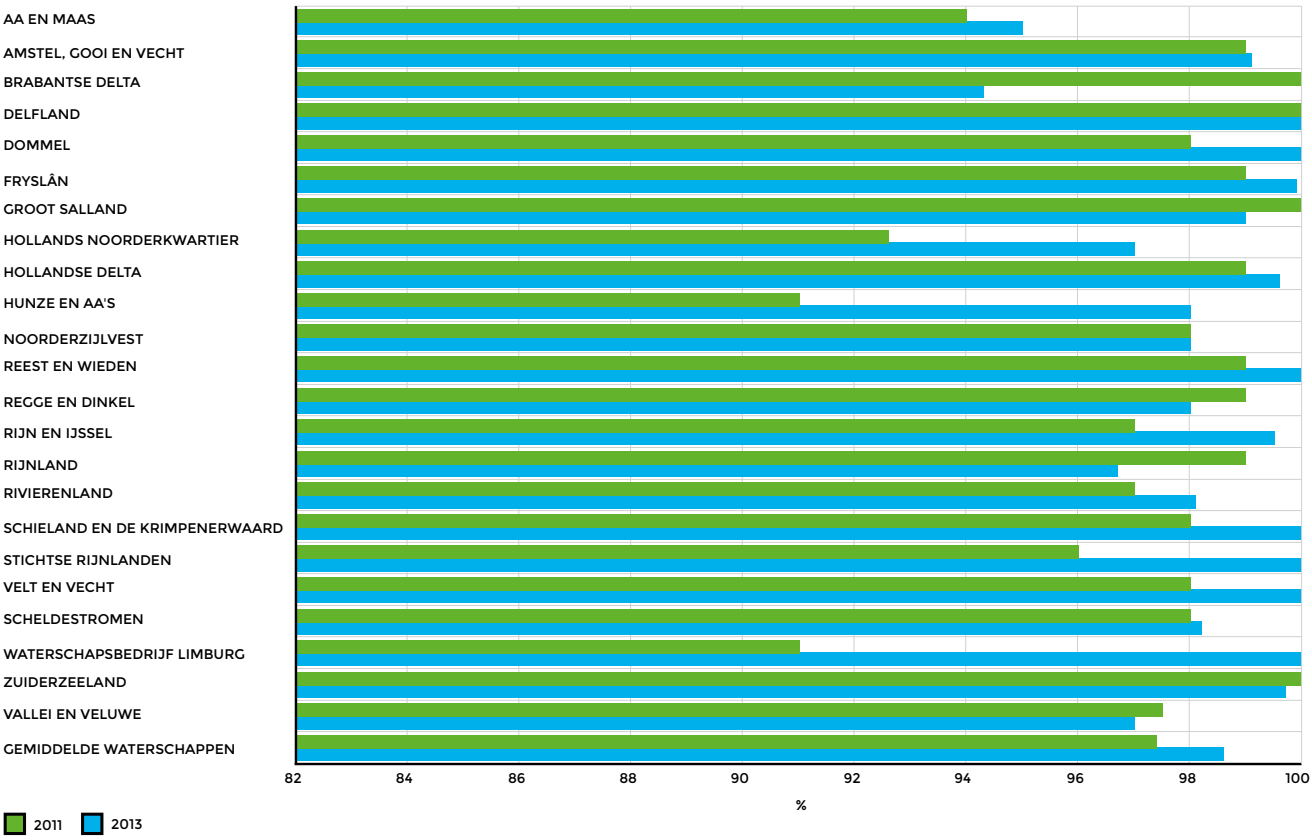
Voldoen aan afnameverlichting

In het kader van de samenwerking in de afvalwaterketen hebben gemeenten en waterschappen afspraken gemaakt over de hoeveelheid afvalwater die wordt aangeboden en verwerkt: de zogeheten afnameverplichting. Gemeenten zorgen voor voldoende capaciteit in het rioolstelsel om het afvalwater van huishoudens en het bedrijfsleven te kunnen inzamelen. Waterschappen hebben de zorg om de met de gemeenten afgesproken hoeveelheid afvalwater te verwerken ('af te nemen'). Deze afspraken zijn vastgelegd in Afvalwaterakkoorden en/of in de Gemeentelijke Rioleringsplannen (GRP's). Onderstaande tabel laat in percentages zien in welke mate is voldaan aan de afnameverplichting in 2011 en 2013.

Het voldoen aan de afnameverplichting is gegroeid van gemiddeld bijna 97,4% in 2011 naar gemiddeld 98,6% in 2013. Meer dan de helft van de waterschappen heeft zich verbeterd in het voldoen aan de afnameverplichting.

Waar waterschappen nog niet (kunnen) voldoen aan de verplichtingen, zijn zij in het algemeen bezig met aanpassingen of uitbreiding van het afvalwatertransportsysteem of RWZI's. Gemeenten onderzoeken daarnaast of de hoeveelheid afvalwater dat via het rioolstelsel wordt ingezameld, kan verminderen, bijvoorbeeld door afkoppeling van regenwater.

Aandeel voldaan aan de afname verplichting (2011, 2013) [%]

N.B. In Limburg wordt het zuiveringsbeheer voor de waterschappen Peel en Maasvallei en Roer en Overmaas uitgevoerd door het Waterschapsbedrijf Limburg.

PRESTATIES ZUIVERINGSINSTALLATIES

Voldoen aan de eisen voor de lozing op oppervlaktewater (nalevingspercentage)

Waterschappen meten intensief de lozingen op oppervlaktewater om te bepalen of de formele eisen -het jaar rond- worden nageleefd. In de tabel is dit zogeheten nalevingspercentage weergegeven. Dit percentage geeft aan (in procenten) in welke mate de RWZI's voldoen aan de eisen die aan de lozingen zijn gesteld. Dit percentage was gemiddeld gezien over alle waterschappen in de afgelopen jaren zeer hoog met in 2011 97,6%. In 2013 bedraagt het gemiddelde nalevingspercentage zelfs 98,7%. 18 van de 24 waterschappen hebben een verbetering gerealiseerd of hebben een gelijke score behaald. Daar waar er sprake is van overschrijding van de vergunning heeft dat veelal een incidenteel karakter, bijvoorbeeld als gevolg van een calamiteit of renovatie, waardoor de zuivering tijdelijk minder goed functioneert.

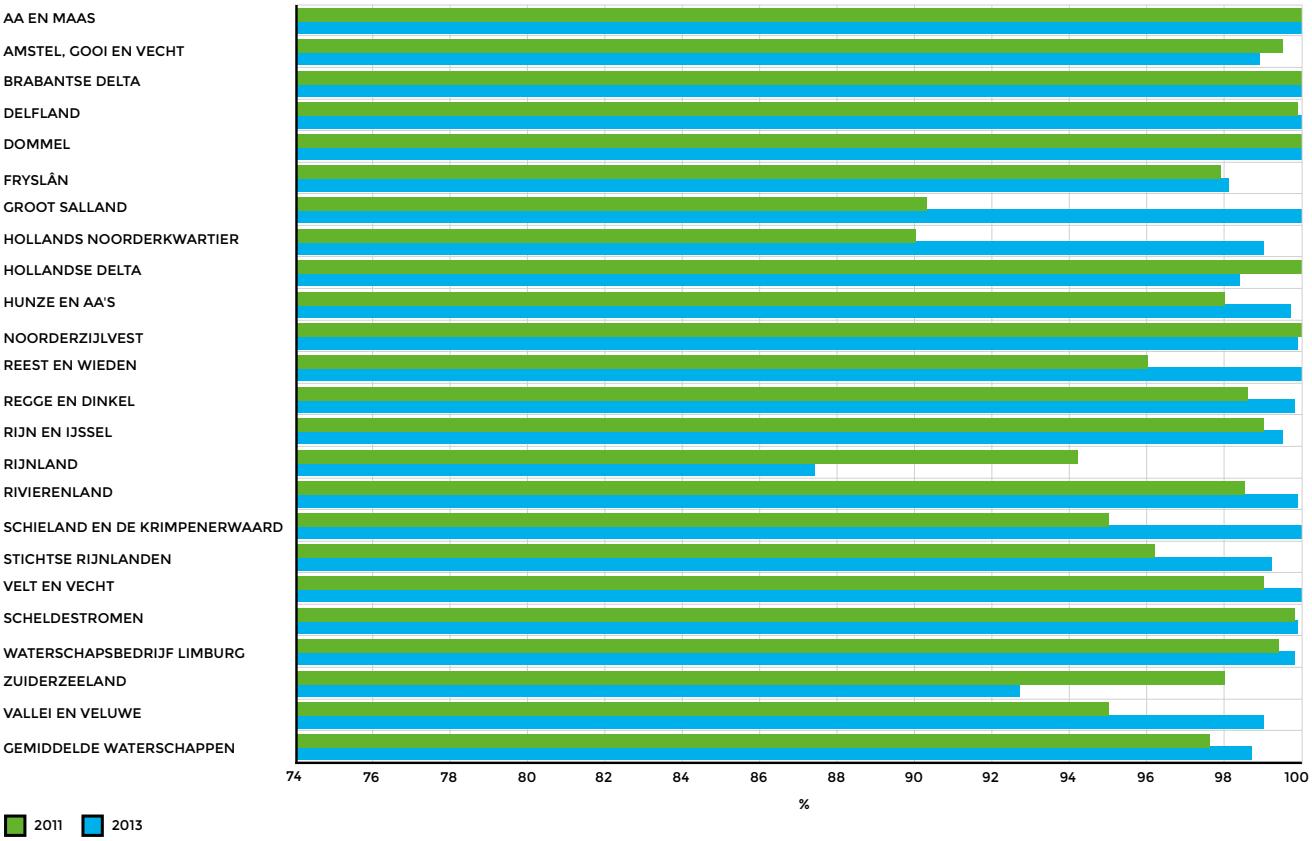
Verwijdering van nutriënten fosfaat en stikstof

Naast de mate waarin wordt voldaan aan de lozingseisen is het gemiddelde zuiveringsrendement voor de verwijdering van de nutriënten fosfaat en stikstof een belangrijke prestatie indicator. Deze nutriënten beïnvloeden in belangrijke mate de kwaliteit van het oppervlaktewater.

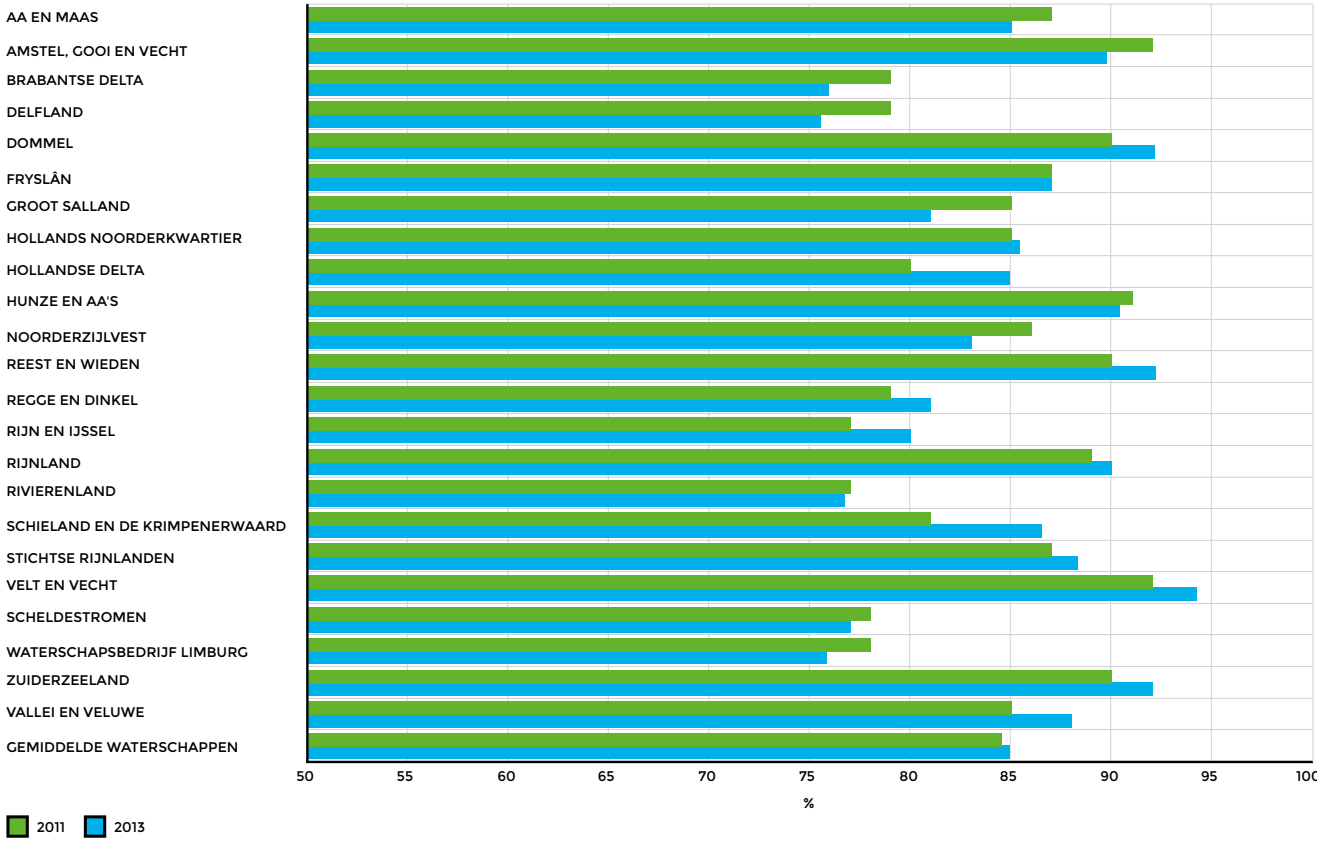
Het verwijderingsrendement voor fosfaat is van gemiddeld 84,5% in 2011 gestegen naar 84,9% in 2013. Het verwijderingsrendement voor stikstof is constant gebleven op gemiddeld 84%. Daarbij laat meer dan de helft van de waterschappen een verhoging van het rendement op beide parameters zien. Met deze prestaties wordt ruimschoots voldaan aan de in Europees verband afgesproken doelstellingen van 75% verwijdering voor de nutriënten fosfaat en stikstof.

Binnen de wettelijke kaders maken de waterschappen hun eigen afweging. Intensiever zuiveren betekent een hoger verwijderingsrendement van de zuiveringsinstallaties, maar daarmee doorgaans ook een hoger kostenniveau; zowel bij het bouwen dan wel aanpassen van de installatie (investeren) als bij het gebruiken van de installatie (hoeveelheden chemicaliën en energie). Er is dus een belangrijke relatie tussen het ambitieniveau voor de prestaties en de kosten. Dit ambitieniveau is op zijn beurt weer afhankelijk van het ontvangende oppervlaktewater. De ambitie voor het zuiveren ligt doorgaans hoger bij bijvoorbeeld kwetsbare natuurgebieden.

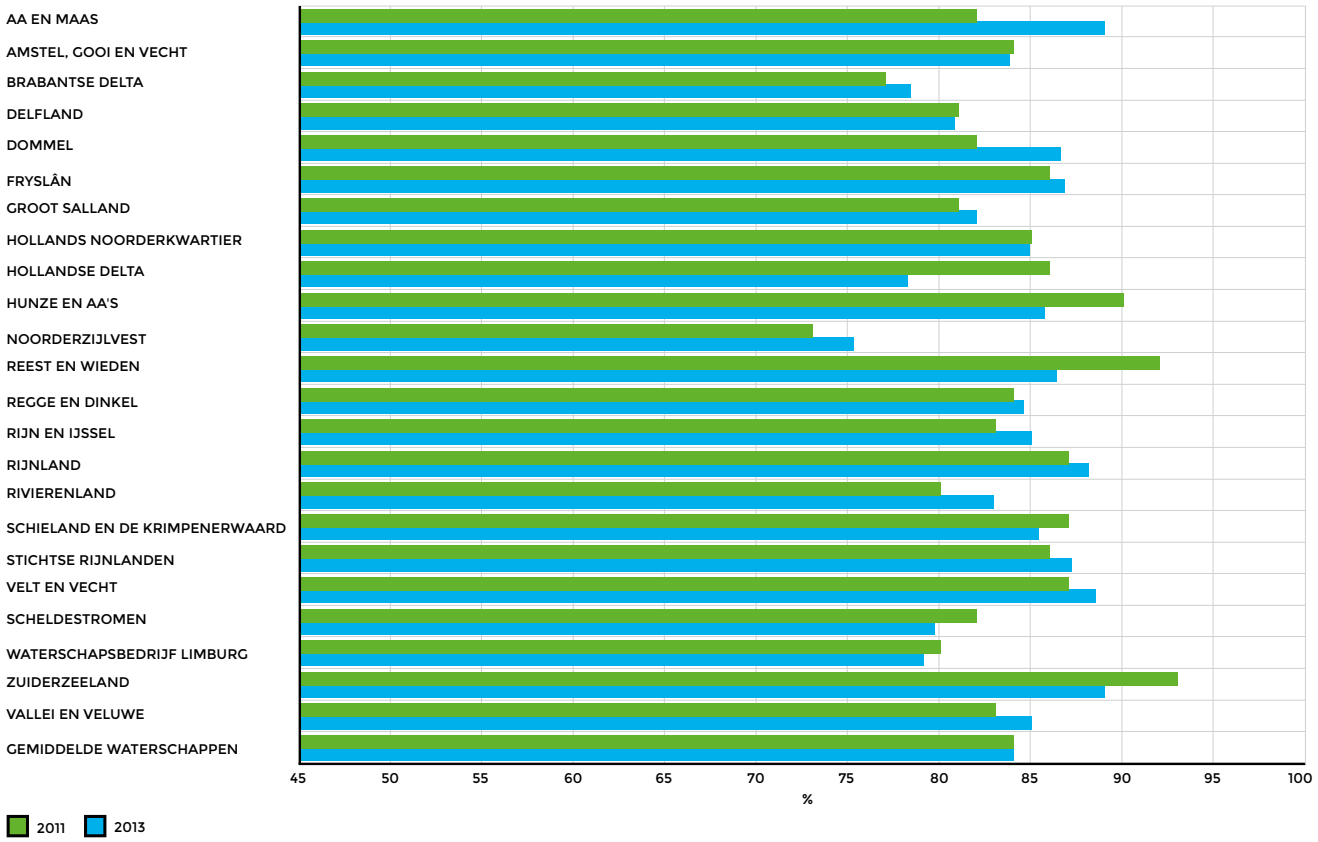
Nalevingspercentage (2011, 2013) [%]

Verwijderingsrendement fosfaat (2011, 2013) [%]

Verwijderingsrendement stikstof (2011, 2013) [%]

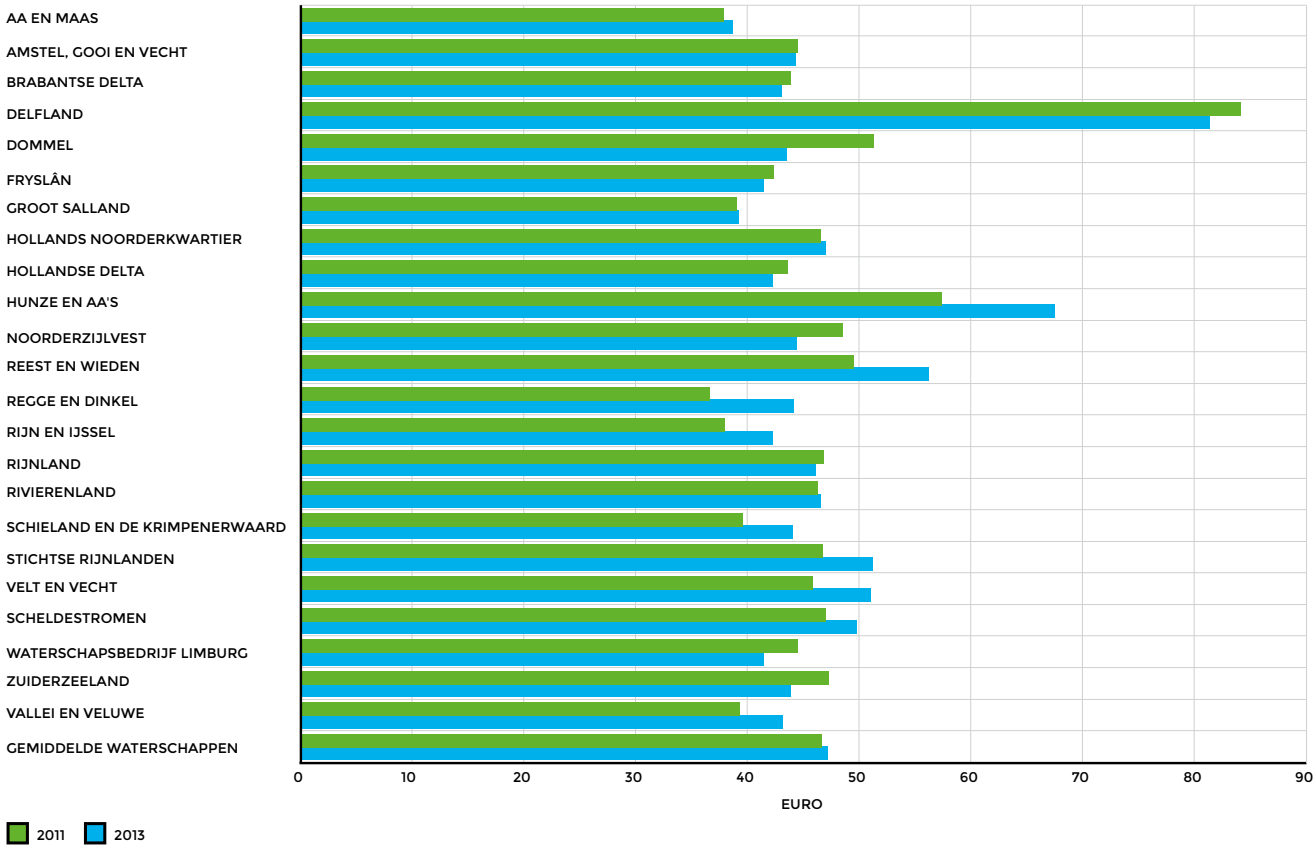
Netto kosten zuiveringsbeheer

De waterschappen streven naast een goede zuiveringsprestatie en de terugwinning van grondstoffen ook naar een kosten-efficiënte zuivering van afvalwater. De netto-kosten voor het zuiveringsbeheer in 2013 zijn uitgekomen op 47 euro per vervuilingseenheid (v.e). In 2011 waren de gemiddelde netto kosten voor zuiveringsbeheer 46,50 euro per v.e. Dit betekent dat de netto-kosten voor zuiveringsbeheer min of meer gelijk zijn gebleven.

Verschillen in zuiveringskosten

De onderlinge verschillen tussen de waterschappen in de kosten van het zuiveringsbeheer hebben uiteenlopende oorzaken. Enkele bepalende factoren zijn het aantal inwoners en bedrijven in het beheergebied waar de kosten in rekening worden gebracht, de ligging/gebiedskenmerken en de mate waarin (recent) investeringen in de infrastructuur van (pers) leidingen, rioolgemalen en RWZI's zijn gedaan.

Netto kosten zuivering afvalwater per vervuilingseenheid (2011, 2013) [euro]

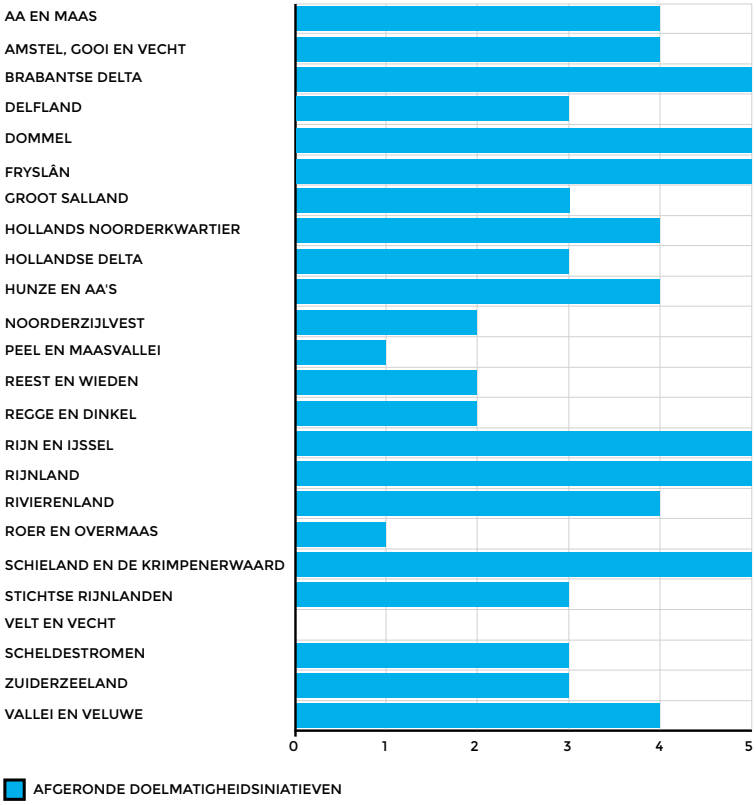
5. DOELMATIGHEID EN SAMENWERKING: BESTUURSAKKOORD WATER

De definitie van doelmatigheidswinst die in het kader van het Bestuursakkoord Water (BAW) is overeen gekomen luidt: meer doen (prestatie) met dezelfde middelen of voldoen aan de wettelijke vereisten met minder middelen.

Eén van de afspraken uit het in 2011 afgesloten BAW is dat Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven gezamenlijk een doelmatigheidswinst zullen nastreven die tot 2020 geleidelijk oploopt tot jaarlijks 750 miljoen euro ten opzichte van 2010. Deze doelmatigheidswinst moet er voor zorgen dat er voor burgers en bedrijven een gematigde lastenontwikkeling ontstaat, zodat het waterbeheer betaalbaar blijft. Om na te gaan of de afspraken over een gematigde lastenontwikkeling en doelmatigheidswinst worden gerealiseerd, is een monitoringssystematiek ontwikkeld die de lokale lasten en de bereikte doelmatigheid door de jaren heen op een evenwichtige wijze in beeld brengt. Met deze systematiek worden drie parallelle sporen gepresenteerd:

1 De ontwikkeling van de lokale belastingen of kosten van partijen.
2 De manier waarop de doelmatigheidswinst wordt bereikt.
3 De ontwikkeling van de door partijen geleverde prestaties.

De waterschappen zullen een aanzienlijk deel van de totale doelmatigheidswinst moeten realiseren, namelijk ca. 325 miljoen euro. In het gelijknamige hoofdstuk in *Waterschapspeil* is het landelijke beeld weergegeven van de wijze waarop de waterschappen tot nu toe op deze sporen hebben gepresteerd.

Aantal in 2013 afgeronde doelmatigheidsinitiatieven per waterschap

KALLISTO (WATERSCHAP DE DOMMEL)

De waterkwaliteit in de rivier de Dommel is ontoereikend voor een goed ecologisch potentieel voor het waterleven. Ingrijpende maatregelen zijn vereist. Zo wordt het tracé van de Dommel door de stad Eindhoven uitgebaggerd en natuurlijk (her)ingericht. Maar er is meer nodig. Overstorten vanuit gemengde rioolstelsels van de 10 gemeenten in het zuiveringscluster Eindhoven alsook de lozing van effluent van de rioolwaterzuivering hebben directe gevolgen voor het waterleven in de Dommel. Door acute zuurstofloosheid of toxiciteit van ammoniak kan bijvoorbeeld vissterfte of permanente verdrijving van flora en fauna optreden. Traditionele oplossingen voor deze knelpunten zijn kostbaar en niet overal uitvoerbaar door ruimtegebrek.

Het doel van het project Kallisto is de waterkwaliteit van de rivier de Dommel doelmatig en duurzaam te verbeteren door grip te krijgen op de vuilwaterstromen in de afvalwaterketen van het totale zuiveringscluster Eindhoven. Dit kan door het nemen van de juiste sturings-, bergings-, zuiverings- en inrichtingsmaatregelen vanaf de rioolaansluitingen bij de mensen thuis tot aan de lozing van het gezuiverde effluent op de rivier de Dommel.

In een intensieve samenwerking tussen alle betrokken partijen in het zuiveringscluster Eindhoven, gemeenten, waterschap en universiteiten, worden innovatieve maatregelen in een vernieuwende aanpak in de afvalwaterketen Eindhoven en het watersysteem De Dommel toegepast. Met als doel de waterkwaliteit van rivier de Dommel permanent te verbeteren. In het belang van het milieu overstijgen de betrokken partijen de grenzen van hun eigen bevoegdheden. Door kennisbundeling en onderlinge afstemming verbeteren zij het milieu én besparen zij zowel geld als (openbare) ruimte. De Kallisto-aanpak laat zien dat met een combinatie van meten, sturen en gerichte investeringen een hoger rendement in de afvalwaterketen is te realiseren. Op een doelmatige en duurzame wijze lossen waterschap en gemeenten tezamen de knelpunten in de afvalwaterketen op. Goede onderlinge afstemming is daarvoor een vereiste. Het besparingspotentieel voor het zuiveringscluster Eindhoven kan oplopen tot enkele tientallen miljoenen euro's minder investeringsvolume.

Voor het eerste spoor geldt dat daarmee de meest volledige indicatie wordt gegeven van de vraag of de waterschappen er in slagen het doel van deze afspraken van het BAW te realiseren. Omdat de mogelijkheden om doelmatigheidswinst te halen van waterschap tot waterschap verschillen, is dit een spoor dat alleen voor het totaal van alle waterschappen in beeld wordt gebracht. Op dit spoor wordt dan ook in deze rapportage met de resultaten op individueel waterschapsniveau niet verder ingegaan.

Ook wat betreft het derde spoor is in *Waterschapspeil* in beeld gebracht hoe de waterschappen daar als collectief op presteren. Dit gebeurt door de ontwikkeling van de belangrijkste prestaties van de sector te presenteren. In feite is dit een overzicht met de landelijke gemiddelden of totalen van de kernindicatoren uit de verschillende hoofdstukken van deze rapportage. Om doublures te voorkomen worden die indicatoren per waterschap niet ook nog eens in dit hoofdstuk in beeld gebracht.

Dit hoofdstuk concentreert zich dus op het tweede spoor, de manier waarop de waterschappen hun beoogde doelmatigheidswinst bereiken. Het BAW heeft alle waterschappen gestimuleerd om extra doelmatigheidsinitiatieven te ontplooien. Naast met interne doelmatigheidstrajecten gebeurt dit vooral door de samenwerking met andere waterschappen en met andere waterbeheerders te intensiveren. In dit hoofdstuk worden de individuele resultaten van de waterschappen in beeld gebracht van de onderwerpen die in *Waterschapspeil* worden belicht. Het gaat om een algemeen beeld van de doelmatigheidstrajecten, de samenwerking op het gebied van de belastingheffing en de samenwerking van de waterschappen met de andere grote waterbeheerder in ons land, Rijkswaterstaat.

Aantallen doelmatigheidsinitiatieven

In het kader van deze rapportage zijn de waterschappen gevraagd de belangrijkste doelmatigheidstrajecten te benoemen die zij in 2013 hebben afgerond, waarbij een waterschap maximaal vijf trajecten kon vermelden. In totaal hebben de 21 waterschappen die deze vraag hebben beantwoord 80 trajecten genoemd, wat neerkomt op gemiddeld 3,7 per waterschap. De volgende figuur laat de verdeling over de waterschappen zien. Als nuancering geldt dat het aantal projecten niet maatgevend is voor de omvang van de besparingen. Immers, met één omvangrijk project kan soms meer worden bespaard dan met meerdere kleine projecten.

In Waves is een document opgenomen waarin alle door de waterschappen aangeleverde initiatieven met een standaardbeschrijving zijn weergegeven. Hierbij worden het doel en de inhoud van het initiatief beschreven en wordt ingegaan op het financieel resultaat daarvan. Waterschappen kunnen deze beschrijvingen als inspiratiebron voor eigen trajecten hanteren en bij de betreffende waterschappen om nadere informatie vragen. Door dit gehele hoofdstuk heen zijn beschrijvingen van praktijkvoorbeelden opgenomen die aan de aangeleverde beschrijvingen zijn ontleend. Ook deze voorbeelden dienen ter inspiratie.

Samenwerking in de afvalwaterketen

In *Waterschapspeil* is weergegeven op welke onderwerpen de 80 door de waterschappen aangeleverde doelmatigheidsinitiatieven betrekking hebben. Daaruit blijkt dat bijna de helft van de initiatieven op het terrein van het onderwerp uit het BAW ligt dat de meeste doelmatigheidswinst moet genereren,

de (afval)waterketen. Van deze initiatieven betreft het overgrote deel een vorm van samenwerking met gemeenten, veelal op het terrein van de afstemming van de rioleringstaak op de afvalwaterzuiveringstaak. In *Waterschapspeil* is een landelijk beeld van de voortgang van de samenwerking tussen waterschappen en gemeenten gegeven. In de vorige editie van *Waterschapsspiegel* werd ook een regionaal beeld van deze voortgang gepresenteerd. Omdat de door de minister van I&M ingestelde, externe Visitatiecommissie Waterketen onder leiding van oud-minister Karla Peijs een dergelijk regionaal beeld heeft gemaakt, gebeurt dat in deze rapportage niet.

HERINRICHTING BUITENDIENST (WATERSCHAP SCHELDESTROMEN)

Op basis van het uitgangspunt om minder onderhoudswerkzaamheden door eigen personeel te laten uitvoeren en meer uit te besteden heeft waterschap Scheldestromen zijn buitendienst opnieuw ingericht. Er zijn minder eigen onderhoudsmedewerkers nodig. Via een 60⁺-maatregel zijn medewerkers geïnteresseerd om eerder te stoppen met werken. De herinrichting levert het waterschap een besparing van 750.000 euro per jaar op.

De waterschappen kunnen bij het vormgeven van hun samenwerking in de waterketen gebruik maken van de ondersteuning die de Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten samen bieden. Hun landelijke kernteam 'Samenwerking in de Waterketen' organiseert onder andere bijeenkomsten waarin de samenwerkingsregio's elkaar ontmoeten en kennis en ervaringen kunnen uitwisselen en beheert een website waarop veel informatie over de samenwerking te vinden is (www.samenwerkenaanwater.nl). Een nieuw instrument dat in 2013 aan de waterschappen en gemeenten is aangeboden is de ´regiorapportage´, met gegevens uit de Benchmark rioleringszorg en de Bedrijfsvergelijking zuiveringsbeheer. Tot slot zijn er de 'kenniscoaches', die op verzoek regio's kunnen ondersteunen bij het vinden van een oplossing voor vraagstukken die samenwerkende partijen hebben (zie www.riool.net voor meer informatie).

Samenwerking op het gebied van belastingheffing

Voor het heffen en invorderen van hun belastingen hebben de waterschappen in de meeste regio´s samen een uitvoeringsorganisatie opgericht. In enkele gebieden heeft een waterschap er echter voor gekozen niet met andere waterschappen, maar juist met gemeenten een samenwerkingsverband in het leven te roepen. Door deze ontwikkeling worden de belastingen van de 23 waterschappen inmiddels vanuit 14 samenwerkingsverbanden opgelegd en ingevorderd. De samenwerking leidt niet alleen tot een verlaging van de uitvoeringskosten, maar ook tot vermindering van de kwetsbaarheid en een betere dienstverlening.

Mede door de samenwerking bij de heffing en invordering van de waterschapsbelastingen zijn de perceptiekosten in de afgelopen jaren gedaald. In 2013 bedroegen de gemiddelde perceptiekosten 4.4%, terwijl die in 2011 nog 5.0%, in 2009 nog 5,4% en in 2007 nog 6,3% waren. In het hoofdstuk Financiën zijn op pagina 49 de perceptiekosten van de individuele waterschappen weergegeven.

Over het algemeen kunnen de samenwerkingsverbanden met name schaalvoordelen halen als zij werkzaamheden voor meer gemeenten gaan verrichten. Daarom is dit jaar voor het eerst ook in beeld gebracht hoe het aantal gemeenten waarvoor de samenwerkingsverbanden van de waterschappen taken uitvoeren, zich ontwikkelt. Hierbij moet wel worden bedacht dat er in ons land ook samenwerkingsverbanden zijn waaraan alleen gemeenten deelnemen, waardoor het niet voor alle gemeenten interessant is aan te haken bij de samenwerkingsverbanden van de waterschappen.

Als eerste is gekeken naar het aantal gemeenten waarmee ten aanzien van het kwijtschelden van belastingen wordt samengewerkt. Uit de tabel hieronder blijkt dat voor de organisaties die voor beide jaren gegevens hebben aangeleverd geldt dat het aantal gemeenten is gestegen van 125 in 2011 naar 155 in 2013. Het totaal aantal gemeenten waarmee er in 2013 een samenwerking was, bedroeg 201.

Samenwerkingsverband	Aantal gemeenten	
	2011	2013
Hefpunt	32	30
Locosensus/Tricijn	19	23
Rivierenland	16	14
De Stichtse Rijnlanden	1	15
Hollands Noorderkwartier	32	32
Waternet	5	5
Gouwe-Rijnland	6	8
DE RBG	0	2
SVHW	-	0
SaBeWa Zeeland	0	13
West-Brabant	-	22
De Dommel	9	3
Oost-Brabant	5	23
BSGW	-	11
Totaal van de organisaties die voor beide jaren gegevens hebben aangeleverd	**125**	**155**

Aantal gemeenten waarmee belastingsamenwerking waterschappen samenwerkt bij kwijtschelding belastingen

ENERGIEFABRIEK ECHTEN (WATERSCHAP REEST EN WIEDEN)

In Echten heeft waterschap Reest en Wieden in mei 2013 een Energiefabriek in gebruik genomen. Op deze installatie wordt het ontwaterde slib van alle zuiveringsinstallaties van het waterschap vergist, waarmee een aanzienlijke hoeveelheid elektriciteit wordt opgewekt. Het gaat om een innovatief concept waarbij het slib op twee temperatuur niveau's wordt vergist. Tegelijk wordt fosfaat uit het zuiveringsslib verwijderd, zodat verstoppingsproblemen door struvietafzetting worden voorkomen. Met de fosfaatterugwinning wordt invulling gegeven aan de gedachte dat nuttige stoffen zoveel mogelijk moeten worden teruggewonnen. Bij het vergisten van het slib wordt een aanzienlijke volumereductie bereikt, zodat de hoeveelheid slib die uiteindelijk moet worden afgevoerd afneemt en de kosten van de eindverwerking minder worden. In totaal levert dit het waterschap een besparing van ca. 500.000 euro per jaar op.

Als tweede is in beeld gebracht met hoeveel gemeenten de belastingkantoren integraal op het gebied van de heffing en invordering samenwerken. De volgende tabel geeft aan dat dit totaal is gestegen van 21 in 2011 naar 36 in 2013, waarbij geldt dat dit de totalen zijn voor de organisaties die voor alle jaren informatie hebben aangeleverd. In totaal werd in 2013 met 81 gemeenten samengewerkt.

Samenwerkingsverband	Aantal gemeenten	
	2011	2013
Hefpunt	0	0
Locosensus/Tricijn	0	3
Rivierenland	7	10
De Stichtse Rijnlanden	0	2
Hollands Noorderkwartier	2	0
Waternet	1	1
Gouwe-Rijnland	6	4
De RBG	0	2
SVHW	-	26
SaBeWa Zeeland	0	8
West-Brabant	-	8
De Dommel	0	0
Oost-Brabant	5	6
BSGW	-	11
Totaal van de organisaties die voor beide jaren gegevens hebben aangeleverd	**21**	**36**

Aantal gemeenten waarvoor belastingsamenwerking waterschappen samenwerkt volledige belastingheffing uitvoert

Als laatste is gevraagd voor hoeveel gemeenten het samenwerkingsverband de taxaties voor de Wet waardering onroerende zaken (WOZ) onroerende zaken uitvoert[1]. Uit de tabel hieronder blijkt dat ook op dit aspect een behoorlijke intensivering van de samenwerking heeft plaatsgevonden: voor de samenwerkings-verbanden die voor beide jaren gegevens hebben aangeleverd geldt dat het aantal gemeenten waarvoor de taxaties worden uitgevoerd is gestegen van 19 in 2011 tot 37 in 2013. Het totaal aantal gemeenten waarvoor in 2013 is getaxeerd, bedroeg 81.

Samenwerkingsverband	Aantal gemeenten	
	2011	2013
Hefpunt	0	0
Locosensus/Tricijn	0	3
Rivierenland	7	10
De Stichtse Rijnlanden	0	0
Hollands Noorderkwartier	1	0
Waternet	0	0
Gouwe-Rijnland	6	8
De RBG	0	2
SVHW	-	26
SaBeWa Zeeland	0	8
West-Brabant	-	7
De Dommel	0	0
Oost-Brabant	5	6
BSGW	-	11
Totaal van de organisaties die voor beide jaren gegevens hebben aangeleverd	**19**	**37**

Aantal gemeenten waarvoor belastingsamenwerking waterschappen taxaties voor Wet WOZ uitvoert

Samenwerking waterschappen en Rijkswaterstaat

Als de twee grote beheerders van de watersystemen in ons land hebben de waterschappen en Rijkswaterstaat veel mogelijkheden om bij de uitvoering via samenwerking efficiencywinst te boeken. Op de volgende terreinen is deze samenwerking in de afgelopen jaren al geïnitieerd:

- Professionalisering van de leidraden normeringen voor het toetsen van waterkeringen, crisisbeheersing, informatievoorziening, inkoop;
- Aanbesteden;
- Vergunningverlening;
- Handhaving, personele mobiliteit en overdracht van waterkeringen en wateren.

1 De waarde van panden die aldus wordt vastgesteld wordt gebruikt voor andere de onroerendezaakbelasting van de gemeenten, de watersysteemheffing van de waterschappen en het eigenwoningforfait van de Rijksbelastingdienst. De waardering is formeel een taak van de gemeenten.

Om de samenwerking in de regio te faciliteren hebben Rijkswaterstaat en de Unie de werkgroep 'Slim Samenwerken' ingesteld. Een van de initiatieven van de werkgroep is het organiseren van bijeenkomsten waar de directeuren van de waterschappen en van de regionale directies van Rijkswaterstaat elkaar ontmoeten, elkaar beter leren kennen en inspiratie opdoen om de samenwerking in de regio verder handen en voeten te geven.

Vervolgens kan dan regionaal verder worden verkend welke samenwerkingsmogelijkheden er daar zijn. In potentie liggen hier substantiële (financiële) voordelen, maar de ervaring heeft inmiddels geleerd dat het behalen hiervan aandacht en tijd vraagt. De samenwerking kan langs een aantal sporen verlopen; verminderen van kwetsbaarheid, kostenreductie, kennis delen maar ook kwaliteitsverbetering.

TOEPASSING ASSET MANAGEMENT BIJ BOEZEMGEMAAL SPAARNDAM (HOOGHEEMRAADSCHAP VAN RIJNLAND)

Het boezemgemaal Spaarndam is een belangrijk en groot uitwateringsgemaal van het hoogheemraadschap van Rijnland. Omdat de aandrijving van het boezemgemaal door het destijds gekozen concept complex en storingsgevoelig was, vormde dit een risico voor de bemaling van de boezem. Verder vroeg de complexe aandrijving om specialistische kennis van het personeel en ook dit aspect maakte het gemaal tot een kwetsbaar object.
Rijnland stond voor de keuze om het gemaal te renoveren of een nieuw gemaal te bouwen. Met behulp van asset management is een studie verricht naar de bedrijfseconomische aspecten en risico's op het gebied van water-systeemeisen van beide opties. Op voorhand was het beeld dat de optie van renovatie een aantal risico's in zich had, die voornamelijk werden veroorzaakt door de complexiteit van de installatie. De overheersende gedachte was dat er nieuwbouw zou moeten plaatsvinden, die 30 miljoen euro zou kosten. In de studie kwam echter naar voren dat door het nemen van een aantal personele en technische voorzorgsmaatregelen, zoals het op voorraad houden van een aantal cruciale onderdelen, de huidige beschikbaarheid en de betrouwbaarheid van boezemgemaal Spaarndam kon worden gecontinueerd. Na een zorgvuldige afweging is geconcludeerd dat renovatie voordelen heeft boven nieuwbouw. De kosten voor renovatie zijn geraamd op 3 miljoen euro. Dankzij asset management heeft Rijnland 27 miljoen euro bespaard.

STRUVIETVERWIJDERING UIT AFVALWATER (HOOGHEEMRAADSCHAP AMSTEL, GOOI EN VECHT)

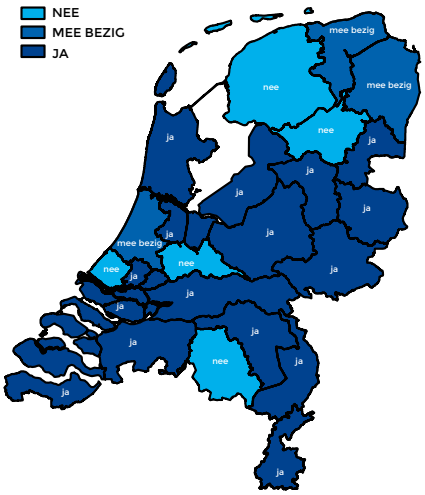
Op de rioolzuiveringsinstallatie Amsterdam West is een struvietinstallatie geïnstalleerd, waarmee met name in de slibontwatering struviet wordt teruggewonnen. Struviet is een kostbare en steeds schaarser wordende grondstof. De verwijdering van deze fosfaten uit het uitgegiste slib beïnvloedt de ontwateringseigenschappen van het slib positief. Dit resulteert in een verminderd polymerengebruik en een lagere slibafzet. Doordat het water dat bij de ontwatering vrij komt minder fosfaat bevat, wordt ook bij de zuivering van dit water bespaard. Daar hoeft dan immers minder fosfaat te worden verwijderd en dus kan de metaalzoutdosering lager zijn. De kosten van zowel de slibafzet als de zuivering van afvalwater gaan dus omlaag. In totaliteit is er sprake van een besparing van ca. 400.000 euro per jaar.

In *Waterschapspeil* is ten aanzien van een groot aantal onderwerpen een landelijk beeld gegeven van de mate van samenwerking en van de ontwikkeling daarin in het jaar 2013. Daaruit blijkt dat er vooral op de onderwerpen 'Hoogwaterbeschermingsprogramma' (nHWBP) en 'Vergunningverlening en handhaving' intensivering van de samenwerking heeft plaatsgevonden. Met als nuancering dat het niet hebben van samenwerkingsafspraken ook kan betekenen dat na gedegen onderzoek is gebleken dat samenwerking geen toegevoegde waarde heeft, is ook als conclusie getrokken dat er vooral op processen die als ondersteunend kunnen worden betiteld nog ruimte voor nadere samenwerkingsafspraken lijkt. Het gaat hier vooral om de onderwerpen 'ICT', 'inkopen en aanbesteden', 'uitwisseling van personeel', 'opleidingen' en 'onderwijsinstellingen'.

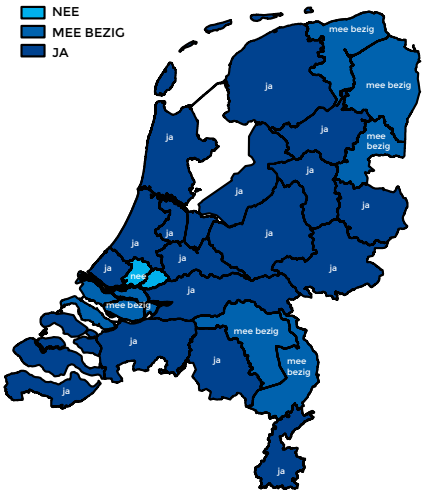
Het onder deze rapportage liggende datasysteem Waves biedt de mogelijkheid om op de diverse samenwerkingsonderwerpen in te zoomen en in beeld te brengen in welke mate de individuele waterschappen de samenwerking met Rijkswaterstaat eind 2013 reeds hadden vormgegeven. De volgende figuren zijn hiervan vier voorbeelden. Waves biedt de mogelijkheid dit inzicht ook voor de volgende onderwerpen te geven:

- Overdracht waterkeringen;
- Beheer en onderhoud primaire keringen;
- Overig beheer en onderhoud;
- ICT;
- Inkopen en aanbesteden;
- Kennisontwikkeling en onderzoek;
- Uitwisseling personeel;
- Opleidingen;
- Onderwijsinstellingen.

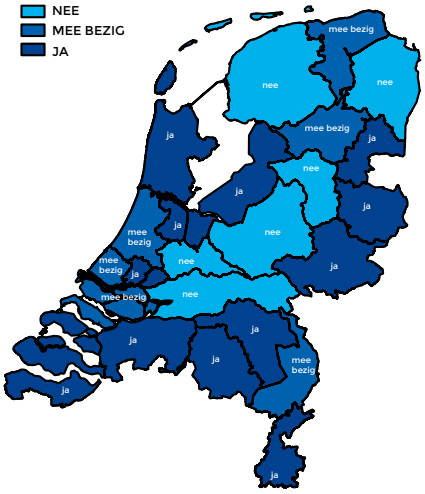
Afspraken samenwerking voor de uitvoering van het nHWBP (2013)

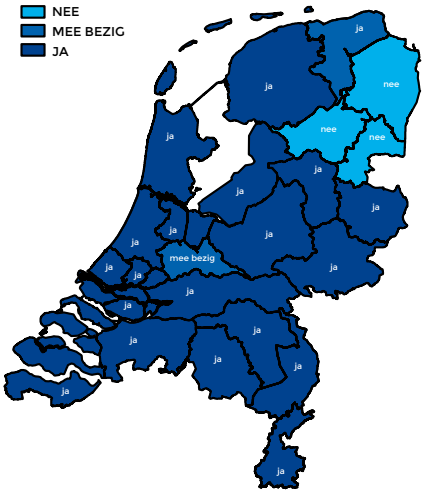
Samenwerking crisisbeheersing (oefeningen/ opleidingen) (2013)

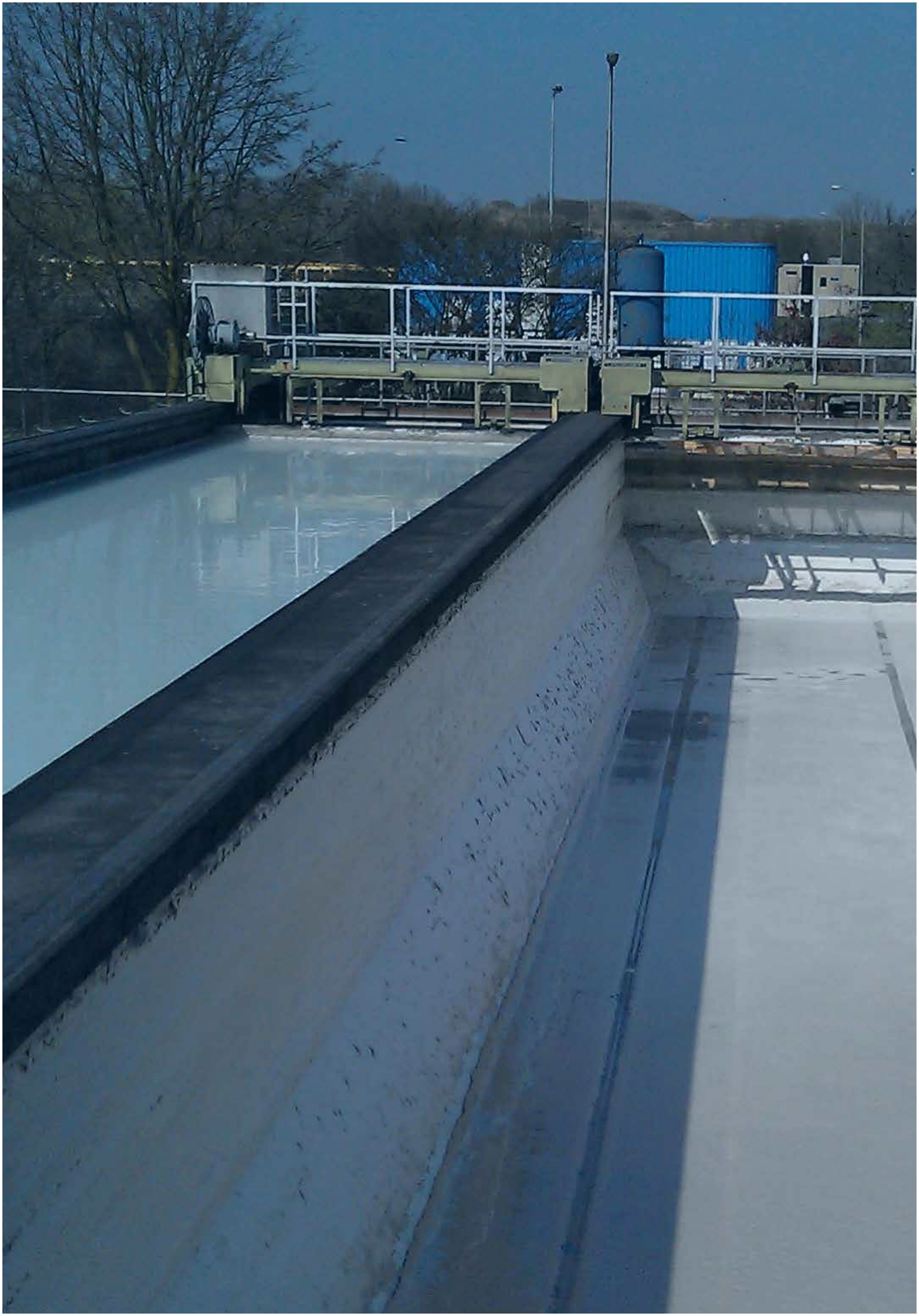

Samenwerking meetnetten (2013)

Samenwerking vergunningverlening en handhaving (2013)

6. FINANCIËN

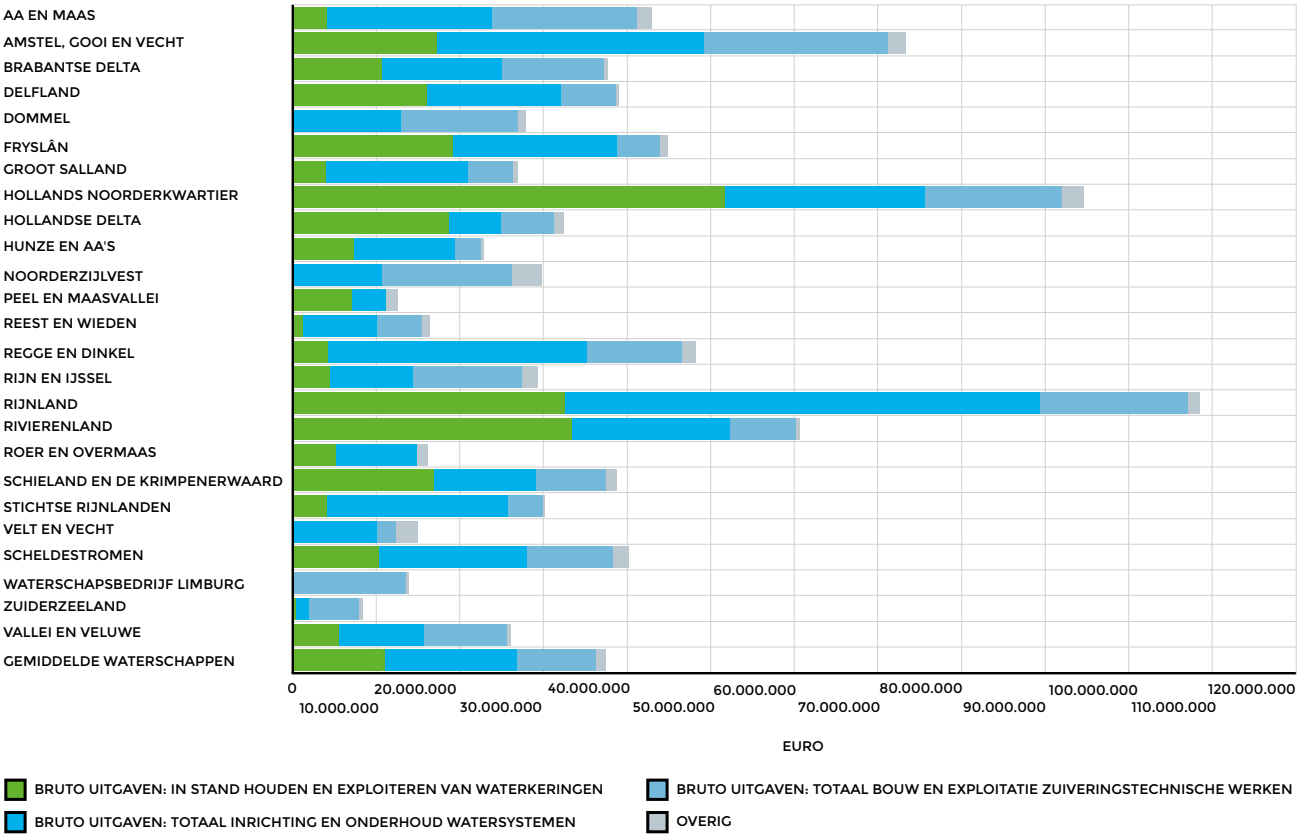
In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de financiën van de waterschappen. Dit inzicht richt zich op de gerealiseerde investeringen, de kostenopbouw en de vermogenspositie van de waterschappen. Daarnaast wordt de omvang van kwijtschelding en oninbaar gerelateerd aan de geraamde belastingopbrengsten. Ook wordt inzicht gegeven in de kosten van de belastingheffing; de perceptiekosten.

Investeringen
In 2013 hebben de waterschappen bijna 1 miljard euro geïnvesteerd. De verdeling naar taken van de totale investeringen in 2009, 2011 en 2013 was:

Taak	2009	2011	2013
Waterveiligheid	26%	23%	28%
Watersysteembeheer	33%	37%	41%
Zuivering van afvalwater	30%	31%	24%
Overige investeringen	11%	9%	7%
Totaal investeringsvolume (x 1 mln €)	**1.093**	**986**	**960**

Wanneer we de verdeling in de jaren 2013 ten opzichte van 2011 vergelijken zien we dat het aandeel van afvalwaterzuivering afneemt en de investeringen voor waterveiligheid en watersystemen toenemen. Het grootste deel van de investeringen in waterveiligheid wordt gevormd door uitgaven voor de versterking van waterkeringen die onderdeel zijn van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Tot 2011 was het Rijk verantwoordelijk voor de volledige financiering van het HWBP. De waterschappen nemen in de periode 2011 t/m 2013 jaarlijks een bedrag van 81 miljoen euro voor eigen rekening. Dit bedrag wordt zowel in 2014 als 2015 verhoogd met 50 miljoen euro tot 131 miljoen euro respectievelijk 181 miljoen euro. Met ingang van 2016 wordt het bedrag jaarlijks geïndexeerd.

Bruto-investeringsuitgaven (2013) [euro per waterschap]

In onderstaande figuur zijn de gegevens over de investeringen van de individuele waterschappen opgenomen. Het gaat om de bruto investeringsuitgaven, dus voor aftrek van eventuele bijdragen van derden (waaronder subsidies). Waterschappen realiseren over het algemeen niet alle investeringsuitgaven die zij begroten. Door de jaren heen wordt gemiddeld ruim 80% van de in de begroting opgenomen investeringsuitgaven gerealiseerd.

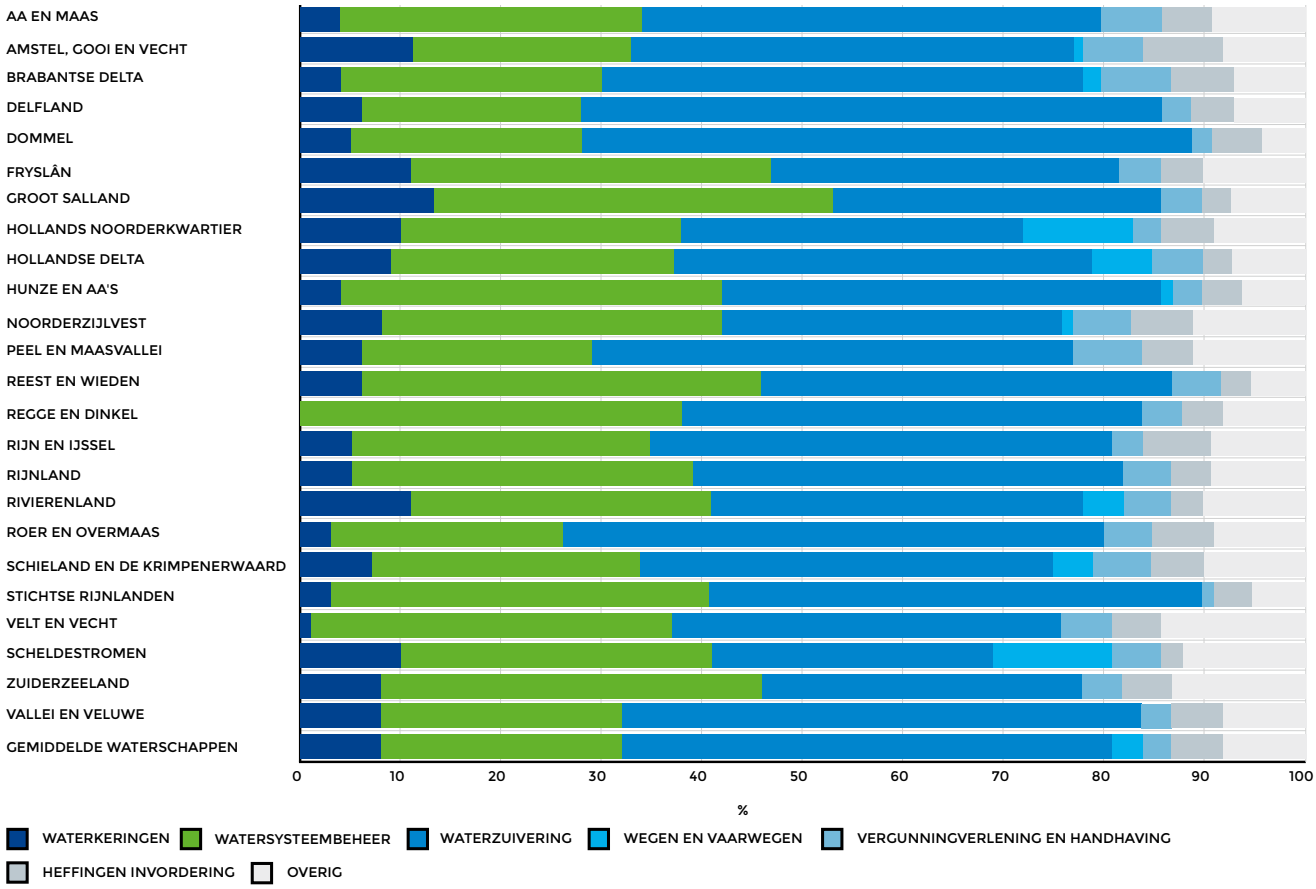
Waterschap	2011	2012	2013
Aa en Maas	67	60	90
Amstel, Gooi en Vecht	91	92	89
Brabantse Delta	56	58	71
Delfland	48	95	70
Dommel	75	52	43
Fryslân	83	100	99
Groot Salland	67	77	85
Hollands Noorderkwartier	94	88	91
Hollandse Delta	73	60	60
Hunze en Aa's	100	100	109
Noorderzijlvest	96	100	85
Peel en Maasvallei	60	60	75
Reest en Wieden	94	-	75
Regge en Dinkel	86	81	100
Rijn en IJssel	80	90	98
Rijnland	84	103	101
Rivierenland	77	100	87
Roer en Overmaas	100	99	100
Scheldestromen	82	61	95
Schieland en de Krimpenerwaard	73	90	78
Stichtse Rijnlanden	87	97	99
Vallei en Veluwe	83	62	31
Velt en Vecht	-	65	-
Zuiderzeeland	40	50	61
Waterschapsbedrijf Limburg	71	63	44
Gemiddelde	**77,8**	**79,3**	**80,7**

Realisatiepercentage investeringsuitgaven 2011, 2012 en 2013

Exploitatiekosten

De jaarlijkse rente en afschrijvingen van investeringen maken met de operationele kosten deel uit van de totale exploitatie-kosten van waterschappen. Wanneer deze kosten worden gepresenteerd op basis van de zogenoemde beleidsvelden, ontstaat inzicht in de accenten die de verschillende water schappen leggen bij de uitvoering van hun takenpakket. De volgende figuur geeft de verdeling van de netto kosten over de beleidsvelden weer (realisatie 2013). Uit de figuur blijkt dat de waterschappen het grootste deel van hun kosten maken voor zuivering van afvalwater (44%) en het watersysteembeheer (29%).

Exploitatiekosten naar beleidsvelden (realisatie 2013)

In de volgende tabel wordt de ontwikkeling van de beleidsvelden over de jaren 2009, 2011 en 2013 zichtbaar gemaakt. Ook hier zien we bij zuivering een afname. De toename bij waterkeringen wordt verklaard door de bijdrage die de waterschappen sinds 2011 leveren aan het HWBP.

Beleidsveld	2009	2011	2013
Waterkeringen	5	6	8
Watersysteembeheer	27	28	29
Waterzuivering	47	46	44
Wegen en vaarwegen	2	2	2
Vergunningverlening en handhaving	5	4	4
Heffing en invordering	5	5	5
Overig	9	9	8

Ontwikkeling beleidsvelden 2009, 2011 en 2013 in %

Financiële positie

Waterschappen hebben net als iedere andere organisatie een bepaalde buffer nodig in de vorm van reserves om onverwachte financiële tegenvallers te kunnen opvangen. Als deze buffer onvoldoende is, leiden onvoorziene tegenvallers tot een situatie waarin de schulden groter worden dan de bezittingen. Dan zijn er tijdelijk extra verhoogde belastingtarieven nodig om de schulden weer in evenwicht te brengen met de waarde van de bezittingen.

Uit de tabel die aangeeft op welke wijze de waterschappen in de periode 2009-2013 hun activa hebben gefinancierd, blijkt de omvang van de reserves van de waterschappen. De cijfers laten zien dat de waterschappen een groot beroep doen op de geld- en kapitaalmarkt en daarmee relatief geringe reserves hebben. Ook laat de tabel laat zien dat de omvang van het eigen vermogen (reserves) jaarlijks afneemt.

Eigen en vreemd vermogen waterschappen o.b.v. jaarrekeningen 2009, 2011 en 2013 (bedragen x 1 miljoen euro)

Jaar	2009	2011	2013
Eigen vermogen	929	870	757
-waarvan algemene reserves	300	351	249
-waarvan bestemmingsreserves	683	516	438
-waarvan resultaat jaarrekening	-54	3	70
Vreemd vermogen	6.520	7.235	7.716
-waarvan voorzieningen	241	171	146
-waarvan vaste schuld	5.361	5.945	6.088
-waarvan overig vreemd vermogen	918	1.119	1.482
Totale vermogen	7.449	8.105	8.473
Aandeel eigen vermogen	**12%**	**11%**	**9%**

Bron: Gegevens 2009 en 2011 zijn afkomstig van het CBS en bewerkt voor deze publicatie. Gegevens 2013 zijn verzameld door de Unie van Waterschappen.

De tabel Geldleningen geeft een aantal gegevens omtrent geldleningen van de waterschappen weer, waaronder gemiddelde looptijd en rentepercentage van opgenomen langlopende leningen. De gemiddelde looptijd van langlopende geldleningen bedraagt 14 jaren. De waarnemingen lopen uiteen van 4 tot 24 jaren. Het gemiddelde rentepercentage van langlopende leningen komt in 2013 uit op 4%. .

Waterschap	Gemiddelde looptijd in jaren opgenomen langlopende geldleningen	Rente-percentage van opgenomen langlopende geldleningen [%]	Bedrag aan vaste leningen waarvan renteherziening heeft plaatsgevonden [euro]	Bedrag aan aflossingen op vaste leningen [euro]
Aa en Maas	19	5,19	0	21.205.367
Amstel, Gooi en Vecht	18	4,53	0	39.734.446
Brabantse Delta	14	3,82	27.000.000	30.988.102
Delfland	24	4,10	59.941.000	25.000.000
Dommel	11	3,85	0	11.733.063
Fryslân	10	3,69	0	33.754.263
Groot Salland	14	3,77	0	19.983.000
Hollands Noorderkwartier	18	4,73	25.500.000	51.204.838
Hollandse Delta	8	5,04	0	11.893.000
Hunze en Aa's	20	4,64	0	20.531.170
Noorderzijlvest	14	3,75	73.000.000	51.676.000
Peel en Maasvallei	24	3,7	0	1.350.756
Reest en Wieden	6	3,05	0	13.400.930
Regge en Dinkel	12	3,86	0	28.825.403
Rijn en IJssel	8	3,5	0	19.436.456
Rijnland	4	2,92	0	34.799.000
Rivierenland	12	4,47	20.000.000	26.012.000
Roer en Overmaas	10	4,74	16.320.000	5.643.000
Schieland en de Krimpenerwaard	11	4,21	0	12.519.939
Stichtse Rijnlanden	22	4,5	15.000.000	13.363.000
Velt en Vecht	21	4,89	0	7.736.042
Scheldestromen	12	3,08	0	17.268.901
Waterschapsbedrijf Limburg	19	4,25	0	19.159.000
Zuiderzeeland	9	5	0	8.957.915
Vallei en Veluwe	14	4,14	0	66.788.356
Totaal gemiddeld	**14**	**4,14**	**236.761.000**	**592.963.947**

Geldleningen

Weerstandsvermogen

In onderstaande tabel is de weerstandscapaciteit per waterschap weergegeven. Bij 88% van de waterschappen is de hoogte van de minimaal gewenste weerstandscapaciteit vastgesteld.

De totale gewenste weerstandscapaciteit van alle waterschappen bedroeg in 2013 135 miljoen euro, met een gemiddelde van 6,1 miljoen euro per waterschap.

Waterschap	Omvang weerstands-capaciteit [euro]
Aa en Maas	15340179
Amstel, Gooi en Vecht	5250000
Brabantse Delta	6468000
Delfland	8100000
Dommel	5200000
Fryslân	5000000
Groot Salland	5000000
Hollands Noorderkwartier	23750000
Hollandse Delta	2120000
Hunze en Aa's	3762000
Noorderzijlvest	4602000
Peel en Maasvallei	2580000
Reest en Wieden	1393990
Regge en Dinkel	5578000
Rijn en IJssel	2350000
Rijnland	8100000
Rivierenland	7600000
Roer en Overmaas	1327500
Scheldestromen	-
Schieland en de Krimpenerwaard	5000000
Stichtse Rijnlanden	12350000
Vallei en Veluwe	3908000
Velt en Vecht	2860216
Zuiderzeeland	20000000
Waterschapsbedrijf Limburg	2700000
Totaal	**160339885**

Kwijtschelding en oninbaar

De omvang van de opgelegde belastingen die zijn kwijtgescholden en oninbaar zijn verklaard, worden uitgedrukt als een percentage van de begrote belastingopbrengsten in de jaren 2009, 2011 en 2013. Het kwijtgescholden bedrag in 2013 is ten opzichte van 2011 met 0,5% van de totale belastingopbrengst van de waterschappen toegenomen. Het totale bedrag aan oninbare belastingen ligt 0,2% lager dan in 2011. De waterschappen in West-Nederland met de grote steden als Amsterdam, Rotterdam en Den Haag hebben het hoogste aandeel kwijtschelding. De twee waterschappen met het laagste aandeel kwijtschelding zijn die waterschappen die de 95%-norm hanteren. Volgens deze norm komt men niet eerder in aanmerking voor kwijtschelding dan wanneer het inkomen minder dan 95% van het bijstandsniveau bedraagt.

Organisatie	Kwijtschelding in % begrote belasting-opbrengst			Oninbaar in % begrote belastingopbrengst		
	2009	2011	2013	2009	2011	2013
Aa en Maas	1,6%	1,6%	1,7%	0,0%	0,2%	0,0%
Amstel, Gooi en Vecht	6,4%	6,7%	7,0%	1,2%	1,2%	1,0%
Brabantse Delta	1,8%	2,0%	2,0%	0,5%	0,9%	0,5%
Delfland	6,2%	5,2%	6,8%	1,8%	1,5%	1,3%
Dommel	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,2%	0,2%
Fryslân	1,8%	1,8%	2,1%	0,4%	0,9%	0,4%
Groot Salland	1,6%	0,8%	1,9%	0,1%	1,6%	0,2%
Hollands Noorderkwartier	2,2%	2,2%	2,4%	0,4%	1,8%	0,5%
Hollandse Delta	3,8%	3,8%	4,5%	0,8%	1,1%	1,0%
Hunze en Aa's	2,0%	2,0%	2,4%	0,0%	0,0%	0,8%
Noorderzijlvest	3,2%	2,8%	3,1%	0,1%	0,5%	0,4%
Peel en Maasvallei	0,5%	1,7%	1,9%	1,1%	0,5%	0,5%
Reest en Wieden	2,0%	1,9%	2,0%	0,0%	0,1%	0,1%
Regge en Dinkel	0,7%	0,4%	1,0%	0,2%	0,4%	0,2%
Rijn en IJssel	0,0%	0,1%	0,9%	0,0%	0,4%	0,5%
Rijnland	2,7%	2,8%	3,1%	0,5%	0,4%	0,4%
Rivierenland	1,8%	2,0%	2,4%	0,3%	0,3%	0,5%
Roer en Overmaas	2,0%	2,9%	3,1%	0,5%	0,5%	0,4%
Schieland en de Krimpenerwaard	4,7%	4,4%	5,4%	1,4%	0,9%	0,9%
Stichtse Rijnlanden	2,7%	3,1%	3,4%	0,1%	0,1%	0,1%
Velt en Vecht	1,9%	2,1%	2,1%	0,0%	0,8%	0,2%
Scheldestromen	2,2%	1,4%	1,5%	0,4%	0,2%	0,4%
Zuiderzeeland	2,2%	2,5%	2,3%	0,1%	0,6%	0,9%
Vallei en Veluwe	1,1%	1,2%	1,6%	0,3%	1,2%	0,4%
Totaal waterschappen	**2,8%**	**2,6%**	**3,1%**	**0,5%**	**0,8%**	**0,6%**

Kwijtschelding en oninbaar als percentage van de bruto begrote belastingopbrengst in 2009, 2011 en 2013.

Perceptiekosten

De samenwerking van waterschappen en gemeenten heeft onder andere als doel de kosten van het opleggen en innen van de waterschapsbelastingen te verlagen. Om na te gaan hoe deze zogenaamde perceptiekosten zich hebben ontwikkeld, worden deze in tabel 7.6.1 uitgedrukt als een percentage van de begrote belastingopbrengst. De gemiddelde perceptiekosten bedroegen in 2013 4,4%. Dat is iets lager dan in 2012.

Ook zijn de perceptiekosten 2013 uitgedrukt per aanslagregel van de waterschappen die deel hebben genomen aan 'Vensters voor Bedrijfsvoering'. De gemiddelde perceptiekosten per aanslagregel komen uit op 4,11 euro. De waarnemingen lopen uiteen van 2,28 euro tot 6,04 euro per aanslagregel.

Perceptiekosten (2011, 2013) [%]

Organisatie	2011	2013
Aa en Maas	5,6	4,8
Amstel, Gooi en Vecht	6,5	7
Brabantse Delta	6,5	6
Delfland	3,9	3,4
Dommel	5,2	5,2
Fryslân	3,6	3,6
Groot Salland	4,6	3,2
Hollands Noorderkwartier	6	4,5
Hollandse Delta	3,8	3,1
Hunze en Aa's	4	4
Noorderzijlvest	5,6	5,8
Peel en Maasvallei	5,3	4,2
Reest en Wieden	4,5	2,4
Regge en Dinkel	6,8	4,2
Rijn en IJssel	7,1	6,2
Rijnland	4,5	3,7
Rivierenland	2,8	3,1
Roer en Overmaas	6,6	5,7
Schieland en de Krimpenerwaard	4,7	4,6
Stichtse Rijnlanden	3,7	3,9
Velt en Vecht	3,5	5,3
Scheldestromen	3	2,9
Zuiderzeeland	4,5	4,6
Vallei en Veluwe	7	4,7
Gemiddelde	**5,0%**	**4,4%**

Bron aantal aanslagregels: Vensters voor Bedrijfsvoering, ICTU

7. DIENSTVERLENING

Alle waterschapstaken zijn diensten aan de samenleving. Veel van deze diensten voeren de waterschappen uit in samenwerking met belanghebbenden. Of het nu om een bewonersvereniging gaat die meepraat over een nieuwe waterberging, of een individu die een steiger wil aanleggen. Daarom is het voor de waterschappen van groot belang om een goed inzicht te hebben in de mening die belanghebbenden over hen hebben. Daarmee kunnen ze hun dienstverlening verder verbeteren.

De waterschappen streven ernaar om vanaf 2015 te werken volgens de 'Visie op dienstverlening' die in 2011 is opgesteld, en met de 'Waterschapsservicenormen'. Eén van de eerste resultaten van de visie is de ontwikkeling van een set gezamenlijke servicenormen waarmee de dienstverlening wordt geoptimaliseerd.

De omgevingsvergunning

Door de invoering van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) zijn 26 vergunningen ondergebracht in één vergunning: de omgevingsvergunning. De Wabo zorgt zo voor een betere en snellere dienstverlening van de overheid aan burgers en bedrijven. Door integrale vergunningverlening en handhaving ontstaat een doelmatige manier van werken. Daarnaast levert de omgevingsvergunning naar verwachting een flinke besparing op voor burgers en bedrijven.

Vergunningen voor indirecte lozingen (lozingen op het riool) vallen ook binnen de omgevingsvergunning (als afvalwater paragraaf in het milieudeel van de vergunning afgegeven door gemeenten of provincies). Waterschappen houden een adviesrecht voor alle indirecte lozingen en hebben ook de mogelijkheid om toezicht uit te oefenen. Als sprake is van belemmering van de doelmatige werking van de afvalwaterzuivering of overschrijding van de kwaliteitseisen voor het ontvangend oppervlaktewater, is het advies van een waterschap zelfs bindend. Het Wabo bevoegd gezag mag bij een bindend advies alleen gemotiveerd van het advies afwijken als niet voldaan wordt aan de andere toetsingsgronden uit de Wabo.

De Watervergunning

Voor handelingen in het watersysteem die niet onder algemene regels vallen, is een watervergunning nodig. Denk hierbij aan het lozen van afvalwater op oppervlaktewater, het onttrekken van grondwater of het bouwen van een steiger. In de watervergunning worden voorschriften gesteld om het watersysteem te beschermen. In circa 80% van de gevallen is sprake van een zogenaamde 'enkelvoudige Waterwetvergunning'. Dit betekent dat er weinig samenloop is met bijvoorbeeld andere waterbeheerders of samenloop buiten de Waterwet (met milieu/natuur/ruimtelijke ordening).

De figuur geeft aan welk percentage van de ontvangen vergunningaanvragen in het kader van de Waterwet en de keur binnen de geldende termijn is afgehandeld. Hieruit blijkt dat gemiddeld 92% van de vergunningen tijdig worden afgedaan; een stijging van ten opzichte van 2011 toen 87% tijdig werd afgewikkeld.

In 2013 hebben de waterschappen op basis van de Wabo in totaal 796 adviezen inzake indirecte lozingen afgegeven. Per waterschap zijn dat gemiddeld 33 adviezen met een spreiding van 0 tot 121. Daarnaast zijn in totaal door de waterschappen aan de gemeenten en provincies (als bevoegd gezag) 74 handhavingsverzoeken inzake de indirecte lozingen gedaan, waarvan de gemeenten en provincies 5% naast zich neer hebben gelegd. De waterschappen voeren toezichts- en handhavingsinspecties uit in het kader van de Waterwet (inclusief Keur). In 2013 is het aantal inspecties met ruim 1.300 toegenomen tot 46.213.

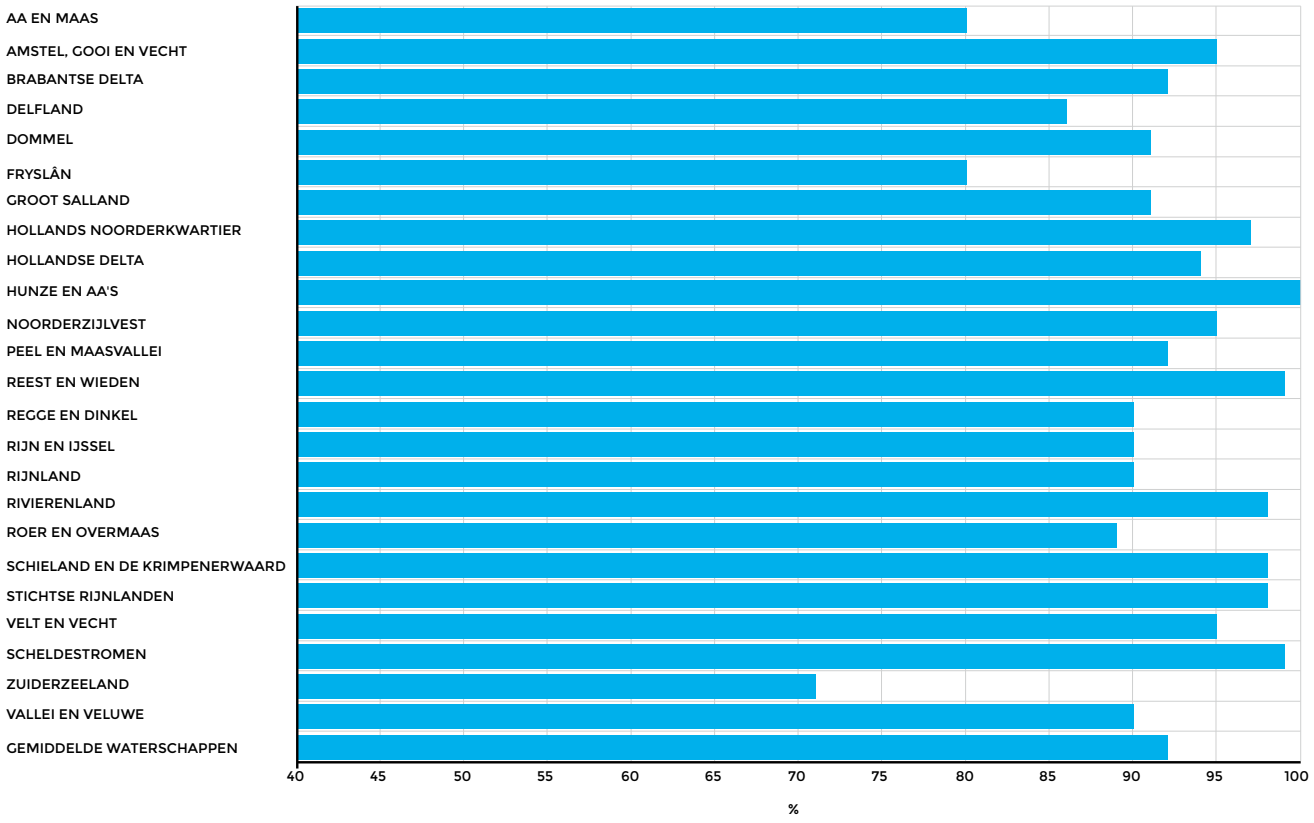
Klachten en bezwaren

Wie vindt dat een waterschap onjuist of onzorgvuldig heeft gehandeld, kan een klacht indienen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om een te hoog of te laag waterpeil of klachten over de waterkwaliteit (bijvoorbeeld de aanwezigheid van blauwalg, dode vissen of afval in het water). Voor het afhandelen van klachten is geen wettelijke termijn. De waterschappen bepalen zelf welke termijn zij hanteren. De meeste waterschappen hanteren hiervoor een termijn van zes weken. In 2013 zijn er niet alleen veel meer klachten dan in 2011, 836 ten opzichte van 438, het aandeel tijdig afgewikkelde klachten steeg ook naar een gemiddelde van 92%.

Tussen de waterschappen zijn grote verschillen in het aantal klachten dat binnenkomt. Ontvangt een waterschap zeer weinig klachten, dan heeft het wel of niet tijdig afhandelen van één klacht enorme gevolgen voor het percentage. Dat is een verklaring voor het grote verschil in scores tussen de waterschappen, ook ten opzichte van de vorige meting.

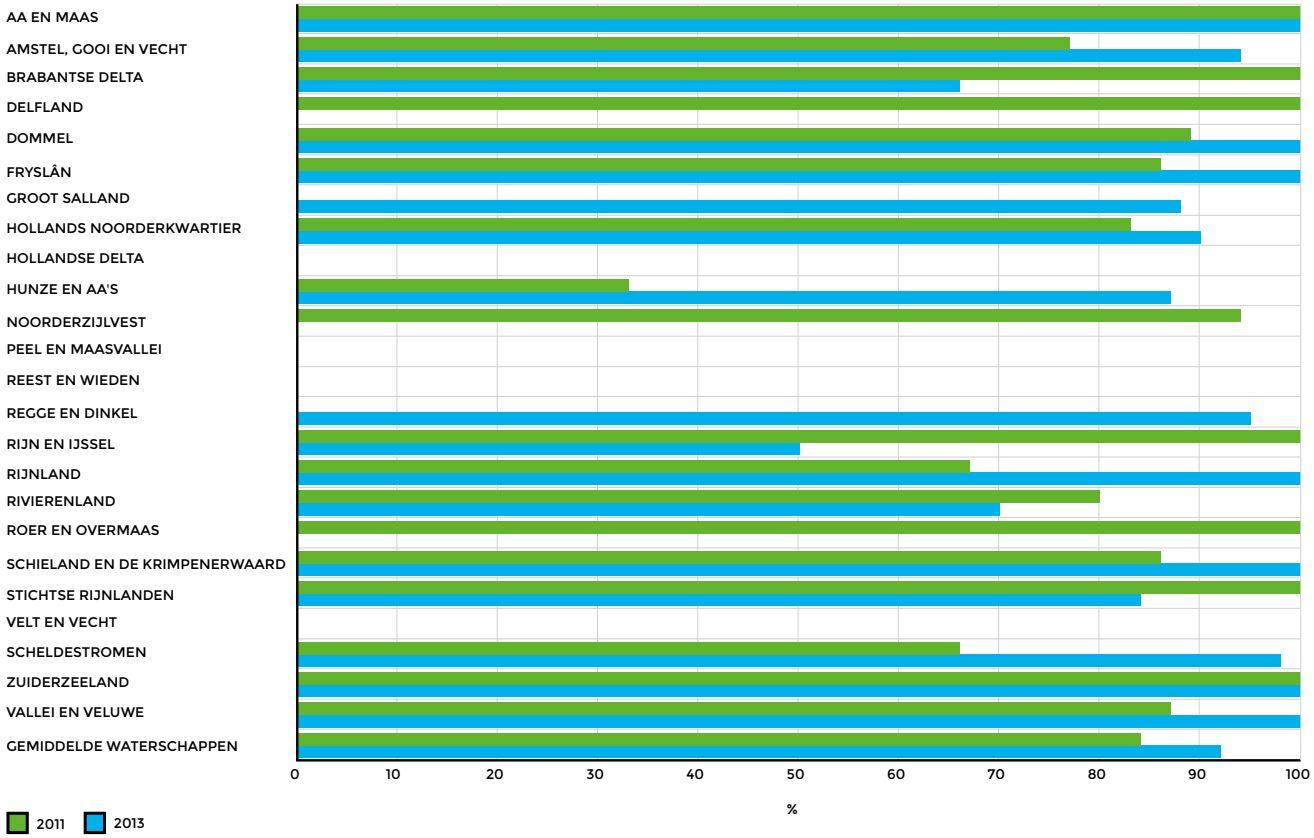
Tegen beslissingen van het waterschap kan bezwaar worden gemaakt. In 2013 zijn 544 bezwaarschriften in behandeling genomen. Van de bezwaren was 16% niet ontvankelijk en 53% ongegrond. In 55 gevallen werd tegen het besluit van het waterschap een beroep aangetekend dat in zes gevallen tot vernietiging van het besluit heeft geleid.

Aandeel vergunningaanvragen Waterwet en keur binnen geldend termijn afgehandeld (2013) [%]

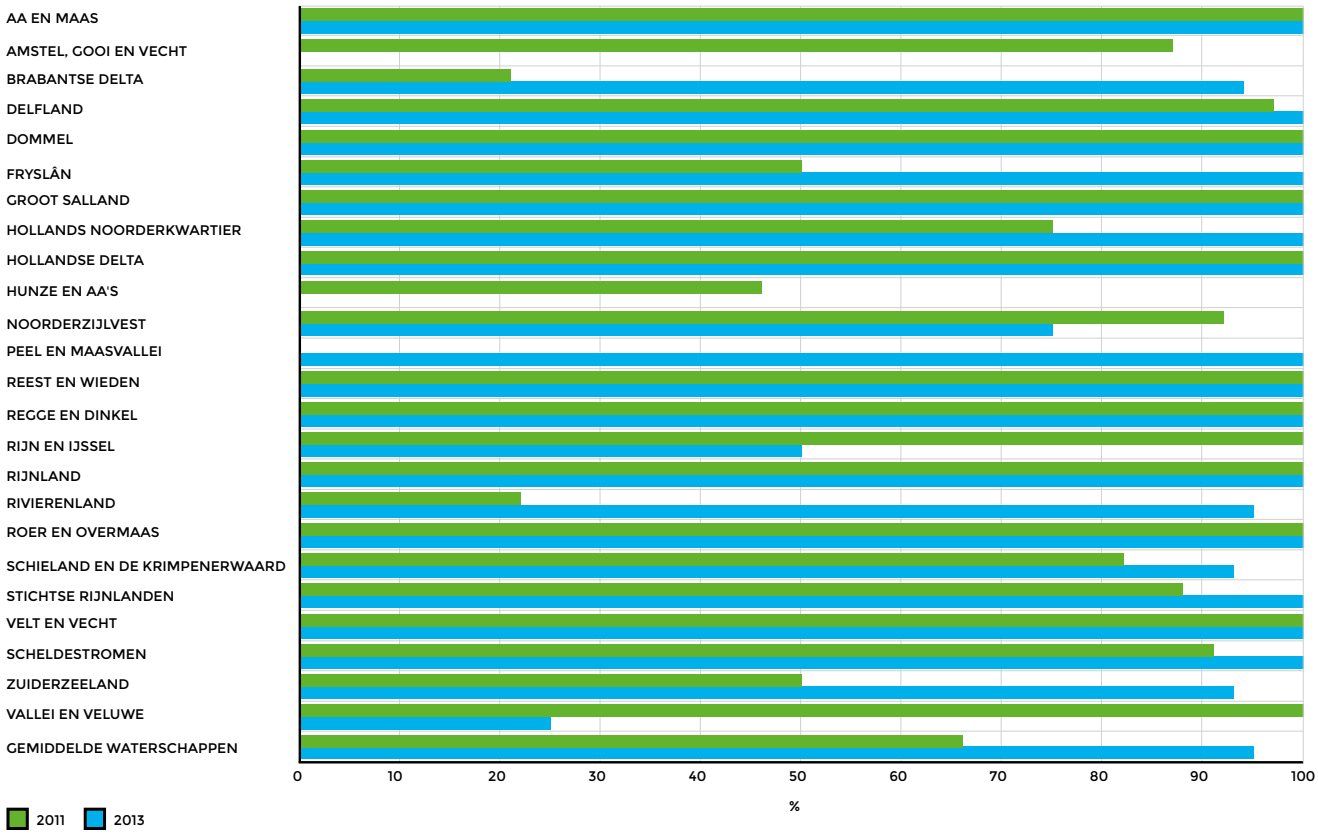
AANDEEL VERGUNNINGAANVRAGEN WATERWET EN KEUR BINNEN GELDEND TERMIJN AFGEHANDELD

Aandeel tijdig afgehandelde klachten (2011, 2013) [%]

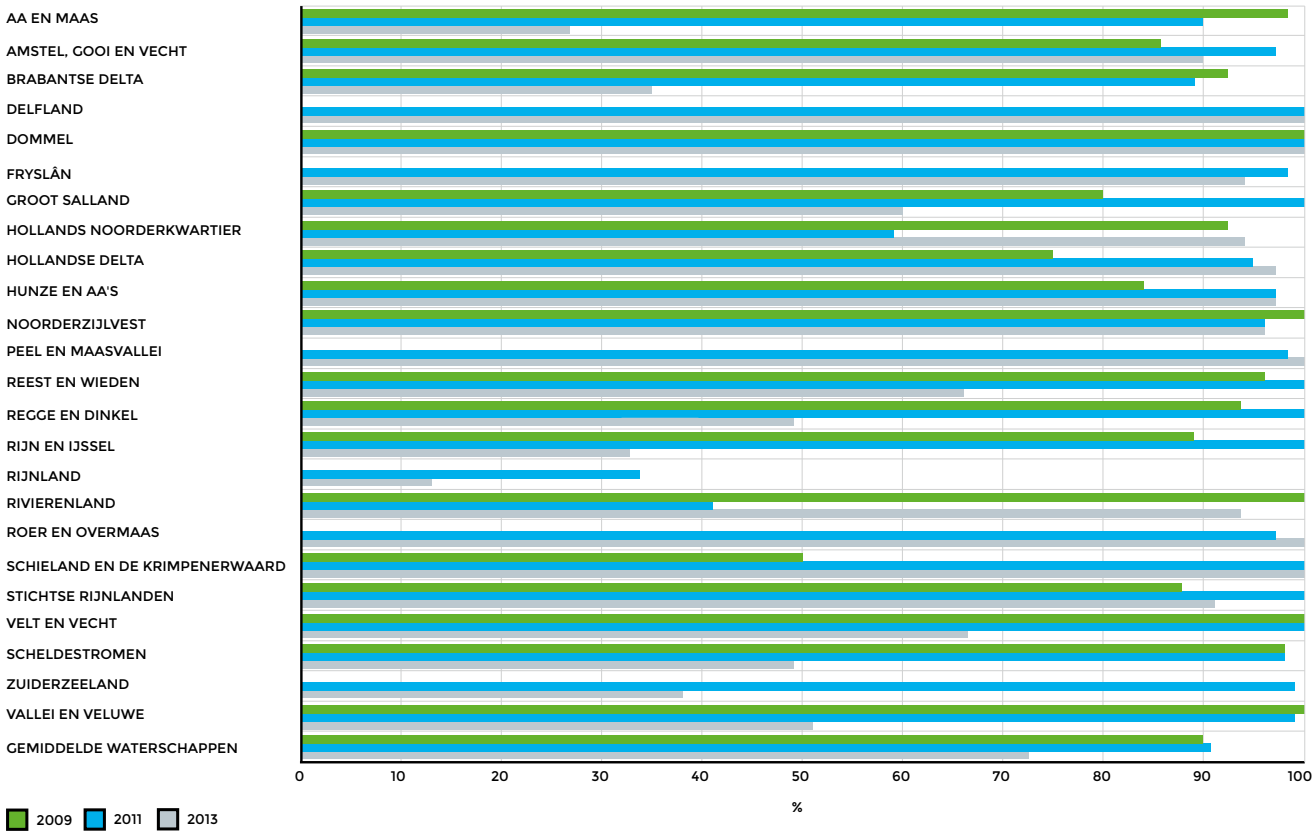

2011 2013

Aandeel bezwaarschriften binnen de wettelijke termijn afgehandeld (2011, 2013) [%]

Aandeel tijdig afgedane belastingbezwaarschriften (2009, 2011, 2013) [%]

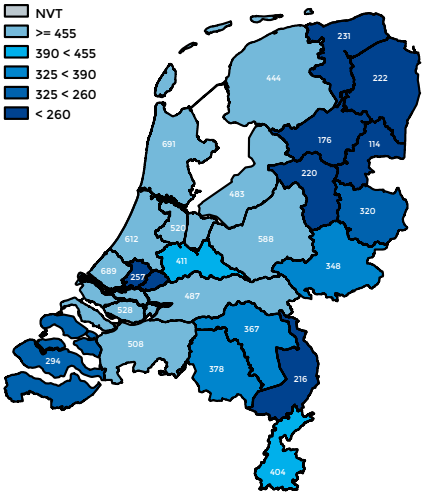

Afhandelen van bezwaren belastingheffing

Belanghebbenden die het niet eens zijn met hun belastingaanslag, kunnen hiertegen bezwaar maken. Per 1 januari 2010 is de wettelijke termijn voor afhandeling teruggebracht naar zes weken. In 2013 is 73% van de bezwaarschriften binnen de wettelijke termijn afgehandeld. Dit is een daling ten opzichte van het percentage voordat de wettelijke termijn werd teruggebracht. De ambitie ligt op 90% tijdige afhandeling.

8. MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD

Maatschappelijk verantwoord' is een breed begrip, waaronder in deze rapportage wordt verstaan dat er sprake is van een balans tussen mensen, milieu en economie (people, planet, profit). Voor een deel is dit al aan de orde gekomen in de eerdere inhoudelijke hoofdstukken (bijvoorbeeld schoon water, zuiver afvalwater en financiën). Dit hoofdstuk richt zich vooral op de rol die waterschappen spelen bij het terugdringen van broeikasgasemissies en daarmee samenhangend het energievraagstuk. Hiervoor zijn met het Rijk afspraken gemaakt die zijn vastgelegd in het Klimaatakkoord en de Meerjarenafspraken Energie-efficiency (MJA en het SER Energieakkoord). Daarnaast worden in dit hoofdstuk nog enkele generieke onderwerpen behandeld als innovatie, (duurzaam) inkopen en internationale samenwerking.

Omvang totaal energieverbruik in 2013 per waterschap (TJ) en de geografische ligging

Energie en duurzaamheid

Tweejaarlijks wordt een *Klimaatmonitor Waterschappen* uitgebracht. Hierin legt de waterschapssector verantwoording af over de afspraken die in het Klimaatakkoord zijn gemaakt. Daarnaast maakt het onderlinge vergelijking tussen waterschappen mogelijk. De belangrijkste resultaten hiervan zijn opgenomen in het *Waterschapspeil*.

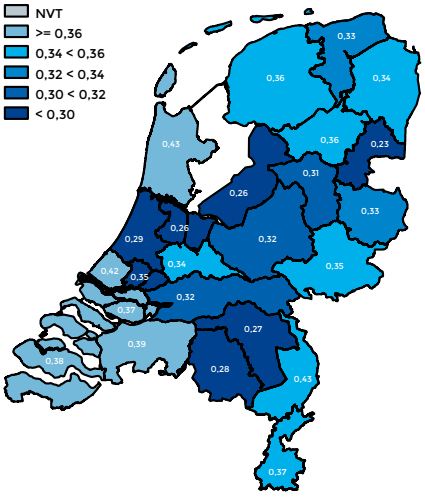
Als geen andere organisatie in Nederland hebben waterschappen te maken met de gevolgen van klimaatverandering. Zij investeren daarom in aanpassingen aan waterkeringen en het watersysteem. De waterschappen willen energie-efficiënt, duurzaam en milieuvriendelijk werken. Uit de *Klimaatmonitor* blijkt dat de waterschappen hard op weg zijn deze ambities waar te maken. Vooral in de afgelopen jaren zijn er grote stappen gezet.

Beperken energieverbruik

Waterschappen hebben vooral energie nodig voor het zuiveren van afvalwater en in mindere mate voor het aan- en afvoeren van oppervlaktewater. Daarnaast gebruiken ze natuurlijk ook energie voor transport, gebouwen etc. Het grootste deel van het energiegebruik is elektriciteit. Het totale energieverbruik van de waterschappen in 2013 bedroeg met 9.520 TJ 0,7% minder dan het totale verbruik in 2011. Omgerekend komt dit energieverbruik overeen met het energieverbruik van 115.000 huishoudens in Nederland.

In het Klimaatakkoord (2010) hebben de waterschappen afspraken gemaakt over het terugdringen van het energieverbruik en de uitstoot van broeikasgassen. Waterschappen kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het terugdringen van broeikasgasemissie door het besparen van energie, de inkoop van groene stroom en het opwekken van duurzame energie.

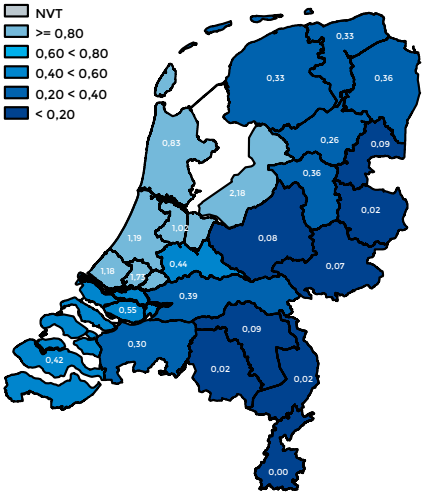
Energieverbruik waterzuiveringen per v.e. (2013) [GJ/v.e]

In de figuren is het energieverbruik van de waterschappen voor het zuiveringsbeheer en het watersysteembeheer gerelateerd aan het aantal vervuilingseenheden en hectares. Kijkend naar het energieverbruik voor het zuiveringsbeheer zien we een relatief lage spreiding. Het energieverbruik voor watersystemen daarentegen kent een veel grotere spreiding. Waterschappen in laag Nederland hebben namelijk meer

energie nodig om het overtollige water af te voeren. Dit effect is ook terug te zien in het totaal energieverbruik van waterschappen, zoals weergegeven in de figuur op de vorige pagina.

Energieverbruik watersystemen per hectare (2013) [GJ/ha]

Op het gebied van energie-efficiency is aangesloten bij de landelijke afspraken uit de MJA. Dit betekent dat de waterschappen streven naar een efficiency-verbetering van minimaal 30% in de periode 2005-2020 (gemiddeld 2% per jaar).

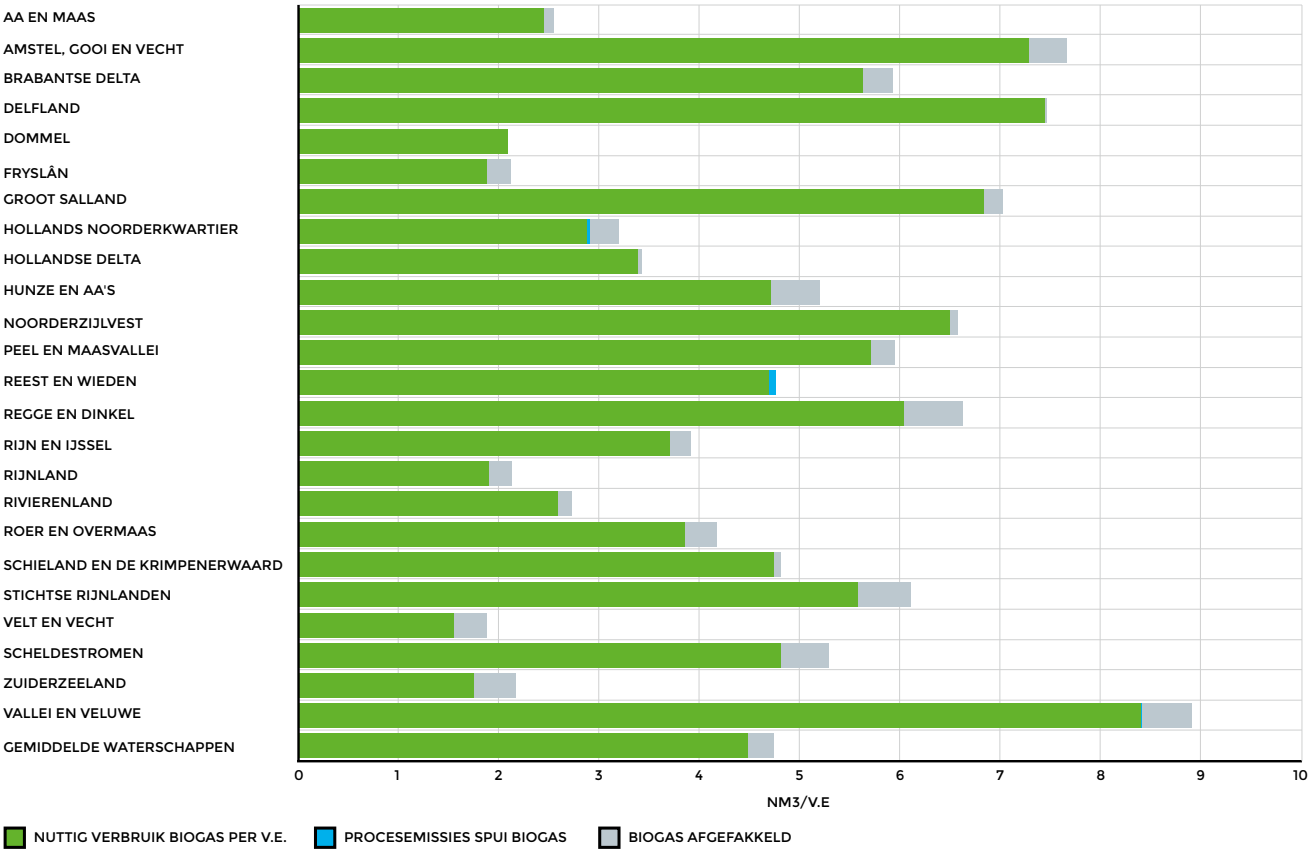
Onder energie-efficiency wordt hierbij verstaan energiebesparing en inzet van duurzame energie. Binnen de afvalwaterzuiveringen is een jaarlijkse verbetering van de efficiency gerealiseerd van 1,9% per jaar. De intensivering van de eigen opwekking van duurzame energie bedroeg 1,1% per jaar. In totaal komt de behaalde energie efficiencyverbetering in de periode 2009-2013 hiermee uit op 3,0% per jaar. (Uit de eerste klimaatmonitor in 2011 bleek over de periode 2009-2011 een efficiency van 2,9% per jaar). De inkoop van groene stroom -een andere MJA afspraak- is hierbij niet meegeteld.

Energieopwekking en benutting

Waterschappen produceren zelf ook groene energie. Voornamelijk door het biogas dat vrijkomt bij de vergisting van zuiveringsslib zo goed mogelijk te benutten, maar ook door middel van wind- en zonne-energie.

Zoals de tabel laat zien, varieert het nuttig verbruik van biogas van de waterschappen. Het winnen en benutten van biogas is bijvoorbeeld voor een grote RWZI rendabeler dan voor een kleine. Winning en benutting van biogas vergen grote kapitaalinvesteringen, maar die kunnen vaak binnen een redelijke termijn worden terugverdiend. Waterschappen die recent nieuwe of gerenoveerde RWZI's hebben geopend hebben dan ook dikwijls een hogere benuttingsgraad van biogas. Gemiddeld wordt 94,7% (2011: 93,3%) van het biogas van de waterschappen nuttig gebruikt.

Biogas (2013) [Nm3/v.e]

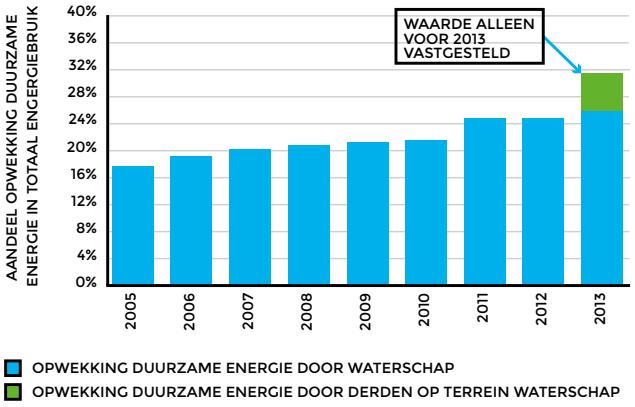

De waterschappen hebben duurzaamheid en de doelstellingen van het Klimaatakkoord verankerd in hun beleid en vaak zijn hiervoor ook extra middelen vrijgemaakt. De meeste waterschappen zetten in op productie van biogas uit de afvalwaterzuiveringsinstallaties. Alle waterschappen zijn betrokken bij het project van de Energiefabriek. Hierbij wordt er naar gestreefd een afvalwaterzuivering per saldo energieneutraal te laten functioneren of energie te laten opleveren. Dit zal een impuls geven aan de eigen opwekking. Ook zien waterschappen kansen in opwekking van wind- en zonne-energie en energie uit biomassa.

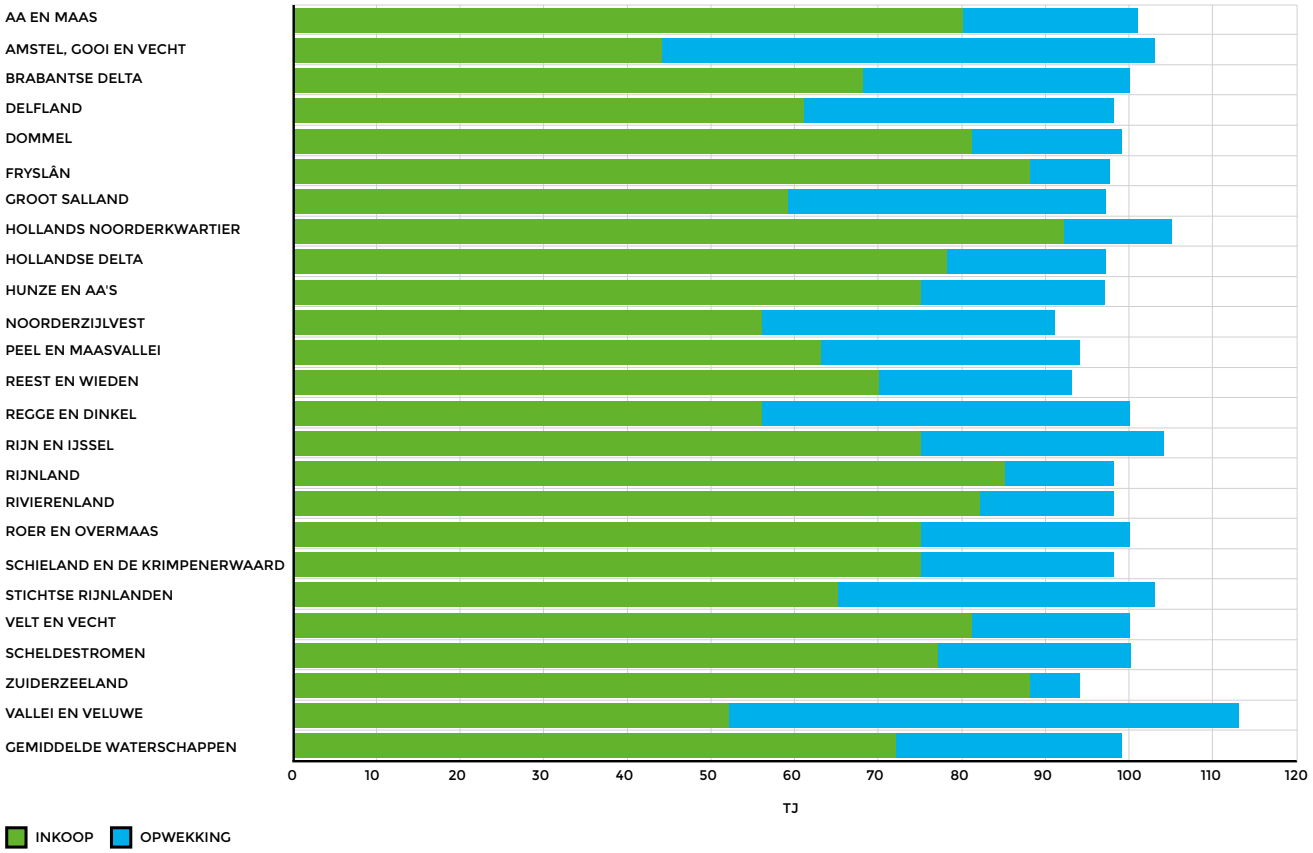
Ook mobiliteitsbeleid begint steeds meer de aandacht van de waterschappen te krijgen. Meer dan de helft van de waterschappen heeft onderzocht hoe de emissie uit vervoerskilometers kan worden beperkt en treffen hiervoor structurele maatregelen. Dit betreft zowel woonwerk- als zakelijk verkeer. Bij nieuwbouw en renovatie van gebouwen wordt altijd rekening gehouden met energie-efficiency. De MJA is hierbij een belangrijke stimulans. Alle waterschappen zijn hier mee bezig. Volledige energieneutraliteit, om te beginnen bij gebouwen, wordt op dit moment echter economisch nog niet haalbaar geacht. De energie-efficiency is voor de afvalwaterzuiveringstaak verder op streek dan voor het watersysteembeheer.

Duurzame energie

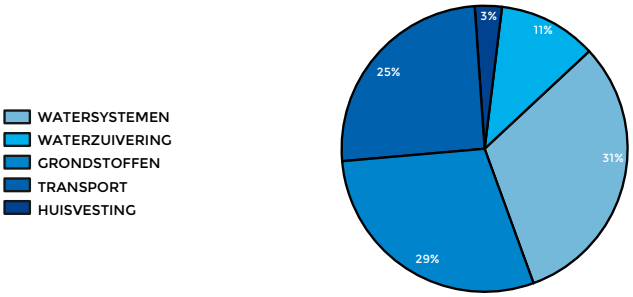
In 2013 was 100% van het totale energieverbruik van de waterschappen van duurzame oorsprong (2011: 87%). 28% van het energieverbruik wordt inmiddels op duurzame wijze door de waterschappen zelf geproduceerd (2011: 25%). De resterende energie (72%) kopen de waterschappen volledig groen in (2011: 62%). Sommige waterschappen scoren een percentage dat hoger is dan 100%. Dit komt omdat in die situaties een deel van de opgewekte energie wordt doorgeleverd aan derden of wordt teruggeleverd aan het net.

Duurzame energie (2013) [TJ per waterschap 2013]

Percentage CO2-emissie (2013) [%]

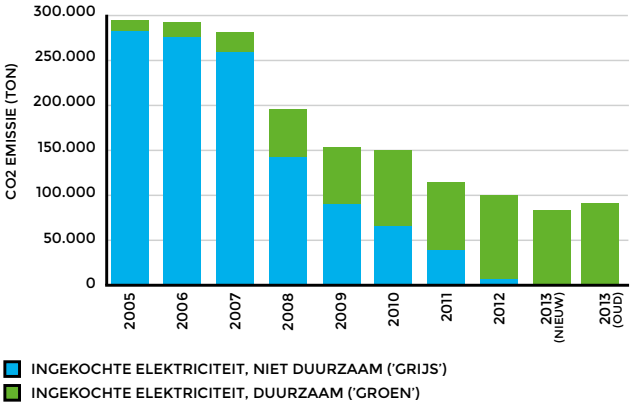
Terugdringen broeikasgasemissies

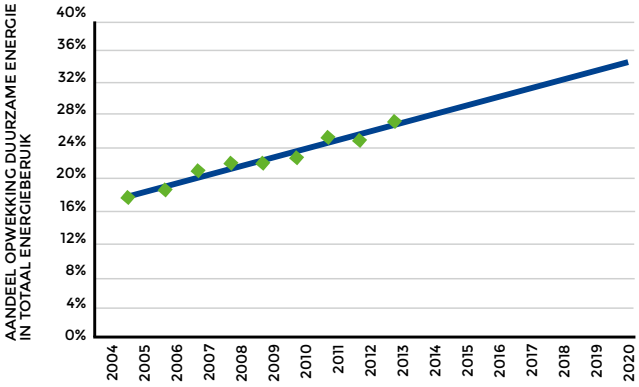
Waterschappen spannen zich in voor het terugdringen van het broeikaseffect. Dat heeft in 2010 geresulteerd in de afspraak in het eerder genoemde Klimaatakkoord om de emissie van broeikasgassen tussen 1990 en 2020 met 30% terug te dringen.

De totale broeikasgasemissie in 2013 gerelateerd aan de activiteiten van de waterschappen is gelijk aan 283.675 ton CO_2. (2011: 318.221 ton CO_2). Een afname van 10%, wat overeenkomt met de voetafdruk van ruim 4.000 huishoudens. Dit is exclusief de emissie van diffuus lachgas en methaan.

De afvalwaterzuivering levert de grootste bijdrage 31% (2011: 43%) aan de broeikasgasemissie van de waterschappen. Hierbij wordt veel energie gebruikt. De afname ten opzichte van 2011 komt doordat naast een 6% lagere afname van het elektriciteitsverbruik, 100% van de elektriciteit duurzaam is opgewekt. In 2013 zijn de emissiefactoren gespecificeerd naar de wijze van opwekking. Het gebruik van hulpstoffen bij het zuiveringsproces als metaalzouten en polymeren 29% (2011: 27%) en transport 25% (2011: 20%) zijn andere bronnen voor de broeikasgasemissies. 1/3 deel van deze emissies wordt veroorzaakt door het transport van zuiveringslib.

Naast het opwekken van duurzame energie in de vorm van biogas, levert het inkopen van groene stroom en duurzame goederen ook een belangrijke bijdrage aan het terugdringen van broeikasgasemissies.

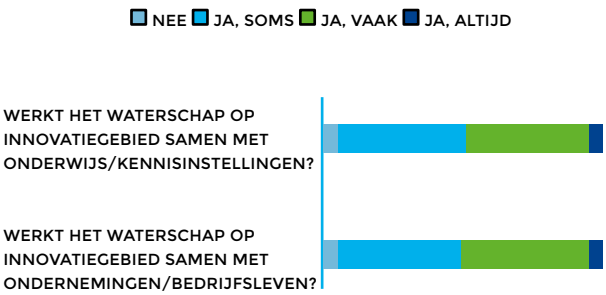
Verdeling broeikasgasemissie naar activiteit

Ontwikkeling CO_2-emissie gerelateerd aan de inkoop van elektriciteit zowel met nieuwe conversiefactoren voor groene stroom (2013 nieuw) als met een algemene conversiefactor voor groene stroom van 150 gram CO_2/kWh (2013 oud).

Innovatie

Modern en duurzaam waterbeleid vraagt om vernieuwing en kennisontwikkeling. Nieuwe beheerconcepten en technologieën zijn nodig om tegen aanvaardbare kosten invulling te geven aan watertaken op het gebied van veiligheid, droge voeten en voldoende en schoon water. In 2011 heeft de Unie van Waterschappen een Visie op Innovatie opgesteld. Een belangrijke ambitie is dat de waterschappen de samenwerking met burgers, kennisinstituten en bedrijven in innovatieve trajecten intensiveren. Door samenwerking kunnen nieuwe werkwijzen en technologieën in het waterbeheer sneller tot ontwikkeling komen. Dat is voor het realiseren van duurzame ambities en draagt bij aan de internationale concurrentiekracht van de Nederlandse watersector.

De waterschappen willen een open platform zijn. Bijna de helft werkt vaak samen met het bedrijfsleven bij het ontwikkelen van innovaties en ruim de helft altijd of vaak met kennisinstellingen. Het samen ontwikkelen van innovaties in de driehoek van kennis, ondernemingen en overheid vindt frequent plaats, maar kan duidelijk verder versterkt worden. Een nieuwe uitdaging wordt het benutten van het potentieel van de energieke samenleving.

Samenwerking met bedrijfsleven en kennis-instellingen (2011, vanwege langdurige samenwerking nog actueel in 2013)

De waterschappen zijn continu op zoek naar nieuwe manieren om het waterbeheer beter, goedkoper en duurzamer te maken. Uit de inventarisatie van de innovatie-initiatieven van waterschappen blijkt dat een meerderheid van de waterschappen een apart budget heeft voor onderzoek om nieuwe innovaties te ontwikkelen. De hoogte van het budget is echter geen absolute maat voor de aandacht die innovatie binnen het betreffende waterschap heeft. Bij meerdere waterschappen zijn de innovatieve ontwikkelingen onderdeel van investeringsprojecten en is de werkelijke besteding niet als innovatiebudget geoormerkt. Het hebben van een innovatiebudget geeft evenwel aan dat de waterschappen de dynamiek van de innovatieve trajecten onderkennen en budget reserveren om flexibel op ontwikkelingen te kunnen inspelen. Een goed voorbeeld hiervan zijn de pilots met nieuwe innovatieve technieken voor het versterken van dijken, waarbij de kosten voor innovatie als investering zijn opgenomen.

Op de webpagina innovatie.uvw.nl zet de Unie van Waterschappen voorbeelden van innovatieve waterschapsprojecten in de etalage. De waterschappen investeren in innovaties voor dijkversterkingen, energieterugwinning, energie-efficiency, grondstoffenterugwinning en betere informatievoorziening. Op 20 maart 2014 stuurde minister Schultz van Haegen van Infrastructuur en Milieu een brochure met innovatieve waterprojecten aan de leden van de Tweede Kamer. In de brochure staan diverse innovaties van waterschappen. In de brochure komen onder meer de Pharmafilter, Hydrochip, het Waterplein Rotterdam, fosfaatterugwinning, energiewinning, 3Di modelleringstechniek en dijkversterking met geotextiel aan bod.

Duurzaam inkopen en aanbesteden

Duurzaamheid is een steeds belangrijkere factor bij energieverbruik, inkoop, materiaalverbruik, bouwen, transport, gedrag, beheer en inrichting. Uiteindelijk moeten duurzaamheidsaspecten net zo goed bij alle handelingen van het waterschap worden meegenomen, als al jaren het geval is bij de financiële aspecten. Naast energieverbruik is inkoop van wezenlijk belang bij het streven naar een duurzame bedrijfsvoering. De waterschappen hebben gezamenlijk de doelstelling dat in 2015 100%, van de inkoop voldoet aan de duurzaamheidcriteria. Deze criteria zijn opgesteld door AgentschapNL en in 2009 landelijk vastgesteld voor alle Nederlandse overheden.

Het is belangrijk om in alle fasen van een inkoopproces op zoek te gaan naar kansen op duurzame, innovatieve oplossingen. Hierbij wordt steeds meer de samenwerking gezocht met het bedrijfsleven. De centraal vastgestelde eisen houden een plek binnen duurzaam inkopen, maar de toepassing daarvan wordt voortaan gezien als een minimale ondergrens voor duurzaam inkopen. Naast minimumeisen worden, in lijn met de nieuwe Aanbestedingswet, in principe altijd ook wensen en dus gunningcriteria voor duurzaam inkopen opgenomen.

Gezien de huidige aanpak die verder gaat dan het stellen van minimumeisen heeft het ministerie van Infrastructuur en Milieu besloten om de kwantitatieve monitor van de toepassing van duurzaam inkopen niet meer voort te zetten. De nieuwe aanpak doet een extra beroep op de professionaliteit van de inkoper en de inkooporganisatie van overheden. Het belang van maatwerk en de mate van professionaliteit van de uitvoering maakt duurzaam inkopen hiermee lastiger meetbaar dan in het verleden het geval was. Binnen *Waterschapspiegel* is uitgevraagd in welke mate het waterschap in 2013 voldeed aan de minimumeisen rondom duurzaam inkopen. Het gemiddelde percentage duurzaam inkopen is gestegen van 88% in 2010 naar 93% in 2013.

Waterschappen geven een groot deel van de begroting uit aan inkoop van goederen, diensten en werken. Waterschappen moeten zich daarbij houden aan de nieuwe Aanbestedingswet 2012. Met de Aanbestedingswet geeft Nederland invulling aan de Europese richtlijnen voor aanbesteden

Een paar wezenlijke veranderingen als gevolg van de Aanbestedingswet 2012:

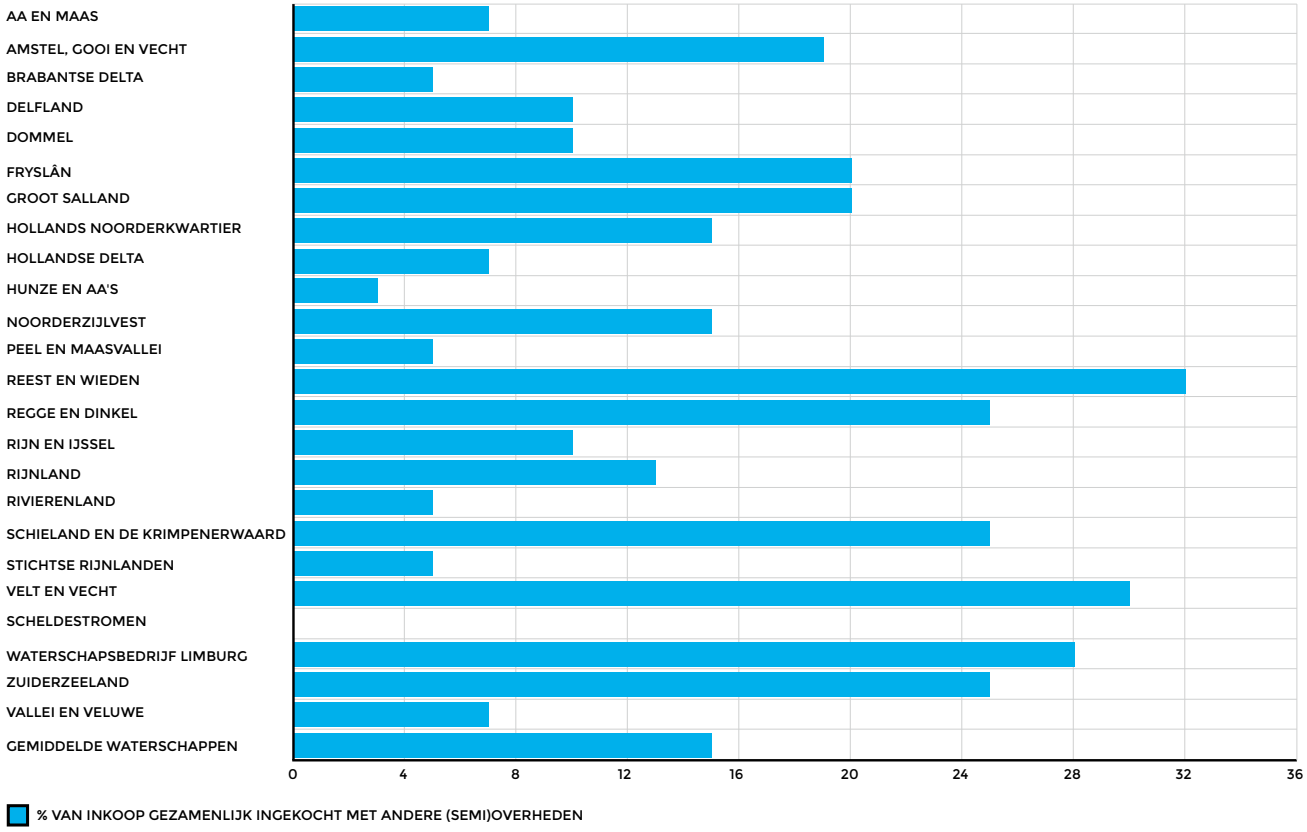
- Creëren van maatschappelijke waarde: een aanbestedende dienst moet zorgen voor een zo groot mogelijke maatschappelijke waarde van de ingezette publieke middelen bij het aangaan van een overeenkomst.
- EMVI versus Laagste prijs: een inkoopprocedure wordt gegund op basis van economisch meest voordelige inschrijving en niet langer op basis van de laagste prijs. Laagste prijs kan alleen maar met een zwaarwegende motivering volgens de voorschriften van de *Gids Proportionaliteit*.

De ervaring heeft geleerd dat overheden met professioneel georganiseerde inkoop- en aanbestedingsprocessen veel geld kunnen besparen doordat slimmer wordt ingekocht. Dit kan zowel individueel als in gezamenlijk verband; niet alleen met waterschappen, maar ook met andere overheden. In de grafiek is aangegeven voor hoeveel procent er gezamenlijk wordt ingekocht met andere partijen. Waterschap Scheldestromen geeft aan dat de gevraagde gegevens niet beschikbaar zijn.

Internationaal samenwerken

Water en klimaat houden zich niet aan nationale grenzen, dus ook de waterschappen bevinden zich in een internationale context. De invloed vanuit Europa speelt hierbij een belangrijke rol: praktisch alle wetgeving op het gebied van water en milieu volgt immers de richtlijnen uit Brussel. Het is belangrijk dat dit beleid voor de Nederlandse waterschappen geen onhaalbare verplichtingen met zich meebrengt. Een effectieve belangenbehartiging is daarom essentieel. Dit doen de waterschappen door middel van Bureau Brussel, een gezamenlijke vertegenwoordiging ter plaatse met de Vereniging van Water-

Percentage van inkoop gezamenlijk ingekocht met andere (semi)overheden (2013) [%]

bedrijven (Vewin). Betrokkenheid bij de inhoudelijke positiebepaling op Europese dossiers draagt sterk bij aan het succes van de belangenbehartiging. De waterschappen leveren hiervoor inhoudelijke bijdragen. Ook wordt er een actieve belangenbehartiging gevoerd op de doelstellingen van Europese subsidieprogramma's, zodat subsidieaanvragen van waterschappen een goede kans maken gehonoreerd te worden.

Grensoverschrijdende samenwerking -volgend uit de Kaderrichtlijn Water- is een dagelijkse taak voor de waterschappen, evenals het opereren in internationale stroomgebieden. Samen met de Belgische en Duitse partners beheren zij grensoverschrijdende watersystemen of delen zij afvalwaterzuiveringen. Ook hebben de waterschappen een stem in de internationale riviercommissies voor Rijn, Maas, Schelde en Eems.

Waterschappen zijn ook actief op het gebied van internationale samenwerking. Veelal is de specifieke expertise die waterschappen hebben op het gebied van (water)governance, waterbeheer (kwantiteit en kwaliteit), sanitatie, inrichting van een deltagebied en natuurlijk de ervaring met multi-stakeholder benaderingen daarvoor het vertrekpunt. De afgelopen jaren is de samenwerking met partijen in het buitenland gegroeid. In Unieverband richten de waterschappen zich op een beperkt aantal landen en sluiten ze zoveel mogelijk aan bij het nationale beleid en het programma Water Mondiaal. Dit om de krachten te bundelen en om beter in te kunnen spelen op de vraag naar water(schaps)kennis.

BEZOEKADRES
Koningskade 40
2596 AA Den Haag
070 351 97 51
Nederland

POSTADRES
Postbus 93218
2509 AE Den Haag
Nederland

info@uvw.nl
www.uvw.nl

WATERSCHAPS SPIEGEL 2014

Delfland

Versie 5 december 2014

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

INLEIDING

Waterschapspsiegel 2014 heeft als doel de leden van de algemene en dagelijkse besturen van de waterschappen inzicht te geven in de prestaties van het eigen waterschap in relatie tot de prestaties van andere waterschappen. Deze doelstelling sluit aan bij de twee belangrijkste aspecten van de Waterschapswet, namelijk het vergroten van de transparantie en de versterking van de rol van het algemeen bestuur bij de waterschappen.

Waterschapsspiegel is in belangrijke mate tot stand gekomen op basis van de gegevensverzameling die in 2014 en voorgaande jaren onder waterschappen is gedaan. Ook in 2014 hebben alle waterschappen aan de gegevensverzameling deelgenomen. Ook zijn resultaten van andere bronnen toegevoegd, onder meer de landelijke toetsing primaire keringen, het KRW portaal en de klimaatmonitor. De gegevens hebben betrekking op 2013, tenzij anders wordt aangegeven.

Alle deelnemende waterschappen ontvangen met deze editie van Waterschapsspiegel hun eigen rapportage, uitgesplitst naar de acht thema's waterveiligheid, voldoende water, schoon water, zuiver afvalwater, financiën, doelmatig waterbeheer, dienstverlening en maatschappelijk verantwoord. Per thema worden kengetallen gepresenteerd per waterschap om de prestaties en de ontwikkelingen op een eenduidige manier in beeld te kunnen brengen. Waar mogelijk worden verklarende variabelen beschreven, waarmee de verschillen tussen de waterschappen kunnen worden uitgelegd.

Alle detailresultaten zijn bovendien samengebracht in Waves – Waterschap Analyse en Verbetersysteem dat via de site van de Unie van Waterschappen (http://www.uvw.nl) kan worden geraadpleegd.

BRANCHERESULTATEN WATERSCHAPSSPIEGEL

De vorige editie van Waterschapspeil heeft geleid tot leerkringen op het gebied van peilbesluiten en duurzaamheid. In deze leerkringen hebben waterschappen kennis uitgewisseld wat geleid heeft tot verbeteringen. Ook deze rapportageronde levert een aantal onderwerpen op waar de waterschappen extra intensief mee aan de slag gaan. Deze worden met de directies en bestuurders voor het eind van 2014 vastgesteld.

BESCHERMING TEGEN WATER

Verbeteringen aan de primaire kering worden uitgevoerd in het kader van het Hoogwater beschermingsprogramma- 2 (HWBP2) en het eerste HWBP-programma. Het HWBP-2 programma is vastgesteld op basis van de tweede veiligheidstoets en bevindt zich in de realisatiefase. Totaal wordt er 366 km verbeterd in het HWBP-2 waarvan 111 km ultimo 2013 is gerealiseerd. Het merendeel van de grote dijkverbeteringsprojecten heeft op dit moment de planvormende fase met alle procedures in de ruimtelijke ordening doorlopen. Dit betekent dat de grote risico's feitelijk bekend zijn en de uitvoering goed op stoom komt. Van de getoetste keringen was eind 2013 69% op orde.

De uitkomsten van de derde veiligheidstoets worden gebruikt om het HWBP-programma op te stellen. Het HWBP-programma is het vervolg op het HWBP-2 programma en een continu proces, vandaar dat over het HWBP-programma wordt gesproken. Niet alle afwijkingen ten opzichte van de norm kunnen tegelijk opgepakt worden. Het prioriteren vindt plaats volgens het grootste veiligheidsrendement eerst. Dit betekent dat de euro daar als eerste wordt besteed waar dit de grootste verbetering in veiligheid oplevert. Conform de afspraken in het nieuwe Deltaprogramma zijn de primaire keringen in 2050 op orde.

De waterschappen hebben eind 2013 8.838 km regionale keringen getoetst. Het percentage regionale keringen dat voldoet is 67%. In 2013 is door de waterschappen in totaal 262 km opgepakt. Het is een grote opgave om in 2020 alle regionale keringen op orde te hebben.

VOLDOENDE WATER

De waterschappen voldoen inmiddels voor 99% van de totale oppervlakte in Nederland aan de normen voor wateroverlast. In 2013 is het resterende gebied dat in 2005 niet aan de normen voldeed verder afgenomen. Bij de realisatie van dit laatste deel speelt de doelmatigheid van maatregelen een steeds bepalender rol en soms zal normaanpassing plaatsvinden. Voor het peilbeheer in polders en droogmakerijen (ruim 50% van Nederland) moeten waterschappen peilbesluiten opstellen. In 2013 beschikten de waterschappen voor 72% van deze gebieden over actuele peilbesluiten. De ambitie is dat in 2015 minimaal 80% van de peilbesluiten actueel is.

SCHOON WATER

De kwaliteit van het oppervlaktewater is de laatste jaren ten dele verbeterd. Het terugdringen van schadelijke stoffen in het oppervlaktewater blijft echter een zaak van lange adem. Waterschappen hebben zelf maar beperkt invloed op de vervuilingsbronnen en zoeken samenwerking met de agrarische sector. De kwaliteit van zwemwater is de afgelopen jaren verder gestegen. In 2013 voldeed 95% van het zwemwater aan de Europese richtlijn. In 2014 is de Zwemwaterapp gelanceerd waarmee informatie over de zwemwaterlocaties wordt ontsloten zoals de actuele zwemwaterkwaliteit.

ZUIVER AFVALWATER

Ook in 2013 waren de prestaties in de afvalwaterzuivering goed. Het gemiddelde zuiveringsrendement bedroeg 87% en in bijna 99% van de situaties werd voldaan aan de lozingseisen. De ambitie is om deze prestaties onveranderd hoog te houden en tegelijkertijd te werken aan kostenbesparing. De waterschappen werken intensief samen met gemeenten, om te besparen op investeringen en uitvoeringskosten in de afvalwaterketen. De waterschappen willen deze samenwerking verder versterken en streven naar een verdere terugdringing van de kosten in de afvalwaterketen.

Een groot deel van de samenwerkingsverbanden van gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven laat goede voortgang zien in de uitvoering van afspraken over kostenbeheersing en kwaliteitsverbetering uit 2011. Zorgen zijn er over de 20% achterblijvende regio's. Dat concludeert Karla Peijs, voorzitter van de Visitatiecommissie Waterketen.

De ambitie is om samen met gemeenten besparingen in de afvalwaterketen te realiseren, die oplopen tot in totaal € 380 miljoen in 2020.

ENERGIE EN DUURZAAMHEID EN INNOVATIE

De ambitie is dat de waterschappen in 2020 40% van de eigen energiebehoefte opwekken. Het aandeel eigen duurzame energieproductie van de waterschappen vertoont een stijgende trend en bedraagt in 2013 bijna 28% voor de totale sector.
In 2015 willen de waterschappen dat 100% van de inkoop voldoet aan de duurzaamheidcriteria van de overheid. In de periode van 2011 naar 2013 is het aandeel gestegen van 85% naar 93%.

Het waterbeheer vraagt vandaag de dag om vernieuwing en kennisontwikkeling. Nieuwe concepten en technologieën zijn nodig om tegen aanvaardbare kosten invulling te geven aan de watertaken veiligheid, droge voeten en voldoende en schoon water. Waterschappen bundelen de krachten om hier samen met kennisinstellingen en bedrijven invulling aan te geven. De initiatieven rond de Energie en Grondstoffenfabriek laten zien wat samenwerking in relatief korte tijd kan bereiken op innovatiegebied.

DOELMATIGHEID EN FINANCIËN

Ondanks de noodzakelijke forse investeringen hebben de waterschappen de gemiddelde lastenstijging voor burgers en bedrijven in 2012 en 2013 weten te beperken tot maximaal het inflatieniveau. Dit is ruim binnen de bandbreedte die is afgesproken in het Bestuursakkoord Water. Dit gebeurt bijvoorbeeld door besparingen door te voeren in het waterbeheer en de afvalwaterzuivering, maar ook door de kosten van de belastingheffing te verlagen door samen te werken. Zowel op korte als lange termijn zien de waterschappen hiervoor nog steeds kansen. Voorbeelden zijn de samenwerking met gemeenten en Rijkswaterstaat, maar ook gezamenlijke inkoop en aanbestedingen.

DIENSTVERLENING

Het aandeel vergunningaanvragen dat tijdig is afgehandeld bedraagt in 2013 92% en is daarmee gestegen ten opzichte van 2011. Door de verkorting van de afhandelingstermijn van dertien naar zes weken, is het percentage bezwaren tegen de belastingaanslag dat tijdig is afgehandeld in 2013 gedaald naar 73%. De ambitie is om dit de komende jaren te verhogen naar minstens 90%

TYPERING VAN HET WATERSCHAP

DELFLAND

Het gebied waarbinnen Delfland zijn taken uitoefent, wordt begrensd door de Noordzee, de Nieuwe Waterweg en de lijn Berkel en Rodenrijs, Zoetermeer en Wassenaar. Op 40.500 hectare wonen en werken bijna 1,15 miljoen mensen en zijn zo'n 40.000 bedrijven gevestigd. Daarmee is het gebied van Delfland een van de dichtstbevolkte en meest geïndustrialiseerde gebieden van Nederland. Het gebied staat bovendien bekend om zijn intensieve glastuinbouw.

GEBIEDSKENMERKEN

De onderstaande tabel toont de belangrijkste algemene gebiedskenmerken van Delfland vergeleken met die van andere waterschappen.

	Delfland	Vergelijkingsgroepen			
		Stroomgebied: Rijn- West	Laag Nederland	Stedelijk-gebied:> 20%	Gemiddelde waterschap-pen
Oppervlakte beheergebied (ha)	40.547	104.531	143.954	75.872	152.156
Aantal inwoners	1.150.000	1.029.708	840.481	967.601	744.736
Aantal gemeenten in beheergebied	14	24	22	20	22
Aandeel stedelijk gebied (%)	37	20	14	27	13
Aandeel bemalen gebied (%)	95	86	90	73	54
Aandeel water (%)	7	8	7	8	5
Lengte primaire waterkeringen (km)	54	200	232	113	157
Lengte niet-primaire waterkeringen (km)	673	751	925	580	582
Lengte hoofdwaterlopen (km)	1.190	2.142	2.553	1.459	2.498
Lengte overige waterlopen (km)	3.103	8.302	9.514	6.092	7.777

De vergelijkingsgroepen voor Delfland zijn als volgt gedefinieerd:

Categorie	Waterschappen
Stroomgebied:Rijn- West	Amstel, Gooi en Vecht, De Stichtse Rijnlanden, Delfland, Hollands Noorderkwartier, Hollandse Delta, Rijnland, Rivierenland, Schieland en de Krimpenerwaard
Laag Nederland	Amstel, Gooi en Vecht, Delfland, Fryslan, Hollands Noorderkwartier, Hollandse Delta, Noorderzijlvest, Rijnland, Rivierenland, Schieland, Scheldestromen, Zuiderzeeland
Stedelijk-gebied:> 20%	Amstel, Gooi en Vecht, Delfland, Roer en Overmaas, Schieland en de Krimpenerwaard, De Stichtse Rijnlanden

RESULTATEN

In onderstaande tabel staan de indicatoren die in dit rapport zijn opgenomen, deze indicatoren worden in de volgende paragrafen verder uitgewerkt.

	Delfland 2013	Delfland 2011	Vergelijkingsgroepen 2013			
			Stroomgebied:Rijn- West	Laag Nederland	Stedelijk-gebied:> 20%	Gemiddelde waterschap-pen
Waterveiligheid						
Aandeel getoetste primaire waterkeringen die aan de norm voldoen (%)	98	89	75	75	64	69
Aandeel getoetste regionale waterkeringen met beoordeling goed (%)	63	73	56	67	58	67
Voldoende water						
Voldoen aan normen voor wateroverlast (%)	100,0	98,7	97,7	98,6	99,6	99,0
Aandeel beheergebied met actueel peilbesluit (%)	96	97	88	73	89	72
Water kwaliteit						
Zwemwater dat voldoet (%)*	78	72	89	90	90	95
Chemische vervuiling oppervlakte water (%)**	71,4	14,3	43,1	42,1	36,6	47,0
Goede kwaliteit visstand (%)**	42,9	0,0	46,6	40,4	47,6	36,9
Waterzuivering						
Zuiveringsprestatie (%)	82,8	84,0	87,0	86,4	87,3	87,2
Naleving lozingseisen (%)	100,0	99,9	97,9	97,7	97,3	98,7
Duurzaamheid* **						
Carbon footprint	12.648	25.041	13.705	14.044	12.730	11.943
Duurzame inkoop (%)****	75	87	89	91	90	93
Dienstverlening						
Vergunningaanvragen Waterwet en keur binnen wettelijke termijnen afgewikkeld (%)	86	95	95	91	93	92
Aandeel tijdig afgehandelde klachten (%)	-	100	92	93	94	92
Doelmatigheid						
Perceptiekosten (%)	3,4	3,9	4,2	4,1	4,4	4,4
Financiën						
Totale netto kosten (x1.000 euro)	198.333	194.620	147.515	127.761	129.201	105.783
Totale belastingopbrengsten (x1.000 euro)	198.668	180.519	146.367	126.660	129.194	105.029

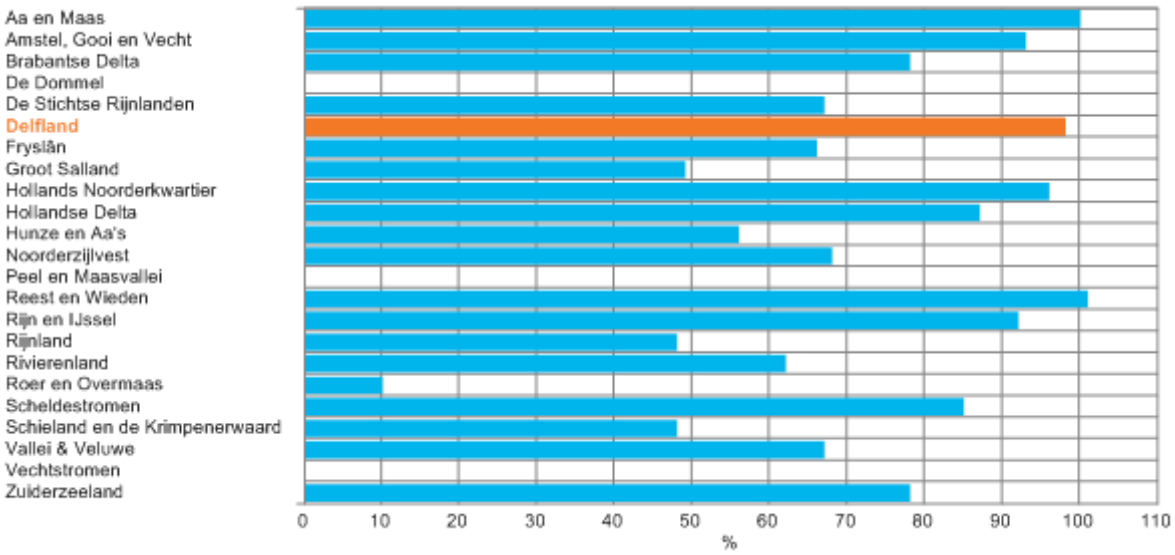
* In plaats van 2011 vergelijking met 2012
** In plaats van 2011 vergelijking met 2009
*** Binnen het thema duurzaamheid zijn een aantal indicatoren afkomstig uit de klimaatmonitor niet opgenomen in dit vergelijkingsrapport. Van deze indicatoren zijn geen waarden per waterschap bekend,
**** In plaats van 2011 vergelijking met 2010

Getoetste kilometers primaire waterkeringen die aan de norm voldoen

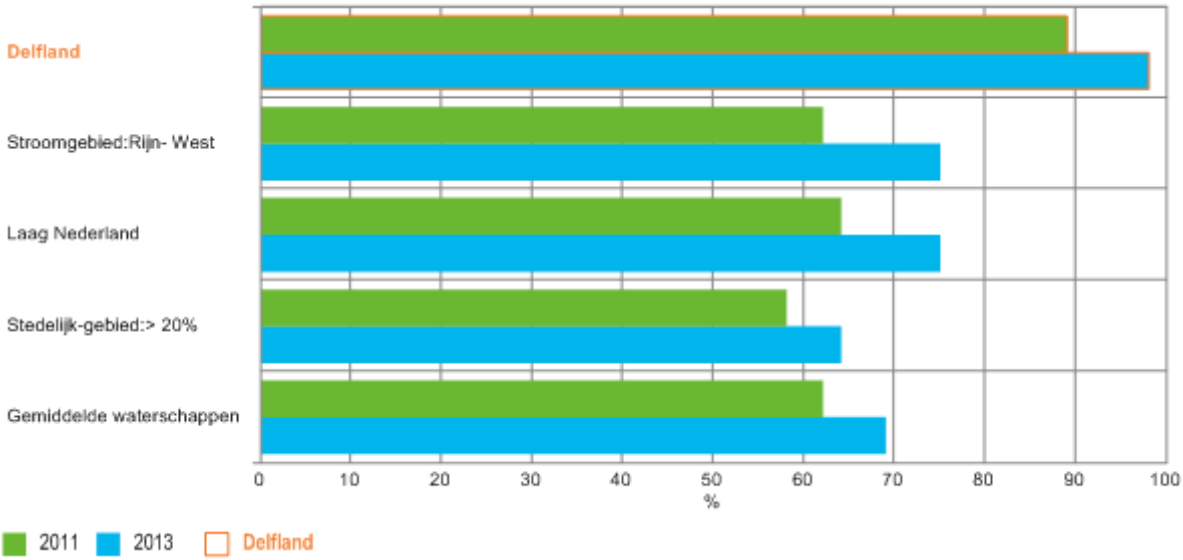
Definitie: Aandeel getoetste kilometers primaire waterkeringen die aan de norm voldoen ten opzichte van het de totale lengte primaire waterkeringen dat is getoetst.

Resultaat: In 2013 voldoet 98% van de getoetste kilometers primaire waterkeringen in Delfland aan de norm. Gemiddeld voldoet 69% van de getoetste primaire waterkeringen per waterschap aan de norm. Ten opzichte van 2011 is het aandeel getoetste lengte primaire waterkeringen dat aan de norm voldoet in Delfland gestegen met 9 procentpunt.

Aandeel primaire waterkeringen dat voldoet aan de norm (2013)

Tijdreeks en vergelijking met referentiegebieden

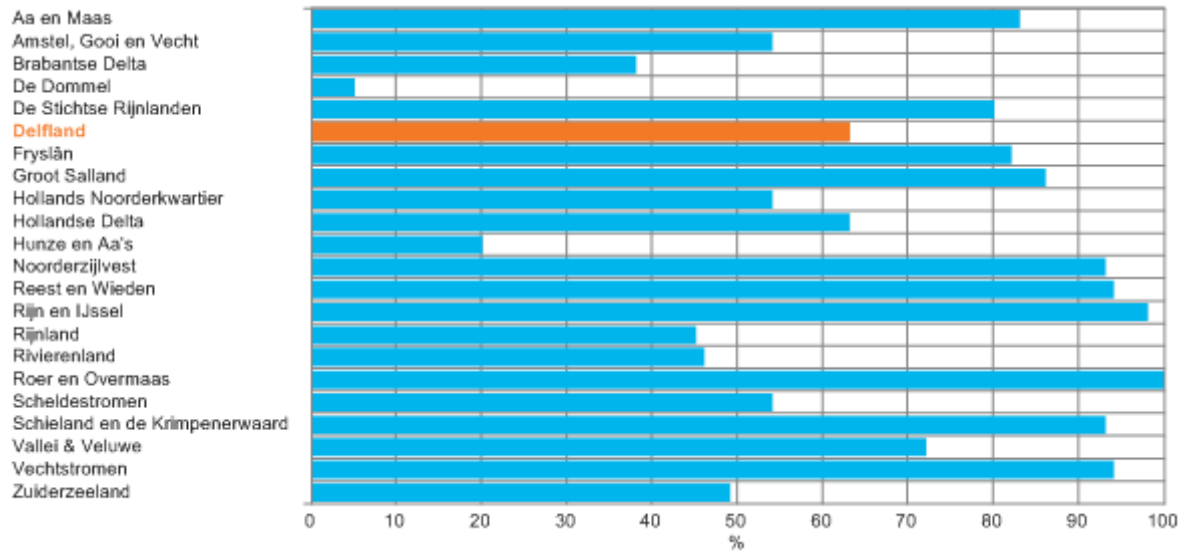
	Delfland	Vergelijkingsgroepen			
		Stroomgebied:Rijn - West	Laag Nederland	Stedelijk-gebied:> 20%	Gemiddelde waterschappen
2011	89	62	64	58	62
2013	98	75	75	64	69

Aandeel regionale waterkeringen volgens toetsing goed

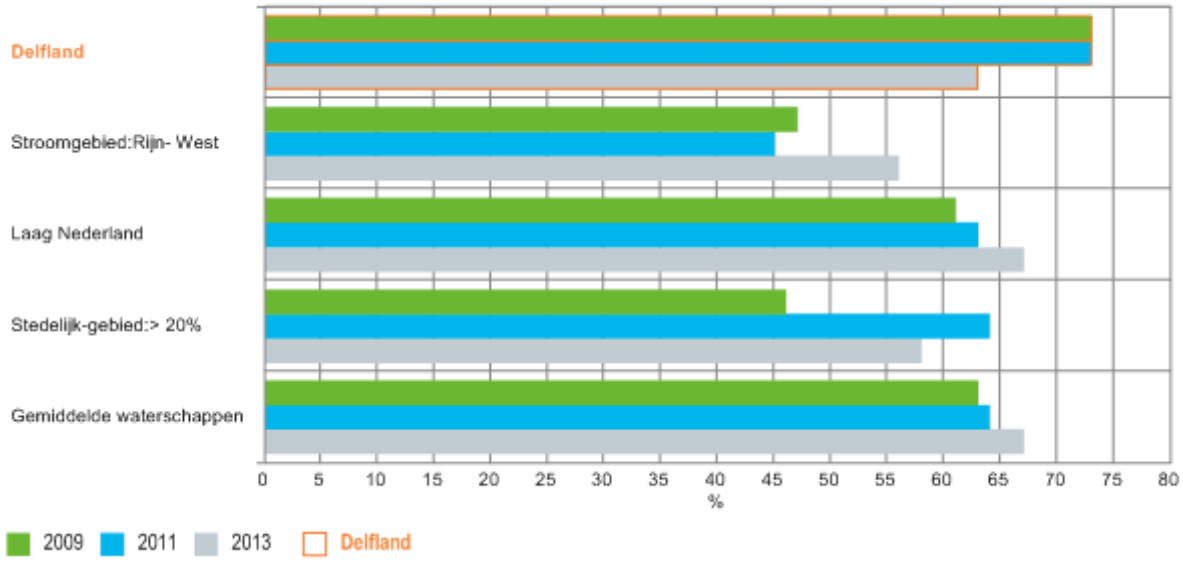
Definitie: Aandeel regionale waterkeringen dat is getoetst en beoordeeld is met goed.

Resultaat: In 2013 is 63% van de getoetste regionale waterkeringen in Delfland goed beoordeeld. Gemiddeld is 67% van de getoetste regionale waterkeringen goed beoordeeld. Ten opzichte van 2011 is het aandeel volgens toetsing goed in Delfland gedaald met 10 procentpunt.

Aandeel regionale waterkeringen volgens toetsing goed (2013)

Tijdreeks en vergelijking met referentiegebieden

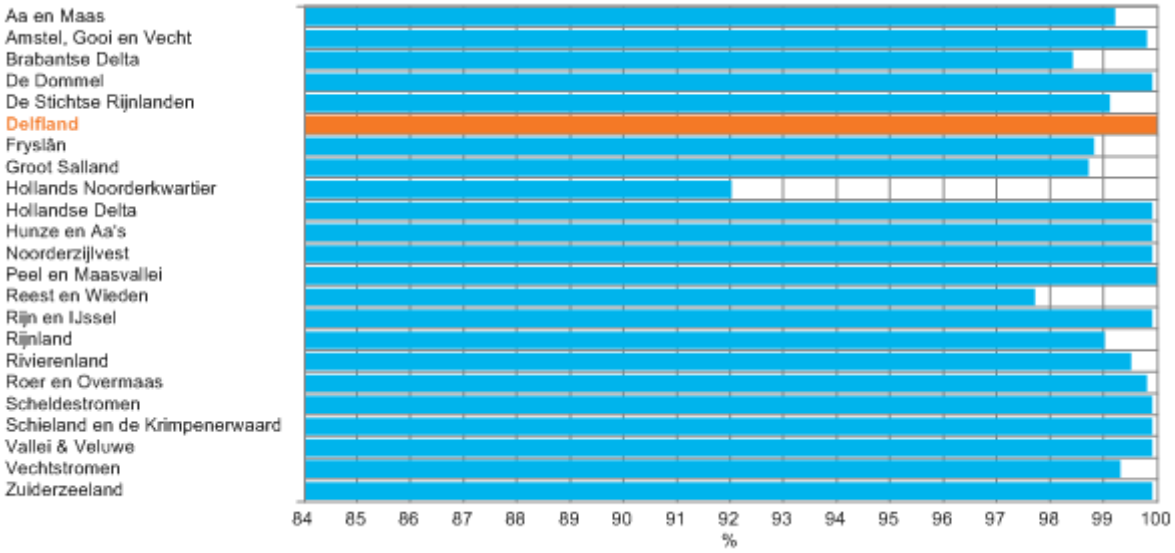
	Delfland	Vergelijkingsgroepen			
		Stroomgebied:Rijn - West	Laag Nederland	Stedelijk-gebied:> 20%	Gemiddelde waterschappen
2009	73	47	61	46	63
2011	73	45	63	64	64
2013	63	56	67	58	67

Voldoen aan normen voor wateroverlast

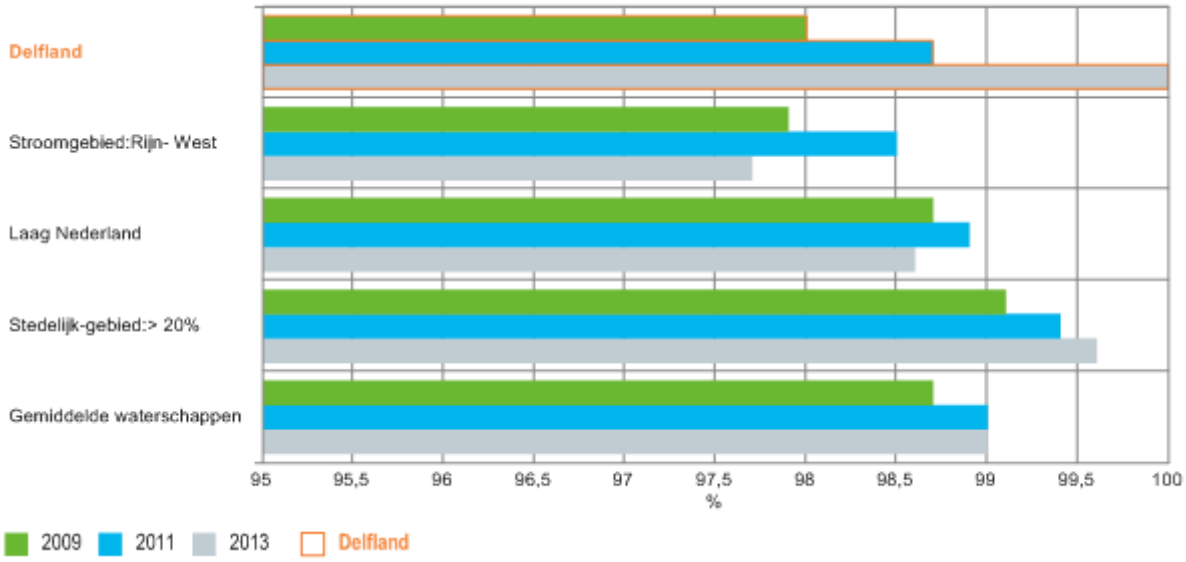
Definitie: Aandeel van het totale beheergebied dat voldoet aan de normen voor wateroverlast.

Resultaat: In 2013 voldoet 100,0% van het totale beheergebied van Delfland aan de normen voor wateroverlast. Gemiddeld voldoet 99,0% van alle waterschappen aan de norm. Ten opzichte van 2011 is het aandeel beheergebied dat voldoet aan de norm gestegen met 1,3 procentpunt.

Aandeel beheergebied dat voldoet aan de norm voor wateroverlast (2013)

Tijdreeks en vergelijking met referentiegebieden

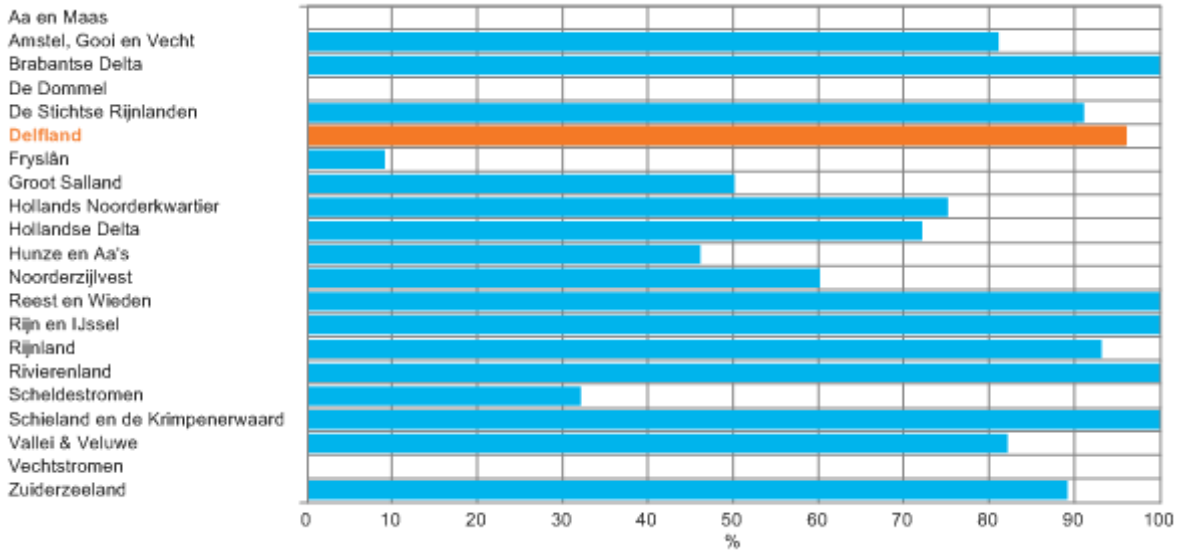
	Delfland	Vergelijkingsgroepen			
		Stroomgebied:Rijn - West	Laag Nederland	Stedelijk-gebied:> 20%	Gemiddelde waterschappen
2009	98,0	97,9	98,7	99,1	98,7
2011	98,7	98,5	98,9	99,4	99,0
2013	100,0	97,7	98,6	99,6	99,0

Aandeel gebieden met actueel peilbesluit

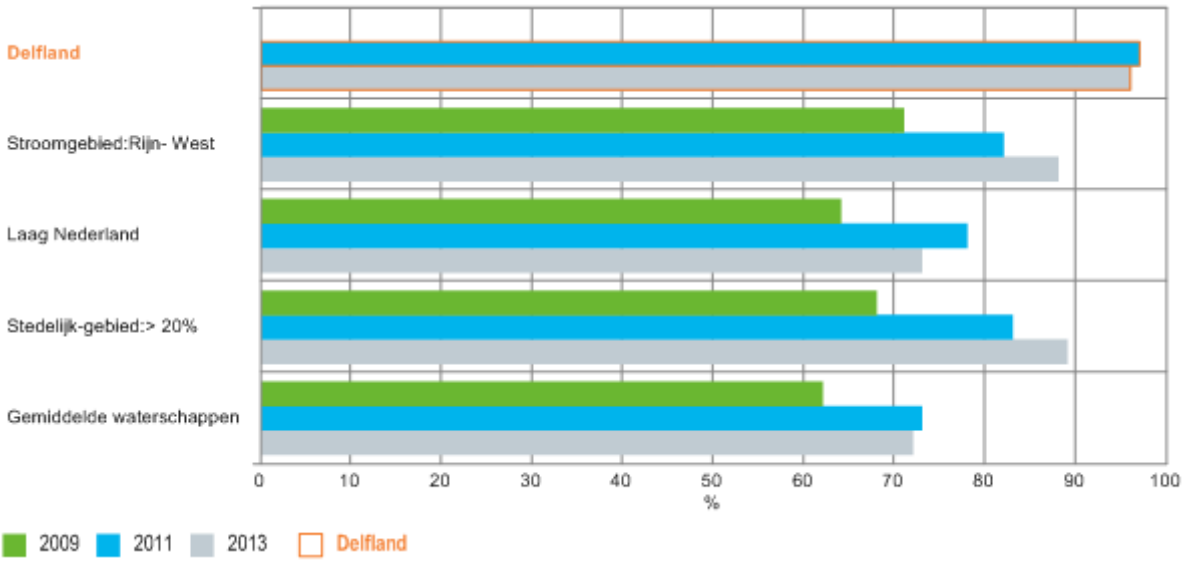
Definitie: Aandeel beheergebied met actueel peilbesluit van het gebied waar een peilbesluit moet worden opgesteld.

Resultaat: In 2013 heeft 96% van het gebied waarvoor een peilbesluit moet worden opgesteld een actueel peilbesluit in Delfland. Gemiddeld heeft 72% van de gebieden waar een peilbesluit moet worden opgesteld een actueel peilbesluit. Ten opzichte van 2011 is het aandeel beheergebied met actueel peilbesluit in Delfland gedaald met 1 procentpunt.

Aandeel beheergebied met actueel peilbesluit (2013)

Tijdreeks en vergelijking met referentiegebieden

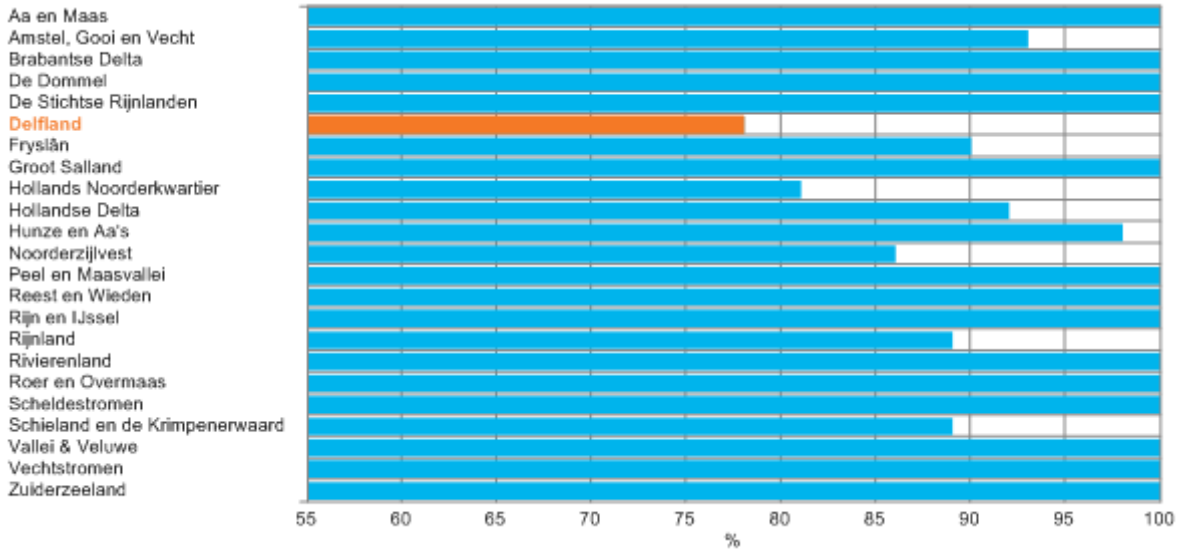
	Delfland	Vergelijkingsgroepen			
		Stroomgebied:Rijn - West	Laag Nederland	Stedelijk-gebied:> 20%	Gemiddelde waterschappen
2009	0	71	64	68	62
2011	97	82	78	83	73
2013	96	88	73	89	72

Zwemwater dat voldoet

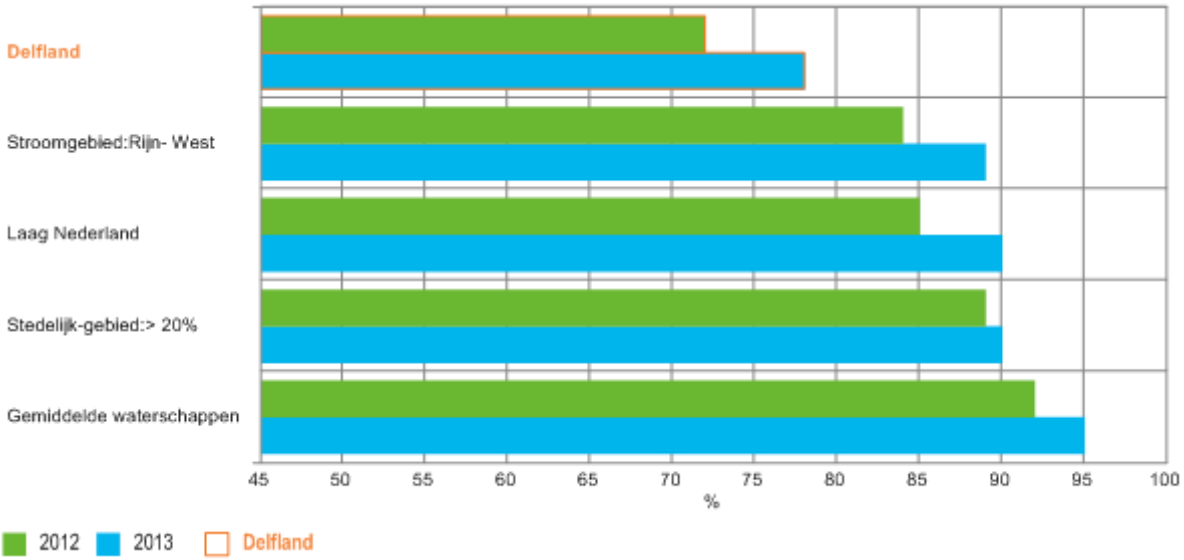
Definitie: Aandeel getoetste zwemwaterlocaties (zwemwaterrichtlijn 2006) met de uitkomst excellent, good en sufficient.

Resultaat: In 2013 voldoet 78% van de getoetste zwemwaterlocaties in Delfland aan de zwemwaterrichtlijn 2006. Gemiddeld voldoet per waterschap 95% van de getoetste zwemwaterlocaties aan de richtlijn. Ten opzichte van 2012 is het aandeel zwemwaterlocaties dat voldoet aan de richtlijn in Delfland gestegen met 6 procentpunt.

Aandeel zwemwaterlocaties die voldoen aan de zwemwaterrichtlijn (2013)

Tijdreeks en vergelijking met referentiegebieden

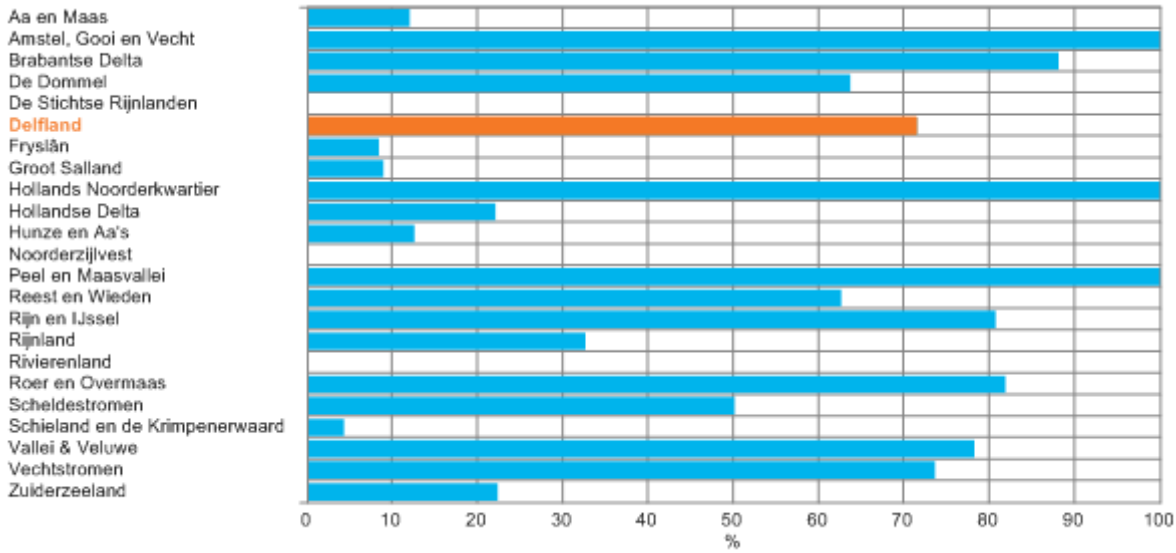
	Delfland	Vergelijkingsgroepen			
		Stroomgebied:Rijn - West	Laag Nederland	Stedelijk-gebied:> 20%	Gemiddelde waterschappen
2012	72	84	85	89	92
2013	78	89	90	90	95

Chemische vervuiling oppervlakte water

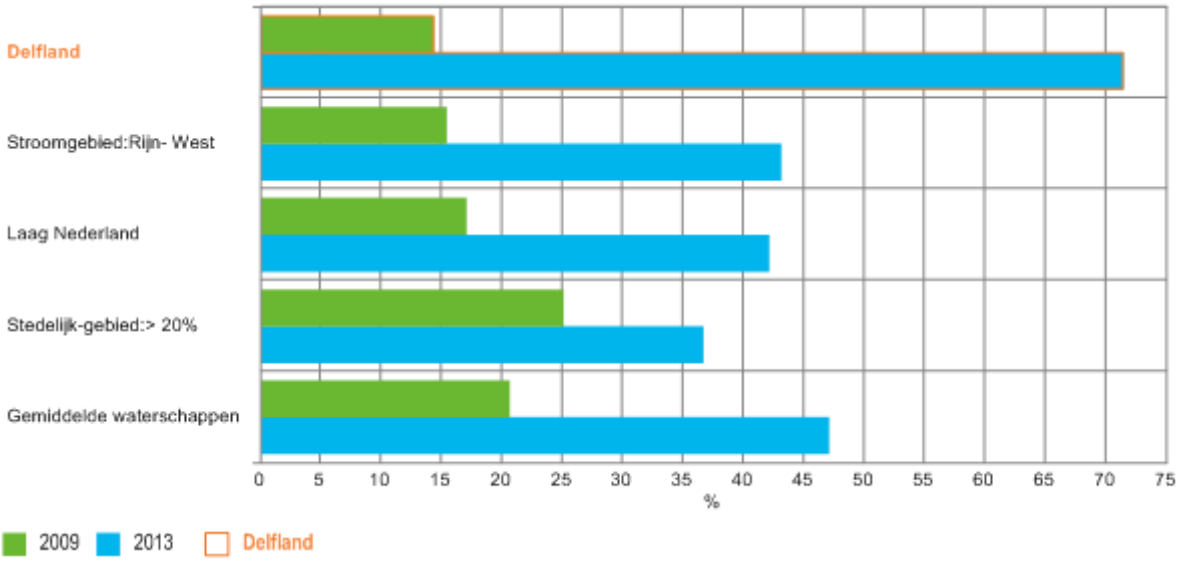
Definitie: De chemische vervuiling wordt bepaald op basis van de toetsing van de concentraties van de zogenaamde prioritaire stoffen. Dit is een lijst van 33 stoffen die volgens de KRW richtlijnen een groot risico vormen voor het watermilieu. Hierbij geldt het principe 'one out – all out': als een waterlichaam onvoldoende scoort voor 1 stof, scoort het hele waterlichaam een onvoldoende.

Resultaat: In 2013 is 71,4% van het getoetste oppervlakte water in Delfland vervuild. Gemiddeld is per waterschap 47,0% van het oppervlakte water vervuild. Ten opzichte van 2009 is het aandeel oppervlakte water met chemische vervuiling in Delfland gestegen met 57,1 procentpunt.

Aandeel oppervlakte water met chemische vervuiling (2013)

Tijdreeks en vergelijking met referentiegebieden

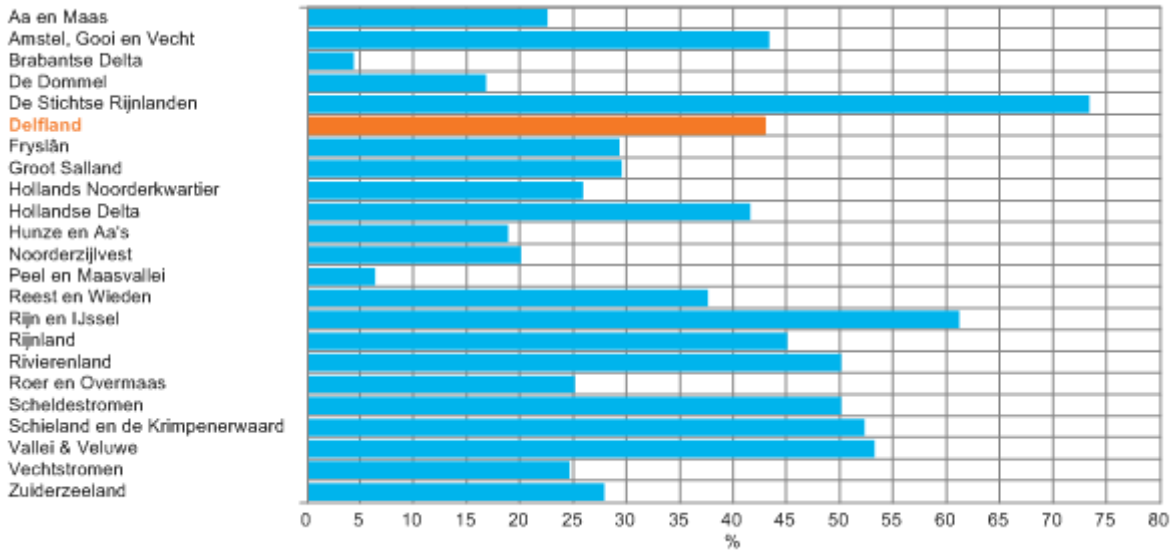
	Delfland	Vergelijkingsgroepen			
		Stroomgebied:Rijn - West	Laag Nederland	Stedelijk-gebied:> 20%	Gemiddelde waterschappen
2009	14,3	15,4	17,0	25,0	20,6
2013	71,4	43,1	42,1	36,6	47,0

Goede kwaliteit visstand

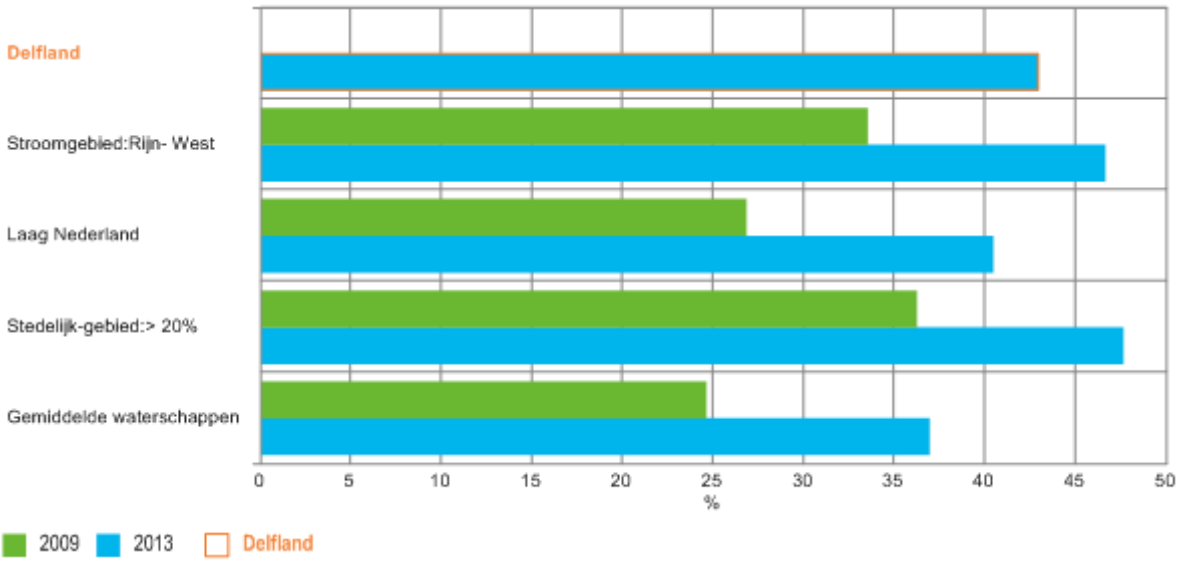
Definitie: Het aandeel vis in oppervlakte water van goede kwaliteit.

Resultaat: In 2013 is 42,9% van de vis in het oppervlakte water in Delfland van goede kwaliteit. Gemiddeld is per waterschap 36,9% van de vis in het oppervlakte water van goede kwaliteit. Ten opzichte van 2009 is het aandeel vis in oppervlakte water van goede kwaliteit in Delfland gestegen met 42,9 procentpunt.

Aandeel oppervlakte water met goede kwaliteit vis (2013)

Tijdreeks en vergelijking met referentiegebieden

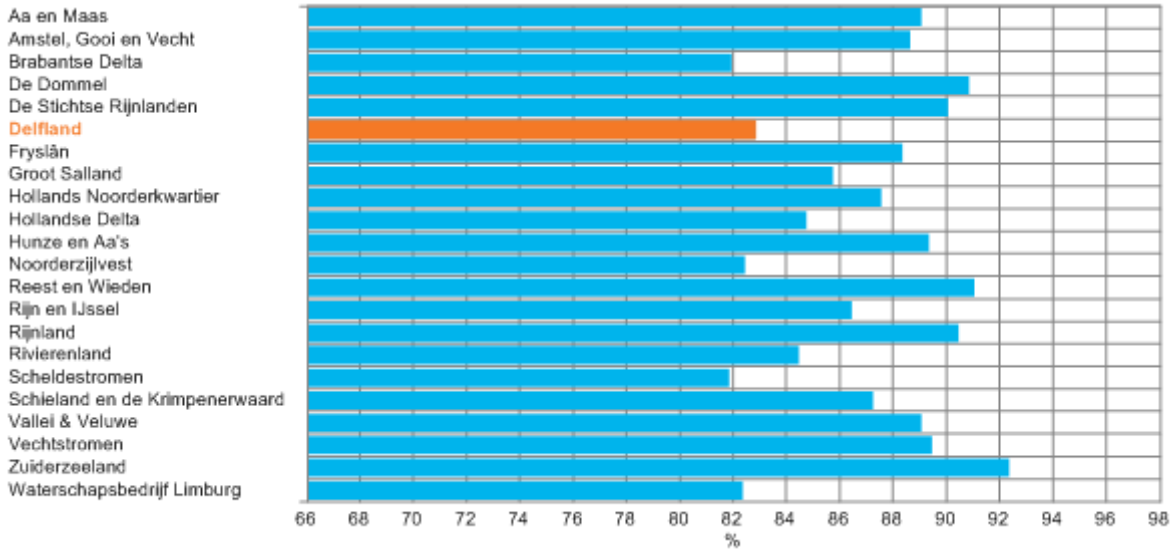
	Delfland	Vergelijkingsgroepen			
		Stroomgebied:Rijn - West	Laag Nederland	Stedelijk-gebied:> 20%	Gemiddelde waterschappen
2009	0,0	33,5	26,8	36,2	24,6
2013	42,9	46,6	40,4	47,6	36,9

Zuiveringsprestatie

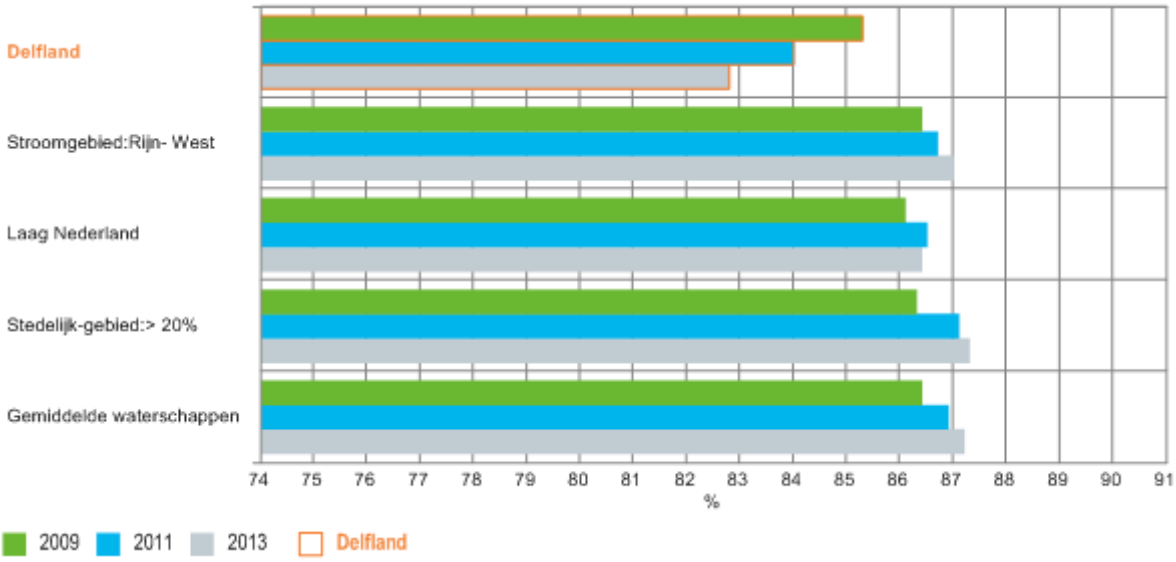
Definitie: Gemiddelde van rendement CZV, P-totaal en N-totaal verwijdering

Resultaat: In 2013 is de zuiveringsprestatie 82,8% in Delfland. Gemiddeld per waterschap is de zuiveringsprestatie 87,2%. Ten opzichte van 2011 is de zuiveringsprestatie in Delfland gedaald met 1,2 procentpunt.

Zuiveringsprestatie (2013)

Tijdreeks en vergelijking met referentiegebieden

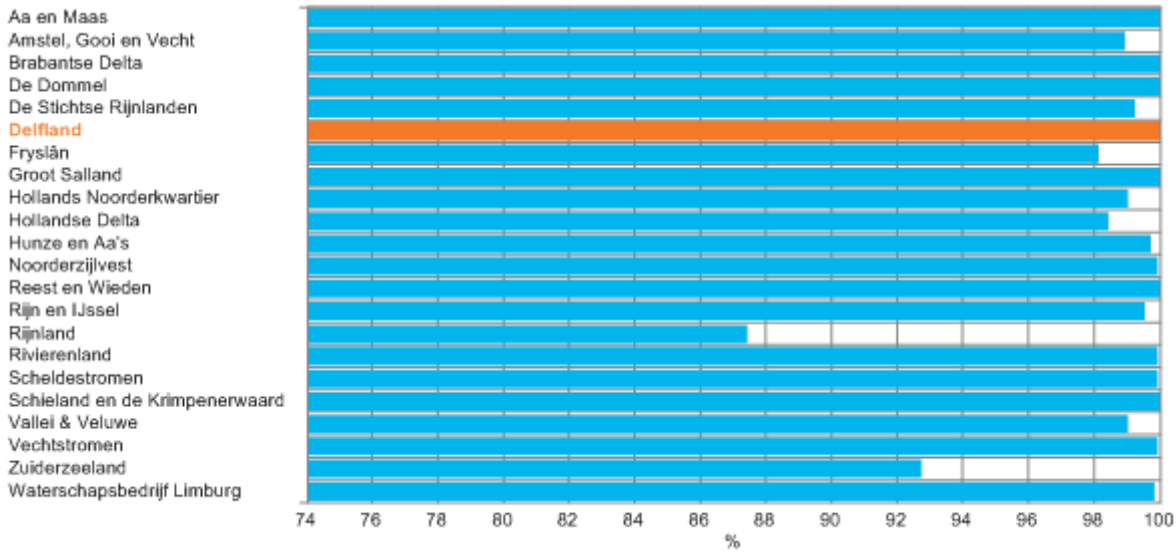
	Delfland	Vergelijkingsgroepen			
		Stroomgebied:Rijn - West	Laag Nederland	Stedelijk-gebied:> 20%	Gemiddelde waterschappen
2009	85,3	86,4	86,1	86,3	86,4
2011	84,0	86,7	86,5	87,1	86,9
2013	82,8	87,0	86,4	87,3	87,2

Naleving lozingseisen

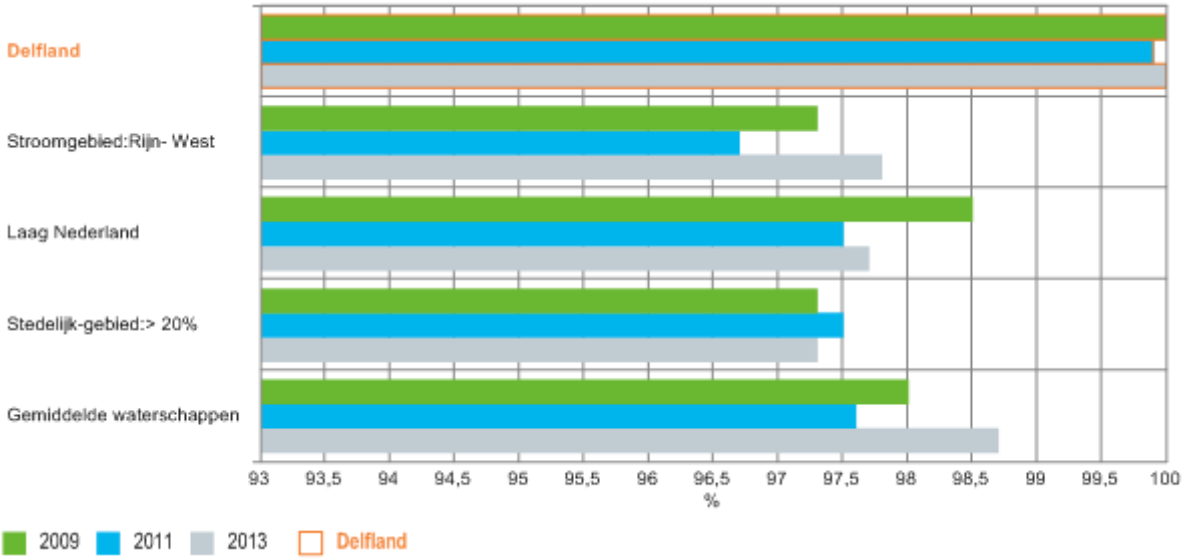
Definitie: Mate waarin is voldaan aan de lozingseisen (Waterwet-vergunning).

Resultaat: In 2013 is het nalevingspercentage 100,0% in Delfland. Gemiddeld per waterschap is het nalevingspercentage 98,7%. Ten opzichte van 2011 is het nalevingspercentage in Delfland gestegen met 0,1 procentpunt.

Nalevingspercentage (2013)

Tijdreeks en vergelijking met referentiegebieden

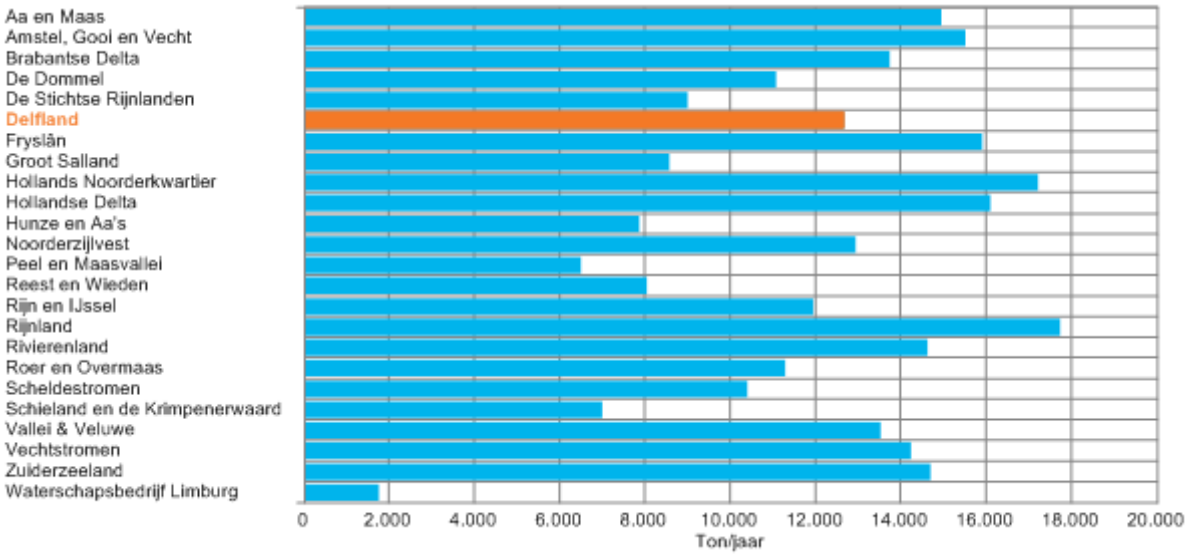
	Delfland	Vergelijkingsgroepen			
		Stroomgebied:Rijn - West	Laag Nederland	Stedelijk-gebied:> 20%	Gemiddelde waterschappen
2009	100,0	97,3	98,5	97,3	98,0
2011	99,9	96,7	97,5	97,5	97,6
2013	100,0	97,9	97,7	97,3	98,7

Carbon footprint

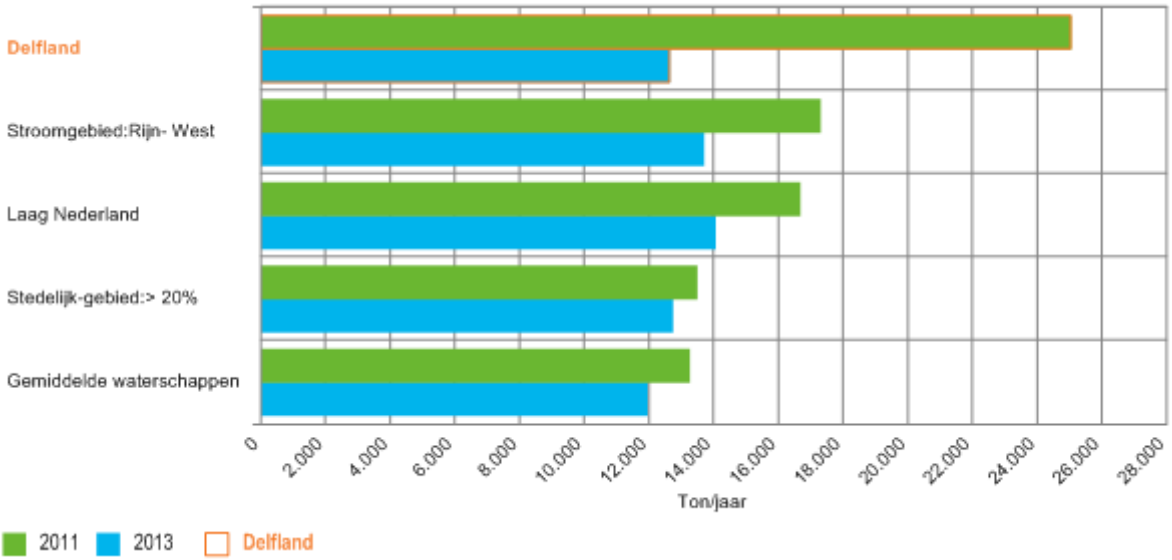
Definitie: Co2 emissie totaal.

Resultaat: In 2013 is de CO2 emissie 12.648 ton voor Delfland. Gemiddeld is de emissie per waterschap 11.943 ton. Ten opzichte van 2011 is de CO2 emissie in Delfland gedaald met 12.393 ton.

Co2 emissie (2011)

Vergelijking met referentiegebieden

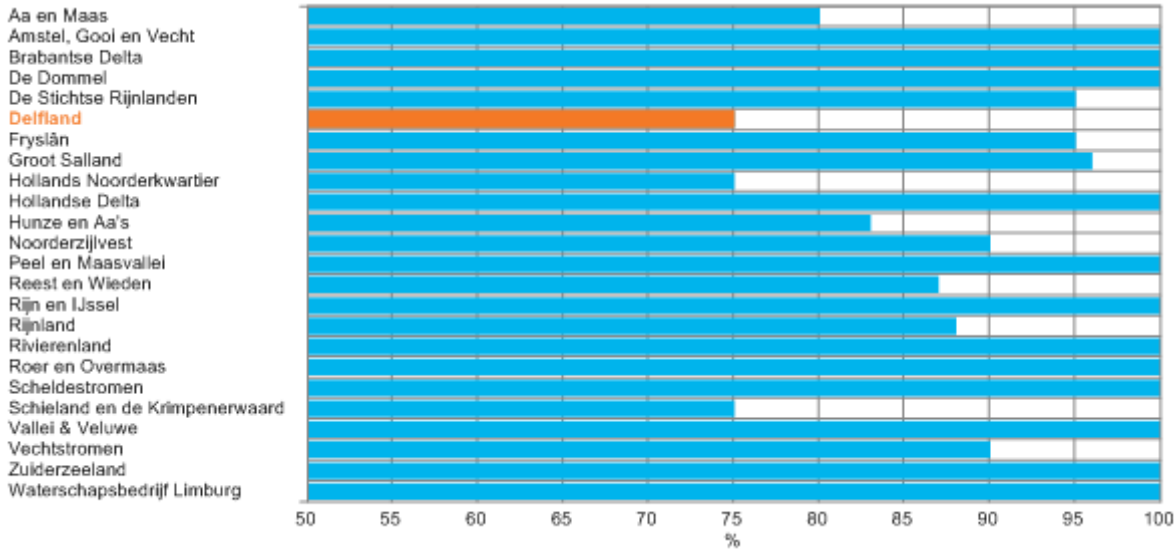
	Delfland	Vergelijkingsgroepen			
		Stroomgebied:Rijn - West	Laag Nederland	Stedelijk-gebied:> 20%	Gemiddelde waterschappen
2011	25.041	17.294	16.655	13.491	13.259
2013	12.648	13.705	14.044	12.730	11.943

Duurzame inkoop

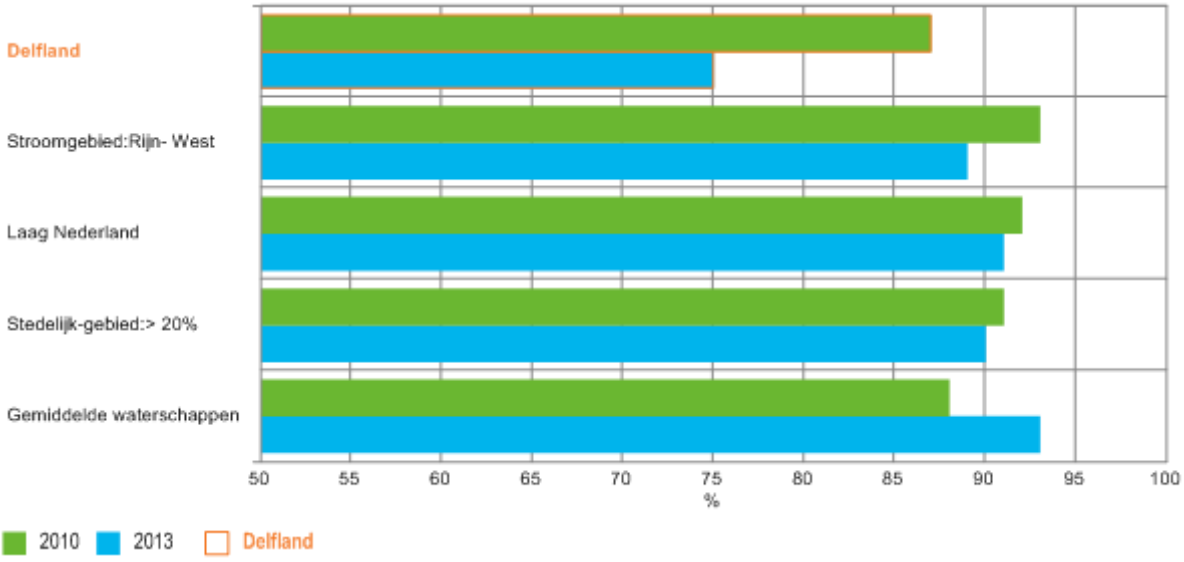
Definitie: Mate waarin wordt voldaan aan de norm duurzaam inkopen zoals die door Agentschap.nl is opgesteld. De cijfers van 2010 zijn volgens een andere definitie uitgevraagd.

Resultaat: In 2013 wordt voor 75% door Delfland voldaan aan de norm duurzaam inkopen. Gemiddeld wordt per waterschap voor 93% voldaan aan de norm. Ten opzichte van 2010 is de mate waarin wordt voldaan aan de norm in Delfland gedaald met 12 procentpunt.

Voldaan aan duurzame inkoop (2013)

Vergelijking met referentiegebieden

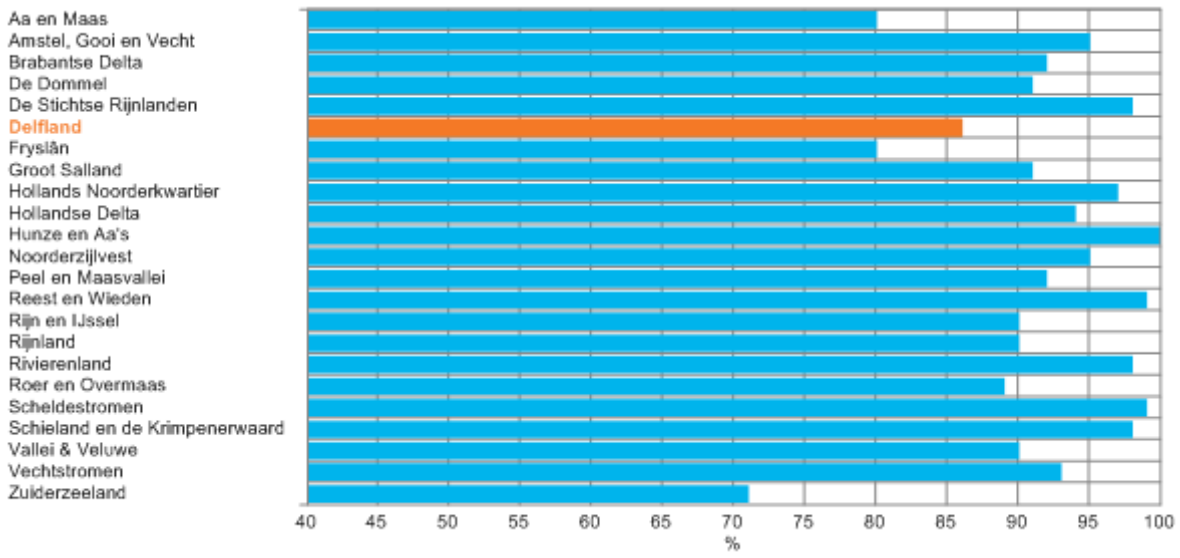
	Delfland	Vergelijkingsgroepen			
		Stroomgebied:Rijn - West	Laag Nederland	Stedelijk-gebied:> 20%	Gemiddelde waterschappen
2010	87	93	92	91	88
2013	75	89	91	90	93

Vergunningaanvragen Waterwet en keur binnen wettelijke termijnen afgewikkeld

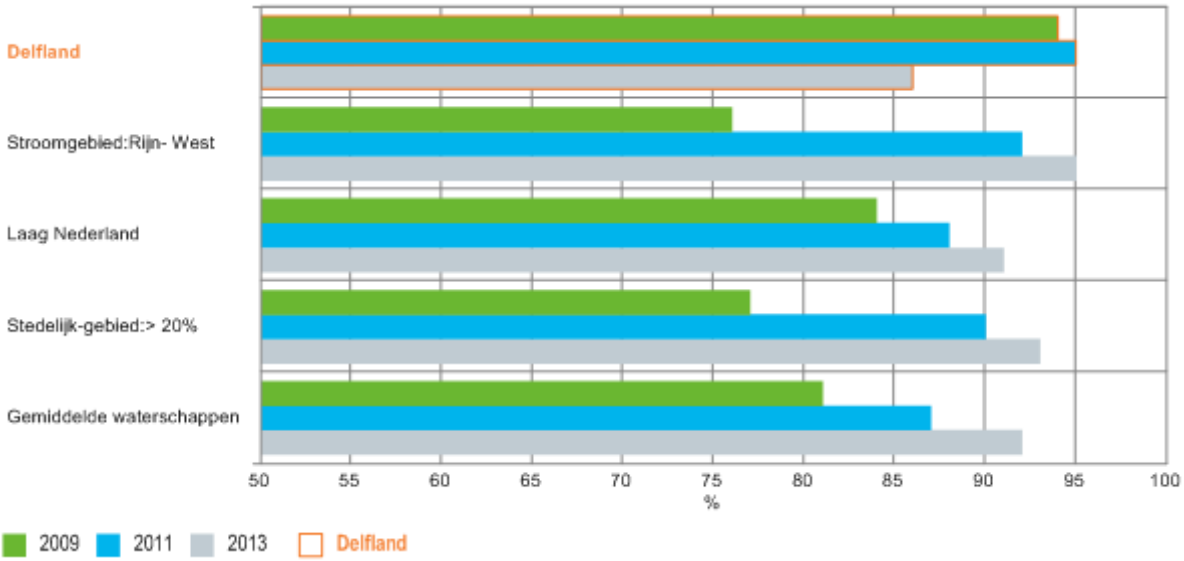
Definitie: Aandeel van de vergunningaanvragen die in het kader van de Waterwet en de keur zijn ontvangen en binnen de geldende termijn zijn afgehandeld.

Resultaat: In 2013 is het percentage vergunningaanvragen dat binnen de geldende termijn is afgehandeld 86% in Delfland. Gemiddeld per waterschap is dit 92%. Ten opzichte van 2011 is het aandeel gedaald met 9 procentpunt.

Aandeel vergunningsaanvragen binnen de geldende termijn afgehandeld (2013)

Tijdreeks en vergelijking met referentiegebieden

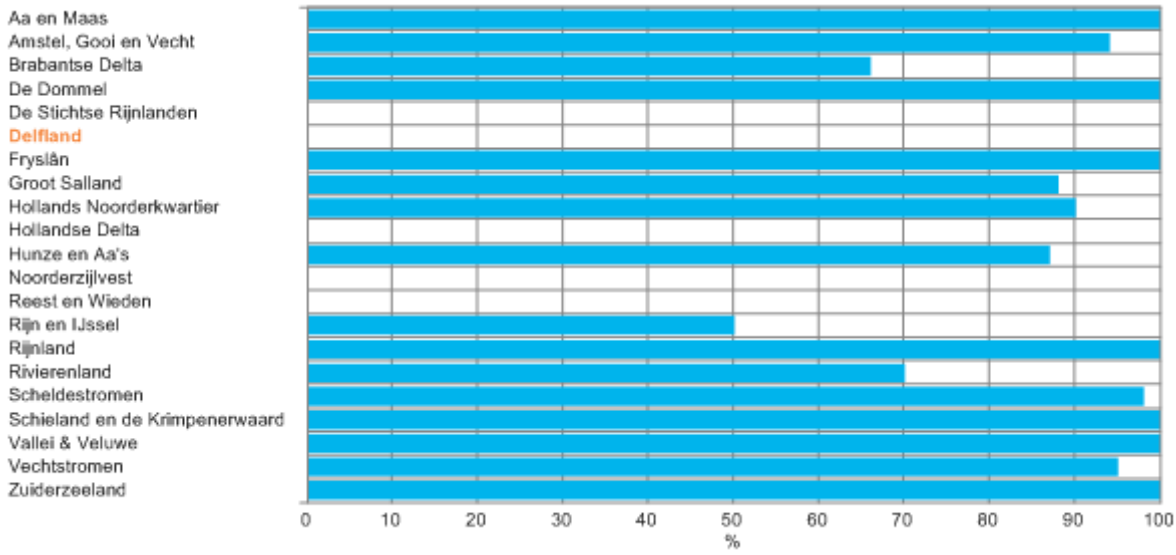
	Delfland	Vergelijkingsgroepen			
		Stroomgebied:Rijn - West	Laag Nederland	Stedelijk-gebied:> 20%	Gemiddelde waterschappen
2009	94	76	84	77	81
2011	95	92	88	90	87
2013	86	95	91	93	92

Aandeel tijdig afgehandelde klachten

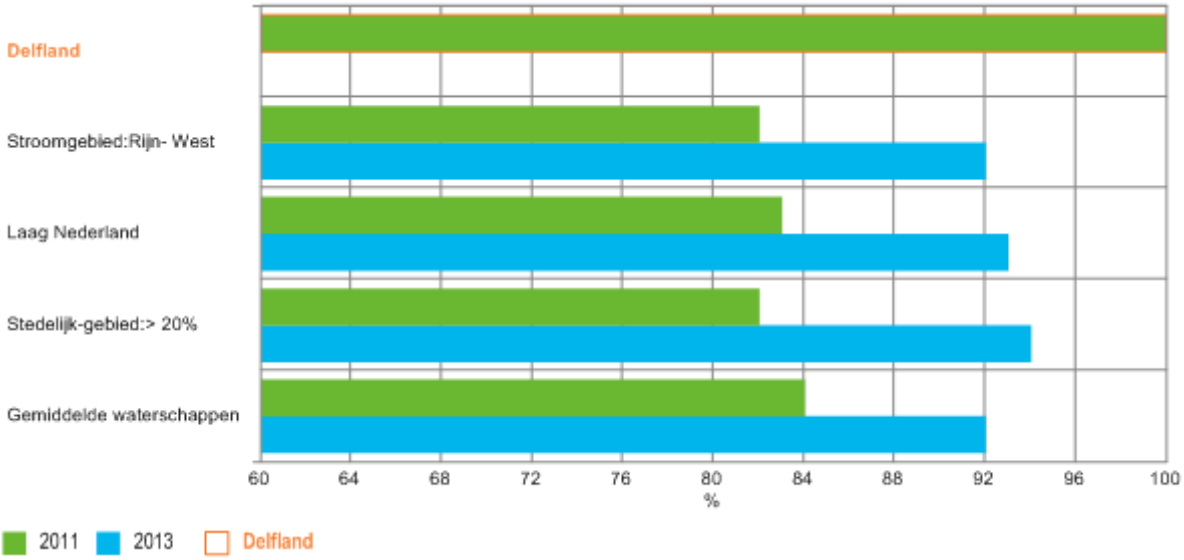
Definitie: Aandeel van het totaal aantal ontvangen formele klachten dat tijdig is afgehandeld.

Resultaat: Voor 2013 zijn geen gegevens beschikbaar.

Aandeel klachten tijdig afgehandeld (2013)

Tijdreeks en vergelijking met referentiegebieden

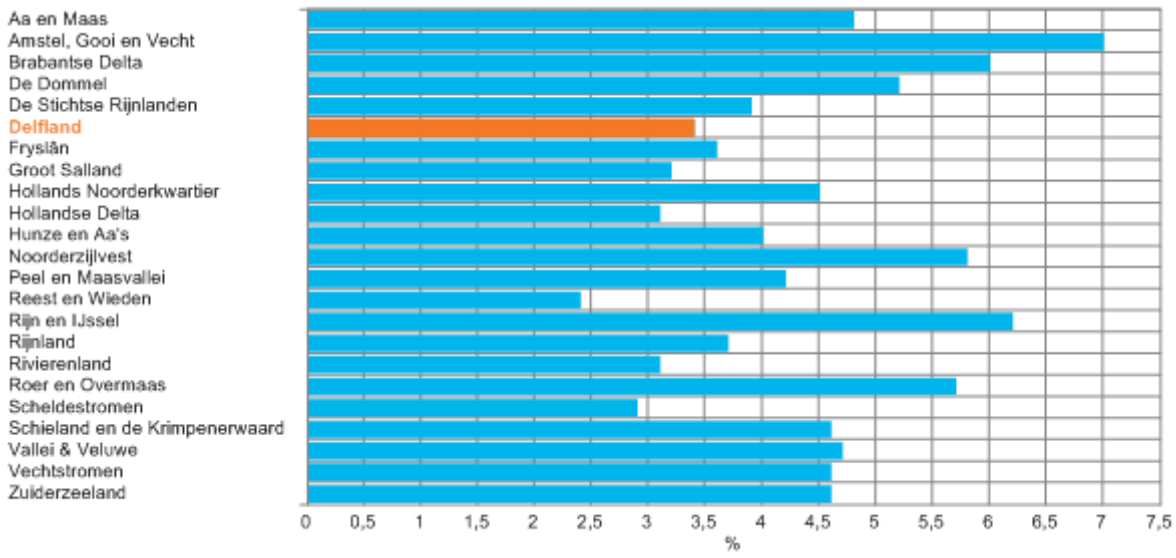
	Delfland	Vergelijkingsgroepen			
		Stroomgebied:Rijn - West	Laag Nederland	Stedelijk-gebied:> 20%	Gemiddelde waterschappen
2011	100	82	83	82	84
2013	-	92	93	94	92

Perceptiekosten

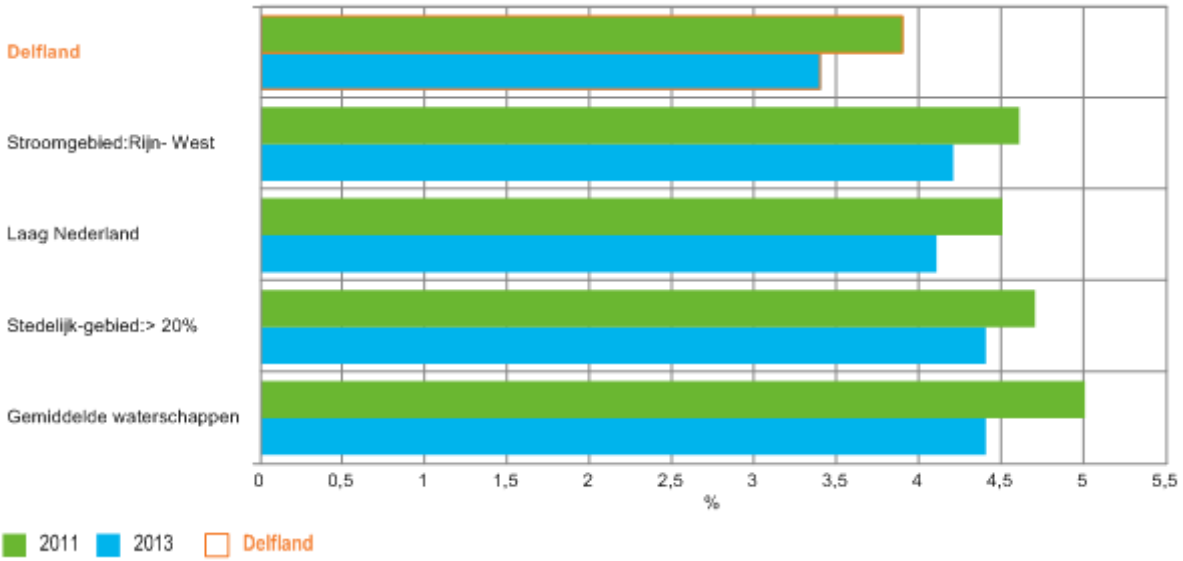
Definitie: Het opleggen en innen van de waterschapsbelastingen brengt kosten met zich mee; de zogenaamde perceptiekosten. De perceptiekosten worden uitgedrukt als een percentage van de totale begrote belastingopbrengst.

Resultaat: In 2013 zijn de perceptiekosten 3,4% in Delfland. Gemiddeld is dit 4,4%. Ten opzichte van 2011 zijn de perceptiekosten van Delfland gedaald met 0,5 procentpunt.

Perceptiekosten (2013)

Tijdreeks en vergelijking met referentiegebieden

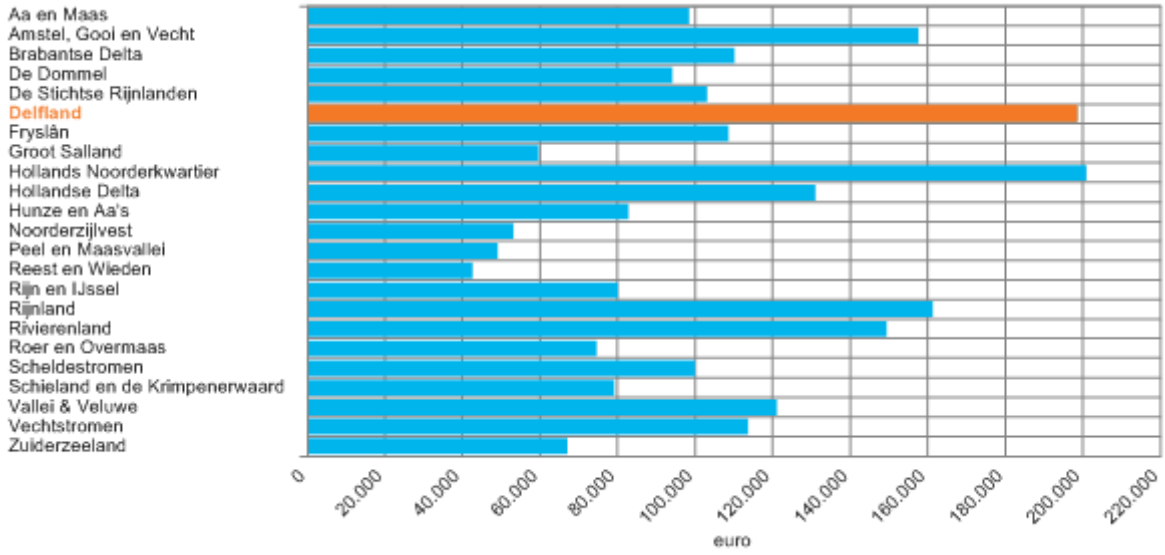
	Delfland	Vergelijkingsgroepen			
		Stroomgebied:Rijn - West	Laag Nederland	Stedelijk-gebied:> 20%	Gemiddelde waterschappen
2011	3,9	4,6	4,5	4,7	5,0
2013	3,4	4,2	4,1	4,4	4,4

Totale netto kosten

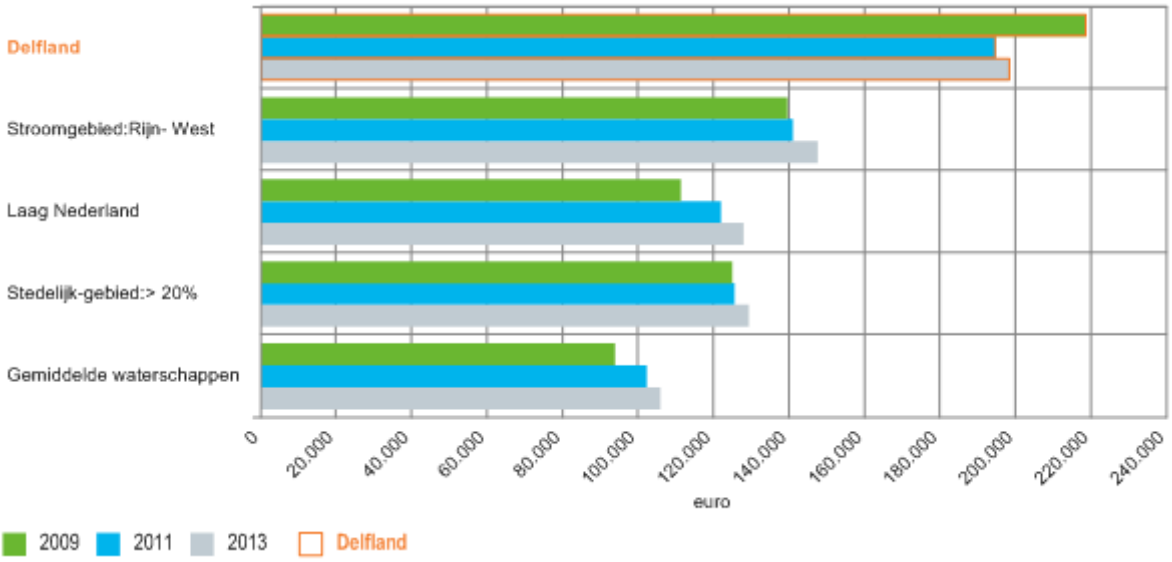
Definitie: Totale netto kosten beleidsproducten.

Resultaat: In 2013 zijn de totale netto kosten 198.333.000 euro in Delfland. Gemiddeld per waterschap is dit 105.783.000 euro. Ten opzichte van 2011 zijn de totale netto kosten in Delfland gestegen met ongeveer 4.000.000 euro.

Totale netto kosten x 1.000 euro (2013)

Tijdreeks en vergelijking met referentiegebieden (x 1.000 euro)

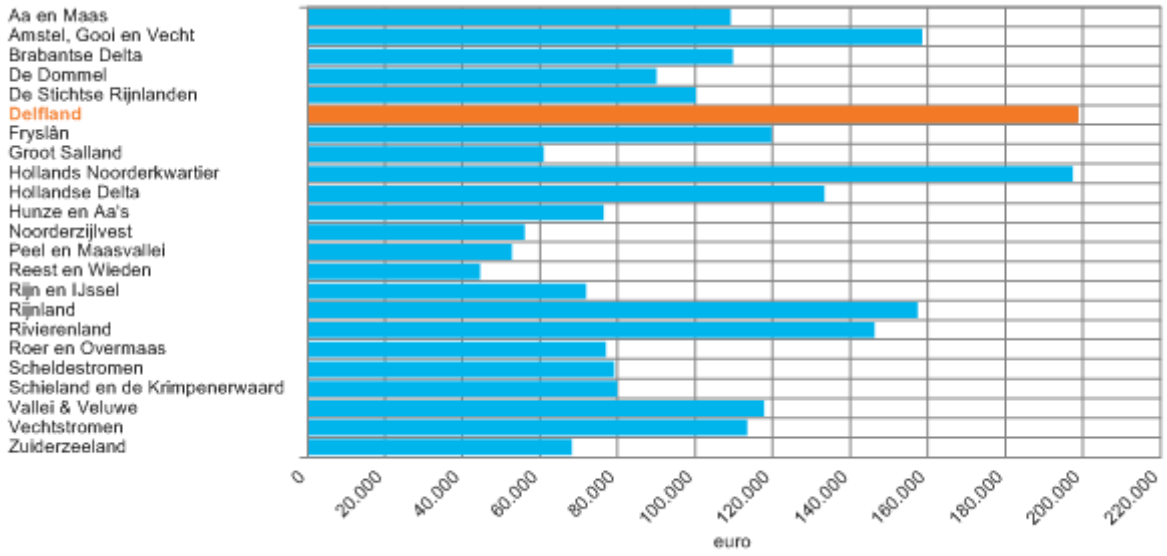
(x1.000 euro)	Delfland	Vergelijkingsgroepen			
		Stroomgebied:Rijn - West	Laag Nederland	Stedelijk-gebied:> 20%	Gemiddelde waterschappen
2009	218.674	139.424	111.210	124.901	93.709
2011	194.620	140.891	121.777	125.451	102.078
2013	198.333	147.515	127.761	129.201	105.783

Totale belastingopbrengsten

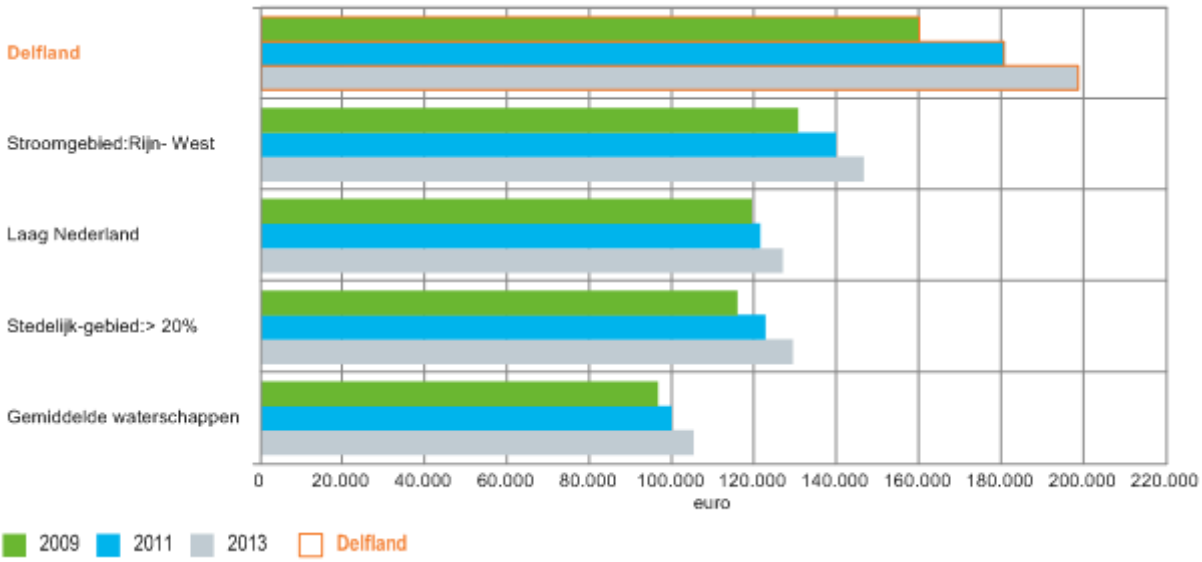
Definitie: Gerealiseerde belastingopbrengst.

Resultaat: In 2013 zijn de totale belastingopbrengsten 198.668.000 euro in Delfland. Gemiddeld per waterschap is dit 105.029.000 euro. Ten opzichte van 2011 zijn de totale belastingopbrengsten in Delfland gestegen met ongeveer 18.000.000 euro.

Totale belastingopbrengsten x 1.000 euro (2013)

Tijdreeks en vergelijking met referentiegebieden (x 1.000 euro)

(x1.000 euro)	Delfland	Vergelijkingsgroepen			
		Stroomgebied:Rijn - West	Laag Nederland	Stedelijk-gebied:> 20%	Gemiddelde waterschappen
2009	160.063	130.464	119.275	115.683	96.333
2011	180.519	139.504	121.221	122.443	99.718
2013	198.668	146.367	126.660	129.194	105.029

LOGFILE

Wijzigingen vanaf 5-12-2014

Datum	Wijziging	Waarden	Opdrachtgever

Informatie

Voor nadere informatie over het informatiesysteem WAVES of deze rapportage kunt u contact opnemen met mevrouw Jenny Swaager, Unie van Waterschappen, (jswaager@uvw.nl)

Disclaimer

De basisgegevens voor deze rapportage zijn door de waterschappen, de Unie van Waterschappen en ABF Research met zorg samengebracht in het informatiesysteem WAVES. Aan deze rapportage kunnen geen rechten worden ontleend. Gebruik van de resultaten uit deze rapportage is de verantwoordelijkheid van de gebruiker.
Waar in het rapport wordt gesproken over Waterschap moet in voorkomende gevallen Hoogheemraadschap worden gelezen.

Hoogheemraadschap van
Delfland

ONS KENMERK
1173823
DATUM D&H VERGADERING
6 januari 2015
DELFT

Aan de leden van de verenigde vergadering

ONDERWERP
Waterschapsvergelijkingen 2014

Geachte leden,

In 2014 zijn door de Unie van Waterschappen onder de verzamelnaam 'Waterschapspeil' voor de vierde keer rapportages uitgebracht met de gerealiseerde prestaties over voorgaande jaren (voornamelijk 2013). Die prestaties zijn weergegeven in de volgende producten:

1. Een beschouwende brancherapportage (Waterschaps*peil*). Waterschapspeil heeft als belangrijkste functie om de externe omgeving (Haagse politiek, burger, media) inzicht te geven in de prestaties en ontwikkelingen in de waterschapssector;
2. Een meer specifieke brancherapportage (Waterschaps*spiegel*). Het doel van Waterschapsspiegel is vooral om waterschap bestuurders inzicht te geven in de bijdrage van hun waterschap in de prestaties van de totale branche en in de prestaties van het eigen waterschap ten opzichte van collega-waterschappen;
3. Een rapportage per waterschap (Vergelijkingsrapport). Dit betreft een door de Unie verzorgde rapportage die specifiek is toegesneden op het eigen waterschap;
4. De beschikbaarheid van het (online) informatiesysteem Waves (Waterschap Analyse en Verbetersysteem) met de genoemde rapporten en detailinformatie. Met dit systeem kunnen ook nadere analyses worden uitgevoerd per waterschap, per onderwerp of per jaar.

De rapportages die zijn vermeld onder 1 t/m 3 treft u bijgaand aan. Op de Unie website www.waterschapsspiegel.nl kunnen van elk waterschap ook de onderliggende cijfers worden ingezien, zowel over het jaar 2013 als de gegevens uit eerdere jaren.

Significante afwijkingen die in de rapportages zoals hiervoor vermeld onder 2 en 3 naar voren komen, zullen nader worden geanalyseerd. De resultaten hiervan zullen uw vergadering te zijner tijd worden voorgelegd.

Met vriendelijke groet,
Dijkgraaf en Hoogheemraden van Delfland,
de Secretaris,

mr.drs. P.I.M. van den Wijngaart

de Dijkgraaf,

mr. M.A.P. van Haersma Buma